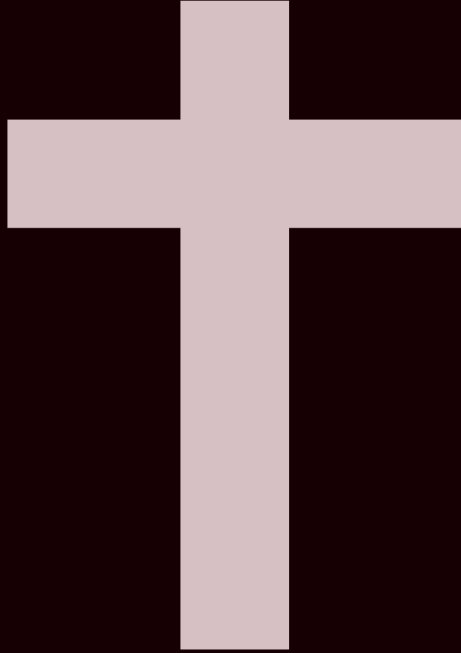

Ἡμε menomenyεέ
meké

New Testament in Denya (CM:anv:Denya)

N_{wε} menomenyεέ mekέ
New Testament in Denya (CM:anv:Denya)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Denya

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Denya

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-02-11

Contents

Matyo	1
Makəs	45
Lukase	71
Jøn	114
Utó Angbá Jisəs	146
Rom	184
I Kərənt	203
II Kərənt	222
Galasiya	234
Efəsəs	241
Filipi	248
Kolosiya	253
I Tessalonika	258
II Tessalonika	262
I Timoti	265
II Timoti	270
Titəs	274
Filəmøn	277
Hibrus	278
Jəmsi	292
I Pita	297
II Pita	303
I Jøn	307
II Jøn	312
III Jøn	313
Jud	314
Amə gejya Jøn	316

Abya melóméló Jisṓs Kras ndere MATYO asamé

*Ukwéne ante Jisṓs Kras
(Luk 3:23-38)*

¹ Gé ηwe mabṓ ukwéne ante Jisṓs Kras mpyáne mfwa Devid, Devid mpyáne Abraham. ² Abraham alu nte Asek, Asek alu nte Jakṓb, Jakṓb alu nte Juda ne aḡmé bíí abi ande. ³ Ne Juda alu nte Peres ne Sera, mmá bwó akamege Tama. Peres alu nte Hesarṓn, Hesarṓn alu nte Ram. ⁴ Ne Ram alu nte Aminadab, Aminadab alu nte Nashyṓn, Nashyṓn alu nte Salmṓn. ⁵ Salmṓn alu nte Boas ne mma Boas akamege Rahab. Boas alu nte Obed, ne mmá Obed akamege Rut, Obed alu nte Jesse. ⁶ Jesse alu nte mfwa Devid.

Ne mfwa Devid alu nte Solomun, mmá Solomun abó abṓṓ mbe abá lé Uriya. ⁷ Ne Solomun alu nte Rehoboam, Rehoboam alu nte Abija. Abija alu nte Asa. ⁸ Asa alu nte Jehoshafa, Jehoshafa alu nte Joram, Joram alu nte Usiya. ⁹ Usiya alu nte Jotam, Jotam alu nte Ahas ne Ahas alu nte Hesekeya. ¹⁰ Hesekeya alu nte Manase, Manase alu nte Emṓs, ne Emṓs alu nte Josaya. ¹¹ Gébégé ápyené bṓṓ Isreli né bé ájye ne ebwó né meló Babilṓn, Josaya abyε Jekonεya ne aḡmé bíí abi ande.

¹² Ajyégé ne bwó né Babilṓn, Jekonεya abyε Sheltyel, Sheltyel alu nte Serubabel. ¹³ Serubabel alu nte Abiud, Abiud alu nte Eliakim ne Eliakim alu nte Asṓh. ¹⁴ Asṓh alu nte Sadṓk ne Sadṓk alu nte Akim ne Akim alu nte Eliud. ¹⁵ Eliud alu nte Eliassa, Eliassa alu nte Matan ne Matan alu nte Jakṓb. ¹⁶ Ne Jakṓb alu nte Josef, Josef ayi menṓ Meri. Meri abyε Jisṓs Muú yi Esṓwṓ akweré ji elá gefwa.*

¹⁷ Mmyε ke nnó upyáne ukouko, manlṓ mbaá Abraham ókwóné mbaá Devid úlú nyá úfyáneúni. Manlṓ ntó mbáa Devid ókwóné gébégé ájye ne ebwó né Babilṓn úlú

ntó úfyáneúni. Ne mámanlṓ gébégé ájye ne ebwó né Babilṓn kpaá te gébégé ábyené Kras, upyáne úlú nyá ntó úfyáneúni.

*Nebye né Jisṓs Kras
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Na ne nebyéné Jisṓs Kras nekené. Mma wuú akamege Meri. Josef abó akpe mambá Meri ayi alu mambye Jisṓs, nsa nnó ebwó ákaá ujógéné ate, Meri age nnó ji alu ne unε né utó Mendoó Ukpea. ¹⁹ Josef akaáge nnó Meri alu ne unε, elé ji Josef alú nyá cho né mbe ushu Esṓwṓ, akélé fṓ manchye ji mekpo unṓṓ wṓ, ashúú manwá neba bwó bíbíí. ²⁰ Ndere ji aférege depṓ etiré mbṓ, Esṓwṓ ató ekiénné wuú échwṓ gáre ji né gejya eké, “Josef mpyáne Devid, ófṓgé fṓ manse mendée wyε Meri né neba, néndé elé Mendoó Ukpea ne epyéé ji akpané unε. ²¹ Ne ji abyεne nyé maá mende, ayi aférege nyε bṓṓ bíí né efwyale ewé gabo achwṓṓ ne ewú. Getu eyigémbṓ, ṓṓ mamfyε ji mabṓ nnó Jisṓs.” †

²² Unó bina uko úpyéé nnó ébé wáwálé nkane Esṓwṓ apyε Asaya muú ekpávε wuú ajṓṓ nnó, ‡

²³ “Wuúge, gembwénégé mendée gékpáne nyε unε, gébyé maá mende, ákuú nyε ji nnó Emanuel.” Ula útené nnó, “Esṓwṓ alu ne esé.”

²⁴ Ne Josef ápégé géjya ase mendée wuú Meri wyé ndere ekiénné Esṓwṓ egaré ji. ²⁵ Yémbṓ ebwó ákaá ujógéné ate wṓ, kpaá te Meri ábyené maá wuú mende. Ne Josef afyé ji mabṓ nnó Jisṓs.

2

Ande abi ágií depṓré ambe, áchwṓ gé Jisṓs

¹ Abyé Jisṓs né meló Betlehem, né gebagé mewaá Judiya, gébé eyigé Herṓd álú mfwa né gebagé mewaá eyigémbṓ. Abyégé Jisṓs, ande fṓ abi ágií depṓré ambe átané né égbé ewé ηméé étánege ákene áchwṓṓ né Jerosale ágige bṓṓ aké, ² “Maá meke ayi ábyené nnó ábé mfwa bṓṓ Jus alu fṓ? Ese degige mbṓ, gétúgé dégené membe wuú mbaá ηméé

* **1:16** Elú wáwálé nnó: Kras, ula utene nnó Muú yi Esṓwṓ akweré ji elá gefwa. † **1:21** Elú wáwálé nnó: Mabṓ Jisṓs matene nnó Muú yi aférege nyε bṓṓ bíí né efwyale. ‡ **1:22** Elú wáwálé nnó: Asaya ajṓṓ depṓ etiré na ebele nya aḡme 750 ne ále sa ηwe Matyo.

étánege ayi áleré esé nnó ábyé ji, ne esé déchwó manógé ji.”

³ Mfwa Herod aké awuú mecho ewe, metóó étyá ji mmu wyembó ntó ne épyéé ne bóó Jerosale ako. ⁴ Mfwa Herod akuú, ánoó baá ámpyé ure Esowó ne ánléré mabé Esowó, ebwó ako áchomé mbaá ama, agií ebwó aké, “Ndé mbaá ábóó mambyé muú ayi ákuú ji Kras?”

⁵ Ashuú ji meko aké, “Abó mambyé ji né Betelhem, fa gebagé mewaá Judiya.” Néndé, mbó ne Esowó apye bóó ekpávé bií ásáme nnó,

⁶ “Wó Betelhem, né gebagé mewaá Judiya, yé élé wó olu kóó, opófó nénénené né geluágé maló genwá ayi álu né mme Judiya. Néndé, eta wyé ne mfwa átánege nye ayi ágbárege bóó ba Israeli, nkane mémbamé mágónnyme ápéle magónnyme jii.”

⁷ Ne Herod áwúgé mbó, akú ankéé bimbo ájwólé bíbií, agií ebwó aké, “Gárege me gébé eyigé enyú dégéné membe yimbo né meló nyú títi.” ⁸ Eféé ne Herod átáme ebwó aké, “Chóge né Betelhem démyémmye dégé mbaá ayi maá yimbo álu, dégege ji kérege meso, déchwó dégáre me nnó njyé nnógé ji ntó.” ⁹ Ne ankéé bimbo áwúgé genó eyigé mfwa yimbo ajóó ne ebwó, áló manjye. Ne ndere ebwó ájyé ágé wyé membe yimbo ayi ebwó ábó ágene nkane ajyéé mbe, ebwó ákwólege ji meso. Akwónégé né Betelhem membe yimbo atené né mfaánebuú cho né gepú eyigé maá yimbo álu. ¹⁰ Ebwó ágegé membe yimbo eféé, mataó ágo ebwó dóó. ¹¹ Akpége né mmu gepú eyigémbó, ágé maá yimbo ne mmá wuú Meri. Eféé ne átomé manó mme áchyé ji enogé. Ne ánené uba bwó áferé unó mabó áchyé ji, gémá gélú genógé gesege nka eyigé ákuú nnó gul, gémá gélú gefógé emmá ewé ewyaá gebe gelógéló ne eyige fó gelú laménda ayi álu gefógé maweé gebé gefó. ¹² Nkane ankéé bimbo ábelé ne utuú, Esowó achwó kwéle ebwó mbeé né gejyá nnó ekage ákéré meso mbaá Herod. Ebwó ákoó meti ewéchá ne ájyé né meló bwó.

Josef ne Meri ákpá Jisás ábó áfè né meló Ijip

¹³ Anke bimbo áwúlége, ekiénné Esowó ékwó Josef ushu né gejya, éjóó ne ji eké, “Josef, kwilé ka, kpa maá yina ne mmá wuú débo deyjé né meló Ijip. Déjyegé láge éwu kpaá te bií bí ngárege nye enyú nnó dékéré meso. Néndé Herod ákelege maá yina manwá.” ¹⁴ Josef apégé géjyá ne utuú bimbo, apye wyé nkane ekiénné Esowó egaré ji eké. “Kpá maá yimbo ne mmá wuú ojye né Ijip.” ¹⁵ Akwónégé Ijip, ála wyé kpaá te gébége mfwa Herod ágboó. Unó bí na úpye nnó depó etíré Esowó apye nnó muú ekpávé wuú agáre bóó bií débé wáwálé, nnó, “Nkú maá wa átané né Ijip.” *

Herod ajóó nnó áwá baá ande

¹⁶ Herod agégé nnó ankéé bimbo ábwólé ji, nchye anywóné ji mmu. Achyé meko aké, “Áwá baá ande ako né Betelhem né maló ayi kwókwólé, áló né baá abi ákwóné anmé ápea áshúlégé.” Herod ajóó mbó gétúgé ji áferé nnó élé mé anmé ápea ayi ji agií ankéé bimbo gébé eyigé ebwó ágené membe yimbo. ¹⁷ Mechó ewéna épyembó nnó, genó eyigé Jerimaya muú ekpávé Esowó ájóó gepyé wáwálé. ¹⁸ Ajóó nyá aké, “Meko negbo átánege né meló Rama ne gejamégé elúlú ne dámpepe. Rachel alili baá bií, bóó áfyéé ji metóó nnó ágó magbo, akámégé gétúgé baá bií abi ágboó.”

Josef ne Meri ákeré meso ne Jisás né Nasaret

¹⁹ Herod ágbógé, ekiénné Esowó ékwó Josef ushu né géjyá né Ijip, ²⁰ eké “Josef, kwilé ka ókpá maá yina ne mma wuú, enyú dékéré meso né mme Israeli. Bóó abi ákelege manwá ji ágboó.” ²¹ Josef apégé, ase maá yimbo ne mmá wuú áfé né mme Israeli. ²² Yémbó ji áwúgé nnó Achelós ase gefwagé nte wuú Herod né gebagé mewaá Judiya, abó efo manjye wyé. Né gejya eyigé ji áma gé, Esowó ákwélé ji mbeé nnó ajye né gebagé mewaá Galilí. ²³ Ne Josef ajye jwóle né meló Nasaret ewé élú né gebagé mewaá eyigémbó. Mechó wé epye nnó genó eyigé Esowó abó apye nnó muú ekpávé wuú agáre bóó bií gébé wáwálé nnó, “Bóó ákuú nye ji nnó muú Nasaret.”

* **2:15** Elú wáwálé nnó: Meló nwe ewé na etané né nwe Hosea 11:1.

3

Mekomejọ́ ayi Jón menwyaá bọ́ manaá Esọwọ́ ágarége

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jón 1:19-28)

¹ Né gẹ́bẹ́ eyigémbọ́, ndere Jisọs alu né Násaret, mende fọ́ ayi akuú ji Jón menwyaá bọ́ manaá Esọwọ́, aló mangaré mekomejọ́ Esọwọ́ né mashwọ́ne né gebagé mewaa Judiya aké, ² “Kwórege matọ́ nyú délyá gabo néndé gẹ́bẹ́ eyigé Esọwọ́ ágbárege gefwa ne bọ́ bií géla kwókwólé.” ³ Jón yina ne Asaya muú ekpávẹ́ Esọwọ́ ágarége nyá átomé ne jíí nnó, “Muú fọ́ abene mbọ́ né mashwọ́ne aké, ‘Kwyege meti Ata dakẹné, nyaáge éwú ébẹ́ cho’.”

⁴ Gefógé nkúu eyígé Jón abó afyé ájo ne bya mpọ́ mashwọ́ne. Awélé ekandá mekọ́ menya né gebwẹ́ jíí, ne menyéé wuu alu nyá lé égomé ne nwyọ́. ⁵ Ne gejamége bọ́ áchwọ́ manwú mekomejọ́ ayi Jón agárege. Bọ́ bina átané Jerosale, ne gebagé mewaa Judiya meko ne maló mako ayi álú kwókwólé ne ebéé Jodan. ⁶ Ndere ebwọ́ áshuú ekúu né gabo ayi ebwọ́ ápyeé, Jón awyaáge ebwọ́ manaá Esọwọ́ né mmu ebéé Jodan.

⁷ Ndere Jón agárege mbọ́, agé gejamége ekwọ́ bọ́ Farasi ne ekwọ́ bọ́ Sadusi fọ́ ndere áchwọ́ nnó ji awyaá ebwọ́ manaá Esọwọ́, aké ne ebwọ́, “Enyú mmyọ́! Nde muú agaré enyú nnó, dekáge bọ́ efwyale ewé Esọwọ́ achwọ́ tó?” ⁸ Yéndémuú nyú apyége unó ebí úleré nnó akwọ́ré metọ́ wuu alyá gabo wáwálé. ⁹ Déferége fọ́ nnó, dekáge déjwólé déli mmye nnó, elé esé délú upyáne Abraham dékágé bọ́ efwyale ewé echwọ́. Kaáge wáwálé nnó, Esọwọ́ akage pye mataá yina ábwólé upyáne Abraham. ¹⁰ Ye nana, enyú debó mankaá nnó, ábwéé mé etọ́ mfaá mango yéndé genọ́ ne makaka eyigé gélagé wọ́mé umpomé ulúúlú ásóré áfọ́me mmu mewe. ¹¹ Me nwyage enyú ne manaá Esọwọ́ mamimami manleré nnó, enyú dékwóré matọ́ nyú. Yémbọ́, muú fọ́ achwọ́ mbọ́ me meso, ayi áneá geme apwọ́ me, nkwané yé muú ayi mkpane unó

* **3:12** Elú wáwálé nnó: Mendoó Ukpea echwọ́ge muú né mmye, echyge ji eshye mampye utọ́ Esọwọ́, mbántó ne mewe esọ́ yéndé gabo ayi muú ápye epye ji akpea. * **4:5** Elú wáwálé nnó: Bọ́ Jus áferé nnó Jerosale álú melo ukpea bwọ́ néndé, echa upẹ́ Esọwọ́ elú nyá wye. Echa upẹ́ Esọwọ́ eleré né eta bwọ́ nnó Esọwọ́ alú fa mme.

uká bií wọ́. Achwọ́gé, awyage nyé enyú ne Mendoó Ukpea ne mewe. ¹² Achwọ́ nyé ne ékóríyá né ebwọ́ wuu máńchá esa. Anerége ashwané nyé matoó alá pópó, afye esa né mmu uba abelé. Ne ukwọ́ ébi ulaá akpane agbe né mewe ewé éla nómege. *

Awyaá Jisọs manaá Esọwọ́

(Mak 1:9-11; Luk 3:21, 22)

¹³ Ewya yé wọ́, Jisọs atané gebagé mewaa Galilíi achwọ́ né ebéé Jodan mbaá Jón nnó awyaá ji manaá Esọwọ́. ¹⁴ Yémbọ́, Jón abó ashya ne ajọ́ ne Jisọs aké, “Nnó me nchwọ́ eta wyé ọ́wyaá me manaá Esọwọ́, wọ́ ọ́ma ọ́chwọ́ eta wáa?” ¹⁵ Jón ájógémbọ́, Jisọs ashuú ji meko aké, “Gó éwú ébẹ́ mbọ́ nana, elọ́me nnó dépyé yéndégenó eyigé Esọwọ́ akélege. Eféé ne Jón ákamé manwyaá Jisọs manaá Esọwọ́.” ¹⁶ Ténéténé ayi áwyaá Jisọs manaá Esọwọ́, atané mmu nnyi, aké apele mfaánebuú anené, agé Mendoó Esọwọ́ éshúlege nkane gepwine ne echwọ́ tene ji mmyé. ¹⁷ Ne meko atané mfaánebuú aké, “Gé maá wa na, ngboó ne ji, apyéé metọ́ egọ́ me.”

4

Danchọ́melọ́ ammu Jisọ́s

(Mak 1:12, 13; Luk 4:1-13)

¹ Eféé Mendoó Ukpea épye Jisọs afé né mashwọ́ne nnó danchọ́melọ́ ammu ji. ² Jisọs abelé éwu usaá ndọ́ upea, utuú ne ọ́wọ́mésé ayi alá nyéé menyéé wọ́ ne mesa aló mammye ji. ³ Gẹ́bẹ́ eyigémbọ́ ne danchọ́melọ́ áchwọ́ jọ́ ne ji aké, “Mbọ́gé wọ́ ọ́lu Maá Esọwọ́, garé mataá áyina ábwólé ntoó bred.” ⁴ Jisọs ashuú ji meko aké, “Asá mmu ọ́we Esọwọ́ nnó, menyéé jiji fọ́ wọ́ awyaá eshye mángbaré geńwáge mekwaá wọ́, yéndé mekomejọ́ ayi Esọwọ́ ajọ́ awya ntó eshye mángbaré geńwáge mekwaá.” ⁵ Ajọ́gé mbọ́, danchọ́melọ́ ase ji afé né Jerosale melo ukpea, abelé ji né melu ewé élu tete mfaá echa upẹ́ Esọwọ́. *

⁶ Ne aké ne ji, “Mbọ́gé wọ́ ọ́lu Maá Esọwọ́, nyó chọ́ mme, néndé ásá né mmu ọ́we

Ɛsɔwɔ nnó, ‘Ɛsɔwɔ atɔme nyɛ makiénné jii nnó áchwɔ́ ábámé wɔ́’, áma sá nnó: ‘Agbárege nyé wɔ́ né amu bwɔ́ chánchá nnó ɔ́kagé ɔ́tɔ́ ɛnɔ́ géká né ntaá.’”

⁷ Jisɔs ashuú ji meko aké, “Nǵba, me nyogé fɔ́ néndé, ása ntó né mmu nyɛ Ɛsɔwɔ nnó, ‘Mekwaá ákpelé gé fɔ́ Nte wuú Ɛsɔwɔ mankpea ji nnó ápyé genó.’” ⁸ Alyágé ɛféé, danchɔ́meló ama akpá ji áfé né mfaá mékwé ɛwé ɛnɔ́ gé dɔ́ ne aléré ji malɔ́ mme mako ne gefwa eyi gé lú wyé. ⁹ Ne aléré gé Jisɔs mbɔ́, ajɔ́ ne ji aké, “Menchyɛge nyɛ wɔ́ unó bina uko mbɔ́ gé ɔ́togé manó mme ɔ́nogé me.” ¹⁰ Jisɔs anyá ji aké, “Kwilé me ushuú, wɔ́ danchɔ́meló, ása mmu nyɛ Ɛsɔwɔ aké, ‘Ɖbɔ́ manógé élé Nte wyɛ Ɛsɔwɔ jimbií ne ɔ́kpáné wyɛ lé ji defwe.’” ¹¹ Ajógé mbɔ́, danchɔ́meló alyá ji áfé. Ɛféé ne makiénné Ɛsɔwɔ áchwɔ́ pɔ́o Jisɔs.

Jisɔs alɔ́ utɔ́ bií né Galilíi
(Mak 1:14, 15; Luk 4:14, 15)

¹² Jisɔs áwú gé nnó ápyɛ Jɔ́n menwyaá bɔ́o manaá Ɛsɔwɔ áfyéé denɔ́, alyá gebagé mewaá Judiya akeré né gebagé mewaá Galilíi. ¹³ Ajyé gé, ábelé fɔ́ né Nasaret dɔ́ wɔ́, akoó kóge ajyé jwólé né Kapanɔ́m melo ɛwé élú né mapea gentoógé mewaá Galilíi né gebagé mewaá Sebulón ne Naftali. ¹⁴ Ɛbɔ́ ɛpyɛmbɔ́ nnó genó eyigé Asaya muú ɛkpávɛ Ɛsɔwɔ asamé gébé wáwálé nnó,

¹⁵ “Mme Sebulón ne mme Naftali, mme ayi álú meti ɛbéé mega, né ɛgbé ɛbéé Jodan, gebagé mewaá Galilíi eyigé gejamé gé bɔ́o abi álá pɔ́ bɔ́o Jus ájwólege wyɛ. ¹⁶ Bɔ́o abi ábɔ́ álú mmu gemua ágé gekpékpé gé genǵbɔ́. Ne bɔ́o bi álú nya mmu manó negbo, nana genǵbɔ́ gégené, ɛbwɔ́ átane meti.”

¹⁷ Eló né gébé eyigémbɔ́, Jisɔs alɔ́ mangaré bɔ́o mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ aké, “Kwórege matɔ́ nyú délya gabo néndé, gébé eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege gefwa jii ne bɔ́o géla kwókwólé.”

Jisɔs akú baá utɔ́ bií ani abi mbe
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Bií fɔ́, ndere Jisɔs akéne né mbále ɛbéé mega ɛwe elu né Galilíi, agé ánmé ápea mmá ama, nte ama. Ama akamege Simun

ayi ákuú ji ntó nnó Pita, ne menmo wuú Andru. Ɛbwɔ́ ánméé utófó bwɔ́, élé álu áwáné meshuú. ¹⁹ Jisɔs ajɔ́ ne ɛbwɔ́ aké, “Kwólege me, nlerge nyɛ ɛnyú, ndere ákpálege bɔ́o ɛké meshuú.” ²⁰ Tenétené yimbɔ́ Simun ɛbwɔ́ ne meso wuú Andru ályaá utófó bwɔ́ ne ákwólé ji. ²¹ Ndere Jisɔs álya ɛféé ajyéé mbe gachyɛ, áma gé ánmó abifɔ́ ápeá Jɛmsi ne Jɔ́n menmo wuú ɛbwɔ́ álú baá Sebɛdee. Alú né mmu ɛkpéé ne nte bwɔ́ Sebɛdee átóme upaá utófó bwɔ́. Akuú ɛbwɔ́ nnó ákwólé ji. ²² Jisɔs ajógé mbɔ́, yé gébé áchɔ́ wɔ́ álya ɛkpéé mbaá nte bwɔ́ ne ákwólé ji.

Jisɔs alerege, agarege mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ ne apyɛ bɔ́o maméé átóoge
(Luk 6:17-19)

²³ Ne Jisɔs akéne gebagé mewaá Galilíi geko. Ndere akéne, alerege bɔ́o mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ, né mmu macha mmyemenene bwɔ́. Agarege ɛbwɔ́ abya melóméló ndere Ɛsɔwɔ ágbárege gefwa ne bɔ́o bií. Ama apyɛ bɔ́o abi améé maméé ufɔ́ ufɔ́ átóoge. ²⁴ Abya yi apyɛ nyɔ́ Jisɔs akwɔ́ kpaá akwóné gebagé mewaá Siriya geko. Bɔ́o ákpáne bɔ́o bwɔ́ ako abi ámeé mameé ufɔ́ ufɔ́ ne abi ágene ɛfwyale dɔ́ áchwɔ́ eta wuú nnó ápyɛ ɛbwɔ́ átóo. Né geluágé bɔ́o bina, abifɔ́ áwya aló nchye, abifɔ́ ákwéne usasa ne abifɔ́ ámeé uchanchi. Jisɔs apyɛ ɛbwɔ́ átóo. ²⁵ Ɛwena ɛpyɛgémbɔ́, gejamé gé bɔ́o ako abi átané gebagé mewaá Galilíi ne gebagé mewaá eyige ákuú nnó maló áfya ne Jerosale ne Judiya né ɛgbé ɛbéé Jodan, ɛbwɔ́ ako álɔ́ mankwólé gé Jisɔs. †

5

Jisɔs alerege bɔ́o mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ né mfaá mekwé

¹ Jisɔs ágégé gejamé gé bɔ́o abi áchwɔ́ matoómatoó né mbaá ayi ji alú, akwɔ́ ajyɛ jwɔ́le mfaá mekwé. Ne baá utɔ́ bií ájwólé áno ji mme.

Jisɔs alerege mejé ɛwé wáwálé
(Luk 6:20-23)

² Ne alɔ́ mánleré ɛbwɔ́ aké: ³ “Ɛsɔwɔ ajé bɔ́o abi ágené nnó mbɔ́ gé ji álá pɔ́ ɛbwɔ́ ápɔ́ yé genó; néndé gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege ne bɔ́o bií gelú eyigé bwɔ́. ⁴ Ɛsɔwɔ ajé

† 4:25 Elú wáwálé nnó: Malɔ́ afya yina, élé Dekapolis.

bɔɔ abi álú ne masome, néndé Ɛsɔwɔ áfyéé nye ebwɔ metɔɔ. ⁵ Ɛsɔwɔ ajé bɔɔ abi alá sélé gemεge bwɔ eke genó, néndé mme meko abεé nyé awe bwɔ. ⁶ Méjé elu ne bɔɔ abi áwyaá matɔɔ mampye genó eyigé Ɛsɔwɔ akélege, néndé ji apyeé nye ebwɔ ápye genó eyigé ebwɔ akélege. ⁷ Ɛsɔwɔ ajé bɔɔ abi ágene bɔɔ meshwe, néndé Ɛsɔwɔ ntó agene nyé ebwɔ meshwe. ⁸ Ɛsɔwɔ ajé ebwɔ abi áwyaá matɔɔ mmu pópó, néndé ágéne nye Ɛsɔwɔ ne ame bwɔ. ⁹ Ɛsɔwɔ ajé bɔɔ abi ámmyeé nnó bɔɔ ábε nesɔ ne ate, néndé, ákuú nye ebwɔ nnó baá Ɛsɔwɔ. ¹⁰ Ɛsɔwɔ ajé bɔɔ abi bɔɔ ámyé amu ne ebwɔ gétúgέ άpye unó ebi Ɛsɔwɔ akélege néndé gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege ne bɔɔ bií gelu eyigé bwɔ. ¹¹ Méjé elu ne enyú abi bɔɔ áju enyú mashye mmye, enyú abi ámmyeé amu ne enyú detúdetú ne enyú abi ama ájɔ́ge ufɔ́ unó uboubɔ ebi úlú gebyó eta nyú gétúgέ dékwɔlegé me. ¹² Bége lé ne metɔɔ megɔmegɔ ne nechóchó, néndé, gekpékpégé nsá nyú alu né mfaánebuú. Kaáge ntó nnó mbɔ ne ámye nyá amu ne bɔɔ ekpávε Ɛsɔwɔ abi ábɔɔ mbe ne enyú.”

Jisɔs alerege nnó áhkwɔle bií álú eké mega ne genjɔ́ mbaá bɔɔ mme

¹³ Enyú bi delu áhkwɔle baá délu eke mega mbaá bɔɔ mme meko, yémbɔ mbɔgέ mega élá pɔ́ sé ne uga bií, ápyeé mbɔ nnó ne uga bií ukéré? Ɛfúlé sé yé genó, éla lé genó eyigé ágbéle dafye bɔɔ ájyále ne uka. ¹⁴ Enyú delu genjɔ́ mbaá bɔɔ mme meko, wye ndere melɔ ewé átené mfaá mékwe éla ebígé fɔ́ mangé. ¹⁵ Mbɔntó ne muú alwégé étúléká alá abɔɔ fɔ́ gesá ákwéré ewú. Yémbɔ, álwégé éwú aɲma ewú mfaá mbaá yi égénege yéndémuú né mmu gepú ágéné. ¹⁶ Wyembɔ ntó ne élɔme nnó délyá genwáge nyú gégénégé eké mewε mbaá bɔɔ ako, nnó yéndémuú ágé uló melu ebi enyú dépyé ne áfégέ Nte nyú Ɛsɔwɔ muú alu né mfaánebuú.

Jisɔs alerege bɔɔ depɔ́ré mabé Mosis

¹⁷ Déferégé fɔ́ nnó me mbɔ nchwɔ́ élé mánchɔ mabé Mosis ne unó bi bɔɔ ekpávε Ɛsɔwɔ ábɔ́ áleré. Nchwɔ́ lé nnó mpye unó ebi mabé yimbɔ́ ájɔ́ ubé wáwálé. Nchwɔ́

fɔ́ mánchɔ ájí wɔ́. ¹⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, téé mfaá ne mme ábyeé, ye ekéké genó eyigé áférege né mabé Mosis yina gépɔ́ yé genjéné nnó, kpaá téé unó uko ebi ásámé úbée nye wáwálé. ¹⁹ Ne yéndémuú ayi abyaá ekéké genó né mabé ayi, nnó epófɔ́ genó, ne álerege ntó nnó bɔɔ ábyágé ewu, abεé gembyánkwógé muú né gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbarege ne bɔɔ bií. Yémbɔ muú ayi ábélege mabé Ɛsɔwɔ ayi, ne alerege ntó bɔɔ nnó ábélégé áji abεé nyé gekpékpégé muú né gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege.*

²⁰ Ngarege enyú wáwálé nnó mbɔgέ enyú delá fyéé mekpo mambele mabé Ɛsɔwɔ depwɔ ekwɔ bɔɔ Farasi ne ánleré mabé Ɛsɔwɔ wɔ́, degene fɔ́ meti mankpe né gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege ne bɔɔ bií cháchá.

Jisɔs alerege depɔ́ré metɔɔ usɔ́

²¹ Enyú debɔ́ déwú nyá nkane ebé Mosis ejɔ́ mbaá ukwéne ante sé nnó, ékagé muú áwá nte. Muú ayi ápyeé mbɔ, akpéne nyé unɔ́ mpa. ²² Yémbɔ me ngarege enyú nnó, yéndémuú ayi abɔɔ metɔɔ usɔ́ ne nte menjémé akpene nye unɔ́ mpa eso. Ne muú ayi ashyeé nte menjémé nnó, “wɔ́ ɔlu waá?” Akpene nye ntó eso ewe kpaá. Ne muú ayi ájɔ́gέ ne nte menjémé ntó nnó, “Wɔ́ genjekenégé muú” akpene mmu mewε ewé élá nómégé. ²³ Ne ndere elúmbɔ, ébégé nnó muú abɔ́ echye manchyé, né mbaá ayi áchyége echye Ɛsɔwɔ, ne atεge nnó apye genó eyi gesɔ́ menjémé wuú metɔɔ, ²⁴ ályá echye ewémbɔ́ eféé, abɔ́ kpe mbe ajyé akwyé depɔ́ ne menjémé wuú, ne achwɔ́ achyé echye wuú mbaá Ɛsɔwɔ. ²⁵ Muú abɔ́gέ efwyale ne muú mawámé wuú, akamégé fɔ́ ji ajye ne ewú né eso. Akwyéé depɔ́ ábε meko ama gemεge nnó ajye né eso. Nénde, alá pye mbɔ wɔ́, gébé gékoógé ajyεgέ ne éwú né eso, afye nye ji né amú mempané mpa. Ne mempané mpa afye ji né amú bɔɔ bɔ́ nkú, ne bɔɔ nkú áfyéé nye ji denɔ́. ²⁶ Ne kaáge wáwálé nnó alaá né denɔ́ etirémbɔ, kpaá té ákwɔle ujwɔ́ bimbɔ uko.

Jisɔs alerege depɔ́ré ulɔ́ ne neba manwá (Mat 19:9; Mak 10:11, 12; Luk 16:18)

* **5:19** Elú wáwálé nnó: Bɔɔ Jus ákuú gefwágé Ɛsɔwɔ nnó gefwágé mfaánebuú gétúgέ ebwɔ áfɔ́ mantya mabɔ Ɛsɔwɔ, detú detú.

²⁷ Enyú debó dewú nyá nkane ebé Mosis ejóó nnó muú ákwegé uló. ²⁸ Yémbó me ngarege enyú nnó, muú ayi apéle mendée dómee, ne abóó nkyaá né metóó wuú mambélé ne ji, akwe mé mbó lé uló ne mendée yimbó né mmu metóó wuú. ²⁹ Ne ndere elúmbó, mbógé dambóónnyi wyé ayi ebwónyε apyε nnó ókwé ebé Esowó ju ji óféré, néndé élú galógáló nnó gepógé menyammyε genó wó, ne nnó óbé ne upóó mmyε uko, ójyε né mewε ewé élá nómégé. ³⁰ Ne mbógé ebwónyε wyé épyé wó nnó ókwé ebé Esowó, só éwú ófómé, néndé élú galógáló nnó jógé menyammyε wyé genó ne nnó menyammyε wyé mekomeko ákpé mmu mewε ewé élá nómégé. ³¹ Enyú dewú nyá nnó ebé Mosis ejóó éké muú akage wá neba ne mendée wuú mbógé achyεgé ji mekpó ηwe. ³² Yémbó me ngare enyú nnó, muú ayi awáne neba ne mendée wuú ewé mendée wuú alá kwe uló wó, muú yimbó apyε nnó mendée wuú akwé uló mbógé abagé menó ayi chá. Ne ye ndé mende ayi abagé mendée ayi menó wuú alya ji neba akwé ntó uló.

Jisós alerege depóré manyéméno

³³ Enyú debó déma wú nyá nkane ebé Mosis ejóó ne ukwéne ante sé nnó, ékágé muú anyéméno mampyε genó eyige gélá pó ji metóó mampyε. Muú abó mampyε genó eyigé ji anyéméno né mbe ushuú Esowó nnó apyεé. ³⁴ Yémbó me ngarege enyú nnó ékágé muú akele kan̄ka, ye ébéle mannkú mabó mfaánebuú, néndé élé geluóge Esowó. ³⁵ Yé ébéle mankele ákú mme néndé mme alu geluó eyige Esowó ánérege uká bií wyé ágbéεge mmyε, ne muú akelégé akú ye Jerosale néndé ele Esowó mfwa yi kpaá ne abóó meló Jerosale. ³⁶ Ne ékágé muú akélé yé mekpó wuú néndé ákágé bwóle en̄kaá méjwé ema ebé pópó yé lé megilí. ³⁷ Kámélé nnó “E é” mbógé genó gélú eyigé wó okamege ne shya ntó nnó, “Ngba” mbógé genó, gélú eyige wó óshyáa. Yéndégenó eyigé ómage gbéé né mfaá eyina getané mbaá danchómeló.

Jisós alerege nnó ékágé muú ashuí gabo mfaá gabo
(Luk 6:29, 30)

³⁸ Enyú debó dewú nyá ntó nnó ebé Mosis éké muú anigé dambóónnyi nte men̄mé, ánií ntó awuú. Ne yé amugé néhéné nte, ámu ntó eníí. ³⁹ Yémbó me ngarege enyú nnó, ékágé muú ashuí gabo mfaá gabo. Ne muú adogé wó égbé etaá ewé ebwónyε, bwólé ewé fó ntó ado. ⁴⁰ Ne mbógé muú aké akelege mampyε mpa ne wó nnó ase nkú wyε ayi mmu, chyéé ji chonchó ne ayi dafyε. ⁴¹ Mbógé muú bee agbarégé wó nnó ókpá metuú wuú ójyε mkpa nekε ama, chó ne ji mkpá nekε épeá. ⁴² Muú akógé wó genó, chyéé ji géji ónyogé. Ne muú achwógé nnó ópwó ji genó ntó óshyagé, pwó ji gejí.

Bó gejeé ne bóó mawámé (Luk 6:27, 28, 32-36)

⁴³ Enyú debó déwú me nnó ebé Mosis éké, “Gbógé ne bóó abi dényεé détúge ne ebwó ne paáge bóó abi alá kíí enyú.” ⁴⁴ Yémbó me ngarege enyú nnó bógé gejeé ne bóó mawámé nyú, dénénemmyε mbaá Esowó nnó aje bóó abi ámmyε amu ne enyú. ⁴⁵ Depyεge mbó, debéé nyε baá Nte enyú muú alú né mfaánebuú. Ji apyεé m̄h̄méé étyéé mbaá bóó abi ápyεé galógáló ne abi apyεé gabogabo, ne manaá nnó akwéné mbaá bóó abi ápyεé unó bi ji ákélege ne abi alá pyéé. ⁴⁶ Ne mbógé enyú dégbóó lé ne bóó abi ágbóó ne enyú, ndé nsá ayi enyú debóó wyéé? Pó wyémbó ntó ne ánselé ηká makpó apyεé? ⁴⁷ Ne mbógé enyú dedoó lé abya ne bóó abi denyéé detúge ne ebwó, nde mechó ewé enyú depyε mbó ewé muú alá pyé? Yé bóó abi alá pó bóó Jus; mbóntó ne ápyéé. ⁴⁸ Né gétú eyigé na debó mambé cho ndere Nte enyú muú alú né mfaánebuú álú.

6

Jisós alerege nkane débóó mampyégé unó Esowó dela lerege mmyε né mbe ushu bóó

¹ Yémbó Jisós alérégé aké, “Sége gébé nnó ékágé délérégé mmyε né mbe ushuú bóó nnó ágené enyú gétúgé unó Esowó ebi depyεé. Muú apyégé mbó, abóó fó nsa ayi nte nyú né mfaánebuú áchyεge. ² Getu eyigembó, yéndégébé muú nyú aké apoóge mbya muú ékágé ádo makán̄ka melóméló nkane bóó démbwólé ápyε, né macha mmyεmenene, ne metóó meló nnó bóó áfégé ebwó nnó álú bóó alóáló. Me

ngarege enyú wáwálé nnó mamféé ayi bɔ́ áféege mbɔ́ ebwɔ́ gé le áwu bwɔ́ nsa ne ebwɔ́ abɔ́ mé mbɔ́. ³ Nɔ́ere elúmbɔ́, muú nyú aké apoóge mbya muú, apoó gefɔ́ éyígé yéé muú ayi álu kwókwólé ne ji alá kaágé. ⁴ Nnó mampoó ayi dépoóge mbya muú abe bíbí. Deké dépyembɔ́, nte nyú muú álu mfaánebuú agene yendé unó bi bɔ́ ápyéé bíbí achyége nyé nyú nsá.”

Jisɔs alerege nkane muú abɔ́ manemmye mbaá Esɔwɔ́ (Luk 11:2-4)

⁵ Jisɔs afe mbe mánleré aké, “Ne yéndégébé, enyú deké denenemmye, dénégé fɔ́ eké bɔ́ abi ábwólégé gemege bwɔ́ néndé, ebwɔ́ ágbóo mantené téné né macha mmyemenene ne mapeá anɔ́ mati ánenemmye nnó bɔ́ ágéné ebwɔ́. Me ngarege enyú wáwálé nnó mangé ayi bɔ́ ágéne mbɔ́ ebwɔ́, gé le áwú bwɔ́ nsá ne ebwɔ́ abɔ́ mé mbɔ́. ⁶ Nɔ́ere elúmbɔ́, yéndégébé muú nyú aké ákélege manemmye, aje akpe mmu gepú jí, mbaá ayi ji abeé jimbí, agbé gepú, anemmye mbaá nte wuú Esɔwɔ́ ayi alá géné ji ne ame. Ne nte wuú ayi agene yéndé unó bi bɔ́ ápyéé yéndé mbaá, achyége nyé ji nsá. ⁷ Ne muú nyú aké anenemmye ájóógé mejɔ́ ewé elá pɔ́ ne mekpo ne ula ndere bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus ápyéé. Gétúgé ebwɔ́ áferege nnó ájóógé mejɔ́ dɔ́ ne Esɔwɔ́ awú mmyemenene bwɔ́. * ⁸ Débége fɔ́ eké ebwɔ́, néndé nte nyú Esɔwɔ́ akaá mé genó eyigé dékélege gemégé nnó degí ji. ⁹ Ne yéndégébé déké denenemmye nege na, Nte esé Esɔwɔ́, wɔ́ yi ólú mfaánebuú, pyé mabɔ́ mmyé mábé ne énogé. ¹⁰ Pye gefwa jyéé géchwɔ́. Pye bɔ́ apyége elé genó eyigé wɔ́ ókelege fa mme nkane ápyéé né mfaánebuú. ¹¹ Chyégé esé menyéé yi dékélege bíí ne bíí. ¹² Jinte gabo yi ese dépye eta wye ndere ese ntó déjigente gabo yi bɔ́ ápyéé eta esé. ¹³ Okamégé esé dékpé né mmuameno ayi apye esé dékwéne né gabo. Yémbɔ́ fére esé né amu danchameló. †

¹⁴ Mbɔ́ ne débɔ́ manemmye. Né ebégé ojigé nte gabo yi ate bɔ́ ápyéé ne eta wyé,

Nte wye Esɔwɔ́ né mfaánebuú ajigé ntó nte gabo wye yi apyé. ¹⁵ Yémbɔ́ alá jinte gabo ayi ate bɔ́ ápyéé né eta wyé wɔ́, Nte wyé Esɔwɔ́ ajigé nyé fɔ́ ntó nte gabo wye yi apye.”

Jisɔs alerege nkane debɔ́ manlyáge menyéé kpékpé gétúgé depɔ́ré Esɔwɔ́ délá lérége mmye

¹⁶ “Ne yéndégébé deké délyage menyéé kpékpé gétúgé depɔ́ré Esɔwɔ́, ekagé déla meshwemeshwe nkane bɔ́ abi ábwólégé gemégé bwɔ́ ápyéé. Ebwɔ́ alá meshwemeshwe eké bɔ́ abi ágéne efwyale, nnó bɔ́ ákaá nnó ebwɔ́ ályá menyéé kpékpé. Me ngarege enyú wáwálé nnó mangé ayi bɔ́ ágéne mbɔ́ ebwɔ́, gé le awu bwɔ́ nsá ne ebwɔ́ abɔ́ mé mbɔ́. ¹⁷ Ne ébége muú nyú alyagé menyéé kpékpé gétúgé depɔ́ré Esɔwɔ́, áshwóné ushu bíí, áwaá mawee, ne achá mejwé wuú. ¹⁸ Muú nyú apyégé mbɔ́, bɔ́ akágé fɔ́ nnó alyá menyéé kpékpé, élé Nte wuú Esɔwɔ́ muú akaáge unó bi bɔ́ ápyéé bíbí ne akaáge nye. Ne Nte wuú Esɔwɔ́ muú ágéne yéndégenó eyigé ji apyéé bíbí, achyége nyé ji nsá.”

Ekágé muú abya Esɔwɔ́ gétúgé unó mme (Luk 12:32-34)

¹⁹ “Ekagé désélé gefwage nyú dékwígé fa mme, mbaá ayi baá menya ne nfrákán ányéé nye geji, ne ánjó ntó ágyále gepú ákpe ákpá yendé genó. ²⁰ Genó eyigé yéndémuú abɔ́ mampye gelu nnó ábélé gefwa ji né mbaá yi Esɔwɔ́ mbɔ́ gefwa alú, mbaá yi baá menya ne nfrákán alá kaágé anye ne ánjó ntó alá kágé gyá gepú ákpá yendégenó.” ²¹ Néndé, mbaá ayi muú ábélege gefwa jí, efeé ntó ne metɔ́ wuú ebéé.

Jisɔs alerege bɔ́ gengbógé menyammye (Luk 11:33-36)

²² “Amé mekwaá álu eke etúlékán né menyammye wuú meko. Ne mbógé ame jyé álú chánchá, ebyennó menyammye wyé meko abeé ne gengbó. ²³ Ne ebégé ame jyé ala apó chánchá menyammye wyé meko akwene gemuagemua. Ne mbógé genó eyi gepye wɔ́ ágéne mbaá gekwege gemua,

* **6:7** Elú wáwálé nnó: Esɔwɔ́ ayi bɔ́ ubeé ánenemmye, ápófɔ́ Esɔwɔ́ ayi abɔ́ mfaa ne mme. † **6:13** Elú wáwálé nnó: Ukwene bɔ́ nywe abifo áké, Néndé gefwa jyé, uto bye ne nyɔ́ wye úlú te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

ébyennó menyammye wyé meko alu mmu gekpekpegé gemua.”

Jis̄as alerege nkane débóó mambé ne Es̄owó ne unó mme
(Luk 12:22-31)

24 “Muú ama ákágé kpá f̄ defwé mbaá bóó apea gébé gemaá. Ápyegémbo, apaá nyé ama agboó ne ayifó. Ne ánogé nyé ama abyaá ayifó. Enyú dekágé nógé f̄ Es̄owó ne ñka gébé gemaá. 25 Gé ula bi ngarege enyú nnó déchyégé f̄ gemége nyú efwyale, désómégé nnó dényé nyé ndé? Dényuú nyé ndé? Ne defyéé nyé ndé? Genwáge mekwaá gepwó menyéé wó? Ne menyammye mekwaá apwóó mandeé mamfyé wó? 26 Pége denywóné, detí depené menyéé, déferége ne débélégé mbwé, yémbo nte nyú muú álu né mfaánebuú achyége detí menyéé, nnó enyú denjá gemé dépwóó deti wó? 27 Déchyégé f̄ gemé nyú efwyale, ndé muú nyú ayi mesóme wuú ekáge gbéé yéé bií uma né amñme ayi Es̄owó achyé enyú nnó débélé fá mme? 28 Ulannó déchyégé gemége nyú efwyale gétúgé mandeé? Pége dégé unó mewaa ébi úkome ukoó ulóóló ndere úwéné, úpyé f̄ utóó, ukwyége ye mandeé. 29 Yémbo ngarege enyú wáwálé nnó ye Mfwa *Solomun ayi abó awyá unó uko, apó ye ne nkú ayi alomé akwóné ukoó ébi unó bina. 30 Mbógé Es̄owó achyége bya mewaa bina ukoó ulóóló. Bya ébí fina ulú ube geyá úgbó átuú áfyé mewé, deféré nnó ákágé chyéé f̄ enyú mandeé apwó ndere ji apele bya mewaa? Metóó ewé enyú defyéé ne Es̄owó éñené kpaá épwó amu. 31 Désómégé sé déshaágé mmye nnó dényé nyé ndé? Dényuú nyé ndé? Ne defyéé nyé ndé? 32 élé bóó abi alá pó bóó Jus ne anerege matóó né ufóó unó bina. Kaágé nnó Nte nyú Es̄owó muú alu mfaánebuú akaá me nnó debó mambé ne ubi uko. 33 Ne bóge mbe dékelé kpé meti ewé Es̄owó abeé mfwa nyú depyégé unó bi ji ákélege, depyégé mbo, achyége nyé enyú unó bina uko. 34 Ne déchyégé f̄ efwyale né menyammye enyú désómégé gétúgé unó bi geyá, yéndé bií uwyá eti depó eti déchwóó ne ubi. Desége f̄ efwyale ewé bií ébi chá décho ne ewe fina.”

* 7:10 Elú wáwálé nnó: Bóó Jus aseé manye mmyo.

7

Dépagé mpa bóó ne metóó usóó
(Luk 6:37, 38, 41, 42)

1 “Dépagé mpa ate ne defya, nnó ékagé Es̄owó apa awe nyú. 2 Néndé gefóó eyigé dépane mpa ate, wyémbo ntó ne Es̄owó ápane awu nyú. Gefóó eyigé démege genó déchyége muú, mbóntó ne ámege nyé áchyéé enyú. 3 Ulannó óchérege ekéké gabo ayi alu eke maá gejwaá né dambóónnyi nte menmé wyé óla ófyéé mekpo ne gabo ayi alu eke mekwákwá né dambóónnyi awye wómbóó? 4 Épyembo nnó ne ójóó ne menmé wyé nnó, ‘Léré me nféré wó maá gejwaá ayi alú wó né dambóónnyi’ ayi ólá géné mekwákwá ewé ekwere wómbóó né dambóónnyi? 5 Wó muú dembwólé bóó kpé mbe fére ntó mekwákwá ewe elú wó né dambóónnyi, óké ógene mbaá chánéné ne ófére ekéké gejwaá ewé elú menmé wyé né dambóónnyi.

6 “Débógé f̄ unó Es̄owó déchyé mbaá bóó abi alá bóó gébé ne ji wó. Alu eké bóó mammye. Depyégé mbo abwólege mmye áno enyú. Débógé f̄ genó gelógéló déchyége mbaá bóó abi alú eké ukwende, depyégé mbo ájyárege geji ne uká ábulé né utwóntwó.

Jis̄as alerege nnó óké ókelege genó, gií Es̄owó né mmyemene
(Luk 11:9-13)

7 “Gige wyé Es̄owó gige, achyége nyé enyú unó bi dekelege, kelege wyé kelege ápye nyé enyú degé ubi. Dóoge wyé menombi doó, anénege nyé enyú ewú. 8 Néndé muú yi agigé genó, asle nyé, ne ayi akelé gé, agene nyé, ne muú yi adogé menómbí, anénege nyé ji éwú. 9 Ndé muú nyú ayi maá wuú agigé ji bred áchyége ji ntaá? 10 Ne ye ébe élé nnó agií ji meshuú áchyége ji mmyo? * 11 Mbógé enyú ákwaá abi délú bóó nchye, dechyége unó ulóóló mbaá baá nyú, ndé gepye ne Nte nyú Es̄owó muú alu né mfaánebuú alá chyégé unó ulóóló mbaá bóó abi ágige ji ubi?

12 “Depó deko etire menjóó mbo delú nnó, pyégé etá bóó wyé genó eyigé dekélege nnó ápye eta nyú. Gé mémma mechó ewé mabé Mosis ne bóó ekpávé Es̄owó ábó ásamé na.

Menómbi mamkpe né genwá eyi géla gebyéé élú mámále
(Luk 13:22-30)

¹³ “Kóoge né menómbi ewé élú mámále néndé ewé muú akogé wye ajye né meti negbo elu fuú. Ne gejamégé bós ákwólege le éwú. ¹⁴ Yémbó menombi ewé muú ákóge wyé ájyéé né meti genwá eyi gélagé byé élú mámále ne meti ewémbó épó kókoge. Ne bós abi ágene ewu ája wó.

Genós ne umpomé bií
(Luk 6:43, 44)

¹⁵ “Sége gébé ne bós gebyós abi áké álú bós ekpávé Esòwò. Jgegé ebwó né ame álú nyameé eké magónheme, nsanjí élé ukwaála. ¹⁶ Dekage nyé ufós bós ebi ebwó álú né gepó eyigé ebwó áwyaá, wye ndere ákage genós né umpomé bií. Muú ákagé jyé fós né dásò ákyé gempomé eyigé gegós. Muú ajye fós né agbójélé ákyé geloge sokoro. ¹⁷ Unós ulúlú uwòme umpomé ulúlú, ebi uboubo uwòme umpomé uboubo. ¹⁸ Genós gelógéló géwómé fós umpómé uboubo ne eyi gebo-gebo géwómé fós umpómé ulúlú. ¹⁹ Ne yéndé genós eyí gélagé wómé umpomé ulúlú mbós mekós ákele geji ásòré áfyé mewé. ²⁰ Mechó ewé me njós mbó, élú nnó, dékaáge nyé bós gebyós abi áké álú bós ekpávé Esòwò né gepó eyigé ebwó áwyaá.

Jisòs agarege nyé bós abifò nnó ji akaáge ebwó
(Luk 13:25-27)

²¹ Jisòs ama jyé mbe mánjósógé aké, “Épófó yéndémuú ayi akúu me ‘Ata Ata’, ne anyéé nyé gefwage Esòwò. Ele bós abi ápyé genó eyigé nte wa Esòwò muú alu né mfaánebuú akélege ne anyé nyé geji. ²² Ne bií mpa Esòwò úkwónégé, bós ájósoge nyé ne me áké, ‘Ata Ata! Pò nnó esé ne Esòwò apye dégáre ná bós mekomejós ayi atané eta wuú né mabò myéé? Déma débuú gejamégé aló nchye ne déma depyéé ntó ukpekpe unó né mabò myéé?’ ²³ Bií bi mbó ngarege ebwó gbógónó nnó, ‘Kwílege me ushuú enyú bós abi déla pyéé unó bi Esòwò ákele, nkágé fós enyú!’

* **8:2** Elú wáwálé nnó: Né gepógé bós Jus muú áké ameé uba, ásele ji nnó alú debadeba né mbe ushu Esòwò. Apó sé muú ayi áchóme mmye ne ate, ne ákamegé fós nnó ji akpe né mmu echa upé Esòwò.

Ufós ánténé upú áped
(Luk 6:46-49)

²⁴ “Ne yéndémuú ayi awuúge unó bi ngare mbó uko ne ápyéé ndere ájós alu eké muú déngá ayi átené gepú jii né mfaá etárávé; ²⁵ yé manaá ákwe, mannyi akpe, ne mbyo amyé gepú eyigémbó gekwene fós, gétúgé áténé géjí né mfaá etárávé. ²⁶ Ne yéndémuú ayi awúu mekomejós wa yina, ne alá pyéé fós ndere ákélege; alu eké, genjekenegé muú ayi atené gepú jii né mfaá gesós. ²⁷ Manaá ákwegé, mannyi ákpegé, mbyo ammyegé, gepú eyigémbó gékwé mme kpakpa!”

Jisòs alerege nkane muú ayi ajósógé ésós

²⁸ Jisòs anérége manjós depó etire na, gejamégé bós abi álú éféé ála mano mekpo fuú né gefós eyigé ji álerege, ²⁹ néndé álerege ne ncha ayi atane mbaá Esòwò épófó eke ánleré mabé Esòwò.

8

Jisòs apye muú ubá atoó
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Jisòs anérége mánlere unó bina né mfaá mekwé áshulé mme. Gejamégé bós ákwólé ji. ² Aké ápéle muú ubá fós achwó tó ji mánó mbe ushu, ane ji mmye aké, “Ata mbógé ákelege, pye me nkpea.” * ³ Jisòs anyáá ebwó wuú ata ji aké, “Me nkelege, ubá byé ubyé, kpea.” Ténéténé yimbó mende yimbó akpea. ⁴ Jisòs ajós ne ji aké, “Ékagé ópye muú fós akaá genó eyi gépye ne wò. Chó léré lé mmye jyé mbaá mémpyé upé Esòwò áchére agé nnó otó. Ne chyéé genó eyigé ebé Mosis éjós, mampye bós ákaá nnó otó.”

Jisòs apye maá defwé muú kpaá bós bee Rom atoó
(Luk 7:1-10)

⁵ Jisòs afé né meló Kapanòm, ákwónégé wyé, muú kpaá bós bee né Rom ajye báne Ji ne aló máne ji mmye, nnó apóó ji. ⁶ Aké, “Atá maá defwé wa amee, akóre ala mmu bélé ne ubalé.” ⁷ Jisòs ajós ne ji aké, “Nchwó pyé nyé ji atoó.” ⁸ Ne muú kpaá bós bee yimbó aké, Ata nfu yé muú fós ayi ókpéne gepú eyá wó, yémbó wó jós lé genó ne maá

defwé wa atoge nye. ⁹ Elé mentó nwyá bɔ́ kpakpa né mbe, abi me nwúu ne ebwó. Ajóógé ne me nnó, “Mpye genó eyi, mpye. Ne nwyá ntó bɔ́ bee abi áwúu ne me.” Yé ayi ndé ne njóoge ne ji nnó, “Chó fa ajye, njóógé ne yimbɔ́ nnó chwó we, achwó.” Ne njóógé ntó ne maá defwé wa nnó pye eyi, apyéé géji. ¹⁰ Jisɔs awúgέ mbɔ́, byɔ uwɔ́ ji mmu. Abwólé mmye ajóó ne bɔ́ abi ákwólege ji aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, me nlú danjé muú ayi áfyéé metɔ́ ne me na, yéé ébélé né Israeli. ¹¹ Ngarege enyú nnó gejamégé bɔ́ átánege nyé né umε malɔ́ mme mako ájwólé chónchó ne ukwene ante se, Abraham, Asek ne Jakɔb manye gefwa eyigé Esɔwɔ́ ágbárege. ¹² Ne gejamégé bɔ́ Israeli abi gefwa eyigé na gebó gélú eyigé bwó áfomege nye ebwó dafyé ála mmu epinyá gemua álili, ányéé mánjéné.” ¹³ Jisɔs ánerégé manjɔ́ unó bina ajóó ye ne muú kpaá bɔ́ bee yimbɔ́ aké, “Kéré meso né gepú jyéé, okamé nnó Esɔwɔ́ akaáge pye maá wyé atóó, chó yéndégenó gébéé wyembɔ́.” Wyε ndere Jisɔs ajóó mbɔ́ maá defwé yimbɔ́ atóó.

*Jisɔs apye gejamégé bɔ́ mamée átoó
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁴ Ne Jisɔs alyaágé eféé, afé né gepúgέ Pita, ndere akpené mmu, agé mmá mendée Pita né mfaá ukwó bélé, amée njaja gefwine. ¹⁵ Jisɔs ajye tá ebwɔ́ wuú. Ténéténé yimbɔ́ gefwine gebyé ji mmye, akwilé ka akéle menyéé achyé ji. ¹⁶ Nkwale akwónégé bɔ́ áchwó ne gejamégé bɔ́ bwó abi aló nchye áchyége ebwó efwyale mbaá Jisɔs. Ne Jisɔs ányá aló nchye bimbɔ́ ne mekomejɔ́ wuú, átané bɔ́ bimbɔ́ mmye ne apye abi ámée ako átoó. ¹⁷ Jisɔs apye unó bi nnó genó eyigé Asaya muú ekpávέ Esɔwɔ́ ájɔ́ nyá átoome ne ji gebé wáwálé nnó, “Aferé esé né ubale, apye mamée se ábyé.”

*Gejwágé ankwólé Jisɔs
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Jisɔs agégé nkane gejamégé bɔ́ géchwó nɔ́ ji mme, ajóó ne baá utɔ́ bíi aké, “Déchyaá gentógé mewaá deyjé egbé né.” ¹⁹ Gemεge nnó ebwó áchyaá, menleré mabé Esɔwɔ́ fɔ́, achwó mbaá Jisɔs aké, “Ménleré, nkélege nnó me nkwólégé wɔ́ déjyégé

yéndé mbaá ayi ojyé.” ²⁰ Jisɔs ashuú ji meko né nekanémejɔ́ aké, “Ushua úwya ambu ayi úbélege wyé, denwyóné dewyaá anywa ne me Maá Nte Mekwaá mpó ye ne melu ewé nshwórege mekpo ngbeé mmye.” ²¹ Ne maá utɔ́ Jisɔs ayi ama ajóó ne ji aké, “Ata gó njyé nníi kpé nte wa ne nchwó.” ²² Jisɔs ashuú ji meko aké, “Gó bɔ́ abi álú eké áwuú bɔ́ áníi mewu bwó, wɔ́ kwóle me.”

*Jisɔs anyá mbyonnyi aténé
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)*

²³ Ndere Jisɔs akpene mmu ékpe, baá utɔ́ bíi ákwólé ji nnó áchyaá ájye égbé géntoógé mewaá. ²⁴ Ndere ebwó áchyaáge, mbyonnyi metometo átané mbelepo aló mmye. Amye kpaá apye ngbannyi ado ékpe éla mankemanke, yémbɔ́ Jisɔs ábɔ́ abélege ji gejyá. ²⁵ Ne ebwó ájye peé ji aké, “Ata pɔ́ esé, déchwó nó nnyi.” ²⁶ Jisɔs ajóó ne ebwó aké, “Défɔ́ ndé? Metɔ́ ewé enyú défyéé ne me épó ne unɔ́.” Ajóógé mbɔ́ akwilé ka, anyá mbyo nnyi yimbɔ́ nnó áténé! Aténé, mbaá akwené tɔ́meé. ²⁷ Mechɔ́ ewé épye baá utɔ́ bíi ála mano mekpo fuú ájɔ́oge ne ate aké, “Ndé gefɔ́ge muú ná, ayi ányáge yé mbyo nnyi ne ngba nnyi áwuú ji?”

*Jisɔs abú aló nchye átané ande fɔ́ aped mmye
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Jisɔs ne baá utɔ́ bíi áchyagé géntoógé mewaá, afé né gebagé mewaá Gadaren. Akwónégé éwu, ande fɔ́ ápeá abi aló nchye áchyége ebwó efwyale átané né manómé bɔ́ mbaá ayi ebwó ájwólege áchwó báne Jisɔs. Ande bimbɔ́ ápye efɔ́ kpaá te bɔ́ ákámégé sé mánkógé né meti ewémbɔ́. ²⁹ Ndere ebwó ágené Jisɔs, álɔ́ mánkálegé aké, “Wɔ́ Maá Esɔwɔ́, óbɔ́ ndé mechó ne esé? Óchwó chye esé efwyale ayi gébége eyige Esɔwɔ́ áchye esé géláge kwóne wó?” ³⁰ Eké épyembɔ́, nfóné mekwende fɔ́ nébɔ́ nényéé eféé kwókwólé, ³¹ aló nchye abi álú ande bimbɔ́ né mmye áne Jisɔs mmye aké, “Mbɔ́ge óbuúge esé, te esé déjye dékpé né nfóné mekwende eniné mbɔ́.” ³² Jisɔs ajóó yé ne abi aké, “Tánége déjye.” Aló nchye bimbɔ́ átané ájye kpé nfóné mekwende eniné mbɔ́ né mmye. Eféé mbɔ́ nfóné mekwende eniné mbɔ́ nésɔ́ ne gatélé, né shulé mékwe né kwe mmu géntoóge

mewaá né nyú manaá négbo. ³³ Ambamé mekwende εyimbə, ágégé ndere εpyeé, ábó gatelé áfé né melə ágaré genó eyi gépyeé ne ande bimbə. ³⁴ Awúgέ mbə, melə meko εtané manjye báne Jisəs, égégé ji éne ji mmye nnó ályaa mewaaá bwó.

9

Jisəs apye muú úchánchi atoo
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisəs alyágé bəó melə Gadaren, ákeré meso né mbále gentoógé mewaaá, akpe ekpée achyaá áfé né melə εwé ji ájwəlege wyé. ² Akwónégé wyé, bəó fə ákpá muú úchánchi fə né uló áfé ne ji εta wuú nnó apyé ji átoó. Ne Jisəs agégé nnó bəó bimbə áfyéé matəó ne ji wáwálé nnó ji akaáge pye muú úchánchi yimbə atoo, áké ne mende úchánchi yimbə, “Maá wa, gbaré metəó, ófógé, ájiinte gabo wyeé.” ³ Éwéna εpye ánleré mabé Εσωω fə abi álú wyé álə mangíge ate nnó, “Mende yina abəó fə maméé mmye ne Εσωω wó.” ⁴ Jisəs akaá genó eyigé εbwó áférege, ne agii εbwó aké, “Ulannó enyú déwya uféré uboubo né mmu matəó nyú? ⁵ Nde gelu pere manjəó, ‘Nnó ájiinte gabo wye’, waá manjəó nnó, ‘Kwile téné ke’? ⁶ Nkelege mámpye enyú dékaá nnó Maá Nte Mekwaá awyaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá. Éféé ajəó yé ne muú úchánchi yimbə aké, “Kwilé ka kpa uló byeé chó mmu.” ⁷ Muú úchánchi yimbə atoo, akwilé ka akpá uló bií awulé né gepú jíí. ⁸ Bəó ágégé genó eyigé pyé, εfó ékwó εbwó matəó. Alə mamfége Εσωω gétúgé gefəge uto ebi ji achyeé akwaá.

Jisəs akuú Levi ndere maá utəó wuu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Jisəs alyágé mbaá yimbə, ákene ájyeé, agé mende fə ayi akamege Matyo ménselé ηkamakpo. Ji ajwólé né melú utəó wuu, Jisəs akuú ji aké, “Kwólé me.” Ne akwilé ka alə mankwólé ji. ¹⁰ Éwyágé, Matyo anε Jisəs né gepú jíí, ndere Jisəs ajwəle ányéé menyéé ne baá utəó bií, gejamégé ánselé ηkamakpo ne bəó ubeé áchwó bane bə Jisəs ányéé menyéé ne εbwó. ¹¹ Bəó Farasi fə ágégé mbə, ágií baá utəó Jisəs aké, “Ulannó ne ménleré enyú anyéé menyéé ne ánselé ηkamakpo ne bəó ubeé?” ¹² Jisəs awúgέ genó eyíge εbwó ágií

baá utəó bií, ató εbwó neka aké, “Bəó abi álá meé, ákélégé fə muú uka, élé abi ámeé ne ákélege.” ¹³ “Chóge dégi dékaá genó eyigé ηwe Εσωω ágaré εsé. Ásá wye nnó, genó eyigé me nkélege, gelu nnó ákwaá ágene ate meshwe épófə ure manpyege εta wa. Kaáge nnó nchwó kú fə bəó abi álú cho né mbe ushu Εσωω wó, nchwó lé mánkú bəó abi ápyeé ubeé.”

Nkwé manlya menyéé kpékpé
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Baá utəó Jən ménwyaá bəó manaá Εσωω áchwó gií Jisəs aké, “Ulannó εsé ne bəó Farasi délyáge menyéé kpékpé gétúgé depərə Εσωω ne baá utəó byé álá pye fə mbə?” ¹⁵ Jisəs ashuu εbwó meko aké, “Nnó ájeé menə neba ályage menyéé kpékpé ayi menə neba alu ne εbwó? Cháchá. Yémbə gébé gebéé nye eyigé menə neba álá bεé nyé sé ne εbwó, éféé ne ályáge nyé menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgé depərə Εσωω.” ¹⁶ Ne muú akaáge sé fə gebagé ndeé gekε akwəmé εmbu né ndeé eyi gekwéne. Apyegé mbə, gebagé ndeé eyigémbə génywerege nye gépye ndeé yimbə εgyalé dəó. ¹⁷ Elómé fə ntó nnó muú akpá mməó make áfáné mmu ukwéne unó mməó ebi akwyéé ne mekə menya. Apyegé mbə, mməó mimbə mabene nyé mapye ukwene unó mməó εbimbə ugbə ne mməó mawule mme. Muú abəgé mməó make afyéé lé né mmu unó mməó uke. Apyegé mbə mməó ne unó mməó ubeé nye chánéné.

Maá Jarəs ne mendée ayi ataa nku Jisəs
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Ndere Jisəs alú jəoge ne εbwó, aké ápele, muú kpaá fə achwó kwé ji uká, alə manjəó ne ji aké, “Maá wa ayi mendée agbo mbə wye nana. Nné wə mmye, Ata chwó nere ji εbwə mmye, apege nye.” ¹⁹ Jisəs akwilé ka ne baá utəó bií ákwəle mende yimbə. ²⁰ Ndere ájyeé, mendée yi agéne me εfwyale dəó ayi manoó mabə matanégé ji mbe málé aηmé áfyá ne ápeá, achwó ji né meso ata manó nku wuu. ²¹ Elé ji abə aferé me né metəó wuu nnó, “Mbəgé ntagé yé lé nku wuu, ntoge nye.” ²² Jisəs abwólé mmye agé mendée yimbə ajəó ne ji aké, “Gbaré metəó maá wa, otoo gétúgé əfyéé metəó wye ne me.” Ténéténé yimbə mendée yimbə

atoó. ²³ Jis̄s akoó yé afé né gepúgέ muú kpaá yimbá. Akwónégé né gepúgέ Jar̄s, agé b̄s ndere álile ne gejamégé abifá nkane ákwéle ubeé áfómege ambya. ²⁴ Ajóó ne ébwó aké, “Chógé, mesó mendée yina agbo wó, abelege lé géjyá.” Jis̄s ajóógé mbá, b̄s bimbá álo manjwáné ji jwané. ²⁵ Ne Jis̄s ábúgέ b̄s bimbá ako átánégé dafye, ákpe mmu ágbaré ébwá mesó mendée yimbá, apye ji apeé, akwilé ka. ²⁶ Ne ngó mechó ewéná akwó akwóné malá mako né gebagé mewaá eyígémbá.

Jis̄s apye b̄s amé nónómé apea ágéne

²⁷ Ndere Jis̄s alyaá gepúgέ Jar̄s ajyεé, b̄s amé nónómé f̄o apea álo mankwólégé ji ábége aké, “Jis̄s, Mpyáne Dεvid gé esé meshwε.” ²⁸ Jis̄s akwónégé né mmu gepú eyigé ji ajwólege ande bimbá ajye háne ji. Jis̄s agíí ébwó aké, “Nnó enyú défyéé matóó ne me nnó nkage pye enyú dégéne?” Akamé aké, “Ata défyε.” ²⁹ Akámégé mbá, Jis̄s ata amé bwó aké, “Ébé wyé ndere enyú défyéé metóó ne me.” ³⁰ B̄s bimbá álo mángéné mbaá. Ne Jis̄s aji ébwó etu aké, “Ékagé dépye muú ákaá mechá ewena.” ³¹ Yémbá ajyéggé akage cho metóó ápye ngó Jis̄s akwó akwóné malá mako gétúgέ utóó bí ji apye eta bwó.

Jis̄s apye mbú ajóoge mejóó

³² Ne wyε ndere ande bina makpó ápeá ályaá ajyεé, b̄s f̄o áchwó ne muú f̄o mbaá Jis̄s ayi meló nchye apyé ji álaá mbú. ³³ Jis̄s ábúgέ meló nchye yimbá, mbú yimbá álo mejóó manjógé. Ne gejamégé b̄s abi álú éféé ágégé mbá, matye mawá ébwó meno álo manjógé aké, “Délú danjé gefógé genó eyina gepyε fana né melo Isrēli.” ³⁴ Yémbá b̄s Farasi ajóó aké, “Élé danchómeló mfwa álo nchye ne achyεé ji uto nnó ábúgέ álo nchye”.

Jis̄s agéne b̄s meshwε

³⁵ Jis̄s alyage eféé akene ajyεé né malá ayi kókóó ne ayi kpakpa, alerege b̄s mekomejóó Éswá né mmu macha mmyemenene b̄s Jus. Ama agarege ntó b̄s abya melóméló nkane Éswá ágbárege gefwa jí. Apyéé ntó b̄s abi ámeé mamée ufóóufóó átóoge. ³⁶ Ndere Jis̄s agéné gejamégé b̄s abi áchwóó eta wuú, meshwε

akwá ji metóó d̄s gétúgέ b̄s bimbá, néndé efwyale bwó ejaá d̄s, álá mbyambya eké mágónme ayi álá pó ne mémbamé. ³⁷ Eféé ne ajóó ne baá utóó bíí aké, “Mbwé mamferé ajá d̄s ne b̄s utóó abi áférege ája wó. ³⁸ Nége mmyε mbaá Éswá mbáó mekóó nnó ató b̄s utóó abifá nnó áchwó áferé mbwé wuú.”

10

Jis̄s ajya ángbá bíí áfyáneapeá (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Ne bíí úma Jis̄s akuú ángbá bíí áfyáneapeá, áchwóge achyεé ébwó uto ébi ábuú aló nchye né mmyε b̄s ne mampye b̄s abi ámée mamée ufóó ufóó átóoge. ² Gé mabá ángbá Jis̄s áfyáneapeá na. Ayi mbe akamege Simun (ákúu ji ntó nnó Pita) ne mejmó wuú Andru, Jεmsi ne Jón baá Sebēdee. ³ Filip ne Batolomyo, Tómasi ne Matyo ayi álú ménselé nkamakpo, Jεmsi maá Alfás, Tadiyás ne ⁴ Simun muú ukógé ayi ammyéé nnó b̄s bíí ábé mmyεmmyε bwó ne Judas Iscarot ayi achyεé Jis̄s mankwaá.

Jis̄s ató ángbá áfyáneapeá nnó ápye utóó bíí (Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Jis̄s agare ébwó bina aké, “Mentóme enyú dafye. Déjyεé mbá dékpeggé f̄o maló b̄s abi álá pó b̄s Jus ye né gebagé mewaá Samariya. ⁶ Chóge lé né mbaá b̄s Isrēli. Ébwó álú eké mágónme ayi ánome. ⁷ Dégarégé ébwó nnó gébé eyigé Éswá ágbárege gefwa ne b̄s bíí géla kwókwólé. ⁸ Pyéεge b̄s mameé átóoge, peége b̄s abi ágboó akérégé né genwá, pyéεge ntó b̄s ubá átóoge, búge álo nchye abi áchyεégé b̄s efwyale né mmyε. Nchyeé enyú utó mampye unó bi, déchyé nká wó, chóge dépyégé ntó mbaá b̄s déggé nká. ⁹ Ékagé déjyεé ne yéndé gefóge nká né mmu uba nku nyú. ¹⁰ Muú nyú ákpagé f̄o gébagé neke, yé ébélé nkú ayichá, yéé unó uká ne metó neke, néndé ábó manchyé muú utóó genó eyigé ji abáó mambé ne géjí. ¹¹ Yéndé meló ewé dékpené, kélege muú yi ábáó gejeé manse enyú nnó déjwale ne ji, jwólégé wyε eféé kpaá te délyáge meló ewémbá. ¹² Dekpeggé mmu gepú eyimbá, támege b̄s abi álú mmu nnó, ‘Méjé Éswá ébé ne enyú.’

13 Ne mbogé bɔ́ abi álú mmu ásege enyú chánéné, nége mmye nnó méjé Esɔwɔ́ élá ne ebwɔ́, mbogé alá se ntó enyú wɔ́, nége mmye nnó Esɔwɔ́ áse méjé wuú. 14 Mbogé muú alá se enyú yé ebe elé manwú mekomejɔ́ nyú wɔ́, déké detanege melɔ́ ewémbɔ́ yé ebe lé gepú eyigémbɔ́ kwége mpúpú eyi élú enyú uká ne délyaá déjye. 15 Ne me ngarege enyú wáwálé nnó, bíi unɔ́ mpa, Esɔwɔ́ agené nyé bɔ́ Sodom ne Gomɔra meshwe apwɔ́ bɔ́ melɔ́ ewé éshyaá manwú mekomejɔ́ enyú.”

Jisɔs agare ángbá bíi efwyale ewé ebwɔ́ agéne nye

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 Aké, “Wuúge, mentɔme enyú mbaá bɔ́ mme nkane mágónme né mpú ukwaála, kaágé chánéné nkane dékene ne bége nyaáme dékélégé mpa. 17 Sége gébé, néndé bɔ́ ápyéne nye enyú áfé ne enyú né eso ákpakpa melɔ́ ne ádóo nyé enyú baá unɔ́ né macha mmyemenene bwɔ́. 18 Ne ájame nye enyú áfé né mbe ushu bɔ́ góména ne afwa melɔ́ gétúgé délu ankwɔle ba, ápyegé mbɔ́ ébyennó degé mbɔ́ lé meti mangaré ebwɔ́ ne bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus mekomejɔ́ wa. 19 Gébége ásege enyú ájyegé né macha eso, déchyegé menyammye nyú efwyale, dégígé nnó dejoge nye nnó néndé gebe eyígé mbɔ́ gékwónégé Esɔwɔ́ achyegé nyé enyú genó eyígé débɔ́ manjɔ́. 20 Njogé mbɔ́ néndé, uchu mejɔ́ ebí enyú déjoge nyé úbéé fɔ́ ebí nyú, élé Mendoó Ukpea ewé Nte nyú Esɔwɔ́ atóme nyé ne égarége nye enyú genó eyígé débɔ́ manjɔ́. 21 Ne gebé eyígé mbɔ́ntó, anmó áchyége nyé atéé anmó nnó áwá. Ante áchyegé nyé baá bwɔ́ nnó áwá. Baá áténege nyé ukóló ne ammá bwɔ́ ne antebwɔ́ mampye nnó áwá ebwɔ́. 22 Bɔ́ ako ápaá nye enyú gétúgé délu bɔ́ ba. Yémbɔ́ yéndémuú ayi akogé metɔ́ te kwyakwya áférege nye ji né efwyale gabo. 23 Yéndé melɔ́ ewé bɔ́ áchyegé enyú efwyale kwilége wyé wáwá déjyé ewé chá. Kaágé wáwálé nnó, gemégé nnó déké maló Isrelí mako mampye utɔ́ ba, me Maá Nte Mekwaá nchwɔ́ nyé. 24 Kaágé nnó maá nwe akaágé fɔ́ nwe ápwɔ́ menleré wuú, ye maá defwé

anjeáge fɔ́ gemé apwɔ́ muú ayi abɔ́ji. 25 Maá nwe aferégé fɔ́ nnó ápyéé nye galógáló ne ji apwɔ́ menleré wuú ne maá defwe ntó áferégé fɔ́ nnó ápyéé nye galógáló ne ji apwɔ́ muú ayi abɔ́ji. Mbogé bɔ́ ákage nwa matɔ́ akuú me ayi nlu nte ula gepú Esɔwɔ́ nnó nlú danchɔmeló (Belsɔbɔ́) ne enyú bɔ́ ula gepú ba yé, ákúu nyé enyú ufɔ́ mabɔ́ ufɔ́ ufɔ́ ámi mabɔ́ mapwɔ́ amu.*

Muú ayi débɔ́ mamfɔ́ lé Esɔwɔ́ épɔ́fɔ́ mekwá

(Luk 12:2-7)

26 “Défógé ye muú fɔ́, genó fɔ́ gépɔ́ eyigé ákwérége géjí bɔ́ alá géne nye, ye eyigé ábigé bɔ́ alá kágé nye gépɔ́. 27 Unó bí ngárege mbɔ́ enyú né metɔ́ utuú, gárege úbí gbɔ́nɔ́ ne ebi dewuú mbɔ́ enyú enyú garege ubi mbaá bɔ́ ako áwúu. 28 Défógé fɔ́ bɔ́. Ebwɔ́ ákage wá lé muú wáne, ákágé wá fɔ́ méndóo wuú. Fógé lé Esɔwɔ́ muú awyaá utó manwá muú chóncho ne méndóo áfyé mmu ntoné mewé. 29 Gege baá denwyóné abi aname ne nka eyi élá fuú yé genó wɔ́. Yémbɔ́ yé ama ayi átánege né mfaá akwé ayi Nte nyú Esɔwɔ́ alá kaá wɔ́ apɔ́. 30 Mbɔ́ntó ne élú ne enyú, Esɔwɔ́ akaá mpa dénkaaré mejwe eti délu yéndémuú nyú mekpo. 31 Défógé fɔ́ genó eyigé bɔ́ apyé nye eta nyú, enyú denjeá gemé né mbe ushuú Esɔwɔ́ dépwɔ́ ekwɔ́ denwyóné.

Muú ayi áfyé metɔ́ ne Kras ne ayi ashya ji

(Luk 12:8, 9)

32 “Ne yéndémuú ayi ágárege gbɔ́nɔ́ né mbe ushu bɔ́ nnó alu muú wa, mentó ngarege nyé gbɔ́nɔ́ mbaá Nte wa muú álú né mfaánebuú nnó ji alu muú wa. 33 Yémbɔ́, yéndémuú ayi áshyágé né mbe ushu bɔ́ nnó ji apɔ́ fɔ́ muú wa, bíi mpa Esɔwɔ́, mentó nshyaá nyé ji né mbe ushu Nte wa muú alu né mfaánebuú nnó ji apɔ́ fɔ́ muú wa.

Mekomejɔ́ Jisɔs achwɔ́ ne mawámé épɔ́fɔ́ neso

(Luk 12:51-53; 14:26, 27)

34 “Enyú déferégé fɔ́ nnó menchwɔ́ fá mme mampye bɔ́ ábé neso ne ate, nchwɔ́ lé mampye bɔ́ ámmyége ne ate. 35 Nchwɔ́

* 10:25 Elú wáwálé nnó: Besebɔ́b élé mabɔ́ danchɔmeló ami fɔ́ pé ntó né 12:27.

pyé nnó maá ayi mende ámmyé ne nte wuú, ayi mendée ámmýe ne mmá wuú. Mendée menò ammye ne ñmogétá wuú. ³⁶ Ne bɔ́ mawámé muú átanégé élé né ula gepú bíí. ³⁷ Muú abɔ́gé gejeé ne mma wuú yélé ne nte wuú gépwɔ́gé gejeé eyi abɔ́ ne me, ebyennó akwane fɔ́ mambɛ menkwɔ́le wa wó. Ne muú abɔ́gé gejeé ne maá wuú ayi mende yélé ayi mendée gépwɔ́ge gejeé eyi abɔ́ ne me ɔ́kwane mambɛ menkwɔ́le wa wó. ³⁸ Ne mbɔ́gé muú alá kame mamkpa gekwa jíí akwɔ́lege me wó, ebyennó akwane fɔ́ mambɛ menkwɔ́le wa wó.” † ³⁹ Muú ayi akélege mampoó geɱwá jíí, jí yimbɔ́ ne ágbóo nye, ne ayi akelege maníí geɱwá jíí getú ya ebyennó ɔ́bɔ́o nye geɱwá eyi gélágé byé.

Esɔ́wɔ́ achyɛge nye nsa mbaá muú yi asele muú utɔ́ wuú ne nechóchó
(Mak 9:41)

⁴⁰ “Yéndémuú ayi asele enyú ne metɔ́ megómégó ebyennó ase mbɔ́ le me, ne muú ayi ásele me ase mbɔ́ lé Esɔ́wɔ́ muú átɔ́me me. ⁴¹ Yéndémuú ntó ayi asele muú ekpávɛ Esɔ́wɔ́ ne metɔ́ megómégó élé akaá nnó alu muú utɔ́ Esɔ́wɔ́, Esɔ́wɔ́ achyɛge nye jí nsa wye ndere achyɛge muú ekpávɛ wuú. Muú ayi asele muú yi apyɛé genó eyigé Esɔ́wɔ́ akélege, asele nsa wye nkane ayi Esɔ́wɔ́ achyɛge muú yimbɔ́. ⁴² Ne muú ayi achyɛge ñkɔ́ manaá makwe mbaá muú ama né geluagé abi alu ankwɔ́le ba, yé ayi alú byábyá né ame bɔ́o, ngarege enyú wáwálé abɔ́o nye nsa.”

11

Bɔ́o dentɔ́ Jɔ́n menwyaá bɔ́o manaá Esɔ́wɔ́
(Luk 7:18-35)

¹ Ne gébége Jisɔ́s anéré mangaré baá utɔ́ bíí makpo áfyanéápeá genó eyigé ebwɔ́ ábɔ́o mampye, alyaa melú ewémbɔ́ afé né maló bɔ́o Jus ayi fɔ́ né gebagé mewaá Gálilí nnó álérégé ne ámá ágárégé ntó ebwɔ́ abya melóméló. ² Né gébé eyigémbɔ́ ntó Jɔ́n menwyaá bɔ́o manaá Esɔ́wɔ́ abɔ́ akpe denɔ́. Awúgé unó bí Jisɔ́s, Muú yi Esɔ́wɔ́ akweré

jí elá gefwa, apyɛé, ató baá utɔ́ bíí abifɔ́ nnó ájye ágíí ákaá gefɔ́gé muú ayi jí alú. ³ Ajyégé ágíí Jisɔ́s aké, “Wɔ́ ne ɔ́lú muú ayi abɔ́ alú manchwɔ́ wá esé dégilé ayichá?” ⁴ Ne Jisɔ́s ashúú ebwɔ́ meko aké, “Choge dégere Jɔ́n unó bí enyú déwuú bɔ́o ájɔ́ge ne ebi enyú ambɔ́o dékpané ame dégene. ⁵ Bɔ́o ame nónómé ágéne, ubwéré, ukwilé úkéne, bɔ́o abi ámeé ubá átóo, bɔ́o matu gbégbé álɔ́ manwúgé, abi ágboó ápeé, ne ubyá bɔ́o úwú abya melóméló. ⁶ Meje ébé ne muú yi alá pó ne dembyó né metɔ́o gétú yá.”

Jisɔ́s agare bɔ́o gefɔ́gé muú ayi Jɔ́n alu

⁷ Ndere baá utɔ́ Jɔ́n ályaa ájyɛé, Jisɔ́s alɔ́ manjɔ́o depɔ́re Jɔ́n ne gejamégé bɔ́o abi alú efɛé aké, “Tégé gébége enyú déjye nya né mashwɔ́ne, defe mange ndé gefɔ́gé muú? Déjye gé le muú ayi alú eké mancha ami afofo akpáne átene egbe ewe ne ewe? ⁸ Mbɔ́gé mbɔ́ fɔ́ wó, deféré nnó deyyé gé ndé gefɔ́gé muú? Défé manjye ge muú ayi afye mandeé malómáló? Chyaa-o. Dekaá fɔ́ nnó bɔ́o abi áfyɛé ufɔ́o mandeé yimbɔ́ ájwɔ́lege lé né mmu dachi afwa bɔ́o wó? ⁹ Ne enyú défé yé éwú mánjye gé waá? Elé muú ekpávɛ Esɔ́wɔ́? Eh, gé muú yi enyú dégené mbɔ́. Ngare enyú wáwálé nnó, aɱeá geme apwɔ́ yéndémuú ekpávɛ Esɔ́wɔ́. ¹⁰ Elé Jɔ́n yina ne ábɔ́ ásamé gétú jíí nnó Esɔ́wɔ́ aké, ‘Wuúgé, ntɔ́me nyé muú dentɔ́ wa ayi abɔ́ nyé mbe ne wɔ́ manchwɔ́ kwýé meti wye.’” *

¹¹ Jisɔ́s afé mbe ajɔ́ge aké, “Kaáge wáwálé nnó, né geluágé bɔ́o ako abi ándée ábyɛné, ye muú ayi aɱeá geme eke Jɔ́n menwyaá bɔ́o manaá Esɔ́wɔ́ apó. Yémbɔ́ muú ayi alá fuú ye genó wó né geluágé abi Esɔ́wɔ́ abɛé mfwa bwɔ́ aɱeá geme apwɔ́ Jɔ́n. ¹² Gefwa eyigé Esɔ́wɔ́ ágbárege gejyɛé mbe ne eshye elɔ́ né gébé eyigé Jɔ́n menwyaá bɔ́o manaá Esɔ́wɔ́ agarege mekomejɔ́o Esɔ́wɔ́, ekwɔ́ne bíí ebi fina. Ne bɔ́o abi amyɛ mankpe wye, amyɛ ne eshye. † ¹³ Gemégé nnó Jɔ́n áchwɔ́ álɔ́ utɔ́ bíí, bɔ́ ñwe abi Mosis asame ne abi bɔ́o ekpávɛ Esɔ́wɔ́ ako ábɔ́ mé mbe ágare unó bí upyɛé nye né gébé eyina. ¹⁴ Ne mbɔ́gé dékelege mankame ne genó eyigé me njɔ́o,

† **10:38** Elú wáwálé nnó: Gekwa gelú mbaá ayi bɔ́o Rom áwane nya bɔ́o abi atóo makpo ne ebwɔ́, mamkpa gekwa akwɔ́le Jisɔ́s, ula úlú nnó mange efwyale ewé ekáge chwɔ́ muú yé ebe élé ne negbo getu jíí. * **11:10** Elú wáwálé nnó: “Wɔ́” né melɔ́ ñwe ewéna, atene mbaá muú ayi Esɔ́wɔ́ akwere jí elá gefwa. † **11:12** Elú wáwálé nnó: Melɔ́ ñwe ewéna, né bɔ́ ñwe bifɔ́ ájɔ́ cha. Pe TEV, RSV ne abifɔ́ ntó.

goge me ngare enyú nnó Jɔn ne alu Elija ayi bɔ́ ɛkpávé Ɛsɔwɔ abɔ ajɔ́ nnó achwɔ́.”

¹⁵ Muú yi áwyaá matu mawú, áwú.

¹⁶ “Mmege na kpé nyje enina ne ndé? Nélú nkane baá melɔ abi ájwɔle né metɔ́ melɔ, akuú ate anme bwɔ aké, ¹⁷ ‘Ɛsé dékwe enyú ubeé neba nnó débé, déshya mambé, dékwa makwaá negbo nnó deli déshya manlí.’ ” ¹⁸ Njoge mbɔ néndé, Jɔn menwyaá bɔ́ manaá Ɛsɔwɔ achwɔ́ nyá, ji ányuú fɔ́ mmɔ́, ne gebé eyigé fɔ́ alyage menyéé kpékpe gétúgé depɔ́ré Ɛsɔwɔ getu eyigémbɔ, bɔ́ aké, “Awyaá melɔ nchye.” ¹⁹ “Me Maá Nte Mekwaá nchwɔ́, nnye menyéé, nnyu mmɔ́ gbene, enyú deké pélé muú genɔ ne menyúú mmɔ́ yi, mejeé ánselé nkamakpo ne mejeé bɔ́ ubeé. Yémbɔ ákaagé nnó denɔ́garé Ɛsɔwɔ ɛtiré muú áwyaá delu cho ne unó ulúúl ébi ji ápyéé.”

Malɔ ayi alá áfyéé matɔ́ ne Jisɔs wɔ́
(Luk 10:13-15)

²⁰ Bɔ́ abi álú né malɔ ayi Jisɔs ápye nyá ukpékpe ufélekpá wye, ályaá fɔ́ mámpyégé gabɔ wɔ́. Ɛwena epye Jisɔs alɔ manshulege ɛbwɔ́ ndo. ²¹ Ake, “Utónkwa ubé nye ne enyú bɔ́ melɔ Korasin, utónkwa ubé ntó ne enyú bɔ́ Betsada néndé, ukpékpe ufélekpá ebi mpye eta nyú, mbɔ mpye nyá ubi mbaá bɔ́ Tiya ne Sidɔn mbɔ ályaá mé gabɔ bwɔ́ te gachiú, áfyé uchálé mandeé, áwaá matwɔ́ né mekpɔ mánleré nnó ályaá gabɔ ɛbwɔ́. ²² Ngárege enyú wáwálé nnó, bií unɔ́ mpa Ɛsɔwɔ, Ɛsɔwɔ agene nye bɔ́ Tiya ne abi Sidɔn meshwe apwɔ́ enyú. ²³ Ne enyú bɔ́ Kapanɔm, déferé nnó dékwɔ́me nye nɔ́gɔ́ dɔ́? Gebyɔ́, Ɛsɔwɔ awáne nye enyú gelu degbo dékwɔ́né melɔ áwuú bɔ́. Néndé, ukpékpe ufélekpá ebi mpye na eta nyú, mbɔ mpye ubi mbaá bɔ́ Sodom, mbɔ Ɛsɔwɔ áwaá nya fɔ́ ɛbwɔ́ wɔ́, ábɔ́ álú ábe té fina. ²⁴ Ngarege enyú wáwálé nno, bií unɔ́ mpa Ɛsɔwɔ, Ɛsɔwɔ agene nye bɔ́ Sodom meshwe apwɔ́ enyú.”

Jisɔs aké ‘Muú yi akelege ugbeé mmye achwɔ́ eta wáá’
(Luk 10:21, 22)

²⁵ Wyeé né gébé eyigémbɔ, Jisɔs anemmye aké, “Nte wa, Ata ayi abɔ́ mfaá ne mme, mfeé wɔ́ dɔ́, nkane ɔ́pyeé nnó depɔ́ ɛtire detome ne me debe bibií mbaá bɔ́ denɔ́gá

ne abi ákaá nwe dɔ́. Ɔnené deti gbógónɔ́ mbaá bɔ́ abi alá kaáge ye genɔ́ nnó ákaá.

²⁶ Ɛlu wáwálé Nte wa, mbɔ ne wɔ́mbɔ́ ɔ́kelé nnó ɛbé.” ²⁷ Ama jɔ́ ne bɔ́ aké, “Nte wa achye me unó uko ne ye muú ayi akaáge gefɔ́gé muú ayi Maá alú ápɔ́, ɛkosé Nte wuu ne ye muú ayi akaáge gefɔ́gé muú eyigé Nte alu ápɔ́ ɛkose Maá ne bɔ́ abi ji ájyaá nnó ápye ɛbwɔ́ ákaá Nte wuu. ²⁸ Enyú ako abi depwaá gétúgé dékpané matuú ɛfwyale ayi ánɔ́ enyú, chwage eta wa, nsele áji nchye enyú ugbeé mmye. ²⁹ Chyége gemege nyú eta wa degí géno eyige nlérege, néndé me nlu nyame ne mbwégé fɔ́ mmye. Dépyégémbɔ, debɔ́ nye ugbeé mmye. ³⁰ Genɔ́ eyigé ngarege enyú nnó dépye gejawerege fɔ́ ne eyigé nchyége enyú nnó dékpá genɔ́ fɔ́.”

12

Nkwé ayi bií uwyaá bɔ́ Jus
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Ɛbéle ye wɔ́, né bií uwyaá fɔ́ Jisɔs ne baá utɔ́ bií ákoóge né mekɔ́ gefɔ́gé nchi fɔ́ eyi ákuú nnó wid. Mesa abɔ́ ammye baá utɔ́ bií. Apye ɛbwɔ́ alɔ mánkógé nchi eyimbɔ́ ányéé. ² Ɛkwɔ́ bɔ́ Farasi fɔ́ ágege mbɔ, ájɔ́ ne Jisɔs aké, “Gé ɛbé se ɛkámé fɔ́ nnó baá utɔ́ byé ákɔ́ nchi bií uwyaá wɔ́.” ³ Ne Jisɔs ashúú ɛbwɔ́ meko aké, “Enyú délú danjú né mmu nwe Ɛsɔwɔ dékaá genɔ́ eyigé mfwa Devid ápyé nyá gébége mesa ámmye ji ne bɔ́ bií wɔ́? ⁴ Akpe nyá mmu echa upe Ɛsɔwɔ abɔ́ bread ayi achyerge matame mbaá Ɛsɔwɔ, anyé ne bɔ́ abi álú ne ji. Ɛlú ɛbé nnó muú yicha abɔ́ fɔ́ manyé menyé yimbɔ́ wɔ́ ɛkosé ámpye upe Ɛsɔwɔ ne ányé.” ⁵ Ama gií aké, “Délú danjú ɛbé Mosis ewé ɛké, ámpye upe né echa upe Ɛsɔwɔ ákwene ɛbé bií uwyaá, ɛbé ewé ɛké muú apyégé fɔ́ utɔ́ bií uwyaá. Nkane ɛbwɔ́ ápye utɔ́ né bií uwyaá ákwe ebe ewémbɔ. Yémbɔ ɛbé Mosis ewémbɔ egbaré fɔ́ ɛbwɔ́ nnó ápye utɔ́ bií uwyaá wɔ́? ⁶ Gógé ngaré ye enyú nnó muú alu fa ayi ápwɔ́ ye béle echa upe Ɛsɔwɔ. ⁷ Nwe Ɛsɔwɔ ajɔ́ aké, ‘Genɔ́ eyigé Ɛsɔwɔ ákelege gélú nnó dégéné ate meshwe épɔ́fɔ́ lé mámpye upe eta wuu’. Mbógé debɔ́ dékaá mekomejɔ́ yina, mbɔ enyú déjɔ́ fɔ́ nnó bɔ́ abi ála pye gyéé wɔ́ ákwé mpa. ⁸ Kaáge ye

nnó, me Maá Nte Mekwaá ne nlu Ata ayi abóó bií uwyaá.”

Jisàs apye mende yi ebwò egboó ji atóó
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jisàs ályágé éféé, ajye kpe né echa mmyemenene bwó. ¹⁰ Mende fò ayi ebwò egboó ji abó alú wye. Éféé mbòntó, bóó fò abi ákélege meti mánjòó nnó Jisàs ápye genó gebo alú wye. Agíí Jisàs áké, “Nnó ébé se ékamé nnó ápyéé muú atóó né bií uwyaá?” ¹¹ Jisàs ashúú ebwó meko aké, “Mbògé muú nyú awyaá egòhme, ne ekwegé mmu gepyéé bií uwyaá, nnó áféérége ewu?” ¹² Ne mekwaá áyi aheá gеме ápwó egòhme ye! Ndere elúmbò, ébé egbárégé fò muú nnó apoóge fò nte menme bií uwyaá. ¹³ Éféé ne Jisàs ájòó ne mende ayi ebwò egboó ji áké, “Nyaá ebwò wye.” Anyágé, ténéténé ebwò wuú etóó ekere mebe nkane ewe fò. ¹⁴ Bóó Farasi abi álu eféé ágégé mbò, átané ájye ásó mala nnó ápye Jisàs áwá.

Esòwò aija Jisàs nnó abé muú utóó wuú

¹⁵ Ne Jisàs akaágé nnó ájòó geju manwá ji, alyaa mbaá yimbò afé mbaá yicha. Gejamégé bóó ákwólé ji, apye abi ámeé ako átoó. ¹⁶ Ne aji ebwó etu aké, “Ékagé ájye ágáré bóó depò eti.” ¹⁷ Jisàs ájòó mbò nnó mechó ewé Esòwò apyéé Asaya muú ekpávè wuú ájòó ébé wáwálé

¹⁸ nnó, “Gé muú utóó wa ayi njyaá na, mbò gejeé ne ji,

apyéé metóó egóó me dóó, nchyege nye ji uto Mendoó wa,

ne agarége nye bóó abi alá pò bóó Jus nnó me mpyéé nye ebwó átene cho né mbe ushu wa.

¹⁹ Abéé fò muú mawáme, ne ménjòó mejóó, abéé muú ayi ala awuú fò mejóó wuú né melò tametame.

²⁰ Ajógé fò mejóó metometo ne bóó abi áwyaá matóó dada,

ne ápyéé fò matóó ásó ubya bóó ne abi ágene efwyale.

Wyembò ne abéé ne bóó kpaá te apye nye wáwálé wuú apwò unó uko.

²¹ Ne bóó malò mme meko ánerége nye matóó ne ji mambò genwá.”

Jisàs apó fò ula uma ne Belsebòb mfwa aló nchye

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Ewyágé, bóó fò áchwó ne muú ayi meló nchye ápyéé ji aláá mbú ne ame nónómé mbaá Jisàs. Apye ji atóó alò mángéné mbaá, ajòge mejóó. ²³ Genó eyigé Jisàs apye, gépye gejamégé bóó abi álu wye matye mawá ebwó meno alò mángígé ate áké, “Nnó mpyáne Devid áwu alú máchwó nkane mempoó se na waá?” ²⁴ Ne ekwó bóó Farasi áwúgé nnó Jisàs apye muú ayi meló nchye áchyége ji efwyale atóó, alò mánjòó áké, “Élé Belsebòb mfwa aló nchye ne áchyége ji utó nnó ábúgé bóó aló nchye mmye.” ²⁵ Jisàs ákaá genó eyigé ebwó áféérége, ajóó ne ebwó aké, “Yéndé melò ewé bóó alá pò meko ama, éténége. Ne yéndé ulaá gepú ebi ummye ne ate ulaá tyatya. ²⁶ Ne mbògé nte meló nchye aké abúú ayifò, ebyennó gefwage danchòmeló gekaré mmye ne épyéémbò nnó ne geji géténé? ²⁷ Mbògé Belsebòb ne achyege me uto mamferé bóó aló nchye mmye, waá achyége bóó enyú utó mámferege bóó aló nchye mmye? Ne mbògé enyú dekame fò nnó Belsebòb ne achye ebwó utó aferege bóó aló nchye ne mmye wó, ebwó ambóó ne álérege nye nnó enyú délu gyéé né genó eyigé dejógé mbò ne me.” * ²⁸ Ne mbògé élé né Mendoó Esòwò ne mbuú bóó aló nchye mmye, kaáge nnó gefwage Esòwò gélo mé fá ne enyú. ²⁹ Muú ákaágé kpe fò gepúgé meto muú ájòó genó mbògé alá bòmbè áwé ji wò. Ékosé nnó abògé mbe awége ji ne ákaáge kpe ajó yéndégenó. ³⁰ Yéndémuú ayi alá pò ula uma ne me, alu muú mawame wa, ne yéndémuú ntó ayi alá poóge me manyweré bóó, atya ebwó tyaá nnó abe tete ne Esòwò. ³¹ Kaáge nnó Esòwò ajígente yéndé gabo ne mejóó mebomebo ewé bóó ajóge ne ate. Yémbò ajígé fò nte mejóó mebomebo ewé bóó ajóge atome ne Mendoó Ukpea. ³² Esòwò ajígé nye nte yéndé mejóó mebomebo ewé muú ajóge atome ne Maá Nte Mekwaá yémbò ajígé fò nte mejóó mebomebo ewé muú ajóge atome ne Mendoó Ukpea. Yé ebelé fa mme yina ne ayi

* **12:27** Elú wáwálé nnó: “Belsebòb” élé mabò amifò, ami ákuú danchòmeló pé ntó né 10:25.

achwᵔᵔ.

Genᵔᵔ ne umpomé bií
(Luk 6:43-45)

³³ Désége nnó umpome genᵔᵔ ulᵔᵔme, debᵔᵔ mansε ntó nnó genᵔᵔ geji ambᵔᵔᵔ gelᵔᵔme. Ne désége nnó genᵔᵔ gelᵔᵔme fᵔ εbyennᵔᵔ umpome bií ntó ulᵔᵔme fᵔ, néndé akaáge genᵔᵔ né mbaá umpome bií géji géwᵔᵔme. ³⁴ Enyú abi délú éke mmyᵔᵔ épyεémᵔᵔ nnó ne déjᵔᵔ galógálᵔᵔ ne muú ayi enyú délú bᵔᵔ abo? Néndé, genᵔᵔ eyi gélú muú metᵔᵔ géjí ne gétánege ji meno. ³⁵ Muú melᵔᵔmélᵔᵔ ájᵔᵔgé depᵔᵔ delᵔᵔdélᵔᵔ eti délú ji né metᵔᵔ, muú mebomebo ájᵔᵔgé depᵔᵔ debodebo eti délú ji metᵔᵔ. ³⁶ Kaáge wáwálé nnó, bií unᵔᵔᵔ mpa εsᵔᵔwᵔᵔ yéndémuú ágarege nye ula bi ji ajᵔᵔᵔ yéndé gechugé mejᵔᵔᵔ gebogebo eyi gétané ji meno. ³⁷ Néndé ye mpa akwilege wᵔᵔ, ye akwene wᵔᵔ, áᵔᵔᵔᵔ ji lé né uchu mejᵔᵔᵔ byε.

Bᵔᵔ ákelege Jisᵔᵔs apyεé ufélekpá
(Mak 8:11, 12; Luk 11:29-32)

³⁸ Jisᵔᵔs ájᵔᵔgé mbᵔᵔ, ánlere mabe εsᵔᵔwᵔᵔ ne bᵔᵔ Farasi fᵔ ájᵔᵔᵔ ne ji aké, “Ménlere, pye ufélekpá ese dégé, manlere nnó utó byε utané mbaá εsᵔᵔwᵔᵔ.” ³⁹ Jisᵔᵔs ashúú εbwᵔᵔ meko aké, “Enyú nyye eniné na debᵔᵔ, delu bᵔᵔᵔ abi átií meso ne εsᵔᵔwᵔᵔ. Dekélege me nléré enyú ufélekpá, yémᵔᵔᵔ yé uma nlérégé fᵔ, wyε lé ufélekpá Jona muú εkpávε εsᵔᵔwᵔᵔ ne me nlérege nye enyú. ⁴⁰ Wyε nkane Jona ábelé ndᵔᵔ εléé né mmu unε mekwᵔᵔle, mbᵔᵔntᵔᵔ ne ánige nye me Maá Nte Mekwaá mbelé ndᵔᵔ εléé utuú ne ηwᵔᵔmese né mme. ⁴¹ Bií unᵔᵔᵔ mpa εsᵔᵔwᵔᵔ, bᵔᵔᵔ melᵔᵔ Ninεvε ákwilege nye áshulé enyú bᵔᵔᵔ nyye enina ndo nnó dépyε gabo, néndé, ákwᵔᵔré nya matᵔᵔᵔ bwᵔᵔ ákame né εsᵔᵔwᵔᵔ gébége Jona ágaré εbwᵔᵔ mekomejᵔᵔᵔ εsᵔᵔwᵔᵔ. Gᵔᵔge mpyε enyú dékaá nnó, muú alu né metᵔᵔᵔ metᵔᵔᵔ nyú ayi ágarége mekomejᵔᵔᵔ apwᵔᵔ Jona yémᵔᵔᵔ dékélégé fᵔ mánkᵔᵔwᵔᵔré. ⁴² Bií unᵔᵔᵔ mpa εsᵔᵔwᵔᵔ, mfwa mendée né melᵔᵔ Sheba ákwilege nye ashule bᵔᵔᵔ nyye enina ndo nnó ápyε gabo. Néndé, atané nya kpaá tεtε εwu áchwᵔᵔ wú unᵔᵔᵔ bi mfwa Solomun áleré nya bᵔᵔᵔ ne déngá. Kaáge ye nnó muú alu mbᵔᵔᵔ né metᵔᵔᵔᵔ metᵔᵔᵔᵔ enyú ayi álérege

mekomejᵔᵔᵔ ne déngá apwᵔᵔᵔ mfwa Solomun yémᵔᵔᵔ défyεé fᵔ matu manwúge.”

Melᵔᵔ nchye ayi akeré meso
(Luk 11:24-26)

⁴³ Jisᵔᵔs afé mbe ajᵔᵔge aké, “Abúge melᵔᵔ nchye atanegε muú mmyε, alá yia yiáge né mmu mashwᵔᵔne akélege melu εwe ajwᵔᵔlege. Akélege alá ge wᵔᵔ, ⁴⁴ ajᵔᵔgé ne gemε jií aké, ‘Nkerege meso mbaá ayi mbᵔᵔ nlu.’ Akerege meso agεgé nnó melu εwémᵔᵔᵔ élú mewa, áshwa εla pópᵔᵔ ákwyyé ábelé, ⁴⁵ akerege, afé ase álᵔᵔ nchye abifᵔᵔ akénéama abi abᵔᵔᵔ apwᵔᵔᵔ ji, ákpré ájwᵔᵔlé mmu. Ne gefᵔᵔᵔ eyígé muú yimbᵔᵔᵔ ábeé gebᵔᵔᵔ gépᵔᵔᵔ eyígé mbεmbε. Wyε na ne epyε nye ne enyú nyené bᵔᵔᵔ abo bina.”

Jisᵔᵔs aleré ufᵔᵔᵔ bᵔᵔᵔ abi dlú aηmᵔᵔᵔ bií ne mmd wuú

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Ne nkane Jisᵔᵔs alú jyεé mbe manjᵔᵔᵔ mejᵔᵔᵔᵔ ne bᵔᵔᵔᵔ bimᵔᵔᵔᵔ, mmá wuú ne aηmᵔᵔᵔᵔ bií áchwᵔᵔᵔ téné dafyε ákelege manjᵔᵔᵔᵔ mejᵔᵔᵔᵔ ne ji. ⁴⁷ Muú fᵔ akulé agare ji aké, “Ge mmá wyε ne aηmᵔᵔᵔᵔ byεé álú mbᵔᵔᵔᵔ dafyε téné ákelege manjᵔᵔᵔᵔ mejᵔᵔᵔᵔᵔ ne wᵔᵔᵔᵔ.” † ⁴⁸ Jisᵔᵔs ashúú muú yimbᵔᵔᵔ meko aké, “Ndé bᵔᵔᵔ alú mmá wa ne aηmᵔᵔᵔᵔ ba?” ⁴⁹ Abwεé εbwᵔᵔᵔ asá mbaá baá utᵔᵔᵔᵔ bií aké, “Gégé mmá wa ne aηmᵔᵔᵔᵔ ba ná.” ⁵⁰ Néndé, yéndémuú ayi apyε genᵔᵔᵔ eyigé Nte wa muú alu né mfaánebuú ákelege, ji yimbᵔᵔᵔᵔ ne alu mmá wa ne meηmᵔᵔᵔᵔ wa.

13

Nekanémejᵔᵔᵔ mentya mbwε
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Wyε né bií bimᵔᵔᵔᵔ, Jisᵔᵔs atané né gepú eyigé ji abᵔᵔᵔ alú wyε, ashulé ajyε jwᵔᵔle né mbale géntᵔᵔᵔgé mewaá. ² Gejamégé bᵔᵔᵔ ákwᵔᵔlé ji afé εwu. Ji ágégé nnó bᵔᵔᵔᵔ bimᵔᵔᵔᵔ ájá dᵔᵔᵔ, ajyε kpré ajwᵔᵔlé mmu ékpréε ewé élú né mbále nnyi. Bᵔᵔᵔᵔ bimᵔᵔᵔᵔ ako átené né mbale géntᵔᵔᵔᵔgé mewaá. ³ Alᵔᵔᵔ manleré εbwᵔᵔᵔ gejamégé unᵔᵔᵔᵔ né makámejᵔᵔᵔᵔ. Ató neka eniné mbe aké, “Bií uma mempyε makᵔᵔᵔᵔ fᵔ afé manjyε tya mbwé né mekwᵔᵔᵔᵔ wuú. ⁴ Ndere átyaá ájyεé, ámé mbwé áyifᵔᵔᵔ ákwé né maá meti ayi ákoge wyε, denywᵔᵔᵔné dégége déchwᵔᵔᵔ chwé dényé.

† 12:47 Elú wáwálé nnó: Né bᵔᵔᵔ ηwε ukwene bifᵔᵔ malᵔᵔ yina apᵔᵔ wyε.

⁵ Amé áyifó ákwé né mfaá mme etárávé mbaá ayi mme alá jaá wye wó. Ebelé yeé wó áchií. Ne élé mme alá jaá wye wó, ⁶ ημεέ έtyégé, εδο mbwé yimbó, ne élé maka alá kpe mme chánchá wó, adé agbó. ⁷ Amé áyifó ákwé né mme ayi genkpé ntó géchíge wye, áchígé, genkpé eyigémbó géwé gekweré mbwé yimbó meshií ejo agbó. ⁸ Yémbó amé ayifó ákwé né mme melóméló, áchií áwé, chánchá, áfyε uló. Ayifó áfyε usaá uló uta, áyifó áfyεé usaá uló uléé, ne áyifó áfyεé uló esaá meso efya ápwó nkane ábó ápené.” ⁹ Jisós ánérégé manto nekanemejóó eníne na aké, “Muú yi áwyaá matu mawú, áwú”.

Ula bi Jisós atóme makámejóó
(Mak 4:10-12; Luk 8:9, 10)

¹⁰ Jisós ánérégé mántó nekanemejóó enina, baá utóó bií ájye gií ji aké, “Ata ula nnó wó olérégé bós bina né makamejóó?” ¹¹ Jisós ashúú εbwó meko aké, “Élé enyú ne Εσωω apyé nnó dékaá wáwálé depó etiré délú nya bíbií ndere ji ágbárege nye gefwa jíí. Yémbó ji anene fó deti gbógónó mbaá bós abifó nnó εbwó akaá wó. ¹² Nénde, yéndémuú ayi awya genó, ji ne ágbége nyé ji εbwó nnó abé ne gejamé. Ne muú ayi alá pó, yé ékéké ewé ji awya, áséle nye eta wuú. ¹³ Gégé ula bi menlérege εbwó né makamejóó na, áwyaá amε mangé, yémbó ágéné fó, áwyaá matu mánwú yémbó áwuú fó, ye mankaá ákaágé fó cháchá. ¹⁴ Ne ndere εbwó ápyéé mbó, genó eyigé Εσωω apye Asaya muú ekpávε wuú ajóó nyá getane wáwálé, nnó,

‘Enyú dénénege nye matu manwú mekomejóó wa yémbó dekaágé ula, défyε nye amε mangé unó ebí mpye yémbó dégéné fó.

¹⁵ Néndé bós bina anea matóó, awyaá matu mmeé.

Akwere amε bwó né depóré Εσωω, mbógé epó mbó fó wó, mbó ágéne mbaá ne amε bwó, áwuú ne matu bwó ákaá chánchá ákwóré matóó ákeré eta wa nnó mpye εbwó ápó.’

¹⁶ Enyú dewya éfwó, néndé, amε nyú ágéne ne matu nyú ntó áwú. ¹⁷ Kaáge wáwálé nnó gejamégé bós ekpávε Εσωω ne bós abi álu cho né mbe ushu Εσωω,

ákelé nya meti mangé unó bi enyú dégéné mbó, yémbó áge wó, ne manwú unó bi enyú déwuú mbó yémbó áwuú wó.”

Jisós agare bad utóó bií ula nekanemejóó mentya mbwε

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ Jisós afé mbe mánjógé aké, “Wúge ye ula nekanemejóó mentya mbwε. ¹⁹ Mbwe ayi akwené né maá metí ayi ákoóge wye alu éke bós abi áwúgé mekomejóó Εσωω ayi ágárege nkane Εσωω ágbárege gefwa jíí alá ákaágé ula, danchómeló achwó aferé ji né mmu matóó bwó. ²⁰ Ne mbwe ayi ákwené né mfaá mme etárávé, álu éké bós abi áwúgé mekomejóó Εσωω ténéténé yimbó, áse ji ne nechóchó. ²¹ Yémbó, mekomejóó yimbó akpé fó εbwó mmu matóó chánchá wó, awyágé mano. Gébége álógé mangé efwyale ndere bós ápaá εbwó gétúgé mekomejóó Εσωω, ájá mmye meso. ²² Ne mbwé ayi ákwené né mme genkpé meshií ejomé, álu éké muú ayi áwugé mekomejóó Εσωω, uféré unó mme ne mmwólé né unó bi uchwóó ne gefwa, ujo mekomejóó yimbó upyéé ji áwó umpome ulóúló wó. ²³ Mbwe ayi ákwené né mme melóméló, alu éké bós abi áwugé mekomejóó Εσωω, ákaágé ula. Mekomejóó yimbó akwórégé genwáge εbwó gebéé éké mbwé ayi áchií áwéne chánchá afyéé gejamégé uló. Ayifó áfyεé usaá uló uta ayifó usaá uléé, ne ayifó esaá meso efya.”

Nekanejóó mancha ami muú mawámé apené mmu mekóó mbwε

²⁴ Jisós ama tó nekanemejóó enínefó aké, “Gefwa eyigé Εσωω ágbárege gelu éké nekanemejóó eníne na. Mende fó apε mbwé melóméló né mekóó wuú. ²⁵ Ne bií fó ndere mbós mekóó yimbó, apene mbwé yimbó, muú mawámé wuú akwilé ne utuú ayi yéndémuú abelé geja, ajye pe ntó mancha né mpu mbwé yimbó, alya afé. ²⁶ Ne gébége mbwé yimbó áchií áwéne afyéé amε, ne bós ágéné nnó mancha ntó ne mawéne mbó né mekóó. ²⁷ Eféé ne bós utóó mende yimbó ájye gií ji aké, ‘Ata pó opena lé mbwé áyi álu melóméló né mekóó wye? Ne mancha matané éfó wyé?’ ²⁸ Ashúú εbwó meko aké, ‘Ebe nye lé muú mawámé wa ne ajye pe mancha mimbo.’ Bós utóó bimbó ágií ji aké, ‘Nnó okélegé ese déjyé degoó mancha

mimbo?’²⁹ Mende yimbɔ ashuú ebwɔ meko aké, ‘Ngba, debɔgé mangoó mancha yimbo nana, dechome nyɛ ne mbwɛ yimbo degoó.³⁰ Góge áji awɛ chonchó ne mbwɛ, gébége mbwɛ ákwɔnége mamferé ngarege nyɛ bɔ́ abí áferége nnó ábó mbɛ ágoó mancha mimbo áwé uboubɔ áfyé né mewɛ, ne áferé mbwɛ áfyé mmu meke ákpá áchwɔ ábélé mfaá gélálé.’ ”

Nekanémejó mbwé ayi akuú ji Masta
(Mak 4:30-32; Luk 13:18, 19)

³¹ Jisɔs ama tó neka enínefó aké, “Gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege gélú eké nekanémejó eniné na. Mende fɔ apɛ nyiné gempome genɔ́ eyigé ákuú nnó masta né mekɔ́ wuú.³² Nnyiné gempome eyigémbo génege gépwɔ amé mbwé ayifó. Yémbo gébége néchií néné, népɔ́ baá unɔ́ abifɔ abí apɛné nébwɔlé gekpékpége genɔ́ eyigé denywɔné déshíge, détegege anyua bwɔ wyé.”

Nekanémejó Yis
(Luk 13:20, 21)

³³ Jisɔs ama tó nekanémejó eniné fɔ aké, “Gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege fa mme gélú eké yis uka ebi upyɛ brɛd amualé ebi mendée abɔ achwaré ne gejamége flawa abelé kpaá tɛ flawa meko amuále.”

Ula ébi Jisɔs alárege né makámejó
(Mak 4:33, 34)

³⁴ Né gejamége ndɔ eyi Jisɔs abó alárege nya unó bina ne gejamége ebifó mbaá bɔ́, alárege lé né makámejó. Alérége nyá fɔ bɔ́ bimbo genóge fɔ ayi alá tóme nekanémejó wɔ. ³⁵ Atome nyá makámejó yina nnó genó eyigé muú ekpávɛ Ɛsɔwɔ fɔ abó ajɔ́ gébé wáwálé. Ajɔ́ nya aké, “Me njóge nyɛ mejó ne ebwɔ né makámejó, nlerége ebwɔ unó bi Ɛsɔwɔ abelé bibí tɛ gébége ji akwyɛ mme.”

Jisɔs agaré ula nekanémejó mancha ami muú mawámé apɛné né mekɔ́

³⁶ Jisɔs alya gejamége bɔ́ bimbo ajyɛ kpɛ mmu gepú ne baá utɔ́ bíí. Ɛfé ne baá utɔ́ bíí ágií ji aké, “Ntɛ sé, gare ɛse ula nekanémejó mancha mi muú mawámé apɛné né mekɔ́.” ³⁷ Ashuú ebwɔ meko aké, “Muú yi apɛne mbwɛ melóméló yimbo élé Maá Ntɛ Mekwaá.” ³⁸ Mekɔ́ ɛwémbo

ɛtené mbaá mme meko, ne mbwɛ melóméló yimbo atɛné mbaá bɔ́ gefwage Ɛsɔwɔ. Mancha matɛné mbaá bɔ́ danchɔmeló.³⁹ Ne muú mawámé ayi apɛne mancha élé danchɔmeló. Mamferé mbwɛ atɛné mbaá gébé eyigé mme yina abyéé. Ne abí áférege mbwɛ yimbo élé makiénné Ɛsɔwɔ.⁴⁰ Wyɛ nkane ánywérege mancha uboubɔ áfyé né mewɛ, mbɔntó ne ápyéé nyɛ ne bɔ́ danchɔmelo gébége mme yina abyéé.⁴¹ Gébé eyigémbo, me Maá Ntɛ Mekwaá ntɔme nyɛ makiénné ya, áfé ájya bɔ́ abí ápyɛ atɛ ákpɛne né gabo ne abí alá akpɛge mabɛ áfere né mpu bɔ́ gefwa ya.⁴² Makiénné yimbo áferége ebwɔ, áfomé mmu gekpékpége ntoné mewɛ. Ɛfé mbɔ ne ebwɔ álilí nyɛ, ányé maɣéné.⁴³ Gébé eyigémbo gepɔ́ge bɔ́ abí álú cho né mbɛ ushu Ɛsɔwɔ gégegege nyɛ eké mɣmɛé né gefwage ntɛ bwɔ Ɛsɔwɔ. Muú ayi awyaá matu awú cháɣéné.

Nekanémejó genóge ŋka eyi abíí

⁴⁴ Jisɔs ama tó nekanémejó eniné fɔ aké, “Gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege fa mme gélú eke nekanémejó eniné na. Muú fɔ age genóge ŋka eyigé abíí né melu mme, agege abí geji cháɣhá alya, afé ne gejamége nechóchó. Akpó yéndégenó eyigé ji awyaá ajyɛ na melu mme ɛwémbo.”

Nekanémejó ntaɔ eniné né jamé ŋka

⁴⁵ Ama ato neka enínefó aké, “Gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege fa mme gélú ntó eké nekanémejó eninéna. Menkɛne gese fɔ akɛne akélege mataá ayi ajamé ŋka dɔ́ mana.⁴⁶ Agége né máa eniné né jamé ŋka, ajyɛ kpo unó bi ji awya uko anna neni”

Nekanémejó dansa

⁴⁷ Jisɔs ama ató neka eniné na aké, “Gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege fa mme gélú eké nekanémejó eninéna. Anwané meshuú fɔ, áso dansa né nnyi.⁴⁸ Nɛere ásoó meshuú ɛse wyɛ ufɔ́ufɔ́, ágége nnó meshuú ɛse wyɛ dɔ́, aja ákwɔ né mapea mewaá. Ajya eyi melóméló áfyé mmu uba ne eyi mebomebo atuú ágbɛ.⁴⁹ Wyɛmbɔ ntó ne ɛbéé nyɛ bíí mpa Ɛsɔwɔ gébége mme abyéé. Makiénné Ɛsɔwɔ áchwɔ fére nyɛ bɔ́ abí ápyéé gabo né mpu abí ápyéé genó eyigé Ɛsɔwɔ akélege.⁵⁰ Áferége ebwɔ, áfómege

mmu gekpékpé gé ntoné mewε. Alaá wye álilí, ányé manjéné.”

Jisós ajóge depó etiré deke ne etiré gekwéne

⁵¹ Jisós agií baá utóó bií aké, “Pó enyú dékaá depó etiré na chánéné?” Akamé aké, “Eh dekaá.” ⁵² Ajóó ye ne εbwó aké, “Yéndé menleré mabe Εσωω ayi ágií ndere Εσωω ágbárege gefwa jíí fa mme, alu eké mbóó gepú ayi akaáge unó Εσωω bi ukε ne ebi gekwéne ebi ulú né mmu maá gepú ayi jí ábélege unó bií wye.”

*Bóó Nasaret ábya Jisós
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)*

⁵³ Jisós anérégé manleré makamejóó yi, alyaá melu εwémbó, ⁵⁴ akeré meso né melo wuú. Ndere alóó manleré gé bóó mekomejóó Εσωω né mmu εcha mmyemenene bwó, ála mano mekpo fuú ágíge ate aké, “Nde muú áchyéé jí gefóó gé denjá eti? Ne utó mampye ukpékpé ufélekpa bina? ⁵⁵ Pó maá menwóné upú na? Pó Meri ne alu mma wuú? Pó nnó anmo bií abi ande élé Jεmsi, Josef, Simun, ne Judas? ⁵⁶ Ne pó anmo bií abi andée álu na fa ne esé? Ne jí atané ye efó ne gejamé gé dénja etirena?” ⁵⁷ Né getú eyigémbó, ábya jí, yémbó Jisós ajóó ne εbwó aké, “Anoge muú ekpávε Εσωω yéndé mbaá. Wyelé bóó melo wuú ne abi ula gepú bií ne ála nó gé jí.” ⁵⁸ Ne téé mbaá ála áfyéé fó metóó ne jí wó, jí ntó ápye fó gejamé gé ufélekpa né melo wuú wó.

14

*Negbo né Jón Menwyaá bóó manaá Εσωω
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)*

¹ Né gébé eyigémbó Heród muú alu muú kpaá né gebagé mewaá Galilí, jí awúgé ngo ukpékpé unó bi Jisós ápyeé, ² ajóó ne bóó abi apyeé utóó ne jí aké, “Élé Jón menwyaá bóó manaá Εσωω. Εσωω apye jí akwilé né negbo. Ge ula bi jí awya utó mampye ufélekpa” ³ Heród aferé mbó néndé jí ne ápyeé nnó ágbaré Jón áwé áfyé né mmu gepú gé denó, gétú gé agaré gabo ayi Heród apyé nnó aferé Heródias mendée menmo wuú Filip abá. * ⁴ Né gébége Heród aselé

Heródias né neba, Jón agarege jí aké, “Ébé Εσωω ekame fó nnó wó σε mendée menmo wye óbá wó.” ⁵ Heród akelé meti manwá Jón, yémbó afó bóó Jus, néndé εbwó akame nya nnó Jón alu muú ekpávε Εσωω. ⁶ Ne né bií ebi Heród anené epaá mante bií ebi ábyené jí, maá Heródias mesó mendée, abé mabeé malómáló né mbe ushu bóó abi áchwóó nyé epaá εwémbó kpaá te metóó megóme gó epye Heród, ⁷ ajóó ne maá yimbó aké, “Nkelé nnó, Nchyege wó yénde genó eyigé ókelege nnó menchyε wó.” ⁸ Maá yimbó ase majye mma wuú ajye jóó ne mfwa Heród aké, “Fye mekpo Jón menwyaá bóó manaá Εσωω fa né gebagé nkpagene nana.” ⁹ Mechó εwéna epye Heród álá jóó, yémbó élé jí akele mé né mbe ushu ankéé bií abi áchwó epaá, ákágé sé nkane amáge kwóre mejóó wuú. Aké bóó bee ápye genó eyigé maá yimbó ajóó. ¹⁰ Ajye ásó mekpo Jón né mmu gepú gé denó áchwóó ne εwú. ¹¹ Anéré gé afyé εwú né gebagé nkpagene áchwó chyé maá yimbó mendée, ase ajye chyé mbaá mma wuú. ¹² Ne baá utóó Jón áchwóó kpá genkwó jíí ajye níí. Ajye ágare Jisós nkane epye ne Jón.

*Jisós achyéé delé bóó áta menyéé
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jón 6:1-14)*

¹³ Jisós awú gé abyá negboné Jón, alyaá melu εwémbó ajye kpe mmu ekpée ne baá utóó bií, áfé né mbaá ayi álú bómbo, nnó εbwó ábé εwú εbwó εbwó. Yémbó bóó áwú gé nnó akpe ekpée ale jye, átané né umε maló áke ne uka ákwólege jí. ¹⁴ Jisós átané gé mmu ekpée, mankwó mapea mewaá, agé gejamé gé bóó, ne meshwe akwó jí metóó gétú gé εbwó, apye εbwó atóó mbaá mameé ayi εbwó ábó áméé.

¹⁵ Ndere nkwale akwónege baá utóó bií ajyé báne jí aké, “Ata bií úfé ne mbaá yina alu eke mashwóne, lyaá bóó bina ajye áná menyéé né baá maló ayi álu fa kwókwólé ányé.” ¹⁶ Jisós ashúú εbwó meko aké, “Ngé fó ula bi εbwó ajye kéle menyéé wó. Enyú ambóó chyége εbwó genó ányéé.” ¹⁷ Baá utóó bií aké, “Déwyaá lé ntó bred étáa ne meshuú épea fa, ye genó eyigécha gepó.” ¹⁸ Jisós aké ne εbwó, “Chwóge me ne éjí.” ¹⁹ Agaré gejamé gé bóó bimbó aké ájwólé né

* **14:3** Elú wáwálé nnó: Filip alú meso Heród. Jí abá Heródias. Ebelege Heród afere Heródias mendée Filip, abá.

dambyanja, asé ntóo brəd eyimbə étáa ne meshuú épeá, ape ame mfaánebuú achyée matame mbaá Esəwə agyá éjí ubauba achyée baá utóó bíí, nnó ákaré mbaá gejamégé bəó bimbə. ²⁰ Yéndémuú ányé ágbeé. Ne baá utóó bíí áke ányweré ayi álaá, ágbeé usá úfyáneupeá. ²¹ Mpa bəó abi ányé menyéé yimbə mbəgé alá gbéé fə ándée ne baá wó, ande ebwó ebwó álú dɛlé bəó átáa.

*Jisəs ake mfaá mekə manaá
(Mak 6:45-52; Jəh 6:15-21)*

²² Epyégé mbə, Jisəs aké baá utóó bíí ákpe ekpée ábó mbe áchyaágé gentoógé mewaá. Ji ala meso agare bəó nnó ebwó ákére né upú bwó. ²³ Anérégé mangaré ebwó nnó ákére, akwó afé mfaá mékwé jimbií manemmye. Alu éwu jimbií kpaá te nkwale akwóné. ²⁴ Né gébé eyigémbə ekpée ewé ekpané baá utóó bíí éfé mé tete metóó nnyi. Mbyo ammye ne ewu, apyéé ngbannyi adoo ewu egbé ewé ne ewé. ²⁵ Elo né gejjéjégé bí kpaá te dondo, Jisəs ákéné mfaá mekə manaá manjye báne ebwó. ²⁶ Baá utóó bíí áké ágéne nkane ji akéne achwó mfaá mekə manaá, efə ekwó ebwó matóó ákálege áwére áké “Meló ɔ́ ó, meló ɔ́ ó”. ²⁷ Ténéténé yimbə Jisəs ajóó ne ebwó aké, “Elé me, gbarege matóó nyú, défoge.” ²⁸ Pita ashúú ji meko aké, “Ata mbəgé nnó ele wə wáwálé pye me ntó nshulé nke mfaá meko manaá nchwó mbané wə.” ²⁹ Jisəs aké ne ji, “Shulé chwó, ajóge mbə.” Pita atané mmu ekpée ashule nnyi alə mánkené mfaá mekə manaá manjye báne ji. ³⁰ Ne nkane ágené mbyo nnyi ammye ne eshye, efə ekwó ji metóó ne alə manke mmu nnyi. Akalé áké, “Ata, poó me.” ³¹ Jisəs asá ebwə ténéténé yimbə agbaré ji, ajóó aké, “E é metóó ewé ofyée ne me elú dada, waá aké wə ɔbe ne dembyə né metóó.” ³² Ebwó ákpégé né mmu ekpée, mbyo yimbə apwá. ³³ Eféé ne bəó abi álú mmu ekpée ánogé Jisəs, ajóógé áké, “Wáwálé wə ɔlu Maá Esəwə.”

*Jisəs apye bəó mameé átoó né Genésáret
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Bə Jisəs ánéregé manchyaá gentoógé mewaá eyigémbə, ákwóné né melo Genésáret. ³⁵ Ne bəó abi álú eféé ákaá nnó gé Jisəs na, álə meko né malə ayi álú né

gebagé mewaá eyigémbə geko. Bəó bimbə ákpá yé bəó abi ámeé ako áchwó ne ebwó mbaá Jisəs. ³⁶ Ane Jisəs mmye nnó agó ebwó áta lé mano nkú jíí. Ne yéndémuú nemeé ayi ataá mano nkú Jisəs atoó.

15

*Jisəs agarege unó bi ukwene ante bəó Jus
áleré
(Mak 7:1-13)*

¹ Bəó Farasi ne anleré mabé Esəwə fə átané Jerosale áfé mbaá Jisəs ágíí jí áké, ² “Ulannó ne baá utóó bye ályaa mankwólégé unó bi ukwene ante sé áleré? Pe ebwó áshwónégé fə amu gefóó eyigé ukwene ante sé ájóó nnó esé dépyégé ne dényégé menyéé.” ³ Jisəs awúgé mbə ashúú ebwó meko aké, “Enyú ntó delyaa mabe ayi Esəwə aké débélégé, dela kwólé lé unó bi ukwene ante nyú álerége? ⁴ Desə ndere Esəwə ajóó nnó, ‘Nógé mma wye ne nte wye.’ Ne ájóó ntó nnó, ‘Mbəgé muú ajóge mejóó mebo ne mma wuú yé elé ne nte wuú ábó manwá jí.’ ⁵ Yémbə né egbé ewé nyú, dela gáre lé nnó, mbəgé muú abegé ne genó eyigé jí akage poó mma wuú yé ebélé nte wuú ne geji, ‘Agaré lé nnó anyé mé meno manchye geji mbaá Esəwə.’ ⁶ Apyegembə abəó sé manleré enógé, apoó mmá wuú ne nte wuú manchyéé ebwó geji wó. Wyembə ne enyú desele mabe Esəwə ne gembya gétúgé gepə eyigé ukwene ante nyú áleré. ⁷ Enyú bəó dembwólé, Asaya muú ekpávé Esəwə abó alu cho gébége agaré nyá mekomejóó Esəwə atomé ne enyú nnó, ⁸ “Bəó bina ánogé me ne ubómeno, yémbə ánogé fə me né mmu matóó bwó cháchá. ⁹ Enógé ewé ebwó ánoge me elú detú, nénde ásele unó ukwene ante bwó álerege eké mabe ya.”

*Unó bi upye mekwaá alá beé fə cho né mbe
ushúú Esəwə
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Jisəs akuú njuné bəó eniné mbə nechwó eta wuú, aké, “Wúge genó eyigé menkelege mangaré enyú ne kaáge nnó.

¹¹ Unó bi upye muú alá beé cho né mbe ushuú Esəwə, upó fə ebi ukpéne jí né meno, elé eyi getanege jí né meno.”

¹² Jis̄as ajógé mb̄o baá utóó bií ake mmye afí ji agíí aké, “Ókaá nnó genó eyigé w̄o ɔjɔ́ mb̄o gepyé b̄oó Farasi áso matóó w̄ó?” ¹³ Jis̄as ashúú ebwó meko aké, “Nte wa muú alu né mfaánebuú agoóge nyé yéndé genó eyigé ji alá p̄éé w̄ó. ¹⁴ Dechyege gemenge nyú efwyale gétúgé b̄oó Farasi bimb̄o. Ebwó álú b̄oó ame nónómé abi ájame abif̄o meti. Ne mb̄ogé muú ayi ame anómé ji, ajame nte muú ame nónómé meti, ebwó ako ákwéne mmu gepyéé.” ¹⁵ Jis̄as ajógé mb̄o, Pita agíí ji aké, “Gáré esé ula nekanémej̄oó eniné w̄o ɔtome na nnó, epóf̄o unó bi ukpene muú né meno ne upyéé ji ála b̄éé f̄o cho né mbe ushuú Es̄ow̄o.” ¹⁶ Jis̄as aké ne ebwó nnó, Enyú ntó delú defóó p̄o éké ate? ¹⁷ Enyú dekaá f̄o nnó, yéndégenó eyi gekpene né meno gékoóge le né uné ne getané w̄ó? Geji gepyéé f̄o nnó muú áb̄é debadeba né mbe ushu Es̄ow̄o. ¹⁸ Yémb̄o unó bi útánege muú né meno utanege ji né mmu metóó, ubi ne upyéé ji ab̄éé debadeba né mbe ushuú Es̄ow̄o. ¹⁹ Elé né metóó ne uféré uboubo utanege, ubi ne upyéé b̄oó áwáne ate, ákwene mal̄o, ánáne manáné tametame, ájo ejo, átenege ntésé gebȳo, ne manch̄oge mab̄o ate. ²⁰ Gé unó bi upyéé muú ála b̄éé f̄o cho né mbe ushuú Es̄ow̄o na. Mb̄ogé muú anyége menyéé amu deba epyéé f̄o nnó ji áb̄egé cho né mbe ushuú Es̄ow̄o.

*Mendée ayi áfyéé metóó ne Jis̄as
(Mak 7:24-30)*

²¹ B̄o Jis̄as ályaá eféé, áfé né gebagé mewaá Tiya ne Sid̄on. ²² Ne mendée f̄o né geluage b̄oó Kanaan ajw̄olege né gebagé mewaá eyimb̄o, achwó báne Jis̄as anene ji mmye aké, “Mpyáne Devid, Ata ge me meshwe. Melo nchye akpe maá wa mmye, achyege ji efwyale d̄oó.” ²³ Jis̄as ashúú yéé ji meko w̄ó, eféé ne baá utóó bií ajóó ne ji aké, “Bú mendée yina ajye néndé achyege esé efwyale ne mej̄oó.” ²⁴ Ne Jis̄as aké, “Es̄ow̄o at̄o me nnó nchwó le mbaá b̄oó Isreli abi álú eké maḡom̄h̄me ayi ánomé.” ²⁵ Yémb̄o mendée yimb̄o achwó tó manó né mbe ushuú wuú anene ji mmye aké, “Ata poó me.” ²⁶ Jis̄as ashúú ji meko aké, “Elómé f̄o nnó muú ase menyéé ayi baá melo ányé achyéé b̄o mammye.” ²⁷ Mendée yimb̄o ntó ashúú ji meko aké, “Ata elú wáwálé, yémb̄o b̄o mammye ányéé uch̄och̄ogéré menyéé ebi

utanegé mfaá ekpókrogélé ante bwó ukwene mme.” ²⁸ Jis̄as awúge mb̄o, ashúú ji meko aké, “E, é, mma metóó ewé ɔfyéé ne me eja gé. Es̄ow̄o apye nyé genó eyigé w̄o akélege.” Wyé né gébé eyigémb̄o, Es̄ow̄o apye maá mendée yimb̄o atóó.

Jis̄as apye gejamé gé b̄oó mameé átóó

²⁹ B̄o Jis̄as ályaagé yéé eféé, ákoó né mapea géntoóge mewaá Galilií. Akwó mfaá mékwé ajw̄olé ka. ³⁰ Gejamé gé b̄oó áchwó eta wuú ne ubwiré b̄o, b̄oó ame nónómé, b̄oó uchánchi, abi alá jógé mej̄oó alá wuú, ne gejamé gé b̄oó mameé abif̄o. Abelé ebwó mbe ushuú Jis̄as ne apye ebwó ako átóó. ³¹ B̄oó bimb̄o alá mano mekp̄o fuú ndere ágené b̄oó abi áb̄o alá jógé mej̄oó, ájógé abi áb̄oó alá wuú, áwuú, b̄oó uchánchi átóó, ubwiré úkéne ne abi ame nónómé ágene. B̄oó bimb̄o áféé Es̄ow̄o ayi b̄oó Isreli ánóge.

*Jis̄as achyéé delé b̄o ani menyéé
(Mak 8:1-10)*

³² Jis̄as akuú baá utóó bií ajóó ne ebwó aké, “Meshwe apyéé me ne b̄oó bina gé néndé ále mb̄o fa nd̄o eléé ne me ne nana áp̄o yéé ne genó eyigé ányéé. Nkélégé f̄o manlyáá ebwó ájyéé uné mesa ekage muú bwó f̄o átóó né meti.” ³³ Baá utóó bií agíí ji aké, “Fa né mashw̄one ese degene mb̄o menyéé f̄o ayi ákwanege njuné b̄oó bina manyé né mbaá yina ayi melo elá ép̄o?” ³⁴ Ne Jis̄as agíí ebwó aké, “Enyú dewyaá ntoó br̄ed eníí eféé?” Ashúú ji meko aké, “Dewyaá ntoó br̄ed ékénéama ne ukéké baá meshuú.” ³⁵ Eféé mb̄o ne Jis̄as agaré b̄oó bimb̄o aké, “Jw̄olege mme.” ³⁶ Aségé ye ntoó br̄ed eyimb̄o ékénéama ne ukéké baá meshuú bimb̄o, achyéé matame eta Es̄ow̄o gétúgé menyéé yimb̄o. Agya ji ubauba achyéé baá utóó bií nnó ákáré mbaá b̄oó bimb̄o. ³⁷ Ebwó ako ányéé ágbeé ne gébége baá utóó bií ánywéré uba bi uláá ugbeé usá ukeneama. ³⁸ Mpa ande abi anyéé menyéé yimb̄o álú b̄o delé anií. Apaá f̄o andée ne baá melo w̄ó. ³⁹ Epyégémb̄o, Jis̄as ate b̄oó bimb̄o áwilé. Jimb̄o ajye kpe mmu ékpée afé né gebagé mewaá Magadon.

16

Ekwá bɔ́ Farasi ne Sadusi ágít Jisɔs nnó aléré ebwó ufélekpa

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Gébé eyigémbɔ, bɔ́ ekwá Farasi ne bɔ́ Sadusi áchwó mua Jisɔs áké, “Pyε ufélekpa ese dégé, manlere nnó Esɔwɔ ne atóme wɔ.” ² Yémbɔ Jisɔs ashúú ebwó meko aké, “Nkwale akwónégé nebuú né gelege deké bíí ulóme nye geyá. ³ Ne dondo akwónégé nebuú nshulégé goge, dansama aké apyéé deké, ‘Manaá achwɔ kwé’. Enyú degegé nkane nebuú nélú dekaáge gefógé genó eyigé gechwó pyε, yémbɔ enyú dékaáge ula unó bi upyé mbɔ né gébé eyigé na. ⁴ Enyú njye eniné na debɔ, delu bɔ́ abi átií meso ne Esɔwɔ. Dekélege me nléré enyú ufélekpa, yémbɔ yé uma nlérégέ fɔ, wye lé ufélekpa Jona muú ekpávέ Esɔwɔ ne me nlérege nye enyú.” Ajóógé mbɔ atané afé ji.

Jisɔs akwelé baá utáó bíí mbeé nnó áse gébé ne yis bɔ́ Farasi ne bɔ́ Sadusi

(Mak 8:14-21)

⁵ Ne baá utáó Jisɔs achyaá géntoógé mewaá afé egbé ewé né, ndere ájye ájinte mamkpa bréd. ⁶ Ndere ebwó ájyéé, Jisɔs ajóó ne ebwó aké, “Sege gébé ne yis ekwá bɔ́ Farasi ne ekwá bɔ́ Sadusi.” ⁷ Ebwó álo manjógé ebwó ebwó aké, “Ndɔfɔ ajóógé mbɔ lé délá kpaá bréd wó.” ⁸ Jisɔs akaá genó eyigé ebwó ajógé ne agíí aké, “E é metáó ewé enyú defyéé ne me elu dada. Ulannó enyú dejóoge mechó bréd ayi enyu dela pó ne ji? ⁹ Nnó enyú delu dekaá? Elúmbɔ eké dejinte nnó me nkaáge chyéé enyú menyéé. Tege nkane nselé ntoó bréd éta nchyéé delé bɔ eta ányéé ne usá ebi ulaá. ¹⁰ Ma tege ntó, ntoó bréd ékénéama eyi nselé nya nchyéé delé bɔ eníí ányéé ne usá ebi ulaá. ¹¹ Enyú dekaá nnó me mbó njóógé fɔ lé gétúgέ bréd wó? Goge me mmá nyware njóó nnó ségé gébé ne yis ekwá bɔ́ Farasi ne ekwá bɔ́ Sadusi.” ¹² Eféé mbɔ ne baá utáó bíí ákaá yé nnó ji abɔ ajóógé atome fɔ lé ne yis ayi apyé bréd amuale. Ajóógé atome lé ne unó bi ekwá bɔ́ Farasi ne ekwá bɔ́ Sadusi álérege.

Pita aké Jisɔs alu muú ayi Esɔwɔ akwere ji ela gefwa

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Ne Jisɔs alyaáge eféé, afé né gebagé mewaá Kaisaria Filipi. Akwónégé wye, agíí baá utáó bíí aké, “Ndé gefógé muú ayi bɔ́ ajóógé nnó me Maá Nte Mekwaá nlu?” ¹⁴ Baá utáó bíí ashúú ji meko aké, “Bɔ́ abifɔ ajóoge nnó ɔlu mewené Jɔn menwyaá bɔ́ manaá Esɔwɔ, abifɔ aké ɔlu Elija ne abifɔ ntó aké ɔlu Jerimaya, elá pó mbɔ fɔ wó, ɔkage be muú ekpávέ Esɔwɔ fɔ.” ¹⁵ Ne ama gíí ebwó aké, “Yé enyú ambáó deké me nlu waá?” ¹⁶ Ajógé mbɔ, Simun Pita ashúú ji meko aké, “Wɔ ɔlu Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa, Maá Esɔwɔ muú álu mebe yéndégébé.” ¹⁷ Ne Jisɔs ashúú ji meko aké, “Simun maá Jɔn, galógáló alu ne wɔ néndé, mechó ewé ɔjɔó mbɔ, ákwaá fɔ wɔ, aleré wɔ éwú wó, elé Nte wa né mfaánebuú ne aleré wɔ. ¹⁸ Ne ngarege wɔ nnó ɔkamege etarave. Gébégé ntenegé nye echomele bɔ́ ba, etarave ewena ne ebeé nebome. Ne negbo népó ne uto mampwɔ ewu. * ¹⁹ Ne nchyege nye wɔ egbógóló né gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege. Ne yéndégenó eyigé wɔ ɔshyaá fa mme, ebyénnó Esɔwɔ ntó ashya mé né mfaánebuú ne eyigé wɔ ɔkamégé fa mme ebyénnó Esɔwɔ ntó akamé mé né mfaánebuú.” ²⁰ Ne aji yé baá utáó bíí etu nnó ékágé ágaré muú fɔ nnó ji ne alu Kras, Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa.

Jisɔs agaré efwyale wuú ne negbo níí

(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Eféé ne Jisɔs alóó mangaré baá utáó bíí pópó aké, “Mbó manjye né Jerosale, eféé ákpakpa melɔ ne anáó baá abi ápye upe Esɔwɔ ne ánléré mabé Esɔwɔ, ápye nye me ngé gejamégé efwyale ne apyéé nye bɔ́ áwá me. Yémbɔ ndɔ eléé ekwónégé Esɔwɔ abwege nye me nkwilé né negbó.” ²² Ajógémbɔ, Pita ase ji átené babá, alɔ manshule ji ndo aké, “Cha-o! Ata Esɔwɔ akamégé mechó ewéna epye eta wye.” ²³ Yémbɔ Jisɔs aké ne Pita, “Kwilé me mbe ushu, danchɔmeló. Jgbeé me meti mampye genó eyigé Esɔwɔ akélege néndé ɔferégé unó nkane mekwaá, ɔferégé fɔ eké Esɔwɔ.”

* **16:18** Elú wáwálé nnó: Mabɔ ‘Pita’ mantene nnó etarave né mejóó Grek.

Meti efwyale ewé baá utóó Jisós ábóó mankwólé

²⁴ Jisós agáre yé baá utóó bií aké, “Yéndémuú ayi akélege mambé menkwólé wa, abó manjinte gema jíi akpá gekwa jíi nnó ákame negbo mankwólé me. ²⁵ Néndé yéndémuú ayi akélege mampoó genwá jíi ebyénnó aníige nye geji, ne mbógé muú akamégé manchyéé genwá jíi getú ya, ebyénnó abó nye geji. ²⁶ Ndé nsá ayi muú ábóó, mbógé abege ne unó mme uko ne aníige genwá jíi? Ndé géfógé genó eyigé muú akágé chyéé mankwóré ne genwá jíi. ²⁷ Ngarege enyú unó bina uko néndé me Maá Nte Mekwaá nkerege nye ne utó bi Nte wa Esowó achyéé me ne makiénné ya ne nchyege nye yéndémuú nsá wuú, ndere ji apyéé utóó. ²⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, gentógé bóó álú mbó fáná, abi álá gbóo fó kpaá te ágene nye ndere Maá Nte Mekwaá achwóó nye mangbare gefwa jíi fa mme.”

17

Jisós akwóré gefóó agenege mané mané (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Ndó ékéné ékógé, Jisós ase Pita, Jemsi ne Jon menmo Jemsi ákwóó áfé né mfaá mékwé ájwólé ebwó ebwó. ² Ne áké apéle Jisós akwóré gefóó, ushu bií ugénege éké nésáné nme ne mandeé jíi abwólé áshwánege mané mané. ³ Ebwó áké apéle, ágé nkane Mosis ebwó ne Elija ákwómé mbélépó ájóóge mejóó ne Jisós. ⁴ Pita ajóó ne Jisós aké, “Ata eló ndere esé délú fa. Mbógé okélege nte nege nye enyú baá óto áléé fa, ama eta wye, ama eta Mosis ne ama eta Elija.” ⁵ Wye nkane Pita alu jóóge mbó, áké apéle gekó gefóó pópó gégénege mané mané gékwéré ebwó ako mme ne meko muú atané né mmu gekó eyigémbó aké, “Gége maá wa ayi mbwi metóó na, metóó egóó me ne ji, wuúge ne ji.” ⁶ Gébége baá utóó bina áléé áwuú meko yimbó, efo ekwó ebwó metóó ákwé pyó ne mashu mme. ⁷ Yémbó Jisós achwó ta ebwó ne ajóó aké, “Kwilege mme défógé sé.” ⁸ Aké apéle ágé sé muú yicha wó ekosé Jisós ji mbií.

Elija achwó me

* **17:21** Elú wáwálé nnó: Meló nwe ewéna epóó né mmú bó nwe gekwene abifo.

⁹ Ndere ebwó áshulege mékwé ájyéé Jisós áji ebwó etu aké, “Dégarégé muú fó genó eyigé enyú dégené mbó kpaá te me Maá Nte Mekwaá akwilége né negbo.” ¹⁰ Jisós ájóóge mbó, baá utóó bií ágií yé ji aké, “Ulannó ánleré mabé Esowó ájóó aké Elija abó mambó mbe akere meso fa mme gema ge nnó Muú yi Esowó akwere ji ela gefwa achwó?” ¹¹ Jisós ajóó aké, “Elú wáwálé nnó Elija abó mambó mbe achwó, akwyéé unó uko nnó ube cho. ¹² Yémbó ngárege enyú wáwálé nnó Elija achwó mé ne bóó ákaá fó gefógé muú ayi ji alu wó, ápye gabo ne ji nkane ejií ebwó. Wyémbó ntó ne ebwó áchyege nye Maá Nte Mekwaá efwyale.” ¹³ Eféé mbó ne baá utóó bií bimbó álé kaá yé nnó mechó ewé ji abó ajóóge mbó, atome mbó lé ne Jon menwyaá bóó manaá Esowó.

Jisós apyé mad ayi améé gesasa atóó (Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ebwó ákéregé meso ábané gejamégé bóó. Mende fó achwó tó mano mbe ushu wuú, ane ji mmye aké, ¹⁵ “Ata, ge me meshwe, maá wa mende améé gesasa. Ne nemeé eníné mbó nechyége ji efwyale dóó. Népyéé ji akwene yéndégébé né mewé né gébé eyigéfó akwene né nnyi. ¹⁶ Ne nchwó ne ji mbaá baá utóó bye yémbó ápulé nnó ápye ji atóó meti epó.” ¹⁷ Jisós ashúú meko aké, “E é enyú nyje enina delu untantamé bóó abi dela fyéé metóó ne Esowó cháchá wó. Nkoge mbó metóó ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndó eníí ne défyéé metóó ne Esowó? Chwóge me ne maá yimbó.” ¹⁸ Achwóge ne maá yimbó Jisós anyá meló nchye yimbó atané ji mmye. Wye né gébé eyigémbó maá yimbó atóó. ¹⁹ Ewyágé Jisós ne baá utóó bií ála ebwó ebwó ne baá utóó bií ágií ji aké, “Ulannó ne esé depulé meló nchye yimbó mambuú apwó?” ²⁰ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Melo nchye yimbó apwó enyú mambú gétúgé metóó ewé défyéé ne Esowó elu dada. Ngárege enyú wáwálé nnó, metóó ewé défyéé ne Esowó yé ebé elé nénéjéné eke nyiné mbwé ngbon, dekage gáre mékwé ewéna nnó, ‘Kwilé fa cho né mbaá yicha,’ ne ekwilége. Ye genó gefó gepwóó fó enyú mampye.” ²¹ [Yémbó Enyú dékage

buú gefógé meló nchye yina wyele mbogé dénege mmye ne délyage menyéé kpékpé gétúgé deporé Esowó ne mmyemenene.] *

Jisós ama gare baá utóó bií ndere ji ágbóó nyé

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² Bií fó ndere Jisós ne baá utóó bií alú melu ema né Galilíí, ajóó ne ebwó aké, “Ela gachyéé áchyége nyé Maá Nte Mekwaá né amu bóó nchye. ²³ Awáne nyé ji ne ndó eléé ekwónégé Esowó apye nyé ji akwilé né negbo. Jisós ajóógé mbó, baá utóó bií ála mesómé mesómé ndere áwuú mbó.”

Jisós agáre mechó nka makpo echa upé Esowó

²⁴ Jisós ne baá utóó bií áchwó né melo Kapanóm, ndere ebwó álu ewu, ánselé nka makpo echa upé Esowó áchwó bane Pita agií ji áké, “Nnó menlere nyú achyége fó nka makpo echa upé Esowó?” † ²⁵ Pita akame aké, “Achyége.” Gébége ji ákere meso né mmu gepú, gemégé nnó ánené meno, Jisós abó mé mbe ajóó ne ji aké, “Simun nwyaaá nkwe mangií wó. Nde ufóó bóó abi afwa mme ásele nka makpo ne manka yifó eta bwó? Ásele na le mbaá ambóó melo wa mbaá ankéé bóó?” ²⁶ Pita ashúú ji meko aké, “Ásele mbaá ankéé bó.” Ajóge mbó Jisós aké, “Mbó ebyennó baá ambóó melo áchyége fó nka makpo. ²⁷ Yémbó esé dekélégé fó nnó depye matóó ásó bóó abi. Shule né gentógé mewaá, ohme eno wye. Meshuú mbe ayi óbóó, néné meno wuú ógene nyé nka wye, ekwanenge machyéé nka makpo ya ne ejye. Bó eji óchyéé eta bwó.”

18

Ndé muú alú muú kpaá

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Ewyá yéé wó, baá utóó Jisós ajyéé agií ji áké, “Ndé muú ábéé muú kpaá né gefwa eyigé Esowó ágbárege?” ² Jisós akuú maá fó kóó ayi alu eféé, achwógé apye ji aténé né metóómetóó baá utóó bií. ³ Ne aké, “Ngarégé enyú wáwálé nnó muú ála kwóré abe eké mamane kóó wó, abe fó muú ayi anyé nyé gefwage Esowó. ⁴ Ndere elúmbó, yéndémuú ayi ashulege mmye ji mme nkane maá yina

ne abéé muú kpaá ayi apwóó amu né gefwa eyigé Esowó ágbárege. ⁵ Yéndémuú ayi akamege mampye galógáló ne mamane kóó nkane ayina né mabó ma, ebyennó ase mbó lé me.

Mmuameno mampye gabo

(Mak 9:42-48; Luk 17:1, 2)

⁶ “Yémbó, yéndémuú ayi apyéé mamane kóó nkane ayina nnó apye gabo né geluagé bóó abi áfyéé metóó ne me elú galógáló nnó áshíí ji gekpékpége ntaá né geme áhémé ji né gentoógé ebéé mega. ⁷ Meshwe apyéé me ne bóó mme yina gétúgé unó bi uténe ebwó ápyéé gabo. Unó bina ubó mampye, yémbó ebóó nyé ne muú ayi aténe nte yifó nnó apyéé gabo. ⁸ Mbogé ebwó wye, yélé geká jyé ne gétene wó nnó ópyéé gabo, só geji ófómé. Elú galógáló nnó ókpe né genwá gechúchúle ne nnó ókpe né mewe ewé élá nómége ne upó menyammye bye uko. ⁹ Ne mbogé dambóónnyi wye atene wó nnó ópye gabo, pwólé ji ófómé, elú galógáló nnó ókpe né genwá gechúchúle ne nnó ókpe né ntoné mewe ewé élá nómége ne amé ápeá.

Nekanémejóó egóhyme ewé enomé

(Luk 15:1-7)

¹⁰ “Sege gébé, debyagé fó yéé muú ama né geluagé abi áfyéé matóó ne me eké ambáné kóó. Néndé, makiénné bwó álu yéndégébé né mbe ushuú nte wa muú alu né mfaánebuú. ¹¹ Néndé Maá Nte Mekwaá achwó mampóó bóó abi álá ákwólege deporé Esowó.

¹² “Desé nnó muú awyaá usaá magóhyme úta ne éma enogé apyéé nnó? Mferé nnó ályagé ayi usaá uni meso nekuúneeni né mbyó mékwé afe akéle ewé enomé kpaá té ágéne. Pó mbó? ¹³ Akélegé ewu agegé, ngarege enyú wáwálé nnó, abéé ne nechóchó dóó né gétúgé ema ewé ji agené apwó ayi usaá uni meso nekuúneeni áyi ála no wó. ¹⁴ Wyémbó ntó ne Nte enyú muú alu né mfaánebuú alá kélégé nnó yéé muú ama ánó né geluagé abi áfyéé metóó ne me eké ambáné kóó.

Jisós alere ndere muú abéé ne nte mehyme ayi apye ji gabo

† 17:24 Elú wáwálé nnó: Nka makpo yina, elé nka eyi yéndémuú Jus achyége nnó ákwyege echa upé Esowó.

¹⁵ Jis̄as afé mbe manlérégé aké, “Mb̄ogé nte men̄me wye né echomele b̄ó ba apyégé gabo eta wyeé, ch̄ó báné ji bibí ɔpye ji akaá gyeé ayi ji apyéé. Mb̄ogé akamégé nnó alu gyeé ebyennó dema se ate ndere ān̄me. ¹⁶ Ne mb̄ogé alá kamé nnó genó eyigé ji apyéé gélú gyeé w̄ó, ‘se muú ama yé apea ɔkere eta wuú nnó unó bi ɔjoge ne ji b̄ó apea ye aléé ábé ndere b̄ó ntesé.’ * ¹⁷ Ne mb̄ogé ake ashya wye shyá nnó ap̄o gyeé né genó eyigé ji apyéé, kpá mechó ewémb̄o cho ne ewu né echomele b̄ó ba. Ne mb̄ogé echomele epagé nnó ɔlu ch̄ó ne ji alá kámé w̄o, sege ji nkane muú ayi alá afyéé met̄ó ne Ēs̄ow̄o w̄o ye eké mens̄ele nkamakpo.” †

Baá ut̄ó Jis̄as áwyaá eshye fa mme

¹⁸ Jis̄as aj̄ógé mb̄o aké, “Ngárege enyu wáwálé nnó yéndégenó eyigé enyú de-shaá fa mme, ebyennó Ēs̄ow̄o ashyaá mé geji né mfaánebuú. Ne yéndégenó eyigé enyú dekamégé fa mme ebyennó Ēs̄ow̄o ntó akamé mé geji né mfaánebuú. ¹⁹ Ne genó eyigé ɔ eyigé mmage gáre enyú gelu nnó, yéndégébé enyú ápeá fa mme dekamégé meko ama mangiú Ēs̄ow̄o genó, dénégé mmye Nte wa muú alú né mfaánebuú achyegge enyú geji. ²⁰ Néndé yéndé mbaá yi b̄ó ba ápeá ye aléé áchomé gé mbaá ama me ntó mbe eféé ne ebw̄ó.”

Jis̄as alere nnó déjinte gabo ayi ate ān̄me apyéé eta sé

²¹ Pita achw̄ó giú yé Jis̄as aké, “Atá njige mb̄o nte gabo ayi nte men̄me apyéé eta wa nd̄o enií? Nnó kpaá te nd̄o ekeneama?”

²² Jis̄as ashúú ji meko aké, “Ngba, ep̄f̄ó nd̄o ekénéama, ɔb̄ó manjiú ji nte usaá nd̄o uléé meso efya né malu akeneama. ²³ Me ngarege enyú mechó ewé gétúgé gefwa eyigé Ēs̄ow̄o ágbárege gélú eké abya yina. Mfwa f̄ó ab̄ó mankwólé b̄ó ut̄ó bií abif̄o áchw̄ó ne b̄ó ut̄ó bií ányéé ji. ²⁴ Ndere alo ula mankwólégé, b̄ó ut̄ó bií abif̄o áchw̄ó ne muú ut̄ó wuú ayif̄o ama ayi agbaré ji gejamégé nk̄a eyi epw̄o amu. ²⁵ Ne elé alá kaáge kw̄o ujw̄ó bií ji anyéé mfwa yimb̄o, mfwa yimb̄o aké ákpó mende yimb̄o, mendée wuú ne baá ne yéndégenó

eyigé ji awyaá nnó agé nk̄a akw̄o ujw̄ó bií. ²⁶ Aj̄ógé mb̄o, muú ut̄ó wuú yimb̄o abogéné mmye mme ne mbe ushu mfwa yimb̄o, ane ji mmye aké, ‘Ata, nkpa geka jyé, chyéé me gébé nk̄w̄ole nye ujw̄ó byéé uko.’ ²⁷ Apyégé mb̄o meshwe akw̄o mfwa yimb̄o met̄ó d̄ó alyaa ji nnó ajyéé akw̄ogé sé ujw̄ó bim̄b̄o. ²⁸ Yémb̄o, ndere muú ut̄ó yimb̄o atané mbaá mfwa ajyéé dafye agé nte muú ut̄ó ayif̄o ayi agbaré ji ekéké nk̄a ewé elá p̄o yéé genó maméé ne nk̄a eyi ji agbaré mfwa yimb̄o. Apye ji anyuá amu mmwólé aké, ‘Chyéé me nk̄a ya eyi ɔnyéé.’ ²⁹ Nte men̄me yimb̄o abogéné mme ane ji mmye aké, ‘Nte, chyéé me gébé nk̄w̄ole nye ujw̄ó bye!’ ³⁰ Yémb̄o mende yimb̄o akame w̄o. Tenétené yimb̄o afye mende yimb̄o né den̄o nnó akw̄o ujw̄ó bií uko. ³¹ Gébé gé b̄ó ut̄ó mfwa abif̄o ágené mechó ewéna, met̄ó es̄ó ebw̄ó d̄ó ájye toó mfwa yéndégenó eyigé gepyéé. ³² Mfwa akuú muú ut̄ó ayi mb̄o, ayi ji ab̄ó aj̄ó nnó akw̄ogé sé ujw̄ó bi ágbarege ji nnó achw̄ó. Achw̄ógé, aj̄ó ne ji aké, ‘W̄o muú mebo yina, ɔne me mmye ngé w̄o meshwe, nlyaa gekpékpégé ujw̄ó ebi ɔnyé me; ³³ ɔb̄ó ɔlu mangé ntó nte men̄me wye meshwe ndere me ngené w̄o meshwe, p̄o mb̄o?’ ³⁴ Ne met̄ó es̄ó mfwa yimb̄o d̄ó aj̄ó aké áfyé mende yimb̄o né den̄o átulé ji kpaá te akw̄ole ujw̄ó ebi anyéé ji uko.” ³⁵ Jis̄as ánérégé manj̄ó aké, “Wyemb̄o ntó ne ebe nye ne Ēs̄ow̄o Nte wa muú alu né mfaánebuú. Mb̄ogé ɔlá jinte gabo ayi nte men̄me wye apyéé ne met̄ó wyeé meko w̄o, Ēs̄ow̄o apyéé nye ne w̄o ntó wye ndere mfwa yimb̄o ab̄ó apyéé ne muú ut̄ó wuú yimb̄o.”

19

Jis̄as alerege dep̄ré manwá neba (Mak 10:1-12)

¹ Jis̄as anerege manj̄ó dep̄o etire na deko, alyaa gebagé mewaa Galilií afé né gebagé mewaa Judiya achyaá ebeé Jodan. ² Gejamege b̄ó gekw̄ole ji. Apye abi ámeé átoó. ³ Ndere ji alú ewú, b̄ó Farasi f̄o áfé eta wuú mammua ji áké, “Nnó ebé esé ekamé nnó mende awá neba ne mendée wuú né yénde eké mech̄ó?” ⁴ Agíge mb̄o, Jis̄as

* **18:16** Elú wáwálé nnó: Né melo n̄we ewéna, aj̄ó wye nk̄ane asame né mmu n̄we Deter̄on̄mi 19:15. † **18:17** Elú wáwálé nnó: Anselé nk̄amakpo ányéé nya b̄ó upw̄o gétúgé eyigémb̄o b̄ó ásele nya nnó ebw̄ó álu b̄ó ubee.

ashuú ebwó meko aké, “Elu wáwálé nnó enyú dekú mé né mmu $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ nnó, té ula ulóó ebi $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ muú ákwyéé nyá b́óó, akwyéé ebwó, mende ne mendée.” ⁵ “Getú eyigé na mende alyage nyé mmá wuú ne nte wuú afé acho mmyé ne mendée wuú ebwó ápea ákwé muú ama. ⁶ Ebwó ápó sé b́óó ápea nana, ála muú ama. Nðere elúmbó b́óó abi $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ áchomé chónchó né neba ékágé muú akya nnó atyáa.” ⁷ B́óó Farasi abimbó agíí ji aké, “Ulannó ne ebe Mosis ejóó eké mende akáge chyéé mendée wuú mekpo η wé manlere nnó awá neba ne akage lyaá jí?” ⁸ Jisás ajóó ne ebwó aké, “Mosis akame nnó enyú déwá neba ne andée nyú gétúgέ mekpo meto nyú. Yémbó, eba epófó mbó gébégé $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ abóó mbe akwyéé mende ne mendée.

*Jisás alérege deparé uló ne neba manwá
(Mat 5:27-32; Mak 10:11, 12; Luk 16:18)*

⁹ “Ne ngárege enyú nnó, yéndé mende ayi awáne neba ne mendée wuú, mbógé mendée yimbó alá kwe uló wó ne ajyεge ba mendée ayichá akwé mbó lé uló.” ¹⁰ Baá utóó Jisás ájóó ne ji aké, “Ebege nnó wye mechó ulóó $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{U}}\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{U}}$ ne muú akágé wa neba ne mendée wuú, elu chanéné nnó mende ábagé yε mendée cháchá.” ¹¹ Jisás ashuú ebwó meko aké, “B́óó ako f́ó wó ákamégé manjwóle ayi alá ábá neba wó. Ekose b́óó abi $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ achyéé ebwó eshyé ne ákágé jwóle. ¹² Kágé nnó ábyé ande abifó mpé, abifó elé ákwaá ne ápyéé ebwó álu mbó. B́óó abifó ájwóle wyεmbó eké mpé gétúgέ utóó gefwa eyigé $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ ágbárege. B́óó abi ákamégé manjwóle ayi ála abá neba wó ájwólé.”

*Jisás ajé ambáné ḱóó
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

¹³ B́óó f́ó áchwó ne baá bwó eta Jisás nnó anéré ebwó amu makpo anemmyé mbaá $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ ajé ebwó. Baá utóó bií ányá b́óó bimbó. ¹⁴ Yémbó Jisás ajóó ne ebwó aké, “Lyáge ambánékó áchwó eta wa, ekagé dégbé ebwó néndé gefwa eyigé $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ ágbárege gelú eyigé b́óó abi álu ndere baá bina.” ¹⁵ Ajóó mbó, anere ammu né mekpo yéndé maá ajé ebwó, anerege alyáá yé melu $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{M}}\text{\textcircled{B}}\text{\textcircled{O}}$ afé.

*Abya muú η ka
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)*

¹⁶ Bií uma mende f́ó afé mbaá Jisás. Agíí ji aké, “Ménleré mbógé nkélege genwá eyi gélagé byéé, nde galógáló ayi mbóó mampye?” ¹⁷ Agíge mbó, Jisás ashuú ji meko aké, “Ulannó wó ógíge me genó eyi gelóme, $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ mbií ne alú muú ayi alóme. Mbógé ókélege mambó genwá, nógé yé mabe $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$.” ¹⁸ Ne mende yimbó agíí Jisás aké, “Mabe ayi nde?” Jisás ashuú ji meko aké, “Ówáge muú, ókwége uló, ójogé ejó, óténegé ntésé gebyó. ¹⁹ Nógé nte wyéé ne mmá wyéé ne gbógé ne nte ménmé wyéé ndere ógboó ne geme jyéé.” ²⁰ Ne mende yimbó ashuú Jisás meko aké, “Nló mambélé mabé yina mako, ndegecha gelaá?” ²¹ Jisás ajóó ne ji aké, “Mbóge ókelege mabe chó, gé genó eyi gélaá, chó kpoó yéndégenó eyigé ówyaá, óchyéé η ka yimbó mbá ubya b́óó, ne óbée nyé ne gefwa né mfaánebuú. Ópyεgé mbó, óchwó ókwólé me ndere maá utóó wa.” ²² Mende yina awugé ndere Jisás ajóó, alyáá afé meshwεmeshwε ne mesómé néndé ji awyaá gefwa d́óó. ²³ Ne Jisás ajóó ne baá utóó bií aké, “Ngárege enyú wáwálé nnó ejwerége ne muú η ka akpe né gefwagé $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$.” ²⁴ Mmage gare enyú nnó elú wáwá nnó mpó mashwóne áshwá né embú ábyamé ne nnó muú η ka akpe né gefwagé $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ ágbárege. ²⁵ Baá utóó bií áwúgέ mbó matyε mawa ebwó meno ne agige ate aké, “Ne ndé muú yi abó nyé genwá eyi gélagé byéé?” ²⁶ Jisás ape ebwó domeé ajóó ne ebwó aké, “Akwaá ákágé pyé f́ó ufóó unó bina, yémbó $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ akage pyé unó uko.” ²⁷ Pita ashuú yε ji meko aké, “Gé esé delyaá unó sé uko dékwólege wó. Ndé nsá ayi esé débóó nyé?” ²⁸ Jisás ajóó ne ebwó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, enyú abi dékwóle me dejwólege nyé ntó ndere afwa mampáné depó né matóó áfyáneápeá ayi b́óó Isreli gébégé Maá Nte Mekwaá ajwólégé né gelúó mamgbare gefwa jíí né mme meke. ²⁹ Ne yémbó muú ayi alyáá upú, á η mé, nte ne mmá, yé baá yé lé makóó gétúgέ alu menkwólé wa, abée nyé ne b́óó ne gejamégé unó bi upwó amu. Ne $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{O}}$ achyεge nyé ji genwá eyi gélagé byéé. ³⁰ Yémbó gejamégé b́óó abi álu mbó mbe

nana, meso gébé álaá nyε meso ne gejamé abi álu mbɔ meso nana ábεé nyε mbε.”

20

Jisɔs atoó nekanémejóó ampýéé utóó né mekóó umpome

¹ Jisɔs ama ajóó aké, “Gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege gelú éké nekanémejóó enina. Bii uma mende fɔ afé ntone gesé dondo ajye kelé bɔó abi ájyeé pye utóó né mmu mekóó wuu. ² Ajyεge, bɔó abi ji abɔó mbε ágene ákame nnó ji achyεge yéndémuú ebwó meno nka ewé yéndémuú anyéé mé né bii uma ne agare yé ebwó nnó ajye alo utóó. ³ Kálánká eneéneama ekwónégé ama jyé dafye age bɔó abifɔ átene wyε detú né ntóné gese. ⁴ Ajóó ne ebwó aké, ‘Enyú ntó chogé depye utóó né mmu mekóó wa. Nchyεge nyε enyú genó eyi gepýéé matóó ágóó enyú.’ ⁵ Abimbɔ áfé manjyeé lo utóó. Mbɔó mekóó yimbɔ apýéé wyεmbɔ né metóó ηwómésé. Né kálánká eléé ama jyé pye wyεmbɔ. ⁶ Genógé kálánká eta né nkwale mende yimbɔ ama jyε né gese, ama gé bɔó átene wyε eféé detu. Agii ebwó aké, ‘Enyú dechóó bii bina detu, elo mbɔ?’ ⁷ Ashuú ji meko aké, ‘Muú fɔ ákuú esé nnó depye utóó wó.’ Aké ne ebwó, ‘Enyú ntó choge depye utóó né mekóó wa.’

⁸ “Nkwale akwónégé mbɔó mekóó yimbɔ ajóó ne mempelé bɔó utóó bii aké, ‘Kuú ampýéé utóó bimbɔ ako áchwó ne achyεé yéndémuú nka jii. Bɔmbε chyε bɔó utóó abi álaá meso, ne abi abɔ mbε chyε ebwó kwyakwya.’ ⁹ Ne bɔó abi ábó áchwó né kálánká eta né nkwale anyé wyε meno nka ema ne abi áchwóó tε dondo. ¹⁰ Abi ábó mbε áchwóge áfere nnó ebwó ányéé nyε nka dɔó ápwó abifɔ, yémbɔ ebwó ntó ányé wyε nka janja. ¹¹ Ndere ebwó ásele nka eyimbɔ álo manménégé áshuúlege mbɔó mekóó ndo, ¹² ajóge aké, ‘bɔó abi ɔsele ebwó kwyakwya apýe utóó lé né nchwaneke ama yémbɔ achyεé ebwó meno nka wyε ndere esé abi dégene efwyale depýéé utóó bii kpógele né mmu gebábálégé ηmésé!’ ¹³ Yémbɔ mbɔó mekóó ashuú muú bwó ama meko aké, ‘Mejée wa me mfwale fɔ wɔ, wó. Okame mansε nka ndere yéndémuú anyéé mé né bii uma, epɔ mbɔ?’ ¹⁴ Se nka

jyεé wulege, membɔó ne nke nchyεge muú utóó ayi kwyakwya wyε ndere nchyéé wó. ¹⁵ Nnó nlu gyéé mampýe genó eyigé nkεlege mampýe ne nka ya?’ Wa metóó esóó wó ele nlu muú ayi nchyεge εchyε?’ ¹⁶ Jisɔs anerege ajóó yε aké, “Bɔó abi anεa mbɔ geme fina akwene nyε mbya né meso gébé ne abi alu mbɔ mbya fina anεage nyε geme né meso gébé.”

Jisɔs ama gáré máháne aléé nkane ji agboó nyε

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Ndere bɔ Jisɔs ákwɔme ájyeé né Jerosale, ase baá utóó bii áfyaneápeá ebwó átene babá. ¹⁸ Ajóó ne ebwó aké, “Wuúge, esé dékwɔme mbɔ déjyeé né Jerosale, ewu, áfyéé nyε Maá Nte Mekwaá né amú anóó baá ampýéé upε Esɔwɔ ne ánleré mabé Esɔwɔ. Ebwó ajóge nyε nnó, me nkwe mpa, áwá me. ¹⁹ Ne áfyéé nyε ji né amú bɔó abi alá pɔ bɔó Jus. Ebwó ájwyaáge nyε ji, átulege nyε ji ne utó ne áwɔme nyε ji né gekwa agboó. Yémbɔ, ndó éléé ékwónégé Esɔwɔ apýéé nyε ji akwilé né negbo.”

Dékpakpa né gefwagé Esɔwɔ

(Mak 10:35-45)

²⁰ Wyε né gébé eyigémbɔ, mendée Sebadee afé mbaá Jisɔs ne baá bii ande ápeá, ató mano né mbε ushu wuu, agii Jisɔs nnó apoó ji. ²¹ Jisɔs agi ji aké, “Okélege ndé?” Ashuú ji meko aké, “Nkélege nnó, né meso gébé ɔjwólégé ɔke ɔgbarege gefwa jyéé ɔpye baá ba bina apea ájwɔle ntó ne wɔ né malu enoge, ama né εgbe ebwɔnyε wyε ne ayifɔ né εgbe ebwɔbe wyε.” ²² Ne Jisɔs ajóó ne ebwó aké, “Enyú dekage genó eyigé degigé mbɔ. Nnó enyú dekage nyú nyε nka efwyale ayi me nyuú nyε?” Aké, “É é, esé dekage.” ²³ Akamege mbɔ, Jisɔs ajóó ne ebwó aké, “Nkame wáwálé nnó enyú dékágé gé nyε efwyale nkane me ngene nyε, yémbɔ me fɔ njyaá bɔó bi ájwɔlege né ebwɔnyε wa ne abi ajwɔlege né ebwɔbe wó. Malu yimbɔ alú élé ayi bɔó abi Nte wa ajyaá me nnó ajwólé wyε.” ²⁴ Ne baá utóó Jisɔs abi makpo áfya, áwúgé genó eyigé abi ápeá ápye, matóó ásó ebwó dɔó.

²⁵ Ne Jisɔs akuú baá utóó bii ako ajóó ne ebwó aké, “Enyú dekaá nnó afwa mme

abi alá pò bɔ́ Jus áselé utó bwó ápyéé yéndégenó eyi géjii ébwó metɔ́ ne bɔ́ bwó ne yé ákpakpa melo áwyaá utó bi ajóge mechó ne bɔ́ bwó ébyé. ²⁶ Ne ébégé fɔ́ mbɔ ne enyú. Yéndémuú nyú ayi akélege mambɛ muú kpaá abó mambɛ ménkpané defwé nyú; ²⁷ yéndémuú nyú ayi akélege mambɛ menɔ́mbɛ abɔ mambé éké mefwé nyú. ²⁸ Wye nkane Maá Nte Mekwaá, ji achwó fɔ́ nnó bɔ́ ákpá ji defwé wó, achwó lé mánpá bɔ́ defwé nnó achyɛ gemɛ jii mawené gejamé gé bɔ́ né gabo.”

*Jisɔs apye bɔ́ amɛ nónómé apea ágene
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Jisɔs ne baá utɔ́ bií ályage Jeriko, gejamé gé bɔ́ ákwólé ébwó. ³⁰ Wye né gébé eyigémbɔ, ande fɔ́ amɛ nónómé apea abɔ ájwólé né mapea meti. Nkane bɔ́ ájwólé nnó Jisɔs ale koó ande bimbɔ ábɛge áke, “Ata, Mpyáne Devid gé esé meshwɛ!” ³¹ Bɔ́ bimbɔ ányá ébwó áke, “Kwɛnege nyáme”, yémbɔ ábɛé lé beége ne eshyɛ áke, “Ata, Mpyáne Devid, gé ese meshwɛ.” ³² Jisɔs awúgé mbɔ atɛné, akuú ye bɔ́ amɛ nónómé bimbɔ apea ágií ébwó aké, “Ndé genó dekelege me mpyɛ eta enyú?” ³³ Ashuú ji meko áke, “Ata, dékelege nnó ɔpyɛ esé dégene mbaá!” ³⁴ Meshwɛ akwó Jisɔs metɔ́ getúge bwó ne ata amɛ bwó. Ténéténé yimbɔ álo mángéné mbaá ne ákwólege ji.

21

*Jisɔs akpe né Jerosale nkane mfwa
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jɔn 12:12-19)*

¹ Ndere Jisɔs ne baá utɔ́ bií álé kwókwólé ne Jerosale, ákwóné gé Bɛtfage melo ewé elu né mfaá Mékwé Olif. Jisɔs áfere baá utɔ́ bií makpo ápeá ató nnó ábó mbɛ. ² Ndere atɔme ébwó, ajó aké, “Chogé né maá melo ayi alu mbɔ enyú né mbɛ, ténéténé dégene nyɛ maá géjuná eyigé áshii ne maá wuu ne egbe mmyɛ. Kaáge dechwó me ne ubi. ³ Ne mbɔgé muú agigé enyú ula bi dekage geji, garege ji nnó, ‘Ata ne akélege ubi.’ Ténéténé yimbɔ, alyá gé enyú dechwó ne

ubi.” ⁴ Ewéna epyembɔ nnó ebe wáwálé ndere muú ekpávɛ Éswɔ abɔ ajó nnó,

⁵ “Gare bɔ́ Sayɔn nnó,

Gege mfwa nyú,

apɔ ne nepa,

ajwólé mfaá géjuná achwó ne maá mbyɛne géjuná.” *

⁶ Baá utɔ́ bimbɔ ájyé gé ápyɛ wye ndere Jisɔs agare ébwó. ⁷ Achwó gé ne géjuná yimbɔ ne maá etá Jisɔs, áfere mandéé bwó ágyaá ubi meso ne Jisɔs akwó ajwólé mfaá.

⁸ Ne gejamé gé bɔ́ abi álu eféé ágyaáge mandéé bwó né meti. Abifɔ ásrége uwó mámé ágyaáge ntó né meti nnó Jisɔs akoó mfaá. †

⁹ Gejamé gé bɔ́ ájyéé mbɛ abifɔ ákwólege meso ne Jisɔs alu metɔ́ metɔ́. Ébwó ako álo manká lé gé áke,

“Matame mábé ne mpyáne Devid!

Mejé ébé ne muú ayi achwó né mabɔ Ata.

Matame mábé ne Éswɔ muú alu né mfaánebuú eniné mfaá mfaá!”

¹⁰ Wye ndere Jisɔs akpené né Jerosale, melo meko enyigé tegétege ne bɔ́ álo mangigé áké, “Acha muú ayi achwó mbɔ waá ye?” ¹¹ Ne gejamé gé bɔ́ abi akene ne Jisɔs ashuu meko áké, “Élé Jisɔs muú ekpávɛ Éswɔ ayi atané né melo Nasɛɛt né gebage mewaá Galilii.”

*Jisɔs abú bɔ́ bi ákpóó unó né mmu echa
upe Éswɔ*

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jɔn 2:13-22)

¹² Ne Jisɔs akpé gé né melo Jerosale akpe né mmu dachi echa upe Éswɔ, abú bɔ́ bi ákpóó ne abi áname unó. Atyá makpókpógélé bɔ́ abi ákɛne geségé manka mankwɔré ne malu ujwólé bɔ́ ako abi ákpóó upwine melo ebi ápyɛ upe Éswɔ ne ubi. ‡

¹³ Ndere Jisɔs apyembɔ, agare ébwó aké, “Asa né mmu ηwe Éswɔ nnó, Éswɔ aké, ‘Gepú ya eyíge bɔ́ áchómege wye mamféé me ákuú nyɛ geji nnó gepú gé mmyɛmenɛne.’ Yémbɔ enyú débwólé géjí gelá melu ewé ánjó ábigɛ wyéé!” ¹⁴ Ndere ji alú né mmu echa upe Éswɔ, bɔ́ amɛ

* **21:5** Elú wáwálé nnó: 1. Sayɔn élé melo Jerosale. 2. Gébé gé bɔ́ Jisɔs, afwa ájwólege lé né mfaá mpɔ mekagala ne ákɛne. Ubya bɔ́ ne ukɛne mfaá ujuɔa. † **21:8** Elú wáwálé nnó: Ge na ne bɔ́ Jus apye mansɛ muú kpaá ne enoge.

‡ **21:12** Elú wáwálé nnó: Gepwine melo gélu getu eyigé bɔ́ Jus ápyɛ upe mbaá Éswɔ.

nónómé ne abi ubwire áfé eta wuú. Apye ebwó ako átoó. ¹⁵ Anó baá ampyéé upe Esowó ne ekwó anlere mabe Esowó ágé ukpékpé unó bi Jisós apyéé ne áwú ntó ndere baá melo ákalege né mmu echa upe Esowó, nnó matame mábé ne mpyáne Devid. Awugé mbó matóó ásó ebwó. ¹⁶ Agí Jisós áke, “Ówuú mbó genó eyigé baá melo ájógé?” Jisós ashúú ebwó meko aké, “Eeh nwu, nnó enyú délu danjú genó eyigé asame né mmu ηwe Esowó? Asá wye nnó; ‘Óleré baá melo ne abi álu maka amu ndere áféége wó’.”

¹⁷ Jisós ajógé mbó alyá ebwó afé né melo Betani ajye bele ewu.

*Jisós alweré genóoge fig gégbó
(Mak 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Bii ujjágé, dondo gemua mme, ndere Jisós abóó mankeré meso né Jerosale, akwónégé meti mesa aló mamye ji. ¹⁹ Agé genó eyigé akuú nnó fig né egbé meti. Afé wye nnó waá agene umpomé fó wyeé, yémbó yéé géma age wó ekosé bya ubiubi. Jisós ajóó ne genó eyigémbó aké, “Te mme abyéé, wó omagé wóó sé umpomé.” Ténéténé yimbó genó eyigémbó gewanjésé gégbó. ²⁰ Ne baá utóó Jisós ágégé mbó ála mano mekpo fuú, ágíge ate aké, “Genógé fig eyigé na gégbó mbó wáwá ndé?” ²¹ Ne Jisós ashúú ebwó meko aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, mbógé enyú defyégé matóó ne Esowó ne déla pó ne dembyó né eshye ewe ji awyaá, dépye nye unó nkane me mpyéé mbó ne genóge fig, yé ebé lé ebi upwóó bina dépye nye ubi. Dékage jóó yé ebé lé ne mékwé ewéna nnó, ‘Táné fa ojyé okwé né mmu ebeé mega’, Esowó apye wye nkane enyú déjóó. ²² Mbógé defyégé matóó nyú ne Esowó ne dégíge yéndégenó né mmyemenene achyége nye enyú geji.”

*Agii Jisós mbaá ayi uto bi utané
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)*

²³ Jisós akeré né mmu echa upe Esowó, akpégé mmu aló manleré bóó mekomejóó Esowó. Ndere alérege anó baá abi ápyéé upe Esowó ne ákpakpa melo áchwóó báne ji, agii ji áke, “Ndé uto ebi owyaá mampye unó bina? Waá achyéé wó uto ubi?” ²⁴ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Me ntó nwyaa awa nkwe mangii enyú, deshúge me meko me

ngarége enyú uto ebi me nwyaa ne mpyéé unó bina. ²⁵ Waá achyé Jón uto manwyaá bóó manaá Esowó, Esowó waá akwaá?” Jisós ágiigé mbó álo manyége mbeé ne ate aké, “Dejóógé mbó nye nnó? Ebege dejóógé nnó elé Esowó ne achyéé Jón uto bi, agige nye esé aké, ‘Ulannó ne delá kamé mekomejóó wuú wó?’ ²⁶ Yémbó mbógé déjóoge nnó ‘Akwaá ne áchyé’ ebyénnó dekelege bóó bina mpa. Nendé, yéndémuú abó akaá nnó Jón alu muú ekpávé Esowó wáwálé.” ²⁷ Epye ebwó áshú lé Jisós meko aké, “Esé dékaá fó muú ayi achyéé Jón uto wó.” Ne Jisós ashúú ntó ebwó meko aké, “Yé me ntó ngarége fó enyú muú yi achyé me uto ne mpyé unó bina.”

Jisós ató nekanémejóó mende fó ne baá bii apeá

²⁸ Ne Jisós aké, “Enyú déferé mbó nnó ne mechó ewéna? Mende fó abó alu, awyaá baá ande makpó apea. Bii uma ákuú ayi mbe, ajóó ne ji aké, ‘chó pye utóó ne mekóó fina.’ ²⁹ Ne maá yimbó ashúú ji meko aké, ‘Njyéé fó’ yémbó ewyáge akwóré metóó wuú afé. ³⁰ Mende yimbó afe mbaá ayifó ajóó wyembó ne ji. Ajógé mbó maá yimbó akamé aké, ‘Ata njye.’ Yémbó ajyéé ji wó. ³¹ Jisós ajógé mbó, aké, gárege me, né baá bina makpo apea, ayi ndé áwuú meko nte wuú?” Ashúú ji meko aké, “Elé ayi mbe” Eféé mbó Jisós agaré ebwó aké, “Mengarege enyú wáwálé nnó bóó abi álu bóó abo nkane anselé ηka makpo ne andée eno, ábóó nye mbe age meti wáwá mamkpe né gefwa eyigé Esowó ágbárege ápwó enyú abifó. ³² Néndé Jón menwyaá bóó manaá Esowó achwó nya eta nyú bóó Isréli ako aleré enyú ndere muú abóó mambelé genwá jii ndere Esowó akelege, ne enyú dekamé meko wuú wó; yémbó anselé ηka makpo ne andée eno ne ákamé meko wuú. Ne yéé gébége enyú dégené mbó na, enyú deti fó meso ne gabo nyú dekamé meko wuú wó.”

*Nekanémejóó bóó uségé ne mbóó mekóó
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)*

³³ Jisós ama ajóó aké, “Wuúge nekanémejóó eniné fó”, “Muú fó awyaá nya mekóó wuú, ape unóó ebi ákuú vine, ásele umpome bii mampye mmóó, anó gebame agyaá ewú mme, achó embu akwyéé ewú chájéné

nnó áké anámege umpome ebimbo manaá makpéné wye. Atene ntó maá enyón nnó membamé mekóó ajwólégé wye. Ase bóó uségé afyé wye. Apyégé mbo, atané afé neke né melo fó. ³⁴ Gébé gekwónégé eyigé akyéé umpome vine ebimbo mbóó mekóó ato baá defwé bií nnó ájye áse ebií umpome vine mbaá bóó uségé bimbo. ³⁵ Baá defwé bimbo akwónégé né mekóó, bóó uségé ágbaré ebwó, átulé ama, áwá ama, ne átó ayifó ne mataá. ³⁶ Apyégé mbo, mbóó mekóó yimbo ama tó baá defwé abifó, abi ajamé apwóó abi mbembe. Ne bóó uségé bimbo ápye ne baá defwé bimbo wye nkane ápye ne abi mbe. ³⁷ Ne kwyakwya, achwó fére maá wuú ató, ajóó aké, 'Ágégé nye maá wa membóó yé ebé nnó áchyege nye ji énogé.' ³⁸ Yémbó bóó uségé bimbo, ágégé maá awuú nkane achwóó, ajóó ne ate áké, 'Gége menyéé geteé mbóó mekóó na, chwóge déwá ji, ji ne alú muú ayi anyéé nye geteégé mekóó ewéna, chwóge dewá denyé geteé jíí!' ³⁹ Apyégé ji áfomé meso gébámé áwá.

⁴⁰ "Jisós anérégé mantó nekanémejóó eniné na, agií ákpakpa bóó Jus abi ji agarege ebwó makamejóó ayina aké, déferé nnó mbóó mekóó yimbo akerégé meso né neke níí, apye nye nnó ne bóó uségé bimbo?" ⁴¹ Ashuú ji meko áké, "Akerégé meso, apye nye bóó nchye bimbo ágbo negbo nebo. Achyéé mekóó ewémbó mbaá bóó uségé abi cha, abi áchyege nye ji ebií umpome vine yéndé gébégé mbwe." ⁴² Ajógé mbo, Jisós agií ebwó aké, "Nnó enyú délú danjú genó eyige ásamé né mmu nwe Esowó? Asa wye nnó, 'Ntaá eniné antené upú ashyaá nnó nélómé, neni ne nélaá menó ntaá ayi ágbaré ekwó gepú. Ata ne apye nnó ewú ebe mbo, ne elu gekpekre genó né ame se!'"

⁴³ "Ndere elúmbó, me ngarege enyú wáwálé nnó, enyú débéé nye sé bóó bi Esowó ágbarége gefwa ne enyú, ala gbaré nye lé ne bóó abi ákwore matóó bwó ákwane mambé bóó gefwage Esowó." ⁴⁴ [Ne yéndémuú ayi akwene mfaá ntaá eníne na, akorege nye, yéndémuú ntó ayi ntaá enína nekwene ji mmye nechógeré ji yilé yilé.] ⁴⁵ Anóó baá abi apye upé Esowó ne bóó Farasi áwuúgé ndere Jisós atomé maka mejóó yimbo, ákaá nnó ájoge mbo lé ne ebwó.

⁴⁶ Akelé meti mampye ji, yémbó afóó nya gejamégé bóó abi alú eféé, néndé yéndémuú áse Jisós nnó alu muú ekpávé Esowó.

22

Nekanémejóó epaá neba (Luk 14:15-24)

¹ Ne Jisós ama tó ebwó nekanémejóó eniné fó aké, ² "Gefwa eyigé Esowó ágbarége gélu éké nekanémejóó eniné na. Mfwa fó akpomé mmye mampye epaá nebane maá wuú ayi mende. ³ Mfwa yimbo anérégé, ató baá defwe bií nnó ájye ákú bóó abi ji agaré mé nnó achwó epaá elo, yémbó ye muú ama achwó wó. ⁴ Mfwa yimbo ama kéré ató baá defwé abi fó aké, 'chóge dégaré bóó abi me mbo nlóó nnó nwá mpó mabó, ntyéé ebwó menyéé melóméló, nkwyéé yéndégenó. Achwó wáwá, áwyagé epaá echwóó elo!' ⁵ Yémbó bóó bimbo áse yé ewémbó éké genó wó. Afé ápye lé depó debwó etiré cháchá. Abifó afé makóó bwó, abifó afé ne upú use bwó. ⁶ Ne abifó ágbaré baá defwe mfwa átulé ebwó eke menya, áwá. ⁷ Apyégémbó, metóó esó mfwa yimbo, ató bóó bee bií ájye wá bóó abi áwané mbo baá defwe bií, ne áso ntó melo bwó. ⁸ Ne agaré yé baá defwé bií aké, 'Epaá wa echwóó lo, ne bóó abi me nene álere nnó ákwane fó mambé bóó abi áchwóó epaá wa wó. ⁹ Chóge né mati mako, kuúge yéndémuú ayi dégéne nnó áchwó epaá.' ¹⁰ Ne baá defwé bií mbo afé ápyéé wye nkane ji ajóó. Akuú yéndémuú ayi ebwó ágené, abi aboabo ne abi álóáló achwó. Kpaá te gepúgé neba gegbeé ne bóó. ¹¹ Ne gébégé mfwa yimbo akpené mmu mangé bóó abi anené ebwó epaá, agé mende fó ama ayi ala fyé ndée neba eyi ekwané mbaá epaá ewémbó wó. ¹² Agií ji aké, 'Mejeé wa, wó opyéé nnó ne okpené fa ne ndée eyi ela ekwané mbaá epaá ewéna wó?' Ne mende yimbo ala bómbo. ¹³ Epye mfwa agaré bóó abi ánene ankéé né epaá aké, 'pyége ji déwé uka ne amu, debwéé ji défómé dafye né melu ewé empinya gemua elu wye. Eféé mbo ne bóó álilí nye ányéé manéne.' ¹⁴ Jisós anérégé mantó nekanémejóó eniné na, aké, "Esowó akúú gejamégé bóó yémbó abi ji ajyaá jaá wó."

*Agií Jisàs mechò ñkamakpo
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ Ewya yé wó, bós ekwò Farasi fò abi awuú genó eyigé Jisàs ajógé, atane ájyéé gbáre geju ákélege meti ewé ebwó ápye ne Jisàs akwe nekwené meno. ¹⁶ Ebwó ako ákamé meko ama, átó baá utós bwó choncho ne bós ekwó Heròd, nnó ájyé ágií Jisàs nkwé. Ajyéé áké, “Ménleré, esé dékaá nnó wò òlu muú ayi ajógé wáwálé, ne òlerege bós unó ndere Esòwò akélege wáwálé, òfó fò ame bós néndé, osélé fò nnó muú ayifó, aña gemé apwò ayifó. ¹⁷ Nnó esé delú chò manchyége ñkamakpo mbaá mfwa Rom waá déchyége fò? Garé esé genó eyigé wò òfere nnó gelú chò.” ¹⁸ Yémbò Jisàs akaá uféré uboubò ebi úlú ebwó metós. Ne epye ji aké enyú bós dembwòle bina, “Ndé enyú dépénege me mataá? ¹⁹ Lerege me gefógé ñka eyi dechyége ñkamakpo.” Aléré ji, ase agbaré. ²⁰ Agií ebwó aké, “Mekpo wá na, ne mabò waá na ásamé né ñka eyi?” ²¹ Ashuú ji meko áké, “Elé mekpo mfwa Rom ne mabò mií.” Eféé ne Jisàs agaré ebwó aké, “Chyéége yé mfwa Rom genó eyi gélú ejií. Ne chyége ntó Esòwò genó eyi gélú eyi Esòwò.” ²² Awuúgé meko ayi Jisàs ashuú ebwó byò uwò ebwó mmu ályaá ji áfé.

*Agií Jisàs nkwé mechò mankwile né negbo
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)*

²³ Wye né bií bimbò, bós ekwò Sadusi fò áchwó mangií Jisàs mechó. Ebwó abi na álu bós abi ákame nya nnó muú agbogé, akwilége sé né negbo. Agií ji áké, ²⁴ “Ménleré, ebé Mosis eké mbógé muú abagé mendée ne agboge ayi ála pò ne maá, menmo áwuú abó mansé mendée yimbò ukwi nnó ábyéé baá ábé lé né mabò ami mewené menmo yimbò. ²⁵ Ebó epye nyá nnó, áñmó fò ákénéama abi ande álu. Ayi mbe abá mendée, agboó alya ji yé maá apó, ayi akwòlege ase mendée yimbò ukwi, ²⁶ menmo yimbò ntó agbo yé maá abyéé ne mendée yimbò wó. Wye mbe ne epye ne ayi agbeé makpo akéé kpaá te ebwó ákénéama ágbó ako. ²⁷ Kwiyakwya, mendée yimbò ntó agbó.” ²⁸ Ndere elúmbò, ágií Jisàs áké, “Elé mendée yina abané mbò ebwó ako, gébé eyigé Esòwò apye nye bós ákwilé né negbo, mendée yina abéé nye ayi waá?” ²⁹ Jisàs ashuú ebwó meko aké,

“Enyú delú gyéé dós né nkwé ayi dégií, nénde dékagé fò mekomejóé Esòwò ne utó bií. ³⁰ Débó mankaá nnó, gébége Esòwò apyége bós ákwilé né negbo, ábané fò neba ne átuú fò andeé neba, ábéé eké makiénné Esòwò né mfaánebuú. ³¹ Ne gétúgé mechò bós abi ágboó meso gébé Esòwò apye nye ebwó ákwilé né negbo, nnó delú dankú genó eyigé Esòwò ajóó atome ne ukwene ante abi agboó me? Ajóó aké, ³² ‘Me nlu Esòwò ayi Abraham, ne ayi Asek ne ayi Jakòb ánógé.’ Ewéna eléré nnó Esòwò apye bós ákwilé né negbo néndé ji apó fò Esòwò awuú bós alu ayi bós abi álu abe.” ³³ Gejamé né bós abi álu eféé áwúge ndere ji ajóó mbò, byò uwò ebwó mmu né gefós eyigé Jisàs alérege unó.

*Ebé ewé epwò mabe mako
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

³⁴ Bós ekwò Farasi áwuúgé nnó genó eyigé Jisàs ajóó ne bós Sadusi gépye mano ágbé bós ekwò Sadusi, ágbaré geju mankelé meti ewéchéá nnó ágií Jisàs nkwé. ³⁵ Ne muú bwó áma ayi ákaá mabe Mosis dós, áfé mamua Jisàs. ³⁶ Agií ji nkwé áké, “Ménleré, ndé ebé Mosis ewe eñaé epwò mabe jií mako?” ³⁷ Jisàs ashuú ebwó meko aké, “Ebé ewé eñaé epwò mabe Mosis ako elé ewé ejóó nnó, ‘Gbógé ne Ata Esòwò wyeé ne metós wyeé meko, ne mendoó wyeé meko ne uféré byéé uko.’ ³⁸ Ge menò ebé ayi eñaé apwò mabe mako. ³⁹ Ne ebé ewé ema kwóle elu wye eké ewé mbe ne ejóó eké, ‘gbógé ne nte ménmè wyeé ndere ògboó ne gemé jyéé.’ ⁴⁰ Mabé ayi na apeá ne ágbaré yéndégenó, eyigé Esòwò akelege nnó bós ápye ndere Mosis ne bós ekpávè Esòwò ásamé.”

Muú ayi Esòwò akweré ji éla gefwa alu maá waá?

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Ndere bós ekwò Farasi álu melu ema ne Jisàs, agií ebwó nkwé áké, ⁴² “Enyú deféré nnó ne Kras, Muú yi Esòwò akweré ji éla gefwa, ji alu maá waá?”

Ashuú ji meko áké, “Alu mpyáne mfwa Devid.” ⁴³ Ajóóge mbò Jisàs agií ebwó aké, “Mbógé ji alu mpyáne Devid, epye nnó ne Mendoó Ukpea epyéé nyá mfwa Devid akuú ji nnó Ata? Néndé aké, ⁴⁴ ‘Ata Esòwò ajóó ne Ata wa aké, jwólé fa né egbé ebwònye

wa né geluáge énoḡé kpaá te mpyéé bḡ mawámé byéé álaá eké mboó genḡ ayi ḡnérege uká byéé mfaá.’⁴⁵ Ne mbḡḡé Devid akuú Muú yi Eṣḡḡḡ akweré ji elá gefwa nnó Ata, epyéémbḡ nnó ne ji amáge bé mpyáne wuú?”⁴⁶ Agíge mbḡ, yé muu ama ayi akáge shuú ji meko apó. Eḡ né gébé eyigémbḡ, ḡjyé mbe, yé muú ayi ama mua mangiú ji nkwé apó.

23

Jisḡs akwelé baá utḡḡ bií mbeé nnó ekage áse gepḡḡé Anleré mabe Eṣḡḡḡ
(Mak 12:38, 39; Luk 11:43, 46; 20:45, 46)

¹ Ne Jisḡs ajḡḡ ne gejaméḡé bḡḡ bi álu eféé chóncho ne baá utḡḡ bií aké,² “Anleré mabe Eṣḡḡḡ ne bḡḡ ekwḡ Farasi ne abḡḡ manleré mabé Eṣḡḡḡ.³ Gétú eyíḡé na, débḡ mankwólégé ne mampyégé yéndégenḡ eyigé ebwḡ álérege chánéné. Yémbḡ, enyú dékwólégé fḡ gepḡḡe bwḡ, néndé álerege mabe Eṣḡḡḡ ayi ebwḡ ámbḡḡ alá nóḡé áji.⁴ Awéle matuú ayi ánḡḡ ánérege bḡḡ né makpo, yémbḡ átárégé fḡ yéé ebwḡ bwḡ nnó ápoḡ ebwḡ ákpá áji.⁵ Apyéé lé depḡré Eṣḡḡḡ deko nnó bḡḡ ágé, áféégé ebwḡ. Pérége yé ndere ebwḡ ápye unḡ bi ásamé mekomejḡḡ Eṣḡḡḡ né mmu uḡeage ne áwélé né mampwé ne ulḡḡ amu bwḡ. Áfyéé ntḡḡ bḡ nku abi áwyaá machagele matyéé matye né mano.⁶ Ebwḡ ágbḡḡ manjyágé uluḡ énoḡé né mapaá ne áma ájyaá ntḡḡ malu alḡ alḡ né mmu macha mmyemenene ájwólége wye.⁷ Ebwḡ ágbḡḡ ntḡḡ nnó bḡḡ átámégé ebwḡ ne énoḡé, ne ájyage né machomelé ákelege ntḡḡ nnó bḡḡ ákúḡé ebwḡ nnó, ‘Anleré.’⁸ Yémbḡ ekagé muú nyú fḡ akamé nnó ákuú ji nnó, ‘Ménleré,’ néndé enyú déwyaá elé menleré ama ne enyú ako delu aḡme.⁹ Ne dékúḡé ntḡḡ muú fa mme nnó, ‘Nté,’ nyú néndé déwya lé Nte ama muú alu né mfaánebuú.
* ¹⁰ Ne dékaméḡé ntḡḡ ákuú muú nyú nnó, ‘Ata,’ néndé déwya lé Ata ama. Ata yimbo elé Kras, Muú yi Eṣḡḡḡ akweré ji elá gefwa.
¹¹ Muú ayi ábéé muú kpaá né geluágé nyú, abḡ mambé lé menkpané defwé nyú.
¹² Yéndémuú ayi ábwége geme jíí, Eṣḡḡḡ awáne nyé ji gelu. Ne yéndémuú ayi asele

mmye ji nnó apó yéé muú fḡ, Eṣḡḡḡ apye nyé ji akwḡ ḡḡḡ.

Jisḡs ashule ndo mbaá anleré mabe Eṣḡḡḡ ne ekwḡ bḡḡ Farasi

(Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ Ne Jisḡs afé mbe manjḡḡe aké, “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eṣḡḡḡ ne enyú ekwḡ bḡḡ Farasi ejame nyé dḡḡ. Enyú délu bḡḡ démbwólé, nénde unḡ bi enyú dépyeé, dégbéé bḡḡ nnó ákpeḡé fḡ né gefwa eyigé Eṣḡḡḡ ágbárege. Enyú ambḡḡ dékpené fḡ né geji ne délyágé fḡ meti nnó bḡḡ abi amuame makpe wye ákpe.¹⁴ Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eṣḡḡḡ ne enyú ekwḡ bḡḡ Farasi ejame nyé dḡḡ. Enyú délu bḡḡ dembwólé, néndé enyú denyéé akwi andée upwḡḡ né unḡ bwḡ enyú depyeé eké delú cho né mbe ushu Eṣḡḡḡ, depyeé mmyemenene nyú éshyaá né mbe ushu bḡḡ. Né meso gébé efwyale ewé Eṣḡḡḡ achyge nyé enyú ejame nyé dḡḡ.¹⁵ Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eṣḡḡḡ ne enyú ekwḡ bḡḡ Farasi ejame nyé dḡḡ. Enyú délu bḡḡ dembwólé, néndé dékene déjyge yéndé mbaá nnó dépye yé muú ama ayi alá kwḡlege Eṣḡḡḡ, akwḡlege ji. Ne muú akamege nnó akwḡlege Eṣḡḡḡ, depye ji ákwḡre alá elé muú ayi agéne nyé efwyale dḡḡ né ntoné mewé apwḡḡ enyú ambḡḡ.¹⁶ Efwyale ewé egile enyú ejame nyé dḡḡ. Enyú délu eké bḡḡ ame nónómé abi ájame ate meti. Enyú délerege bḡḡ nnó, ‘Mbḡḡé muú ányégémeno akelégé echa upe Eṣḡḡḡ nnó apye genḡ ne ála apye wḡ, ewémbḡ epḡ yéé genḡ. Yémbḡ mbḡḡé muú akelégé unḡ bi ákwyé ne gesege ḡka ebi úlú né mmu echa upe Eṣḡḡḡ nnó apye genḡ, abḡ mampye genḡ eyigé ji anyémeno.’
¹⁷ Enyú ukenkéne bḡḡ ame nónómé, enyú déferé nnó ndé genḡ geḡeá na dḡḡ gepwḡ? Genḡ eyi gélu mmu echa upe Eṣḡḡḡ, waá echa upe Eṣḡḡḡ ewé epyéé nnó genḡ eyi gélu mmu gébé ne ukpea né mbe ushu Eṣḡḡḡ? ¹⁸ ‘Enyú dema delerege nnó muú anyégémeno akelege geluḡ eyigé apyéé upe Eṣḡḡḡ wye nnó apye genḡ ne ala apye geji wḡ, genḡ gefḡ gepyeé ji. Yémbḡ mbḡḡé genḡ eyigé ji achyéé nnó ápye gepé né mfaá geluḡ ne ji akelé, abḡ mampye genḡ eyigé

* **23:9** Elú wáwálé nnó: Jisḡs ajḡḡé fḡ lé ne ante abi ábyené ese, ajḡḡé lé ne bḡḡ abi ákelege nnó ákuúḡé ebwḡ mabḡḡ kpaḡḡ, nnó ákwḡ ḡḡḡ.

ji anyémeno nnó apye.’ 19 Enyú bọ́ amé nónómé, enyú deféré nnó ndé genó gèjéá na gepwá? Echyé ewé elú mfaá gelú eyigé ápyéé upé wye waá, gelú eyigé ápyé gepéé eyigémbọ́ ne gélú ne ukpea né mbe ushu Esọ́wá? 20 Yémbọ́ muú akelé gé gelú eyigé apyéé upé Esọ́wá wye, akelé fọ́ lé gelú eyigémbọ́ gejigeji wó. Akelé ntó yéndégenó eyi gélú né mfaá gelú eyigémbọ́. 21 Ne yéndémuú ayi akelé gé echa upé Esọ́wá akelé ntó chóncho ne Esọ́wá muú ajwólége mmu ewu. 22 Muú ayi akelé gé mfaánebuú akelé ntó gelú eyigé Esọ́wá ajwólége wye chóncho ne Esọ́wá muú ajwólége mfaá geji.

23 Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Esọ́wá ne enyú ekwá bọ́ Farasi ejame nye dọ́. Enyú délu bọ́ dembwólé, Enyú dekarege menyéé ayi dékpáne né makọ́ nyú dékaré malú afya, déchyé Esọ́wá melú ema, yé ne utọ́se ebí upyéé menyéé agọ́ gebé. Yémbọ́ delyage mampye ukpékpé unó bi mabé Esọ́wá álerege nnó dépyege. Depó fọ́ pópó ne ate aḡme, dégéné fọ́ ebwá meshwe ne défyéé fọ́ matọ́ ne Esọ́wá wó. Pyege ukpékpé unó bina. Yémbọ́ délyage fọ́ manchye echye ewé enyú debọ́ dechyege me. 24 Ndere demmye mambele ukeke mabe debyaá ayi kpakpa, delu bọ́ amé nónómé abi ájame abifọ́ meti. Delu eké muú ayi áchérege manaá ami ji anyúu nnó ekagé ámé gejenchi, yémbọ́ áméne mpọ́ mashwáne.

25 “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Esọ́wá ne enyú ekwá bọ́ Farasi ejame nye dọ́. Néndé gepoge nyú gélú eké muú ayi ashwánege meso amo ne uchwéri menyé pópó, yémbọ́ né mmu, abelege unó bi ji abọ́ né mati mabomabo. Dépyé unó nnó bọ́ áféré gé nnó enyú délu cho né mbe ushu Esọ́wá, yémbọ́ matọ́ nyú agbeé ne maḡwaá ne mmwólé unó unyeyé. 26 Enyú ekwá Farasi délu bọ́ amé nónómé, bọ́ge mbe déshwáne mmu amo ne uchwéri menyé, depyegé mbọ́ meso ntó akpeage nye.

27 “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Esọ́wá ne enyú ekwá bọ́ Farasi ejame nye dọ́. Enyú délu bọ́ dembwólé, néndé enyú délu eké manomé ayi áwaá mbómé né mfaá. Ọ́gegé áji, álu malómáló né dafye, yémbọ́ né mmu ágbeé ne ugoó áwuú bọ́

ne ufọ́ufọ́ umpwapwáne unó. 28 Wyembọ́ ntó ne enyú depye wéna né dafye nnó bọ́ áféré gé nnó enyú delu cho né mbe ushu Esọ́wá, yémbọ́ wáwálé alu nnó né mmu matọ́ nyú enyú delu bọ́ dembwólé, ne degbọ́ mampyé gé nchye.

29 “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Esọ́wá ne enyú ekwá bọ́ Farasi ejame nye dọ́. Enyú bọ́ dembwólé, dékwyege manómé bọ́ ekpávé Esọ́wá ne ayi bọ́ abi álu cho né mbe ushu Esọ́wá, 30 deջoge deké, ‘Ésé débó débé nyá gébé gé ukwene ante sé mbọ́ debó décho fọ́ amu manwá bọ́ ekpávé Esọ́wá bimbọ́ wó.’ 31 Ndere enyú deջó gé ne ukwene ante se mbọ́, eléré nnó enyú délu upyáne bọ́ abi áwané bọ́ ekpávé Esọ́wá bimbọ́. 32 Chóge yé mbe, déné ré mampye gabo ayi nyá ukwene ante nyú áló ula mampye. 33 Enyú mmyọ́, délu baá utọ́, déféré nnó dékáge bó efwyale ewé ekpane nye enyú dékpe né ntoné mewé ewé elá nómégé? 34 Ne gétú eyigé na, ntọ́me nye enyú bọ́ ekpávé Esọ́wá, bọ́ déḡga ne anleré mabé Esọ́wá. Déwane nye abifọ́, ne déwómé nye abifọ́ né gekwa, ágbó, détulege nye abifọ́ ne utó né mmu macha mmyemenene nyú ne déma déchyege nye abifọ́ efwyale né malómáló. 35 Ndere enyú dépyembọ́, gewu eyigé ukwene ante nyú áwané nyá bọ́ abi álu cho né mbe ushu Esọ́wá fa né mme gékpéne nye enyú mmye geló ula ne manoó Ebel muú alú cho né mbe ushu Esọ́wá kpaá gekwáne né ami Sakariya maá Barakia ayi enyú déwané nya né metọ́ metọ́ echa upé né gelú eyigé ápyéé upé Esọ́wá wye. 36 Me ngarege enyú wáwálé nnó gewú eyigé ukwene ante nyú áwané nyá bọ́ abi álu cho né mbe ushu Esọ́wá gélú enyú bọ́ njyé eniné na mmye.”

Jisọ́s asomége Jerosale (Luk 13:34, 35)

37 Jisọ́s aջóge mbọ́ aké, “É é, bọ́ Jerosale! Bọ́ Jerosale! Enyú dewane bọ́ ekpávé Esọ́wá ne detome abifọ́ ne mataá, bọ́ dentọ́ abi Esọ́wá atómé eta nyú! Mmua mé ndọ́ndọ́ ne ndọ́ manyweré enyú nkwere nkane mekwá akwérege baá bií, yémbọ́ enyú dékélégé fọ́. 38 Gége yé nnó, melọ́ nyú éla mé mábómé, éla mewa. 39 Néndé ngarege enyú nnó, elọ́ fina eյyégé mbe, enyú

démagé gésé me kpaá tε bií ebi enyú dejóge nye nnó, 'Mejé ébé ne muú ayi achwóó né mabó Atá.' "

24

Jisós agaré ndere áchóó nye εcha upε Εσωω (Mak 13:1, 2; Luk 21:5, 6)

¹ Jisós ajóóge mbó, alyaá εcha upε Εσωω. Ndere ji ajyεé baá utóó bií áke áfíí ji nnó álere ji upú ebi átené né mmu dachi εcha upε Εσωω. ² Yémbó Jisós ashúú εbwó meko aké, "Pó enyú dége mbó uchánchá upú bina uko? Ngarege enyú wáwálé nnó ámuú nye ubi uko kpá, té ne mataá ne mataá yéé ntaá némaá eni nélaá nye mfaá nte népó."

Jisós agaré ndere ankwólé bií ágéne nye εfwyale

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Ewyágé Jisós ajye jwóle né mfaá Mékwe Olif. *

Baá utóó bií εbwó εbwó ájyé bane ji, ágií ji áké, "Garé εsé, nde gébé eyige depó tiré na depyé nye? Ne ndé ufóó unó upye nye ne εsé dékaá gébé eyigé wó ochwó ne gébé eyigé mme ábyeé?" ⁴ Agígé mbó, Jisós ashúú εbwó meko aké, "Sége gébé nnó ekagé muú fó ábwólé enyú déno mewaá. ⁵ Nénde, gejamégé bós áséle nye mabó ma áchwó εta nyú. Adoó nye εbwó εwómé ájóoge aké, 'Me ne nlú Kras, Muú yi Εσωω akweré ji εlá gefwa.' Apye nye mbó ábwólé gejamégé bós ánó mewaá. ⁶ Ne déwuú nye ntó abya be kwókwólé ne enyú, ne ebi ámmye tete. Yémbó gébége unó bina uké upyεé, débégé fó ne εfo. Nénde unó bina ubó mampye ne epófo nnó mme yina achwó kwya wó. ⁷ Gébé eyigémbó ntó maló kpakpa ámmye nye ne ate ne ate afwa ne bós bwó ámmye nye ne ate, emímí mesa ekwene nye malumalu. Mme yina anyíge nyé ne eshye abwólé né gejamégé malu. ⁸ Ewéna εbé nye eké lé ula uló ubalé bi mendée awúu gébége nebye neké nemmye ji.

⁹ "Gébé eyigémbó ápyéne nye enyú áfyé né amu bós abi áchyεge enyú εfwyale ne áwáne nye enyú. Maló mme meko ápaá nye enyú gétúgé délu ánkwalé ba. ¹⁰ Ewéna epyé nye gejamégé bós ája mmye meso,

áferé metóó ewé áfyεé ne Εσωω, áchyεge nye ate mankwaá ne ápaá nye ntó ate.

¹¹ "Ne gejamégé bós ekpávε Εσωω abi gebyó áchwóó nye, ábwólé gejamégé bós ánó mewaá. ¹² Ne gétúgé nchyε ayi bós ápye ájame nye dós, gejeé eyigé bós abós gebe nye sé dós. ¹³ Yémbó yéndémuú ayi akogé metóó tε kwyakwyaá áférege nye ji né εfwyale gabo." ¹⁴ Abya melóméló yina, ayi Εσωω ágbárege nye gefwa ne bós bií, ankwale ba agarege me ji mbaá bós mme meko nnó maló mako né mme ákaá ji, gébé eyigémbó ne mme akwyage nye.

Jisós agaré nkane áchóó nye Jerosale (Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ "Danel muú ekpávε Εσωω abó ajóó nya atóó ne 'geboboge genó eyi gechyεge mekpo unós mbaá Εσωω.' Degene nye ndere genó eyigémbó gepyεé né mmu εcha upε Εσωω." (Yéndémuú ayi akuú maló nyε ayina akaá ula). ¹⁶ "Gébé eyigémbó, bós abi álu né Judiya ábó ájye ákwó mfaá makwe ábií. ¹⁷ Yéé muú ayi alú mfaá gepú ekagé akyaá nnó ashulege mme, ajye bó genó né mmu gepú jíí. ¹⁸ Muú ayi alú ntó né mekós áchóge yé gébé nnó akere mmú achwóó bó nku gefwene wuú ne ábó. ¹⁹ E é ébée nye mbó nnó ne andeé abi álu ne mane yé ne abi áchyége baá mámbε. ²⁰ Neége mmye mbaá Εσωω nnó gébé gebo eyigémbó, gébége fó ne metóó nshwone. Yé εbé lé bií uwyaá. ²¹ Nénde gébé eyigémbó, gebée nye lé gébége gekpékpége εfwyale ewé té Εσωω akwyε mme yina bós alá álu danjé ewú. Ne yé ewé εmage be sé eké ewémbó epó. ²² Ne wáwálé alu nnó mbóge Εσωω ala asós ndó εfwyale eyimbo εla mboó wó, εbyénnó yéé muú ayi apome nye apó. Yémbó gétúgé bós abi Εσωω ájyaá nnó ábé abíí, asorege nye ndó eyimbo εla mboó.

²³ "Ne mbóge muú agaré enyú nnó, 'Gége Kras, Muú yi Εσωω akweré ji εlá gefwa alu fana,' yéé agaré lé enyú nnó, 'Alu né', dékamégé fó ne ji. ²⁴ Nénde bós gebyó abi áké álu Kras ne bós gebyó abi ake alu bós ekpávε Εσωω ntó áchwóó nye. Achwóge ápyεé nye ukpékpé ufélekpá ebi upwó amu. Apyεmbó nnó ábwólé bós ako ne mbóge

* **24:3** Elú wáwálé nnó: Mékwé ewéna ekamege mbó gétúgé ejamé unós ebi akuú nnó Olifet dós.

meti ebegbe yé ebélé bɔ́ abí Ɛsɔwɔ ajyaa nnó ábè abíí, ábwólé ebwó áno mewaa. ²⁵ Kaáge yé nnó mbó mé mbe ngaré enyú unó bina, gemégé nnó upyégé.

²⁶ “Yé muú achwɔ́ agaré enyú nnó, ‘Gége ji alu mbɔ né mewaa’, déjyegé wye. Yé agaré lé nnó, ‘Gége abíí mbɔ né mmu baá upú’, dékamégé fɔ́ nnó elú wáwálé. ²⁷ Néndé ndere dasama akéle mamma, ne nebuú négénége, álo ne egbé ebwɔnye akwóné ne ebwɔbe bɔ́ ako ágéne, wyembo ntó ne Maá Nte Mekwaá achwɔ́ nye.

²⁸ “Yéndé mbaá ayi genkwógé genó gebéé, eféé mbɔ ne denwɔne etire denyéé unkwɔ unó dénwérege.”

Unó bi upye nye gemégé nnó Maá Nte Mekwaá akérege fa mme

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ “Efwyale ewéna echwɔ́gé, ténéténé ayi ebeyéé, ηmeé ekwene nye gemuagemua. Mfaá ágénégé sé, ambe ntó áno mege nye, ne unó bi uwyaá uto né mfaánebuú unyíge nye. ³⁰ Gébé eyigémbɔ genó eyi gelére nnó Maá Nte Mekwaá achwɔ́, gegénége nye né mfaánebuú. Ne bɔ́ malɔ mme meko áfyéé nye gepúgé negbo álíle. Ne ágéne nye nkane Maá Nte Mekwaá achwɔ́ né mmu gekó ne uto bií, ne gekpékpé gé éno gé. ³¹ Ndere ji achwɔ́ áfomege nye gekpékpé mbá, ne atóme nye makiénné jíí nnó ájyé anyweré bɔ́ abí jí ájyaa né mme meko ábè abíí mbaá ama.

³² “Pége gepɔge genɔ́ge fig degí genó wye. Gébége mata jíí álogé mántó bya uke enyú dekaá nnó nshwóné achwɔ́ shúle. ³³ Wyémbo ntó ne gébége enyú dégége unó bina uko uke upyéé, débó mankaá nnó gébé eyigémbɔ géla kwókwólé. ³⁴ Ngarege enyú wáwálé nnó njye eníné na négboó fɔ́ kpaá te unó bina ukó úpyéé. ³⁵ Mfaá ne mme ábyéé nye, yémbo mekomejɔ́ wa alaá te kwyakwya.

Yé muú ayi akaáge gébé eyigémbɔ apó
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Yé muú ayi ákaá bií ne gébé eyíge unó bina úpyéé nye apó. Makiénné Ɛsɔwɔ ne mfaánebuú ákaáge fɔ́, yé Maá Ɛsɔwɔ jimboó ákaá wó. Ekosé wye Nte wuú jí mbií ne ákaá. ³⁷ Ndere epyéé nyá né gébége Nowa, wyémbo ntó ne epyéé nye gébége Maá Nte

Mekwaá aké akerege meso fa mme. ³⁸ Ne gébé eyigémbɔ, gemégé nnó genyagé nnyi geshwa nyá bɔ́, bɔ́ abó ányé, ányuú, ápyéé maba ne átuú baá né maba. Anyé kpaá te bií bi Nowa ákpené mmu ékpe. ³⁹ Ndere apyembo, abɔ ákaá nya genó eyi gepye wó, kpaá te genyage nnyi geshwané ebwó ako. Wyémbo ntó ne epyéé nye gébége Maá Nte Mekwaá akérege meso fá mme. ⁴⁰ Né gébé eyigémbɔ ntó, ande apea ábége ne mekɔ́ aké apye utɔ́, Maá Nte Mekwaá akpane nye ama alyaa ama. ⁴¹ Andée apea ábége né mbaá ayi ákwɔ́ unó, akpane nye ama alyaa ama.

⁴² “Gétú eyigé na, débɔ mambé peé dégilé néndé, dekaá fɔ́ bií bi Ata nyú akérege meso wó. ⁴³ Kaáge nnó mbɔgé mbɔ́ gepú akaáge gébé eyigé menjó achwɔ́ ne utuú manchwó gya gepú jíí, mbɔ abeé peé abame geji nnó ekáge menjó achwɔ́ agyá akpé mmu. ⁴⁴ Enyú ntó kpómege mmye gétúge Maá Nte Mekwaá akerege nyéé meso né gébé eyíge délá dékágé.

Baá defwe abɔ mampye matɔ́ bwó chánchá

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “Bege ndere maá defwé ayi awyaá denge, apye utɔ́ bií chánchá. Nte wuú alyaa gé jí ne baá defwé abifɔ́ nnó apélé ebwó, achyegbe ebwó menyé chánchá né gébé gelógéló. ⁴⁶ Galógál abeé nye ne maá defwé yimbo, gébége nte wuú akérége meso agéne nye nnó jí apye utɔ́ bií chánchá. ⁴⁷ Ngarege enyú wáwálé nnó nte wuú abelege nye jí ndere muú kpaá né unó bi jí awyaá uko nnó apélé. ⁴⁸ Ne mbɔgé maá utɔ́ yimbo abegé ayi áwyaá gepɔ gebogebo, ajóge nye ne gemé jíí aké, ‘Nte wa abelege nye dɔ́ ne achwɔ́.’ ⁴⁹ Alɔ mantúlégé ate aηme abifɔ́, anyéé anyú mmɔ́ ne ate anyuú mmɔ́ ne abifɔ́ ákwene. ⁵⁰ Mbɔgé apyége mbɔ, nte maá utɔ́ yimbo achwɔ́ kwó nye jí neηmé né gébé eyíge jí alá kaá nnó achwɔ́ wó. ⁵¹ Abanégé jí mbɔ, achyegbe nye jí gekpékpé efwyale ewé ebɔ́ epwɔ́ amu, afye jí né melu ewé Ɛsɔwɔ afyéé nye bɔ́ dembwólé. Ne bɔ́ alíle nye anyéé manjéné ewú.

25

Nekanémejó asó andée makpo afya

¹ Jisós afé mbe ajóge aké, “Gefwa eyigé Eṣṳwṳ ágbárege gelu eké asó andée makpo afya abi álweé mátúléká manjyé bane menṳ neba. * ² Né geluágé ebwó, abi ata awyaá defóó ne abi ata akénege. ³ Abi ata abi akénege álweé mátúléká, yémbṳ ama kpá sé maweé ami fṳ nnó ámi malu mmu mátúléká mábyége áamá áfyé wó. ⁴ Ne abi awyaá defóó akpa maweé nnó ami malu mmu mátúléká bwó mábyegé ebwó ama afye. ⁵ Ne elé menṳ neba yimbṳ alá achwóó wáwá wó, géjá gékpá ebwó ábelé.

⁶ “Ne metóó utuú eké ekwánege ebwó awú nkane bṳó ákálege aké, ‘Menṳ neba achwó chwóge débáne ji.’ ⁷ Baá áṣṳandée bimṳ áwúge mbṳ ákwilé ati mátúléká bwó. ⁸ Ne abi akénege ajye kṳ maweé mbaá abi áwyaá defóó aké, ‘Chyege esé ekéké maweé defye né mátúléká sé áchwóó nómé.’ ⁹ Abi áwyaá defóó áshuú ebwó meko aké, ‘Ngba maweé amina makwánégé fṳ esé ne enyú, chóge mbaá bṳó abi ákpoó né melṳ déna amí nyú.’ ¹⁰ Ne ndere ajye mana maweé, menṳ neba yimbṳ achwó. Achwóge ase abi ata abi ákpomé mmye álú eféé ágilé ji, áfé ákpe né mmu gepú epaá neba ágbé menombi.

¹¹ “Ewyágé abifṳ ata abi ajye na maweé áchwóó. Ala dafye ádoó menombi ákuú aké, ‘Ata Ata! néné esé menombi.’ ¹² Ne menṳ neba ashuú ebwó meko aké, ‘Me ngarége enyú wáwálé nnó nkágé fṳ enyú.’”

¹³ Jisós anérégé mantó nekanémejóó eníné na aké, “Sege yé gébé néndé dekaágé fṳ bií ne gébé eyigé me nkerege meso.

Nekanémejó baá defwe makpo alé (Luk 19:11-27)

¹⁴ “Gefwa eyigé Eṣṳwṳ ágbárege ne bṳó bií gelu eké nekanémejóó eníné na: Mende fṳ abó ajyéé neke, gébége ji achwóó jyéé, akuú baá defwé bií ako, akaré ebwó nka nnó áke gese ne eji. ¹⁵ Achyéé ama uba nka uta, achye ayifṳ uba upea ne achye ntó ayifṳ geba géma. Akare ebwó nka eyina ndere yéndémuú akáge gbáre atane afe neke. ¹⁶ Ayi aselé uba nka uta, achṳ sé gébé

wó, ajye ló gese manke. Abó ntó nsa uba nka uta. ¹⁷ Wyembṳ ntó ne ayi aselé uba upea apyéé. Ji ntó abó nsa uba nka upea. ¹⁸ Yémbṳ ayi aselé geba géma ajye cho mme aní nka nte wuú.

¹⁹ “Ebelégé nte bwó akéré meso né neke eniné ji abó ajyéé. Akuú ebwó ako nnó áchére áge ndere yéndémuú apyéé ne eji nka. ²⁰ Ne ayi achyéé ji uba nka uta achwó téné mbe ushu nte bwó, ajóó ne ji aké, ‘Ata achyéé nyá me uba nka uta, nke gese ne eji, mbṳ nsa uba ebifṳ uta gé eji na.’ ²¹ Nte wuú ashuú ji meko aké, ‘Ṗpye dṳó, ṳlu maá defwé melómélṳ, muú akage nere metóó ne wṳ. Te ndere ṳleré nnó ṳkage gbáre ekéké nka chánchá, mbelege nyé wṳ né melu ewé ṳgbárege gejamégé nka. Chwó kpe mmu denyé epaá wa ne metóó megṳmegṳ!’

²² “Ne maá defwé ayi achyéé ji uba nka upea achwó ntó mbaá nte bwó. Ajóó ne ji aké, ‘Ata achye nyá ntó me uba nka upea, nke gese ne eji. Mbṳ nsa uba ebifṳ upeá gé eji na.’ ²³ Nte bwó ashuú ji meko aké, ‘Ṗpye dṳó ṳlu maá defwe melómélṳ, muú akage nere metóó ne wṳ. Te mbaá ṳleré nnó ṳkage gbáre ekéké nka chánchá, mbelege nyé wṳ né melu ewé ṳgbárege gejamégé nka. Chwó kpe mmu denyé epaá wa ne metóó megṳmegṳ!’

²⁴ “Ne kwyakwya ayi achyéé ji gébage nka géma achwó ntó eta nte bwó. Ajóó ne ji aké, ‘Ata menkaá nnó depṳ tyéé demmye amba. ṳlu eké muú ayi agóme menyéé né mekṳó ayi nlá kágé meso yi ápéne. ²⁵ Getú eyigémbṳ, mbṳ efṳ nnó nka jyé enógé achyege nyé me efwyale. Njye cho mme nnií eji wye nnó ekagé enó. Gé nka jyé na se.’

²⁶ “Ne nte bwó ashuú ji meko aké, ‘Wṳ ṳlu maá defwé mebomebo, ne mémbwá, ṳjóógé ṳke me nlu eké muú ayi agóme menyéé né mekṳó ayi nlá kágé meso ayi ápéne ne nkyéé mbwé né mbaá ayi nlá ntyaá depomé wó. ²⁷ Gétú eyigémbṳ, mbṳ ṳbo ṳfyé nka ya né gepúge nka nnó nkeregé meso nse eji ne nsa mfaá.’ ²⁸ Ajóógé mbṳ, agaré baá defwé abifṳ aké, ‘Te mbaá ji aléré nnó akaáge gbáre fṳ nka eyimbṳ, sége eji déchyéé muú ayi awyaá uba ufya. ²⁹ Kaáge nnó muú ayi abogé nsá né genṳ, ji ne ámage gbéé ji ebwṳ nnó ji abṳ

* **25:1** Elú wáwálé nnó: Né gepṳge bṳó Jus muú abagé neba bṳó ajyéé lyaá ji né gepú jí ne utuu.

gejamégé unó. Yémbò muú ntó ayi álá abòó nsá né genó eyigé me nchyeé ji wó, yé ékéké genó ewé ji awya, ásélé nyé geji eta wuú, nnó álá amu mawa. ³⁰ Ne áfomé ji ntó né epinyá gemua né dafye, mbaá ayi ji awuú nyé ubalé, alíle anyeé mánéné.’

Gefóó eyigé Esòwò apane nyé mpa bòó né bií bi kwyakwya

³¹ “Gébége Maá Nte Mekwaá achwòge ne enóge, chóncho ne makiénné jíí ako, ajwòlege nyé né mfaá geluóge gefwa jíí eyi gewyaá enóge, ³² ne bòó átanegé nyé né malò mme mako anyweré né mbe ushuú wuú. Éféé mbò, akarege nyé ebwó mató apea nkane membamé magòhme aferge magòhme ayi álú choncho ne menmené hme. ³³ Abelege nyé ntoó nema né egbé ebwònyé wuú, nema né egbé ebwòebe wuú. ³⁴ Ne mfwa ajóge nyé ne bòó abi alú né egbe ebwònyé wuú aké, ‘Chwóge enyú bòó abi Nte wa ajéle enyú. Denyé gefwa eyigé ji akwyéé mé abelé eta nyú téé gébége mme aló. ³⁵ Néndé mesa abó ámmye me, déchyéé me menyéé, mmwólé manaá epye me, déchyéé me manaá nyú, dége me ndere menkéé, dése me. ³⁶ Mpò ne mandeé mamfyé, déchyéé me mandeé, mbó mmeé dépele me, nkpe denò dekene degene me.’

³⁷ “Éféé mbò ne bòó abi alú cho né mbe ushu Esòwò ashúge nyé ji meko aké, ‘Ata ndé gébé esé degene mesa ammye wò, dechyéé wò menyéé, mmwólé manaá epyeé wò déchyéé wò manaá onyuú, ³⁸ ne ndé gébé ntó dégené wò ndere menkéé, dénené wò, olú gejógené dechyéé wò mandeé ofyéé? ³⁹ Ndé mbaá dégené wò oméé, dépelé wò, òkpené denò esé dékené dégené wò?’ ⁴⁰ Ne mfwa ashúge nyé ebwó meko aké, ‘Me ngarege enyú wáwálé nnó te mbaá enyú depye unó bina ne ayme ba, yé ebélé mbaá muú ama ayi álá ayea gеме wò né geluage ayme ba ebyénnó depye mbò lé ne me!’

⁴¹ “Ne abwólége nyé mmye ajóó ne abi alú ji né egbé ebwòebe aké, ‘Kwilege me ushu, enyú abi mfaánebuú ashule enyú mmye, débó manjye né ntoné mewе ewé elá nómége, ewé me nkweé mé mbelé mbaá danchòmelò ne makiénné jíí. ⁴² Néndé mbó

nlu mesa déchyéé me menyéé wó, mmwólé manaá epyeé me, déchyé me manaá nnó nyú wó, ⁴³ dége me ndere menkéé, déne me wó, nlu gejógené dechyéé me mandeé nnó mfyé wó, mmeé dechwó gé me wó, nkpe denò dekéé dégené me wó.’

⁴⁴ “Éféé mbò ne ebwó áshuge nyé ji meko aké, ‘Ata ndé gébé esé dégené mesa ammyeé wó, mmwólé manaá epyeé wó, esé délá póó wò wó? Ne ndé gebe ntó degene wò nkane menkéé, oméé, ne òkpené denò esé délá depóó wò wó?’ ⁴⁵ Ne ashuge nyé ebwó meko aké, ‘Me ngarége enyú wáwálé nnó, te mbaá enyú délá póó yéé muú ama ayi álá ayea gеме né geluagé ayme ba bina wó, ebyénnó depóó fó me wó.’ ⁴⁶ Gétú eyigéna, bòó bimbo ákpené nyé né efwyale ewé elá ebyeé yémbò abi alu cho né mbe ushu Esòwò anyé nyé genwá eyi gélagé byé.”

26

Ajóó geju manwá Jisòs

(Mak 14:1, 2; Luk 22:1, 2; Jòn 11:45-53)

¹ Jisòs anérége manlere unó bina uko, ajóó ne baá utóó bií ² aké, “Enyú dékaá me nnó epaá koó upú elú ndò fi eléé, né bií bimbo, achyegé nyé me Maá Nte Mekwaá mankwaá nnó áwò me né gekwa.” ³ Wyé né gébé eyigémbò anòó baá ámpyeé ure Esòwò chóncho ne ákpakpa melò ágbare ujwòle né gepúge Kaifas ayi alu etukpe ámpyeé ure Esòwò, ⁴ ajóó geju ndere ebwó apyeé ne apye Jisòs né defya awá. ⁵ Yémbò áferé aké, “Dépyegé fó ji gébége epaá ewéna, ékágé bòó áhme ummye né melò.”

Awad Jisòs mawéé né melò Bétáni

(Mak 14:3-9; Jòn 12:1-8)

⁶ Né gébé eyigémbò, Jisòs alu né melò Bétani né mmu gepúge Simun ayi abò améé uba, akuú ji nnó ebwó ájye anyé menyéé. ⁷ Ndere ebwó anyé menyéé, mendée fò akpe ne mawéé gebé ami majamé hka dóó. Mawéé amibò malu né mmu ekpómé ewé akwyéé ne genó eyigé akuú nnó alabasta. Akpége mbò amo Jisòs mawéé ami mbò né mekpó. *

* **26:7** Elú wáwálé nnó: Ntaá né alabasta nétánege nya né melò Ijip, mendée yimbo achwó né mawéé gebé mimbo, abó mamí, agbé né mekpó.

⁸ Ne baá utóó Jisṣas ágégé mbṓ, matóó ásó ebwó mmu te ágígé ate áké, “Ulannó ji áchṓó maweé amina? ⁹ Mbṓ ákpoó mami áse gejamégé ḡka, áchyeé mbaá ubyá bṓó.” ¹⁰ Jisṣas akaá mé genó eyigé ebwó áférege né mmu matóó bwó, ashúú ebwó meko aké, “Ulannó enyú déchyége mendée yina efwyale? Ji apyémbṓ lé genchánchágé genó eta wa. ¹¹ Ubyá bṓó ulú ne enyú yéndégébé yémbṓ gébé eyigé me mbéé ne enyú géjá sé wó. ¹² Mendée yina amo me maweé mina mmye nnó gébége ngboge ánií me nííge. ¹³ Ne me ngarége enyú wáwálé nnó yéndé mbaá ayi bṓó ágárege nye Abya melóméló yina né mme meko, ágárege nye ntó genó eyigé mendée yina apye. Nkane ágárege, mbṓntó ne áteé nye ji yéndégébé.”

Judas akame mankpó Jisṣas

(Mak 14:10, 11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Ewyágé, maá utóó Jisṣas ama né geluágé abi áfyaneápeá ayi akuú ji nnó Judas Is-carot ajye báne anóó baá ámpyee upe Eṣṓwṓ, ¹⁵ ajóó ne ebwó aké, “Mbṓgé me mfyegé Jisṣas né amu nyú déchyege me ndé?” Ajóógé mbṓ, ápa uba ḡgba bṓ sere esaá meso efya áchye ji. ¹⁶ Eféé ne Judas álóó mankélégé meti ewé ji apyee ne Jisṣas akpe ebwó né ámu.

Jisṣas anyéé epaá koó upú ne baá utóó bií

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; Jṓn 13:21-30)

¹⁷ Né bií mbṓ, ebi epaá bred yi álá muálé elóó, baá utóó Jisṣas ájye gií ji áké, “Ndé mbaá ayi ókélege nnó esé déjyé détyeé menyéé epaá koó upú wyee?” ¹⁸ Agigé mbṓ Jisṣas ashúú ebwó aké, “Chóge né meló kpaá, déjyegé dégéne nye mende fṓ, gárege ji nnó, ‘Ménleré aké, gébé ya gékwané; ne me nkélege manyé menyéé epaá koó upú ne baá utóó ba né gepú jyé.’” † ¹⁹ Ne baá utóó Jisṣas apye wye ndere ji agaré ebwó, átye menyéé epaá koó upú.

²⁰ Nkwale ákwónégé Jisṣas ne baá utóó bií áfyaneápeá, ájwólé ka manyé menyéé. ²¹ Ne ndere ányee, Jisṣas ajóó ne ebwó aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, muú nyú ama achyege nye me mankwaá.” ²² Mechó ewé epye ebwó ábó efwyale né matóó ne alo mangií ji ama, ama áké, “Ata nnó élé me?”

²³ Agigé mbṓ Jisṣas ashúú ebwó meko aké, “Elé muú ayi ebwṓ wuú ne ewa etuúge né mmu akpánkpa ne akpoó nye me. ²⁴ Ne Maá Nte Mekwaá agbóó nye wye ndere ḡwe Eṣṓwṓ abó ajóó mé te gachií, utonkwa ube ne muú ayi akpóó nye Maá Nte Mekwaá. E é! Mbṓgé nnó ábé dambyé muú yimbṓ, mbṓ eló kpaá epwṓ.” ²⁵ Jisṣas ájógé mbṓ Judas ayi alú mankpóó ji achwó gií ji ntó áké, “Ménleré nnó élé me?” Jisṣas ashúú ji meko aké, “Mbṓ ne wṓ ójóó.”

Menyéé Ata Jisṣas

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Kṓr 11:23-25)

²⁶ Ne ndere ebwó álú nyéé menyéé yimbṓ, Jisṣas abó ntó bred, anemmye, achyee matame mbaá Eṣṓwṓ. Agyá ntó bred yimbṓ uba uba, akaré mbaá baá utóó bií ajóó aké, “Gége menyammye wa na. Sége dényé.”

²⁷ Ne abó ntó amo ne mmṓó mmu, anemmye achyee matamé mbaá Eṣṓwṓ, achyee ebwó aké, “Sége dényú enyú ako. ²⁸ Gége manoó ma na, amí malu menomenyee ewé Eṣṓwṓ anyee nye ne bṓó bií. Magbélege nyé né mme mampye nnó Eṣṓwṓ ájiinte gabo ayi gejamégé bṓó ápyee.” ²⁹ Ama ajóó ne ebwó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó ndere nnyú mbṓ mmṓó mína kwyakwya, mmagé nyú sé amícha kpaá te nnyú nye ami make ne enyú né gefwa eyigé Nte wa agbárege.” ³⁰ Ne ebwó ánerégé, ákwá ekwṓ áféé Eṣṓwṓ átané ákwṓ mfaá Mekwe Olif.

Jisṣas agaré ndere Pita áshyáa nye ji

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jṓn 13:36-38)

³¹ Ewyágé Jisṣas ajóó ne ebwó aké, “Enyú ako deboó nye delyaá me ne utuú bina mbṓ ne ásáme né mmu ḡwe Eṣṓwṓ nnó Eṣṓwṓ aké, ‘Nwane nye membame mágóḡme ne ekwṓ mágóḡme eláa nye tyátyá.’” ³² Ne nkwlégé né negbo, mbṓ nye mbṓ ne enyú né gebagé mewaá Galilií.” ³³ Ajóógé mbṓ Pita ashúú ji meko aké, “Yé ebélé nnó bṓó ako ábó alyaa wṓ, me nlyágé fṓ wṓ.” ³⁴ Ne Jisṣas ntó ashúú ji meko aké, “Pita, gó ngaré wṓ wáwálé nnó utuú bina gemégé nnó menṓ mekwṓ akú, wṓ oshyaa nye ndṓ eléé nnó wṓ ókágé me.” ³⁵ Ndere Jisṣas ajóó mbṓ,

† 26:18 Elú wáwálé nnó: Gébé eyigé Jisṣas aké gekwané, ele gébé eyigé ábṓó manwṓ ji né mfaá gekwa.

Pita anyémenó aké, “Yé ebé lé negbo, ngbóo ne wò, nshyáá fò wò.” Wyémbò ntó ne baá utó abifò anyémeno mampye.

Jisòs anemmye né Getsemane
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Anérégè eféé Jisòs asé ebwó áfé né melu ewé ákuú nnó Getsemane wyéé né mékwé ewémbò. Akwónégè éwu, agaré ebwó aké, “Jwólege fa, mente mmye mbe gachyé manénemmye.” ³⁷ Ndere ji atené mmye mbe manémmye asé Pita ne baá Sebèdee apeá (Jèmsi ebwó ne Jòn) ndere ebwó ájye meshwe ne masómé makwó Jisòs metóó. ³⁸ Ne ajóó ne ebwó aké, “Masómé amí malú me metóó maténe me meti negbo. Yémbò jwólege fa, debe peé ne me.” ³⁹ Atégè yéé mmye mbe gachyéé ató mano mme, amo ushuú mme anemmye aké, “Nte wa mbógè elú kòkòge féré amó efwyale yina átáné me mmye, yémbò pye genó eyigé wò òkelege épó fò eyigé me nkélege.” ⁴⁰ Ne ákerégè meso né mbaá ayi baá utó bíí abi aléé álú, abané ebwó ndere ábélege géjyá. Ajóó ne Pita aké, “Nnó enyú dékágè bífó peé ne me, yéé lé né nchwaneke ama? ⁴¹ Bèége peé, dénénemmye mbaá Èsòwò nnó ékágè enyú dékpé né mmuameno. Matóó nyú ákélege nnó enyú dénénemmye yémbò menyammye nyú áwyá gepwá.” ⁴² Ajóógè mbò ama akéré meso manemmye aké, “Nte wa, mbógè òkélégè fò manke ñkò efwyale ayina akoó me, gó me nyú ji ndere wò òkele.” ⁴³ Ne amá akérégè ndò eyi egbeé epeá né mbaá baá utó bíí álú, abané wye ndere ebwó ábélege géjyá néndé géjyá gejá ebwó amè dóó. ⁴⁴ Ne Jisòs amágè lyaágè ebwó, ajye nemmye ndò eyi egbeé eléé annyuaré wye mmyemenene eyimbo. ⁴⁵ Ne ama kérégè mbaá baá utó bíí ajóó ne ebwó aké, “Délú bélege géjyá, degbeége mmye? Gége gébé gekwané eyigé áchyege nyé Maá Nte Mekwaá mankwaá ne áfyé ji né amu bóó ubeé. ⁴⁶ Kwilege mme déjyé, gége muú ayi achyege nyé me mankwa mbò alé chwó.”

Apye Jisòs

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jòn 18:3-12)

⁴⁷ Wye ndere Jisòs alú jógè mbò, maá utó wuú ama ayi akámege Judas né geluágè

abi áfyaneápeá achwó ne njuné bóó. Bóó bimbo ágbaré bò aparanja ne mámbó unóó. Bóó bi átómé ebwó élé anóó baá ámpyéé ure Èsòwò ne ákpakpa melò. ⁴⁸ Eké epyembò, Judas abó mé mbe agaré ebwó aké, “Muú ayi me ntyaáge gége ji mbò pyége.” ⁴⁹ Akwónégè, yé gébé achò sé wó, akoó cho afé mbaá Jisòs aké, “Ménleré ntamé,” akpá ji atyaá. ⁵⁰ Atyágè ji mbò, Jisòs ajóó ne ji aké, “Mejeé wa, chò mbe ne utó byéé.” Ajóógè mbò bóó bimbo áchwó ápye ji agbaré ji ne amu matomato. ⁵¹ Agbárégè Jisòs mbò, muú ama né geluágè abi álú ne Jisòs, ajuú aparanja asó etu memfwé etukpe ámpyéé ure Èsòwò. ⁵² Ne Jisòs ajóó ne ji aké, “Shwóré aparanja wye né mmu mekó, néndé bóó ako abi ámmye umye ne aparanja, agboó negbone aparanja. ⁵³ Óferé nnó nnégè mmye mbaá Nte wa nnó apóó me, atómé fò gejamégè makiénné ji nnó áchwó apóó me? ⁵⁴ Yémbò, me mpyegè mbò, epye mbó nnó ne unó bi ñwe Èsòwò ajóó upye wáwálé?” ⁵⁵ Wye né gébé eyigémbò, Jisòs ajóó ne gejamége bóó bimbo aké, “Enyú dechwó na ne bò aparanja ne mámbó unóó mampye me nnó me nlu menjó? Me nlú fa ne enyú yéndé bíí, nlerégè mekomejóó Èsòwò né echa ure, nnó débó degéé me mampye wó? ⁵⁶ Yémbò, depò etiré depye mbò na, nnó unó bi bóó ekpávè Èsòwò ásamé ubé wáwálé.” Eféé ne baá utó bíí ako ábóó ályaá ji.

Jisòs akpe unóó mpa

(Mak 14:53-65; Luk 22:63-71; Jòn 18:13, 14, 19-24)

⁵⁷ Ne baá utó bíí alyágè ji mbò, bóó abi ápyene ji, ase ji áfé né gepúgè Kaifas ayi alu etukpe ampye ure Èsòwò. Eféé mbò nto ne anleré mabé Èsòwò chóncho ne ákpakpa melò anyweré. ⁵⁸ Ne ndere ájye, Pita akwólege ebwó meso gachyéé, gachyéé kpaá te akpené né mmu dachi etukpe ampye ure Èsòwò. Akpégè, ajye jwóle ne ámbamé dachi etukpe mangé genó eyigé apye mbaá Jisòs. ⁵⁹ Anóó baá ampye ure Èsòwò ne bóó ako abi ájwólé mmu echa eso, ákelé amma mpa gebyó mamma Jisòs mmye nnó áwá ji. Yémbò ágè yéé ema wó. ⁶⁰ Ne gejamégè bóó ntésé gebyó átáné áma Jisòs depò mmye, yémbò yéé mémá ema ewé eleré

nnó Jis̄s akwé mpa epó. Ewyágé, b̄o ntésé gebyó apeá achwó, ⁶¹ ne áj̄óó aké, “Maá mende yina ji aké, me nkagé mú echa upε Ēs̄w̄o ne gemégé nnó nd̄o eléé ekwóné mmagé nténe ewú.” ⁶² Eféé mb̄o ne etúkpe ampye upε Ēs̄w̄o akwilé aj̄óó ne Jis̄s aké, “W̄o ntó ɔpó ne meko manshuú né dep̄o etire b̄óó aj̄óóge mb̄o nnó ɔpye?” ⁶³ Yémb̄o, yeé meko Jis̄s ashúú ji wó, etukpe ema ηmére ej̄óó eké, “Me ngígé w̄o né mab̄o Ata Ēs̄w̄o, muú alú mebe yéndégébé, mb̄oagé w̄o ne ólú Maá Ēs̄w̄o, Muú yi Ēs̄w̄o akweré ji elá gefwa gáré.” ⁶⁴ Agígé mb̄o, Jis̄s akamé aké, “Mb̄o ne w̄o ɔj̄óó. Yémb̄o mengaregέ enyú wáwálé nnó: meso gébé degéne nye ndere Maá Nte Mekwaá ajwólé né egbé ebw̄onye Ēs̄w̄o ayi apw̄óó amu ne dégene nye ntó ndere achw̄óó né mmu gekógé mfaánebuú!” ⁶⁵ Jis̄s aj̄óóge mb̄o, etúkpe ampye upε Ēs̄w̄o agyá mandeé jíí né mmye manleré nnó metóó esó ji d̄óó, akálé aké, “Amεge mmye ne Ēs̄w̄o! Ndé gécha démage kéle b̄o ntésé? Enyú amb̄óó dewú mé ndere ji ámége mmye ne Ēs̄w̄o! ⁶⁶ Déferé nnó ápyeé nnó ne jí?” Agígé mb̄o, b̄óó ako áwya aké, “Akwe mpa ne abó mangbó.” ⁶⁷ Eféé ne álóó mankpó Jis̄s matye ushu ádoó ji ukpékpé ne b̄óó abifó ádoó ji maka, ⁶⁸ ajwyagé ji aké, “W̄o ɔlu Kras, Muú yi Ēs̄w̄o akweré ji elá gefwa. Garé esé, Waá adoó w̄o?”

Pita ashya nnó akaágé f̄o Jis̄s
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; J̄on 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ndere epyemb̄o, Pita alú wye ka né dachi etúkpe ampye upε Ēs̄w̄o, aké apelé maá meso mendée f̄o alú maá defwé etúkpe ampyeé upε Ēs̄w̄o, achwó j̄óó ne ji aké, “W̄o ntó ɔbó ɔlú ne Jis̄s muú Galilí.” ⁷⁰ Aj̄óóge mb̄o, Pita ashya né mbe ushu ebwó ako aké, “Chaá-ó nkaá yé geno eyigé ɔj̄oóge mb̄o wó.” ⁷¹ Ashyágémb̄o akwilé afé né menombi gébámé. Eféé maá meso mendée ayi f̄o agégé ji aj̄óó ne b̄óó abi átené eféé aké, “Mende yina abó alú ne Jis̄s muú Nasaret.” ⁷² Yémb̄o Pita ama shya wye shya afyé amu mewε aké, “Wáwálé nkaágé f̄o mende yimb̄o.” ⁷³ Eké ewyage b̄óó bi átené eféé áchwó j̄óó ne ji aké, “Wáwálé gebíí gepó mmu, w̄o ntó ɔlú muú bwó ama

néndé nénóme mej̄óó neé néleré mbaá ayi w̄o ɔtané.” ⁷⁴ Ndere aj̄óó mb̄o Pita aké. Me nkaá kpé mende yimb̄o te mfaánebuú. Wye ndere ji akélege mb̄o, aké awúu men̄o mekw̄o akú k̄ok̄ogólók̄óó. ⁷⁵ Ne ténéténé yimb̄o Pita ate mekomej̄óó ayi Jis̄s abó aj̄óó ne ji nnó, “Gemégé nnó men̄o mekw̄o akú, ɔshya nye nd̄o eléé nnó ɔkaágé f̄o me.” Ne atané dafye anyo meko ngbó ali segé segé.

27

Afé né Jis̄s mbaá Palet

(Mak 15:1; Luk 23:1, 2; J̄on 18:28-32)

¹ Bií uyyágé ne dondo, an̄ó baá ampye upε Ēs̄w̄o ne ákpakpa melo áchomé, áso mala ndere ápye ne áwá Jis̄s. ² Ne ánerégé manso mala, áwé Jis̄s amu áse ji áfé mbaá Palet ḡomena b̄óó Rom.

Negboné Judas

(Aηγ 1:18, 19)

³ Judas muú akpoó Jis̄s ágégé nnó ás̄o mpa nnó áwáne Jis̄s, byo uk̄oré ji mmu, aferé nnó ji apye gabo, akpá uba ηgba sére esaá meso efya eyi ji abó akpoó Jis̄s ajye shuú etukpe ampye upε Ēs̄w̄o ne ákpákpa melo. ⁴ Aj̄óó ne ebwó aké, “Mpye gabo manchyaá manoó nte mekwaá ayi álá apyeé gabo w̄o.”

B̄óó bimb̄o áshuú ji meko aké, “Ewémb̄o eta esé ndere ndé? Gabo ayi mb̄o akpa w̄o.”

⁵ Aj̄óóge mb̄o, Judas atyá ηka eyimb̄o eféé né metóó gepú echa upε Ēs̄w̄o atané ajye shíí gemε jíí.

⁶ Ne an̄ó baá ampye upε Ēs̄w̄o ápwé ηka eyimb̄o. Aj̄óó aké ηka eyina elé ηka manoó, ne ébé sé ekamé f̄o nnó décho ηka eyina melu ema ne eyi elu ne mmu mekwa ηka echa upε Ēs̄w̄o wó. ⁷ Afyégé makpo bwó mbaá ama, áke áb̄óó ηka eyina ána melu mme mbaá menkwyε unje meséé anigé anke b̄óó wye. ⁸ El̄o né gébé eyigémb̄o kpaá te fina álú ákuú melu mme ewémb̄o nnó mewaaá manoó.

⁹ Epyémb̄o nnó mekomej̄óó ayi Jerimaya muú ekpávε Ēs̄w̄o abó aj̄óó abe wáwálé. Ji aj̄óó nya aké áse uba ηgba b̄o sére esaá meso efya eyi elú gese eyi b̄óó Isr̄eli akamé mana ji, ¹⁰ ápye wye ndere Ēs̄w̄o agaré me ana melu mme mbaá menkwyéé ujemeséé.

Palet agii Jisṵs bṵ nkwe
(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jṵn 18:33-38)

11 Ndere Jisṵs atene né mbe ushu Palet gṵmena bṵṵ Rom, Palet agii ji aké, “Wṵ ne ṵlú mfwa bṵṵ Jus?”

Ne Jisṵs ashuú ji meko aké, “Elu nkane ṵṵṵ.” 12 Yémbṵ gebyṵ eyigé anṵṵ baá ampye upe Esṵwṵ ne ákpakpa melṵ ámalé ji mmye, yeé meko Jisṵs ashuú ji wṵ. Ajwṵlé wye ji nyámé. 13 Ne Palet agii yeé ji aké, “Nnṵ wṵ ṵwuú mbṵ fṵ depṵ etiré bṵṵ bi aké wṵ ṵpye?”

14 Yémbṵ Jisṵs ajwṵlé wye ji nyámé. Ewéna epye mfwa bṵṵ Rom akwe tametame.

Palet asṵ mpa nnṵ áwṵ Jisṵs
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jṵn 18:39–19:16)

15 Ne gepṵgé gṵmená bṵṵ Rom, gélu nnṵ yéndé ṵme, gébégé epaá koṵ upú, áferégé muú denṵ ama né gepúgé denṵ, ndere bṵṵ ákélege. 16 Ne wye né gébégé epaá koṵ upú ewémbṵ, mende fṵ ayi bṵṵ akaá ji dṵṵ gétúgé depṵ etiré ji apyéé abṵ akpe denṵ. Akamege Barabas. 17 Ne ndere melṵ meko echomé né dachi Palet, Palet agii ebwṵ aké, “Enyú dekélege me mferé ndé muú né denṵ; Barabas waá Jisṵs muú ayi ákuú ji ntṵ nnṵ Kras?” 18 Palet agii mbṵ néndé akaá chánéné nnṵ élé wye né nchye detú ne ákpakpa bṵṵ Jus ápyene Jisṵs áchwṵ ne ji eta wuú. 19 Ne ndere Palet ajwṵlé né mmu echa eso apane mpa yina, mendée wuú atṵ áchwṵ gáre ji aké, “Féré amu né mpa mende yimbṵ, néndé apye gabo fṵ wṵ. Genṵ eyigé Esṵwṵ alere me né géjya gétú jii fina gechye me efwyale dṵṵ.”

20 Yémbṵ anṵṵ baá ampye upe Esṵwṵ ne ákpakpa melṵ áfyé eshye nnṵ áṵṵ nnṵ Palet aféré Barabas né denṵ, alyaa Jisṵs nnṵ áwṵ. 21 Ne Palet ama agii ebwṵ aké, “Ebwṵ bina apeá, ndé muú ayi enyú dekélege nnṵ mferé ji né denṵ?”

Ashuú ji meko aké, “Esé dekélege nnṵ wṵ ṵféré Barabas.”

22 Palet ama anṵere agii ebwṵ aké, “Enyú dekélege me mpye yeé nnṵ ne Jisṵs ayi ákuú ji ntṵ nnṵ Kras?” Ama áshuú ji meko aké, “Gṵ áwṵ ji né gekwa.”

23 Ajṵṵgé mbṵ, Palet ama gií ebwṵ aké, “Ulannṵ enyú dekélege nnṵ áwṵ ji? Ndé gabo ayi ji ápyeé?”

Yémbṵ, ebwṵ áwya wyale ne eshye aké, “Gṵ áwṵ ji né gekwa!”

24 Ne Palet agégé nnṵ ji atulege mmye detú efwyale ekagé tane mbṵgé ji álá akamé nnṵ áwṵ Jisṵs wṵ, Atṵ ájye chwé manaá, áchwṵ chyéé ji ashwṵné amu né mbe ushu bṵṵ bimbṵ aké, “Amu ya apṵ né negboné mende yina, gé efwyale nyú mbṵ”.

25 Ajṵṵgé mbṵ, bṵṵ bimbṵ ákamé aké, “Gṵ gewu eyigémbṵ gewilé esé mmye chóncho ne baá esé.”

26 Palet aférége Barabas né denṵ. Atulé Jisṵs ne geto ne álé lyaá nnṵ bṵṵ bee Rom ája ji ájye áwṵ ji né gekwa.

Bṵṵ bee ájwyagé Jisṵs
(Mak 15:16-20; Jṵn 19:2, 3)

27 Palet alyagé Jisṵs nnṵ áwṵ ji né gekwa, bṵṵ bee bií áse Jisṵs áfé ne ji né echa gṵmena, ákuú bṵṵ bee ako áchwṵ nṵ ji mme, 28 áferé ji mandeé mmye, áfyé ji ewulé megélé ewé elú eké nkúu afwa. 29 Atṵ elá meshii áfaá Jisṵs né mekpo ne áfyé ji ntṵ meto né ebwṵ eké meto gefwa. Apyége mbṵ, átóme manṵ né mbe ushu wuú ne ájwaáge ji aké, “Wṵ Mfwa bṵṵ Jus neki nébé ne wṵ.” 30 Ndere ájwyáge ji mbṵ, ákpṵṵ ji matyé mmye, ne áfṵṵ meto ewémbṵ né ebwṵ wuú ádo ji né mekpo. 31 Anérége mánjwya ji, áferé nkúu megélé yimbṵ ákeré áfyé ji mandeé jii né menyammye wuú. Ája ji ájye wṵ né gekwa.

Áwṵ Jisṵs né gekwa
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jṵn 19:17-27)

32 Ndere ájyeé, átuú ne mende fṵ né meti ayi ákuú ji nnṵ Simun muú melṵ Seren, ápye ji ne utṵ nnṵ akpá gekwage Jisṵs.

33 Akwṵnége né melú éwé ákuú nnṵ Golgota, mabṵ ami matene nnṵ “Melú Unṵkṵnkṵ Makpo” 34 áchyeé Jisṵs mmṵṵ amí áchwaré ne genṵ eyi génywṵnege nnṵ anyú ne afwṵrégé mami, ashya manyú.

35 Ebwṵ áwṵgé ji, áṵme gefṵgé megyaá fṵ nnṵ ákáré mandeé jii. 36 Anérége ájye jwṵle mme abáme Jisṵs efeé. 37 Ndere ebṵ epyeé mbṵ ásá genṵ eyigé aké Jisṵs apye né gebagé genṵ awṵ né mekpo gekwa eyigé áwṵmé Jisṵs wyeé. Ásá wye aké, “Gé Jisṵs Mfwa bṵṵ

Jus na.” ³⁸ Wye né bií ebií mbò, áwó nyá ntó anjo apeá né ebi bwó ukwa. Awó ama né ejií gekwa né egbé ebwonye Jisòs ne ama né egbé ebwòbe wuú.

³⁹ Ne bòó abi ákoge koógé ájúu Jisòs mashye mmye, ákamege ne makpo ájwyage ji áke, ⁴⁰ “Wò muú òké òmugé echa upe Esòwò, gemégé nnó ndò eléé ekwóné wò òmage téne ewéché, mbògé nnó òlu Maá Esòwò, pòó gemé jyé, òtáné mfaá gekwa òshulé mme.”

⁴¹ Wyémbò ntó ne anòó baá ampye upe Esòwò ne ánleré mabé Esòwò chóncho ne ákpakpa melò ájwyaá ntó Jisòs áké, ⁴² “Apoóge bòó bí chachá, yémbò akaágé pòó gemé jii? Pò nnó ji aké na ji alu Mfwa bòó Isrèli? Gòge ji átáné mfaá gekwa áshuúlé mme ne esé défyéé matòó se ne ji. ⁴³ Ji áfyéé metòó ne Esòwò, ne Esòwò áchwò ápoó yé ji mbògé ágboó ne ji, néndé ji ajógé aké ji alú Maá Esòwò.”

⁴⁴ Yé bòó ubée abi áwómé ntó ebwó né ukwa, wyémbò ntó ne ájúu Jisòs mashye mmye.

Negboné Jisòs

(*Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jòn 19:28-30*)

⁴⁵ Kálánká efyáneépeá eké ékwónége, òmèé enomé, gemmua gékwé né melò meko kpaá te kálánká eléé. ⁴⁶ Wye né kálánká eyimbò eléé, Jisòs alò mánkalé kénké aké, “Eli, Eli lama sabatani” ula etené nnó Esòwò wa Esòwò wa, ndé òlyaa me mbií né efwyale?

⁴⁷ Ne bòó abifò abi áténé eféé, áwúgé ndere Jisòs ajógé mbò, áferé aké, “Akuú mbò lé Elija muú ekpávè Esòwò.” ⁴⁸ Ne muú ama né geluágé abi áténé eféé, alomé gatelè ajye bó ekochá anyua né mmu mmòó amí mamýáme, ajo né genòó abwéé asa né ubòó menò Jisòs nnó ányú.

⁴⁹ Yémbò abifò aké, “Gó ji ábé ewú dégé kpé nnó Elija achwó pòó nye ji!”

⁵⁰ Ne Jisòs ama akále kénké afye gemé jii né amu Nte wuú Esòwò.

⁵¹ Wye ndere metòó ekwené Jisòs mbò, ndeé eyi ekaré echa upe Esòwò egyalé uba upeá te mfaá gba-ra-ra-ra etya mme, mme anyigé, tegetege matárávè agyalé ubauba.

⁵² Manome ánené alá fuúfuú ne gejamégé bòó Esòwò abi agboó mé te gachi, ákwilé né

negbo. ⁵³ Gébégé Jisòs akwilé né negbo. Bòó Esòwò bimbo, átané né manome áfé né Jerosale melò ukpea. Aleré mmye mbaá gejamégé bòó.

⁵⁴ Ne muú kpaá bòó bee ne bòó bee abifò abi álú eféé ábáme Jisòs, ágégé ndere mme anyigé, ne unò bifò ebi upyéé efo ekwó ebwó matòó. Ajógé aké, “Wáwálé mende yina abó alu Maá Esòwò.”

⁵⁵ Gébé eyigémbò ntó, gejamégé andée, áténé tete ágéné yéndégenó eyi gepyé. Andée bina átané ne Jisòs kpaá te né Galilií ákwalé ji, ápóge Jisòs, achyerge ji unò bi akélege. ⁵⁶ Né geluage andée bina elé, Meri ayi atané melò Magdala, Meri mmá Jemsi ebwó ne Josef, ne Meri mma baá Sebèdee. *

Anii Jisòs

(*Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jòn 19:38-42*)

⁵⁷ Ne nkwale akwónége, muú òka fò ayi atane melò Arimatya akuú ji nnó Josef achwó. Ji ntó alú nyá maá utòó Jisòs ama. ⁵⁸ Achwógé, ajye bane Palet agii ji nnó achye ji utó ji ajye afere genkwógé Jisòs anii. Ne Palet achyéé utó nnó afere genkwógé Jisòs áchye ji. ⁵⁹ Ne Josef aségé genkwógé Jisòs, afyalé géjí ne éshyé ndeé pópó ⁶⁰ abwéé ajye béle né mmu menome meke ewé ji apye bòó akwyéé né eba ntaá. Abélégé, apelé gekpékpé gé ntaá akweré menò menome ewémbò alyaa awilé ji. ⁶¹ Ndere ji apyéé unò bina, Meri muú melò Magdala ne Meri ayifò ájwólé toitoi ne menome ewémbò ápélé.

Palet atòó bòó nnó ábámé menome Jisòs

⁶² Ne bií uyjage, mmyeke bií ebi bòó Jus ákpomege mmye manyé uwyaá bwó ukoge, anòó baá ampye upe Esòwò ne ekwó bòó Farasi ájye báne Palet, ⁶³ ágaré ji aké, “Ata, délu téé mbò ndere muú dembwólé yimbò ajòó nyá gébégé ji alú mebe nnó, ‘Ndò eléé ekwónégé Esòwò abwége nye me nkwilé né negbo.’ ⁶⁴ Ndere elúmbò esé dekelégé nnó wò òfyé bòó ábámé menome ewémbò kpaá te ndò eyimbò eléé ekóge. Ewéna epye nye nnó ekagé baá utòó bií ajó genkwó ji, ne meso gébé agarege gebyò nnó Esòwò apye ji akwilé né negbo. Mbògé òlá òpye mbò wó,

* **27:56** Elú wáwálé nnó: Baá bina elé Jemsi ebwó ne Jòn.

ne ájogé genkwó jíí, dembwólé etire nana depwóó nyé etiré mbembe.”

⁶⁵ Ajóógé mbó Palet aké, “Pyé ndere wó ókágé pyé, kwyéé bóó bee óbele ábámé menome ewémbó chájéné.”

⁶⁶ Ne ájyégé afyé gelo né menome ewémbó nnó ékágé muú anene ewu, afyé bóó bee ábámé ewu.

28

Jisós akwilé né negbó

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jón 20:1-10)

¹ Bii uwyaá bwó ukógé, ndere bii ujyáge, Meri muú meló Magdala ne Meri ayifo átané ájyé chere ndere menome Jisós elú. ² Aké apele mme abó anyígé ne eshyé. Ekiénné Esówo etané mfaánebuú, echwó bógene ntaá eniné mbó ebelé babá ejwólé mfaá. ³ Menyammye wuú agénege manémané eké gasama, ne mandeé jíí ashwánege pópó eké eshyéé ndeé. ⁴ Epyégé mbó, bóó bee abi ábáme menome ewémbó áwe jaja ne efo metóó getu jíí, ákwé eké unkwó bóó.

⁵ Ne ekiénné Esówo ewémbó ejóó ne andée bimbó eké, “Défógé. Nkaá nnó enyú dékelege mbó lé Jisós, ayi ábó áwómé ji né gekwa. ⁶ Ji apósé fana, akwilé né negbo wye nkane ji abó ajóó nnó epye nyé. Chwóge dégé melú ewé ábóó ábelé ji. ⁷ Ne kérege meso wáwá, dégaré baá utóó bii nnó, ‘Esówo apye ji akwilé né negbo. Abó mé mbe ne enyú afé né Galilí; dégené nyé ji ewú!’ Gége genó eyigé me mbóó mangaré enyú mbó.”

⁸ Andée bimbó átané né menome ne gatélé, ne efo metóó, yémbó ájyéé ne nechóchó. Ake wáwá manjye gáre baá utóó Jisós meko ayi ekiénné egaré ebwó.

⁹ Ne ndere ebwó ájyé, Jisós abané ebwó né meti, atamé ebwó aké mejé ebé ne enyú. Andée bimbó ákwé ji né uká ánoje ji. ¹⁰ Ne Jisós afyéé ye ebwó metóó aké, “Défógé, choge dégaré aḡmé ba nnó ájyé ne Galilí, ágéne nyé me ewú.”

Ambamé menome Jisós agaré mechó ewé epyéé

¹¹ Ndere andée bina ájyé né meló manjye gáre baá utóó Jisós genó eyigé Jisós ne ekiénné Esówo ajóó, bóó bee fóó abi ábó ábáme menome Jisós, áfé ntó né meló

manjye gáre ánóó baá ampye upe Esówo yéndégenó eyi gepyé. ¹² Apyegembo, anóó baá ampye upe Esówo choncho ne ákpakpa meló, áchomé mbaá ama, ásó mala akpa gejamégé ḡka áchyéé unyéle mbaá bóó bee bimbó ¹³ Agaré ebwó aké, “Débó mangaré bóó nnó, baá utóó Jisós achwó jo genkwó jíí ne utuú gébége enyú débélege gejyá. ¹⁴ Ne mbóge gómena awúge mechó ewé, esé dékagé nyé ndere dégárege ji, nnó ekagé enyú dékpe efwyale.”

¹⁵ Bóó bee áségé ḡka eyimbo, ájyé gáre wye ndere anóó baá ampye upe Esówo aké ebwó ágáre. Ne abya yina atyaá akpe né gebagé mewaá bóó Jus geko, yéé te fina abya yina álu asanege né gebage mewaá bóó Jus.

Jisós aleré mmye mbaá baá utóó bii

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jón 20:19-23; Aḡg 1:6-8)

¹⁶ Baá utóó Jisós afyaneama áwugé meko ayi Jisós alóó ebwó, áfé né mfaá mékwé né gebage mewaá Galilíí ndere Jisós agaré ebwó. ¹⁷ Ne ebwó ágege ji, ánoje ji yémbó abifó áwyaá dembyó né metóó. ¹⁸ Jisós ajóó ne bwó aké, “Esówo achyéé me utóó né unó uko bi ulú, né mfaánebuú ne fa mme.” ¹⁹ Ndere elúmbó chóge ye né maló mme meko dépye bóó ábé aḡkwólé ba. Abi akemege mambé aḡkwólé ba, wyagé ebwó manaá Esówo né mabó Esówo nte ne ami maá ne Mendoó Ukpea. ²⁰ Lérége ebwó nnó akwólege majyéé ami me nchyéé enyú. Ne kaágé wáwálé nnó me mbéé wyé ne enyú yéndégébé kpaá te mme abyéé.

Abya melóméló Jisós Kras ndere MAKOS ásamé

*Mekomejós ayi Jon menwyaá bós manaá
Esowó ágarége*

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Gé náne abyá melóméló ayi Jisós Kras, Maá Esowó ákéné. ² Abya yina aló wye nkane Asaya muú ekpávé Esowó abó ásámé nnó,

“Esowó aké, ‘Wuúgé, ntóme nyé muú dentóó wa ayi abóó mbe ne wó manchwó kwyé meti wye.’

Asaya ama asá ntó nnó, ³ muú fó abene mbó né mashwóne aké, ‘Kwyége meti Ata dakené.

Nyaáge éwú ébé cho!’ ”

⁴ Bii fó Jon achwó né mashwóne agarege yéndemuú nnó ákwóré metóó wuú álya gabo ne áwyaá ji manaá Esowó nnó, Esowó ajinte gabo wuú. ⁵ Yéndégébé gejamégé bós átanege né gebagé mewaá Judiya ne bós Jerosale áko ájyé wu mekomejós Jon, áshuú ekúu né gabo ayi ebwó ápyeé, Jon awyaáge ebwó manaá Esowó né Ebeé Jodan.

⁶ Jon afyé mandeé ayi átóó ne bya mpó mashwóne. Awélé ekandá mekó menya né gebwe jíí, ne menyéé wuú alu nyá lé égomé ne nwyóó.

⁷ Jon agarege bós aké, “Muú fó achwó mbó me meso ayi áñeá geme apwó me, nkwané yé muú ayi nkage mbyéle mme nkaá manyíí unó uka bíí wó.” ⁸ Ama jóó aké, “Me nwyage enyú ne manaá Esowó mamímamí ne ji ayi áchwó awyage nye enyú ne Mendoó Ukpea.”

*Awyaá Jisós manaá Esowó
(Mat 3:13-17; Luk 4:1-13)*

⁹ Né gébé eyimbo, Jisós atané né melo Nasaret né gebagé mewaá Galilií achwó nnó Jon awyaá ji manaá Esowó * né Ebeé Jodan. ¹⁰ Gébége awyaá ji manaá Esowó átanege né mmu nnyi, agé mfaanebuú

* **1:9** Elú wáwálé nnó: Manwyaá bós manaá Esowó ele manlere nnó bós áfyé matóó bwó ne Jisós ne ákwólége ji. † **1:14** Elú wáwálé nnó: Okuúge né uba ñwe 6:14-29 okage ula bi áfyéé Jon denó.

anené Mendoó Ukpea etané mfaá éshúlege ji mmye nkane gepwine. ¹¹ Ne meko atané mfaánebuú aké, “Wó olu maá metóó wa, metóó egóó me ne wó dóó.”

*Danchameló ammua Jisós
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)*

¹² Ténéténé yimbo Mendoó Ukpea épye ji afé né mashwóne. ¹³ Jisós abelé ewu usaá ndó upea, ne danchameló achwó kpelé ji. Mbaá ayi ji alu, menya mebomebo ntó elu wye ne makiénné Esowó áchwó póó Jisós.

*Jisós aló utóó bíí né Galilií
(Mat 4:12-17; Luk 4:14, 15)*

¹⁴ Ewyagé Heróð apyeéé Jon áfyé denó. Jisós atané né gebagé mewaá Judiya afé né Galilií agarege abyá melóméló ayi atané mbaá Esowó. † ¹⁵ Ajóóge aké, “Lyage gabo nyú dékámé ne abyá Esowó melóméló élé gébé eyigé Esowó ágbarege gefwa jíí gelá kwókwólé.”

*Jisós akú baá utóó bíí ani abi mbe
(Mat 4:12-17; Luk 5:1-11)*

¹⁶ Bii fó Jisós abó akoóge né mbále ebeé mega ewé elu né Galilií, agé Simun ne menjóó wuú Andru, áñmée utóó bwó, élé álu áwáné meshuú. ¹⁷ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Kwólege me, ñlerege nye enyú ndere ákpálege bós eké meshuú.” ¹⁸ Ténéténé yimbo, ebwó álya utóó ebwó, ne ákwólé ji.

¹⁹ Ndere Jisós ályá eféé ajyéé mbe gachye, agé Jemsí ne Jon menjóó wuú, ebwó álú baá Sebēdee. Abó álú mmu ékpée átome upaá utóó bwó. ²⁰ Akuú ebwó, ne yé gébé áchwó álya nte ebwó Sebēdee né mmu ékpée ne bós utóó abi ebwó áselé, ne ákwólé ji.

Jisós afere mende fó meló nchye mmye

²¹ Jisós ne baá utóó bíí afé né Kapanóm, bíí uwyaá bós Jus ukwónégé afé né echa mmyemenene aló mánlérégé. ²² Bós áwu nkane ji alérege ála mano mekpo fuú né gefóó eyigé ji álérege néndé álérege ne ncha ayi atane mbaá Esowó épóó eke ánleré mabé Esowó.

²³ Mende fó ayi awya meló nchye abó alu ntó mmu echa mmyemenene, aké agéne Jisós aló mánkalégé aké, ²⁴ “Jisós ayi Nasaret, okélege mampye esé ndé? Okhwó

manií esé mbwε? Nkage wɔ, ɔlu Muú Ukpea ayi atané mbaá Esɔwɔ.” ²⁵ Jisɔs anyá meló nchye yimbɔ aké, “Kwéné mejɔɔ, táné ji mmyε.”

²⁶ Meló nchye yimbɔ apye ji akalé akwé mme achu gbokgbok ne atané ji mmyε. ²⁷ Bɔɔ ako ágégé gefɔɔ yina ala mano mekpo fuú ne ágige ate aké, “Ewé etané efɔ? Ndɔfɔ élé gefɔgέ geno eyi gekε ne utoó? Mende yina awya uto mányá áló nchye ne áwúu ji.”

²⁸ Ewya wɔ, ngó Jisɔs akwɔ akwɔné gebagé mewaá Galilií geko.

Jisɔs apye gejamégé bɔɔ mameé atoo
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Jisɔs, Jεmsi ne Jɔn ályágé εcha mmyεmenεne, εbwɔ ako áfé cho né gepúgέ Simun ne Andru. ³⁰ Ne mmá mendée Simun ameeé njaja gefwine abelé mfaá ukwɔ, ágare Jisɔs nnó mendée yimbɔ ameeé. ³¹ Awuúge mbɔ atεne ji nekune mmyε agbaré ji εbwɔ abwε ji akwilé ajwɔle ka. Ténéténé yimbɔ gefwine gebyé ji mmyε ne mendée yimbɔ achyé εbwɔ menyεé.

³² Ne nkwale akwɔnege, gébégé mηmεé εpwyaá, bɔɔ áchwɔ ne bɔɔ mameé ako ne ye abi aló nchye áchyége εbwɔ εfwyale mbaá Jisɔs. ³³ Ne gemεge melɔ geko gechwɔ chóme né menombi gepú eyige Jisɔs álu. ³⁴ Eféé ne Jisɔs apyé gejamégé bɔɔ bi ámeé ufɔɔ mameé atoo ne ama féré abifɔ gejamégé aló nchye mmyε. Akámé fɔ aló nchye abifɔ ájɔɔ mejɔɔ wɔ néndé ákaá gefógé muú yi ji álu.

Jisɔs agaré mekomejɔɔ Esɔwɔ né gebage mewaá Galilií

³⁵ Dondo gemuá mme Jisɔs akwile afé né melu éwé bɔɔ alá pɔ wyéé, anεnemmyε. ³⁶ Simun ne abifɔ álo ji mánkelé. ³⁷ Agégé ji aké, “Yéndémuú akεlege wɔ.”

³⁸ Jisɔs aké ne εbwɔ, “Esé debɔ manjye ntó mata malɔ ayifɔ nnó ngaré ntó εbwɔ mekomejɔɔ Esɔwɔ nende gé genó eyi gepyé me nchwɔ mbɔ.”

³⁹ Ne Jisɔs akε né gebagé mewaá Galilií geko agarege mekomejɔɔ Esɔwɔ né mmu macha mmyεmenεne bwɔ ne aférégé bɔɔ aló nchye mmyε.

Jisɔs apye muú ubá atoo
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Bií uma, muú ubá fɔ achwɔ tó mánó mbe ushu Jisɔs, anε ji mmyε aké, “Mbɔgέ akεlege, pyε me nkpea.”

⁴¹ Jisɔs áwuúgembɔ meshwε akwɔ ji metɔɔ, anyaá εbwɔ wuú ata ji aké, “Nkεlege, kpea.” ⁴² Ajógémbɔ ubá mende yimbɔ ubyε, akpea. ⁴³ Jisɔs anerege, aké alyaáge mende yimbɔ nnó ajyε, aji ji εtu, ⁴⁴ ajɔɔ ne ji aké, “Ekagé ópyε muú fɔ akaá genó eyi gépyε ne wɔ. Chó léré lé mmyε jyé mbaá mémpyé upε Esɔwɔ áchéré agé nnó ɔtoó. Ne chyéé genó eyígé εbé Mosis éjɔɔ, mampyε bɔɔ ákaá nnó ɔtoó.”

⁴⁵ Yémbɔ mende yina ajyεge akε agaré abya yina mbaá meko, ne gegare eyi gepyé Jisɔs kpené sé melɔ gbɔgónɔ ajwɔle shushu, ne yémbɔ bɔɔ átánege yéndé mbaá áchwɔ wyε εta wuú.

2

Jisɔs apye muú úchánchi atoo
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Jisɔs ábélégé éwu mboó ndɔ, ama akéré meso né Kapanɔm ne bɔɔ áwú nnó alú mmu. ² Gejamégé bɔɔ áchwɔ chome né mmu gepú, ágbeé kpaá melu epɔ sé yé né menombi. Ne Jisɔs abó agaregé εbwɔ mekomejɔɔ Esɔwɔ. ³ Ndεre alεrege ande fɔ anii, ákpá muú úchánchi né uló áchwɔ ne ji mbaá Jisɔs. ⁴ Akwɔnégé ágé fɔ meti mánkpe ne ji mmu gepú wɔ, gétúgέ bɔɔ ájamé dɔɔ, ákwɔ mfaá gepú átí εmbu né mfaá nchu mbaá yi Jisɔs alu. Anérégé ábwε mende yimbɔ ne gebɔ, ápyé ji ashule mme. ⁵ Jisɔs agégé ndεre bɔɔ bimbɔ áfyéé matɔɔ ne ji, aké ne mende úchánchi yimbɔ, “Maá wa, ájiinte gabo wyéé.”

⁶ Eke εpyéεmbɔ ánleré mabé Esɔwɔ fɔ abó alú eféé, áwúgembɔ álo mangígé né matɔɔ εbwɔ nnó ndé muú na? ⁷ “Epyε nnó ne mende yina ábyaá Esɔwɔ. Ajɔɔ eké ji alu Esɔwɔ. Esɔwɔ mbií ne akage jinte gabo muú.”

⁸ Jisɔs akaá mε genó eyige εbwɔ áférégέ né mmu matɔɔ bwɔ, agii εbwɔ aké, “Ulannó enyú déwya gefɔgέ uféré bimbɔ né matɔɔ nyú? ⁹ Ndé gelu pere manjɔɔ ne muú uchánchi, ‘Nnó ájiinte gabo wyé,’ waá manjɔɔ nnó, ‘Kwile téné, pwi gebɔ jyε kε

ójye.’ ¹⁰ Nkelege mámpye enyú dékaá nnó Maá Nte Mekwaá awyaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá.” Jisós aké ne mende úchánchi yimbó, ¹¹ “Kwile téné, pwi gebo jyé, ojye mmu.”

¹² Ajogembó, mende yimbó akwilé téné mbe ushu bwó ako, apwi gebo awulé né gepú jíí. Ne bós ako alá mano mekpo fuú, áféége Esowó ake, “Ese delú danjé gefó geno eyige na.”

*Jisós akú Levi ndere maá utó wuú
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Bii fó Jisós ama jye né mbále géntoóge mewaá Galilíí. Ne gejamégé bós áchwó nó ji mme, aló manleré ebwó mekomejós Esowó.

¹⁴ Ndere Jisós álya efeé akene ajye, agé Levi maá Alfás. Ajwólé né melú utó wuú ásele nkámakpo. Jisós akuú ji aké, “Kwólé me.” Ne akwilé ka aló mankwólé ji.

¹⁵ Ewyágé ndere Jisós ajwóle ányéé menyéé ne baá utó bii né gepúgé Levi, gejamégé ánselé nkámakpo ne bós ubeé ne gejamégé bós abifó abi ákwólege Jisós, abó ányéé ntó menyéé ne ji. ¹⁶ Ne ánléré mabé Esowó fó abi alú bós Farasi, ágégé nkane Jisós anyéé menyéé ne ánselé nká makpo ne bós ubeé, ágii baá utó bii aké, “Ulannó ne Jisós anyéé menyéé ne ánselé nkámakpo ne bós ubeé?”

¹⁷ Jisós awúgé genó eyíge ebwó ágii baá utó bii, ató ebwó neka aké, “Bós abi alá meé, ákélégé fó muú uka, élé abi ámeé ne ákélege. Ne me nchwó fó fa mme mánkú bós abi álu cho né Esowó wó, nchwó lé mánkú bós abi ápyéé ubeé.”

*Nkwé manlya menyéé kpékpé
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)*

¹⁸ Bii fó baá utó Jón ménwyaá bós manaá Esowó ne abi bós Farasi, ályá menyéé kpékpé getúgé deporé Esowó. Ne bós fó ágégé mbó áchwó gii Jisós aké, “Ulannó baá utó Jón ne abi bós Farasi ályage menyéé kpékpé, ne abyéé alá pye mbó?”

¹⁹ Ne Jisós ashúú ebwó meko aké, “Nnó ájeé menó neba ályage menyéé kpékpé ayi menó neba alú ne ebwó? Akáge lyaá fó. ²⁰ Yémbó gébé gebéé nye eyíge menó neba alá beé nyé sé ne ebwó, éféé ne ályáge nyé menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgé deporé Esowó.”

Gepó geké géselé fó gekwene gepó

²¹ Jisós ama tó makámejós ayifó aké, “Ne muú akaágé sé fó gebagé ndeé geké akwámé embu né ndeé eyi gekwéne. Apyégé mbó gebagé ndeé eyigembó génywerege nye gépye ndeé yimbó egyptalé dós. ²² Ne muú akpané fó mmós make áfyé né ukwéne unó mmós ebi akwyéé ne meko menya. Apyégé mbó, mmós mimbo mamuale nye mapye unó mmós bímbó úgbó. Mmós ne unó mmós ebimbó uchóge nye detú. Áfyé le mmós make né unó uke.”

*Nkwé ayi bii uwyaá bós Jus
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)*

²³ Né bii uwyaá bós Jus fó, Jisós ne baá utó bii ákoóge né mekós gefóge nchi fó eyi ákuú nnó wid. Ndere ebwó ákoóge né mmu meko wembó, baá utó bii aló mánkógé gefóge nchi eyimbó álálege ányéé. ²⁴ Ne bós Farasi fó ágégé mbó, ájóó ne Jisós aké, “Gé ebé se ékámé fó nnó baá utó byé ákós nchi bii uwyaá wó.”

²⁵ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Enyú delú danjós né mmu ηwe Esowó dékaá genó eyigé mfwa Devid ápyé nyá gébége mesa ámmye ji ne bós bii wó? ²⁶ Akpe nyá mmu echa upe Esowó, abó bred ayi abó ájelé áchye mbaá Esowó ányé. Ewe ebe se eké muú yicha anye fó menyéé yi ajéle áchye mbaá Esowó, ekose ámpye upe Esowó wó. Yé mbó Devid abó anyé achye ntó bós bii.” Mechó ewe epye gébége Abyata alu mfwa ámpyé upe Esowó.

²⁷ Jisós aηmere ajós ne ebwó aké, “Ákwyé fó mekwaá gétúgé bii uwyaá wó, ákwyé lé bii uwyaá gétúgé mekwaá. ²⁸ Nkelege mangaré enyú nnó Maá Nte Mekwaá ne alú Ata ayi abós utó mangaré mekwaá genó yi abó mampye bii uwyaá bós Jus.”

3

*Jisós apye mende yi ebwó egboó ji atóó
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)*

¹ Jisós ama jye né echa mmyemenene ne mende ayi ebwó egboó ji abó alú wye. ² Eféé mbóntó, bós fó abi ákélege meti mánjós nnó Jisós ápye genó gebo alú wye ápéle ji dome mangé nnó apye nye mende yimbó atóó né

bií uwyaá bwó ne ájós nnó ákwé ebé. *
 3 Jisós aké ne mende yimbó, “Kwilé, chwó téné mbe ushu bwó.” 4 Agíí ebwó aké, “Ebé esé eké depye ndé né bií uwyaá? Eke depye galógáló wá gabogabo? Mampye mekwaá apó wá mánlyáá ji agbó?”

Ne yé muú ayi anené meko apó. 5 Metós esós Jisós dós ape ebwó agyaá yémbo meshwe akwó ji metós gétúgέ áñeá matós. Ajós ne mende yimbó aké, “Nyaá ebwó wye.” Anyágé ebwó wuú etoó. 6 Ténéténé yimbó bós Farasi átáné dafye ájye báne ekwó Herod, ásó mala nnó ápye Jisós áwá.

Gejamégé bós ákwólege Jisós

7 Jisós ne baá utós bií ályáá áfé ne mbále gentoge mewaá Galilií, né gejamégé bós ákwólége ji abi átáné gebage mewaá Galilií, Judiya, 8 Jerosale, Idumiya, abi átáné egbé ebéé Jodan, ne gebagé mewaá eyi gelu kwókwólé ne Tiya ne Sidón. Bós bina áko ábó áchwó eféé gétúgέ áwú unó bi Jisós ápyeé. 9 Jisós agaré baá utós bií nnó ákwyé ekpeé ji akpe mmu, néndé bós ája dós ekagé áñméré ji mme. 10 Ne gétúgέ ji apye gejamégé bós atoó, bós mameé ako ámmye máñchwó ji mmye nnó áta ji. 11 Yéndégébé bós bi áwya aló nchye ágegé Jisós, aló nchye bimbó ápye ebwó akwéne mme mbe ushu wuú ákálege aké, “Wó olu Maá Esowó.”

12 Yémbo Jisós anyáne abi nnó ékágé ájye ágaré bós ákaá gefoge muú yi ji alu.

Jisós ajya áñgbá bií áfyáneápea

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Ewyagé Jisós afé mfaá mekwé, akuú bós bí ji akélege nnó ákwólé ji, áchwógé, 14 ajya bós áfyáneápeá nnó ábé ne ji, achye ebwó mabo nnó áñgbá. Agare ebwó aké, “Ntóme nye enyú dafye nnó déjyé degarége mekomejós Esowó melóméló, 15 ne uto bií déférégé aló nchye bi áchyege bós efwyale mmye.”

16 Ge mabó bós abi ji ajyá na, Simun ayi Jisós achye ji mabó amifó nnó Pita, 17 Jemsi ne meñme wuú Jón baá Sebēdee, Jisós achye bwó mabó nnó Banagis, ula útené nnó baá

nénfée. 18 Andru, Filip, Batolomyo, Matyo, Tómasi, Jemsi maá Alfós, Tadyós ne Simun ayi alu muú ekwó bós Kanenia, † 19 ne Judas Iscarot ayi meso gébé achyé Jisós mankwaá.

Jisós apó ula uma ne Belsebáb mfwa aló nchye

(Mat 12:22-30; Luk 11:14-23)

20 Ndere bó Jisós akérége mmu, gejamégé bós ama chwó eféé ája kpaá ápye ji ne ákwólé bií gébé gepó eyi ebwó ákáge nyéé yé menyéé. 21 Bós ula gepú Jisós áwuúge ndere bós ájógé nnó Jisós alé meé gebwó áfé manjye se ji.

22 Ne ánleré mabé Esowó fó abi átáné Jerosale ábó ájógé aké, “Jisós awya melo nchye ayi ákuú nnó Belsebáb mfwa aló nchye. Ji ne achyége Jisós utó nnó ábúgέ aló nchye.” ‡

23 Jisós awúgembó, akúu bós bimbó nnó áchwó, áchwógé aló mántó ebwó makámejós aké, “Danchómeló ákáge bú mbó geme jí nnó? 24 Mbógé melo ekarége eké emyé ne ate, melo ewémbó eténégé. 25 Mbógé ula gepú ukarége, uké umye ne ate utyage. 26 Ne mbógé danchómeló aké amye ne bós bií, ebyennó ewú ebye.

27 “Muú ákaágé kpe fó gepúgέ meto muú ájó genó mbógé alá bómbe áwé ji wó. Ekosé nnó abógé mbe awege ji ne ákaágé kpe ajó yéndégenó.

28 “Ne enyú kaágé wáwálé nnó Esowó ajigente gabo yi muú apye ne mejós mebomebo ewé étánege ji meno. 29 Yémbo ájígé fó nte muú ayi ájógé mejós mebomebo ne Mendoó Ukpea, gabo yimbó alaá ji mmye te kwyakwya.” 30 (Jisós ajómbó gétúgέ bós ábó ájógé nnó, “Ji awyaá meló nchye.”)

Mmá Jisós ne áñmo bií

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Mmá Jisós ne añmó bií áchwó téné dafye, átó muú nnó akúu ji. 32 Ne gejamégé bós bí ájwólé áñós Jisós mme, ágaré ji áke, “Mmá wye ne añmó byéé álú dafye ákálege wó.”

* 3:2 Elú wáwálé nnó: Mabe bós Jus áleré nnó mampye muú átoó élé utós gétúgέ eyigémbó, ákamege fó muú apye muú átoó né bií uwyaá ekosé mbógé muú nemeé yimbó ala meti negbo. † 3:18 Elú wáwálé nnó: Ekwó bós Kanenia ula utene nnó ekwó bós ukoge. ‡ 3:22 Elú wáwálé nnó: Belsebáb ne danchómeló élé muú awu ama.

³³ Jis̄as ashuú ebwó meko aké, “Goge me ngaré enyú ntó muú ayi alú mmá wa ne ánmó ba”. ³⁴ Abwólé ape bós bí ájwólé ánós ji mme aké, Gége mmá wa ne anmó ba na. ³⁵ Yéndemuú ayi awuú ne ápyé genó eyíge Es̄owó ákelege, ji ne alú menmó wa ne mmá wa.

4

Nekanémejó Mentyaá mbwε (Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Gébé gefó Jis̄as afe né mbale géntoóge mewaá Galilíí, alo mánlere mekomejó Es̄owó ewu. Gejamégé bós ákwólé ji áfé ewu. Ji ágégé nnó bós bimbó ajá dós, ajye kpe ajwólé mmu ékpée ewé élú mbále mewaá. Bós bimbó álaá né mbale gentóo mewaá. ² Alerege ebwó gejamégé unó né makámejó. Ndere abó alerege aké, ³ “Wuúge! Bíi uma mempye makós fó afé manjye tya mbwé né mekós wuú. ⁴ Ndere átyaá ájyεé, amé mbwé áyifó ákwé né maá meti ayi bós akoge wye, denywóné dégége déchwó chwé dényé. ⁵ Amé áyifó ákwé né mfaá mme etárávé mbaá ayi mme alá jaá wye wó. Ebelé yeé wó áchíí. Ne élé mme alá jaá wye wó. ⁶ Nmeé étyégé, edo mbwé yimbó, ne élé maka alá kpe mme chánchá wó, adé agbó. ⁷ Amé ayifó ákwé né mme ayi genkpé ntó géchíge wye, áchíge, genkpé eyigémbó géwé gekweré mbwé yimbó, meshíí ejo agbó, mbwé yimbó áfyé uló wó. ⁸ Yémbó amé ayifó ákwé né mme melóméló, awégé áfyé uló, ayifó áfyé uló esaá mesó efya, ayifó áfyé usaá ulé ne ayifó usaá uta apwó nkane abó átyá.”

⁹ Jis̄as anérége manto nekanemejó eníne na aké, “Muú yi áwyaá matu mawú, áwú.”

Ula bi Jis̄as atóme makámejó (Mat 13:10-17; Luk 8:9, 10)

¹⁰ Ewyágé Jis̄as alyaá gejamégé bós bimbó ala mmyemmye jíí, ángba bíí áfyáneápea ne bós bifó abi álu kwókwóle ne ji ágíí ji ula bi ji atome makámejó. ¹¹ Aké ne ebwó, “Élé enyú ne Es̄owó apyé nnó dékaá gbogónó unó bi ulú nya bibí né gefwa jíí, ne abi alá pó né gelua genyú, ntome lé ebwó makámejó, ¹² nnó, ‘Apele wye pele yémbó ágege fó; ne awuúge lé wúu,

yémbó akágé fó ula; Nnó ekágé akéré meso mbaá Es̄owó ajige nte gabo bwó.’”

Jis̄as agare bad utóo bíi ula nekanémejó mentya mbwε

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹³ Ne Jis̄as aké ne ebwó, “Enyú delá ká mbó ula nekanémejó eni na wó, depyembo nnó ne dekaá ayifó?” ¹⁴ Mbwε ayi mempyé mekós atyá mbó, élé mekomejó Es̄owó. ¹⁵ Gejamégé bós bifó álu eké mbwé ayi ákwené meti, ebwó áwúge mekomejó Es̄owó, ténéténé danchomeló achwó aféré mekomejó yimbó né mmu matós bwó. ¹⁶ Bós abifó álu eké mbwé ayi ákwené né mfaá mme etárávé, áwúge mekomejó Es̄owó ténéténé yimbó, áse ji ne nechóchó. ¹⁷ Yémbó mekomejó Es̄owó ájwóle ebwó né mmu metós wó néndé álú eke genós eyi gelá gepó ne maka né mme. Ne áboge efwyale mangé ndere bós ápaá ebwó gétúge mekomejó yimbó, ténéténé ajá mmye meso. ¹⁸ “Bós abifó álu eké mbwé ayi ákwené né mme genkpé meshíí ejomé. Ebwó bina álú eké bós abi áwuge mekomejó Es̄owó, ¹⁹ yémbó élé ebwó áwyá mmwólé né unó mme, ábós gejeé ne nkane ne ufó unó uko bí ebwó ákelege, unó bina ujo mekomejó yimbó upyé ebwó áwó umpome ulóuló wó. ²⁰ Yémbó bós abifó álú eké mme melóméló, ebwó áwúge mekomejó Es̄owó áse ji áfyε mmu genwáge bwó, áwóme umpome ulóuló, abifó áfyε uló esaá meso áfyá, abifó usaá uló ulé, ne abifó ntó usaá uló uta epwó nkane abó ápené.”

Muú abii fó mekomejó Es̄owó mbaá bós

²¹ Jis̄as ama jóó ne ebwó aké, “Muú akágé lwe fó étúlénká abó gesá ákweré ye mambelé éwú né nteé ukwó. Anma ewú mfaá. ²² Ye genó eyi gebéé bíí bí bós alá kágé nye gépó. Ne genó fó gépó eyigé ákwérége gejí bós alá kágé. ²³ Mbogé muú awya matu, awú.”

²⁴ Ajós ntó ne ebwó aké, “Sége gébé nkane enyú déwúu depó. Gefós eyigé démege genó déchyége muú, mbóntó ne ámege nye áchyéé enyú. Ne achyége nye ntó enyú eyi géjame gepwó. ²⁵ Muú ayi awya genó, ji ne ágbége nyé ji ebwó, ne muú ayi alá pó, ye ékéké ewé ji awya, ásele nye eta wuú.”

Nekanémejó mbwé yi awéne

²⁶ Jisós ama jó aké, “Gefwage Esowá gélú nkane mbwé ayi mempyé makó ápe ne. ²⁷ Alyaá afé apye unó bií ebicha agéne ndere mbwé wuú áwéne, ne yé genó eyi gepye mbwé wuú áwéne akágé. ²⁸ Elé mme ne apye nnó amé mbwé áchií, áwé ákwóné áfyé uló. ²⁹ Ne gébé eyí gé mbwé yimbó ágélégé me mempye makó achwó aló mansoré ne esaá nende gébé gekwóné.”

Nekanémejó mbwé ayi ákuú ji Masta (Mat 13:31-32; Luk 13:18, 19)

³⁰ Ne Jisós ama agií ntó aké, “Ese dejoge nnó gefwage Esowá gélú nkane nde? Mmége nyé geji ne ndé nekanémejó? ³¹ Gélú nkane mbeé mbwé ayí ákuú masta, ápege alu nénéne éke nyiné mbwé ngbon. ³² Ebélégé ndere ápe ne níchií, néné, nébwolé gekpékpé gé genó eyi gepwó unó uko, gefye mata ayí denwóné débí gé nmeé, déténege anyua bwó wyé.”

Ula bi Jisós dlerege né makámejó (Mat 13:34-35)

³³ Jisós agaré bó mekomejó Esowá né gejamé gé makámejó aleré ebwó né gefo eyige ebwó akage káa ula. ³⁴ Ajó gé fó ne ebwó ayi alá tó mé makámejó, yémbó gébé gé abegé ji mbi ne baá utó bií ágarege ebwó úla yéndé mechó.

Jisós anyá mbyonnyi atené (Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Ne nkwale Jisós ajó ne baá utó bií aké, “Déchyaá gentó gé mewaá deyjé egbé né.” ³⁶ Ne ebwó álya gejamé gé bó eféé, ne Jisós ajye jwóle mé mmu ékpe, ne baá utó bií achwó kpé. Ebwó aló mánchya ne mákpée ayifó ákwó lege. ³⁷ Ndere ájye, mbyonnyi metometo áchwó bule nnyi ne ngba nnyi apye nnyi nébú lege, apye ékpe enyige ne uto ne manaá maló mankpéne né ékpe, éla mankemanke. ³⁸ Jisós abó alú né meso ékpe, anéré mekpo né genó gé mekpo, abelege. Ne baá utó bií ájye pe ji ájoge aké, “Ménleré bó gébé nnó ese dechwó gbó wó?”

³⁹ Ne Jisós akwilé ka, anyá mbyo nnyi yimbó ajó aké, “Mgbannyi tené nyámeé.” Mbyo nnyi yimbó átené, mbaá akwené

tó meé. ⁴⁰ Ewyage Jisós agií ebwó aké, “Défó ndé? Défyéé fó mató ne Esowá wó?”

⁴¹ Ala mano mekpo fuú áwére ne efo metó ágige ate aké, “Nde gefogé muú na? Yé mbyo nnyi ne mgbannyi áwuú ji?”

5

Jisós abú aló nchye átané mende fó mmye (Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Jisós ne baá utó bií áchyagé gentó gé mewaá Galilií, ákwóné mbale nnyi kwókwó lé né gebagé mewaá Garesene. ² Ndere Jisós átané né ékpe ashule né mbale nnyi, mende fó yi awya meló nchye átané né manome ayi áchomé né etárávé abó gatélé áchwó báne ji, ³ ji ajwó lege le né manome. Yé muú yi akágé wé se ji ne bó mkpokove apó, ⁴ Ndo ndo ne ndo abó áwéle mé ji uka ne amu yémbó asorege bó nkpokove ne use bi ulú ji uka agbe. Mende yina ató kpáá apwó ayi muú alá kágé ba ji mme awe. ⁵ Utú ne nwámésé mende yimbó akene tametame né manome ne mfaá makwe, akalege ne asorege menyammye wuú ne mataá awuú ubale.

⁶ Aké agene Jisós tete, abó gatélé, ajye tó manó né mbe ushu Jisós. ⁷ Apyé gé mbó, alile akalege kénké aké, “É é Jisós, Maá Esowá Anyata! Bó ndé mechó ne me? Kélé mabó Esowá nnó achyagé fó me efwyale.” ⁸ Ajogembó elé Jisós abó anyane ji nnó, “Wó meló nchye táné mende yina mmye.”

⁹ Ewyagé Jisós agií ji aké, “Mabó mmye makamege nnó?” Mende yimbó ashú ji meko aké, “Nkamege ‘Gejamé’, néndé ese delú gejamé.” ¹⁰ Ne aló nchye ane Jisós mmye nnó ekágé abú ebwó átané né gebagé mewaá eyigémbó.

¹¹ Wyé eféé, nfóné mekwende fó nébó nényéé kwókwó lé né mbyó Mékwé. ¹² Aló nchye bimbo áne Jisós mmye nnó álya ebwó ájyé kpe mekwende eyimbó mmye. ¹³ Jisós akamé. Aló nchye bimbo átané ájye kpé nfóné mekwende eniné mbó né mmye. Akpé gé mbó, nébó néshulé Mékwé, nékwé mmu gentó gé mewaá néke. Nfóné mekwende eniné mbó nelú genó gé bó delé ápea.

14 Ambamé mekwende yimbó ágégé, ábó afé né meló mangaré genó eyi gepyéé, abifo afé né makóó ágarege abya yimbó. Ne bós átané nnó áchwó áge mechó ewé epyéé. 15 Ne ebwó ákwónégé mbaá ayi Jisós alu, ágé ntó mende ayi abó awya gejamégé aló nchye ndere ajwólé eféé ne mandée jíí mmye, akéré menyammye wuú. Ebwó ágégé mbó efó ekwó ebwó matóó. 16 Bós bí abó ágené genó eyígé pyé áló mangaré mechó ewé epye ne mende yi abó awya aló nchye, ágarege ntó mechó ewé epye ne mekwende.

17 Ne ebwó áló mánε Jisós mmye nnó ályaa gebagé bwó ájye.

18 Ndere Jisós ábó akpéne mmu ekpée, mende yi abó awya aló nchye anε Jisós mmye nnó agó ji akwólé ji.

19 Yémbó Jisós akamé wó. Agare le ji aké, “Kere meso mbaá bós bye ne ogare ntó ebwó nkane Esowó ágené wó meshwe, apoó wó ne unó uko bi ápyeé eta wye.”

20 Mende yimbó afé né gebagé mewaá eyigé ákuú geji nnó Dekapolis, mme malo ufya, aló mankené ne agarege galógáló ayi Jisós ápyeé eta wuú. Mechó ewena épye yéndémuú ayi awuú ala meno mekpo fuú.

Maá Jarós ne mendée ayi ataá nku Jisós (Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Bó Jisós ama kpe ékpe áchya akéré egbé gentógé mewaá Galilíí. Ne ndere atené mapeá nnyi, njuné bós néchwó nó ji mme.

22 Ne Jarós muú kpaá né εcha mmyemenene ewe elu eféé abó alu nto geluage bós bimbó. Gébégé ágené Jisós, ajye tó manó mbe ushu wuú. 23 Aló manené Jisós mmye ne metóó wuú meko nnó apoó ji. Aké, “Maá wa ayi kós mendée amée ne achwó gbó. Ata, chwó nere ji ebwó mmye, apege nye.”

24 Jisós alya, aló manjye ne Jarós. Ne njuné bós nekwólege ji, egbε we ne ewe ánmerege ate mme.

25 Né geluage bós bimbó mendée fó abó alu ayi manoó mátánege ji mbe, málé anmé áfyáneapeá. 26 Mendée yina agé me efwyale dós, achó nka mbaá bó maka kpaá yéé galógáló apó. Yémbó ébós wye bós. 27 Mendée yimbó abó áwuú ngó Jisós akε né mpu ekwó bós ewémbó, achwó ji né meso, anyaa ebwó, atá nku wuú. 28 Ajoge ne geme

jíí aké, “Mbógé ntagé yé lé mandée jíí, ntoge nye.”

29 Atágé mbó, ténéténé manoó mansó. Ne awuú menyammye wuú nnó atoó. 30 Wye né gébé eyigémbó Jisós awuú nnó uto útané ji mmye, ábwólé mmye ne njuné bós aké, “Waá ataá mandée ya?”

31 Baá utóó bíí aké ne ji, “Ge nkane gejamégé bós ánós wó mme, epyéémbó nnó ne ogige nnó waá ataá wó?”

32 Yé lé ebwó ájóómbó, Jisós ashíí wye mampεle agyage, agíge muú yi abó ataá ji.

33 Mendée yimbó ákaáge genó eyigé gepyéé né menyammye wuú, atané metóómetóó bós bimbó awere ne efó metóó achwó kwé mbe ushu Jisós. Apyege mbó, agare ji abya wuú meko. 34 Ne Jisós aké ne ji, “Maá wa, otóó getúgé ofyεé metóó wye ne me. Imágé wú sé ubale. Ke pere.”

35 Ndere Jisós abó alú jóoge ne mendée yimbó, bós dentóó átané né gepúgé Jarós áchwó gáre Jarós aké, “Maá wye agbó mé, ochyεgé sé ménleré efwyale detú.”

36 Ne Jisós afyεé mekpo né depó etiré ájóge wó, yémbó aké ne Jarós, “Ofógé, fyé lé metóó ne me.” 37 Akamé fó nnó muú yicha akwólé ji wó ékosé Pita ne Jεmsi ne mejmó wuú Jón. 38 Akégé ákwónégé gepúge Jarós, Jisós age nkane bós ákwené tametame áyiáge, ádorege mmye mme álile kenke. 39 Jisós akpé mmu aké ne ebwó, “Ndé enyú déyiáge délíle? Maá mesó mendée yina agbo wó, abelege lé géjya.”

40 Awúgé mbó áló manjwané ji jwané, eféé ne alé bú ebwó ako átané dafye, asé le mma ne nte maá yimbó ne baá utóó bíí aléé, ájyé kpe mbaá ayi ábelé maá yimbó. 41 Ne Jisós agbare ji ebwó ajóó né meko aramaic aké, “Tabita kumi. Ula utené nnó, meso mendée njoge ne wó nnó kwilé ka.”

42 Maá yimbó akwilé, ténéténé aló mankené. Mesó mendée yimbó alu anmé áfyáneapeá. Bós bi ágenε mechó ewé, mano áwule ebwó mmu ukokó. 43 Jisós aji ebwó matu nnó ekagé ágaré muú yicha mechó ewe. Anérégé aké ne ebwó, “Chyεge maá yimbó menyéé anyeé.”

6

*Bɔ́ Násaret ábya Jisɔ́s
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)*

¹ Jisɔ́s alyaa melu ewémbɔ, akéré né melo wuú ne baá utɔ́ bií. ² Ne bií uwyaá bɔ́ Jus ukwɔ́négɛ́, afé mmu echa mmyemenene, aló manleré bɔ́ depɔ́ré Esɔ́wɔ́. Gejamégɛ́ bɔ́ bi áwuú unó bi alerégɛ́ ála mano mekpo fuú ne áké, “Ewéna elúmbɔ nno? Nde mbaá, atáné ne unó uko? Nde muú áchyeé ji gefɔ́gɛ́ denjá ti ne utó nnó apyegé ufelekpa?” ³ Pó memwɔ́mé upú ayi alu maá Meri na? Pó aɲmó bií álú Jɛmsi, ne Jose, Judas ne Simun? Pó aɲmó bií abi andée álú fa ne esé.” Epye bwó áfyéé matɔ́ ne Jisɔ́s wó ne ábya ji.

⁴ Ne Jisɔ́s ajɔ́ ne ebwó aké, “Anoge bɔ́ ekpávɛ́ Esɔ́wɔ́ yéndɛ́ mbaá. Yémbɔ wyélé bɔ́ melo bwó ne ula gepú bwó ne áɲme bwó ne alá nógɛ́ ebwó”

⁵ Ewena epye ji abɔ́ fɔ́ gébé mampye ufelekpa eféé wó, ekosé ukéke bɔ́ mamée abi ji aneré ebwó amu mmye atóó. ⁶ Ji ala meno mekpo fuú ndere agene nnó bɔ́ bina áfyéé fɔ́ metɔ́ ne ji wó.

Jisɔ́s atɔ́ áɲgbá áfyáneapeá nnó ápye utɔ́ bií

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

Ne Jisɔ́s atánégɛ́ melo wuú, afé né mata malɔ́ ayifɔ́, alerege bɔ́ mekomejɔ́ Esɔ́wɔ́. ⁷ Akuú áɲgbá bií áfyáneapeá ako, áchwɔ́gɛ́ atɔ́ ebwó dafye apea apea. Achyé ebwó uto mamférégɛ́ aló nchye né mmye bɔ́. ⁸ Ndere ebwó achwó jyɛ, Jisɔ́s aké ne ebwó, “Ekagé débɔ́ yéé genó, bɔ́gɛ́ le meto ewu ewu, dékpágɛ́ fɔ́ menyéé, yé gébagé neke, yé ŋka, ⁹ yé gekwɔ́régɛ́ ndeé, yémbɔ fyége lé unó uka.” ¹⁰ Ama jɔ́ ne ebwó aké, “Dekwɔ́négɛ́ yénde melo, gepú eyigé dékpégɛ́, ásege enyú ne metɔ́ megɔ́megɔ́ bége wye eféé kpaá te délyáge. ¹¹ Mbɔge melo elá seé enyú wó, yé manwu mekomejɔ́ nyú wó, lyáge déjye detene né metɔ́ meló, dekwe uka mme nnó mpupu eyi ebalé enyú uka étáné, ne elerege nyɛ nnó ákwele ebwó mbeé.”

¹² Ne baá utɔ́ bií atáné áfé, aló mangárégɛ́ bɔ́ mekomejɔ́ Esɔ́wɔ́. ¹³ Ebwó áfere gejamégɛ́ aló nchye né mmye bɔ́, áma ápye bɔ́ mameé atóó ndere ágbɛle ebwó maweé mmye.

*Negbo né Jɔ́n Menwyaá bɔ́ manaá Esɔ́wɔ́
(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)*

¹⁴ Mfwa Herɔ́d Antipas ayi awáne baá gebégɛ́ ábyenɛ́ Jisɔ́s awú ŋɔ́ ukpékpé depɔ́ tiré Jisɔ́s apyé deko. Nendé yénde mbaá bɔ́ ágaré abya wuú. Bɔ́ bifɔ́ ájɔge áke, “Jɔ́n menwyaá bɔ́ manaá Esɔ́wɔ́ ne akwilé né negbo nkaáwu ne awya utó mampye ufelekpa.” ¹⁵ Yémbɔ abifɔ́ áké, “Jisɔ́s alu mewenɛ́ Elija muú ekpávɛ́ Esɔ́wɔ́.” Abifɔ́ áké, “Jisɔ́s alu gekwénegɛ́ muú ekpávɛ́ Esɔ́wɔ́.”

¹⁶ Ne Herɔ́d awúge ngɔ́ Jisɔ́s aké, “Ndɔ́fɔ́ elé Jɔ́n menwyaá bɔ́ manaá Esɔ́wɔ́ ayi mbɔ́ nsɔ́ ji mekpo ne ákwilé né negbo achwɔ́.” ¹⁷ Epyembɔ Herɔ́d atɔ́ bɔ́ nnó ágbaré Jɔ́n áwé áfyé né mmu gepúgɛ́ denɔ́, gétúgɛ́ agaré gabo ayi Herɔ́d apyé nnó aferé Herɔ́dyas mendée menmo wuú Filip abá. ¹⁸ Jɔ́n abɔ́ ajógɛ́ ne Herɔ́d nnó, “Elɔme fɔ́ manfere mendée menmó wye abá.”

¹⁹ Né gétú eyigémbɔ Herɔ́dyas abɔ́ apaá Jɔ́n ne akelé meti manwá ji yémbɔ ágé meti wó. ²⁰ Herɔ́d abɔ́ ánógɛ́ Jɔ́n ne ákelégɛ́ fɔ́ nnó awá ji. Akaá nnó Jɔ́n alu muú melómélɔ́ ne alu cho né mbe ushu Esɔ́wɔ́. Yélé unó bi Jɔ́n ajógɛ́ úlú tametame né metɔ́ wuú, yémbɔ metɔ́ égɔ́ ji manwúge Jɔ́n yéndégébé.

²¹ Bií uma Herɔ́dyas age meti mawá Jɔ́n. Gébégɛ́ Herɔ́d apye epaá bií ebi ábyénɛ́ ji, akú ákpakpa melo ne afwa bɔ́ bee né gebage mewaá Galilí. ²² Ne maá Herɔ́dyas mesɔ́ mendée achwó bee gefɔ́gɛ́ mabeé eyigé gégɔ́ Herɔ́d ne aɲkéé bií matɔ́, eféé ne Herɔ́d aké ne ji, “Gare me yénde genó eyige okélege, nchye wɔ́.” ²³ Nkelé nnó, “Nchyege wɔ́ yénde genó eyigé okélege, ye ebe le gebagé melo wá.”

²⁴ Maá yimbɔ atané ajye gií mma wuú aké, “Mma, ngaré mfwa nnó nkelege nde?”

Mma aké, “Mekpo Jɔ́n menwyaá bɔ́ manaá Esɔ́wɔ́.”

²⁵ Maá yimbɔ abɔ́ akéré, agaré Herɔ́d aké, “Nkelege nnó achye me mekpo Jɔ́n menwyaá bɔ́ manaá Esɔ́wɔ́ fa né gebagé nkpagene nana.”

²⁶ Mechɔ ewé epye mfwa Herɔ́d byɔ́ ukɔré ji mmu yémbɔ akágɛ́ shyá manchye ji gétúgɛ́ abɔ́ akele me né mbe ushu aɲkéé bií. ²⁷ Ténéténɛ́ yimbɔ, Herɔ́d atɔ́ membame wuú ayi ama nnó, ájye ásɔ́ mekpo Jɔ́n né

gepúgέ denə. Ne ájye só áchwó ne ewu.
²⁸ Mende yimbə anérégέ, abó mekpο ewu afyé né gebagé nkpagene ajyé chyε maá yimbə mendée, ne maá yimbə ajye chyε mbaá mma wuú. ²⁹ Ne baá utó Jón áwúge nnó áwá nte bwó, ájye kpá genkwə jíí, aniú né menome ewe áchomé né etárávέ.

Jisəs achyéé delé bəó áta menyéé
(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jón 6:1-14)

³⁰ Angbá Jisəs ákéré meso né neke eniné ji abó atome ebwó. Agaré Jisəs ufóó unó bí ebwó ápyé ne áleré. ³¹ Ewyágé bəó áchwó mbaá Jisəs, abi áchwó, ne abi ájye, ájá kpaá ápye Jisəs ne baá utó bíí ápó yé ne gébé manyéé menyéé. Eféé ne Jisəs aké ne baá utó bíí, “Déjyé né melú ewé bəó alá pó, nnó enyú degbeé mmye gachyé.” ³² Eféé ájye kpe mmu ékpée ebwó ebwó, álə manjye né mbaá ayi álú bəmbə.

³³ Yémbə gejamégé bəó ágé ebwó ndere átané ájye ákaá Jisəs ne bəó bí ne melu ewé ebwó ájye. Ne ebwó átané malómaló, ásó mewaá mewaá, abó mbe ne Jisəs ne baá utó bíí. ³⁴ Jisəs átanégé mmu ékpée, agé gejamégé bəó, ne meshwe akwó jí metó, gétúgέ álú eké magəne ayi alá pó ne membámé. Eféé alə manleré ebwó gejamégé unó. ³⁵ Ndere bíí ulə mangíle baá utó Jisəs ájye jóó ne jí áké, “Atá bíí úfé ne mbaá yina alu eke mashwəne. ³⁶ Gə bəó bina ájye nnó ebwó ákáge jye ne makóó né baá malə ayi álú kwókwólé, áná menyéé ányéé.” ³⁷ Ne Jisəs ashuú ebwó meko aké, “Enyú ambəó chyége ebwó genó ányéé.”

Ne ebwə aké, “Atá ákaá fó nnó nka yi ese dénáme bəó bina menyéé ékáge be genóge uba nka upea wó?” *

³⁸ Jisəs aké, “Enyú dewya ntó bred eníi? Choge depé.” Ajye gé, ne aké, “Ese dewya ntó bred eta ne meshuú epea.”

³⁹ Ne Jisəs agare ebwó nnó ákaré bəó bimbə matoómatoó, ájwólé né dambyanja. ⁴⁰ Apye ebwó ájwólé, mbaá ayifə álú usaá bəó uta ne ayifə alu usaá bəó upea meso efya. ⁴¹ Ajwólégé Jisəs abó ntóo bred étáa ne meshuú épeá, ape ame mfaánebuú, achyé matame mbaá Eswə. Agya bred achyé mbaá baá utó bíí nnó ákaré mbaá bəó

bimbə. Ne ákaré ntó meshuú epea mbaá ebwó ako. ⁴² Yéndemuú ányé ágbeé. ⁴³ Ne baá utó Jisəs ányweré bred ne meshuú ágbeé usá úfyáneupeá ebi ányéé ulaá. ⁴⁴ Bəó bí ányé menyéé álú delé bəó átáa.

Jisəs aké mfaá mekə manaá
(Mat 14:22-23; Jón 6:15-21)

⁴⁵ Ewyágé Jisəs apye baá utó bíí ákpe ékpée nnó abó mbe áchyá gentóogé mewaá ájyé né melə Betsada. Ji ala meso agare bəó nnó ebwó ákéré né upú bwó. ⁴⁶ Ajgé mé né bəó nnó áke chánéné, afe né mfaá Mekwe manemmye. ⁴⁷ Nkwále akwənégέ, ékpée elú né metó gentóogé mewaá Galiliú, ele Jisəs mbíí ne álaá né mapeá nnyi. ⁴⁸ Jisəs agé nnó baá utó bíí ágéne efwyale ndere mbyo nnyi atané ebwó mbe ushú ápelege ékpée bwó. Elə né gejjégé bí kpaá te dondo, Jisəs ákéné mfaá mekə manaá achwó eta bwó, ela gachye ake apyáme ebwó akoó. ⁴⁹ Ebwó áké ágéne nkane Jisəs akéne mfaá mekə manaá achwó, áferé nnó ele muú nfoó ne alə mánkalégé. ⁵⁰ Ebwó ako ágégé jí efó ekwə ebwó mató.

Yémbə aké ne ebwó tenetene yimbə, “Elé me, gbarege mató nyú, défoge.” ⁵¹ Jisəs akpege né mmu ékpée ne ebwó, mbyo yimbə apwá. Agege mbə ala mano mekpο fuú. ⁵² Yele Jisəs abə achye dele bəó atá bred ányéé, akaá fə gefoge muú eyige jí alu wó; néndé anea mató.

Jisəs apye bəó mameé atoó né Genesáret
(Mat 14:34-36)

⁵³ Jisəs ne baá utó bíí áchyagé gentóogé mewaá, áchwó kwóne né melə Genesáret, né gentó eyigémbə ne ebwó áshíí ékpée eféé. ⁵⁴ Ténéténé yi ebwó átané mmu ékpée, bəó ákaá nnó gé Jisəs na. ⁵⁵ Alomé gatelé, áfe melə meko ne baá mata malə, áfe ákpane bəó mameé bwó áchwó ne ebwó, ne yénde mbaá ayi áwuúge nnó Jisəs alú wye. ⁵⁶ Ne yénde mbaá ayi Jisəs ákwəné, yé né malə ayi kókó ye ayi kpákpá ne ye né makóó ákpané bəó mameé ánywéregé malú malú yé né ntoné gese, ne ánené Jisəs mmye nnó alya ebwó atá mano nkú jíí. Ne yéndemuú nemeé ayi ataá mano nkú Jisəs atoó.

* **6:37** Elú wáwálé nnó: Denari alu nka yi apege muú né utó bíí uma.

7

Jis̄s agarege unó bi ukwene ante b̄ó Jus áleré

(Mat 15:1-20)

¹ B̄ó Farasi ne anleré mabé Es̄w̄o f̄o átané Jerosalé áchw̄o n̄ó Jis̄s mme. ² Nderé ebw̄o álu eféé, ágé nnó baá ut̄ó Jis̄s abif̄o anyéé menyéé amu debadeba ayi álá shw̄onége amu ndere gep̄o gebw̄o gelérége w̄o.

³ B̄ó Farasi ne b̄ó Jus ako abi ákw̄olege unó bina d̄ó, ushuú b̄ó Farasi cháchá anyéé f̄o menyéé ayi álá b̄ombé áshw̄oné amu bw̄o ndere gep̄ogé ukwene ante bw̄o gelu w̄o. ⁴ Yéé muú bw̄o ayi anyéé genó eyigé ánáme né gese ayi álá shw̄oné chánéné ap̄o. Ebw̄o ábelege ntó gejamégé mabe bw̄o nkane manshw̄onégé amó, meséé ne mámba.

⁵ Ne B̄ó Farasi ne anleré mabé Es̄w̄o ágií Jis̄s áke, “Ulannó ne baá ut̄ó bye álá kw̄ólégé unó bi ukwene ante sé áleré? Ulannó ebw̄o anyéé menyéé ayi álá shw̄onégé amu?”

⁶ Jis̄s ashúú ebw̄o meko aké, “Enyú b̄ó dembw̄ólé. Asaya, muú ekp̄ávé Es̄w̄o ab̄o alu cho gébége agaré nyá mekomej̄ó Es̄w̄o atomé ne enyú nnó,

‘B̄ó bina ánógé me ne ubómeno yémb̄o ánógé f̄o me né mmu mat̄ó bw̄o cháchá.

⁷ Enógé ewé ebw̄o ánoge me, elú detú nénde ásele unó ukwene ante bw̄o álerege eké mabe ya!’ ”

⁸ Jis̄s aké ne ebw̄o, “Enyú dése mabé Es̄w̄o, deke debélé egbe ema nnó dénógé unó bi ákwaá álerege.”

⁹ Jis̄s afé mbe manj̄ó aké, “Dewyá mati malómaló mánlya mabé Es̄w̄o nnó dékw̄ólégé le unó bi ukwene ante nyú álerege. ¹⁰ Gébége Mosis alerege mabe Es̄w̄o, ab̄o aj̄ó aké, ‘Nógé mma wye ne nte wye’. Ama j̄ó ntó nnó, ‘Mb̄ogé muú aj̄ógé mej̄ó mebo ne mma wuú yé élé ne nte wuú, áb̄o manwá ji.’ ¹¹ Yémb̄o né egbé ewé nyú, dela gáre lé nnó, mb̄ogé muú abegé ne genó eyigé ji akage póo mma wuú yé ebélé nte wuú ne geji, aj̄ó le nnó, ‘Elé echye Es̄w̄o.’

¹² Wyemb̄o ne dégbéé b̄ó nnó ápooge f̄o amma bw̄o ne ante bw̄o. ¹³ Enyú dépye mabé Es̄w̄o áfu sé yé genó w̄o getúgé unó bi enyú

délérege. Ge wye gep̄o gema na me nj̄ó mb̄o gejamégé gabo alú ayi enyú dépye wye na.”

Unó bi upye mekwaá dlá b̄éé f̄o cho né mbe ushuú Es̄w̄o

(Mat 15:10-20)

¹⁴ Ne Jis̄s ama akuú njuné b̄ó nnó áchw̄o eta wuú. Achw̄oge aké, “Enyú ako wuúge, ne yéndemuú ákaá genó eyigé nj̄ógé. ¹⁵ Genó eyigé muú anyége gejye ji une gepye f̄o muú ábéé debadeba né mbe ushuú Es̄w̄o, élé eyi getanege ji né meno.” ¹⁶ Ne mb̄oge muú awyá matu manwú áwú.

¹⁷ Jis̄s anérége, ji ne baá ut̄ó bií ályá b̄ó bimb̄o, áfé né mmu gepú, ne ebw̄o ágií ji ulá nekanemej̄ó enina. ¹⁸ Jis̄s ashúú ebw̄o meko aké, “Enyú delú def̄ó pó eké ate? Enyú dékaá wáwálé nnó dényegé menyéé ákágé pye f̄o enyú debé debadeba. ¹⁹ Menyéé wu ákpéné f̄o né mat̄ó nyú, ájye le né une, ne átane né menyammye.” Nderé Jis̄s aj̄ó mb̄o ebyennó uf̄ó menyéé uko ukwané manyéé.

²⁰ Ne Jis̄s aké, “Uferé ebi utánege muú met̄ó ne upye muú abéé debadeba né mbe ushuú Es̄w̄o.” ²¹ Ama j̄ó aké, “Uferé uboubo, ubelé tametame, ejo ne manwáné b̄ó. Unó bina uko utánege né met̄ó, ²² mankwéné uló, use, ne nchye, mambw̄olege b̄ó, eñmenmené, mans̄oge met̄ó nnó b̄ó áb̄o unó ápw̄o enyú, manch̄oge b̄ó mamb̄o, nepa ne ukénkéné. ²³ Unó bina uko utanege né met̄ó ne ubi ne úpyeé muú ábéé debadeba né mbe ushuú Es̄w̄o.”

Mendée ayi áfyéé met̄ó ne Jis̄s

(Mat 15:21-28)

²⁴ Ne Jis̄s atané afé né gebagé mewaá b̄ó Jus eyi gelú kw̄ókwólé ne melo Tiya ne Sidon. Jis̄s ajye kpe mmu gepú gef̄o ne akélagé f̄o nnó muú akaá nnó ji alu eféé, yémb̄o meti ep̄o ewe ji ákágé bií. ²⁵ Mendée f̄o ayi maá wuú yi mendée awya meló nchye, áwuúgé nnó Jis̄s alu eféé, atané ténéténé achw̄o tó manó né mbe ushuú wuú. ²⁶ Mendée yina ap̄o f̄o muú Jus alu muú Grek ne áb̄o ábyé ji títi né gebagé mewaá Siriya né Sirofónishya. Ane Jis̄s mmye nnó aféré meló nchye yimb̄o né mmye maá wuú. ²⁷ Yémb̄o Jis̄s aké, “Ḡo esé deb̄o mbe dechye baá melo menyéé, élómé

fó nnó muú ase menyéé ayi baá melo ányé achyéé bọ mammye.” *

²⁸ Ne mendée yimbọ ashúú ji meko aké, “Ata, yémbọ bọ mammye ányéé uchöchogéré ebi utánege né ekpókópógélé ukwéne mme gébégé ambané áke ányéé menyéé.”

²⁹ Jisọs aké ne ji, “Elé wáwálé, chọ, ọgene nyé ndere meló nchye yimbọ atané mé maá wye mmye.”

³⁰ Gébégé mendée yimbọ akéré né gepú jíí, agé maá wuú ndere ábelé né ukwọ ne meló nchye atané mé ji mmye.

Jisọs apye mbuú atoo

³¹ Ne Jisọs atánege melo Tiya akoó né meti Sidon afé né ebeé mega Galilií. Afé né mme Dekapolis, mme malọ afya. ³² Bọ́ fọ áchwọ́ ne mende ayi alu matu gbégbé ne akágé jọ́ fọ mejọ́. Ebwọ́ áne Jisọs mmye nnó anéré ji ebwọ́ mmye. ³³ Jisọs ase ji né metọ́ metọ́ gejamé gé bọ́, afé né melu ewé elu bibií eféé ne afye denore amu né matu mende yimbọ, akpọ matye ne ata nenome nií. ³⁴ Ne Jisọs ape ame mfaánebuú ne ashuúle gefere, ajọ́ né meko aramaic aké, “Effata” ula ulú nnó, “Néné”.

³⁵ Ténéténé mende yimbọ alọ manwu ne alọ ntó manjọ́ mejọ́ ayi alá pọ́ se ne efwyale. ³⁶ Ne Jisọs akwelé ebwọ́ mbeé nnó ékagé ágaré muú. Yémbọ́ ndere ákwelé ebwọ́ mbeé dọ́, mbọ́ nto ne bọ́ ágarege abya wuú ájye. ³⁷ Ebwọ́ ako abọ́, alá manó mekpọ́ fuú ájoge aké, “Yéndé genó eyige ji apyéé gelú gelógeló.” Apye bọ́ matu gbégbé áwuú ne abi alá joge, ájoge.

8

Jisọs achyéé délé bọ́ ani menyéé (Mat 15:32-39)

¹ Ewyage gejamé gé bọ́ gema chwọ́ nọ́ Jisọs mme. Bọ́ bina abọ́ akpá fọ́ menyéé ayi ányéé wọ́. Ne Jisọs akuú baá utọ́ bií ne aké, ² “Meshwe apyéé me ne bọ́ bina, néndé ebwọ́ alé mbọ́ ndọ́ eléé ne me ayi alá ányéé ye genó fọ́ wọ́. ³ Mbọ́gé ngarege ebwọ́ nnó ájyéé uné mesa, átọ́ né meti gétúgé abifọ́ nekene bwọ́ neshya.”

⁴ Baá utọ́ bií agií ji aké, “Fa né mashwone muú agene mbọ́ menyéé efọ́ ayi ákwanege bọ́ bina ako?”

⁵ Ne Jisọs agií ebwọ́ aké, “Enyú dewyaá ntoó bred eníí eféé”? Aké, “Dewyaá ntoó bred ékénéama.”

⁶ Ewyage Jisọs agaré bọ́ bimbọ́ aké, “Jwólege mme”. Ne asé ntoó bred eyimbọ́ ékénéama áchyege matame mbaá Esowọ́, agya, achyéé baá utọ́ bií nnó ákéré mbaá bọ́ bina, ne ápye wyembọ́. ⁷ Ne ebwọ́ ábọ́ awya ntó ukeké baá meshuú. Jisọs ase achyéé matame mbaá Esowọ́ né uno bi, agaré baá utọ́ bií nnó ákéré mbaá bọ́. ⁸ Yéndémuú ányéé ágbeé ne baá utọ́ Jisọs ánywéré uba bi ulaá ugbeé usá ukeneama. ⁹ Mpa bọ́ bi ányé alú delé bọ́ aníí. Anérégé Jisọs aké ákere meso né upú bwọ́. ¹⁰ Ténéténé yimbọ́ Jisọs ne baá utọ́ bií ákpe mmu ékpée áchyaá afé né gebagé mewaá eyigé akuú nnó Dalmanuta.

Ekwo bọ́ Farasi ne Sadusi agií Jisọs nnó áléré ebwọ́ ufélékpa

(Mat 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ Bọ́ Farasi fọ́ ábọ́ afé mbaá Jisọs álọ manyé mbeé ne ji. Ebwọ́ abọ́ akéle meti mamua ji. Agií ji aké, “Pye ufélékpa ese dégé, manlere nnó Esowọ́ ne atóme wọ́.” ¹² Jisọs awuúgémbọ́, ashulé gefere ne agií ebwọ́ aké, “Ulannó njye enina fi nekelege ufélékpa? Ngarege enyú wáwálé nnó yé úma degené fọ́.”

¹³ Ajógé mbọ́ alya ebwọ́, áma jyé kpe mmu ekpéé, achya afé egbe gentó gé mewaá.

Jisọs akwelé baá utọ́ bií mbeé nnó áse gébé ne yis bọ́ Farasi ne bọ́ Sadusi

(Mat 16:5-12)

¹⁴ Baá utọ́ Jisọs ábọ́ ájinte mankpa gejamé gé bred ne ábọ́ áwya le maá ntó bred ama né ekpéé. ¹⁵ Jisọs akwelé ebwọ́ mbeé aké, “Sege gébé ne yis bọ́ Farasi ne mfwa Herod.”

¹⁶ Ne ebwọ́ álọ manjógé ebwọ́ ebwọ́ aké, “Ndọ́fọ́ ajógé mbọ́ lé délá depọ́ yé ne bred?”

¹⁷ Jisọs akaá genó eyigé ebwọ́ ajógé ne agií aké, “Ulannó enyú dejoge mechọ́ bred ayi enyú dela pọ́ ne ji? Nnó enyú delú dankaá ula mechọ́ ewé? Matọ́ nyú álu wye séséleé?”

* **7:27** Elú wáwálé nnó: Né melo nwe ewéna bọ́ abi Jisọs ájógé atome ne ebwọ́ nnó baá melo élé bọ́ Jus ne abi ji atome ne ebwọ́ nnó bọ́ mamye élé bọ́ abi alá pọ́ fọ́ bọ́ Jus.

Délú dankaá gefóge muú ayi me nlu? ¹⁸ Enyú déwyaá amé dégene fó mbaá? Enyú déwyaá matu déwuú fó? Dékágé fere fó depò tiré na? ¹⁹ Gébégé nkare ntoó bréd éta mbaá bós dele bó átáa ányéé, ayi ábó álaá gbeé usa uníí? Ne ebwó áshuú ji meko aké, “Usá úfyaneupeá.”

²⁰ Jisós ama agíí ebwó nnó, “Ne gébégé nkaré ntó, ntoó bréd yimbó ékénéama mbaá bó delé bós ani ányéé, ayi alaá enyú dénywere nyá, álaá usá uníí?” Ebwó áshuú meko aké, “Usá ukeneama.”

²¹ Jisós agíí ebwó ake, “Enyú degé nkane nsele baá nto bréd nchyéé gejame bós menyéé wó, te fi, délú dankaá gefóge muú ayi me nlu?”

Jisós apye muú amé nónómé né Betsaida agéne

²² Gébégé Jisós ne baá utóó bíí ákwone né Betsada, bós fò áse muú amé nónómé áfé ne ji mbaá Jisós áne ji mmye nnó atá ji. ²³ Jisós agbaré ji ebwóebwó áfé mekpo meti, eféé ne akpó ji matye amé. Anéré ji amu né amé, agíí ji aké, “Nnó ógene mbó genó fó?”

²⁴ Mende yimbó aye amé mfaá aké, “Ngene bóó yémbó álu lé eké unóó ebi ukene ugyage.”

²⁵ Ama ata ji amu né amé nana mende yimbó aké apele amé ji ánené aló mángene mbaá, ne agene yénde genó chánéné.

²⁶ Jisós agare nnó, “Cho mmu gepú jyé, ekagé okere né meló.”

Pita aké Jisós alu muú ayi Esowó akwere ji ela gefwa

(Mat 16:13-16; Luk 9:18-21)

²⁷ Jisós ne baá utóó bíí ájyé né baá maló fò kwókwólé ne meló Kaisaria Filipi. Ndere ebwó akene ájye, agíí baá utóó bíí aké, “Ndé gefóge muú ayi bós ájóóge nnó me nlu?”

²⁸ Baá utóó bíí áshuú ji meko aké, “Bós bifó áke ólu Jón menwyaá bós manaá Esowó, abifó áke ólu Elija ne abifó áke ólu muú ekpávé Esowó ama.”

²⁹ Ajógémbó, Jisós agíí ebwó aké ne “Yé enyú ambós deké me nlu waá”? Pita ashuú ji meko aké, “Wó ólu Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa.”

³⁰ Jisós akwelé baá utóó bíí mbeé nnó ékágé ágaré muú fò, muú ayi ji alu.

Jisós agaré efwyale wuú ne negbo níí (Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Jisós aló mangaré nnó, Maá Nte Mekwaá abó mangé gejamégé efwyale, ele ákpakpa meló, ne anóó baá bi ápye uye ne anleré mabe Esowó, áshya nye ji, áwáne nye ji. Yémbó ndó eléé ekwonegé akwilege nye né negbo. ³² Ne Jisós agaré ebwó mechó ewe gbogónó. Ajóge mbó, Pita ase ji átené egbe. Aló manshule ji ndó nnó ajóge se gefóge mechó ewémbó. ³³ Yémbó Jisós abwólé ushu aye baá utóó bíí ne ashule Pita ndó aké ne ji, “Kwilé me mbe ushu danchómeló. Óferege unó nkane mekwaá, óferégé fò eké Esowó.” ³⁴ Ne Jisós akuú gejamégé bós bimbó ne baá utóó bíí, ajóó ne ebwó aké, “Yé mbóge muú enyú akélege mambe menkwale wa, abó manjinte gemé jíí akpa gekwa ji akame ye negbo ne akwólégé me.

³⁵ Mbóge muú akélege mampóó genwá jíí ebyénnó aníige nye geji, ne mbóge muú akamégé manchyéé genwá jíí getú ya ne abya melóméló, apomé nye. ³⁶ Ndé nsá ayi muú ábóó, mbóge abege ne unó mme uko ne aníige genwá jíí? ³⁷ Ndé genó muú akage bó achye mankwóré ne genwá jíí? ³⁸ Kaáge nnó mbóge mmyé égbóó muú gétuú ya ne mekomejóó wa né mbe ushu njye eniné na, eniné nétíí meso ne Esowó, népyéé gabogabo, mbóntó ne Maá Nte Mekwaá mmye égbóó nyé ji mansé muú yimbó ndere muú wuú gébégé aké achwó ne makiénné ukpea jíí ne enoge ewé Nte wuú achyéé ji.”

9

¹ Jisós ama jóó ne bós bimbó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, gentóge bós álu mbó fáná, abi alá gbóó fò kpaá te ágene nye gefwage Esowó ndere gechwóó ne eshye wuú.”

Jisós akwóré gefóó agenege mané mané (Mat 17:1-9; Luk 9:28-36)

² Ndó ékéné ékógé Jisós ase Pita, Jemsi ne Jón ákwó áfé mfaá Mekwe fò kpaá. Ajyége ájwólé ebwó ebwó áke ápele menyammye Jisós aló manshwanegé né mbe ushu bwó. ³ Gefóó eyigé mandeé ji akpea ye muú ayi akage shwóne áji nnó ábé pópó mbó apó, ye ébélé ne uka. ⁴ Aké ápele ágé Elija ne Mosis ákwó fwéé ájóóge mejóó ne Jisós. ⁵ Pita ajóó

ne Jis̄s aké, “Ata, eló ndere esé délú fa, gó ese déténe óto úléé, géma eta wye, géma eta Mosis, géma eta Elija.” ⁶ Pita akágé se genó eyigé ji ajóoge néndé efó ékwó ebwó matóó dóó.

⁷ Ndere ajóoge mbó, aké ápelé gekó gekweré ebwó mme ne meko atané né mmu gekó eyigembó aké, “Gége maá wa ayi mbwi metóó na, wuúge ne ji.” ⁸ Ténéténé yimbó aké amagé pe áge sé ye muú fó wó ekosé Jis̄s jimbiú ne ebwó ambóó.

⁹ Ndere ebwó áshulege mékwé ájyéé, Jis̄s áji ebwó etu aké ékagé ágáre muú fó genó eyige ebwó ágené kpaá te ji Maá Nte Mekwaá akwilége né negbo.

¹⁰ Awúgé depó tire Jis̄s ajóó, ábele wye déti né mmu matóó bwó, ne ágiúge ate nkane ulaá mankwilé né negbo útené.

¹¹ Ne baá utóó Jis̄s bimbó ágiú ji aké, “Ulannó ánleré mabé Es̄wá ajóó aké Elija abó mambó mbe achwó ne Muú yi Es̄wá akwera ji ela gefwa?”

¹² Eféé Jis̄s akamé aké, “Elú wáwálé nnó, Elija abó mambó mbe achwó akwyéé unó uko abelé, yémbó ulannó ásáme ntó né mmu nwe Es̄wá nnó, ‘Maá Nte Mekwaá abó mangé gejamégé efwyale ne ápaá nye ji, áma shyá jí?’ ¹³ Yémbó ngárege enyú wáwálé nnó, Elija achwó mé ne bóó ápye gabo ne ji nkane ejíú ebwó wye ndere abó asamé né mmu nwe Es̄wá atomé ne ji.”

*Jis̄s apye maá ayi améé gesasa atoo
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)*

¹⁴ Ebwó akérégé meso, áge gejamégé bóó ndere ánóó baá utóó abifó né mme ánleré mabe Es̄wá anyéé mbeé ne ebwó. ¹⁵ Ne bóó bimbó aké agéne Jis̄s ácháné ala áme makpo fan álomé ájyete táme ji. ¹⁶ Jis̄s agiú ánleré mabe Es̄wá aké, “Nde enyú denyéé mbeé ne ebwó?”

¹⁷ Ne mende fó né geluagé njune bóó bimbó aké, “Ménleré nchwó ne maá wa né eta wye ayi meló nchye apyé ji alá jógé mejóó. ¹⁸ Yéndégébé meló nchye yimbó akwilége ji mmye, apye ji akwe mme, génfwéné gétánege ji meno, anyé mánéné ala nógeé. Nne baá utóó bye mmye nnó áféré meló nchye yimbó, ápulé épwo.”

¹⁹ Jis̄s ashúú ebwó meko aké, “E é ndé gefoge nyje eni nelá fyéé metóó ne Es̄wá? Nkoge mbó metóó ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndó eniú ne défyéé matóó ne Es̄wá? Chwóge me ne maá yimbó.”

²⁰ Achwó ne maá yimbó mbaá Jis̄s.

Ndere meló nchye yimbó agéné Jis̄s, apye maá yimbó akwé mme achúú gbok! gbok, genfwéné getánege meno. ²¹ Jis̄s agégé mbó agiú nte maá yimbó aké, “Nemeé niné na nébele mé ji mmye nnó?”

Mende yimbó aké, “Neló ji te dembáné.”

²² “Meló nchye yimbó akélege manwá ji, apyé ji akwéne gébé eyigé fó né mewé gebé eyifó né nnyi, Ata gé esé meshwe opóó esé mbógé okage pye.”

²³ Jis̄s agiú ji aké, “Ndé genó wá jóóge! Nnó mbógé okage pye? Es̄wá apye yéndégenó eyi gejwéregé ne muú ayi áfyéé metóó ne ji.”

²⁴ Nte maá yimbó ala ténéténé aké, “Me nkamé ne Es̄wá, Ata, póó me nkame ne metóó ema.”

²⁵ Gébége Jis̄s agéné nnó gejamégé bóó áboó áchwóó ji mmye, anyá meló nchye yimbó aké, “Wá mbú ne álú, nnyá wá tánege ji mmye. Ojyé mbó okerege sé.”

²⁶ Meló nchye yimbó apye maá yimbó akalé akwé mme ne alé táne ji mmye. Atánégé, maá yimbó ala mme nyamé eké mewu muú ne bóó agégé mbó áférege nnó ágbó. ²⁷ Jis̄s agbaré ji ebwó, abwéé ji akwilé téné.

²⁸ Ne Jis̄s ne baá utóó biú ákerégé mmu, ágiú ji bibiú aké, “Ulannó ne esé depulé meló nchye yimbó mambuú apwo?”

²⁹ Jis̄s agare ebwó aké, wye lé mmyemenene ne ekage feré gefógé meló nchye yina. *

Jis̄s ama gare baá utóó biú ndere ji ágboó nye

(Mat 17:22, 23; Luk 9:43b-45)

³⁰ Jis̄s ne baá utóó biú ályá mbaá yimbó ákoó koóge né gebagé mewáá Galilií. Ji akélegé fó nnó muú akaá mbaá ayi ji álú.

³¹ Nénde ji abó alerege ebwó nnó, “Meso gébé áchyége nye Maá Nte Mekwaá né amu

* **9:29** Elú wáwálé nnó: Manlya menyéé kpekpe ápó né gejamégé gekwene bó nwe bi mbembe abi abó ásáme.

bɔɔ nchye, áwáne nyε ji. Yémbɔ ndɔ elé ekwónégé, ji akwilege nyε né negbo.”

³² Yélé ji agaré neka eni, baá utɔɔ bíí ákaá ula wɔ, ne ámá áfɔɔ mangií ji ula neka eníné na.

Ndé muú alú muú kpaá
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Eɔwɔ ákwónégé né melɔ Kapanɔm, ájye kpe né gepú eyige eɔwɔ ájwɔle. Jisɔs agií baá utɔɔ bíí aké, “Ndé enyú denyé nyε mbeé né meti gébége dechwɔɔ.”

³⁴ Awúgé mbɔ, ákwéné nyámé getúgé eɔwɔ ábɔ ányéé mbeé mechó dékpaakpa.

³⁵ Ajwólégé ka, akuú baá utɔɔ bíí makpo áfyaneápeá, áchwɔge, ajɔɔ ne eɔwɔ aké, “Mbɔge muú akelege mambé muú kpaá né geluage nyú, abɔ mambε ndere maá defwé akpáné defwe mbaá abifɔ.” ³⁶ Ajɔge mbɔ, akuú maá fɔ kɔɔ achwɔ téné né metɔɔ metɔɔ eɔwɔ, akpa maá yimbɔ né amu jii ajɔɔ ne baá utɔɔ bíí aké, ³⁷ “Yéndémuú ayi akamege mampye galógálɔ ne mamane kɔɔ nkane ayina né mabɔ ma, ebyennɔ apyembɔ lé ne me ne yéndémuú ayi apye galógálɔ ne me ntó, ebyennɔ apyembɔ lé ne nte waá yi átómé me.”

Muú ayi álá paá esé alu awesé

³⁸ Ne Jɔn akuú Jisɔs aké, “Ménleré, esé degé mende fɔ asele mabɔ myéé aferege bɔɔ aló nchye né mmyε. Degégémbɔ, dégbé ji gétúgé álá pɔ fɔ né geluá gesé.”

³⁹ Jisɔs ajɔɔ ne eɔwɔ aké, “Dégbεgé fɔ gefɔgé muú yimbɔ. Néndé ye muú yi asele mabɔ ma apyéé ufélékpá ne éwyagé ajɔge gabo getú ya apɔ, ⁴⁰ nénde muú yi álá paá esé, alu awesé. ⁴¹ Ngarege enyú wáwálé nnó ye muú ayi achyεge enyú nkɔ manaá né mabɔ ama gétúgé délu bɔɔ ba ayi álá abɔɔ nyε nsá apɔ.” †

Mmuameno mampye gabo
(Mat 18:6-9; Luk 17:1, 2)

⁴² Jisɔs ámá jɔɔ aké, “Yéndémuú ayi apyéé mamane kɔɔ nkane ayina ayi áfyéé metɔɔ ne me nnó apye gabo, élú galógálɔ nnó áshii ji gekpékpégé ntaá né geme, ánmé ji né gentoógé eɔwɔ mega. ⁴³⁻⁴⁴ Ama jyε mbe

aké, mbɔgé eɔwɔ wyε epyé wɔ nnó ákwéné mabé Eɔwɔ, sɔ ewu ofómé, élú galógálɔ nnó ákpe né genwá gechúchúle ne nnó ákpe né ntoné mewε ewé élá nómégé ne amu apea.

‡ ⁴⁵⁻⁴⁶ Ne mbɔgé geká jyε ne gétene wɔ nnó ákwéné mabé Eɔwɔ, sɔ geji ofómé, élú galógálɔ nnó ákpe né genwá geká géma epwɔ nnó ákpe uka upea né ntoné mewε ewé élá nómégé ne bɔ dámmwólé bíí ntó ala gboɔ. ⁴⁷ Ne mbɔgé dambɔnnnyi wyε atene wɔ nnó ákwéné mabé Eɔwɔ, pwólé ji ofómé, élú galógálɔ nnó ákpe né gefwa eyigé Eɔwɔ ágbárege gechúchúle ne nnó ákpe né ntoné mewε ewé élá nómégé ne amé ápeá. ⁴⁸ ‘Mbaá yi bɔ dámmwólé bíí álá gboɔ, ne mewε ewu ntó ela nomege.’

⁴⁹ “Yéndémuú awuú nyε mewε né menyammyε wuú wyε nkane muú áchwarege mega né menyéé nnó ékágé áchɔɔ.

⁵⁰ “Mega élú genó gelógélɔ, ne mbɔgé mega élá pɔ sé ne ugɔ bíí, ápyéé mbɔ nnó ne ewu ema egɔɔ?”

“Ewéna éleré nnó enyú débé eké mega, dényεge nesɔ ne ate.”

10

Jisɔs alerege depɔré manwá neba
(Mat 19:1-8)

¹ Eféé Jisɔs alyaaá Kapenum, afé né gebagé mewaaá Judiya, achyaaá eɔwɔ Jodan. Ndere akwóné éwu, gejamégé bɔɔ áma chwɔ nɔ ji mme ne alɔ mánleré eɔwɔ nkane ji apye mé yéndégébé.

² Bɔɔ Farasi fɔ áfé eta wuú mammua ji, ágií ji aké, “Nnó eɔwɔ esé ekamé nnó mende awá neba ne mendée wuú?”

³ Jisɔs ashúú eɔwɔ meko aké, “Eɔwɔ ewé Mosis achyé enyú gétúgé neba ejɔɔ nnó?”

⁴ Eɔwɔ áshúú meko aké, “Mosis abɔ agaré esé nnó mende akáge chyéé mendée wuú mekpɔ nwe manlere nnó awá neba ne akage lyaá ji.”

⁵ Ne Jisɔs ajɔɔ ne eɔwɔ aké, “Elé gétúgé mekpɔ meto nyú ne epyε Mosis achyéé enyú eɔwɔ. ⁶ Te ula ulɔɔ eɔwɔ alɔɔ mankwye mme, akwyéé eɔwɔ, mende ne

† **9:41** Elú wáwálé nnó: Jisɔs ajógé mbɔ átómé lé ne geme jii ndere muú ayi Eɔwɔ ákwere ji ela gefwa. ‡ **9:43-44** Elú wáwálé nnó: Malɔ 44 ne 46 apɔ fɔ né gejamégé bɔ nwe. Unɔ bi ajɔɔ né malɔ ayina ulú wyε eké eɔwɔ eɔwɔ alɔɔ malɔ 48.

* **10:6** Elú wáwálé nnó: Né 10:6 Jisɔs ajɔɔ mbɔ lé genó eyigé ásame né nwe ula ulɔɔ 1:27, ne 2:24.

mendée. * 7 Getú eyigé na mende alyage mmá wuú ne nte wuú, afé acho mmye ne mendée wuú, 8 ebwó ápea ákwé muú ama. Ebwó ápó sé bós ápeá nana, ála muú ama. 9 Ndere elúmbó, bós abi Esowó áchomé chónchó né neba ékágé muú akya nnó atyáa.”

*Jisós alérege depéré uló ne neba manwá
(Mat 5:27-32; Luk 16:18)*

10 Jisós ne baá utós bií ákérégέ mmu, ewyage baá utós bií áma gií ji mechó nebá ewé. 11 Ajós ne ebwó aké, “Muú yi awáne neba ne mendée wuú, ajyé bá ayichá, akwé mbó lé uló, 12 ne mendée ayi atanegé menó wuú neba, ajyegé ba ayichá, akwé mbóntó lé uló.”

*Jisós ajé ambáné kós
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)*

13 Bií uma bós fó ákpa baá bwó áfe mbaá Jisós nnó anéré ebwó amu mmye, ajé ebwó. Baá utós bií ágégé mbó, ányá ebwó. 14 Yémbó Jisós agégé mbó, metós ésó ji ajós ne ebwó aké, “Lyáge ambánékó áchwó eta wa, ekagé dégbé ebwó néndé gefwa eyigé Esowó ágbárege gelú eyigé bós abi álu ndere baá bina. 15 Góge me ngare enyú wáwálé nnó muú yi álá kamé nnó Esowó ábé mfwa wuú nkane mamane kós wó, akpéné fó né gefwa jíí.” 16 Eféé Jisós akpa baá bimbó ama ama né uwyaá, anere ebwó amu mmye ajé ebwó.

*Abya muú nka
(Mat 19:16-22; Luk 18:18-30)*

17 Jisós aló mánjye neke, ndere ájye mendefó alomé gatele achwó kwé ji uká aké, “Ménleré melóméló, mpyéé nnó ne mbó gejwá eyi gélagé byéé?”

18 Jisós ashúú ji meko aké, “Ulannó okuú me muú melóméló? Yé muú ayi alomé metós ápó, ekosé Esowó mbií ne alu melóméló. 19 Pó okage mabé Esowó ayi áke, ‘Ekagé owá muú, ekagé okwé uló, ojogé ejo, ekagé óténé ntésé gebyó. Onyegé manwaá, nógé nte wyéé ne mmá wyéé.’”

20 Mende yimbó aké, “Ménleré nló mambélé mabé yina mako te dembáné ta.”

21 Ajógémbó, Jisós ape ji domée ne gejeé aké, “Ela wó genó géma. Chó kpó unó byé uko, achye nka yimbó mbaá bós gekpo, óbéé nyé ne gefwa né mfaánebuú, achwó okwólé

me.” 22 Mende yina awugé mechó ewé Jisós ajós apwa, alyá afé meshwemeshwe ne mesómé néndé ji awyaá gefwa dós.

23 Jisós abwólé mmye ape baá utós bií aké, “Ejweré ne muú nka akpe né gefwagé Esowó.”

24 Baá utós bií áwúgέ mbó álá mano makpo fuú, yémbó Jisós ama jóó ne ebwó aké, baá ba ejweré mankpe né gefwagé Esowó! 25 Elú wáwá nnó mpó mashwóne áshwá né embú ábyamé epwó nnó muú nka akpe né gefwagé Esowó ágbárege.

26 Baá utós bií áwúgέmbó byó ukóre ebwó mmu ágígé ate aké, “Ne ndé muú yi abó nyé gejwá eyi gélagé byéé?”

27 Jisós ape ebwó domeé ajós ne ebwó aké, “Unó bi upwós ákwaá mampye, upwós fó Esowó, néndé Esowó akage pye unó uko.”

28 Pita aló manjós aké, “Gé, esé delyaá unó sé uko dékwólege wó.”

29 Ne Jisós ashúú meko aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, yéndémuú ayi alyáá gepú jíí, yé lé ánmé bií abi andée ne abi ande, amma bií ne ante bií, baá bií ne makós jíí né gétú ya ne gétúgέ abya melóméló, 30 Esowó achyegé nyé ji bós ne gejame unó fa mme yina epwó nkane abó awyaá, yé úpú, ánmé abi andée ne abi ande, amma bií ne baá bií ne makós jíí ne áchyegé nyé ji ntó gejamégé efwyale né gétú ya. Ne abós nyé ntó gejwá eyi gélagé byéé né mme ayi áchwó. 31 Yémbó gejamégé bós abi alú mbó mbe nana, meso gébé álaá nyé meso ne gejamé abi álu mbó meso nana ábéé nyé mbe.”

Jisós ama gáré mánáne alé nkane ji ágboó nyé

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Jisós ne baá utós bií alyá ákwóme ájyéé né Jerosale, Jisós alu ebwó mbe ne baá utós bií akwe tametame, efó epye bós bi akwólege ebwó. Ne Jisós ase baá utós bií makpo áfyaneápeá átené babá ne aló mangaré ebwó unó bi upye nyé ne ji, 33 aló mangaré ebwó aké, “Wuúge, esé dékwóme mbó déjyéé né Jerosale, ewu, áfyéé nyé Maá Nte Mekwaá né amú anós baá ampyéé upe Esowó ne ánleré mabé Esowó. Ebwó ajógé nyé nnó, me nkwe mpa, áwá me, ne áfyéé nyé ji né amú bós abi álá pó bós Jus. 34 Ajwyaáge

nyε ji, ákpóo ji matyε mmyε, átulé ji ne áwá ji. Yémbó ndó kpogele éléé ékwónégé, akwilége nyε né negbo.”

Dékpakpa né gefwagé Esawó
(Mat 20:20-24)

³⁵ Jεmsi ne Jón baá Sebēdee áfe mbaá Jisós aké, “Ménleré dekelege nnó wó ɔpyε ese genó gefó.”

³⁶ Jisós agií εbwó nnó, “Enyú dekelege mpyε nyú ndé?”

³⁷ Ashuú ji meko aké, “Ese dekelege gébége ɔwólégé né geluoge enóge, ɔpyε esé dejwólé ne wó, muú ama né εgbe εbwónyε wyε ne ama né εgbe εbwóbe.”

³⁸ Yémbó Jisós ajó ne εbwó aké, “Nnó enyú dekage genó eyigé degigé mbó. Nnó enyú dekage nyú nyε ηkó εfwyale ayi me nyú nyε? Nnó enyú dekage wó nyε manaá εfwyale ami me nwó nyε?”

³⁹ Ashuú ji meko aké, “Ese dekage pyεmbó.” Jisós ajó ne εbwó aké, “Enyú denyú nyε né ηkó ayi nnyú nyε ne dewó nyε manaá εfwyale ami me nwó. ⁴⁰ Yémbó, me fó wó njyaá bó bi ájwólege né εbwónyε wa ne abi ajwólege né εbwóbe wó. Malu yimbó alú mbaá bó bi abó manjwólé wyεé.”

⁴¹ Baá utó Jisós abi makpo áfya áwúgé genó eyigé Jεmsi ne Jón ajó mbó, álo mansó mataó ne εbwó. ⁴² Jisós akuú εbwó ako ajó ne εbwó aké, Enyú dekaá nnó ákpakpa bó abi alá pó bó Jus áwyaá utó mampyε ne bó bwó nkane ejí εbwó. Yé ákpakpa melo áwyaá utó bi ajóge mechó ne bó bwó ébyé. ⁴³ Ne ébége fó mbó ne enyú. Yéndémuú nyú ayi akélege mambe muú kpaá abó mambe ménkpané defwé nyú, ⁴⁴ yéndémuú nyú ayi akélege mambe menombε abó mambé eké mefwé mbaá bó ako. ⁴⁵ Pεge gekpεkpegé muú ndere Maá Nte Mekwaá, ji achwó fó nnó bó ákpá ji defwé wó, achwó lé mánkpá bó defwé nnó achyε gemε jí mawené gejámégé bó né gabo.

Jisós apyε Batimus agene

⁴⁶ Jisós ne baá utó bií akwóné né Jeriko. Ndere ályaá ajyεé, gejámégé bó ákwólege εbwó meso. Muú amε nónómé fó akamege Batimus maá Timós ajwólé né mapea meti akó dekó. ⁴⁷ Awúgé nnó Jisós ayi Nasaret

ne akoóge mbó aló mankalé aké, “Jisós mpyáne Dεvid, gé me meshwε.”

⁴⁸ Gejamégé bó áweé ji aké jwóle nyame, yémbó akálege wyε kálege ne eshyε aké, “Mpyáne Dεvid γε me meshwε.”

⁴⁹ Jisós awúgé mbó atené, ajó aké, “kuúge ji achwó.” Ajyε kuú ji aké, “Kwilé ka chwó ɔfoge, ákuú wó.”

⁵⁰ Muú amε nónómé yimbó afere nkú gefwine wú aηmé, anyo akwilé ka ája ji áfé mbaá Jisós.

⁵¹ Jisós agií ji aké, “Ndé genó wó ɔkélege nnó me mpyε eta wyé?” Muú amε nónómé yimbó ashuú meko aké, “Ata, nkelege nnó ɔpyé me ngéné mbaá.”

⁵² Jisós ajó ne ji aké, “Chó mmu gepú jyε, metó ewé wó ɔfyéé ne me epyε wó ɔtoó.”

Ténéténé yimbó aló mángéné mbaá ne akwólege ji.

11

Jisós akpε né Jerosale nkane mfwa
(Mat 21:1-9; Luk 19:28-40; Jón 12:12-19)

¹ Ndere Jisós ne baá utó bií álé kwókwólé ne Jerosale, ákwónégé Betfage ne Betani baá maló ayi álú mfaá Mékwé Olif, ató baá utó bií makpo ápeá nnó ábó mbe. ² Ajó ne εbwó aké, “Chogé né maá melo ayi alu mbó enyú né mbe. Ndere dékpene wyε, dégene nyε maá géjuná ayi áshií muú álú danké wyε. Kaáge, déchwó ne geji. ³ Ne mbóge muú agigé enyú nnó waá aké dekaá, garege ji nnó, Ata ne akélege, ne anérége atómé nyε gekéré wáwá.”

⁴ Ajyégé, ágé maá géjuná yimbó ndere áshií né mbe menombi εgbe menó meti. Aló mánkaá geji, ⁵ ndere ákaágé bó abi álú eféé agií εbwó aké, “Dekaáge géjuná yimbó ndé?”

⁶ Baá utó Jisós ágaré bó bimbó wyε nkane Jisós abó ajó gébége atóme εbwó, ne ályaá εbwó ájyε ne geji. ⁷ Achwógé ne géjuná yimbó mbaá Jisós, afere mandé bwó ágyaá géjuná yimbó né meso, Jisós akwó ajwólé mfaá. ⁸ Gejamégé bó ágyaáge mandé bwó né meti nnó géjuná yimbó gekené mfaá, abifó ásórege uwó mámé ágyaáge meti ntó. ⁹ Ndere ajyε bó abi álú mbe ne abi álú meso akálege aké, “Matame mábé ne Esawó! Mejé ébé ne muú ayi achwó

né mabɔ Ata.”¹⁰ Mejé ebe ne gefwage nte sé Devid eyi gechwɔɔ mbɔ! Matame mábé ne Esɔwɔ ayi alú né mfaánebuú eniné mfaá mfaá!

¹¹ Nɔdere Jisɔs akpené né Jerosale, ajoye kpe né mmú echa upe Esɔwɔ aye yéndégenó. Agégé nnó gébé gekoó, ase baá utɔɔ bíí áfyanéápeá ákeré né melɔ Betani manjye bele wye.

*Jisɔs alweré genɔ́oge fig gégbó
(Mat 21:18-22)*

¹² Bíí ujoyágé, nɔdere ebwɔ ályaá Betani ákerégé meso, mesa alɔ mamye ji. ¹³ Atene tete agé genɔ́o fig ne gejámégé bya wye, afé aye nnó agene nye gempome fɔ wye. Akwónégé agé yé gefɔ wɔ ekosé bya ubiubi néndé gébé eyigé unɔ́o fig uwóme umpomé gelu gakwáne. ¹⁴ Jisɔs ajɔ́o ne genɔ́o fig eyigembɔ aké, “Te mme abyéé muú amage nyéé sé gempome jyéé.” Baá utɔɔ bíí áwuú genó eyigé ji ajɔ́o.

Jisɔs abú bɔ́o bi ákpoo unó né mmu echa upe Esɔwɔ

(Mat 21:12-13; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Ebwɔ ákwónégé né Jerosale, Jisɔs akpe né mmu echa upe Esɔwɔ, alɔ mambu bɔ́o abi ákpoo ne abi ánáme unó né mmu. Atyá makpókpógélé bɔ́o abi ákene gesegé manka mankwɔré ne malu ujwólé bɔ́o ako abi ákpoo upwine melɔ ebi ápye upe Esɔwɔ ne ubi. ¹⁶ Ne ama kame sé nnó muú áma kpá genó gese akoó ye ne geji né mmu echa upe Esɔwɔ wɔ. ¹⁷ Ne alɔ manlere bɔ́o aké, “Ása mmu nywe Esɔwɔ nnó Esɔwɔ aké, ‘Gepú ya ákuú nye geji nnó gepúgé mmyemenene mbaá umé malɔ mako.’? Yémbɔ enyú débwalé géjí gelá melu ewé ánjó ábige wyeé.”

¹⁸ Anɔ́o baá abi ápyeé upe Esɔwɔ ne ánléré mabé Esɔwɔ áwuúge depɔ́o tiré Jisɔs apye, álɔ mánkɛle meti nnó áwá ji. Afɔ́o ji gétúge gejamégé bɔ́o álaá meno mekpo fuú né unó bi Ji alerege.

¹⁹ Nkwale akwonege, Jisɔs ne baá utɔɔ bíí álya melɔ kpaá áfe ábelé mbaá ayicha.

*Genɔ́ogé fig gégbó
(Mat 21:18-22)*

²⁰ Ne dondo ayi Jisɔs ne baá utɔɔ bíí ákerege meso, áge genɔ́ogé fig eyi Jisɔs abɔ́o jɔ́o nnó gemage wɔ se umpome nkane gegbó me. ²¹ Pita atege genó eyigé Jisɔs abɔ́o ajɔ́o ne genóge fig yimbɔ, ajɔ́o ne ji aké, “Ménleré, gé genɔ́o eyigé óbɔ́o ajɔ́o nnó gemage wɔ sé umpome gégbó.”

²² Ne Jisɔs ashúú ebwɔ meko aké, “Fyeye matɔ́o nyú ne Esɔwɔ. ²³ Ngarege enyú wáwálé nnó, muú ajɔ́oge ne mékwé ewéna nnó, ‘Kwilé fa ákwéné mmu ebeé mega,’ ayi ála pɔ́o ne dembyɔ́o né metɔ́o ne akamege nnó genó eyigé ji ajɔ́o gepyeé nye, Esɔwɔ apye wye nkane ji ajɔ́o. ²⁴ Ngarege enyú nnó dégige yéndégenó né mmyemenene mbaá Esɔwɔ, kamege nnó désé mé geji, ne gebéé nye eyigé nyú. ²⁵ Ne yéndé gebé enyú deke denemmye, debɔ́o manjinte gabo yi bɔ́o ápyeé eta nyú nnó Nte nyú yi alu né mfaánebuú ajinte gabo awu nyú ntó. ²⁶ Yémbɔ dela jinté gabo yi bɔ́o ápye eta nyú wɔ, nte nyú yi alu né mfaánebuú ajigé fɔ́o nte gabo awu nyú.” *

*Agii Jisɔs mbaá ayi uto ebi utané
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Jisɔs ne baá utɔɔ bíí ákeré meso né Jerosale. Nɔdere akwóne, akpe né echa upe Esɔwɔ alɔ mankéne né mmu, anɔ́o baá abi ápyeé upe Esɔwɔ ne ánléré mabé Esɔwɔ chóncho ne ákpakpa melɔ ájye gií ji aké, ²⁸ “Wɔ́o apye unó bina ne ndé uto, ne waá achyéé wɔ́o uto ubi?”

²⁹ Jisɔs ashúú ebwɔ meko aké, “Me ntó nwyáá awa nkwe mangii enyú, degarege me, me ntó ngare enyú uto bi me nwyáá ne mpyeé unó bina. ³⁰ Agii ebwɔ aké, Waá achye Jon uto manwyáá bɔ́o manaá Esɔwɔ, Esɔwɔ waá akwaá? Shuúge me meko.”

³¹ Alɔ manyége mbeé ne ate aké, “Dejógé mbɔ́o nye nnó? Ebege dejógé nnó, ‘Elé Esɔwɔ ne achyéé Jon uto bí,’ agige nye esé aké, ‘ulannó ne delá kamé mekomejɔ́o wuú wɔ́o?’ ³² Nnó dejɔ́o nnó utó bíí utané mbaá akwaá?” Akage jɔ́o fɔ́o mbɔ́o gétúge áfɔ́o bɔ́o bi álu eféé nendé yéndémuú ajɔ́oge nnó Jon abɔ́o alu muú ekpávé Esɔwɔ wáwálé. ³³ Ewéna epye ebwɔ áshúú Jisɔs meko aké, “Esé dekaá wɔ́o”.

* **11:26** Elú wáwálé nnó: Ukwene bɔ́o nywe abifo agbeé v. 26 nkane KJV.

Jis̄s ashuu ntó ebwó meko aké, “Yé me ntó ngárégé f́ enyú muú yi achyéé me uto ne mpyé unó bina.”

12

Nekanemej́ó b́ó uségé ne mb́ó meḱó
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Eféé Jis̄s aló manto ebwó nekanemej́ó aké, “Mende f́ ab́ó ató meḱó wuu, ape unó ébi ákuú vine, áb́óge umpome bií ápyéé mḿó, ańo gebame agyaá ewú mme, achó embu, akwyéé mbaá ayi áh́amege umpome mampye mḿó. Atene enýo mbaá ayi muú ájwólege ábamé meḱó. Ase b́ó uségé afyé né meḱó ewémb́ó. Atane afé neke né meló f́. ² Gébé gekwónégé eyigé ásorege umpome ebimb́ó, mb́ó meḱó ató maá defwé wuu ama nnó áchyéé ebii unó mbwé ébi utane né meḱó ewémb́ó. ³ Yémb́ó b́ó uségé bimb́ó áchyéé ẃ, ágbaré maá defwé yimb́ó átulé, ábú ji akéré amuamu. ⁴ Mb́ó meḱó ama t́o maá defwé ayif́ó, b́ó bimb́ó ápye ji ntó átulé, ákere ji upa mekpo, áchyéé ji mekpo geńó. ⁵ Ama kere ató ayi agbeé makpo aléé, ji yimb́ó ágbare áwá. Ató gejamege abif́ó, átulé abif́ó, áwá abif́ó. ⁶ Elá le maá wuu ayi mende ama ayi ab́ó gejeé ne ji d́ó, kwyakwya achẃó fére maá yimb́ó ató, aferege nnó áchyége nye ji énogé. ⁷ Yémb́ó b́ó uségé bimb́ó ágégé ji áló mánj́ógé aké ne ate, ‘Gége menyéé geteé mb́ó meḱó na, chwóge déwá ji, geteé ji gelaá eyigé esé.’ ⁸ Apyégé maá mb́ó meḱó yimb́ó, áwá, ábwéé genkẃó áfomé meso gébámé.”

⁹ Jis̄s ánerege agii ebwó aké, “Enyú defere nnó mb́ó meḱó yimb́ó apye nye nnó ne b́ó uségé bimb́ó? Ab́ó manchẃó awá b́ó bimb́ó achyéé meḱó ewémb́ó mbaá b́ó abicha. ¹⁰ Enyú dej́ó me né mmu hwe Esowó nnó, ‘Ntaá eniné antené upú ashyaá nnó nélómé, néni ne nélaá menó ntaá ayi ágbaré ekwó gepú.

¹¹ Ata ne apye nnó ewú ebe mb́ó, ne elu gekpekre genó né ame se.’ ”

¹² Jis̄s ánerege mántó nekanemej́ó eni, ákpakpa b́ó Jus ákaá nnó aj́oge mb́ó lé ne ebwó. Akelé meti mampye ji, yémb́ó áf́ó nyá gejamégé b́ó abi álú eféé ályaa ji áfé.

Agii Jis̄s mech́o h́kamakpo
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Ewyage áto b́ó Farasi f́o ne ekwó Herod nnó ájye agii Jis̄s gejamégé b́o nkwé nnó akwegé nekwené meno, ágbaré ji. ¹⁴ Ajyégé mbaá Jis̄s áj́ó ne ji aké, “Ménleré esé dékaá nnó olu muú wáwálé. Osese yéndemuú janja, of́ó f́o ame b́ó. Olerage b́ó unó ndere Esowó akélege wáwálé. Garé esé, nnó ébé se ekame nnó déchyégé h́kamakpo mbaá mfwa Rom waá déchyégé? ¹⁵ Nnó déchyé waá déchyégé?”

Yémb́ó Jis̄s agé me defyá debwó, agii ebwó aké, “Ndé enyú dépénege me mataá? Chwóge me ne sére me nchére.”

¹⁶ Achwógé ne ji, agii ebwó aké, “Mekpo wá na ne mab́o waá na ásamé né h́ka eyi?” Ashuu ji meko aké, “Elé mekpo mfwa Rom ne mab́o mií.”

¹⁷ Jis̄s agaré ebwó aké, “Chyéége mfwa Rom genó eyi gélu eyi ne chyéége ntó Esowó genó eyi gélu eyi Esowó.”

Awuúgé meko ayi Jis̄s ashuu ebwó álaá mano mekpo fuú.

Agii Jis̄s nkwé mankwile né negbo
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Ewyágé b́ó Sadusi f́o áchẃó mbaá Jis̄s. Ebwó akame nnó muú agbogé, akwilége sé né negbo. Aj́ó ne Jis̄s aké, ¹⁹ “Ménleré, Mosis ab́o asá né mmu hwe ébé se nnó, ‘Muú agbogé alyage mendée wuu ayi alá bye baá ne ji ẃ, menj́mó wuu ab́o mansé mekwi mendée yimb́ó nnó ábyégé baá ábé lé né mab́o ami mewené menj́mo yimb́ó.’ ²⁰ Né gébége f́o áh́mó f́o akénéama abi ande álú, ayi mbe abá mendée agboó yé maá apó. ²¹ Ayi akwólege ji ase mendée yimb́ó né ukwi ji ntó agboó yé maá apó. Wyémb́ó ne epye ne ayi agbeé makpo áléé. ²² Mb́o ne epye ne áh́mó bimb́ó akénéama. Ebwó ako ágbó ayi ye muú alá bye maá ne mendée yimb́ó ẃ. Ébélége mendée yimb́ó ntó agbó. ²³ Ne ndere ebwó ako ábáné mb́o mendée yina, gébége ákwilégé né negbo, mendée yina abéé nye ayi waá?”

²⁴ Jis̄s ashuu ebwó meko aké, “Enyú dékaá nnó delu gyeé ẃ? Delu gyeé nénde dékágé f́o mekomej́ó Esowó ne utó bií. ²⁵ Ama j́ó ne ebwó aké, gébége b́ó ákwilégé né negbo, neba nébéé se. Alaá

le nkane makiénné Esowó né mfaánebuú. ²⁶ Ne gétúgέ mechó bós ágbógé ákwilége né negbo, enyú delu danjós genó eyigé ásámé mmu ηwe Mosis? Né abya genós eyigé mewε εbó eluli wye gélá sósge, Esowó ajós ne Mosis aké, ‘Me nlu Esowó ayi Abraham, ne ayi Asek ne ayi Jakób’. ²⁷ Esowó apó fó ayi awuú bós, alú Esowó ayi bós abi álú abε. Enyú bós Sadusi ako delu gyéε né mechó εwéna.”

*Εβέ εwé επwó mabe mako
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Ménleré mabé Esowó fó ayi alú eféé gébége Jisós ajósge ne bós Sadusi, ágégé nnó Jisós ashúú εbwó meko ne denга ágií ji aké, “Εβέ Esowó ewéndé ηhea επwós mabé mako?”

²⁹ Jisós ashúú ji meko aké, “Εβέ εwé επwós mabe mako ele εwé εjós nnó, bós Isreli wuúge Esowó nte se ayi abó εsé ako alu ama, ³⁰ gbógé ne Ata Esowó wyeé ne metós wyeé meko, ne mendoó wyeé meko ne uféré byéé uko. Tégé wyeé lé ji yéndégébé, pyégé utós bií ne εshye wyeé meko, ³¹ ne εwé εgbeé apeá εke, gbógé ne nte ménmε wyeé ndere ogboó ne gemε jyéé. Yé εbέ εwé ηhea επwós ayina apeá épó.”

³² Ménleré mabé Esowó yimbó ajós ne Jisós aké, “Ménleré, ójós chánéné, εlu wáwálé nkane ójós nnó Esowó alu ama ayichá apó. ³³ Ne élu ntó wáwálé nnó óbó mambógé gejee ne Esowó ne metós wyeé meko, óbó mántégé wye lé ji yéndégébé, óbó mámpyége utós bií ne εshye wyeé meko. Ne óbó mambó gejeé ne ate bós nkane óbó gejeé ne gemε jyéé. Óbelege mabé ayina apeá εló επwó yéndé gefógé upε ne εchye εwé ósós né mewε óchyege mbaá Esowó nkane εchye.”

³⁴ Jisós agegé nnó menleré mabe Esowó ayina ashúú meko melóméló, ajós ne ji aké, “Ela wó gachyé ne ókpé né gefwage Esowó. Elobó né gébé eyigémbó yé muú ayi ama mua mangiú ji nkwe apó.”

*Muú ayi Esowó akweré ji εla gefwa alu mad wad?
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)*

³⁵ Ndere Jisós alérege bós né εcha upε Esowó, ajós aké, “Epye nnó ne ánleré mabé Esowó aké Muú yi Esowó akweré ji εlá gefwa

alu mpyáne mfwa Devid? ³⁶ Mendoó Ukpea ne epye mfwa Devid jimbo abó ajós nnó, ‘Ata Esowó aké ne Ata wa, jwólé fa né εgbé εbwónyε wa né gelúge énogé

kpaá te mpyéé bós mawámé byéé álaá eké mboó genós ayi ónérege uká byéé mfaá.’ ³⁷ Ne mbógé mfwa Devid akú Muú yi Esowó akweré ji εlá gefwa nnó ‘Ata wuú’, epyémbó nnó ne muú yimbó ámágé bέ mpyáne wuú?”

Ndere Jisós alérege mbó mmyε muú ayi alu eféé matós ágós εbwó manwúge unó bi ji álerege.

Jisós akwelé bad utós bií mbeé nnó ekage áse gepógé Anleré mabe Esowó

(Mat 23:1-36; Luk 11:43, 46; 20:45, 46)

³⁸ Ndere Jisós alu lérege aké, “Sége gébé ne gepógé ánleré mabé Esowó. Εbwó ágboó mámfyége bó nkúu átyé átyé, ákéné ágyaáge ntoné gese nnó bós átámégé εbwó ne énogé. ³⁹ Εbwó ágboó ntó mánjwólé né malu énogé né mmu macha mmyεmenεne, ne ájyége epaá, ájyaá lé malu afwa ne ájwólege. ⁴⁰ Εbwó ányé ákwi ándée upwós, ánéne mmyε áwyáge mámbwólé bós nnó álú bós alóaló. Ndere ápyεmbó εfwyale εbwó εjame nyε επwó.”

Echyé mbya mekwi mendée

⁴¹ Jisós anérége manlere, ayyε jwólé toitoi ne mekwa εwé áfyéé ηka apele ndere bós áchwós áfyε manka bwó mmu genó eyigé áfyε ηka Esowó. Agé ndere gejámégé bós manka áchwó áfyéε gejamégé ηka. ⁴² Ewyage mbya mekwi mendée fó achwó fyé ntó baá ubaá ηgba ápeá abi álá fuú ye genó wó. ⁴³ Mekwi mendée yimbó achyεge mbó, Jisós akú baá utós bií aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó εchye εwé mbya mekwi mendée yina achyéé επwó εwé yéndémuú áchyéé. ⁴⁴ Yéndémuú áferé εκεκε ηka né gejamé eyi ji awyaá achyé, yémbó, ye lé mekwi mendée yina alu mbya, akwe ula géba jii achyéé.”

13

*Jisós agaré ndere áchwó nyε εcha upε Esowó
(Mat 24:1, 2; Luk 21:5, 6)*

¹ Jisos ályáge echa upε Esowó, maá utó wuú ama ajó ne ji aké, “Ménleré, pe uchánchá upú ebi áténé ne uchánchá mataá.” ² Anérégé, Jisos ashúú ji meko aké, “Pó ógé mbó ukpékpé upú bina? Umúge nye kpá ne mataá ne mataá. Yéé ntaá némaá eni nélaá nye mfaá nte népó.” ³ Ewyage ndere Jisos ajye jwóle né mfaá Mékwe Olif éwé élú toitoi ne echa upε Esowó. Pita, Jεmsi, Jón ne Andru áfé mesomeso ájye gií ji aké, ⁴ “Garé ese, nde gébé eyige depo tiré na depyé nye? Ne ndé gepó ese dégéne nye ne dékaá nnó unó bina uko upye nye wáwálé?”

⁵ Jisos aló mangaré ebwó aké, “Sége gébé ekagé muú fó ábwólé enyú déno mewaá. ⁶ Njoge mbó, néndé gejamégé bós áséle nye mabó ma áchwó eta nyú. Adoó nye ebwó ewómé ájóoge aké, ‘Me ne nlú’ Apye nye mbó ábwólé gejamégé bós áno mewaá. ⁷ Ne déwuú nye ntó abya be kwókwólé ne enyú, ne ebi ámmye tete, Yémbó gébége unó bina uké upyéé, débégé fó ne efó. Néndé unó bina ubó mampye ne epófó nnó mme yina achwó kwya wó. ⁸ Gébé eyigémbó ntó maló kpakpa ámmye nye ne ate ne ate afwa ne bós bwó ámmye nye ne ate, emímí mesa ekwene nye malumalu. Mme yina anyíge nyé ne eshye abwólé né gejamégé malu. Éwéna ebé nye eké lé ula uló ubalé ebi mendée awúu gébége nebye neké nemmye ji.

Jisos agare angbá bií efwyale ewé ebwó agéne nye

(Mat 10:16-25; Luk 21:12-17)

⁹ “Ségé gébé, kaáge nnó ápyéne nye enyú áfyé né amu ákpakpa meló ápa mpa enyú mmu macha eso. Atúlege nye enyú né macha mmyemenene. Né getú ya, ájáme nye enyú détene né mbe ushu bó góména ne afwa meló. Apyégémbó kaáge nnó dege mbó lé meti mangaré ebwó mekomejó wa. ¹⁰ Ne gemégé nnó mme yina akwya, bós ábó mangaré abya Esowó melóméló né malo mako. ¹¹ Gébége ápyégé enyú ekagé dedorégé mmye mankelé uchuú mejó ebi déjóoge. Gébé gékwónégé jógé uchu mejó ebi uchwó enyú meno, néndé uchu mejó

e bi déjóge upófó ebi enyú élé Mendoó Ukpea ne échyége nye enyú. ¹² Ne gebé eyigémbó ntó, anmó áchyége nyé atéé anmó nnó áwá. Ante áchyége nyé baá bwó nnó áwá. Baá áténege nyé ukóló ne ammaá bwó ne ante bwó mampye nnó áwá ebwó. ¹³ Bós ako ápaá nye enyú gétúge délu ánkwalé ba. Yémbó yéndémuú ayi akogé metó te kwyakwyaá, áférege nye ji né efwyale gabo.

Jisos agaré nkane áchwó nye Jerosale
(Mat 24:15-21; Luk 21:20-24)

¹⁴ Jisos afe mbe mánjoge aké, “Gebobogé genó eyi gechyége mekpo unó mbaá Esowó, gepyéé nyé né malu ayi gélage pó mampye. (Muú ayi akúu ηwe yina ase gebé nnó efwyale echwó.) Gébé eyigémbó, bós abi álu né gebagé mewaá Judiya ábó ájye ákwó mfaá makwe ábií. ¹⁵ Yéé muú ayi alú mfaá gepú ekagé akyaá nnó ashulege mme ajye bó genó né mmu gepú jí. * ¹⁶ Muú ayi alú ntó né mekó áchwó gé gébé nnó akere mmú achwó bó nku gefwene wuú ne ábó. ¹⁷ É é ebéé nye mbó nnó ne andeé abi álu ne mane yé ne abi áchyége baá mámbé. ¹⁸ Nége mmye mbaá Esowó nnó ekagé unó bina upye gébége néba, ¹⁹ néndé efwyale ewé echwó nye, ebéé gekpékpége efwyale ewé délá lú dangé te Esowó akwye mme yina ne yé ewé emage be sé eké ewémbó epó. ²⁰ Mbogé Esowó alá sóre ndó yimbó ela mboó wó, ebyénnó yéé muú ayi apome nye apó. Yémbó gétúge bós abi Esowó ájyaá nnó ábé abií, asorege nye ndó eyimbó ela mboó. ²¹ Gébége yimbó, mbogé muú agaré enyú nnó, ‘Gége Kras, Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa alu fa,’ yéé agaré lé enyú nnó, ‘Alu né’, dékamégé fó ne ji. ²² Njoge mbó mampye enyú dekaá nnó, bós gebyó abi aké álu Kras ne bós gebyó abi áke álu bós ekpávé Esowó ntó áchwó nye. Achwóge ápyéé nye ukpékpé ufélékpá ebi upwó amu. Apyémbó nnó ábwólé bós ako ne mbogé meti ebége yé ebélé bós abi Esowó ajyaá nnó ábé abií, ábwólé ebwó áno mewaá. ²³ Sége ye gébé! Dekaaá nnó mbó mé mbe ngaré enyú depo etíré na gemége nnó depyége.

* **13:15** Elú wáwálé nnó: Bós Jus áténege upú bwó, mfaá alu dede ayi muú akáge kwó ajwóle wyéé.

Unó bi upye nye gemége nnó Maá Nte Mekwaá akérege meso fa mme (Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Gébégé efwyale ewéna echwógé, ténéténé ayi ebyeé, ημεέ ekwene nye gemuagemua. Mfaá ágénégé sé. ²⁵ Ambe ntó ánómege nye, ne unó bi uwyaá uto né mfaánebuú unyíge nye. ²⁶ Eféé ne ágéne nye nkane Maá Nte Mekwaá achwós né mmu gekó ashúlege achwós ne gekpékpégé uto ne énogé. ²⁷ Wye né gébé eyígémbo, atome nye makiénné jíi nnó ájyé anyweré bós abi jí ájyaá né mme meko nnó ábé abíi mbaá ama.”

Jisós améé gepógé genósge fig ne unó bi upyé nye

²⁸ Jisós ajós ne baá utós bíi aké, “Pεge gepoge genósge fig degíi genó wye. Gébége mata jíi álógé mántó bya uke enyú dekaá nnó nshwóné achwó shúle. ²⁹ Wyémbó ntó ne gébége enyú dégégé nkane unó bina upyéé, débó mankaá nnó gébé eyígémbo géla kwókwólé. ³⁰ Ngarege enyú wáwálé nnó njye eníné na négboó fó kpaá te unó bina ukó úpyeé. ³¹ Mfaá ne mme ákoóge nye yémbó mekomejós wa alaá te kwyakwya.”

Yé muú ayi akaáge gébé eyigémbo apó (Mat 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36)

³² “Yé muú ayi ákaá bíi né gébé eyigé unó bina úpyeé nye apó. Makiénné Eswós ne mfaánebuú ákaágé fó, yé Maá Eswós jimboó ákaá wó. Ekosé wye Nte wuú jíi mbií ne ákaá. ³³ Ségé gébé dékpómé mmye, debé peé dégilé néndé enyú dékaáge fó gébé eyigé unó bina upyéé nye.” ³⁴ Aké, “Elú eké mende fó abó ajyéé neke, alyaaá gepú jíi ne baá défwé bíi nnó ápele. Achyéé yéndémuú ebi utós, ajós ne ayi ábáme gepú aké, ‘Bé peé, ógilé’. ³⁵ Wyémbó ntó ne enyú débo mambé peé dégilé néndé dekaá fó gébé eyigé mbós gepú akerege meso wó. Akage chwó ne nkwale, metós utuú, gejjéjyé gé bíi, yéé ebéle dondo. ³⁶ Ekáge akwó enyú nenjé ndere debélege dékwánege. ³⁷ Ndere ngarege mbó enyú, mbóntó ne ngárege yéndémuú nnó, Bége peé”.

14

Ajós geju manwá Jisós (Mat 26:1-5; Luk 22:1, 2; Jón 11:45-53)

¹ Ndó ela epea eyi bós Jus ányéé epaá koó upú ne epaá bred yi alá muálé. Anós baá ámpyéé upe Eswós ne ánleré mabé Eswós ájwóle geju akélege meti nnó áwá Jisós bibí. ² Ajós ne ate aké, “Dépyege fó jíi gébége epaá ewéna, ékágé bós áhme ummye né meló.”

Awá Jisós mawéé né meló Bétáni (Mat 26:6-13; Jón 12:1-8)

³ Ndere Jisós alu né meló Betani mmu gepúge Simun muú ubá anyéé menyéé, mendée fó achwó kpé mmu ne ékpómé mawéé gebé ami majame ηka dós, ele laménda ayi ebwó ákuú nnó nard. Anené meno ékpómé ewémbó agbé mawéé mimbo né mekpo Jisós. ⁴ Mendée yina apyege mbó, matós ásó bós fó abi álu eféé kpaá te ájógé ne ate aké, “Mendée yina achós mbó mawéé mína ndé? ⁵ Mawée amí ákágé kpó, áse gejamégé ηka eyi epwós ηka eyi muu akage pye né ηme, áchyéé mbaá ubyá bós ne wó mendée yina óchós mbó?” ⁶ Jisós ajós ne ebwó ake, “Gógé jíi abe nyame, ndé enyú dechyége jíi efwyale? Apye mbó lé me genchánchágé genó eta wa. ⁷ Ubyá bós úlú ne enyú, dékágé poó ebwó yéndégébé eyi dékélege. Ne me mbéé nye fó ne enyú gébé geko. ⁸ Mendée yina apye me genó eyigé jíi akaáge pye, abó mbe agbé me mawéé mmye nnó gébége ngboge ánií me níige. ⁹ Ngarege enyú wáwálé nnó yéndé mbaá ayi bós ágárege nye Abya melóméló ayina né mme meko, ágárege nye ntó genó eyigé mendée yina apye. Nkane ágárege, mbóntó ne áteé nye jíi yéndégébé.”

Judas akame mankpó Jisós (Mat 26:14-16; 11; Luk 22:3-6)

¹⁰ Judas Iscarot ayi alú maá utós Jisós ama né géluágé abi áfyaneápeá, ajye báne anós baá ámpyéé upe Eswós nnó ákpoó ebwó Jisós. ¹¹ Ebwó awuúgé gejuge Judas, matós ágo ebwó ányemenó nnó áchyége jíi ηka. Eféé ne Judas álós mankélegé meti ewé jíi apyéé ne Jisós akpe ebwó né ámu.

Jisós anyéé epaá koó upú ne bad utós bíi (Mat 26:17-25; Luk 22:7-13, 21-23; Jón 13:21-30)

12 Bií mbe ebí ányée epaá bred yi alá muálé, gébé eyígembò ne áwáne mágónnè mé gepè nnó ányé epaá koó upú. Baá utóó Jisòs ájye gií ji áké, “Atá ndé mbaá yi ókélege nnó esé déjyé détyée menyéé epaá koó upú wyéé?” 13 Agigémbò Jisòs áferé baá utóó bií ápeá, ató aké, “Chóge né meló kpaá, detuge nye ne mende fò ayi ákpané ñkwò manaá né mekpo, kwólege ji. 14 Dekwónégé né gepú eyígé ji akpené, jóge ne mbòó gepú nnó, ‘Ménleré aké dégií wò nnó, maá gepú áñkéé alé nnó ji achwógé ajwólé anyé menyéé epaá koó upú ne baá utóó bií?” 15 Ne mbòó gepú yimbò alerege nye enyú maá gepú ayi ákwyé mé ábélé né mfaá enyón, tyége menyéé sé eféé.” 16 Baá utóó bimbò ájyge, ágé wye yéndégenó nkane Jisòs ajóó, átyé menyéé epaá koó upú bwó eféé ábele. 17 Nkwale akwónégé, Jisòs ne baá utóó bií makpo áfyaneápeá, áfé manyé menyéé yimbò. 18 Ndere ájwólé ányéé menyéé Jisòs ajóó ne ebwó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó muú nyú ama achyége nye me mankwáá.” Mbòó yimbò alu mbò fa anyé menyéé ne me. 19 Baá utóó bií áwúgé mbò, ála mmye meshwemeshwe, yéndémuú agige ji áké, “Ata nnó élé me?” 20 Jisòs ashúú ebwó meko aké, “Elé muú ayi ese ne ji détyége nye amu manta mbya né mmu akpánkpa. 21 Ne Maá Nte Mekwaá agbóo nye wye ndere ñwe Esòwò abó ajóó mé te gachií. Utonkwa ube ne muú ayi akpóo nye Maá Nte Mekwaá. É é! Mbógé nnó ábé dambyé muú yimbò, mbò éló kpaá epwò.”

Menyéé Ata Jisòs

(Mat 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Kor 11:23-25)

22 Ndere Jisòs ne baá utóó bií ányée menyéé, abó ntó bred áchyégé matame mbaá Esòwò né mmyemenéne, agyá ntó bred yimbò ubauba, akaré mbaá baá utóó bií ajóge aké, “Gége menyammye wa na. Sége dényé.” 23 Jisòs abwéé ntó amó ne mmòó né mmu, achyé gé matame mbaá Esòwò, achye baá utóó bií ányú átu ate. 24 Ajóó ne ebwó aké, “Gége manoó ma amí magbéle mbaá gejamégé bòó gétúgé menomenye ewé Esòwò ányé ne ákwaá. 25 Ngarege enyú wáwálé nnó ndere nnyú

mbò mmòó mína kwyakwya, mmagé nyú sé amícha kpaá te nnyú nye amí make gébé gé Esòwò aké agbarege gefwa jií.” 26 Ne ebwó ánerégé, ákwá ekwó áféé Esòwò átané ákwó mfaá Mekwe Olif.

Jisòs agaré ndere Pita áshyáa nye ji

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

27 Jisòs ajóó ne baá utóó bií aké, “Enyú ako deboó nye delyaá me ndere ásámé mmu ñwe Esòwò nnó, Esòwò aké, ‘Nwane nye membame mágónnè me ne ekwó mágónnè eláa nye tyátyá.’ 28 Ne nkwlégé né negbo, mbò nye mbe ne enyú né gebagé mewaa Galilií.” 29 Ajógémbò, Pita aké, “Yé bòó ako ne ábó alyaa wò, me nlyágé fò wò.” 30 Jisòs ashúú ji meko aké, “Pita gó ngaré wò nnó utuú bina fi gemégé nnó menò mekwò akú ukúkúle upea, wò ashyaá nye ukúkúle uléé nnó ókágé me.” 31 Yémbò Pita aké, “Yé ebé lé negbo, ngbóo ne wò, nshyáá fò wò.” Wyémbò ntó ne abifò ako ajóó.

Jisòs anemmye né Getsemane

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Jisòs ne baá utóó bií ako áfé né melu ewé ákuú nnó Getsemane. Akwónégé éwu, agaré ebwó aké, “Jwólege fa, kpaá te nnérege manénemmye.” 33 Ajógémbò asé Pita, Jemsi ne Jon nnó akwólé ji. Nkane ájye aló mambò gejamégé meshwe ne masómé né metóó. 34 Ajóó ne ebwó aké, “Masómé amí malú me metóó, maténe me meti negbo. Yémbò jwólege fa debe peé.” 35 Atégé yéé mmye mbe gachyéé ató mano mme, amo ushuú mme, anemmye nnó mbógé meti élú, Esòwò apye efwyale ewémbò ekoó ji koóge. 36 Anemmye aké, “Nte, Nte yéé genó eyi gepwó wò gepó. Nnene wò mmye féré amó efwyale yina átané me mmye. Yémbò pye genó eyigé wò ókelege épó fò eyigé me nkélege.” 37 Anérégé akeré meso mbaá ayi bò Pita álú, achwò báne ebwó ndere ábélege géjyá. Ape Pita, agií ji aké, “Simun, nnó enyú dékágé bífó peé ne me, yéé lé né nchwaneké ama? 38 Bége peé, déné né mmye mbaá Esòwò nnó ékágé enyú dékpé né mmuameno. Matóó nyú ákélege nnó enyú déné né mmye yémbò menyammye nyú áwyaá gepwá.” 39 Ama lya ebwó akéré meso manemmye wye gefóge

mmyemenéne eyigé ji abo anéne. ⁴⁰ Ne amá akérégé ndo eyi egbeé epeá né mbaá baá utóó bíí álú, abané wye ndere ebwó ábélege géjyá néndé géjyá gejá ebwó ame dóó, ne ákaá se meko ayi áshuúge ji wó.

⁴¹ Jisós ama akérégé ndo eyi egbeé eléé, abané wye ebwó ndere ábélege, anyá ebwó aké, “Délú bélege géjyá, degbeége mmye? Gékwya mbó, ge gébé gekwané eyigé áfyenye Maá Nte Mekwaá né amú bóó ubeé.

⁴² Kwilége ka, déjye, gé muú ayi akpóo me mbó, alé chwó mé.”

Apye Jisós

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jón 18:3-12)

⁴³ Ndere Jisós álú jóógembo, Judas maá utóó wuú ayi ama né geluágé abi áfyaneápeá achwó ne njuné bóó enine negbare bo aparanja ne mámbó unóó. Bóó bina élé anóó baá ámpyee upe Esowó ne ánléré mabé Esowó chóncho ne ákpakpa melo ne átómé ebwó nnó áchwó apye Jisós.

⁴⁴ Eké epyembó, Judas abó mé mbe agaré ebwó aké, “Muú ayi me ntyaáge gége ji mbó pyége, défyee metóó metóó nyú, déjye ne ji.” ⁴⁵ Judas ákwónégé yé gébé achó sé wó, akoó cho afé mbaá Jisós aké, “Ménléré ntamé,” akpá ji atyaá. ⁴⁶ Bóó bina ágégé, áchwó ápye ji agbaré ji ne amu matomato.

⁴⁷ Apyégé Jisós, metóó esó maá utóó wuú ama ajuú aparanja asó etu memfwé etukpe ámpyee upe Esowó. ⁴⁸ Eféé ne Jisós agii ebwó aké, “Enyú dechwó na ne bo aparanja ne mámbó unóó mampye me nnó me nlu menjó? ⁴⁹ Me nlú fa ne enyú yéndé bíí, nlerégé mekomejóó Esowó né echa upe, nnó débó degéé me mampye wó? Yémbó genó eyigé ásame mmu nwe Esowó gebó mampyé.” ⁵⁰ Baá utóó bíí ágégé mbó, áboó, ályaá ji.

⁵¹ Nkane ájye ne Jisós, nje gesa fó afyale metyee ndeé né menyammye akwólege ebwó. Aké ágéne ji, ágbare ndeé yimbó nnó ápye ji, ⁵² apalé eji, alyaá abó afé gejóónéné.

Jisós akpe unóó mpa

(Mat 26:57-66; Luk 22:63-71; Jón 18:13, 14, 19-24)

⁵³ Ase Jisós áfe ne ji mbaá etúkpe amppe upe Esowó, ánoó baá abi ápye upe Esowó, ánléré mabé Esowó chóncho ne ákpakpa

meló ájye chome wye. ⁵⁴ Pita ntó akwólege ebwó meso gachye, gachye kpaá te akpene né mmu dachi etúkpe amppe upe Esowó. Eféé ne ájye bane ámbamé dachi etukpe nnó awyagé mewe. ⁵⁵ Anóó baá amppe upe Esowó ne bóó ako abi ájwólé mmu echa eso, ákelé amma mpa gebyó mamma Jisós mmye nnó áwá ji. Yémbó ágé yéé ema wó. ⁵⁶ Gejamégé bóó ákwye depó mámma Jisós mmye yémbó élé gebyó néndé ebwó ako ápó nya meko ama. ⁵⁷ Bóó abifó ákwilé ka, ábyage ji gebyó mmye aké, ⁵⁸ “Ese déwú ndere ji ashúú mmye nnó ji ammu nye echa upe Esowó ewéna ewé akwaá átené ne ámu, ne ndo eléé ekwónégé átenege ewéchéá ewé alá tené fó ne ámu wó.” ⁵⁹ Yémbó ebwó ako ápó meko ama.

⁶⁰ Eféé ne etúkpe amppe upe Esowó ákwile ka né mbe ushuú bóó ako agii Jisós aké, “Wó ntó ópó ne meko manshuú né depó etire bóó ájóoge mbó nnó ópye?” ⁶¹ Yémbó Jisós akwene bómbo yé meko ashúú ji wó. Etukpe ema nímere egii ji eké, “Wó ne ólú Maá Esowó, Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa?” ⁶² Jisós akamé aké, “Me ne nlú, dégene nye ndere Maá Nte Mekwaá ajwólé né geluoge enóge né egbé ebwónye Esowó ne ndere achwó nye né mfaánebuú mmu geko.” ⁶³ Etúkpe amppe upe Esowó agyá mandeé jii né mmye manléré nnó metóó esó ji dóó, agii eso aké, “Ndé gécha démage kéle bo ntésé? ⁶⁴ Pó déwú depó etiré ji ajóoge? Amege mmye ne Esowó, nana deké depye nnó ne ji?” Bóó ako akame aké, ekwane nnó, “Awá ji wáne.” ⁶⁵ Eféé ne bóó abifó áló mánkpo ji matye mmye, áwé ji ndeé ame, átúlege ji, ájóge aké, “Garé esé muú ayi adoó wó?” Ámbamé echa eso áchwó se Jisós ádoó ji maka.

Pita ashya nnó akaáge Jisós

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jón 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ndere Pita álu né dachi yimbó, maá meso mendée fó ama né geluage abi ákpáne defwé mbaá etúkpe amppe upe Esowó achwó eféé, ⁶⁷ ágé ndere Pita ájwólé áwyáa mewe. Ape ji dómeé, ajóó aké, “Wó ntó ólu gelua ne Jisós muú Nasaren yimbó.”

⁶⁸ Pita ashya aké, “Chaá-ó nkaá yé geno eyigé ójoge mbó wó.” Ndere Pita akwilé manjye né meno gébámé, menómekwó

mbε akú. ⁶⁹ Mesο mendée yimbο ámá ágegέ Pita wyε álο mamma jοό ne bοό abi átené eféé aké, “Mende yina alu muú bwό ama.” ⁷⁰ Pita ama shya wyε shya eké εwyage, bοό abi átené eféé álο mánjοό ne Pita áké, “Wáwálé gebiú gepό mmu, okágé shya fό néndé olu muú Galilií.” ⁷¹ Yémbο Pita álο mánkalé aké, “Mbogé mbyogé le gebyό mfaánebuú áshulé me mmye, nkágé fό mende ayi enyú déjoge mbο.” ⁷² Ténéténé yimbο menο mekwο akú ukúkúle upeá kəkəgəlókəó. Pita ate mekomejοό ayi Jisəs abό ájοό ne ji nnό, “Gemégé nnό menο mekwο akú ukúkúle upeá oshya nyε mánáne aléé nnό okaágé me.” Ateége mbο anyο meko ngbό ali segé segé.

15

Afé né Jisəs mbaá Palet

(Mat 27:1, 2, 11-14; Luk 23:1, 2; Jøn 18:28-32)

¹ Wyε ndere biú ujyaá dondo, anό baa amppe upe Esowə, akpakpa melə ne anleré mabé Esowə áchomé ne bοό eso ako, ájwəle ájοό geju. Eféé ne ágbaré Jisəs áwéle, áse ji, áfé mbaá gomena Palet. ² Akwónégé Palet agiú Jisəs aké, “Wə olu Mfwa bοό Jus wáwálé?” Jisəs aké, “Elu nkane ojοό.” ³ Ajógembə, anό baa amppe upe Esowə álο mammálé Jisəs depό mmye matimati. ⁴ Palet ama giú Jisəs aké, “Opo ne meko manshuú? Owuú fə depό etiré ámmálé wə mmye nnό opye?” ⁵ Ne yeé meko Jisəs ashuú ji wό, ewena epye Palet alaá meno mekpo fuú.

Palet asó mpa nnό áwá Jisəs

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jøn 18:39–19:16)

⁶ Gepoge Palet gelu nnό yéndé ηme gébégé epaá koó upú bοό Jus ábό mamferé muú ama né denο ndere bοό ákélege. ⁷ Né gébé eyígembə muú denο fə alú eféé, ákuú ji Barabas. Ji ne abifə akpe denο gétúgé bοό abi ebwό áwané né efwyale ewé ebwό áchwəó ne éwú né melə. ⁸ Ndere elúmbə, gejamégé bοό ájye báne Palet nnό áferé muú denο ama ndere appe mé yéndé epaá ewémbə. ⁹ Palet agiú ebwό aké, “Enyú

dékelege nnό mferé Mfwa bοό Jus?” ¹⁰ Palet agiú mbə élé ji akaá chánéné nnό élé wyε né nchye detú ne anό baa amppe upe Esowə apyené Jisəs áchwó ne ji eta wuú.

¹¹ Yémbə anό baa amppe upe Esowə ágaré ekwό bοό ewémbə nnό ágaré Palet aferé lé Barabas. ¹² Palet ama agiú ebwό aké, “Enyú dékelege me mpye yeé nnό ne mende yina ayi ákuú ji Mfwa bοό Jus?” ¹³ Ne ebwό ako ákalé kénké aké, “Wó ji né gekwa.” ¹⁴ Palet ama giú ebwό aké, “Ndé gabo ayi ji apyee?” Yémbə akpe kále kénké né eshye aké, “Awó ji né gekwa.” ¹⁵ Nnό Palet appe matəó ágəó bοό Jus, aferé Barabas né denə. Ágaré bοό bee biú nnό átulé Jisəs ne geto, ánerégé, áwó ji né gekwa.

Bə bee ajwyage Jisəs

(Mat 27:27; Jøn 19:2, 3)

¹⁶ Bə bee bimbə ánerégé mantulé Jisəs, ája ji áfé mmu echa gomena. Ákuú bəó bee ako né geluá gebwό. ¹⁷ Afyé ji nkúu megélé, áto ela meshiú eke ela mfwa ákweré ji mekpo. ¹⁸ Apyegémbə, álο manjwyagé ji aké, “Mfwa bəó Jus, neki nébé ne wə.” ¹⁹ Ne álο mándógé ji unόó né mekpo. Akpó ji matyé mmye, áto manó mme mamppe eké anóge ji. ²⁰ Ánerégé mánjwya ji, áferé nkúu megélé yimbə ákeré áfyε ji mandeé jíí né menyammye wuú. Ája ji átane né melə manjye wó né gekwa.

Awó Jisəs né gekwa

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jøn 19:17-27)

²¹ Ndere ájyeé átuú ne mende fə ayi akamege Simun muú melə Seren nkane atané melə wuú ajyeé né Jerosale. Bəó bee bimbə ágbaré ji kpékpé nnό akpá gekwagé Jisəs. Simun alu nte bə Aleksanda ne Rufəs. ²² Afé né Jisəs né mbaá ayi ákuú nnό Golgota. Ula utané nnό melú Unkənkə makpo. ²³ Achyeé ji mməó amí áchwaré ne uka ebi ákuú nnό myrrh * Yémbə Jisəs ashya manyú. ²⁴ Ala wyε eféé mbə, áwó ji né gekwa, áηme gefógé megyaá fə nnό ákáré mandeé jíí eyi yéndémuú aséle. ²⁵ Awó Jisəs né gekwa né kálánka eneneama né dondo. ²⁶ Abó gebagé genəó áwə mfaá mekpo gekwa eyigé áwəmé Jisəs

* 15:23 Elú wáwálé nnό: Myrrh ele uka bi ulú nya mamppe nnό muú awuúge fə ubale doó.

wyεé, ásá genó eyigé áké ji apye ne áwome ji. Aké, “Mfwa bós Jus.”²⁷ Awó ntó anjo apea gébége gema ne Jisós, ama alu né egbé εbwonye wuú ayifó né egbé εbwobe wuú. Yéndemuú bwó álu né mfaá gekwa jíí.²⁸ Mechó ewéna épye nnó ébé wáwálé nkane mekomejóó Εσωω ájóó nnó áfyε ji mmu mpa bós ubeé. †²⁹ Ne bós abi ákoge koógé ájúu Jisós mashyε mmyε, ákamege ne makpo, ákálege áké, “Ε έ, Pó wó ne oké ommu nye εcha upe Εσωω gemége nnó ndó ελέέ ekwóné wó omage téne ewéché? ³⁰ Poó gemε jyé otáné mfaá gekwa oshulé mme.”³¹ Wyémbó ntó ne anós baá ampye upe Εσωω ne ánleré mabé Εσωω ntó ájwyáge ji áké, “Apoóge bós bí chachá, akaáge poó fó gemε jíí. ³² Aké ji alu Muú yi Εσωω akweré ji ελά gefwa, áma jóó áke ji alu Mfwa bós Isréli, átáné mfaá gekwa áshuúlé mme. Apyégé mbó, ese défyéé matós ne ji.” Anjo bimbó abi áwómé ntó εbwó né ukwa, ájúu Jisós mashyε mmyε.

Negboné Jisós

(*Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jón 19:28-30*)

³³ Metós ηwómese, kálánká εfyáneépeá εκé ékwónege, ημεέ ενomé, gemmua gékwé né melo meko kpaá te kálánká ελέέ.³⁴ Kálánka ελέέ eyimbo, Jisós alo mánkalé kénké aké, “Eloi, eloi lama saba tani, ula utené nnó Εσωω wa, Εσωω wa, ndé olyaá me mbiú né εfwyale?”³⁵ Bós abifó abi átené εφέέ áwúgé ndere Jisós ajóge mbó áferé áké, “Akuú mbó lé Elija muú εκpávέ Εσωω.”³⁶ Muú ama né geluage bós bimbó abó gatelé ajye bó εκochá, áwe ne genós anyua né mmú mmós amí mamýame, abweé até Jisós né ubós meno nnó ányú. Ajóó aké, “Degé kpé nnó Elija achwó feré nye ji mfaá gekwa yi.”³⁷ Ne Jisós ama akále kénké, ashulé kwyakwya geféré h-ε-m metós ekwé.³⁸ Wyé ndere Jisós ágbó, ndeé eyi ekaré εcha upe Εσωω, εgyalé uba upeá te mfaá gba-ra-ra-εtya mme.³⁹ Muú kpaá bós bee ‡ ayi atene εφέέ agegé gefós eyige Jisós akalé ne ale gbó aké, “Wáwálé mende yina alu Maá Εσωω.”

⁴⁰ Gébé eyigémbó ntó, andée fó átené nya tete ágéné yéndégenó eyi gepyé ne Jisós. Né geluage andée bina Méri ayi atané melo Magdala, Salomé, ne Méri mma Jεmsi ayi mamane kó εbwó ne Jose álu ntó wyε.⁴¹ Gébége Jisós alu né Galilií andée bina ábó ákwólege ji, ama ápóge ji ntó, andée abifó abi átane Jerosale ákwóle Jisós álu ntó wyε.

Ani Jisós

(*Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jón 19:38-42*)

⁴² Jisós agbó bií bí bós Jus ako ákpomége mmyε nnó né nkwale álo mányé uwyaá bwó. Ndere bií ule koó,⁴³ mende fó ayi ákuú ji Josef achwó. Alu muú melo Arimatya, alu muú ayi anoge ji dós né eso bós Jus, ji abó agile ntó gébé eyigé Εσωω achwó gbare nye gefwa jíí. Akpome mmyε nkane mende, ajye báne Palet agiú ji nnó achyε ji utó nnó ajye áferé genkwógé Jisós né mfaá gekwa.⁴⁴ Agigé mbó, Palet alaá meno fuú mánwu nnó Jisós agbó με. Akú muú kpaá bós bee agiú ji wá Jisós agbóo mé.⁴⁵ Muú kpaá bós bee yimbo akamé nnó agbo, εφέέ ne Pálet akamé nnó Josef akáge jyε feré genkwógé Jisós né gekwa.⁴⁶ Josef ajye na éshyé ndeé pópó, áferé genkwógé Jisós né gekwa, afyalé géjí ne εshyéé ndeé eyimbo, akpa ajye fyε mmu menome ewé áchomé mmu εtárávέ. Abogéné gekpékpégé ntaá agbé meno menome εwembó.⁴⁷ Méri muú melo Magdala ne Méri ayi mmá Jose ágé mbaá ayi ábelé genkwógé Jisós.

16

Jisós akwilé né negbo

(*Mat 28:1-10; Luk 24:1-12; Jón 20:1-10*)

¹ Bií uwyaá bwó ukógé, Méri muú melo Magdala, Salomé ne Méri mmá Jεmsi ájye na maweé gebéé nnó ájye gberε né genkwógé Jisós.² Ne dondo bií mbe né uwyaá, ndere mbe ημε atane, εbwó ájye né menome ewé anií Jisós.³ Agíge ate áké, “Wáá ábogéné nye εsé gekpékpé ntaá ενίνέ ágbε mbó menome?”⁴ Aké ákwónege wyε, áge nnó ábogéné mé ntaá ενίνέmbó néla babá nelu gekpékpégé ntaá.⁵ Ndere εbwó

† 15:28 Ελί wáwálé nnó: Melo ηwe ewena né ukwene bó ηwe abifó áfyε εwu né ukelenge pe KJV ne TEV. ‡ 15:39 Ελί wáwálé nnó: Muú kpaá bós bee Rom alu muú yi apele usaá bós bee uta.

ákpene mmu menome ewémbò, áge njye gesa fò ajwólé né egbé ebwonye bwó, afye ewule pópó. Ebwó ágégé mbò alá mano mekpó fuú. ⁶ Njye gesa yimbò ajóó ne ebwó aké, “Défógé. Nkaá nnó dékelege mbò lé Jisós muú Nasaret ayi ábó áwómé nya ji né gekwa, apó sé fa, Eṣòwò apye ji akwilé né negbo. Gége melú ewé ábóó ábelé ji. ⁷ Kéregé meso dégaré Pita ne baá utóó bií abifò nnó ji abó mé mbé ne enyú afé né Galilí; dégené nye ji ewú wye ndere ji abó agaré enyú.” ⁸ Andée bimbò átáné né menome ne gatélé, áwére ne efò metóó, ne yéé muú fò ágaré ebwó geno eyíge pye wó gétúgé efò ewe elú ebwó matóó.*

Jisós aleré mmye mbaá Meri yi Magdala

⁹ [Dondo bií mbé uwyaá ebi Jisós akwilé né negbó, abò mbé aleré mmye mbaá Meri muú melò Magdala. Jisós abó aferé nya ji aló nchye akénéama mmye. ¹⁰ Meri afé agáre ájeé bií abi ebwó ábó ákene nya ne Jisós ne ábane ebwó ndere álíle, ásómege. ¹¹ Yé lé ebwó áwuú nnó Jisós álú mebe Meri muú melò Magdala agé ji, ákamé fò nnó elu wáwálé wó.

Jisós alere mmye mbaá baá utóó bií apea

¹² Ewyágé Jisós akwó mbé ushuú baá utóó bií apea né gefóó eyigé alá kaáge sé ji gébégé ebwó akene ájye né meti. ¹³ Ebwó ákaáge nnó muú yi ágene mbò ele Jisós, ákeré meso ájye garé baá utóó bifò yémbò ye muú bwó yi ákamé nnó élú wáwálé ápó.

Jisós alere mmye mbaá baá utóó bií afyaneama

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jón 20:19-23; Anj 1:6-8)

¹⁴ Ema ewyagé ndere baá utóó bií ájwólé ányéé menyéé, akwó ebwó ushuú alò mawéé ebwó gétúgé alá pò né ukáme ne matóó ayi ebwó áñea alá kamé mekomejóó bóó abi ágené nnó ji akwilé né negbo wó. ¹⁵ Ajóó ne bwó aké, “Chóge né malò mme meko dégarégé bóó abya Eṣòwò melóméló. ¹⁶ Muú ayi akamégé mekomejóó yina ne áwyaáge ji manaá Eṣòwò, áférege nye ji né efwyale gabo. Ne muú ayi alá kamé mekomejóó yina wó, ákwéne nye mpa Eṣòwò. ¹⁷ Gé unó

bi upye nye ne bóó abi ákamé ne Eṣòwò na. Né mabò ma ábuú nye aló nchye, ájoge nye ufóó mejóó ebi alá kaáge fò. ¹⁸ Agbárége nye mmyò ne ámu ne ye ányú le uka ubo yéé geno eyi gepyé ebwó gepó. Anerégé bóó mameé amu mmye, átóge.”

Jisós akwó afé mfaánebuú

¹⁹ Ata Jisós anerégé mánjóó depò tire na, Eṣòwò ase ji akwó afé né mfaánebuú. Ajwólé né geluáge enógé né egbé ebwonye nte wuú Eṣòwò. ²⁰ Baá utóó bií ntó alá mbò ákeré, ákené ágarége bóó mekomejóó Eṣòwò né malò mme mako. Atá Jisós ntó alu ne ebwó achyáge ebwó utóó ápyéé ufélekpá mánleré nnó mekomejóó bwó alu wáwálé.]

* **16:8** Elú wáwálé nnó: Malò ñwe yina 9-20 ápó né ukwene bò ñwe bifò.

Abya melóméló ayi Jis̄s Kras ndere LUKASE asamé

Ulaulb

¹ Atá Tyófilos, gejamégé b̄s̄ ámua mé mansá abya unó bí úpyé né metáó metáó esé. ² Ebwó ásá wyé ndere ebwó áb̄ áwuú mbaá b̄s̄ bí ákpané amε ebwó ágené ndere unó biná ulóó mampye ne ukwyá, ne eké éwyage álóó mangare abya yi. ³ Ndere me ntó mb̄ nkwalēge unó bina uko chánéné te gachií, mb̄ ngé nnó élú galógáló nnó nsá w̄o unó bi ndere nsámé nkwyε ubi nkane úpyé géma géma. ⁴ Mpyé na nnó w̄o akaá nnó, unó bí áb̄ agií w̄o ulú wáwálé.

Na ne nebyéné J̄n Menwyad̄ b̄s̄ manad̄ Es̄w̄o nékené

⁵ Gébégé Herod ab̄ alú mfwa né gebagé mewaá Judiya, Mampye upε Es̄w̄o f̄o ab̄ alu wyé, ákuú ji Sakariya. Ji ne ampyé upε abif̄o ápye utóó né geluágé Abija. Mendée wuú Elisabet alu ntó mpyáne *Er̄n. Abi álú ntó ámpye upε Es̄w̄o. ⁶ Ebwó apeá álú cho né mbe ushu Es̄w̄o, áwuú mekomejóó wuú áma ábélege mabe jíí, ákwéné ye ema ⁷ ebwó ako ákw̄o ukoó ne áp̄o ne maá, gétúgé Elisabet alú ménkw̄o.

⁸ Bií uma, élé gebégé utóó Sakariya ne ekw̄o wuú, Mampye utóó bií nkane mampye upε Es̄w̄o. ⁹ Náná élú lé gep̄oge bw̄o ámpye upε Es̄w̄o manyú nkwo nnó, Es̄w̄o ajoyá genó eyíge yéndemuú ab̄s̄ mampye. Apyégé mb̄o ajya Sakariya, nnó ji ne akpé mmu εcha upε Es̄w̄o mansó genó eyíge géwya gebé nkane elu. ¹⁰ Gébé gékwónégé eyíge Sakariya ajoyé s̄o geno gebé eyígemb̄o, gejamégé b̄s̄ gélu dafye génenemmyε. ¹¹ Wyé gébé eyigemb̄o, aké apele ekiénné Es̄w̄o ekw̄o ji ushu, étené égbé ebw̄onye wuú kw̄okw̄ólé ne geluó eyíge as̄o uno ubé bimb̄o. ¹² Agégé mb̄o ef̄o ékw̄o ji metáó, ala amε mekpo fan̄.

¹³ Yémb̄o ekiénné Es̄w̄o éké ne ji, “Sakariya óf̄ogé, néndé Es̄w̄o awú mmyemenene jyé ne mendée wyé Elisabet akpane nyé unε ne abyene nyé maá mende

ne áb̄o mankuú ji nnó J̄n. ¹⁴ Úbe nyε ne metáó meḡomeḡo, ne gejamégé b̄s̄ áb̄eé nyé ne nechóchó gétúgé nebyé níí. ¹⁵ Ji maá yina abε nyé gekpékpégé muú né mbe ushu Ata Es̄w̄o, ne ji anyú f̄o mm̄oó, ye amí b̄ogeb̄oge, ye ami matomato, ne élo te bií εbi ábyené ji Mendoó Ukpea εgbége nyε ji metáó, ¹⁶ ne ji abw̄alége nyé matáó b̄s̄ Isr̄eli nnó ákw̄ólé Ata Es̄w̄o bw̄o. ¹⁷ Maá yimb̄o ab̄o nyé mbe ne Ata Es̄w̄o ndere muú dentáó. Es̄w̄o achyége nyε ji uto mendoó wyé nkane ab̄o achyé Elija, nnó apyé ánte áb̄o gejeé ne baá bw̄o ne apyε nyé abi átoó makpo ásé gep̄o eyíge abi átené cho. Apyε nyé unó bí uko nnó b̄s̄ ákpómé mmyε mangilí Ata Es̄w̄o.”

¹⁸ Sakariya agií ekiénné Es̄w̄o aké, “Mpyε nnó ne nkaá nnó mechó ewéná ebéε nyε wáwálé néndé esé ne mendée wa dékw̄o mé ukoó?” ¹⁹ Ekiénné ewémb̄o éké, “Me Gabriya, ne ntené fáná gétúgé Es̄w̄o atómé me nnó nchw̄o ngaré w̄o abya melóméló yina. ²⁰ Gé óbe nyé mbú, ójógése mejóó kpaá te dep̄o etí dépye nyé gétúgé olá okamé uchwú mejóó bá εbi ubε nyé wáwálé né meso gébé w̄o.”

²¹ Ndere Sakariya alú wyáge mmu, b̄s̄ bí áb̄o álú dafye ánénemmyε akwé tametame, áló memferé genó eyi gepyε ji mmu εcha upε Es̄w̄o. ²² Gébégé ji atané dafye, amua manjóó mejóó meti ép̄o. Ala méε lé ne amu élé alaá mbú, ebwó ágégé mb̄o ákaá nnó agé lé amé géjyá né mmu εcha upε Es̄w̄o. ²³ Gébégé néjáne utóó bií né byégé, akere melo wuú.

²⁴ Eké ébelege, mendée wuú Elisabet akpa unε, ala mmu bibií né amfaá áta. ²⁵ Ne aké, “Nána nkaá nnó Es̄w̄o agé me meshwε, aferé me neshyε mmyε nnó b̄s̄ ájwyágé sé me dénkw̄o.”

Gegaré nebyéné Jis̄s

²⁶ Gébégé Elisabet alú ne unε amfaá akéné, Es̄w̄o ató Gabriya ekiénné wuú né meló Nasaret ewé élú né gebagé mewaá Galilií. ²⁷ Ató ewú nnó ejyé etá gébwéne mesó mendée ayi ákuú ji Meri, ayi ebwó ne Josef ányémeno mambá ate. Josef alu mpyáne mfwa *Devid. ²⁸ Ekiénné Es̄w̄o ef̄o etá Meri éké, “Mmá ójw̄ole, Es̄w̄o alu ne w̄o amá agbo ne w̄o d̄oó.”

29 Mēri awúgέ mbó akwé tametame, aferege, agige né metóó wuú nnó ndé gefógé matame na? 30 Ekiénné ewémbó éké ne ji, “Mēri Jfógé, Esowó agboó ne wó ne achyé wó nebó. 31 Gé, okpane nyé unε, obyé maá mende ne okúú nyé ji nnó Jisós. 32 Abe nyé gekpékpége muú ne ákuú nyε ji Maá Anyátá Esowó. Ata Esowó apyε nyé ji ajwólé né geluógé Mfwa Dεvid, gekwénége nte wuú. 33 Agbarege nyé gefwa mbaá upyáne Jakób uko tε kwyakwyá. Ne gefwa jíí gébyé fó.”

34 Mēri awúgέ mbó, agíí ewú aké, “Ékéne mbó nnó ne nkpá unε nkane nlá nlú dankáa mende?” 35 Ekiénné Esowó eshuú ji meko éké, “Mendoó Ukpea echwó nyé wó mmyε ne uto bí Anyátá Esowó upyε nyé wó okpá unε. Né gétú yina maá yí obyéne nyé abε ne ukpeá ákuú nyé ji Maá Esowó. 36 Gé, menjómó wyé Elisabet ye élé akwó ukoó ne bós abó ákuú ji menkwó mendée, nana akwóré gefóó alé amfaá akéné ne abyene nyé maá mende. 37 Ne kaá nnó genó gefó eyí gépwó Esowó gepó.” 38 Ekiénné Esowó ejógé mbó, Mēri aké ne ewú, “Nlu lé maá utós Esowó, ébé wyé nkane ojós.” Mēri ajógé mbó, ekiénné ewémbó ésee.

Mēri ajyε gé Elisabet unjéé

39 Depó eti dépyégé, Mēri akpomé mmyε akwilé wá akwó afé né meló fó ewé, elú né gebagé mewaa Judiya. 40 Akwónégé, akpe mmu gepúgé Sakariya, atamé mendée wuú Elisabet. 41 Gébégé Elisabet awuú matame Mēri, maá yi alú ji unε akwilé melu ujwólé ne eshyε, ne Mendoó Ukpea echwó gbée Elisabet metóó. 42 Ji ado elúlú ajós ne mēri aké, “Wó owya éfwó opwó andée ako, ne mejé Esowó ébé ne maá yi wó obyéne nyε. 43 Nlu kpé waá ayi Esowó anógé me ne mmá Ata wa achwó gé me unjéé? 44 Wyε oké otamege me mbó, nechóchó népyε maá akwilé né melú ujwólé. 45 Méjé Esowó ébé ne ji yi akamé nnó mechó ewé Ata ajós mbó, ebε nyé wáwálé.”

Mēri aféé Esowó

46 Mēri aké:
“Metóó wa egós me ne Ata.
47 Ne metóó wa elú ne nechóchó gétúgé Esowó Mempoó wa.

48 Ji ate me ye élé nlú lé menjkané defwé wuú.

Ló nána ojyégé mbe, bós ako akúú nyé me nnó muú yi abós nebó,

49 nendé Esowó yi awya uto uko, apyε me gekpékpége mechó.

Enógé ébé ne ji kpaá tε kwyakwyá,

50 agéne meshwε mbaá bós bi anóge ji, éló né antε bwó ekwóné né upyáne.

51 Aléré eshyε ne ebwó wuú

mantyá bós nepá ne ufós unó bí ebwó áferege.

52 Aferé afwa né malú ujwólé bwó, ne afyé ubyá bós né malu bwó.

53 Achyé menyéé mbaá bós bí alú mesa, ne abú afwa áfé amu máwa.

54-55 Ate menomenyε ewé ji abó anyéé ne ukwéne antε sé,

ne náná achwó mampoó baá Isrēli, bós utós bíí.

Apyε wyε ndere ji abó anyémēno nnó agene Abraham meshwε,

ne upyáne bíí tε kwyakwya!”

56 Mēri ajógé mbó, abelé ne Elisabet genógé amfaá aléé, ne ákeré meso meló wuú.

Nebyéné Jón Menwyá bós Manad Esowó

57 Gébé gékwónégé eyígé Elisabet ábyéne, abyε maá mende. 58 Ate ánmé ne bós ulagepú bíí, aké áwúu nnó Ata Esowó agé ji meshwε achyé ji nebó, matóó ágó bwó ako.

59 Ne ndó énee ékwónégé áchwó mansó ji nsó ne abó álú mamfyε ji mabó nte wuú Sakariya. 60 Mma wuú aké ηgba, “Ákuú ji Jón.” 61 Yémbó aké ne ji, “Yé muú ula gepú wyé fó ayi awya mabó mímbó apó.” 62 Ne ámeé ne amu ágíí nte wuú aké, ndé mabó mí ji akélege nnó áfyé maá yimbó. 63 Améé ne amu nnó áchyé ji genó gefó ásá wyé. Achwó ne géjí asá, “Mabó maá yimbó nnó Jón.” Bós ágégé mbó ála mano mekpo, fuú.

64 Sakariya áságé mbó, ténéténé ama ló manjós mejós ne aló mamféé Esowó.

65 Gébégé bós meló wuú, áwuú nnó Sakariya ama ló manjós mejós, mechó ewéna epwó bwó amu. Gegaré mechó ewé, gékwó gékwóné maló mekwé mako né gebagé mewaa Judiya. 66 Bós ako abi áwuú mechó ewé, áfyε né matóó bwó áferege nnó,

“Maá yi abeé nyé ndé gefóó?” Aférege mbo elé ágené nnó Eṣṱwṱ alu ne ji.

Sakariya aféé Eṣṱwṱ

⁶⁷ Né gébé eyígembṱ Mendoó Ukpea eṣhwṱ gbée Sakariya mmu metṱṱ awú meko mejṱṱ Eṣṱwṱ ne alṱ mangaré aké:

⁶⁸ “Gó ebwṱ áféé Ata Eṣṱwṱ, nte bṱṱ Isrēli! Gétúgέ achwṱ mamferé bṱṱ bií né defwé.

⁶⁹ Achyé esé gekpékpégé ménchyé genwá ayi átané ula gepú Mfwa Dēvid maá utṱṱ wuú,

⁷⁰ wyé ndere abó ányémeno mbaá bṱṱ ekpávε Eṣṱwṱ abi gekwéne nnó,

⁷¹ ji apoóge nyε esé, mbaá bṱṱ bi ákelege manwá esé,

ne aferege nyε esé né amú bṱṱ mawámé esé.

⁷² Abó ányémeno mangé meshwε mbaá ukwéne antε sé,

ne ate menomenyε ukpea εwé jimṱṱṱ abó anyεé ne ebwṱ.

⁷³ Abó agaré gekwéne nte sé Abraham ne akelé nnó,

⁷⁴ aferege nyε esé né amú bṱṱ mawámé esé, nnó dépyé utṱṱ bií débεgέ ne εfṱ,

⁷⁵ mambé bṱṱ ukpea bií wáwálé ne manténé cho né mbe ushu wuú, ndṱ meko kpaá te dégboó.

⁷⁶ Wṱ, maá wa, ákúu nyé wṱ *Muú Ekpávέ Anyátá Eṣṱwṱ.

Ṭbṱ nyé mbe ne Ata Eṣṱwṱ nnó, ṱkwyé mati jíi.

⁷⁷ Ṭpyε nyé bṱṱ Eṣṱwṱ ákaá nnó, Eṣṱwṱ akεlege manjíinte gabo bwṱ ne áfére ebwṱ né εfwyale gabo.

⁷⁸ Gétúgέ ji ágéne meshwε dṱṱ mbaá bṱṱ yéndégébé,

ji atṱme nyé muú yi achyεge esé genwá, achwṱ ayi átanεge né mfaánebuú ayi mfaá mfaá nkane mṱmεé εwé étyε dondo,

⁷⁹ εwú échyége nyé genṱbṱ mbaá bṱṱ bí álú né gemua,

ne échyége nyé genwá mbaá bṱṱ abi álú né manó negbo,

ne manleré esé meti εwé échwṱ ne genwágé nesṱ.”

⁸⁰ Ne maá Sakariya yimbṱ alu ne ekwṱ wuú, awεne ne menyammyε ne denṱá, ne Mendoó Eṣṱwṱ elú ne ji. Awégé, ajyε jwólé né *mashwṱne, ne gébé gekwónége, álere mmyε jíi gbṱṱṱ mbaá bṱṱ *Isrēli.

2

Nebyené Jisṱs Kras

(Mat 1:18-25)

¹ Né gébé eyígembṱ, Ṭgṱstṱs abó alu *Mfwa kpaá né malṱ yi álú ntente *Rom. Afyé ebé nnó ápá bṱṱ ako abi álú né malṱ ayi abó álú nte gefwa jíi. Gé ndṱ mbe ayi alṱ mampáné bṱṱ na, ² né gébé eyigembṱ Kwirinṱs alu gṱmena né gebagé mewaá Siriya. ³ Ndere elúmbṱ, yéndémuú afé né gebagé melṱ wuú mansá mabṱ mií mmu bṱ ṱwε abi ápáne bṱṱ. ⁴⁻⁵ Josef atané melṱ Nasaret né gebagé mewaá Galilií, ase Meri ayi ebwṱ ányémeno mambá ate, áfé né Betεlehεm mmu Judiya mbaá ayi abó ábyené Dēvid mfwa nyá *Isrēli, mánsá mabṱ bwṱ. Josef afé éwu gétúgέ álú mpyáné Dēvid. Gébé yimbṱ ntṱ Meri alu ne unε.

⁶ Ndere ebwṱ álú εwú, gébé gekwáné eyígé Meri abyéné maá yimbṱ. ⁷ Ne abyε maá mbe wuú mende. Afyalé ji ne ubaá mandeé, abelé ji mmu gekú mbaá utú unyεé menyεé, néndé melu εpṱ nyá εwé ebwṱ achwṱgέ ábélege mmu.

Ambamé magónṱme ne Makiénné Eṣṱwṱ

⁸ Eké epyεmbṱ, ande fṱ álú né mewaá kwṱkwólé ne Betεlehεm, ábáme magónṱme bwṱ ne utuú. ⁹ Ne áké ápéle *Ekiénné Eṣṱwṱ ekwṱ ebwṱ mbe ushu ne genṱbṱgέ Ata gégené gegyá ebwṱ mme. Éfṱ ekwṱ ebwṱ metṱṱ dṱṱ. ¹⁰ Yémbṱ Ekiénné Eṣṱwṱ eke, “Défágé, nchwṱ enyú ne genchánchágé abya ayi álú ne gejamégé nechóchṱ mbaá bṱṱ ako. ¹¹ Fina né melṱ Mfwa Dēvid, ábyé Mempoó nyú, alu Ata, Muú yi Eṣṱwṱ akweré ji elá gefwa. ¹² Ne gepṱ eyi gelérege nyé enyú nnó gé maá yimbṱ na, gélú nnó degene nyε maá yi áfyálé ji ne ubaá mandeé, abelé ji mmu gekú, melu εwé utú unyεé menyεé.”

¹³ Wyé mbélépṱ mṱṱ, áké ápélé, ekwṱ makiénné Eṣṱwṱ εtané mfaánebuú eṣhwṱ cho ne εwé ebṱṱ mbe, álṱ mánkwáné, áféεge Eṣṱwṱ ake:

¹⁴ “Ngṱ abé ne Ata Eṣṱwṱ ayí álú né mfaánebuú ayi mfaá mfaá, achyé nesṱ ne bṱṱ mme néndé agboó ne ebwṱ.”

¹⁵ Makiénné yimbṱ ályágé ebwṱ, ákére meso né mfaanebuú. Ne ámbamé

magónhyme áke ne ate, “Déjyé dégé geno eyi gépyé né Betlehem eyíge Ata Esòwò agaré esé.”¹⁶ Mbòntó ne ebwó ákwilé wáwá ákwónégé, ágé Josef ne Meri chóncho ne maá yimbò ndere ábelé ji mmu gekú.¹⁷ Ndere ágené ebwó, álo mangaré unó uko ebí ekiénné Esòwò ejóó, gétúgé maá yina.¹⁸ Bóó ako bí áwuú mechó ewé ámbamé magónhyme ájóó, ála mano mekpo fuú.¹⁹ Yémbò Meri awuúgé depò eti deko, afye mmu metóó wuú aféregé yéndégébé.²⁰ Bóó bi ábáme magónhyme, ákérége meso, áchyege ngó ne áfége Esòwò mbaá depò tiré bwó áwuú ne ágené. Unó bi upye janja ndere ekiénné Esòwò egaré bwó.

Afyé maá yimbò mabò nnó Jisòs

²¹ Uwyá ukoó, ne gébé eyíge ebwó áso maá *nsó gékwané, ne ebwó áfyé ji mabò nnó Jisòs, mabò mí Ekiénné Esòwò ebó efye ji ne mma wuú alé kpá une bií.

Aleré maá ayi ákuú ji Jisòs mbaá Esòwò

²² Ne gébége gepúgé buú getyaágé, gébé gékwané eyíge Josef ne *Meri ájye pyé *Gepe ndere ásámé né mabe Mosis, ne ákpa maá bwó manjye mfaá Jerosale nnó áleré ji mbaá Esòwò.²³ Ndere ásámé né ηwe Esòwò nnó, “Yénde mambe maá ayi alú mende, ábó manchyé ji mbaá Esòwò.”²⁴ Ne áfé ntó áchyéé *gepe eyigémbò eyigé gelú, “upwene mewaá upea, mbógé upó áchyege baá upwene melò ápeá nnó ápyé gepe wyé ndere asamé né ηwe Esòwò.”

²⁵ Né gébé eyigémbò, mende fò alu nyá né Jerosale ákuú ji nnó Simyòn; alu cho né égbé Esòwò ne anoge ji, ne ji ntó abò agile Esòwò nnó áféré bóó Isrèli né mbaá efwyale. *Mendoó Ukpea elú nyá ne ji.²⁶ Mendoó Ukpea ebó epye Simyòn akaá nnó aságé gbó ayi alá gé fò *Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa, ayi Esòwò abó anyémeno nnó atòme.²⁷ Bií bi Meri ne Josef ábó áchwò né Jerosale, manleré Jisòs mbaá Esòwò ndere ebé Mosis egaré, Mendoó Ukpea epyé Simyòn afé né echa upe Esòwò. Ndere akpené agé maá yimbò,²⁸ ase ji né amu jií, álo manchyége matame ne mamfége Esòwò ake:

²⁹ “Ata menomenyéé wyé elú nana wáwálé, mbógé ejíi wò òkaáge lya maá utóó wyé agbó pere,

³⁰ néndé nkpa ame ya ngé Menchye Genwá ayi òbó ònyémeno.

³¹ Ne wò òtò ji nnó bóó ako ágé ji.

³² Abe nyé mewé mbaá bóó abi alá pò bóó Jus, nnó ebwó ákaá wò ntó. Apye nyé melò Isrèli ékwó ηgo.”

³³ Mma ne nte áwuúgé mechò ewe Simyòn ajóó gétúgé maá bwó, ála meno mekpo fuú.³⁴ Simyòn anérége manjòó depò etire na, achyéé ebwó mejé Esòwò. Eké ewyágé ama kuú Meri mmá Jisòs aké, “Wuúgé! Esòwò ajyá maá yiná nnó apyé gejamé bóó Isrèli ákwé ne mambweé abifo mfaá. Abe nyé ntó ndere gepò eyíge Esòwò jimboó, ne gejamégé bóó áshyá nyé ji.³⁵ Apyégé mbò, elerege gbógónó depò etiré ebwó ábií mmu matóó bwó. Ne mesómé maá wyé yina ebéé nyé wò metóó eké aparaja ne ájómé wò.”

³⁶ Gébé eyigémbò ntó, mekoó mendée fò, alu né Jerósále akamege Ana. Alu muú ekpave Esòwò ayi mendée. Esòwò agárege ji depò mangáregé bóó bií. Alu maá Fanuel ayi alú mpyáne Ekwó Ashye. Abá meno abelé aηmé akénéama ne menó wuú ágbó.³⁷ Té gébé eyigémbò ala mekwí mendée. Yéndégébé alu mmu echa upe Esòwò, afége Esòwò ne anenemmye, utuú ne ηwómésé, alyage menyéé kpékpé. Né gébé eyigémbò, alu usaá aηme uni meso eníi.³⁸ Ama chwó né echa upe Esòwò, wyé gébé yimbò ntó ne Meri ne Josef achwó ne maá bwó. Ana agégé maá yina, álo mánféégé Esòwò, agarege depò etiré maá yi mbaá bóó ako abi ágili nnó Esòwò áféré bóó Jerosale né efwyale.

³⁹ Josef ne Meri anérége yéndé genó ndere ebe Esòwò egaré, ákpá maá bwó ákéré meso né Nasaret *gebagé mewaá Galilií.⁴⁰ Maá yimbò alu eféé, awene wyé wéne ne gelu, ne eshye chóncho ne denjá. Ne mejé Esòwò elú ne ji.

Maá yi ákuú ji Jisòs alu né echa upe Esòwò né Jerosale

⁴¹ Yéndé nηme, mmá ne nte Jisòs ájye né Jerosale manjye nyé epaá *koó upú ewé Esòwò aferé nyá bóó Isrèli né defwé.

⁴² Jisòs akwónégé aηmé áfyanéápeá, áfé ndere ebwó ájye mé, ndere ebwó ájye áse ntó Jisòs.⁴³ Epaá ébyégé, álo mankeré meso melò bwó. Ne Jisòs alá meso né Jerosale

ayi mmá wúu ne nte wuú alá kaá wó. ⁴⁴ Abó áfere nnó ake geluá ne bɔ́ abifɔ́. Ake kpaá bíi kpogele. Ne gébégé ákélé ji né geluágé aḡmé ne ajeé bwó, ⁴⁵ áge ji wó. Alɔ́ mankere meso né Jerosale mankélégé ji. ⁴⁶ Né ndɔ́ éléé ekwɔ́negé áge ji mmu echa upe Esɔ́wɔ́. Abó alu geluá ne *Anleré mabé Esɔ́wɔ́. Awuú genó eyige álerege ne amá agige ntó bwó bɔ́ nkwe. ⁴⁷ Bɔ́ ako abi áwuú genó eyigé ji ajóoge alá mano mekpo fuú néndé awya uchánchá dɔ́ ne ashuúge ebwó meko ne dénɔ́ga. ⁴⁸ Nɔ́ere mmá wuú ne nte wuú ágené ji, matye mawá ebwó meno. Mmá aké, “Maá wa ɔ́pye mbɔ́ esé nnó? Esé ne nte wyé dekelé wó kaá depwaá, delɔ́ manfɔ́ nnó ndɔ́ fɔ́ genó ne gepyé wɔ́.”

⁴⁹ Ashuú bwó meko aké, “Ulannó enyú dékélege me, dekáge fɔ́ nnó mbó mambé fa mmu echa nte waá wó?” ⁵⁰ Yélé ashuú ebwó meko yimbɔ́, ákaá fɔ́ ula mechó ewé ji ajó wó.

⁵¹ Jisɔ́s akéré meso ne ebwó né melɔ́ bwó Nasaret, alu ne bwó, awuú majyeé chánchá. Nɔ́ere depɔ́ ti depye mbó, Mmá wuú afyé deti deko né metɔ́ wuú ne atee yendégébé. ⁵² Eféé, Jisɔ́s awene ne menyamye ne denɔ́ga ne gelú, awya mejé né égbé Esɔ́wɔ́ ne bɔ́ agbóo ne ji.

3

Mekomejɔ́ ayi Jɔ́n menwyáá bɔ́ manaá Esɔ́wɔ́ ágarége

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jɔ́n 1:19-28)

¹⁻² Gébé eyíge *Jɔ́n maá Sakariya alú né *mashwóné, Ata Esɔ́wɔ́ achyéé mekomejɔ́ wuú. Wyé gébé eyigémbɔ́ ntó ne Tibarɔ́s alú aḡmé nekuú né gefwa jíí né *Rom. Pɔ́ntyɔ́s *Palet alu nyá gɔ́mena né *gebagé mewaá Judiya, *Herɔ́d Antipa alu mémgbaré gebagé mewaá Galilí, menɔ́mé wuú Filip alu nyá mémgbaré gebagé mewaá Itura ne Trakonitis. Lysanias alu mfwa melɔ́ Abilen gébé eyigémbɔ́ ntó, Anas ebwó ne Kaifas alú nyá *Matúkpe ampye upe Esɔ́wɔ́. ³ Wyé nɔ́ere Esɔ́wɔ́ abó atómé Jɔ́n mbɔ́, alɔ́ mankéné malɔ́ yi alú kwókwólé né ebéé Jodan, agarege yéndémuú nnó ákwɔ́ré metɔ́ wuú álya gabo ne áwyaá ji manaá Esɔ́wɔ́ nnó Esɔ́wɔ́ ajinte gabo wuú. ⁴ Nɔ́ere abó agárege mbɔ́, elú wyé nkane Asaya

muú ekpávé Esɔ́wɔ́ asámé mmu ḡwe wuú nnó,

“Muú fɔ́ abene mbɔ́ né mashwɔ́ne aké: Kwyége meti Ata dakené, nyaáge éwú ébé cho!

⁵ Sórege yéndé mékwé ewé kpaá ne ewé kɔ́, nnó degbéé yénde genkɔ́.

Nyaáge mati ufwé ábé cho,

pyége malu yi álú gbérégbéré ábé dɔ́gédɔ́gé.

⁶ Ne bɔ́ ako ágéne nye nkane Esɔ́wɔ́ áférege ebwó né efwyale gabo.”

⁷ Nkane Jɔ́n agárege mbɔ́, gejamégé bɔ́ áchwó eta wuú nnó ji áwyaá bwó manaá Esɔ́wɔ́, aké ne bwó, “Enyú mmyɔ́! Ndémuú agaré enyú nnó dekage bó efwyale ewé Esɔ́wɔ́ achwó tó? ⁸ Pyége unó bí úlerege nnó dekwóre matɔ́ nyú wáwálé. Déferégé fɔ́ nnó dekage déjwóle déli mmye nnó, esé délú upyáne *Abraham. Ewémbɔ́ efú yé genó né eta Esɔ́wɔ́ wó. Kaáge wáwálé nnó, Esɔ́wɔ́ akage pye mataá yina ábwólé upyáne Abraham. ⁹ Ye nana, enyú debó mankaá nnó, ábwéé mé etɔ́ mfaá mango yendé genɔ́ ne makaka eyi gélagé wɔ́mé umpomé ulúúlú ásóré áfɔ́me mmu mewé.”

¹⁰ Ne gejamégé bɔ́ áwúge mbɔ́, ágií Jɔ́n aké, “Nana esé dépyé nnó?” ¹¹ Jɔ́n ashuú ebwó meko aké, “Muú abegé ne bɔ́ nkwi ápeá, akaré achyé nte menɔ́mé ayi ala pó ne nkwi, ne ayi abegé ne menyéé, akaré achyé ayi ala pó ye ne genó.” ¹² Yé anselé ḡkámakpo ntó áchwɔ́ nnó Jɔ́n áwyaá ebwó manaá Esɔ́wɔ́ ágií ji áke, “Ménleré, ese ntó depyé nnó?” ¹³ Ashuú ebwó meko aké, “Désege fɔ́ ḡka épwó nɔ́ere ebé éké.” ¹⁴ Bɔ́ bee áchwɔ́ gíi ntó áke, “Ne esé dépyé nnó?” Agaré bwó aké, “Dényege manwaá, ye maáma muú mechó detú, sége wyé ḡka utɔ́ nyú ne metɔ́ megɔ́megɔ́.”

¹⁵ Jɔ́n agárege mbɔ́, bɔ́ abó ágíle me *Muú yi Esɔ́wɔ́ akweré ji elá gefwa, eféé ebwó álú ne dembyó né matɔ́ bwó, ábélege uméé nnó ndɔ́fɔ́ ji ne alú Muú ayi Esɔ́wɔ́ akweré ji elá gefwa. ¹⁶ Jɔ́n ashuú ebwó ako meko aké, “Me nwyage enyú ne manaá Esɔ́wɔ́ mamímamí yémbɔ́, muú ayi áḡeá geme apwó me achwó mbɔ́ me meso. Ne nkwané yé muú ayi ntóme manó mme nkaá manyíi unó uká bíi wó. Achwɔ́gé,

awyage enyú ne *Mendoó Ukpea ne mewε. ¹⁷ Achwóó nyé ne ékóriyá né εbwó wuú mánychá esa. Anerégé ashwané nyε matoó alá pópó, afyε esa né mmu uba abelé. Ne ukwóó ebi ulaá akpane agbε né mewε εwé élá nómegé.”

¹⁸ Na ne Jón agaré *abya Εσωω melóméló mbaá bóó, ne aji bwó matu né gejamégé majyé amí ama chyéé bwó. ¹⁹ Jón ashulé ntó ndo mbaá Ηερóδ ayi alú góména, gétúgé abané Ηερódyas, mendée menmε wuú jimbo, ne géjámégé ubée bí ama pyε. ²⁰ Ηερóδ aké awúu mbó, ama jyε mbé mampyε gabo, apyε Jón afyé denó.

*Awyaá Jisós manaá Εσωω
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)*

²¹ Nsá nnó Jón akpé denó, abó awyage mé bóó manaá Εσωω. Bíí fó anérége Jisós achwó ntó nnó Jón awyaá ji manaá Εσωω. Aké atanege mmu nnyi, anenemmyε mfaánebuú anené. ²² Anénégé mbó, *Mendoó Ukpea éshulé εchwó ji mmye élú wyé eké gepwine. Ne meko atané mfaánebuú aké, “Ólu maá metóó wa, metóó εgóó me ne wó dóó.”

*Ukwéne ante Jisós Kras
(Mat 1:1-17)*

²³ Gébégé Jisós aléré mmyε manló utóó bíí alu anme esaá meso εfyá. Bóó abó áfere nnó alu maá Josép ne Josef abó alu maá Heli. ²⁴ Heli abó alu maá Matat, Matat abó alu maá Levi, Levi maá Melki, Melki abó alu maá Jana, Jana ayi alu maá Josef. ²⁵ Josef alu maá Matatyas, Matatyas alú maá Emós, Emós maá Nahum, Nahum maá Eseli, Eseli ayi alú maá Nagay, ²⁶ Nagay alu maá Mat, Mat maá Mattatya, Mattatya maá Semen, Semen, maá Josech, Josech maá Joda, ²⁷ Joda maá Joanan, Joanan maá Resa, Resa maá Serubabel, Serubabel maá Sheltyel, Sheltyel alu maá Neri. ²⁸ Neri maá Melki, Melki maá Adi, Adi maá Kósam, Kósam maá Elmada, Elmada alu maá Ere. ²⁹ Ere maá Joshua, Joshua maá Elyssa, Elyssa maá Jorim, Jorim ayi alú maá Matat, Matat maá Levi. ³⁰ Levi maá Simyón, Simyón maá Juda, Juda maá Josef, Josef maá Jonam, Jonam yi alú maá Eliakim, ³¹ Eliakim maá Meleya, Meleya maá Menna, Menna maá Matata, Matata maá Natan, Natan alu maá

Devid. ³² Devid maá Jesse, Jesse maá Obéd, Obéd maá Boas, Boas maá Salmón, Salmón alu maá Nashyón. ³³ Nashyón maá Aminadab, Aminadab maá Admin, Admin maá Ani, Ani maá Ηεsrón, Ηεsrón maá Pεres, Pεres alu maá Juda. ³⁴ Juda maá Jakób, Jakób maá Asek, Asek maá Abraham, Abraham maá Tera, Tera maá Náho. ³⁵ Náho alu maá Serug, Serug maá Ru, Ru maá Pεleg, Pεleg maá Ebe, Ebe maá Shela. ³⁶ Shela maá Kenan, Kenan maá Afasad, Afasad maá Shem, Shem maá Nowa, Nowa alu maá Lamek, ³⁷ Lamek maá Metusela, Metusela maá Enók, Enók maá Jare, Jare maá Mahalale, Mahalale alu maá Kenan. ³⁸ Kenan alu maá Enós, Enós maá Set, Set maá Adam, Adam abó alu Maá Εσωω.

4

*Danchómeló ammua Jisós
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Ndere Jón abó áwyaá Jisós manaá Εσωω né ebéé Jodan, Mendoó Ukpea εgbéé Jisós metóó ne épyε ji afé né mashwone. ² Ébá ji né usaá ndó upeá, nnó danchómeló ammua ji. Jisós abelé né mashwone wyémbó ye menyéé anyéé wó. Gébégé ndó yimbo ekwyágé mesa aló mammyε ji.

³ *Danchómeló áchwó eta wuú ajóó aké, “Mbógé wó ólu *Maá Εσωω, garé mataá áyina ábwólé ntoó bred.” ⁴ Jisós ashúú ji meko aké, “Asá mmu ηwe Εσωω nnó, ‘Menyéé jiji fó wó awyaá eshye mángbaré geηwágé mekwaá wó.’”

⁵ Danchómeló akpá ji ákwó te mfaá melu fó εwé éηógé ne aléré ji maló mme mako ne gefwa. Jisós age ájí gébé dáma. ⁶ Ne ajóó ne Jisós aké, “Áchyε me mme yiná meko ne nkage chyé yé waá ayi ajigé me metóó. Menchyεge nyε wó uto ne gefwa yí gélú fá né mme yina. ⁷ Mbógé otógé mánó mbe ushu wa ne onogé me nkane Εσωω, mme yiná meko abeé nyé awyé.” ⁸ Jisós ashúú ji meko aké, “Asa né mmu ηwe Εσωω nnó, ‘Óbó manógé elé Nte wyε Εσωω jimbií ne ókpáné wyε lé ji defwe.’”

⁹ Danchómeló ama ase Jisós afé né Jerosale abelé ji né melu εwé élú tete mfaá εcha upe Εσωω né Jerosale ne aké ne ji, “Mbógé wó ólu Maá Εσωω nyó

chɔ mme. ¹⁰ Néndé ásá né mmu ηwe
 Ɛsɔwɔ nnó:
 ‘Ɛsɔwɔ atɔme nyé makiénné jii nnó áchwó
 ábámé wɔ.’

¹¹ Ama sá nnó:
 ‘Agbárege nyé wɔ né amu bwó chánchá nnó
 ókagé ótó ɛnɔó geká né ntaá.’ ”

¹² Jisɔs ashúú ji meko aké, “Ajóó nnó:
 ‘Mekwaá ákpelégé fɔ Nte wuú Ɛsɔwɔ mank-
 pea ji nnó ápyé genó.’ ”

¹³ Danchɔmeló ánerégé mámua Jisɔs alyá
 ji, afé kpé.

Jisɔs alɔ utɔó bií né Galilii
 (Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Jisɔs ályágé melu ɛwémbɔ akeré meso
 né Gálilí, ne uto Mendoó Ukpea úlú ne ji.
 Ngó wuú akwó né maló Galilii yimbɔ mako,
¹⁵ gétúgé ábó álérege bɔó né mmu macha
 mmyemenene ne bɔó ako bi awuú, áféɛge ji.

Bɔó Násaret abya Jisɔs
 (Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Né gébé gefɔ Jisɔs afé ntó né Nasaret
 mbaá yi áweé ji. Bií uwyaá bwó úkwónégé
 afé mmu ɛcha mmyemenene ndere gepɔ jii
 gélu mé. Éké éwyáge akwilé ka mankwuú
 ηwe Ɛsɔwɔ. ¹⁷ Achyé ji ηwe yi Asaya *Muú
 Ɛkpávé Ɛsɔwɔ ásamé. Anené ji, ape melu fɔ
 né mmu, akú melu ɛwémbɔ éké:

¹⁸ “Mendoó Ata Ɛsɔwɔ elú ne me, gétúgé
 abó alyá me nnó ngaré abya Ɛsɔwɔ
 melóméló mbaá bɔó gekpo.

Ama tó me nnó ngare mekomejɔó Ɛsɔwɔ
 mbaá bɔó bí ákpené denɔré bee nnó
 ɛbwó átánege nyɛ

ne mangaré mbaá bɔó amɛ nónómé nnó
 ɛbwó ámage ló nyé mangé,

átó me ntó nnó mféré ntó abi álú né
 ɛfwyale,

¹⁹ ne mangaré nnó gébé gékwóné ɛyígé Atá
 ápóoge nyé bɔó bií.”

²⁰ Jisɔs ájógé ηwe yimbɔ, akweré, ashúú
 ɛtá mémbelé, ajwólé ka. Bɔó ako né mmu
 ɛcha mmyemenene átó ji amɛ mmyɛ. ²¹ Alɔ
 mangaré ɛbwó aké, “Mekomejɔó yi déwuú
 fina né mmu ηwe Ɛsɔwɔ alu wáwálé.” ²² Bɔó
 áwúgé dengare mejɔó melóméló ɛwé ájɔó,
 matoó ágɔ bwó dɔó. Akamé nnó alu cho ne
 ákwéne dembyó aké, “Pó maá Josef na?”

²³ Jisɔs aké ne ɛbwó, “Ela gachyé ɛnyú
 déto me maka mmyɛ nnó, ‘Mémpyɛ

mamée, poó gemɛ jyé, ufélekpá ɛbí ólérege
 né Kapanɔm, lére úbí ntó fá né melo wyé.’ ”

²⁴ Jisɔs ama jɔó ne ɛbwó aké, “Ngarege ɛnyú
 wáwálé nnó bɔó ɛkpávé Ɛsɔwɔ apó ne ɛnógé
 né melo bwó”. ²⁵ Ama ηmére aké, “Wuúge
 gébége Elija álú Muú Ɛkpávé Ɛsɔwɔ, Ɛsɔwɔ
 apyɛ mekwyé abelé né áhémé áléé ne geba
 ne mesa akwé malɔ mako. Dekaa ntó
 nnó gejamégé akwí andée álú nyá né gébé
 ɛyigémbɔ fá meló Isrɛli, ²⁶ Ɛsɔwɔ áto fɔ *Elija
 nnó ájyé apóó afɔ wɔ. Atɔ lé ji mbaá mekwí
 mendée yi ajwólege né Sarifat né gebagé
 mewaá Sidɔn ne apóó ji.

²⁷ Gébége *Elishya alú *Muú Ɛkpávé Ɛsɔwɔ
 gefɔó genó ɛyigémbɔ gépyɛ ntó. Né mme
 Isrɛli, gejamégé bɔó ábó ámeé ubá ne Elishya
 apóó yé muú bwó ama wɔ. Apóó élé *Na-
 man ayi alú lé muú Siriya.”

²⁸ Bɔó bí alú né mmu Ɛcha Mmyemenene
 awuúgé depɔ ɛti, nchye anwyané ɛbwó,
²⁹ ákwilé ka, ágbaré Jisɔs, ája ji afé nnó
 ámmú ji akwé né nteé géjɔkɔ. Abó átené
 melo bwó né mfaa mekwɛ, ɛgbɛ ɛma ɛbɔ élú
 nteé géjɔkɔ. ³⁰ Ndere ájyɛ ne ji abwólé mmyɛ
 akoó kóoge metɔó metɔó bwó afé ɛgbé wuú.

Jisɔs apyɛ mende ayi awya meló nchye
atoo
 (Mak 1:21-28)

³¹ Jisɔs ashulé afé né Kapanɔm, melo kpaá
 ɛwú né gebagé mewaá Galilii, ne yéndé
 bií uwyaá bɔó Jus ukwónégé, alerege ɛbwó
 mekomejɔó Ɛsɔwɔ. ³² Ɛbwó ála mano mekpo
 fuú, né gefɔó ɛyígé ji álérege gétúgé ajóge
 ne uto. ³³ Mende fɔ abó alu éféé né Ɛcha
 Mmyemenene ayi meló achyége ɛfwyale.
 Ɛwyá wɔ, alɔ mánkalé ne ɛshyɛ aké, ³⁴ “Ɛ é
 Jisɔs ayi Nasaret, ɔkelege mampyɛ ɛsé ndé?
 Ɔchwó manii ɛsé mbwɛ? Nkage wɔ, ɔlu Muú
 Ukpea ayi atané mbaá Ɛsɔwɔ.”

³⁵ Jisɔs anyá meló nchye yimbɔ aké,
 “Kwéné mejɔó, táné ji mmyɛ.” Meló nchye
 apyɛ mende yimbɔ akwé né mbɛ ushu bɔó,
 ne atané ji mmyɛ. Yémbɔ achwu ji wɔ.
³⁶ Bɔó ako ágégé gefɔó yina ala mano mekpo
 fuú ne ágige ate aké, “Mekomejɔó Jisɔs alu
 mbɔ nnó? Awya uto mányá áló nchye átáné
 bɔó mmyɛ.” ³⁷ Ngó Jisɔs akwó malɔ mako né
 gebagé mewaá ɛyigémbɔ.

Jisɔs apyɛ gejamégé bɔó mamée atoo
 (Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

³⁸ Jis̄s alyágé echa mmyemenene, afé gepúgé Simun. Eféé mmá mendée Simun amee njaja gefwine. Bóó bí álú mmu gepu áke né Jis̄s: Ata pye ji atóó. ³⁹ Ajógé mbó, Jis̄s akwilé ajye tene ji né nékuú né mmye né mbaá yi abelé. Anyá dámáa gefwine gebyé ji mmye ne mendée yimbó akwilé ka achyé ebwó menyéé.

⁴⁰ Nkwale aké akwonege bóó bí áwya bóó bí ámeé ufóó mameé né upú bwó áchwó ne ebwó mbaá Jis̄s. Ji ata bwó amu mmye, ebwó ako átoó. ⁴¹ Yémbó gejamé gé bóó abó álú ábí áló nchye áchyége bwó efwyale. Gébé gé áló nchye bimbó átané gé ebwó né mmye, abó ákálege áke, “Jis̄s, olu Maá Esowó.” Jis̄s anyá ábí nnó ákwéné mejóó, akámé fó ábí ájóó mejóó wó néndé ákaá nnó alu *Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa.

Jis̄s agarege meko mejóó Esowó né mmu macha mmyemenene
(Mak 1:35-39)

⁴² Bíí ujayé alyá afé né melu éwé bóó alá pó wyéé. Aké ajye mbó, bóó ála meso mákélégé ji ne áge ji wó. Gébé gé ágené ji alu mé téné manjye. Eféé ne ánené ji mmye nnó ajwólé éféé ne ebwó ⁴³ Ashya aké ne ebwó, “Mbó ntó manjye né maló ayichá mangaré abya melóméló ayi agarege ndere gefwage Esowó gélú. Esowó ató me fá mme yina gétú eyígembó.” ⁴⁴ Ajógé mbó ne ji alyá ájyé melo Nasaret meko, mángarége abya yimbó né mmu macha mmyemenene Judiya.

5

Jis̄s akú baá utóó bíí ani abi mbe
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Bíí fó Jis̄s abó atené né mapeá géntoógé mewaá Genesaret. Bóó áchwó nó ji mme, áhmerége ji ákélege manwú meko mejóó Esowó. ² Agé mákpée ápeá né mapea géntoógé mewaá ne ambóó mákpée átané ájye shwóne utófu bwó. ³ Ajye kpe né ekpée éma éwé Simun, ne ajóó ne ji aké, “Até ekpée éjyé dachyé ne nnyi. Até Jis̄s ajwólé mmu ekpée, bóó ála mbale nnyi, Jis̄s alo ye manleré gé bwó.”

⁴ Anéré gé mánleré, aké ne Simun, “Té ekpée éjyé mbaá yi nnyi négomé ne wó ne bóó byé hmerége utófu nyú manwá meshuú.”

⁵ Simun ashúú ji meko aké, “Ata dépye utóó

ne utuú kpaá ye genó déwa wó. Yémbó, ndere wó ne ajóó mmage njyé mua.” ⁶ Ebwó áfé, áhmerége utófu bwó, meshuú ése gejamé te utófu úke úgyálé. ⁷ Epwógé ebwó, áfu amu nnó ate ajeé abi alú mmu ékpe ewé fó áchwó póó bwó. Achwógé áferé gejamé gé meshuú, áfyé makpée bwó apea ágbeé te ákélege mánke.

⁸ Simun ayi akúú ji ntó nnó Pita agégé genó eyi gepye mbó, ajye tó manó mme mbe ushu Jis̄s aké, “Atá kwilé lyá me, néndé nlu mémpyee ubeé.” ⁹ Abó ajóge mbó gétúgé ji ne bóó bíí ágené gejamé gé meshuú eyí ebwó áwané, efó ékwó bwó matóó. ¹⁰ Ajeé bíí Jemsi ne Jón abi alú baá Sebēdee ála ntó mano makpo fuú. Ne Jis̄s ajóó ne Simun aké, “Jfógé, nana oló nyé manywéré gé lé bóó.” ¹¹ Ebwó áwúgé mbó ája mákpée bwó ákwó mewaá, ályá yendégenó ne ákwólé ji.

Jis̄s apye muú ubá atóó
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Né gébé gefó Jis̄s abó álu né meló kpaá fó ne muú fó álu wyé ayi amée *ubá. Agégé Jis̄s ajye tó manó mme, akpá ji geká aké, “Ata mbógé ákelege, pye me nkpea.” ¹³ Jis̄s anyáá ebwó wuú ata ji aké, “Nkelege, kpea.” Wye ndere ájóó mbó ubá bimbó úbyé ¹⁴ Jis̄s aké né ji ekagé ogaré muú fó, “Chó léré lé mmye jyé mbaá mémpyé upé Esowó, chyé ntó genó eyige ápye gepé ndere Mosis abó ájóó nnó muú amegé ubá atóógé áchyége, mampye bóó ákaá nnó otóó.”

¹⁵ Yé élé Jis̄s afye ji ebé, mende yina agaré abya wuú mme meko kpaá gejamé gé bóó gechwó chóme mbaá Jis̄s, manwú nkane alérege ne nnó apye ntó abi ámeé átoó. ¹⁶ Yémbó Jis̄s alyá ebwó né mboó gébé manjye né mmye né melu ewé bóó alá pó wyé.

Jis̄s apye muú úchánchi atóó
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Né bíí fó Jis̄s abó alerege bóó, Atá Esowó áchyé gé ji uto ne ji apye bóó mamée átóogé. Bóó bí ákúú bwó Farasi ne Anleré mabe Esowó álú wyé, ne abó átané né maló Galilíi mako ne Judiya chóncho ne Jerosale. ¹⁸ Bóó fó akpá muú úchánchi né uló. Abó áchwó nnó ákpe mmu gepú ne abelé ji mbe ushu Jis̄s. ¹⁹ Yémbó áge meti mankpe ne ji

wó, gétúgè bɔ́ ǎjamé dɔ́, kpaá ǎnǎmérege atɛ. Ɛféé ne ákwɔ́mé mfaá nchwu, * ábeá mekpɔ ɲkɔ́, áshulé mende yimbɔ́ né uló né mbɛ ushu Jisɔ́s. ²⁰ Jisɔ́s agégé nnó bɔ́ bimbɔ́ áfyéé matɔ́ ne ji áké ne mende úchánchi yimbɔ́, “Mejeé wa ájǎinte gabo wyéé.”

²¹ Anleré mabé Ɛsɔ́wɔ́ fɔ́, ne abi akuú bwó Farasi ǎnǎménege ne matɔ́ usɔ́ áke, “Mende yina áferé nnó álu waá. Akélege maméé mmye ne Ɛsɔ́wɔ́? Ɛlé Ɛsɔ́wɔ́ mbií ne akage jinte gabo muú.” ²² Jisɔ́s akaá ula bí ebwó ǎnǎménege ne ágií ebwó áké, “Ulannó enyú déwya gefɔ́gè uféré bímbɔ́ né matɔ́ nyú? ²³ Ndé gelu pere manjɔ́, ‘Nnó ájǎinte gabo wyé’, waá manjɔ́ nnó, ‘Kwile téné ke’?” ²⁴ Nkélege mámpye enyú dékaá nnó *Maá Nte Mekwaá awyaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá.” Ajógé mbɔ́, akuú mende úchánchi yimbɔ́ aké, “Kwile téné. Kpá uló byéé, chɔ́ mmu.” ²⁵ Akwilé téné mbɛ ushu bɔ́, akpá uló bií awulé né gepú jí aféége Ɛsɔ́wɔ́. ²⁶ Bɔ́ ako ágége ɛwe ɛpye na, ɛfó ékwó bwó matɔ́ dɔ́. Ala mano mekpɔ fuú ne áféége Ɛsɔ́wɔ́ áké, “Dégé ufɔ́ unó fina.”

*Jisɔ́s akú Lévi ndere maá utɔ́ wuú
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)*

²⁷ Jisɔ́s ályá ɛféé manjye dafye, gébége ajye agé mende fɔ́ ayi ákúu jí Lévi; ménselé ɲkámakpo, ajwɔ́lé melú utɔ́ wuú. Jisɔ́s akuú jí aké, “Kwólé me.” ²⁸ Ajógé mbɔ́ Lévi alyá yéndégenó, akwilé ka alɔ́ mankwɔ́lé jí.

²⁹ Ɛké ɛwyage Lévi akuú gekpékpégé epaá né gepú jí nnó ebwó ne Jisɔ́s ábɛ mmu nechóchó. Gejame ánselé ɲkámakpo ne bɔ́ bífɔ́ abi bɔ́ Jus áselé ndere bɔ́ ápɔ́ mpa, ebwó ako abó ányéé menyéé ne Jisɔ́s. ³⁰ Bɔ́ Farasi ne Anleré mabé Ɛsɔ́wɔ́ abifɔ́ ágége mbɔ́, alɔ́ mǎnǎmené áké ne baá utɔ́ Jisɔ́s, “Ulannó enyú dénye menyéé ne ánselé ɲkámakpo ne bɔ́ ubeé.” ³¹ Jisɔ́s ató ebwó neka áké, “Bɔ́ abi alá meé, ákélégé fɔ́ muú uka, ɛlé abi ámeé ne ákélege. ³² Ne me nchwó fɔ́ fa mme mǎnkú bɔ́ abi álu cho ne Ɛsɔ́wɔ́ wó, nchwó lé mǎnku bɔ́ abi ápyéé ubeé nnó ákwɔ́re matɔ́ bwó.”

*Nkwé manlya menyéé kpékpé
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)*

* **5:19** Ɛlú wáwálé nnó: Gepú eyigémbɔ́ gepófɔ́ gepúgè nchwu. Upú bí bɔ́ Isrelí aténégé mfaá alu dede, muú akaáge jwɔ́le wye nkane agbá. Mbaá yifɔ́ ákwérege ne mataá, ne ákáge fére ala fuú. † **5:37** Ɛlú wáwálé nnó: Ɛpófɔ́ ushwɔ́, ɛlé uba mekɔ́menya.

³³ Ama gíi Jisɔ́s nkwé yina nnó, “Baá utɔ́ Jɔ́n ályage *menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgè depɔ́ré Ɛsɔ́wɔ́. Baá utɔ́ bɔ́ Farasi ápye ntó wyémbɔ́ ne abyéé ápyé fɔ́ mbɔ́. Ɛbwó ákéne ányé, ányúu.” ³⁴ Jisɔ́s ashúu ebwó meko aké, “Nnó bɔ́ ájyege epaá neba muú akage pyéé ajeé menɔ́ neba ályage menyéé kpékpé ayi menɔ́ neba alú ne ebwó? ³⁵ Yémbɔ́ gébé gebéé nye eyígé menɔ́ neba alá beé nyé sé ne ebwó, ɛféé ne ályáge nyé menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgè depɔ́ré Ɛsɔ́wɔ́.”

³⁶ Ama tó neka eníne fɔ́ aké, “Ɛlómé fɔ́ nnó muú ágyá ndeé meke ákwɔ́mé ndeé eyi gekwéne. Apyégé mbɔ́ achɔ́ ndeé yi meke, ne nkwɔ́mé yimbɔ́ ábálé ne gekwénegé ndeé. ³⁷ Ɛlómé fɔ́ ntó nnó muú ákpa mmɔ́ make, áfáné mmu ukwéne unó mmɔ́ ebi akwyéé ne mekɔ́ menya. † Mbɔ́ge apyégé mbɔ́ gébége mmɔ́ mí make maké mabéne unó mmɔ́ bimbɔ́ úfúle nyé, mmɔ́ magbélégé nyé mme ne unó mmɔ́ uchógé nye ntó. ³⁸ Muú abó mamfyé mmɔ́ make yéndégébé mmu unó mmɔ́ ebi uke. ³⁹ Ɛpɔ́ kɔ́kɔ́ge nnó muú yi abeá mé mányú akí mmɔ́ ámá ákwóré ányúgè mpwa mmɔ́. Akélege wyé akí mmɔ́.”

6

*Nkwé ayi bíi uwyaá bɔ́ Jus
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)*

¹ Né bíi uwyaá bɔ́ Jus fɔ́, Jisɔ́s ne baá utɔ́ bíi ákoóge né mekɔ́ gefɔ́gè nchi fɔ́ eyi ákúu nnó wid. Baá utɔ́ bíi alɔ́ mǎnkógé ulɔ́nchi fɔ́ álálege ányéé. ² Bɔ́ Farasi ágégé mbɔ́ ágií áké, “Ulannó enyú dépyéé genó eyígé ebé ɛla ékamé nnó muú apye bíi uwyaá wó?” ³ Jisɔ́s agíi ebwó awuú nkwé aké, “Enyú délú danjɔ́ né mmu ɲwe Ɛsɔ́wɔ́ ndere mfwa Devid ápyé nyá gébége mesa ámmye jí ne bɔ́ bíi wó? ⁴ Akpe mmu echa upe Ɛsɔ́wɔ́ abó menyéé yi abó áchyé mbaá Ɛsɔ́wɔ́, ányé ne áchyé ntó bɔ́ bíi wó? Ebé ejɔ́ nyá nnó muú ányégé fɔ́ menyéé yimbɔ́, ékosé mémpye upe Ɛsɔ́wɔ́.” ⁵ Jisɔ́s ama jɔ́ ne bwó aké, “Ɛle *Maá Nte Mekwaá ne akáge gáre genó yí muú abɔ́ mampye né bíi uwyaá.”

Jisṣ apye mende yi ebwṣ egboó ji atoo
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Bií uwyaá ebifó úkwónégé, Jisṣ ajye kpé mmu Echa mmyemenene, aló mánlérégṣ bṣṣ. Mende fṣ abó alú eféé, ayi ebwṣnye wuú egboó. ⁷ *Anleré mabé Eṣṣṣṣ ne bṣṣ Farasi abó abáme Jisṣ nnó ámá ji mechó mmye. Apéle ji dome mange nnó apye nye mende yimbṣ atoo né bií uwyaá bwṣ ne ájṣṣ nnó ákwé ebé. ⁸ Yémbṣ Jisṣ akaá genó eyígé ebwṣ áférege aké ne mende yimbṣ, “Kwilé chwṣ téné mbṣ ushu bwṣ.” Ne akwilé achwṣ téné eféé. ⁹ Mende yimbṣ áténégṣ eféé, Jisṣ agií ebwṣ aké, “Ebé esé eké depye ndé né bií uwyaá? Eke depye galógáló wá gabogabo? Mampye mekwaá apó wá mánlyaaá ji agbó?” ¹⁰ Ape ebwṣ bṣṣ ne álé jṣṣ ne mende yimbṣ aké, “Nyaá ebwṣ wye.” Téneténe mende yimbṣ anyágé, ebwṣ wuú etoo. ¹¹ Ewéna epwṣ ebwṣ amu, matṣṣ ásṣ ebwṣ ájye chó mánsṣ mala nnó áwá Jisṣ.

Jisṣ ajya áṅgbá bií áfyanéapeá
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Né gébé eyígémbṣ, Jisṣ alyá melṣ akwṣ mékwé fṣ mánemmye mbaá Eṣṣṣṣ ne ala ewú anenemmye utuú uko. ¹³ Gébégṣ bií úkaá, akú baá utṣṣ bií; áchwṣgṣ ajya áfyanéapeá abi akúu ebwṣ nnó áṅgbá. ¹⁴ Abi ájya élé Simun ayi akúu ntó nnó Pita ne Andru menṣmó Simun. Abifó álú Jṣmsi ne Jṣn, Filip ne Batolomyo. ¹⁵ Matyo ne Tṣmasi, Jṣmsi maá Alfṣs, Simun ayi akúu ji muú ukógé. ¹⁶ Judas ayi maá Jṣmsi, ne Judas Iscarot ayi né meso gébé áchyé Jisṣ manṣkwaá.

Jisṣ alerege, agarege mekomejṣṣ Eṣṣṣṣ ne apye bṣṣ mamée átóoge
(Mat 4:23-25)

¹⁷ Anérégṣ manjya ebwṣ aló mánshulé mekwṣ. Ashulé akwya né mbaá ayi alú dede, ne gejamégṣ bṣṣ gébṣ géchomé eféé. Abó átané malṣ mako ayi Judiya ne Jerosale ne malṣ Tiya ne Sidṣn ayi álú mbále ebé mega. ¹⁸ Abó áchwṣ mánwú nkane Jisṣ álerege ne nnó ápye mamée bwṣ ábyé. Bṣṣ bí áló nchye áchyége ebwṣ efwyale áchwṣ ntó, ne Jisṣ apye ebwṣ átoó. ¹⁹ Wyémbṣ ne gejamégṣ bṣṣ genṣmeregṣ ate manjye tá Jisṣ gétúgṣ uto bí útánege ji menyamyé úpyé bṣṣ mamée ako átóoge.

Jisṣ alerege mejé ewé wáwálé
(Mat 5:2-12)

²⁰ Né gébé gefṣ Jisṣ ape baá utṣṣ bií dómeé aké:

“Méjé élú ne enyú bí delú gekpo, néndé *Gefwa eyigé Eṣṣṣṣ ágbárege gelú eyigé nyú.

²¹ Méjé élú ne enyú bí mesa ámyé nyú nana, denye nyé menyéé degbeé.

Méjé élú ne enyú bí delile mbṣ náná, enyú dejwane nye.

²² “Méjé elu ne enyú mbṣgṣ dekwṣlege Maá Nte Mekwaá, ne bṣṣ aké ápáa enyú, áfwéne enyú, áshye nyú ne akúu nyú mabṣ mabomabo. ²³ Bége ne nechóchó gébégṣ gefṣṣ genó eyígé ná gépyege, gétúgṣ Eṣṣṣṣ akwyé mé gekpékpégṣ nsá nyú alu né mfaánebuú. Kaáge nnó wyémbṣ ne ukwéne ante bṣṣ bína áfwyalé nyá ukwéne bṣṣ ekpávṣ Eṣṣṣṣ.

²⁴ “Yémbṣ utónkwa úlú ne enyú bi delú mbṣ né gefwa nana, néndé débṣ mé nsá nyú.

²⁵ Utónkwa úlú ne enyú bí dényéé dégbége náná, néndé debéé nyé mesa.

Utónkwa úlú ne enyú bí déjwáne náná, néndé delile nyé né masómé.

²⁶ “Utónkwa úlú ne enyú gébégṣ bṣṣ ako aké áféége enyú, wyémbṣ ntó ne ante bwṣ abi mbṣ abó ápye ne bṣṣ ekpávṣ Eṣṣṣṣ abi gebyó.

Bṣṣ gejeé ne bṣṣ mawámé
(Mat 5:38-48; 7:12a)

²⁷ “Yémbṣ enyú bí déwúu mekomejṣṣ wa ngarege enyú nnó, bógṣ gejeé ne bṣṣ mawámé nyú, pyége galógáló ne bṣṣ bí ápáa enyú. ²⁸ Yéndégébé bṣṣ álwerégṣ enyú, négemmye nnó Eṣṣṣṣ agé ebwṣ meshwe ájé bwṣ, máge dénéemmye mbaá Eṣṣṣṣ gétúgṣ bṣṣ bí áshyé enyú.

Jisṣ alerege nnó ékagṣ muú ashui gabo mfaá gabo

(Mat 5:38-42)

²⁹ Mbṣgṣ muú adogé wṣ neka né etá éma, bwṣlé ewé fṣ ntó ádo. Mbṣgṣ ṣfyégṣ bṣṣ nkú apeá né mmye ne muú afṣógṣ ayi mfaá, kpe chyé ji ayi nteé. ³⁰ Muú akṣgṣ wṣ genó, chyéé ji. Afṣógṣ genó jye, ṣsege sé géjí.

31 Pyége etá bɔ́ wɔ́yɛ genó eyíge dekélege nnó ápye eta nyú.

32 “Mbɔ́ge enyú degboó lé ne bɔ́ abi ágboó ne enyú ndé nsá ayi enyú debɔ́? Ye bɔ́ abi ápyeé gabo, ágboó ne bɔ́ bi ágboó ne ebwó. 33 Ne mbɔ́ge enyú depye éle galógáló ne bɔ́ bí apyé galógáló ne enyú nsá nyú alu éfó? Yé bɔ́ abi ápyeé gabo, mbɔ́ntó ne apyeé. 34 Mbɔ́ge depwɔle unó mbaá bɔ́ bí dékaá nnó áshúuge nyé eta enyú galógáló yi enyú dépye alé? Abi deké álú bɔ́ ubeé ápye ntó gefɔ́ géma. Yéndémuú apwɔle genó etá mejí wuú, akaáge nnó ashuge nyé geko. 35 Genó eyíge débɔ́ mampye gélú nnó gbógé ne bɔ́ mawámé enyú ne pyége galógáló ne ebwó, depwóge ebwó epwɔ, dégigé nnó áshuú. Debɔ́ nyé gekpékpége nsá ne debéé nye baá Anyátá Esɔwɔ. Néndé alome ne bɔ́ ubée ne abi alá támégé ji. 36 Gége bɔ́ meshwe wɔ́yɛ ndere Nte nyú Esɔwɔ agéne nyú meshwe.

Dépagé mpa bɔ́ ne metɔ́ usɔ́
(Mat 7:1-5)

37 “Dépagé mpa muú ne ufyá ékage Esɔwɔ ápá ntó awu nyú mbɔ́. Déchage muú mabɔ́ nnó apye ubée ékage Esɔwɔ áchó ntó ami nyú. Jíige nte gabo ayi bɔ́ ápyé eta nyú nnó Esɔwɔ ajií ntó nte gabo awu nyú. 38 Chyége bɔ́ genó eyíge ebwó akélege, Esɔwɔ achyége nye ntó enyú. Yéndégébé aké achyegé, amége chánchá, akwyege anmerere nnó gégbéé gégbélége mme. Gefɔ́ eyíge démege genó déchyége muú, mbɔ́ntó ne amége nye áchyéé enyú.”

39 Jisɔs ama tó ebwó neka nnó, “Eppɔ́ kɔ́kɔ́ge nnó muú amé nónómé ájáa nte ayifó meti. Mbɔ́ge apyége mbɔ́, ebwó ako ákwéne mmu gepyeé. 40 Kaáge nnó maá ηwe akaáge fó ηwe ápwó menleré wuú. Yémbɔ́, gébége anerege mángíí ηwe, abeé nyé ntó ndere ménleré wuú.

41 Ulannó óchérege ekéké gabo ayi alu eke maá gejwaá né dambɔ́nnnyi nte menmɛ wɔ́yɛ ɔ́lɔ́ ɔ́fyéé mekpo né gabo ayi alu eke mekwɔ́kwɔ́ né dambɔ́nnnyi awye wɔ́ mbɔ́? 42 Epyembɔ́ nnó ne ɔ́jɔ́ ne menmɛ wɔ́yɛ nnó, ‘Té mmye we mfere wɔ́ gejwaá né dambɔ́nnnyi ayi ɔ́lɔ́ kaáge nnó mekwɔ́kwɔ́ elú né dambɔ́nnnyi wɔ́yɛ.’ Wɔ́ muú dembwólé bɔ́ mbe féré ntó mekwɔ́kwɔ́

ewé elú wɔ́ né dambɔ́nnnyi, ne ɔ́kaá nkane ɔ́férége ekéké gejwaá eyíge lú menmɛ wɔ́yɛ né dambɔ́nnnyi.”

Genɔ́ ne umpomé bíi
(Mat 7:15-20; 12:33-35)

43 Jisɔs ama jɔ́ aké, “Genɔ́ yí gelógeló géwómé fɔ́ umpomé uboubo ne eyí gebo-gebo ntó géwómé fɔ́ umpomé ulúúl. 44 Yéndémuú akaáge genɔ́ né umpóme bí géjí géwóme, muú ayye fɔ́ ákyé genchógélé eyíge mbɔ́ mfaá genchógélé denywɔ́né. Muú ayye fɔ́ né nepe ákyé éké. 45 Muú melóméló ájɔ́ge depɔ́ delódéló eti délú ji né metɔ́, muú mebomebo ájɔ́ge depɔ́ debodebo eti délú ji metɔ́. Ná ne elú gétúge genó eyi gélú muú né metɔ́ géjí ne gétánege ji meno.”

Ufɔ́ ántené upú áped
(Mat 7:24-27)

46 Jisɔs ama gíí aké, “Ulannó enyú dekuú me Ata Ata! ne dela dépyé genó eyíge me njɔ́ge. 47 Muú yi achwó awúu mekomejɔ́ wa ne ayyegé ápyeé ndere ájɔ́, 48 muú yimbɔ́ alu eké mende yi áló manténé gepú jíí, ne abɔ́ mbe achó mme, afyé mataá chánchá ne ale téné géjí. Meso gébé geneagé nnyi géchwógé mammu géjí yémbɔ́ genyíge fɔ́ gétúge áténé géjí chánchá. 49 Yémbɔ́ muú yi awuú mekomejɔ́ wa ne alá pyeé ndere akélege alu eké muú ayi atené gepú jíí né nébóme eniné alá cho áfyé mataá wó. Meso gébé nnyi negbeége né mmu gepú eyigémbɔ́ gékwé mme gbang.”

7

Jisɔs apye maá defwé muú kpaá bɔ́ bee Rom ató
(Mat 8:5-13)

1 Jisɔs anere manlerége bɔ́ unó bimbo ne atané afé né meló Kapanom. 2 Muú kpaá bɔ́ bee *Rom fɔ́ abó alu né meló wémbɔ́ ne abó awya maá defwé ayi agbo ne ji dɔ́. Maá defwé yimbɔ́ akwé nemé ala mangbómangbó 3 Mende yimbɔ́ awúge abya Jisɔs, ató ákpakpa bɔ́ Jus nnó ájyé ákuú ji áchwó ápyeé maá defwé wuú átoó. 4 Ayyége, áge Jisɔs ákwé ji uká aké, “Atá chó pɔ́ muú kpaá yimbɔ́. Alu muú yi ókage *pó ji. 5 Agboó ne esé bɔ́ Jus dɔ́ te atené esé echa mmyemenene.”

⁶ Ebwó ájógé mbó Jisós afé ne εbwó. Ndere álé kwókwólé ne dachi muú kpaá yimbó, ató ajeé bií bichá ájyé gé átuú ne Jisós áké, “Muú kpaá aké dégaré wó nnó, ‘Ata, ówagé mmye jyé detú mánkwóné gepú ya, nfu yeé muú fó ayi ókpéne gepú εyá wó.’” ⁷ Gé ula úbí jimbó alá chwó báne wó wó. ‘Wó jóó lé genó, ne maá defwé wuú átoó.’ ⁸ Elé mentó nwyá bóó kpakpa né mbe, abi me nwuú ne εbwó. Ajógé ne me nnó, ‘Mpye genó eyi’, mpye. Ne nwyá ntó bóó bee abi áwúu ne me. Yé ayi ndé ne njóóge ne ji nnó, ‘Chó fa ajye, njóóge ne ayimbó nnó chwó we, achwó.’ Ne njóóge ntó ne maá defwé wa nnó pye eyi, apyé géji.” ⁹ Jisós awúgé mbó, akwé dembyó, abwólé ushu mbaá ekwó bóó bi ákwólege ji aké, “Ngarege nyú nnó me nlú dangé muú yi áfyéé metóó ne me na, yeé ébélé né Israeli.” ¹⁰ Ajeé muú kpaá yimbó abi ji atómé, aké akérege meso mmú gepú ágé nnó maá defwé mende yimbó atóó.

Jisós ape maá mekwi mendée né negbo

¹¹ Mechó ewémbó ékógé, Jisós ne baá utóó bií áló mánjye né meló ewé ákúu Nen. Ne gejamége bóó ntó abó akwólege ji. ¹² Afé, áké ákwónege mekpóó meti, ágé ndere bóó fó ákpané mewu muú ájyé níi. Mende yi agboó mbó, mmá wuú abó abyε lé ji mbií. Ne mmá yimbó alu mekwi mendée. Ndere εbwó ajye mbó, gejamége bóó né meló ewémbó ákwólege mekwí mendée yimbó.

¹³ Atá Jisós agégé mendée yimbó meshwe akwóó ji metóó te ajóó ne ji ake, mma “Óligé se.” ¹⁴ Ajógé mbó, ayme uká afé mbe, atágé uló, bóó abi ákpané genkwógé muú eyigémbó átene. Jisós áké, “Gesagé muú ngaré wó nnó kwilé ka.” ¹⁵ Mende yi agboó mbó, akwilé ka aló manjóó mejóó. Jisós agbaré ji achyé mbaá mma wuú. ¹⁶ Bóó ako ágégé na, εfó ékwó bwó matóó. Aló manféé εsówó áké, “Gekpékpégé *Muú Ekpávε εsówó achwó mámbé ne esé. εsówó achwó póó bóó bií.” ¹⁷ Abya mechó ewé Jisós apyé na afé né maló bóó Jus mako ne máta maló ayifó.

Bóó dentóó Jón menwyád bóó manad εsówó (Mat 11:2-19)

¹⁸ Baá utóó Jón ntó áwuú depóó εtiré na deko ne ále garé ji. ¹⁹ Agárégé mbó,

Jón aferé εbwó makpóó apeá ató mbaá Atá Jisós nnó ájyé gií ji nnó, “Ólu *Ménkwólé Gewu ayi abó alú manchwó wá esé dégilé ayichá?” ²⁰ Ajyé gé Jisós áké, “*Jón menwyáá bóó manaá εsówó ató esé né eta wyé nnó déchwó dégií wó nnó, ‘Ólu Ménkwólé Gewu ayi abó alú manchwó wá esé dégilé ayichá?’”

²¹ Wyé né gébé eyigémbó, Jisós abó apóge bóó mamée mámpyé mamée bwó ábyé. Aferege ntó áló nchye abi áchyege bóó εfwyale ne apye bóó amε nónómé ágéne. ²² Eféé ne ashúú baá dentóó bimbó meko aké, “Choge dégaré Jón unó bi εnyú déwuú bóó ájoge ne εbi εnyú ambóó dékpané amε dégene. Bóó amε nónómé ágéne, ubwéré ukwilé úkéne, bóó abi ámeé ubá átoó, bóó matu gbé gbé áló manwúgé, abi ágboó ápeé, ne ubyá bóó úwú abyá melóméló. ²³ Metóó megómegó ébé ne muú yi álá póó ne dembyó né metóó gétú yá.”

²⁴ Baá dentóó Jón ákérége meso, Jisós aló mángare bóó depóó tiré Jón, ake, “Tégé gébége εnyú déjye nya né mashwóne, defε mangε ndé gefógé muú? Déjye gé le muú ayi alú eké mancha ami afofo akpáne átene εgbe ewe ne ewe? ²⁵ Mbóóge mbó fó wó, deféré nnó deyyé gé ndé gefóóge muú? Défé manjye ge muú ayi afye mandeé malómáló yéndégébé ápyé gesa? Bóó bi áfyé mandeé malómáló ne ányéé genwá, ájwólege né dachi afwa. ²⁶ Gárege me, εnyú défé yé éwú mánjye gé waá? Elé muú ekpávε εsówó? Eh, gé muú yi εnyú dégené mbó. Ngare εnyú wáwálé nnó aneá geme apwó yéndémuú ekpávε εsówó. ²⁷ Elé Jón yina ne abó ásamé gétú jii nnó εsówó áké, ‘Wuúgé, ntóme nyé muú dentóó wa ayi abó nyé mbe ne wó manchwó kwyé meti wyε ne óchwógé.’ ²⁸ Jisós ama jóó aké, Jón aneá geme apwó yéndémuú yi mendée ábyené ji fá mme. Yémbó Jón agé lé *ugéné ámé, ne muú ayi mejé gefwage εsówó ébóó ne ji, ye alu kóó apwó ji Jón.”

²⁹ Bóó áwúgé mechó ewéná ákamé nnó, depóó tiré εsówó abó akwyé na delú cho, gejamége bóó bina abifó alu anselé nkámakpo. Akamé wyémbó, gétúgé ábó ákamé depóó tiré Jón ajóó, ne alé wyaá εbwó manaá εsówó. ³⁰ Yémbó bóó Farasi ne Anleré mabé εsówó né matóó bwó áma áshyá wyé shyá

depo tiré Εσωω akwye. Ebow áshya mbo, élé ábó áshyá ntó nnó Jon awyágé fə ebwó manaá Εσωω.

³¹ Jisəs awyágé agiú gemε jii aké, “Mmεge na bəó njuje ενina ne ndé? Alú mbo nnó?

³² Agígé mbo aké, álú eké ambáné bi álú né metəó melə ápyε metu, ákuú áτε, áké:

‘Εsé dékwe ενyú ubeé neba nnó débé, déshya mambé,
Εsé dékwa makwaá negbo nnó deli déshya manlí.’

³³ Wyémbə ne ενyú depye ntó. Jon men-wyaá bəó manaá Εσωω, abó achwó ajwələ mesa, anyuú mməó wó, ne deshyε ji deké, ‘Awyaá meló nchye.’

³⁴ Me *Maá Nτε Mekwaá nchwó nnyε menyεé, nnyu mməó deshyε me ntó deké, ‘Nlú muú genə ne menyúú mməó, ne dékiú me deké me nlu mejeé ánselé nkámakpo ne “Bəó ubeé”.’ ³⁵ Yémbə ákaágé nnó denгарé Εσωω etiré muú áwyaá delu cho né unó ulúúl ébi ji ápyεé.”

Jisəs alu mmu gepúgé Simun muú Farasi ne mendée yi achwó nnó apoó ji élé apyé gabo

³⁶ Né gébé gefó muú Farasi akuú Jisəs nnó ajuje ányé menyεé né gepú jii. Jisəs akamé ajuje nyé menyεé ne ji. ³⁷ Mendée fə abó alu né melə wémbə, bəó akiú ji gétúgé ányεé εno. Awúgé nnó Jisəs anyεé menyεé né gepúgé mende Farasi, abó maá ekpómé laménda afé ne ji εφεé. ³⁸ Akpégé mmu gepú atené né nénkúné mmyε Jisəs, mmyé égbó ji, alə manli, mánsé áshúlege áchyéεge né uká Jisəs. Εφεé ne amoo mekpo mme atile uká Jisəs ne méjwé wuú, anywalé ubi ne alé awaá laménda yimbə wyé.

³⁹ Mende Farasi ayi akuú Jisəs né gepú jii, agégé mbo, ajəó né metəó wuú aké, “Mbəgé Jisəs ábó ábé *Muú Ekpávέ Εσωω wáwalé mbó abó akaá gefəgé mendée yi atáa mbo ji nnó alu mendée εno.” ⁴⁰ Ténéténé Jisəs akuú mende Farasi yimbə aké, “Simun nwyá mechó mangaré wə.” Aké “Ε ε” “Ménleré” “gáré me.”

⁴¹ Εφεé Jisəs alə mangaré abya nnó, “Gébé gefó nyá mende fə apwə bəó ápeá nká. Apwə ama uba nká útá, ayifə mboó géba. ⁴² Aka mánsε nká jii meti épó, agegé nnó ujwəó bi na úpwə ebwó mankwə, ajinte ebwó ako.

Jisəs agárégé mbo agiú, Simun ake, né umεé byé ebwó bina makpó apeá, ayindé agbóo nyé ne mboó ujwəó dəó?” ⁴³ Ashuú ji meko aké, “Élé muú yi abó ájinte ujwəó bií dəó.” Jisəs aké, “Ojəó cho.”

⁴⁴ Jisəs abwələ ushu ape mendée yimbə ne ama kuú Simun aké, “Pe mendée yina gé! Te mekoó nkpené fá gepú jye, əchyé me manaá nnó nshwóne uká bá wó. Yémbə, mendée yina ashwóné uká ba ne mánsé jii, ne ati úbí ne méjwé wuú. ⁴⁵ Otamé fə me əkpá ətya wó. Yémbə te mekoó nkpené fá, mendée yi alú danlya mánywələ me uká. ⁴⁶ Owaá me ye mawεé amma né mekpo wó. Yémbə mendée yina awaá me laménda né uká ba. ⁴⁷ Kaá nnó mendée yina aleré mbo gekpékpégé gejee εyigé na, Εσωω ajiúnte gejamége gabo ayi abó apyé. Yémbə, muú yi aferé nnó Εσωω abó manjinte gabo ayi ji apye dachye, mbəntó ne alerégé gejeé ne Εσωω dachye.”

⁴⁸ Wyé éφεé Jisəs ajəó ne mendée yimbə aké, “Ajiúnte *gabo wyé.” ⁴⁹ Bəó bi abó ányεé menyεé ne ji éφεé álə májmené nnó, “Mende yina aferé nnó alu ndé gefəgé muú, ayi akáge jəó nnó ji ajiúnte gabo muú?” ⁵⁰ Εφεé Jisəs ama ηméré aké ne mendée yimbə, “Chó chánchá, Εσωω apoó wó gétúgé əfyεé metəó wyé ne me.”

8

Andée fə ákéne ne Jisəs ne ápóge ji

¹ Ebelé ye wó, Jisəs ne baá utəó bií makpó áfyanéapeá álə mánkéné né malə ayi kəkəó ne ayi kpakpa. Agárege abya Εσωω melóméló nkane gefwage Εσωω gélu. ² Andée fə ntó áfé ne ebwó, ebwó abó álú andée bi Jisəs apye mamée bwó ábyé. Abifə abú aló nchye abi áchyege ebwó εfwyale. Ama akamege *Meri ayi atané meló Magdala ayi Jisəs ábuú aló nchye ákénéneama. ³ Ayifə akámége Joana mendée Chusa ayi alú mammyε dentəó mfwa Herəd. Ayifə Susana, ne gejamége andée bifó ntó. Andée bina ako ápóge Jisəs ne baá utəó bií ne májka bwó.

Nekanémejəó mentya mbwε

(Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Ndere Jisəs ákéne mbo, bəó átánege malómáló áchwó gé ji. Gejamége

bɔɔ géchómégé, alɔ mangaré ebwɔ nekanémejóɔ eni. ⁵ Nébó nelú nnó, “Bíí uma mempye makɔɔ fɔ afé manjye tya mbwé né mekɔɔ wuú, ndere átyaá, ámé ayifó ákwé né maá meti. Ewyágé bɔɔ ákógé ájyále, ne denywɔné ntó déchwɔ dechwére denyéé. ⁶ Amé ayifó ákwé né mfaá mme etárávé áchií ne ewyá wɔ áwanjésé getúgέ mbaá yimbɔ alú kpógóló. ⁷ Amé ayifó ákwé né mme ayi genkpé ntó géchíge wye, áchígé, genkpé eyigémbɔ géwé gekweré mbwé yimbɔ meshíí ejo ji. ⁸ Amé ayifó ákwé né mme melóméló, áchiígé, áwé, áfyé úsaá ame uta ápwɔ nkane ábó ápéné.” Jisɔs ánerégé ake, “Fwɔregé! Muú yi áwyaá matu manwú, áwú.”

Ula bi Jisɔs atóme makámejóɔ
(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ewyágé baá utɔɔ Jisɔs ágií ji ula nekanémejóɔ eníné abó atómé mbɔ. ¹⁰ Ake ne ebwɔ, “Élé enyú ne Eɔwɔ apyé nnó dékaá unó bi. Yémbɔ bɔɔ bifɔ áwúu gefwa jíí eyi gébó gélú nyá bibí né makámejóɔ jíí. Eɔwɔ apye wyembɔ nnó ébé nkane abó ásámé nyá mmu bɔ ηwe nnó: ‘Ápéle ágéné fɔ, áwúu ákaágé fɔ ula’.”

Jisɔs agare baá utɔɔ bií ula nekanémejóɔ mentya mbwé

(Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Ake, “ula nekanémejóɔ eníné na nelú nnó, mbwé yimbɔ élé mekomejóɔ Eɔwɔ. ¹² Amé mbwé ayi ákwéne meti álú bɔɔ bi áwúu mekomejóɔ Eɔwɔ, ewyágé danchɔmeló achwɔ féré mekomejóɔ yimbɔ né matɔɔ bwɔ nnó ekáge ebwɔ ákámé ne Eɔwɔ aferé ebwɔ né efwyale gabo. ¹³ Amé mbwé ayi ákwené né mfaá mme etárávé álú bɔɔ bi áwúgέ mekomejóɔ Eɔwɔ, ténéténé áse ji ne nechóchó. Yémbɔ álya fɔ nnó mekomejóɔ Eɔwɔ akpé mmu matɔɔ bwɔ wɔ. Mekomejóɔ Eɔwɔ yimbɔ alu eta bwɔ eké genɔɔ eyi gélá gepó ne maka. Gébége mmuameno achwɔgé getúgέ mekomejóɔ Eɔwɔ, ájá mmye meso. ¹⁴ Ne mbwé ayi ákwené né mme genkpé meshíí ejomé, álu nkane bɔɔ abi áwúu gέ mekomejóɔ Eɔwɔ, uféré unó mme ne mmwólé né unó bi uchwɔɔ ne gefwa ujo mekomejóɔ yimbɔ. Mbɔntó ne mekomejóɔ Eɔwɔ anómé mmu matɔɔ bwɔ detú. ¹⁵ Amé

mbwé ayi ákwené mme melóméló álú ntó eké bɔɔ bi áwúu mekomejóɔ Eɔwɔ, ágbaré ji metɔɔ é má ne ápyé genó eyigé mekomejóɔ ágaré, ne ájyé wyé mbembé.

Muú abi fɔ mekomejóɔ Eɔwɔ mbaá bɔɔ
(Mak 4:21-25)

¹⁶ “Muú álwégé fɔ étuléká ne abó genó akwéré éwú. Akágé bɔɔ ntó ewú afyé nteé ukwɔ. Yendegébé muú alwégé étuléká, aηma ewú mfaá, nnó, bɔɔ ákpege mmu gepú ágéné mbaá. ¹⁷ Kaáge nnó depɔ deko etiré débó délú bibí, dégenege nyé ne etiré délú né gemmua déchwɔ nyé né genjgbó. ¹⁸ Yendé gébé ayi enyú dewuúgέ mekomejóɔ Eɔwɔ, fwɔrege chánchá nnó dekaá depɔ etiré delú mmu. Kaáge nnó muú yi awya genó, ámage gbéé nyé ji eyigéfɔ. Muú yi alá pó ne geji, ásele nyé ye ékéké ewé ji awya nnó akpé alá amuamu.”

Mmá Jisɔs ne áηmo bií
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Ndere Jisɔs abó álú alerege mbɔ, mmá wuú ne aηmó bií áchwɔ mangé ji. Yémbɔ áka mankpe meti epɔ getúgέ bɔɔ ájamé dɔɔ né menómbí. ²⁰ Muú fɔ agare ji nnó, “Mmá wyé ne aηmó byéé álú dafye ákélege mangé wɔ.” ²¹ Jisɔs agaré ebwɔ aké, “Mmá wa ne aηmó ba élé bɔɔ abi áwúu mekomejóɔ Eɔwɔ ne ápye genó eyigé mekomejóɔ yimbɔ ákélege.”

Jisɔs anyá mbyonnyi atené
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Bíí bifɔ Jisɔs ákpe mmu ékpe ne baá utɔɔ bií, ne ájɔɔ ne ebwɔ aké, “Déchyaá gentógé mewaá deyyé egbé né.” Eféé ebwɔ álɔ manjyege. ²³ Ndere ebwɔ áchyaáge, Jisɔs akwé gejyá. Mbyonnyi átáné wye mbélépó né mfaá achwɔ ne eshye né gentógé mewaá, apye mbyo nnyi ado ékpe, manaá malɔ mánkpe mmu. Mane magyálege ebwɔ nnó áchwɔ kée. ²⁴ Ne ebwɔ ájye peé ji áké, “Atá, Atá déchwɔ nó nnyi.” Jisɔs akwilé ka anyá mbyo nnyi yimbɔ akwené, mbaá akwené tómeé. ²⁵ Ewyágé Jisɔs agíí bwɔ aké, “Matɔɔ nyú ayi défyéé ne me álé?” Yémbɔ efɔ éwú éwú ne elaa ebwɔ matɔɔ ne ála mano mekpo fuú, ágige ate aké, “Ndé gefógé muú na ayi anyagé mbyo ne ngba nnyi áwúu ji?”

*Jis̄s abú aló nchye átané mende f̄o mmye
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)*

²⁶ Aké ánérege manchyá gentógé mewaá, ákwóné gebagé mewaá Gar̄sene eyí gelú toitoi né *gebagé mewaá Galilí.

²⁷ Jis̄s aké atanegé né ékpe, akwone kwókwólé né melo f̄o, mende f̄o yi átané melo ewémba, ayi aló nchye áchyége ji efwyale áchwó báne ji. Te mekoó mende yina abó álú wyé gejógéné, alyá upú ne abelege lé mmu manome ayi áchomé né etárávé.

²⁸ Aké agene Jis̄s ajye kwé ji uká, alile akalege kénké aké, “Jis̄s Maá Es̄wa Anyata! Óbó ndé mechó ne me? Nkpá wó geká, óchyege f̄o me efwyale.” ²⁹ Ajóó mba gétúgé Jis̄s abó anyane ji nnó, tané mende yina mmye. Mende yina yéndégébé meló nchye yimba akwilégé ji mmyé, b̄oó áfwénege ji ne ápye. Yé lé áwéle ji uká ne amu ne b̄o nk̄p̄k̄v̄é, ábelé ji nkane muú dena, as̄régé abi, meló yimba ápyé ji abó akpe mewaá.

³⁰ Eféé ne Jis̄s agíí mende yimba aké, “Mab̄o mye makamege nnó?” Ashuú ji meko aké, “Nkamege gejamé.” Ajóó mba gétúgé gejamé aló nchye abó álú ji mmye. ³¹ Aló nchye b̄imba ákw̄o Jis̄s mata nnó ékagé abú abi akeré mmu gepyéé eyi geláge p̄o ne kwyakwya nnó ágéné efwyale. ³² Eféé kwókwólé, nf̄oné mekwende f̄o nébó nényéé né mbya mékw̄e. Aló nchye b̄imba ágégé nf̄oné mekwende eniné mba áne Jis̄s mmye nnó agó bwó akpe mekwende yimba mmye, Jis̄s akamé. ³³ Aló nchye b̄imba átané ájye kpé nf̄oné mekwende eniné mba né mmye. Nf̄oné mekwende eniné mba nésó ne gatélé, né shulé mékw̄e nékwé mmu géntógé mewaá né nyú manaá néke.

³⁴ Ambamé mekwende yimba ágégé ndere epyéé, abó ákeré meso melo bwó, mangaré abya yimba. Ndere ájyé, ágaré ntó abya yina né baá mal̄o ne b̄o dachi né gebagé mewaá eyígémba. ³⁵ B̄oó áwúgé abya yi, áchw̄o mangé genó eyigé gébó gépyé, ákwónégé mbaá ayi Jis̄s alu, ágé mende yimba, ayi aló nchye átane ji mmye ne nana ajwólé né egbe mmye Jis̄s, ne mandéé jíí mmye, akéré menyammye wuú. Ebwó ágégé mba ef̄o ekwó ebwó matáó. ³⁶ B̄oó bí abó ágéné genó eyigé pyé ál̄o mangaré

abi áchw̄o ndere épyéé ne mende yimba alé tóo.

³⁷ B̄oó ako né geba eyígémba gétúgé áb̄oó ef̄o ané Jis̄s mmye nnó ályaa melo bwó. Ajógé mba, Jis̄s akpe mmu ekpé manjye.

³⁸ Jis̄s ákwilégé manjye, mende ayi aló nchye abó achyége ji efwyale, ane Jis̄s mmye nnó agó ji akwólé ji. Jis̄s ashya aké, ³⁹ “Kéré meso. Ndere ójye mba, gáré b̄oó gekpékpégé genó eyigé Es̄wa ápyéé eta wyé.” Jis̄s ajógé mba mende yimba afé, aké meló kpaa ewémba meko agarege yéndémuú galógáló ayi Jis̄s ápyéé eta wuú.

*Maá Jar̄s ne mendée ayi atad̄ nku Jis̄s
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Jis̄s achyá akeré égbé géntógé mewaá. Eféé ekwó b̄oó abó ágile ji ne áchwógé áse ji ne metáó megomego.

⁴¹ Mende f̄o achwó, ayi ákúu ji Jar̄s, alu muú kpaa né echa mmyemenene. Ajye kpá Jis̄s geká nnó ajyé né gepú jíí, ⁴² gétúgé maá wuú áchwó gbó. Awya lé maá yiná ama mendée, ne alu anmé afyáneapeá.

Ne Jis̄s aló manjye, ndere ajyé b̄oó ákw̄olege ji égbé ewé ne ewé. ⁴³ Né geluage b̄oó b̄imba mendée f̄o abó alu ayi manoó mátánege ji mbe, málé anmé afyáneapeá; b̄oó maka apye kpá meti epó mantoó. ⁴⁴ Né geluage b̄oó b̄imba mendée yimba aké né mpu b̄oó achwó ji né meso anyaa ébwa ata manó nku wuú. Wyé ndere ataa mba manoó mimba masó.

⁴⁵ Jis̄s agíí aké, “Waá taá me?” Yéndémuú ashya, Pita aké, “Ata ógéné f̄o ndere b̄oó áno wó mme anmérege wá?”

⁴⁶ Yémba Jis̄s ató wyé eshye ajóó aké, “Muú f̄o ata me néndé nwú ndere uto útané me mmye.” ⁴⁷ Mendée yi ágégé nnó ula úgyá ji achwó mbe ushu Jis̄s awere, akwé ji uká. Eféé aló mangaré mbe ushu b̄oó ako genó eyigé pyé ne ji ataa Jis̄s. Ne ama gáré ntó ndere ji atágé Jis̄s nemée níí nébyé ténéténé. ⁴⁸ Jis̄s aké ne ji, “Maá wa otó gétúgé ofyéé metáó wyé ne me, ke pere.”

⁴⁹ Ndere Jis̄s abó alú j̄oóge ne mendée yimba, muú f̄o átané né gepúgé Jar̄s áchwó gáré Jar̄s aké, “Maá wyé agbó mé, óchyege sé ménleré efwyale detú.” ⁵⁰ Ndere ajóge mba, Jis̄s awú ne aké ne Jar̄s, “Ófógé, fyé lé metáó ne me, maá wyé apome nyé.” ⁵¹ Jis̄s

ne Jaros átané áfé. Akwónégé né gepúge Jaros, Jis̄s akamé f̄o nnó muú yicha akpe mmu w̄o, ékosé Pita ne J̄msi ne J̄on ne mma ne nte maá yimb̄o. ⁵² B̄oó ako bí ábó álú éféé, álíli, ádórege mmyé mme. Jis̄s aké ne ebw̄o, “Deligé sé, mesó mendée yina agbo w̄o, abelege lé géjya.” ⁵³ Ebw̄o álo manjwáné Jis̄s jwané gétúgέ ákaá nnó maá awú agbó mé. ⁵⁴ Jis̄s afé né melu ewé ábelé maá yimb̄o, agbaré ji ebw̄o, akú ji aké, “Mens̄o mendée kwilé ka.” ⁵⁵ Maá yimb̄o mendoó wuú ekeré, apeé akwilé ajw̄alé ka. Jis̄s aké ne bw̄o k̄elege menyéé chyége ji anyé. ⁵⁶ Mmá maá yimb̄o ne nte wuú aké ágéne mb̄o, matye mawá ebw̄o meno. Jis̄s afye ebw̄o ebé nnó ékagé ápyé muú akaá genó eyi gépyé.

9

Jis̄s ató angbá áfyáneapeá nnó ápye utóó bií

(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Né gébé géf̄o Jis̄s akuú angbá bií áfyáneapeá. Achwógé, achyéé ebw̄o uto mámbú aló nchye ako abi áchyége b̄oó efwyale ne mampye b̄oó mamée átoóge. ² Ne ató ebw̄o nnó ájyé ágáre abya gefwage Es̄w̄o ne mampye b̄oó mamée átoó. ³ Ama jóo ne ebw̄o nnó, “Deké deyye dékpagé ye genó. Dégbarégé meto ye menyéé ye gebá ye nka. Ékagé muú abó ndeé eyichá. ⁴ Dekwónégé yendé melo yéndé gepú eyigé dékpegé, b̄ége wyé kpaá te délyáge géjí. ⁵ Mb̄ogé meló éshagé mánse enyú, lyáge éwú. Deke delyage, nóge uká mme nnó mpúpú eyi ébalé enyú né uká étané mambe nkane gep̄o eyi gelérege gabo yi b̄oó biná ápyé.” ⁶ Wyémb̄o ne ályá, álo mankéné malómáló ágarege Abya Es̄w̄o melóméló ne ápyé b̄oó mamée átoóge mbaá meko.

Mfwa Her̄od akwé tametame

(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)

⁷ Né gébé eyigémb̄o, Her̄od muú alu muú kpaá né gebagé mewaa Galilí, ji awú n̄go ukpékpé unó bí baá utóó Jis̄s ápye. Akwé tametame, gétúgέ b̄oó f̄o ájógé aké Jis̄s yina alu lé mewené J̄on menwyaá b̄oó manaá Es̄w̄o ne akwilé né negbo. ⁸ Abif̄o aké: Elija *Muú Ekpávέ Es̄w̄o ne áamá chw̄o lére mmye mbaá b̄oó, abif̄o aké: Elé gekwénege

muú ekpávέ Es̄w̄o ne áamá kwilé né negbo. ⁹ Her̄od awúgέ mb̄o aké, “J̄on ns̄oó ji mekpo ne waá chá me mmage wúmb̄o ufélekpa ebí apye.” Ne akelé meti mangé Jis̄s yimb̄o.

Jis̄s achyé menyéé mbaá b̄oó *delé b̄oó atáa
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; J̄on 6:1-14)

¹⁰ *Angbá Jis̄s bimb̄o áfe neke ákerégé meso, ádo ji abya uf̄o unó bí ebw̄o ápyé. Aferé ebw̄o né gelúagé b̄oó ase ebw̄o áfé ebw̄o ebw̄o né meló kpaá ewé ákúu Betsada. ¹¹ Yémb̄o gejamégé b̄oó áwúgέ nnó áfé, álo mankw̄alé ji. Agégé ebw̄o, ase wyé ebw̄o ako ne aló mangárégé ebw̄o ndere gefwage Es̄w̄o gelú ne mampye b̄oó mamée átoóge.

¹² Nkwale aké akw̄onege baá utóó bií áfyáneapeá ágaré ji aké, “Ese delu fá né mashw̄one. Gáre b̄oó bina ájye ákélé né maló nnó ágéne genó eyigé ányéé ne malú ubélé.” ¹³ Jis̄s ashúú ebw̄o meko aké, “Enyú amb̄oó chyége ebw̄o menyéé ányé.” Ashúú ji meko aké, “Déwyaá lé ntó bred étáa ne meshúú épea, wá ókelege nnó esé déjyé déná menyéé yi ákwánege gejamégé b̄oó bi?” ¹⁴ Abó ájógé mb̄o gétúgέ b̄oó álú eké ushye. Ande ebw̄o ebw̄o álú *delé b̄oó atáa. Jis̄s ake ne baá utóó bií, “Gáre ebw̄o ájw̄alé matoó matoó, yendé ntoó usa b̄oó úpéa mesó éfya.” ¹⁵ Ajógé mb̄o, b̄oó bimb̄o ájw̄alé mme. ¹⁶ Jis̄s abó ntóo bred eyimb̄o étáa ne meshúú épeá, ape ame mfaánebuú, achyé matame mbaá Es̄w̄o, agyá éjí ubauba achyé baá utóó bií nnó ákáré mbaá b̄oó bimb̄o ányé. ¹⁷ Ebw̄o ako ányéé ágbeé. Ne ánerégé, ányweré ayi álaá ágbeé usá úfyáneupeá.

Pita aké Jis̄s alu muú ayi Es̄w̄o akwere ji ela gefwa

(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ Bií úmá ebí Jis̄s anénemmye jimbí, baá utóó bií ábó álú kwókwólé ne ji. Aké anerege agii ebw̄o ake, “Ndé gefogé muú njune b̄oó ájógé nnó me nlu?” ¹⁹ Ebw̄o akeré meko aké, “B̄oó bi f̄o aké ɔlu mewené J̄on menwyaá b̄oó manaá Es̄w̄o, abi f̄o áke ɔlu Elija abif̄o ntó áke ɔlu muú ekpávέ Es̄w̄o ayi ábó agboó ne ama péé.” ²⁰ Jis̄s ama gii ebw̄o aké, “Yé enyú deké nlu waá?” Pita ashúú ji meko aké, “W̄o ɔlu *Muú yi Es̄w̄o akweré ji elá gefwa.”

Jis̄as agaré efwyale wuú ne negbo níi
(*Mat 16:20-28; Mak 8:30; 9:1*)

²¹ Jis̄as afyε ebwó ebé nnó ékágé ágaré muú f̄o nnó ji alu Muú yi Es̄owó akweré ji elá gefwa. ²² Ama jóo ne ebwó aké, “*Maá Nte Mekwaá abó mangé efwyale d̄ó. *Akpakpa melo chóncho ne ámpyé upe Es̄owó ne *Anleré mabé Es̄owó áshyá nyé ji ne áwáne ji. Yémbó ndó élé ékwónégé akwilege nyé né negbo.”

²³ Ne ama jóo ne b̄óo áko aké, “Yé mb̄ogé muú nyú akélege mambε menkw̄ole wa, abo manjinte gemε jíi akpa gekwa ji akame ye negbo ne akwólégé me. ²⁴ Mb̄ogé muú akélege mampoó genwá jíi ebyénnó aníige nyε geji, ne mb̄ogé muú akamégé manchyéé genwá jíi getú ya, ebyénnó apomé nyε. ²⁵ Ama gii aké: Ndé nsá ayi muú áb̄óo, mb̄ogé abεge ne unó mme uko ne aníige genwá jíi? ²⁶ Kaáge nnó mb̄ogé mmyé égb̄oo muú gétuú ya ne mekomejóo wa, wyémbó ne *Maá Nte Mekwaá mmyé egb̄oo nyé ji manse muú yimbó ndere muú wuú né gébégé aké achwó ne gengbó gefwa jíi ne eyi gélú ntó eyigé Es̄owó ne makiénné ukpea jíi. ²⁷ Kaáge wáwálé nnó gentogé b̄óo álú mb̄o fáná, abi alá gb̄oo f̄o kpaá te ágene nyε gefwage Es̄owó.”

Jis̄as akw̄aré gef̄óo aḡenege manémané
(*Mat 17:1-9; Mak 9:2-8*)

²⁸ Genógé ndó énee ékógé eyi *Jis̄as abó ajóo unó bí, ase Pita, ne J̄on ne J̄emsi akwó ne ebwó mfaá mekwε f̄o nno ajye anémmyε éwu. ²⁹ Afé, ne ndere abo anénemmyε ushu bíi uló mánkw̄aré ne úla gef̄óo géchá. Mandeé jíi ntó ákw̄aré ala pópó ashwánege. ³⁰ Wyé mb̄élépó b̄óo ápéa ákwó f̄wéé, eféé ájóoge mejóo ne Jis̄as. B̄óo bímbó élé Mosis ne *Elija, ³¹ ne gengbógé Es̄owó gebó gegénege mbaá yi ebwó abo álú. Ebwó ájóoge ndere Jis̄as ajye gbó nyé né Jerosale ndere Es̄owó aké ébé.

³² Ndere ebwó abó jóge ne Jis̄as, Pita ne J̄emsi ne J̄on abó ákwé géjya. Aké ápéle ágé ndere Gengbógé Es̄owó géshwánege né menyamyε Jis̄as ne ande bimbó ápéa abi áténé ne ji. ³³ Wyé ndere ande bimbó ályá Jis̄as ájye, Pita aké ne Jis̄as, “Ata, eló ndere esé délú fa. Esé détenege nyé óto úléé, géma

eta wyε, géma eta Mosis ne géma eta Elija.” Pita ajoge mb̄o, akaá wó.

³⁴ Wyé ndere Pita ajógé mb̄o, gekó géchwó kweré bwó ne éfó ékwó bwó matóo ³⁵ Meko muú f̄o atané mmu gekó aké, “Gége maá wa ayi me njyá na, wuúge ne ji.” ³⁶ Meko yimbó aké akwyage ágé nnó Jis̄as ala jim-bíi. Ebwó ákérégé meso ala b̄ombó né gébé eyígémbó, ágaré ye muú f̄o unó bí úpyé né mfaá mékwé wó.

Jis̄as apyε mad ayi améé gesasa atoo
(*Mat 17:14-18; Mak 9:14-27*)

³⁷ Bíi újyágé ndere Jis̄as ne ángbá bíi áshúlege mekwε ewémbó áchwó, gejamégé b̄óo áchwó báne ebwó. ³⁸ Muú ama akalé né mmu gejamégé b̄óo bimbó aké, “Ménleré, nkpa wó geká pε maá wa. Nwya éle maá yiná ama, alu mende. ³⁹ *Meló nchye achyége ji efwyale. Yéndégébé akwilégé ji akalé, akwé mme achuú, akpane upa, ne genfwéné getánege ji meno, meló nchye yimbó alyágé ji k̄okoge. ⁴⁰ Nne baá utóo byε mmyε nnó áféré meló nchye yina ne ápulé épwó.”

⁴¹ Jis̄as awúgé mb̄o aké, “E é enyú njye enina delu untantamé b̄óo abi dela fyéé matóo ne Es̄owó cháchá wó. Nkoge mb̄o metóo ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndó eníi ne défyéé matóo ne Es̄owó? Ajógémbó, aké ne mende yimbó, chwó ne maá wyε fa.”

⁴² Ndere ákéne achwóo ne maá yimbó meló nchye yimbó, apyε ji akwé mme achwu gbokgbok. Jis̄as anyá meló nchye yimbó atané maá yimbó mmyε atoo. Jis̄as ashuú ji mbaá nte wuú. ⁴³ B̄óo áko ágégé uto bí Es̄owó awya matyε mawá ebwó meno.

Jis̄as ama gare baá utóo bíi ndere ji ágboó nyε

(*Mat 17:22, 23; Mak 9:30-32*)

Yéndémuú ala meno mekpo fuú né ukpékpé unó bí Jis̄as apyε, abwólé ajóo ne baá utóo bíi ake, ⁴⁴ “Nénege matu déwú mechó ewé nchwóo gare enyú. Achyége nyε Maá Nte Mekwaá né amu b̄óo nchye nnó ápyé ne jí ndere éjii bwó.” ⁴⁵ Yé ndere Jis̄as ajóo mb̄o, baá utóo bíi akaá ula mechó ewéna wó. Genó gef̄óo géwá ebwó matóo nnó ye áwú akaágé ula. Ne ebwó abó ntó ef̄o má mangii ji.

Ndé muú alú muú kpaá
(*Mat 18:1-5; Mak 9:33-37*)

⁴⁶ Eké éwyage mbeé akwé baá utó Jisós ebwó ebwó nnó waá alú muú kpaá? ⁴⁷ Jisós akaá uféré bwó éféé ne aselé maá fɔ kɔ́ aténé ne ji né nɛ́nkúwú né mmye, ⁴⁸ ne aké ne ebwó, “Yéndémuú ayi akamege mampye galógáló ne mamane kɔ́ nkane ayina né mabɔ ma ebyennó ase mbɔ lé me, ne muú yi asege me ebyennó ase mbɔ lé muú yi atómé me. Kaáge nnó muu yi aséle menyamye wuu nnó ji apó ye muú fɔ né geluáge nyú élé ji ne alú muú kpaá.”

Muú yi alá paá wɔ́ alu lé awyé
(*Mak 9:38-40*)

⁴⁹ Jɔ́n akwilé ne ewú aké, “Ata debó degé mende fɔ aferege aló nchye né mabɔ myéé ne dégbé ji gétúgé alá pɔ́ fɔ́ né geluá gesé.” ⁵⁰ Jisós ajó ne ebwó aké, “Dégbegé gefogé muú yimbɔ gétúgé muú yi alá paá enyú alu lé awu nyú.”

Bɔ́ Samarya áshya mánse Jisós

⁵¹ Gébé gélágé kwókwólé eyígé Esɔ́wɔ́ aséle nyé Jisós mánjye mfaánebuú, Jisós awya metó nnó abó manjye né Jerosale. ⁵² Ndere aló mánjye, ató bɔ́ fɔ́ né mbe. Akwónégé melo fɔ́ né gebage Samariya, álo mánkelé melu ewé Jisós achwágé ábélege. ⁵³ Bɔ́ bimbɔ ágégé nnó Jisós akoge mánjye Jerosale, áshya mánse ji. * ⁵⁴ Jemsi ne Jɔ́n, áwúgé mbɔ ágii Jisós áke, “Ata, nnó déjɔ́ mewé étáné mfaánebuú éshulé échwó ésó bɔ́ bi ágbó?” ⁵⁵ Jisós abwólé ushu ashulé ebwó ndo. ⁵⁶ Ne alyágé éféé afé melo ewéché ne baá utó bií.

Geḡwágé áḡkwólé Jisós
(*Mat 8:19-22*)

⁵⁷ Wyé ndere ákéne ájye né meti, mende fɔ́ achwó jɔ́ ne Jisós aké, “Nkwólégé wɔ́ déjyége yéndé mbaá ayi ɔ́jyé.” ⁵⁸ Jisós ashúú ji meko né nekanémejɔ́ aké, “Ushua úwya ambu ayi úbélege wyé, denwɔ́né dewyaá anywa ne me Maá Nte Mekwaá mpó ye ne melu ewé nshwórege mekpɔ́ ngbeé mmye.”

⁵⁹ Eké éwyáge Jisós aké ne mende yicha, “Kwólé me.” Mende yimbɔ aké, “Ata gó nnyé nnii kpé nte wa ne nchwó.” ⁶⁰ Jisós ashúú ji meko aké, “Lyá abi álú eké áwuú bɔ́

ánií mewu bwó; ne wɔ́ chɔ́ ɔ́jyé ɔ́gáre ndere gefwage Esɔ́wɔ́ gélú.”

⁶¹ Muú yifɔ́ ama jɔ́ ne ji aké, “Ata nkwólege nyé wɔ́, yémbɔ gó kpé nnyé ngaré ulagepú ba nnó esé détámé ate ne nchwó.”

⁶² Jisós ashúú ji meko aké, “Muú yi agbarégé mé géká mankyá mekɔ́ ne amagé ja mmye meso akwané fɔ́ mambé muú utó gébége Esɔ́wɔ́ agbarégé gefwa ji wɔ́?”

10

Jisós ató áḡkwólé usaá úléé mesó eḡyanepéa

¹ Depɔ́ etíré na dékógé, Ata Jisós ajya usaá bɔ́ úléé mesó eḡyanepéa, ató ebwó ápéa ápéa nnó abó mbe né malɔ́ ayi jimbɔ́ akoge nyé wyéé. ² Ndere atómé ebwó aké, “Mbwé manferé ajá dɔ́ ne bɔ́ utó abi áférege ája wɔ́. Nége mmye mbaá Esɔ́wɔ́ mbɔ́ mekɔ́ nnó ató bɔ́ utó abifɔ́ nnó áchwó áferé mbwé wuu. ³ Chóge, ndere déjyé mbɔ́ kaáge nnó mentóme enyú mbaá bɔ́ mme nkane mágɔ́me né mpú ukwaála. ⁴ Deké deyye debogé ḡka, ye géba ye unó uká ebifɔ́. Deké deyye né menɔ́ meti détenégé fɔ́ détámé muú ⁵ Yéndé melo ewé dekwónégé, gepú eyigé dékpréne, bóge mbe détámé bɔ́ abi álú né mmu nnó, ‘Nesɔ́ nébé né gepú yina’ ⁶ Mbogé muú alú né gepú eyigémbɔ́ ayi apyé fɔ́ nesɔ́, nesɔ́ neláa nyé ne ji, mbogé apyé nesɔ́, nesɔ́ nékérege nyé eta nyú. ⁷ Dekpégé né gepú eyigémbɔ́ bége wyé éféé, dékprégé fɔ́ upú upú. Yéndégenó eyígé áchyegé nyú nyége lé nyéé ne eyigé manyú nyúge, getúgé muú utó abó mambé ne nsá. ⁸ Yéndé melo ewé dekwónégé ásege nyú ábelégé mmu gepú déshagé fɔ́ menyéé yi áchyége enyú. ⁹ Pyége bɔ́ mamée átóo né melo ewémbɔ́, ne gárege ntó ebwó mekomejɔ́ Esɔ́wɔ́ nnó, ‘Gefwage Esɔ́wɔ́ gechwó kwókwólé ne nyú.’ ¹⁰ Yéndé melo ewé dekwónégé ne áshagé manse enyú, chóge né metó melo déjɔ́ nnó, ¹¹ ‘Yé mpúpú éyí dékpané né melo enyú, gége éjiná ndere dékwele uká nnó étáné. Yémbɔ́ kaáge nnó Gefwage Esɔ́wɔ́ gechwó kwókwólé.’ ¹² Ngarege enyú nnó bií únɔ́ mpa, Esɔ́wɔ́ agene nyé melo Sodom meshwe apwɔ́ melo ewémbɔ́.”

* **9:53** Elú wáwálé nnó: Asé ji wɔ́, getuge bɔ́ Jus ne bɔ́ Samarya ápáa ate.

*Malɔ ayi alá áfyéé matɔ́o ne Jisɔs wɔ́
(Mat 11:20-24)*

¹³ Ake, “Utónkwa ubé nyɛ ne enyú bɔ́o melɔ Korasin, utónkwa ubé ntó ne enyú bɔ́o Betsada néndé, ukpékpé ufélekpá ebi mpyɛ eta nyú, mbɔ mpyɛ nyá ubi mbaá bɔ́o Tiya ne Sidɔn mbɔ ályaa mé gabo bwó te gachií, áfyɛ uchálé mandeé, áwaa matwɔ né mekpɔ mánleré nnó ályaa gabo ebwó.

¹⁴ Kaáge nnó bií unɔ́o mpa Esɔwɔ agene nyɛ bɔ́o Tiya ne Sidɔn meshwɛ apwɔ enyú.

¹⁵ Chyá enyú bɔ́o Kapanɔm, déferé nno ngó nyú akwɔme nyé te mfaá mfaá? Ngba! Ashúlege nyé enyú mme kpáte dékwónene melɔ áwuú bɔ́o.”

¹⁶ Jisɔs aké achwɔ nére, ajɔ́o ne abi ji atɔmé aké, “Muú yi awugé enyú ebyennó awú mbɔ élé me, ne muú yi ashyagé enyú ebyennó ashya mbɔ élé me; ne muú yi ashyagé me éleré nnó ashya mbɔ lé Esɔwɔ muú átɔme me.”

Baá dentɔ́o Jisɔs ákeré meso ne nechóchɔ́

¹⁷ Baá dentɔ́o Jisɔs bimbɔ usaá uléé meso éfyanepea ákeré meso ne nechóchɔ́ aké ne Jisɔs, “Atá ye aló nchye áwuú ésé gébége dényané abi né mabɔ myé.” ¹⁸ Jisɔs ákeré bwó meko aké, “Elú wáwálé, ngé *danchɔmeló ndere atáné mfaánebuú eké dasama akwe né mme. ¹⁹ Wuúge! Nchye enyú uto ebí dékáge jyá mmyɔ ne ngát ne mma nchyeé enyú uto bí upwó ye uto ebi Danchɔmeló ne genó gefó eyí gépyé enyú gépó. ²⁰ Yémbɔ débégé fɔ ne nechóchɔ́ gétúgé aló nchye áwuú enyú. Bége lé ne nechóchɔ́ nnó Esɔwɔ asá mabɔ nyú né mmu ηwe ayi alú né mfaánebuú.”

*Jisɔs alu ne nechóchɔ́
(Mat 11:25-27; 13:16, 17)*

²¹ Né gebé eyigé Jisɔs ájɔ́oge depɔ ti, Mendóó Ukpea épyɛ ji agbeé ne nechóchɔ́ ne ajɔ́o aké, “Nte wa, Ata ayi abɔ́o mfaá ne mme, mfeé wɔ dɔ́o, nkane opyɛé nnó depɔ etire detome ne me debe bibií mbaá bɔ́o denjá ne abi ákaa ηwe dɔ́o. Jnené deti gbógónó mbaá bɔ́o abi alá kaáge ye genó nnó ákaa. Elu wáwálé Nte wa, mbɔ ne wɔ mbɔ́o ókelé nnó ébé.” ²² Jisɔs ama jɔ́o aké, “Nte wa achye me unó uko. Muú ayi akaáge gefɔ́ge muú ayi Maá alú ápó, ekosé Nte wuú ne ye muú

ayi akaáge gefɔ́ge muú ayi Nte alu ápó ekose Maá ne bɔ́o abi ji ájyaá nnó ápyɛ ebwó ákaa Nte wuú.”

²³ Eké éwyage abwólé ushu ajɔ́o ne baá utɔ́o bií aké, “Enyú dewya éfwɔ mangé unó bí dégéne mbɔ. ²⁴ Ngarege enyú nnó gejamégé bɔ́o ekpávé Esɔwɔ ne afwa ntó abɔ ákelé mangé unó bi enyú dégéne mbɔ ne manwú unó bi enyú déwuú mbɔ yémbɔ áwuú wó.”

Nekanémejɔ́o mende Samarya ayi alomé metɔ́o

²⁵ Eké éwyage *Ménleré mabé Esɔwɔ fɔ achwó ne defyá né metɔ́o mámuá Jisɔs aké, “Ménleré, mpyɛ nnó ne mbó genwá eyi gélagé byé?” ²⁶ Jisɔs agií ji aké, “Asá né mmu ηwe Esɔwɔ nnó? Jɔ́o wyé wúwú nnó?”

²⁷ Ashuú Jisɔs meko ake, “Gbógé ne Ata Esɔwɔ wyéé ne metɔ́o wyéé meko, ne mendóo wyéé meko ne uféré byéé uko, pyégé utɔ́o bií ne eshyɛ wyéé meko, tégé wyéé lé ji yéndégébé, ne gbógé ne nte ménmémé wyéé ndere ogboó ne gеме jyéé.” ²⁸ Jisɔs aké ne ji, “Olu cho Pyembɔ ne óbɔ genwá.”

²⁹ Mende yimbɔ, manleré nnó nkwe wuú alu cho, agií ji aké, “Mpyɛ nnó ne nkaa nte ménmémé wa?” ³⁰ Jisɔs agaré lé ji nekanémejɔ́o aké, “Né bií fɔ mende fɔ atané Jerosale ashulege ajye né Jeriko, aké akwónenege meti ánjɔ apyɛ ji, átule ji, áfɔ́o unó bií uko, ályá ji ala mángbómangbó, ábó áfé. ³¹ Eké épyembɔ, *mémpyɛ upe Esɔwɔ ashulege ajye né meti ewémbɔ aké agene mende yimbɔ apyamé akoó. ³² Wyémbɔ ntó ne muú Levi áchwɔ́o, alu mempoó ámpyé upe Esɔwɔ, akwónégé éféé, agé mende yimbɔ ji ntó akoó égbé ewé chá.

³³ Eké éwyage mende *Samariya fɔ ayi ebwɔ alá túgé ne bɔ́o Jus akwóné éféé aké agene mende yimbɔ meshwɛ akwó ji metɔ́o. ³⁴ Ajye báne ji, ashwóné upa bimbɔ ne mmɔ́o *, ata maweé wyé awé úbí ne ubaa mándée. Abwéé ji anéré mfaá *géjuná jii, afé ne ji né gepú eyigé ankéé ábélege áchyége manka, éféé ne apelé ji. ³⁵ Bií ujayagé aferé nka achyé mbɔ́o gepú aké ne ji, ‘Pélé me mende yiná. Mbɔ́ge wɔ́wɔ́ge ηka épwɔ́ge eyí, nkerégé meso nshuge nyé wɔ́ éjí.’”

* **10:34** Elú wáwálé nnó: Bɔ́o Isreli áselé mmɔ́o bwó ne maweé nkane uka.

³⁶ Jis̄s agárégé ji mb̄o, agíi ji aké, “Né ebw̄ó bímb̄o áléé ayi ndé álère nnó ji alu nte men̄mé mende yi án̄jó átulé mb̄o ji? Garé me.” ³⁷ *Ménl̄eré mab̄e Es̄w̄o ashuú ji meko ake, “Élé ayi aḡené mb̄o ji meshw̄e.” Jis̄s agáré ji aké ch̄ó, “Pȳe wȳémb̄o.”

Jis̄s aj̄ye ḡé Mata ne M̄eri

³⁸ Ewyágé Jis̄s ne baá ut̄ó bií átane aj̄ye kw̄óne né melo f̄ó. Mendée f̄o ajw̄olege éféé ayi akamege Mata. An̄e Jis̄s m̄mye nnó achw̄ó né gepú j̄i. ³⁹ Mata ab̄ó awya meso wuú yi alú mendée ayi akámege M̄eri. Ndere Jis̄s ab̄ó akpené mmu, M̄eri ajw̄ole ji né nen̄kúné m̄mye, afw̄orege unó bí Jis̄s alérege, ⁴⁰ yémb̄o Mata né égbé ewuú amȳe le man̄kele genó eyíge Jis̄s anȳéé. Eke ewyage Mata aj̄ye j̄óo ne Jis̄s aké, “Atá ōḡené ndere M̄eri alyá me nnó m̄pye ut̄ó me m̄bií? Gáré ji áchw̄o ap̄oo me.” ⁴¹ Ata Jis̄s akuú ji aké, “W̄o Mata ówane m̄mye j̄ye mamp̄ye gejamégé unó ne óma óch̄ȳege gem̄e j̄ye efwyale; ⁴² Yémb̄o genó gelu géma élé M̄eri ne aj̄yá genó eyígémb̄o. Amage sé sé gejí eta wuú.”

11

Jis̄s aleré ndere muú ab̄óo man̄em̄mye m̄bad̄ Es̄w̄o
(Mat 6:5-13; 7:7-11)

¹ Né gébé gef̄ó Jis̄s ab̄ó an̄em̄mye né mbaá f̄o. Aké anerege maá ut̄ó wuú ama achw̄o j̄óo ne ji áke, “Ata l̄eré ese ndere deb̄óo man̄em̄mye mbaá Es̄w̄o wȳe ndere J̄on ab̄ó aleré baá ut̄ó bií.” ² Éféé Jis̄s aleré baá ut̄ó bií ako aké, “Yendégébé deké den̄em̄mye j̄óoge nnó:

Nte sé, pȳé mab̄o m̄myé mábé ne énogé Pȳe gefwa j̄ȳéé géchw̄ó.

³ Ch̄ȳegé esé menȳéé yi dékélege bií ne bií.

⁴ Jinte gabo yi ese dep̄ye eta wȳé, ndere esé ntó déj̄igente gabo yi b̄óo ápȳéé eta esé.

Ōkamégé esé dékpé né mmuameno.”

⁵ Ne Jis̄s am̄éé aké dése nnó, “Mb̄ogé ɔlu ne mejeé ne ɔj̄yegé gáre ji ne met̄óo utuú ɔké, ‘Mejeé pw̄o me ntó br̄ed éléé. ⁶ Men̄kéé wa achw̄o, mp̄o ne genó eyigé nch̄ȳege ji, mejeé wȳé aj̄óoge nyé nnó?’ ⁷ Nd̄of̄o eb̄éé nnó ji ashuge ji meko né mmu gepu aké, ‘Ōch̄ȳege me efwyale. Ngbé mé gepú ya

mb̄elé ne baá ba, nkwilégé sé ka man̄k̄el̄é genó nch̄ȳé w̄o.’ ⁸ Jis̄s aké, mende yiná ashyá man̄kwilé ka ach̄ȳé ji menȳéé, yé lé alú mejeé wuú yémb̄o ngarege w̄o nnó ȳe épȳé nnó, gétúgé adoó men̄ómbí d̄óo d̄óo, mejeé wuú akwilege nyé ka man̄ch̄ȳé ji yendé genó eyíge akélege aj̄ȳé.

Jis̄s alerege nnó ɔké ɔkelege genó, gii Es̄w̄o né m̄myemen̄ene

(Mat 7:7)

⁹ “Mb̄o ne ngarege enyú nnó, ‘Gige wȳe Es̄w̄o gige, ach̄ȳege nyé enyú unó bi dekelege, kelege wȳe kelege ápȳe nyé enyú deḡe ubi. Dóoge wȳe menombi doó, anénege nȳe enyú ewú.’ ¹⁰ Kaáge nnó muú yi agigé genó, asele nȳe, ne ayi akelégé, agene nȳe, ne muú yi anogé men̄ómbí, anénege nyé ji éwú. ¹¹ Ndé muú nyú ayi abegé nte, ne maá wuú agigé ji meshuú, ách̄ȳége le ji m̄myo? ¹² Wá mb̄ogé akogé nekwanchií, ach̄ȳege lé ji ngat? ¹³ Mb̄ogé enyú ákwaá abi délu b̄óo nch̄ȳe, dech̄ȳege unó ul̄óul̄ó mbaá baá nyú, ndé gep̄ye ne Nte nyú yi alú né mfaánebuú alá ch̄ȳégé Mendoó Ukpea mbaá b̄óo abi ágige ji?”

Jis̄s ap̄o ula uma ne Bels̄eb̄b̄ mfwa aló nch̄ȳe

(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Né gébé gef̄ó Jis̄s aféré meló nch̄ȳe ayi ap̄ȳé mende f̄o álaá mbú. Meló yimb̄o aké atan̄ege ji m̄mye mende yimb̄o ab̄o man̄j̄óo mej̄óo. Gejamégé b̄óo bí awuú ndere mende yimb̄o aj̄oge mej̄óo mat̄ȳe mawá ebw̄ó meno. ¹⁵ Yémb̄o abif̄o aké, “Abuú áló nch̄ȳe né menȳamȳe b̄óo, élé Bels̄eb̄b̄ mfwa áló nch̄ȳe ne ach̄ȳége ji uto nkawu ne ábuú áló nch̄ȳe.” ¹⁶ Abif̄o ak̄ele meti mamua Jis̄s. Agíi ji aké, “Pȳe uf̄elekpa ese dégé, man̄lere nnó Es̄w̄o ne at̄óme w̄o.” ¹⁷ Jis̄s ákaá genó eyigé ebw̄ó áf̄erége, aj̄óo ne ebw̄ó aké, “Yendé melo ewé b̄óo álá p̄o meko ama, éténégé. Mb̄ogé ula gepú ukarégé, uké umȳe ne ate utyage. ¹⁸ Mb̄ontó ne élú ne danch̄omelo, mb̄ogé b̄óo bií ákarégé aké ámȳé ne ate gefwa j̄i géténégé. Nj̄óo mb̄o, gétúgé enyú deke uto ba utan̄ege mbaá danch̄omeló, ne nkáge mf̄ere aló nch̄ȳe. ¹⁹ Deké mf̄erege aló nch̄ȳe né uto bí danch̄omeló. Ndere enyú deké mb̄o, b̄óo nyú áferege né uto bí wá? Ébyennó ebw̄ó

ambɔ́ ɔ́lérege enyú nnó delu gyé. ²⁰ Yémbɔ́, mbɔ́gé ɛ́lé utó bí Ɛsɔ́wɔ́ ne mbuú ɔ́ló nchye, kaáge nnó Gefwage Ɛsɔ́wɔ́ gélo mé fá ne enyú.

²¹ “Enyú dekaá nnó, mbɔ́gé meto muú akpomégé mmye ne unó bee mámbá gepú jíí, unó bíí uko ubéé chánéné. ²² Yémbɔ́ mbɔ́gé muú yi atóo apwɔ́o ji, achwɔ́gé kpá ji ne umye, afɔ́ge nyé unó umye bíí ɛbí ji abó anéré metɔ́o wuú wyé, akaré ne ajeé bíí.

²³ “Muú yi ashyagé manténé né depɔ́ ta, ɛ́byennó atya lé déti. Mbɔ́gé muú ashyagé mampoo me nnó apyé bɔ́o ákaá Ɛsɔ́wɔ́, ɛ́byennó achɔ́ mbɔ́ ɛ́lé utɔ́o ba.

*Meló nchye ayi akéré meso
(Mat 12:43-45)*

²⁴ “Gepɔ́gé meló nchye gélu nnó, gébége atanégé muú né mmye akéne akélege melu mangbeé mmye né mmu mewaá. ‘Mbɔ́gé alá ge melu wó, ajɔ́ge aké nkerege meso né mbaá yi ntané.’ ²⁵ Mbɔ́gé akerege meso ne agegé nnó gepú yimbɔ́ gela gewa, ákwyé áshwa mé géjí, ²⁶ akerege, afé ase ɔ́ló nchye abifo akénéama abi abɔ́o apwɔ́o ji, ákpé ájwólé mmu. Ne gefɔ́o ɛ́yígé muú yimbɔ́ ábéé gebɔ́o gépwɔ́ ɛ́yígé mbembé.”

Metɔ́o megɔ́megɔ́ ɛ́wé wáwálé

²⁷ Jisɔ́s ajɔ́gé depɔ́ ɛ́ti, mendée fɔ́ né mmu geluage bɔ́o bimbɔ́ ado ɛ́lulú aké, “Metɔ́o megɔ́megɔ́ ɛ́lu ne mendée yi ábyené wɔ́ ne awéé wɔ́ ne mámbé jíí.” ²⁸ Jisɔ́s akéré meko ake, “Géjamégé metɔ́o megɔ́megɔ́ gélu lé ne bɔ́o bí awúu mekomejɔ́o Ɛsɔ́wɔ́, ne apye nderé aké.”

*Bɔ́o akélege ufélékpá
(Mat 12:38-42; Mak 8:11, 12)*

²⁹ Nderé Jisɔ́s ajɔ́ge depɔ́ tí gejamégé bɔ́o áchwɔ́ chóme áwúu. Ne Jisɔ́s ajɔ́o ne ɛ́bwɔ́ aké, “Enyú nnye eniné na debɔ́. Dekélege me nléré enyú ufélékpa, yémbɔ́ yé uma nlérégé fɔ́, wyé lé ufélékpa ɛbí *Jona. ³⁰ Wyé nderé Ɛsɔ́wɔ́ abó apyé ufélékpa né mmye Jona manléré utó bíí mbaá bɔ́o Ninéve, mbɔ́ntó ne ɔ́lérege nye né mmye Maá Nte Mekwaá, ne nnye eniné na négéne nye. ³¹ Bíí unóo mpa Ɛsɔ́wɔ́, mfwa mendée né melo Sheba ákwilege nye ashule bɔ́o nnye enina ndo nnó ápye gabo. Néndé, atané nya kpaá

teté ɛ́wu áchwɔ́ wú unó bi mfwa *Solomun ɔ́leré nya bɔ́o ne déngá. Kaáge ye nnó muú alu mbɔ́ né metɔ́o metɔ́o enyú ayi ɔ́lérege mekomejɔ́o ne déngá apwɔ́o mfwa Solomun yémbɔ́ défyéé fɔ́ matu manwúge wó. ³² Bíí mpa, bɔ́o Ninéve ntó áshulege nyé ndo mbaá nje eniné fi gétúgé ɛ́bwɔ́ abó awúu mekomejɔ́o Ɛsɔ́wɔ́ ayi Jona abó agare ne ákwɔ́ré matɔ́o bwó. Muú yichá alu fá nána ayi mekomejɔ́o wuú apwɔ́o ayi Jona, ne enyú dewuú fɔ́ ji.

*Jisɔ́s alerege bɔ́o gengbógé menyammye
(Mat 5:15; 6:22, 23)*

³³ “Muú ɔ́lwégé fɔ́ ɛ́tuléká ábele bíbí. Yé gesá akpáné fɔ́ akwéré ɛ́wú. Anma ɛ́wú mfaá nnó bɔ́o ákpege mmu gepú ágéné mbaá. ³⁴ Amé mekwaá álu ɛ́ke ɛ́tulékáné né menyammye wuú meko. Mbɔ́gé amé jyé ɔ́lú chánéné, kaá nnó menyammye wyé meko abéé ne gengbó, ne mbɔ́gé amé jíí apó chánchá agene gemua mbaá meko. ³⁵ Muú abó mancheré chánchá agé nnó gengbó ɛ́yígé ji aferé nnó agene gépó fɔ́ lé gemua. ³⁶ Mbɔ́gé muú akwólégé gengbó wáwálé, ayi depɔ́ tíí délá pó né gemua, genwá jíí geko gebéé nyé pópó ndere mewé ɛ́génege né gemua.”

*Jisɔ́s ashule ndo mbaá anleré mabe Ɛsɔ́wɔ́
ne ɛ́kwɔ́ bɔ́o Farasi
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)*

³⁷ Nderé Jisɔ́s alú ajɔ́ge mbɔ́, muú Farasi fɔ́ akú ji nnó ajyé anyé menyéé ne ji né gepú jíí. Ajye kpé ajwólé, ɛ́bwɔ́ ɔ́lo manyé menyéé. ³⁸ Muú Farasi yimbɔ́ agégé nnó Jisɔ́s aló manyé menyéé ayi ɔ́lá shwóné amu wó ala meno mekpo fuú. ³⁹ Jisɔ́s aké ne ji, “Enyú bɔ́o Farasi dewya matɔ́o nchye ne usée. Néndé gepɔ́ge nyú gélu ɛ́ké muú ayi ashwánege meso amo ne uchweri menyé, yémbɔ́ né mmu, abelege unó bi ji abɔ́o né mati mabomabo. ⁴⁰ Ama jɔ́o aké: Enyú delu ukenkené bɔ́o. Enyú dekaá fɔ́ nnó Ɛsɔ́wɔ́ yi akwyé meso genó ji ne akwyé ntó mmu wó? ⁴¹ Genó ɛ́yígé enyú débɔ́o mampye gélu nnó, bóge genó ɛ́yígé gelu mmu bɔ́o akpánkpa menyéé nyú déchyé mbaá bɔ́o gekpo. Ɛ́féé matɔ́o nyú ntó ábé nyé pópó né depɔ́ deko.

⁴² “Utónkwa ulú ne enyú bɔ́o Farasi. Enyú dekarege menyéé yi dékpáne né makɔ́o nyú dékaré malú afya, déchyé Ɛsɔ́wɔ́ melú ɛ́ma.

Yémbò depyé unò ebí úlú cho mbaá bós ne dejinte mangbógé ne Esòwò. Pyege ukpékpé unò bina. Yémbò délyage fò manchye echye ewé enyú debò dechyege me.

⁴³ “Utónkwa úlú ne enyú bós Farasi deg-boó mánjwólé malú ujwólé ayi énogé né mmu macha mmyemenene ne dekelege nnó bós átámégé enyú ne énogé ne matoó gese.

⁴⁴ “Utónkwa úlú ne enyú, délu eké manome ayi álu bibi. Bós ákéne mfaá ákaá fò nnó ákpáne mbò lé getoó wò.”

⁴⁵ Jisòs anérégé manjó depò etí, Ménleré mabé Esòwò ama aké, “Ménleré ójóoge mbò depò etiré na, óshye mbòntó esé.” ⁴⁶ Jisòs ashúú ji meko ake, “Utónkwa úlú ntó ne enyú Anleré mabé Esòwò, enyú denerege bós matuú ayi ánoó nnó ákpa, mánwò ebwò yé dachyé déwólé.

⁴⁷ “Utónkwa úlú ne enyú; enyú dékwyege manómé bós ekpávè Esòwò abi ante nyú abó áwané, yémbò deshya meko mejó ebwò.

⁴⁸ Mámpeye mbò enyú degame mbò lé ante nyú né unò bi ebwò ábó ápyé. Áwá bós ekpávè Esòwò, nána dékwyege manome bwó. ⁴⁹ Esòwò mfwa dénǵá né gétú eyigé mbò aké, ‘Ntòme nyé ebwò bós ekpávè ne ángbá bá. Ebwò áchyége nyé gentóge bós ba himbò efwyale ne áwáne nyé abifò.’

⁵⁰ Elé nje eníné na ne Esòwò agíge nyé ebwò gewu eyigé bós ekpávè bíí, abi bós áló manwáne te mme yina aló úla, kpaá te nána. ⁵¹ Aló nyé mángii manoó mewené Ebel ákwóné ami Sakariya ayi ebwò áwáne ji né mmu echa ure Esòwò, metómetó gelú eyigé ápye ure ne melu ewé bós alá kpéné tametame. Ngarege enyú wáwálé nnó Esòwò aló nyé mángigé nje eníné na gewugé bós abi áwané.

⁵² “Utónkwa úlú ne enyú Anleré mabé Esòwò. Debí egbógóló menómbi ewé muú akoógé ne akaá Esòwò. Enyú ambós dékélégé fò mankoó wyé dekaá uchánchá bíí, wyembò ntó ne dégbéé bós abi akélége mankoó wyé.”

⁵³ Jisòs anérégé uno ebi manjó, eké ewyage atané dafye, Anleré mabé Esòwò ne bós Farasi áshulé ji mmye, ágíí ji bò nkwe ne gejamégé depò nnó áwú ewé étánege

nye ji meno. ⁵⁴ Agige ji mbò nnó akwegé nekwené menó ne ebwò amhá ji mechò mmye.

12

*Muú akaagé bwóle fò Esòwò
(Mat 10:26, 27)*

¹ Ndere Jisòs alú jóoge depò etí, gejamégé bós áchwò nó ji mme, ájá eké ushye te áhmerége ate. Jisòs abwólé kpé ushu ne baá utó bíí aké, “Sege gébé ne gepò eyigé bós Farasi * áwya, alú lé bós dembwólé. ² Kaáge nnó genó gefò gépó eyigé ákwérége gejí, bós alá gèné nyé ne eyigé ábigé ntó géjí bós alá kágé nyé gépó. ³ Ebyennó, depò deko etiré enyú dejóoge lé né metó utuú, áwúu nyé déti bíí gbóó. Ne depò etiré enyú degbe gepú dejóoge geju, bós ako áwúu nyé déti.

*Muú ayi débóó mamfò lé Esòwò épófò mekwad
(Mat 10:28-31)*

⁴ “Ajeé ba, ngarege enyú nnó défóge fò bós. Akáge wá lé muú wáne ne akáge pyé esé genó eyigéché. ⁵ Ngarege nyé enyú muú yi debóó mamfò. Fóge lé Esòwò ayi awagé muú, alú wyá uto mamfúmé muú yimbò né mewe ewé élá nómegé. Ngarege enyú wáwálé nnó ji ne alú muú ayi debóó mamfò.

⁶ “Pò enyú dekaá nnó akpóo baá denywóné átá ne ñka eyi élá fuú yé genó wó. Yémbò Esòwò abya ye maá enwyóné ama wó. ⁷ Ne enyú, Esòwò akaá mpa dénkaaré mejwe etí délu yéndemuú nyú mekpo. Dechyege geme genyú efwyale néndé denéá geme né mbe ushuú Esòwò dépwò ekwó denwyóné.

*Muú ayi áfyéé metó ne Kras ne ayi ashya ji
(Mat 10:32-39; 12:32; 10:19-20)*

⁸ “Ngarege enyú nnó yéndemuú ayi ágarege gbónónó né mbe ushu bós nnó alu muú wa, Maá Nte Mekwaá ntó akamege nyé né mbe ushu makiénné Esòwò nnó muú yimbò alu awuú. ⁹ Yémbò, yéndemuú ayi áshyágé né mbe ushu bós nnó akágé me, nshyaá nyé ntó ji né mbe ushu makiénné Esòwò.

* **12:1** Elú wáwálé nnó: Gepò eyigé bós Farasi ne bós Sadusi getené mbaá *Yis.

10 “Génó géma eyigé débóó mankaá gélú nnó, Eṣṱwṱ akage jĩnte gabo muú ayi ájǒǒge mejǒó mebomebo ne Maá Nte Mekwaá, yémbṱ muú ayi ájǒǒge mejǒó mebomebo ne Mendoó Ukpea, Eṣṱwṱ ájǒǒge fǒ nte gabo wuú.

11 “Kaáge nnó gébé gékwǎnege nye eyigé ápyéne enyú muú ama ama mánjye téne unǒ mpa né macha mmyemenene, ámage sé enyú nnó déténe mbε ushu afwa melo ne bṱ gǒmena. Gébé eyígembṱ gekwǎnége, désomége fǒ nnó depye nyé nnó ne dépoó geme genyú, ye nnó dejǒge nyé nnó. 12 Né gébé eyigembṱ, Mendoó Ukpea éǒárege nyé enyú genó eyigé débóó manjǒó.”

Nekanémejǒó gekenǒnége mfwa

13 Nǒere Jisṱs abó achyége baá utǒó bií majyéé na, muú fǒ né mmu ekwǒ bǒó ajǒó ake, “Ménleré, gǎré menǒmé wa akǎré geteégé nte sé achyé éya.” 14 Jisṱs akuú ji aké, “Mejeé, waá ake me mpáné bṱ mpa nyú ne nkǎré geteé genyú?” 15 Abwǎlé, ajǒó ne bǒó ako aké, “Sége gébé, ekagé dénére matǒó né unó mme dǒó, néndé, genwǎgé muú gepǒ fǒ lé né unó bi ji awya. Yé ábé lé ne gefwa nnó?”

16 Jisṱs ajǒge mbṱ, ató ebwǒ nekanemejǒó ake, “Mfwa fǒ abó alu ayi awyá mekǒó wuú ewé élmé menyéé dǒó. 17 Agií geme jii ake, ‘Mpye nyé nnó? Mpǒ sé ne melú ewé mbélége menyéé wa. 18 Ewyage ake, ‘Genó eyigé mpye nyé gélú nnó.’ Mmu nye utó ba, ntené ebi uṅea; mbélége nyé menyéé ne mbwé menyéé wa meko eféé. 19 Mpyeǒge mbṱ, njǒge nyé ne geme yá nnó nana nje yé gbée mmye. Nwya gejamé menyéé ayi nnyeé né gejamégé aṅme. Njye nyégé, nnyúgé mmǒó ne nnyégé genwǎ.’ 20 Nǒere áférége mbṱ, Eṣṱwṱ akuú mende yimbṱ ake, ‘Wṱ genkekenegé muú áséle genwǎ jyé ne utuú bína ne unó byé ebi ṱbelé, ulá nyé ebi wa?’ ” 21 Jisṱs aké ne ebwṱ, “Wyé na ne epyé nyé ne muú yi akélége unó uko nnó ubé ebií ayi álá akélége unó ebi mampye depǒre Eṣṱwṱ.”

Jisṱs alerege nkane debǒó mambé ne Eṣṱwṱ ne unó mme (Mat 6:24-34)

22 Jisṱs anérége aké ne baá utǒó bií, “Nǒere elúmbṱ, ngarege enyú nnó

dechyégé fǒ geme enyú efwyalé mankelé genó eyigé dényé ne mandeé ayi défyéé nye. 23 Kaáge nnó genwǎ enyú genéá gepwṱ menyéé ayi dényéé ne menyammye enyú aṅeá apwṱ mandeé ayi défyéé. 24 Pége denywǎné, detí depené menyéé, déferege ne débélége mbwé. Dépǒ ye ne malu ayi débelege menyéé, élé Eṣṱwṱ ne achyége detí menyéé. Ne enyú denéá dǒ né ame Eṣṱwṱ depwǒ denywǎné. 25 Déchyégé geme nyú efwyale, ndé muú nyú ayi mesóme wuú ekagé gbée yeé bií uma né aṅme ayi Eṣṱwṱ achyé jí nnó débélé fá mme? 26 Epyé nnó ne ji amyε mambé ne unó uko ebi úchyége ji genwǎ, ayi álá kaágé pyé ye ekéké genó ewéna? 27 Pége dége unǒó mewaá ebi úkome ukoó ulǒúlǒ ndere úwéné, úpyé fǒ utǒó, ukwyége ye mandeé. Yémbṱ ngarege enyú wǎwǎlé nnó ye Mfwa *Solomun ayi abó awyá unó uko, apǒ ye ne nkú ayi alomé akwǎné ukoó ebi unǒó bina. 28 Mbǒǒge Eṣṱwṱ achyége bya mewaá bina ukoó ulǒúlǒ. Bya ebi fina ulú ube geyá úgbó atuú áfyé mewe, deferé nnó ákagé chyéé fǒ enyú mandeé apwṱ ndere ji apele bya mewaá? Metǒó ewé enyú defyéé ne Eṣṱwṱ éṅené kpaá épwṱ amu. 29 Ebege mbṱ, dechyégé fǒ geme enyú efwyale mankelégé genó eyigé dényéé ne eyigé dényúu nyé. 30 Elé bǒó bi álá kaágé Eṣṱwṱ ne áchyége geme bwǒ efwyale yendegébé mankelégé unó bina. Kaágé nnó Nte nyú Eṣṱwṱ akaá me nnó debṱ mambε ne ubi uko. 31 Ne myége mange meti ewé Eṣṱwṱ abeé mfwa nyú, dépyeǒge mbṱ, achyége nye enyú unó bina uko.

Ekágé muú abya Eṣṱwṱ gétúgé unó mme (Mat 6:19-21)

32 “Baá ba, défǒge, ye lé délá déja wǒ, Ata Eṣṱwṱ ajya mé enyú nnó dényéé genwǎ né mmu gefwa jii. 33 Kpǒge unó bi déwya uko, déchyε ṅka yimbṱ mbaá ubyá bǒó. Kelege úba ebi ulá chǒgé, ewéna eléré nnó débéle gefwa genyú né mfaánebuú mbaá yi genó gélá kaáge ta. Yé menjǒ álá kaágé jǒ, ye ukye úla kaágé nyé. 34 Kaáge nnó mbaá ayi muú ábélege gefwa jii, eféé ntó ne metǒó wuú ebéε.

Bǒó Kras abó mangilé ji

³⁵ “Kpómege mmye lwεge mawε álúli, ³⁶ dégíle ndere bɔ́ ágíle nte bwɔ́ nnó akéré meso né epaá neba ewé ji ajoyé. Akérégé meso adogé menómbí ákáge néne ji éwu ténéténé. ³⁷ Éfwɔ́ élú né baá defwé abi nte bwɔ́ akerégé meso, ábánege ebwɔ́ peé! Ngarege enyú wáwálé nnó, akpomege nyé mmye, agaré ebwɔ́ nno ájwólé ka ji akpá menyéé achyé ebwɔ́ ányé. ³⁸ Éfwɔ́ élú né baá defwé abi mbɔ́gé mbɔ́ gepú achwɔ́gé, ye ne metɔ́ utuú ye gejoyéyé gé bí, ábánege ebwɔ́ peé.

³⁹ “Kaáge nnó mbɔ́gé mbɔ́ gepú akaáge gébé eyigé menjó achwɔ́ gyá nyé geji akpé mmu, mbɔ́ ajwólé abame géjí nnó menjó akáge achwɔ́ agyá akpé mmu. ⁴⁰ Enyú ntó kpómege mmye, gétúgé Maá Nte Mek-waá akerege nyé meso né gébé eyigé délá dékágé.”

Baá defwé abɔ́ mampye matɔ́ bwɔ́ chánchá
(Mat 24:45-51)

⁴¹ Pita akuú Jisɔs aké: Atá, “Ɔtó mbo nekanémejó éni né eta esé waá mbaá bɔ́ ako?”

⁴² Ata ama ló mangaré ebwɔ́ ake, “Bege ndere maá utɔ́ ayi awyaá denḡa, apye utɔ́ bií chánchá. Nte wuú alyaáge ji ne baá defwé abifɔ́ nnó apélé ebwɔ́, achyεge ebwɔ́ menyé chánchá né gébé gelógéló. Maá utɔ́ yiná alu ndé gefɔ́gé muú? ⁴³ Galógáló abesé nye ne maá defwé yimbɔ́, gébégé nte wuú akerégé meso agéne nye nnó ji apye utɔ́ bií chánchá. ⁴⁴ Ngarege enyú wáwálé nnó nte wuú abelege nye ji ndere muú kpaá né unó bi ji awyaá uko nnó apélé. ⁴⁵ Ne mbɔ́gé maá utɔ́ yimbɔ́ abεgé ayi áwyaá gepɔ́ gebogebo, ajóge nye ne gemε jií aké, ‘Nte wa abelege nye dɔ́ ne achwɔ́,’ ne alɔ́ nyé mantúlégé baá defwé abifɔ́, andée ne ande ne manyéégé menyéé ne manyúgé mmɔ́ te mapyéne ji. ⁴⁶ Mbɔ́gé apyé gé mbɔ́, nte maá utɔ́ yimbɔ́ achwɔ́ kwɔ́ nye ji nenmé né gébé eyigé ji álá kaá nnó achwɔ́ wɔ́. Abanégé ji mbɔ́, achyεge nye ji gekpékpé éfwyale ewé ebɔ́ epwɔ́ amu nnó ájyé ábáné bɔ́ ubée

⁴⁷ “Maá defwé ayi akaáge genó eyigé nte wuú akélege nnó ji apye ne álá pye géjí wɔ́, nte wuú agarege nnó ábwólé ji ula ádó chánéné. ⁴⁸ Mbɔ́gé maá utɔ́ alu ayi apyé gé

gyé né mechó ewé akpáne matúlé, yémbɔ́ élé alá kaá genó eyigé nte wuú akélege wɔ́, ajií matúlé ájámé. Enyú debɔ́ mankaá nnó muú yi áchyεgé ji gekpékpé gé genó, ji ne ame mako apéle. Muú yi áchyεge ji genó eyigé mbɔ́, ji ne áchérege ji chánéné.”

Mekomejó Jisɔs achwɔ́ ne mawámé épɔ́ nesɔ́
(Mat 10:34-36)

⁴⁹ Jisɔs ama jóó nnó, “Nchwɔ́ né mme yiná manlwεé mewε, ne mbɔ́gé ébɔ́ élɔ́ mé manlúlé, mbɔ́ metɔ́ égóó me. ⁵⁰ Afyé nyé me né éfwyale wyé ndere áfyé muú mmú nnyi nnó awɔ́ manaá Esɔwɔ́. Wyé kpaá depɔ́ etí dékogé ne metɔ́ wa ékwené.

⁵¹ “Enyú defere nnó nchwɔ́ fá mme mámpye nnó bɔ́ abé nesɔ́ ne ate? Kaáge nnó nchwɔ́ lé mampye bɔ́ áfá mbwa ne ate. ⁵² Lɔ́ nána ojoyé gé mbe, bɔ́ abεgé makpó áta né ulá gepú, akárege nyé, álé abesé nyé né égbé wá, ápea áshyá nyé me. Mbɔ́gé ápea álú égbé wá, áléé áshyá nyé me. ⁵³ Nte ashya nyé manwú mechó ne maá wuú ayi mende, maá ayi mende ntó ashya nyé manwú mechó ne nte wuú. Mmá ashya nyé ewé maá wuú ayi mendée, maá ntó ashya nyé ewé mmá. Nmogétá ashya nyé ewé mendée maá wuú, mendée maá wuú ntó ashya nyé ewé nmogétá wuú.”

Muú abɔ́ mancheré akaá ndere ji atené ne Esɔwɔ́
(Mat 16:2, 3)

⁵⁴ Jisɔs ama jóó ne ekwɔ́ bɔ́ aké, “Enyú degεgé gekó yéndégébé géké génywérege dejógé deké, ‘Manaá achwɔ́ kwé. Ne akwene ntó.’ ⁵⁵ Yéndégébé degεgé nnó, ‘Gefwene neba géle chwɔ́’ dekaá nnó genɔ́me gechwɔ́ jyá. Ne mbɔ́ntó ne ébée. ⁵⁶ Enyú bɔ́ dembwólé, ndere dépéle mfaá ne mme délóo ndere bií ubé nyé. Epye nnó ne enyú delá géné unó bí Esɔwɔ́ apyé mbɔ́ né gébé eyí?

Kwye depɔ́ ne muú mawámé wyé
(Mat 5:25, 26)

⁵⁷ “Enyú ambɔ́ deká gé fere fɔ́, dékása genó eyí gélu cho eyigé débɔ́ mampye?

⁵⁸ Mbɔ́gé muú nyú abɔ́gé éfwyale ne muú mawámé wuú, ne muú yimbɔ́ ajyεge kpó ji né eso, abɔ́ mankwɔ́ ji mata nnó ajá mechó ewémbɔ́ meso ndere ebwɔ́ alú jyéε jyéε.

Èbègé alá pyémbo wó mbóó ujwóó ajye nyé ne ji mbaá mémpané mpa. Ne mempané mpa afye ji né amú bóó bó nku, ne bóó nkú áfyéé nyé ji dená. ⁵⁹ Ngarege enyú nnó, átánégé nyé dená etirémbo kpaá te ákwóle ujwóó bimbo uko.”

13

Kwàré metaó wyé ne apó mbógé mbó fò wó agbó

¹ Né gébé eyigémbo, bóó áchwá gáre Jisós mechó fò ewé ebó epyéé ne bóó Galilií fò. Nðere ebwá ápyé ure, Palet Gómèna né Rom, ató bóó nnó áwá ebwó. Ajyège áwá bóó bimbo ne manoó bwó macho ne amí menya eyí ápyé ure. ² Jisós awúgé mbó agií aké, “Déferé nnó bóó abi ágbó mbó, élé ápyéé ubeé ápwá bóó Gálilí abifó? ³ Epófó mbó. Ngarege enyú nnó: Mbógé delá *kwàré mató nyú wó, deniíge nyé gemé nyu geko nka ama. ⁴ Tége genó eyí gépyé né meló Silám. Enyón ekwé éwá bóó nekwuneálé. Déferé nnó bóó bí ágbó mbó, élé ebwó ápyéé ubeé dóó ápwá bóó Jerosale abifó? ⁵ Epófó mbó. Ngarege enyú nnó, Mbógé delá kwàré mató nyú wó, deniíge nyé gemé nyu geko nka ama.”

Nekanémejóó genáó eyi gélá wámé

⁶ Ne Jisós agaré ebwó nekanémejóó eni ake, “Mende fò abó ape genáó * gefó né mekóó wuú, gébé gékwónégé ajye pe nnó genáó eyigémbo gewá ne ji akyé umpomé ne ye géma agé wó. ⁷ Né gébé eyigéfó, ajóó ne muú utóó wuú aké, ‘Añmé álé mbó aléé ayi nchwáó mankyé umpomé fá né genáó eyi ne ye gefó ngéné. Ke géjí gékwé, géfóó mbaá detú.’ ⁸ Muú utóó aké, ‘Atá, nne wá mmye, ma lyaá géjí gébé né ñme néma. Nchome nyé ula bií ngyá, ngbele ujwaá wyé. ⁹ Mbógé ñme néchá gewágé éló, gélágé wá wó okágé ké geji ññmé mme.’ ”

Jisós apye mbwéré mendée aló mankene né bií uwyaa

¹⁰ Bií uwyaa bóó Jus fò úkwónégé Jisós abó alerege bóó né mmu écha mmyemenene. ¹¹ Mendée fò abó alu éféé, ayi meló nchye ájyálé ji gempyó, ála ke pyópyó. Améé né añme nekwúneáléé ne akágé nyaá mmye

aké cho. ¹² Jisós age mendée yimbo, akuú ji ne aké ne ji, “Mmá lo nána oyyégé mbe nemée neé nébyé.” ¹³ Ajóge mbó anéré ji ebwá mmye, téné téné mendée yimbo atóó, anyaa mmye atené cho, aló mamfégé Èsowá.

¹⁴ Muú kpaá né écha mmyemenene agégé nnó Jisós apye mendée yiná atóó bií uwyaa bwá, metóó ésó ji. Aló manwégé bóó aké, “Ndó élú ékéné eyí bóó ápye utóó. Chwóge lé né ndó yimbo nnó ápye enyú detóó. Muú amagé chwó sé né bií uwyaa.” ¹⁵ Atá Jisós aké ne ji, “Enyú bóó dembwólé! Yéndé bií uwyaa, yéndemuú nyú, akágé ná mpó wuú nnó ajyé ányú manaá? ¹⁶ Mechó ewé mendée yina élú nnó alu mpyáne Abraham, ne danchómeló afye ji né efwyale né añme nekwúneálé. Epó galógáló nno áféré ji né efwyale bií uwyaa?” ¹⁷ Jisós ajóge mbó, bóó mawámé bií mmyé égbó ebwó yémbo gejamégé bó álú ne nechóchó né ufélekpá ebi Jisós apyéé.

Nekanémejóó mbwé ayi akuú ji Masta (Mat 13:31, 32; Mak 4:30-32)

¹⁸ Ne Jisós agií gemé jii aké, “Gefwage Èsowá gélú mbó nnó? Mmège ná geji ne ndé? ¹⁹ Gélú nkane mbeé mbwé ayi ákuú masta, eniné muú abóó apené né mekóó wuú. Néchígé, nówé, nébwólé gekpékpégé genáó ne denywóné déténege anyua bwó wyé.”

Nekanémejóó Yis (Mat 13:33)

²⁰ Jisós ama gii gemé jii aké: “Mmage mée na gefwage Èsowá ne ndé? ²¹ Gelú ntó nkane yis uka ebi upye bred amualé ebi mendée abó achwaré ne gejamégé flawa abelé kpaá te flawa meko amuale.”

Menómbi mamkpe né genwá eyi gélá gebyéé élú mámálé (Mat 7:13, 14, 21-23)

²² Jisós alú kéne ajye né Jerosale. Nðere ajyé, akoge malómáló, alerege bóó mekomejéó Èsowá. ²³ Muú fò agií ji aké, “Ata, bóó bií ányéé nyé genwá eyi gélá gébyé ábèé nyé élé gachyé?”

Ne Jisós aké ne bóó ako, ²⁴ “Enyú myége lé mamkpe né menómbi ewé élú mámálé

* **13:6** Elú wáwálé nnó: Genáó eyige mende yimbo apéne akuú geji *fig.

nnó depó. Néndé ngarege enyú nnó ge-jamégé bɔ́ ámuáme nye mamkrɛ, ne metí ébé nye. ²⁵ Gébé gékwónene nye, eyíge mbɔ́ gepú akwilege ka, agbé menómbi. Gébége agbége ewú, enyú bí délaá dafye denóme nye menómbi dekuú nnó, ‘Ata, néné esé menombi.’ Ne ajoge nye ne enyú aké, ‘Nkágé fɔ́ mbaá yi enyú detané.’ ²⁶ Enyú delo nye manéné mmye deké, ‘Pó esé debó dejwólé mbaá ama ne wɔ́, denyé menyée, denyú mmɔ́? Pó ɔ́bɔ́ ɔ́chwɔ́ né melo sé ɔ́garege bɔ́ mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ́?’ ²⁷ Yémbɔ́ ashúge nye enyú meko nnó, ‘Ngarege enyú, nkágé fɔ́ mbaá yi detané. Kwílege me ushuú. Enyú dekenne depye nchye!’ ²⁸ Ne degene nye Abraham, Asek, ne Jakɔb chónchó ne bɔ́ ekpávé Ɛsɔwɔ́ ako ndere ájwólé mbaá ayi Ɛsɔwɔ́ ágbárege gefwa jí, enyú delile nye, ne denyé máńéné ne matɔ́ usɔ́. ²⁹ Né gébé eyígémbɔ́ bɔ́ átánege nye né ume malɔ́ mme mako, manye gefwa eyigé Ɛsɔwɔ́ ágbárege. ³⁰ Kaáge nnó bɔ́ fɔ́ abi anóge mbɔ́ ebwɔ́, álaá nye bɔ́ apɔ́ mpa ne bɔ́ abi álu bɔ́ apɔ́ mpa álaá nye afwa.”

³¹ Wyé né gébé eyígémbɔ́, bɔ́ Farasi fɔ́ áchwɔ́ garé Jisɔs aké, “Kwélé fa chó geba eyigéchá néndé Mfwa *Herɔd aklege manwá wɔ́.” ³² Jisɔs aké ne ebwɔ́, “Chóge dégaré muú defyá yimbɔ́ nnó, ji akaá nnó mferege aló nchye fina mmage mpye bɔ́ mamée átoó ne wyémbɔ́ ne mmáge pyé geyá. Fí ndɔ́ élé ne nnérege utɔ́ ba. ³³ Yémbɔ́ yelé mbɔ́ njɔ́, mbɔ́ manlyá fina njye Jerosale, nkene neke geyá ne ndɔ́ epéa. Elómé fɔ́ nnó áwá muú ekpávé Ɛsɔwɔ́ né mbaá yichá ékosé né Jerósále wɔ́.”

Jisɔs asomége Jerosale (Mat 23:37-39)

³⁴ Jisɔs alɔ́ mánsómégé ake, “Ɛ é Jerosale, Ɛ é Jerosale, dewane bɔ́ ekpávé Ɛsɔwɔ́ ne detome abifo ne mataá, bɔ́ dentɔ́ abi Ɛsɔwɔ́ atómé eta nyú! Mmua mé ndɔ́ ndɔ́ ne ndɔ́, manyweré enyú nkwere nkane mekwɔ́ akwérege baá bí, yémbɔ́ enyú dékélégé fɔ́. ³⁵ Gége yé nnó, melo nyú éla mé mábómé. Ne ngarege enyú nnó, elɔ́ fina eyjégé mbe, enyú démáge gésé me kpaá te bíi ébi enyú dejoge nye nnó, ‘Mejé ébé ne muú ayi achwɔ́ né mabɔ́ Atá!’ ”

14

Jisɔs ama pye mende fɔ́ atoó né bíi uwyaá bɔ́ Jus

¹ Né bíi uwyaá ebífɔ́, Jisɔs ajye nyé menyée né gepúge mende fɔ́. Mende yimbɔ́ abɔ́ alu muú kpaá bɔ́ Farasi. Ndere Jisɔs alú éféé, bɔ́ ápéle ji chwɛchwɛ, nnó ágé genó eyíge ji apye nye bíi bimbɔ́. ² Ɛféé mende fɔ́ ayi uká ne amu úmualé, abɔ́ atené mbe ushu Jisɔs, ³ Jisɔs agíi bɔ́ Farasi ne Anleré mabé Ɛsɔwɔ́ abi álu ntó eféé aké, “Ɖbé esé egaré nnó muú akage pye muú nemée atoó né bíi uwyaá?” ⁴ Yémbɔ́ ebwɔ́ akeré ye ji meko wɔ́. Ne Jisɔs agbaré mende yimbɔ́ apye ji atoó, agaré ji nnó ajyé. ⁵ Eké éwyage Jisɔs agíi ebwɔ́ aké, “Mbógé muú nyú fɔ́ ne maá wuú akwegé né gepyégé manaá bíi uwyaá, ye élé mpɔ́ wuú ne akwené, muú yimbɔ́ anyógé wáwá akpé mmu aféré ji?” ⁶ Nkwé yiná apwɔ́ ebwɔ́ amu, apye ebwɔ́ ála bɔ́mbɔ́.

Ɛsɔwɔ́ aklege lé muú yi alá bwége mmye ne ayi anéne mane

⁷ Jisɔs agégé nnó bɔ́ abi álwɔ́ bwɔ́ epáá, áchwɔ́ge ájyá lé malu ujwólé malómáló, agaré ebwɔ́ nekanémejɔ́ eni aké: ⁸ “Yéndégébé ákugé muu né epáá neba ajwólé lé né melu ewé bɔ́ ako ájwólege. Akelégé fɔ́ melú énogé. Mbógé ɔ́jwólégé wyé, ékáge bé nnó ákuú mbɔ́ntó muú yi apwɔ́ wɔ́. ⁹ Gébége muú yimbɔ́ achwógé, mbɔ́ epáá agarege nyé wɔ́ nnó, ‘kwílé melu ujwólé ewe, muú kpaá ajwólé.’ Mbógé épyégé mbɔ́ ɔ́jwólege nyé né melú ewé éla pó ne énogé, éféé mmyé égbóo nyé wɔ́. ¹⁰ Yéndégébé ɔ́jyégé epáá, jwólé né melu ewé éla pó ne énogé. Gébége muú yi alɔ́ wɔ́ epáá achwógé gé wɔ́ éféé, ajoge nyé ne wɔ́ nnó, ‘Mejeé wa, kwílé fá chó jwólé né melú énogé.’ Gébége épyégémbɔ́ ɔ́beɛ nye ne énogé né mbe ushu bɔ́. ¹¹ Wyémbɔ́ ne Ɛsɔwɔ́ áwane nyé muú ayi ábwége mmye gelu ne ábwége nyé lé ayi alá lérégé mmye.” ¹² Jisɔs ama jɔ́ ne mbɔ́ epáá yi akuú ji aké, “Yéndégébé ɔ́ké ɔ́pye epáá, ɔ́kugé fɔ́ wyé lé ajeé byé, anmé byé ne bɔ́ ula gepú byé. Ɖkugé fɔ́ wye lé afwa melo gétúge ebwɔ́ ákáge kuú nyé wɔ́ ntó né ewu bwɔ́ epáá. Apyégémbɔ́ áshúge wɔ́ galógáló ayi ɔ́pyé eta bwɔ́. ¹³ Ɖké ɔ́pye epáá, kuú lé bɔ́ gekpo,

ubwéré, ukókóré bɔ́ɔ ne abi amɛ nónómé.
 14 Mbɔ́gɛ ɔ́pyɛgɛ mbɔ, ɔ́bɛ nyé ne metɔ́ɔ megɔ́megɔ́ gétúgɛ bɔ́ɔ bimɔ́ ákágɛ shúu fɔ galógálɔ́ ayi ɔ́pyé eta bwó. Galógálɔ́ wyé atanegɛ nyé mbaá Ɛsɔ́wɔ́ né gébé ɛyígɛ bɔ́ɔ abi álu cho ákwílegɛ nyɛ né negbo.”

Nekanémejɔ́ ɛpaá neba
 (Mat 22:1-10)

15 Ndere Jisɔ́s ajɔ́gɛ mbɔ, muú fɔ ama ayi abó anyéé menyéé ne ji akame ake, “Wáwálé galógálɔ́ alu ne muú yi anyéé nyé menyéé né mbaá ayi Ɛsɔ́wɔ́ ágbáregɛ gefwa jíí.” 16 Jisɔ́s awúgɛ mbɔ, abɔ́ mangare ji abya aké, “Né gébé gefó mende fɔ abɔ́ apyɛ gekpékpéégɛ ɛpaá, akuú gejamégɛ bɔ́ɔ. 17 Gébé gékwónégɛ, ató maá defwé wuu nnó ajyé agáré bɔ́ɔ bi ji akuú bwó ɛpaá nnó, ‘Áchwó ɛpaá échwó lɔ.’ 18 Ajyégɛ, agé muú ama ama ne yéndémuú abɔ́ mandoré úbómeno agare wyé ɛwú. Muú ayi mbɛ aké, ‘Wyé náná ne nnamé mekɔ́ɔ wa nkelege manjyɛ gé ɛwú. Chó gáré nte wyé nnó ɛkagɛ asó metɔ́ɔ nnó nchwɔ́ ɛpaá wuu wó.’ 19 Ama jyé gé ayifɔ, mende yimbɔ́ ntó aké, ‘Wyé náná ne nnamé mpɔ́ ɛyí ɛkyá makɔ́ɔ ɛfya, nlu mé téné manjyɛ muá éjí wá ɛpyé utɔ́ɔ. Nkpa enyú geká, ɛkage désɔ́ metɔ́ɔ nnó nchwɔ́ wó.’ 20 Ama jyé gé ayifɔ, mende yimbɔ́ ake, ‘Wyé náná ne mbané mendée wa gétú ɛyigɛ na nchwó fɔ.’

21 “Maá defwé yimbɔ́ akérégɛ meso, agaré depɔ́ ɛtírɛ na deko mbaá nte wuu; ayi akuú ɛpaá, ne aké awuu mbɔ metɔ́ɔ ɛsɔ́ jí dɔ́ɔ. Ama tó maá defwé wuu aké, ‘Chó né metɔ́ɔ melɔ́ ne anɔ́ɔ mati ayí kókó ne ayí kpakpa, ɔ́kuú ubwéré, abi amɛ nónómé, ukókóré bɔ́ɔ ne abi gekpo nnó achwó gepú ya.’ 22 Maá defwé ajyégɛ, akeré meso aké, ‘Ata mpyɛ mé ndere ɔ́jɔ́ɔ ne gepú gélu danbéé.’ 23 Nte wuu, ama gáre ji aké, ‘Chó náná né baá malɔ́ ne bɔ́ dachi ako ne mati ayi kókó, ɔ́garé bɔ́ɔ áchwó ápyé gepú yá gégbéé. 24 Kaá nnó bɔ́ɔ bi mbó nkuú mé ɛbwó, áshyá manchwó yɛ muú ayi áfwóregɛ menyéé wa ayí ntyéé apó.’ ”

Gefɔ́ ɛyigɛ muú abɔ́ mamkpomé mmyɛ mambé ménkwólé Jisɔ́s
 (Mat 10:37, 38)

25 Ndere Jisɔ́s ama lɔ́ manjyégɛ neke níí, gejamége bɔ́ɔ ákwólegɛ jí. Ɛké éwyage

aténé, abwólé ushu, ajɔ́ɔ ne ɛbwó aké,
 26 “Muú akágɛ bé fɔ ménkwólé wa mbɔ́gɛ alá agboó ne me apwó mmá wuu ne nte wuu ne amá agbógɛ ne me apwó mendée wuu, baá bíí ne aɲmé bíí. Ne amá agbógɛ ne me apwó gemɛ jíí. 27 Muú akágɛ béfɔ́ ntó ménkwólé wa mbɔ́gɛ alá kamé negbo akpá ɛjíí gekwa akwólé me ne gejí wó.

28 “Mbɔ́gɛ muú nyú ama ashuu mantɛnɛ enyɔ́ɲ, abó kpé mbɛ ajwólé, aféré chánchá meno ɲka ɛyi gepú ɛyigémbɔ́ genyéɛ nyɛ ne akaá wa abɛ nyé ne ɲka ɛyi ɛkwanegɛ maneré géjí? 29 Mbɔ́gɛ alá fɛré mbɔ́ wó, ɛbé nyé nnó anérégɛ fɔ gepú ɛyigémbɔ́, atenegɛ nyé lé nébómé, bɔ́ɔ bi ákóoge ɛféé ágegɛ nebómé ɛniné mbɔ, abɔ́ manjwáné áke: 30 ‘Gé muú yi aké atenegɛ enyón, ɛpwa jíí.’

31 “Ɛkágɛ bé nnó mfwa ajyɛ myé bee ne mfwa ayifɔ. Mbɔ́gɛ akwílegɛ manjyɛ, gé nnó Mfwa ayifɔ achwɔ́ ne bɔ́ɔ gejamé abi apwɔ́ abíí né malú ápéa, apyɛ nnó? Nnó abó kpé mbɛ ajwólé ne bɔ́ɔ bíí aferé wa ákágɛ myé nyé bee ne bɔ́ɔ bimɔ́? 32 Mbɔ́gɛ agegɛ nnó úpwɔ́ɔ nyɛ ɛbwó, aferege nyé bɔ́ɔ ató nnó ajyé ábáné mfwa yimbɔ́ ndere alú tɛtɛ, akwó jí mata nnó agáré ɛlé genó ɛyígɛ jí akélege nnó ɛbwó áchyé ne álya ɛbwó ábé né nesɔ́. 33 Wyé na ntó ne enyú debɔ́ɔ mankpomé mmyɛ.” “Muú akágɛ bé fɔ ménkwólé wa mbɔ́gɛ alá kámé mánlyá unó uko wó.

Mechó ménkwólé Jisɔ́s ayi atɔ́ getɔ́
 (Mat 5:13; Mak 9:50)

34 “Mega ɛlú genó gelógélɔ́ ne mbɔ́gɛ mega ɛlá pɔ́ sé ne ugo bíí, ápyéé mbɔ́ nnó ne ugo bíí ukéré? 35 Ɛfúlé sé genó. Muú akágɛ gbéé fɔ ɛwú né mekɔ́ɔ, yé ama áchwáré ne ujwaá ne ágbɛ né mekɔ́ɔ ɛlómé fɔ. Agbéle lé ɛwú gbéle. Muú yi awyá matu áwú.”

15

Nekanémejɔ́ ɛgɔ́mɲɲɛ ɛwé enomé
 (Mat 18:10-14)

1 Bíí uma ánselé ɲka makpo ne abifɔ́ abi ápyéé ubeé, áchwɔ́ mánwú mekomejɔ́ɔ Jisɔ́s. 2 Ne bɔ́ɔ bi akúu ɛbwó Farasi abi áféré nnó álú cho né ɛbé Ɛsɔ́wɔ́ ne *Anleré mabé Ɛsɔ́wɔ́ ágéégɛ na matɔ́ɔ ásɔ́ ɛbwó áke, “Mende

yina alu geluá ne bɔ́ ubeé ne amá anyéé menyéé ne εbwá.”

³ Εφέε Jisɔs ató εbwá nekanémejɔ́ ɛni aké,
⁴ “Mbɔ́gέ muú nyú awyaá usaá magónheme úta ne éma enogé apyéé nnó? Nnó ályágé fɔ ayi usaá uni meso nekuúneeni ne ajyé ákélégé εwé enomé kpaa tέ ágéne? ⁵ Gébégé akelégé, agegé, akpane anéré mankwá abene. ⁶ Achwágé mmu akú ajeé ne ate áhémé aké, ‘chwáge débé mabeé. Εgónheme wa εwé εbó enómé, ngé.’” ⁷ Ne Jisɔs aké: “Ngarage wɔ nnó wyémbo ntó ne matɔ́ agɔ́ bɔ́ dɔ́ né mfaánebuú gétúgέ muú ubeé ama ayi ákwɔré metɔ́ wuú ne genwá jíí εpwɔ gejame bɔ́ abi álu cho alá bɔ mankwɔre matɔ́ bwó wó.”

Nekanemejɔ́ ηka eyí énomé

⁸ “Mbɔ́gέ ntó mendée fɔ awya bɔ sére áfya ne ama anogé apyéé nnó? Alwégé mewε áshwá gepú jíí, ápeá akélé kpaa te agéne? ⁹ Ne akélégé agegé akú ajeé bíí aké chwóge debé mabeé, sére wa ayi abó ánomé, ngé jí.” ¹⁰ Ne Jisɔs aké: “Ngarégé wɔ nnó. Wyembɔ ntó ne makiénné Εsɔwɔ ábeé ne nechóchó gétúgέ muú ubeé ama ayi akwɔré metɔ́ wuú ne genwá jíí.”

Nekanémejɔ́ maá ayi ánomé

¹¹ Jisɔs ama jɔ́ aké, “Mende fɔ abó awya baá ande ápeá. ¹² Bíí uma ayi meso aké ne nte wuú, ‘Atá káré geteé chyé εya.’ Εφέé ne nte wuú akaré achyé εjíí. ¹³ Áségé gebagé geteé jíí ébelé ye mboó ndɔ́ wó, akpó ase ηka, alyá melɔ́ wuú, afé neke tete né meló kpaa εwéchá, éféé ne akwené menya anyéé ηka meko. ¹⁴ Anyégé ηka jíí ébyegé eké getú ne mesa ayi ákwené né melɔ́ εwémbo alá ámu amu. ¹⁵ Εφέé ajye gé mende fɔ né melɔ́ wembɔ, ákwe jíí uká ne mende yimbɔ ase wyé jíí séle né utɔ́ mámbámé mekwende jíí né mekwá wuú. ¹⁶ Afé mámbámé ne muú ayi achyége jíí menyéé ápó, mesa amyε jíí dɔ́ ne akélege ye manyéé ntó uchachuú gasala εbi ukwéndé unyéé ¹⁷ Gébégé jíí aferé defɔ́ tíí dékeré aké, ‘Bɔ́ utɔ́ nte wa ányé ágbége, ayifɔ́ alá, nlu fá ndere mesa. ¹⁸ Nkerege meso mbaá nte wa nné jíí mmyε nnó, Ata, mpyε gabo né égbé Εsɔwɔ, ne gyé eta wyé. ¹⁹ Mfu sé ayi mbeé maá wyé wó. Σε le me

nkane muú utɔ́ wyé ama.’” ²⁰ Ajógé mbɔ, akwilé afé mbaá nte wuú.

“Ndere álú tete nte wuú agé jíí nkane achwá, gejeé ne meshwe gekwó jíí metɔ́, alomé ajye kpá jíí atyá ábogéné mme. ²¹ Maá aké, ‘Ata mpyε gabo né égbé Εsɔwɔ ne eta wyé. Mfu sé mambé maá wyé wó.’” ²² Ajógé mbɔ, nte wuú aké ne baá defwé bíí, chóge wáwá dépε nkwú melóméló dechwɔ defyé jíí mmyε, ‘Ma fyége jíí ηkpáganéré ne unó uká. ²³ Ma chwóge ne mpɔ́ mabɔ déwá depyé epaa. ²⁴ Mbó mferé nnó maá wa yiná agbó, ne alu mebe, abó anó ne mmangé jíí, εféé ne epaa élwó.’

²⁵ “Gébégé ányé epaa εwémbo, mámbε mende yimbɔ alu né mekwá aké akerege meso alé kwókwólé ne gepú, awú ubeé né dachi bwó ²⁶ Ne atené agíí maá defwé aké ndé mechó élú dachi sé? ²⁷ Agíígé mbɔ, maá defwé agaré jíí ake, ‘Menmó wyé ne ákeré meso mebe ne nte wyé metɔ́ εgɔ́ jíí awané jíí mpɔ́ mabɔ.’” ²⁸ Awúge mbɔ metɔ́ εsɔ́ jíí kpaa ashya mánkpe mmu dachi, éféé ne nte wuú achwó né jíí mmyε nnó akpé mmu. ²⁹ Yémbo atené éshyéne ne nte wuú aké, ‘Gejame aηme ayi me nkwené na nkane memfwé eta wyé, nlu dantó mekpo ye dámaa, ochyé me ndé? Ye maá mbyéné mηme yi ochyé me nnó nnyε ne ajeé ba ne metɔ́ megɔmegɔ́ apó. ³⁰ Ne gébégé maá wyé yi akwené menya anyéé ηka ne andée deno ake achwó wá jíí mpɔ́ mabɔ?’” ³¹ Nte wuú akú jíí aké, ‘Maá wa wlu ne me fá yendégebé ne unó uko εbí nwyá élé εbyé ³² Yémbo εsέ abi mmu debɔ́ mampyε epaa ne metɔ́ megɔmegɔ́ gétúgέ menmó wyé ayi débó déferé nnó agbó ne alu mebe, abó anó ne dégé jíí nána.’”

16

Jisɔs agare nkane muú abɔ́ mangbaré ηka jíí

¹ Jisɔs ama garé baá utɔ́ bíí nekanémejɔ́ eniné fɔ aké, “Muú ηka fɔ abó alu, ayi awyá muú utɔ́ wuú ayi apéle unó ηka bíí uko. Gébé gefɔ, bɔ́ fɔ áchwó garé jíí nnó muú utɔ́ wuú achwó ηka jíí. ² Ne akú muú utɔ́ yimbɔ, achwógé, agíí aké, ‘Ndé gefɔ genó eyi nwyú mbɔ nnó apyéé? Chó, chwó ne bɔ ηwe

ako abi ósamé unó ba, òshuú me nende òpó sé muú utóó wa.'

³ "Muú utóó yimbò agige gemε jíí ake, 'Mpyε mbò nyε nnó, nana ayi nte wa áchwò féré me né utóó? Mpò ne εshyε mangbaré εsaá, ye dekwò degbóo me mmyε.' ⁴ Eké εwyáge ake: 'Nana nkaá genó εyigé mpyε nyε, nnó gébége nte wa aférége me né utóó, mbe ne ajeé abi ápoóge me né upú bwó.'

⁵ "Éfεé, ne muú utóó yimbò alò mankuúge bòó abi ágbárege nte wuú ujwòó ama ama. Agíí muú ayi mbe aké, 'Ógbaré nte wa nnó?' ⁶ Muú yimbò aké, 'Ngbarege ji usaá ndá mawéé uta.' Muú utóó yimbò aké, 'Gé ηwe ayi òbó samé wyé, se wáwá jwólé mme, òkwóré, òsá usaá ndá mawéé upéa meso éfyá.' ⁷ Ama agíí ayifò ake, 'Wò gbare nte wa ujwòó nnó?' Aké, 'Ngbarege ji usaá úba Érise uta.' Muú utóó yimbò ake, 'Gé ηwe ayi òbó samé wyé na, kwóré, sá usaá úba uni.'

⁸ "Nte muú utóó yimbò agége nnó muú utóó wuú anyé ji upwò, akame ake, nte mende yina akpaá. Jisòs anerege nekanémejóó εni ake, bòó mme bina ápyε uno bwó ne defóó ápwò nkane bòó Εσωωó ápyé εbi bwó. ⁹ Nka elúmbò, ndò yifò εpyε gabo. Ne nchyεge εnyú majyé nnó debó ηka eyi déwyaá dépyé dejeé ne Εσωωó nnó gébége ηka yina ébyεgé ásele nyé εnyú, ábelé né melu εwé genwá eyi gélá gébyéé.

¹⁰ "Muú yi anerege metóó ne ji né ekéké genó mbòntó ne anerege metóó ne ji né εyigé kpaá. Ne muú yi áfwalege muú né ekéké genó mbòntó ne áfwálége muú né εyigé kpaá. ¹¹ Mbògé εnyú dekáge béle fò ηka chánéné eyi ndófó épyé gabo, εpyéεmbò nnó ne áchyε εnyú genó gembó? ¹² Mbògé dekáge chéré genó εyigé muú ayichá chánéné, ndé muú ábòó genó áchyége nnó gébé εyigé εnyú?

¹³ "Maá defwé ama ákágé kpá fò defwé mbaá bòó apea gébé gemaá. Ápyεgέmbò, apaá nyé ama agboó ne ayifò. Ne ánogé nyé ama abyaá ayifò. Ényú dekáge nógé fò Εσωωó ne ηka gébé gemaá."

¹⁴ Bòó Farasi fò abi abó álú εfεé áwuúge mechó εwé Jisòs ajóó, álò manshwá meshwá gétúgé εbwó ágbóo ne ηka dóó. ¹⁵ Éfεé Jisòs ake ne εbwó, "Ényú delu bòó abi débwólege bòó nnó εnyú delu cho, yémbò Ata Εσωωó

akage matóó εnyú. Kaáge nnó unó bi bòó afége nnó úló, úlú ukwenkwe né mbe ushu Εσωωó."

*Gefwagé Εσωωó gepwò mabé áyi nyá

¹⁶ Jisòs amá aké, "Gébé genyá, bòó áwúu le *Mabé Mosis ne unó bi bòó ekpávε Εσωωó ábó ásamé. Lò né gébé εyigé Jòn achwòó, bòó ágárege abya melóméló gefwa εyigé Εσωωó ágbárege ne bòó ako ámyé ne εshyε mankpe mmu gefwa yimbò. ¹⁷ Yémbò, εpófó nnó εbέ Mosis elá detú. Elú wáwá nnó mfaá ne mme ákwyá εpwò nnó eké mansá ηwe né εbέ εwémbò elá detú."

Jisòs alárege depòré ulò ne neba manwá (Mat 5:27-32; Mat 5:27-32; Mak 10:11-12)

¹⁸ "Wyémbò ne élú nnó yendé mende ayi awáne neba ne mendée wuú, ne abagé ayichá, akwé mbò lé ulò. Mende ayi abagé ntó mendée ayi menò wuú ábuú ji, akwé mbò lé ulò."

Abya Lasaròs ne mende ayi awyá gefwa

¹⁹ Jisòs ama garé abya yiná aké, "Mende fò abò alu ayi awyá gefwa. Afyε uchánchá mandée, anyéé genwá yendé bíí. ²⁰ Ne mbyá muú fò, abó alu ntó ayi akúu ji Lasaròs. Ayi abó amée mansa. Yéndégébé abelege wyé né menómbi muú gefwa yimbò, ²¹ anyagé gemε, apele wa muú ηka yimbò, alò mé manyége menyéé nnó εke ekwéne ye mme, ji abó anyé. Ne mbaá ayi ji abelé, bò mamyε áchwó álárege upa bíí.

²² "Ne bíí uma Lasaròs agbó, makiénné Εσωωó áchwò kpa ji, áfé né mfaánebuú. Ajwólé né nénkúné mmyε Abraham, εfεé Lasaròs alò manyé menyéé ne ji. Ébélége muú ηka yimbò ntó agbó, ánií ji. ²³ Afé né melò áwuú bòó, εfεé alò mangéné éfwyalé εwé mebo. Né gébé gefó aηme amε agé Lasaròs tete, ndere ajwólé né nenkuné mmyε Abraham. ²⁴ Agége mbò, akuú ake, 'Ata *Abraham, gé me meshwε, tó Lasaròs ajyé fyε ενó bwò wuú mmu manaá achwó pyε metóó wa ekwené, ngene gebége éfwyale né mewε εwéna.'

²⁵ "Abraham ashúú ji meko aké, 'Maá wa, te ndéré òlu nyá né mme, òbó òlu gbene, ònyéé òbwòlege ayi Lasaròs álá pò ye ne genó, agene lé éfwyale. Nana Lasaròs anyéé genwá fa ayi wò gené gebége éfwyale εwu.

26 Ερῶς ἡ ἄχρω, newú nékaré esé nnó muú ayi akelege manchya áchwá wena agége fɔ meti ne ayi akelege manchya ntó áchwá ewu agege fɔ meti.’ 27 Muú ηκα yimbɔ, ama kwá ji mata ake, ‘Nte ese Abraham, tó Lasarɔs né dachi nte wa, 28 nnó ajyé ajií aηmé ba áta matu nnó ekagé ebwó ákwólé gepɔ ya, áchwó né melú ubalé ewé.’

29 “Abraham ashúú le ji meko aké, ‘Ebwó áwya ηwe Mosis ne abi bóó ekpávé Esɔwɔ ásamé. Gó ebwó áwuú genó eyigé bóó ekpávé Esɔwɔ ajóge.’ 30 Muú gefwa yimbɔ ashya ake, ‘Ngba, Atá Abraham, mbógé muú ayi agboó mé ne abó ajyegé gáre ebwó, ákwórege nyé matá.’ 31 Yémbɔ Abraham aké ne ji, ‘Mbógé ebwó áshyagé manwú mekomejóó Mosis ne ayi bóó ekpávé Esɔwɔ ye lé mewu muú ne ajye gáre ebwó, awuú nyé fɔ.’ ”

17

Mmuameno mampye gabo

(Mat 18:6, 7, 21, 22; Mak 9:42)

1 Jisɔs ajóó ne baá utáó bií ake, “Unó ulú ebi úbwólege bóó nnó ápyé *gabo. Yémbɔ utónkwa ulú ne muú ayi ábwólege nyé ayifɔ nnó apyé gabo. 2 Ebo ebó nnó áshii muú yimbɔ gekpékpégé ntaá né gеме, aηmé ji né gentoógé ebéé mega, ne nnó ábé mebe, ábwólégé ye muú ama né bóó bi alú eké ambáné nnó apyé gabo.

3 “Sege gébé nnó ekagé depye gyéé mbaá depɔ tiré na. Mbógé menmé wyé apyége gabo, bóó mankuú ji ójóó ne ji ne akamégé nnó alu gyéé, bóó manjií ji nte. 4 Ye apyége gyéé eta wyé májáne akénéama né bií, ne achwógé akamégé yéndégébé nnó, ‘Alu gyéé,’ bóó manjinte né ndɔ yimbɔ meko.”

Gefóó eyigé bóó Jisɔs ábó mamfyé matáó bwó ne Esɔwɔ

5 *Aηgbá Jisɔs áwyagé aké ne ji, “Ata poó esé nnó défyéé matáó ne Esɔwɔ dépwɔ ndere debɔ défyéé mé.” 6 Ne Ata Jisɔs ashúú ebwó meko ake, “Metáó ewé défyéé ne Esɔwɔ yé ebé élé * ηénéjéné eke nyiné mbwé ngbon, dekage jóó ne genáó eyina nnó, ‘Kwilé fa ójye téné né ebéé mega.’ Genáó eyimbɔ gébó mampyé nkane dejóó.

Bóó Jisɔs awya utáó ebi bwó

7 “Désé nnó muú nyú ama awya muú utáó wuú. Ne apyegé utáó bií uko né mekóó yelé membame magónηmé. Nnó achwóge mmu agarege ji ténéténé nnó, ‘Chó, kpá menyéé wyé, ónyé?’ 8 Ngba agarege nye le ji nnó, ‘Chó, kwóré mandeé jyé, ótyé menyéé, óchyé me nyé.’ Nnerégé mé, óchwó, ófére unó ne ófé ónyé awyé. 9 Mbógé apyegé ndere ágaré ji, nnó nte wuú ala nyé wyé mantámégé ji? 10 Elú wyé genó géma ne enyú, depyegé utáó ebi áchyége enyú denérége, debó manjóó nnó, ‘Ese delu lé baá defwé. Depye lé utáó ebi debóó mampye.’ ”

Jisɔs apye bóó ubá áfya átoó, ama ne akéré áchwá táme ji

11 Ndere Jisɔs abó alu akéne ajye né Jerosale, akoó melere ayi bóó Samariya ne bóó Galilií. 12 Gébége Jisɔs áchwá kwóne né maá melɔ fɔ, agé ande fɔ afya abi amée ubá, ágégé ji átené tete, 13 ne álɔ mankuú ji áke, “Ata Jisɔs, ge esé meshwe.” 14 Jisɔs ake agene ebwó, aké, “Choge délére lé mmye nyú mbaá ámpyé upe Esɔwɔ nnó áchére enyú.” Ndere bóó bina akene ajyé né meti, ágé nnó ebwó ako atóó. 15 Ne muú ama né geluágé bóó bimbɔ agégé nnó atóó, alɔ mankeré meso, akwane kénké, afége Esɔwɔ, manchwá táme Jisɔs. 16 Akwónégé, ató manó mme né mbe ushu Jisɔs, atamege ji. Mende yina abó alu lé muú Samariya. 17 Jisɔs agégé ji, alɔ mangii gеме jií aké, “Pó mbɔ mpye ná bóó áfya átoó ne abi ane-neéama álé? 18 Wyé lé menkéé yiná ne akéré meso manchwó táme Esɔwɔ?” 19 Ne Jisɔs ake ne mende yimbɔ, “Kwilé, chó ejyé geba, ótoó mbɔ gétúgé ófyéé metáó ne me.”

Jisɔs agaré nkane *Gefwagé Esɔwɔ géchwá

(Mat 24:23-28, 37-41)

20 Né gébé gefó bóó Farasi, ágií Jisɔs ake, “Ndé gébé eyige Esɔwɔ áchwáó gbáre nyé gefwa jií fá mme? Ashúú ebwó meko ake, ‘Unó fɔ upó se ebi ulérege nyé nnó Esɔwɔ achwó gbáre gefwa jií.’ 21 Muú fɔ apó ayi akaáge gáre nyé wáwálé nnó, ‘Gé Esɔwɔ na élé agbaré mé gefwa jií fa!’ ‘Ge Esɔwɔ mbɔ

* 17:6 Elú wáwálé nnó: Gefógé mbwé ngbon ayina ákuú nnó Musta. † 17:21 Elú wáwálé nnó: Kaáge nnó Gefwage Esɔwɔ gelu mé metáó metáó nyú.

elé agbare mé Gefwa jíí ewu!’ Kaáge nnó *Gefwage Eṣṱwṱ gelú mé ne enyú.” †

22 Ne ajṱṱ ne baá utṱṱ bíí ake, “Gébé gekwónenege nyé eyigé enyú dékélege mangé Maá Nte Mekwaá ye né bii uma, yémbṱ degené nyé fṱ ji. 23 Né gébé eyigembṱ, bṱṱ bifṱ ajṱṱge nyé ne enyú nnó, ‘Gége ji alu fa,’ ‘Gége ji alu éwu.’ Ye ajṱṱge mbṱ déjyegé fṱ mankéle ji. 24 Gébége Maá Nte Mekwaá ake achwṱṱ, bṱṱ ágéne nyé ji wyé nkane dasama akéle mamma, egbe ewe ne ewe, ne nebuú négénege. 25 Yémbṱ nsá nnó ji ájyé achwṱṱ, abṱṱ mangé gejamégé efwyale ne njye eniné na néshyá nyé ji. 26 Nṱere epyé nyá né gébége Nowa, wyémbṱ ntó ne epyé nyé gébége Maá Nte Mekwaá aké akerege fa mme. 27 Bṱṱ abṱṱ ányé, anyúu, abifṱ ábáne andée, ne átuú baá né maba. Anyé kpaá te bíí ebi Nowa ákpené mmu ékpe. Éféé ne manaá akwené dṱṱ, manyi ákpe ne genyágé nnyi, gechwṱṱ shwa bṱṱ bimṱṱ ako, ágbṱ. 28 Epye nyé ntó wyé nkane ebṱṱ epyé né gébé eyigé *Lot alu mebe, bṱṱ abṱṱ ányé, anyúu, abifṱ akpṱṱ unṱṱ, abifṱ ánáme, bṱṱ bifṱ ápyé makṱṱ, abifṱ áténege upú, 29 ne bíí ebi Lot alyá melṱ Sodom, Eṣṱwṱ apyé ndṱṱ mewé atané mfaánebuú achwṱṱ sṱ melṱ Sodom meko eke *mewé dáwá 30 Wyémbṱ ntó ne epyé nyé mbaá bṱṱ né gébé eyigé Maá Nte Mekwaá akerege meso fá mme.

31 “Né bíí bimṱṱ, mbṱṱgé muú abegé mfaá gepú, ekagé ashulé mme nnó abṱṱ genṱṱ né gepú jíí, abṱṱ ájyé. Wyémbṱ ntó muú yi ajyegé mekwṱṱ ekagé ama kéré mmu gepú jíí. 32 Tége genṱṱ eyigé gébṱṱ gepyé ne mendée Lot. 33 Muú ayi akélege mam-pṱṱ genwá jíí ebyénnṱṱ aníge nyé geji, ne mbṱṱgé muú akamégé manchyéé genwá jíí getú ya, apóme nyé.” 34 Jisṱs ama jṱṱ ake, “Ngarege enyú nnó né utuú bimṱṱ, bṱṱ ábelégé né ukwṱṱ apea, ákpáne nyé ama, ályaá ayifṱ. 35 Yé andée apeá ake ákwṱṱ nchi mbaá ama, ákpáne nyé ama, ályaá ayifṱ.” 36 [Yé mbṱṱgé bṱṱ apeá ábegé né mekwṱṱ, áke ápyé utṱṱ, ákpáne nyé ama, ályaá ayifṱ.] 37 Baá utṱṱ bíí áwúgé depṱṱ etirena ágií ji áke, “Ata unṱṱ bíina úpyé nyé éfṱ.” Ne Jisṱs ashúú ebwṱṱ meko ne neka enína ake, “Yéndé mbaá ayi genkwṱṱgé genṱṱ

gebeé, eféé mbṱṱ ne denwyṱṱne etire denyéé unkwṱṱ unṱṱ dénwérege.”

18

Nekanémejṱṱ mekwi mendée ne mémpané mpa

1 Jisṱs agaré baá utṱṱ bíí nekanémejṱṱ eníne fṱ manleré ebwṱṱ nnó, muú ábṱṱ fṱ mampwa manénemmye mbaá nte wuú Eṣṱwṱ. 2 Aké, “Mémpané mpa fṱ abṱṱ alú né melṱ fṱ ayi alá afṱṱ Eṣṱwṱ ne ye gébé ne bṱṱ abṱṱ wṱ. 3 Mekwi mendée fṱ abṱṱ alu ntó né melṱ ewémbṱ. Mendée yimbṱṱ ajyé yéndégébé, agige mémpané mpa yimbṱṱ nnó, ‘Akwyé mechṱṱ bwṱṱ ne muú mawámé wuú!’ 4 Ndṱṱ mbṱṱ yi mendée yina alṱṱ manjṱṱ ne ji, abṱṱ ashya manwú ne éwyágé, agií gеме jíí aké, ‘Yé elé nlá fṱṱ Eṣṱwṱ ne nlá bṱṱ gébé ne muú wṱ, 5 yémbṱṱ gétúgé mendée yina achwṱṱ yéndégébé, achyége me efwyale, nkwyége nyé mechṱṱ wuú, mbṱṱge nlá pyembṱṱ wṱ, agṱṱ nyé me mbélé géjyá’.”

6 Ne Ata Jisṱs ajṱṱgémbṱṱ aké ne ebwṱṱ, “Pṱṱ enyú dewú nkane muú defyá mémpané mpa yiná ajṱṱ? 7 Nṱere mémpané mpa ápṱṱ mendée yina, nnó Ata Eṣṱwṱ achṱṱ nyé gébé mampṱṱ bṱṱ bi ájyá abi álile eta wuú utuú ne nwṱmésé? Alyágé nyé ebwṱṱ né efwyale? 8 Kaáge, nnó Eṣṱwṱ achṱṱ nyé gébé mampa mpa achyṱṱ ebwṱṱ. Yémbṱṱ gébége Maá Nte Mekwaá akerege meso, nnó agene nyé bṱṱ bi áfyéé matṱṱ ne Eṣṱwṱ?”

Nekanémejṱṱ Muú Farasi ne Menselé nkámakpo

9 Jisṱs ama gáre nekanémejṱṱ eníne fṱ, mbaá bṱṱ abi álérege mmye nnó ebwṱṱ álú cho ne ápéle abifṱṱ nnó ápṱṱ bṱṱ. 10 “Bíí fṱ, ande fṱ apeá, áfé né echa upṱṱ Eṣṱwṱ ewé élú né Jerósále manemmye. Mende ayi ama, alu muú Farasi ne ayifṱ alu мэnselé nkámakpo. 11 Gébége ebwṱṱ akpéné mmu echa, muú Farasi yimbṱṱ ajyṱṱ tэne né melu ewé bṱṱ akṱṱ akáge gé ji, alṱṱ manénemmye aké, ‘Ata Eṣṱwṱ ntamé wṱ nnó mpṱṱ fṱ nkane bṱṱ abifṱṱ, ye eké мэnselé nkámakpo yimbṱṱ. Me mfṱṱgé fṱ genṱṱgé muú detú, nnyé fṱ manwaá ne nkwené fṱ ulṱṱ ne mendée muú. 12 Nlyage menyéé kpékpé né depṱṱ tyé, ndṱṱ epṱṱ yéndé uwyaá, mma nkarege

unó ba né malú afya, nchyege wə melú ema.’ ¹³ Mensélé nkámakpo yimbə, atené meso, akparé amu mekpo, amo mekpo mme, ajoge ake, ‘Ata Esəwə, gé me meshwe, nlu muú yi mpyé gabo.’” ¹⁴ Jisəs anérégégé, ake ne ebwó, “Bə́ bina ákerege meso, muú ayi alú cho mbe ushu Esəwə élé Ménselé nkámakpo épó fə muú Farasi. Nende muú ayi awya nepá, Esəwə awane nyé ji gelu ne apyé nyé ayi alá pə ne nepá, akwó ngó.”

Jisəs ajé ambáné kə́

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Né gébé gefó, bə́ fə ákpá ambáné kə́ áchwó eta Jisəs nnó anéré ebwó amu makpo ama ama ne ajé ebwó. Baá utó bií ágégé ndere ebwó áchwó, ányá ebwó. ¹⁶ Jisəs awúgégé mbə, akú bə́ bimbə nnó áchwó ne baá bwó. Ne ajó ne baá utó bii aké, “Lyáge ambánékó áchwó eta wa, ekagé dégbé ebwó néndé gefwa eyigé Esəwə ágbárege gelú eyigé bə́ abi álu ndere baá bina. ¹⁷ Ngarégé enyú wáwálé nnó: muú yi alá kamé nnó Esəwə ábé mfwa wuú, nkane mamane kə́ wó akpéné fə né gefwa jíí.”

Abya muú nka

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Muú kpaá fə achwə gíí Jisəs ake: “Ménleré melóméló, mpyéé mbə nnó ne mbó genwá eyi gélagé byéé?”

¹⁹ Jisəs agíí ji ake, “Ulanó okuú me muú melóméló? Yé muú yi alomé metó apó, ekosé Esəwə mbií ne alu melóméló. ²⁰ Pó okage mabé Esəwə ayi áke, ‘ekagé ówá muú, ekagé okwé ulə, ojogé ejo, ekagé óténé ntésé gebyó. Onyegé manwaá, nógé nte wyéé ne mmá wyéé.’”

²¹ Mende yimbə aké, “Nlə mambélé mabé yina mako te dembáné.”

²² Jisəs áwuúgémbə, ake ne ji, “Ela genó gema eyi óbó mampye, cho, kpó unó byé uko okaré nka yimbə mbaá bə́ gekpo, ne óló mankwólé me. Mbəgé opyéégémbə, óbée nye ne gefwa né mfaánebuú.”

²³ Mende yina awugé mechó ewé, byó úkaré ji, alə mansomé gefwa jíí.

²⁴ Jisəs agégé nnó metó egó ji wó, aké, “Ejweré ne muú nka akpe né gefwagé Esəwə. ²⁵ Elú wáwá nnó *mpə mashwəne áshwá né embú ábyamé, ne nnó muú nka akpe né gefwagé Esəwə ágbárege.”

²⁶ Bə́ abi awuú mechə ewé agíí aké, “Ne ndé muú yi abə nyé genwá eyi gélagé byéé.”

²⁷ Jisəs ashuú ebwó meko aké, “Genó eyi gepwəgé ákwaá, gepwó fə Esəwə.”

²⁸ Ne Pita ajó aké, “Gé esé delyaá unó sé uko, dékwəlege wə.”

²⁹ Ajógé mbə, Jisəs ake ne baá utó bií, “Ngarege enyú wáwálé nnó muú ayi alyagé gepú jíí, ye mendée wuú, ye baá bií, ye aymé bií, ye mma wuú ne nte wuú gétúgégé gefwage Esəwə, ³⁰ abe nyé ne bə́ ne jamégé unó né mme yina, upwə ebi ji abə alyáá ne abe nyé ne genwá eyi gélagé byéé né mme ayi áchwó nye.”

Jisəs ama gáre máhane alé nkane ji agboó nye

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Né gébé gefó, Jisəs ase baá utó bií áfyaneapéá, ájye téne melu ewéchá, eféé alə mangaré ebwó aké, “Wuúge esé dékwəme mbə déjyeé né Jerosale, dekwənégégé éwú, unó uko ebí bə́ ekpávé Esəwə ábó ásamé útaá Maá Nte Mekwaá, ubée nyé wáwálé. ³² Asá nnó áfyé nyé ji né amú bə́ abi alá pə bə́ Jus, abi ájwyaáge nye ji, áshyé ji, ákpóo ji matye mmye. ³³ Atúlege nyé ji, ne áwá ji, yémbə ndó éléé ékwənégégé, akwilége nye né negbo.”

³⁴ Yé ndere Jisəs ajó mbə, ángbá bií ákaá fə ula mechó ewíná wó, ebwó alá tametame ye genó gema ágbaré né metó wó.

Jisəs apye muú ame nónómé agene

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Jisəs aké akwənege né mekpó meti Jeriko, muú ame nónómé fə, ajwólé né mapea meti akó nka. ³⁶ Awúgégé nkane jamégé bə́ áwyále, ákóge, mende yimbə agíí aké, Ndé mechə echwó?

³⁷ Agaré ji aké, “Jisəs ayi Nasaret ne akóge.”

³⁸ Mende yimbə awúgégé mbə, alə mankálégé aké, “Jisəs, mpyáne Devid, gé me meshwe.”

³⁹ Bə́ abi abə ájyé mbe, álə manyáne ji nnó akwéné mejó. Ndere ányáne mbə ji, élú eké áchyé lé ji eshye nnó akálé kénké. Ne aké, “Mpyáne mfwa Devid, nkpá wə geká, gé me meshwe.”

⁴⁰ Jisəs awúgégé mbə aténé, ató bə́ nnó ajyé áchwó ne muú ame nónómé yimbə. Ebwó

áchwógé ne ji, Jis̄s agií ji ake, ⁴¹ “Ndé genó wó òkélege mpyé eta wyé?”

Mende yina aké, “Ata, nkelege nnó òpyé me ngéné mbaá.”

⁴² Ne Jis̄s aké ne ji, “Lò yé mangéné. Òtó mbò gétúgè òfyéé metó wyé ne me.”

⁴³ Ténéténé yimbò alò mángéné mbaá ne akwòlege ji, ne afége Èsòwò. Bòò ako ágégé mbò, álò ntó mamféé Èsòwò.

19

Jis̄s ne Sakiyòs

¹ Jis̄s akwónégé melò Jeriko, alò mankogé. ² Muú kpaa *ánselé ñkamakpo fò, abó alu eféé ayi akamege Sakiyòs. Alu muú ñka. ³ Awúgè nnó Jis̄s akoge né melò bwó, afé mangé gefógé muú ayi Jis̄s alú, yémbò age ji wó gétúgè bòò ájamé ne alu mboó. ⁴ Eféé ne áboó gatelé ajoyé kwó mfaá genó né mbaá yi Jis̄s akóge nyé nnó age ji. ⁵ Jis̄s akwónégé né genó yimbò, ape amè mfaá, agé ji. Aténé akú ji aké, “Sakiyòs shúlè mme wáwá. Fina mbó mankpè wò unkéé.”

⁶ Sakiyòs awúgè mbò ashúlè mme ténéténé, ase Jis̄s ne metó megòmegò. ⁷ Bòò ágégé nkane Jis̄s ajoyé ne Sakiyòs, álò manmené aké, “Mende yiná ajoyé kpé unkéé mbaá muú ubeé.”

⁸ Èbwó ne ji ájwólégé mmu, ewyage Sakiyòs akwilé téné aké, “Ata nkarege nyé unó ba nchyé geba mbaá bòò gekpo, ye nnyé lé muú manwaá, nshúge nyé mbòò genó eyimbò né malu ani.”

⁹ Jis̄s awuúge mbò ake, “Ngarege enyú nnó, fina bòò bi álu né gepú yina átane né efwyale gabo, gétúgè mende yina alú ntó mpyáne Abraham. ¹⁰ Maá Nte Mekwaá, achwó le mankele bòò bi ánómé né egbe ewe Èsòwò nnó apyé èbwó átáné né efwyale gabo.”

Nekanémejò baá defwe makpo alé (Mat 25:14-30)

¹¹ Ndere bòò ábò áwuú mechó ewé, Jis̄s ama gáre èbwó nekanémejò eníné fò, getúgè ji alé mé kwókwólé ne Jerosale ne bòò aférege nnó *Gefwage Èsòwò géchwó ló ténéténé fa mme. ¹² Ajòò aké, “Né gébé gefó maá mfwa fò alyá melò wuú, afé neke né melò fò ewé élú tete nnó ákwéré ji elá gefwa ne achwógé ábè mfwa né melò wuú.

¹³ Gébé eyige achwó jyé, akú baá defwé bií afya, akaré èbwó ñka. Achyé yéndemuú gébagé ñka, ne aké ne èbwó, ‘Delagé fa, kége gese ne ñka yimbò kpaá te nkérege.’

¹⁴ “Ne ályaa ájoyé, yémbò bòò melò wuú ápá ji dòò te átó bòò nnó ájoyé garé nnó, ‘Èbwó ákélege fò mende yimbò ábè mfwa bwó.’

¹⁵ “Yémbò ndere mende yimbò ajoyé, ákwéré ji elà ewémbò nnó achwó ábè mfwa. Akérégè meso, akú baá defwé bií abi ji abò achyé èbwó ñka nnó achwó leré ji nsá ayi èbwó abòò né ñka yimbò. ¹⁶ Maá utó ayi mbe achwógé aké, ‘Ata gébagé ñka eyi òbò chyé me, gépye mbó nsá úba ñka úfyá.’

¹⁷ Mende yina awúgè mbò, metó ego ji ne aké, ‘Òpye dòò, òlu maá utó melóméló, muú akage nere metó ne wò. Ndere òpélé eké genó ewé chánéné, nchyege nyé wò uto né maló áfyá nnó òpélé ájí.’ ¹⁸ Ayifò achwógé aké, ‘Ata gébagé ñka eyi òchyé me, gépye mbò nsá uba ñka úta.’ ¹⁹ Ne ajòò ne ayimbò aké, ‘Nchyege nyé wò malo áta nnó òpélé ájí.’

²⁰ “Ne ayifò achwógé aké, ‘Ata gé gébagé ñka jyé. Mbò mpwé né gebagé ndeé mbelé. ²¹ Mbélé éji gétúgè nkaá nnó gepò jyé getóo ne mfóò wò. Ne gébé eyigé fò òsele unó detú. Òkpane menyéé né mekóò ayi òlá kágé meso yi ápéne.’” ²² Mende yimbò ake né maá defwé yimbò, ‘Òbò gepò, uchuú mejóò ébi òjóò ne nséle mpa, mpa wyé. Òkaá nnó gepò yá getóo ne mma nséle unó detú ne mkpane menyéé né mekóò ayi nlá kágé meso yi ápéne. ²³ Ndere òkaá mbò, ndé óbò òlá fyé ñka yá né gepúgè ñka nnó nkeregè meso nse éji ne nsa wó?’

²⁴ “Èké ewyage ajòò ne bòò abi áténé eféé aké, ‘Sége gébagé ñka yimbò, déchyéé muú ayi awyaa uba ufya.’ ²⁵ Bòò bimbò áshya aké, ‘Ata, ji awya mé úba ñka úfyá.’ ²⁶ Ajòò ne èbwó aké, ‘Kaáge nnó muú ayi abógé nsá né genó, ji ne ámage gbéé ji èbwò, ne ayi alá abòò nsá yé ékéké genó ewé ji awya, áselé nyé geji eta wuú, nnó alá amu mawa. ²⁷ Nána bòò mawámé ba, abi áshya nnó mbéégé fò mfwa bwó, chwóge ne èbwó, dewá né mbe ushu wa.’”

Jis̄s akpè né Jerosale nkane mfwa

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jón 12:12-19)

²⁸ Jis̄s anérégè manjóò nekanémejòò eni, alò mankwó ajoyé né Jerosale. ²⁹ Akwónégé

kwókwólé né meló Betfage ne Betani baá maló ayi alú mfaá mékwé ewé ákuú nnó Olif, ató baá utó makpo ápeá nnó ábó mbe, ³⁰ aké ne ebwó, “Chogé né maá melo ayi alu mbó enyú né mbe, dekwónégé dégene nye maá géjuná ayi áshíí ji ne muú alú danké wye, kaágé déchwó ne geji fa. ³¹ Ne mbógé muú agigé enyú nnó, ‘Waá aké dekaá *géjuná yimbó?’, gárege ji nnó, ‘Ata ne akélege.’”

³² Ne baá utó bimbó áfé, ájyégé ágé yéndégenó ndere Jisós abó ajóó. ³³ Gébégé ákaágé maá géjuná yimbó, mbóó géjuná achwó gíí ebwó aké, “Waá aké enyú dekaá géjuná yimbó?”

³⁴ Ashuú ji meko aké, “Ata ne akélege.” ³⁵ Achwógé ne géjuná yimbó mbaá Jisós, áfere mandeé bwó ágyaá mfaá, ábwéé ji ajwólé mfaá. ³⁶ Ndere Jisós ajyé, bóó ájye ji mbe ágyaáge mandeé bwó né meti nnó ji akógé wye.

³⁷ Akwónégé mekpó Mekwe Olif, aló manshúle, ndere alé kwókwólé ne Jerosale, ne gejamégé áhkwólé bíí, áchwóó ji meso ákwáne kénké, áfége Eswóó né ufélékpá ebi ebwó ágené. ³⁸ “Mejé ebé ne Mfwa ayi áchwóó né mabó Ata ayi alú né mfaánebuú, eniné mfaá mfaá, ji ne achyége nesó.”

³⁹ Ne bóó Farasi bifó aké, “Ménleré weé baá utóó byé ákwénéé mejóó.”

⁴⁰ Jisós ashuú ebwó meko aké, “Kaáge nnó ye mbógé bóó bina ákwenégé mejóó, ye mataá ákálege nyé áfége Eswóó.”

Jisós ali magbo getúgé Jerosale

⁴¹ Ndere Jisós akwóné kwókwólé ne Jerosale, ape ewu dómee, meshwe akwó ji metóó, aló manlilé ajóge ⁴² aké, “E é bóó Jerosale, fina enyú debó dekaá genó eyi géchyége enyú nesó, ne nana dekáge sé gejí. ⁴³ Gébé gekwónene nye eyigé bóó mawámé nyú, áchwógé áténé ekwó gepú ágyaá melo nyú mme, ákelé enyú mmu. ⁴⁴ Apyégémbó, ákpéne nye mmu áwá enyú ako, áma amú upú enyú uko ne mbaá ala nye dede nnó ye ntaá nema nélagé mfaá eníne fó. Mbó ne ebéé nyé néndé enyú deshá mankaá bíí bi Eswóó áchwóó mampóó enyú.”

Jisós abú bóó bi ákpóó unó né mmu echa upe Eswóó

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jón 2:13-22)

⁴⁵ Jisós alyágé melu ewémbó, akpe né mmu echa upe Eswóó, aló mamfwénéé bóó abi ákpóó unó né mmu. ⁴⁶ Ndere ábuú ebwó aké, “Asá né mmu ηwe Eswóó nnó, Eswóó aké, ‘Gepú ya gebéé nyé lé gepúgé mmyemenene.’ Ne nana enyú débwólé géjí gelá melu ewé ánjó ábige wyeé.”

⁴⁷ Ne Jisós alerege wye bóó mmu echa upe Eswóó yéndé bíí. Né gébé yimbó anó baá abi ápyeé upe Eswóó chóncho ne ánleré mabé Eswóó ne ákpakpa melo ákélege meti nnó áwá ji. ⁴⁸ Yémbó ebwó áge meti wó néndé bóó ájwólége yéndégébé áwú mekomejóó Jisós ne ákélege fó nnó gechu jíí gema gekoó mme detú.

20

Agíí Jisós mbaá ayi uto ebi utané

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Bíí fó Jisós abó alerege bóó né echa upe Eswóó, ágarege ebwó abya melóméló ayi atané mbaá Eswóó. Ndere ájógémbó, anó baá abi ápyeé upe Eswóó chóncho ne Anleré mabé Eswóó, ne ákpakpa melo, áchwóó chóo ne bóó bimbó, ² ágíí Jisós aké, “Ndé uto ebi ówyaá mampye unó bina? Waá achyéé wó uto ubi?” ³ Jisós ashuú ebwó meko aké “Me ntó nwyaa awa nkwe mangíí enyú ayi debóó manshuú me”. ⁴ Ne agíí ebwó aké, “Waá achye Jón uto manwyaá bóó manaá Eswóó, Eswóó waá akwaá?”

⁵ Aló manjóó ne ate aké, “Ebege dejóógé nnó elé Eswóó ne achyéé Jón uto bíí, agige nye esé aké, ‘Ulannó ne delá kamé mekomejóó wuú wó.’ ⁶ Ne mbógé dejóógé nnó, ‘Útané mbaá akwaá,’ bóó ako áwáne nyé esé ne mataá gétúgé ebwó ákaá wawálé nnó Jón abó alu *Muú Ekpávé Eswóó.” ⁷ Ne aké ne ji, “Ese dekaá fó mbaá yi uto bíí utane wó.”

⁸ Ne Jisós ashuú ntó ebwó meko aké, “Yé me ntó ngárégé fó enyú muú yi achyé me uto ne mpyé unó bina.”

Nekanémejóó bóó uségé ne mbóó mekóó

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Jisós aló mangaré bóó bina nekanémejóó ake, “Mende fó abó ató mekóó, ape unóó

ebi ákuú vine, ábògé umpome bíí ápye mmóó. * Ase bọ́ọ uségé afyé wye. Atane afé neke né melo fọ, ewú ne ábélé dọ́. 10 Gébé gekwónégé eyigé ákyé umpómé bimbọ́, mbọ́ọ mekọ́ọ atọ́ maá defwé wuu ama mbaá bọ́ọ uségé bimbọ́ nnó áchye ebií unó mbwé ebi utane né mekọ́ọ ewémbọ́. Yémbọ́ ebwọ́ átulé maá defwé yimbọ́, ábú ji akéré amu amu. 11 Ama tó ayifo, ebwọ́ ágégé ji, áse ji ne matulé, áchyé ji mekpo unọ́, ábú ntó ji akéré amuamu. 12 Mende yimbọ́ ama tó maá defwé ayifo, bọ́ọ bimbọ́ átulé ji, afyé ji upa mmye, ne ája ji mmemme átó ji dafye. 13 Ne mbọ́ọ mekọ́ọ yimbọ́ aké, ‘Mpye nyé nnó? Elú galógáló nnó ntó nana maá wa ayi ngboó ne ji dọ́, ndofọ́ ágégé nye ji, áchyege ji éńógé.’ 14 Maá yimbọ́ afé, ne ndere álé kwókwólé, bọ́ọ bimbọ́ ágé ji ne aké ne ate, ‘Gége menyéé geteé mbọ́ọ mekọ́ọ na, chwóge déwá ji, geteé jí geláa eyigé esé.’ 15 Akpégé mmu mekọ́ọ, ája ji átó dafye, áwá ji.”

Jisọ́s anerege nekanémejó́ọ eni, agií bọ́ọ abi alú eféé ake, “Enyú deféré nnó mbọ́ọ mekọ́ọ yimbọ́ apye nye nnó ne bọ́ọ uségé bimbọ́? 16 Elú wáwálé nnó, abó manchwọ́ awá bọ́ọ bimbọ́ achyéé mekọ́ọ ewémbọ́ mbaá bọ́ọ abi cha.”

Bọ́ọ bina áwúge mbọ́ aferé ubée aké, “Esọ́wọ́ akamégé.”

17 Jisọ́s ape ebwọ́ dómeé ne agií aké, “Ne nana genó eyigé ásáme mmu ńwe Esọ́wọ́ geke nnó? Asá nnó:

‘Ntaá eniné antené upú ashyaá nnó nélómé, neni ne nélaá menọ́ ntaá ayi ágbaré ekwo gepú.’

18 Muú akwegé mfaá ntaá enine mbọ́, atyáge nye ubauba ne mbọ́gé nekwége muú mmye, muú yimbọ́ alá nye yiliyili.”

19 Jisọ́s agárégé nekanémejó́ọ eni, *Anleré mabé Esọ́wọ́ ne anọ́ baá bi apye upe Esọ́wọ́ áwúgé, ákaá nnó ajoge mbọ́ lé ne ebwọ́, ábó alú mampye Jisọ́s wyé né gébé eyigémbọ́, yémbọ́ ágó gétúgé áfọ́ amé bọ́ọ.

*Agii Jisọ́s mechọ́ ńkamakpo
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)*

* 20:9 Elú wáwálé nnó: Genọ́ọ eyigé bọ́ọ Isrelí ásélé umpomé bíí ápye mmóó ákuú geji né meko mekala nnó, *Grape.

† 20:24 Elú wáwálé nnó: Epófọ́ sére elé *denarius, ayi ébó élú ńká bọ́ọ Rom.

20 Bọ́ọ bina ámaló mankélé meti ewéchá, ne átó bọ́ọ nnó ájyé pyé eké ábọ́ọ mechó ne Jisọ́s wọ́, nnó mbọ́gé Jisọ́s akwegé nekwené meno, ebwọ́ ágbárá ji ájyé mbaá ámpané mpa abi átómé nye ji mbaá gómena ayi Rom. 21 Bọ́ọ bimbọ́ ájyé gé ákú Jisọ́s aké, “Ménleré, esé dékaá nnó depọ́ etiré ọ́gárege ne ọ́lerege délú wáwálé. Ọ́pọ́ fọ́ meso ama. Ọ́lerege bọ́ọ unó ndere Esọ́wọ́ akélege wáwálé.” 22 Esé dekaá wọ́, “Nnó ebé sé eké nnó déchyégé ńkamakpo mbaá mfwa Rom waá déchyégé?”

23 Jisọ́s akágé nnó ápené mbọ́ ji lé metáa, aké ne ebwọ́, 24 “Chwóge me ne sére † ama. Achwóge ne ji, agií ebwọ́ aké, Mekpo wá na ne mabọ́ waá na ásámé né ńka eyi?” Aké ne Jisọ́s, “Elé mekpo mfwa Rom ne mabọ́ mií.”

25 Ne Jisọ́s aké ne ebwọ́, “Chyege Mfwa Rom genó eyí gélú ejií ne chyege ntó Esọ́wọ́ genó eyi gélú eyi Esọ́wọ́.”

26 Gefọ́ọ eyigé Jisọ́s akwyé meko ashuú ebwọ́ gepye byọ́ úkọ́ré ebwọ́ mmu, alá nyámé néndé ágé fọ́ genó eyigé ji apyéé wọ́.

Agii Jisọ́s nkwé ayi muú akwilege né negbo

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 *Bọ́ọ Jus fọ́ abi ákú bwọ́ *Sadusi. Ebwọ́ alú bọ́ọ bí aké muú agbógé akwilége sé né negbo. Achwó gií Jisọ́s aké, 28 “Ménleré, Mosis abọ́ asá ebé ewéna mmú ńwe mabé sé nnó ‘Mbọ́gé muú abagé mendée wuu ne agbógé alyagé mendée yimbọ́ ayi ebwọ́ alá byé maá wọ́, menjọ́ wuu abó mansé mendée yimbọ́ né ukwi, nnó ábyégé baá ábélé né mabọ́ ami mewené menjọ́ yimbọ́.’

29 Agare ji neka eni aké, áńjọ́ fọ́ akénéama abi ande alú abi átané nte ama. Menjọ́ yi muú kpaa abó abá mendée wuu ne agbó ayi ebwọ́ alá bye maá wọ́. 30 Ayi akwólege ji ase mendée yimbọ́ né ukwi. Ayi mbọ́ agbó ntó ayi ebwọ́ alá byé maá wọ́.

31 Epye wyémbọ́ kpaa ebwọ́ akénéama agbó ako. Yé muú yi ábyené maá ne mendée yimbọ́ apọ́. 32 Ebélegé mendée yimbọ́ ntó agbó.” 33 Ajógémbọ́, agií Jisọ́s aké, “Ndere ańjọ́ bina akénéama abó ábané mendée yina, gébége ebwọ́ ako akwilégé né negbo, mendée yina abeé nye ayi waá?”

³⁴ Ne Jis̄s ashuú ebwó meko ake, “Né mme yina ande ábáne andée ne andée átó anó. ³⁵ Yémbó gébégé b́ó abi Es̄wó asélé nnó ákwáné, b́ó ákwilé gé né negbo, ákpé gé né mme yi achwó nye, gébé eyigembó, ye neba nébéé se. ³⁶ Ndere Es̄wó apye ebwó ákwilé gé né negbo, ámagé gbó sé, néndé álú nkane makiénné Es̄wó, ne álú baá Es̄wó te kwyakwyá. ³⁷ Mosis ntó aléré wáwálé nkane muú ágbógé ákwilé gé né negbo. Asá abya genó eyigé mewé ebó eluli wyé gélá śóge ne akuú Ata Es̄wó né melu ewémbó mmu ηwe wuú nnó, Es̄wó ayi Abraham ne ayi Asek ne ayi Jakób. ³⁸ Mosis akú gé jí mbó, éleré nnó Es̄wó alu ayi b́ó abi álú abe. Es̄wó apó f́ó Es̄wó ayi awuú b́ó, alu ayi b́ó abi álú abe, néndé b́ó ako álú abe né mbe ushu wuú.”

³⁹ Jis̄s ajógé mbó, Anleré mabé Es̄wó abifó aké ne jí, “Ménleré olu cho.” ⁴⁰ Ebwó áwú gé mbó, mano bwó ákpe né mekó, ye muú ayi ama mua mangií jí nkwe apó.

Muú ayi Es̄wó akweré jí ela gefwa alu maá waá
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Ewyage Jis̄s ntó agií ebwó awuú nkwe aké, “B́ó ajóge nnó Muú yi Es̄wó akweré jí ela gefwa alu mpyáne mfwa Devid, ewena ébéé mbó nnó? ⁴² Enyú dekaá nnó mfwa Devid asá né ηwe makwa wuú nnó: ‘Ata Es̄wó ajó ne Ata wa nnó, jwólé fa né egbé ebwónye wa, ⁴³ kpaá te gébé gékwónége nyé eyigé mpye b́ó mawámé byéé, álaá eké mboó genó nnó ónéré uká byéé mfaá.’ ⁴⁴ Ewéna éleré nnó Mfwa Devid akuú Muú yi Es̄wó akweré jí ela gefwa nnó Ata wuú. Epyembó nnó ne *Muú yi Es̄wó akweré jí ela gefwa ama álú mpyáne Devid?”

Jis̄s akwelé baá utóó bií mbeé nnó ekage áse gepóge Anleré mabe Es̄wó
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵ Nana Jis̄s ajóge lé ne baá utóó bií ne b́ó ako áwúu ntó, aké, ⁴⁶ “Sége gébé ne gepóge ánleré mabé Es̄wó. Ebwó ágbóó mamfyé gé b́ó nkúu átyé átyé, ákéné, ágyaáge ntoné gese nnó b́ó átámé gé ebwó ne énogé. Agboó ntó mánjwólé né malu énogé né

mmu macha mmyemenene. Ajyégé epaá, ájyaá lé malu afwa ne ájwólege. ⁴⁷ Yémbó, mmyé egbóó ebwó, áfwyálege akwi andée, áfóoge upú bwó, ne ama ákéne malumalu, ánénemmye áwyáge d́ó nnó ágilé gé b́ó ame. Ndere ápyé mbó, áfyé lé getoó né mmye bwó. Ákpéne nyé né efwyale ewé mebo.”

21

Echyé mekwi mendée ayi alú mbyá
(Mak 12:41-44)

¹ Ndere Jis̄s alú mmu echa upé Es̄wó, apele dómee nkane b́ó ηka áchwó áfyé manka bwó mmu genó eyigé áfyé ηka Es̄wó. ² Agé ntó mbya mekwi mendée f́ó ndere afyé baá ubaá ηgba ápeá. ³ Agégémbó aké, “Kaáge wáwálé nnó ηka yi mbyá mekwi mendée yina afyé, ejá epwó eyi b́ó ako áfyé. ⁴ Yéndémuú áferé ekéke ηka né gejamé eyi jí awyaa áchyé, yémbó, ye lé mekwi mendée yina alu mbya, akwe ula géba jí áchyéé.”

Jis̄s agaré nkane gekpékpé gé efwyale géchwóó nye meso gébé
(Mat 24:1, 2; Mak 13:1, 2)

⁵ Baá utóó bifó áló mamfé gé echa upé Es̄wó nkane átené ewú ne uchánchá mataá, ne ama afége uchánchá unó bi áchyé nnó ánogé Es̄wó. Eféé Jis̄s aké ne ebwó, ⁶ “Enyú degene unó bi, dema deféége yémbó gébé gékwóné gé nyé eyigé amúu ewú ne yeé ntaá némaá eni nélaá mfaá nte népó.”

⁷ Agií jí aké, “Menleré, nde gébé eyige depó tiré na depyé nye? Nde genó eyi gélérege nyé nnó unó bi uchwóó pyé?”

⁸ Jis̄s ashuú ebwó meko aké, “Sége gébé nnó ékagé muú f́ó ábwólé enyú déno mewaa. Nénde, gejamé gé b́ó áséle nye mabó ma áchwó eta nyú, aké, ‘Me ne nlú’ ne ajóoge nyé nnó, ‘Gébé gékwóné.’ Ajóoge depó tí, déwugé f́ó ebwó. ⁹ Ne déwuú nye ntó abya be kwókwólé ne enyú, ne ebi ámmye tete, défó gé f́ó. Unó bina uko ubóó mbe upye ne epó f́ó nnó mme yina achwó kwyá ténéténé wó.”

¹⁰ Jis̄s amajó ne ebwó ake, “Maló kpakpa ámmye nye ne ate ne ate afwa ne b́ó bwó ámmye nye ne ate, ¹¹ Ukpékpé unó upyéé nyé mme yina anyíge ne eshye abwólé né

gejamégé malu. Emímí mesa ekwéne nyé né malumalu, ne mamée áwáne nyé bɔ́. Unó bi úgyálege mane upyé nyé né nebuú manléré ubée unó bi uchwɔ́ pye.

Jisɔs agare ángbá bíí efwyale ewé ebwó agéne nye

(Mat 10:16-25; Mak 13:9-13)

¹² “Gemégé nnó unó bi upye; kaáge nnó bɔ́ ápyéne nye enyú, áma átulé enyú. Dekpene nyé unɔ́ mpa né macha mmyemenene ne áfyé nyé enyú denɔ́. Ajyé nyé ne enyú né mbe ushu afwa ne bɔ́ góména gétúgé dékamé nnó delu bɔ́ ba. ¹³ Gébégé detenégé mbe ushu bɔ́ bimbɔ́, kaáge nnó debó mbɔ́ élé meti mangaré ebwó mekomejɔ́ ɛsɔwɔ́. ¹⁴ Yémbɔ́ ekagé dechyé gemé nyú efwyale, mamférége unó bi dejóge nyé. ¹⁵ Gébé gekwɔ́négé, nchyege nyé enyú denjaré mejɔ́ eti déjógé ye muú mawame nyú ayi anénége geyó ye manyé mbeé ábéé. ¹⁶ Kaáge nnó bɔ́ enyú ne ákpóo nyé enyú, ye ébélé ánte nyú, ye ánmé nyú ye bɔ́ ula gepú nyú, ye ajeé nyú. Achyége nye enyú mbaá ákpakpa melɔ́, nnó déténe unɔ́ mpa ne áwáne nye enyú bífɔ́. ¹⁷ Bɔ́ ako ápaá nye enyú gétúgé délú ánkwalé ba. ¹⁸ Ye enkaá mejwe ewé éjúge nyé né mekpo nyú ekwé, enó epó. ¹⁹ Dekamégé metɔ́ ema, dekpene nyé mmu genwá eyi gelá gebyé.

Jisɔs agare nkane áchɔ́ nyé Jerosale
(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ “Gébégé degége nnó bɔ́ bee áno melɔ́ Jerosale mme, kaáge nnó gébé gekwɔ́né eyigé áchwɔ́ chɔ́ ewu. ²¹ Gébégé mechó ewé epyégé, bɔ́ ako abi né gebagé mewaa Judiya ábó ajyé bíí mfaá makwe. Bɔ́ abi álú né melɔ́ ewémbɔ́ áboó ntó. Yéndemuú ayi atanégé mekɔ́, ekage akyaá nnó ajyé mmu. ²² Kaáge nnó gébé eyigémbɔ́, élé bíí bi ɛsɔwɔ́ atóme nyé efwyale né melɔ́ Jerosale mampye nnó unó bi ásáme mmu nwe wuú ubé wáwálé. ²³ ɛ é ebéé nye mbɔ́ nnó ne andeé abi álú ne mane yé ne abi áchyége baá mámbé. ɛsɔwɔ́ asɔ́ nyé metɔ́ ne melɔ́ ewé, ne bɔ́ ako ágéne nyé gebégé efwyale. ²⁴ Áwáne nyé abifɔ́ ne desaá, áséle nyé abifɔ́ nkane bɔ́ denɔ́ré bee, ákaré átó né malo mako. Ne bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus ápwɔ́ nyé

melɔ́ Jerosale, ne áchyége nyé ebwó efwyale, kpaá gébé bwó gébyé.

Unó bi upye nye gemégé nnó Maá Nte Mekwad ákérege meso fa mme

(Mat 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ “Né gébé eyigémbɔ́, ágéne nye ufɔ́ unó bi upye né nmeé ne mfaá ne ambe. Né mme, gewyágé mgbannyi eyi gétánege né ebéé mega, gepyé nyé gejamégé malo áfɔ́ nnó ebéé échwɔ́ kpá ebwó. ²⁶ Bɔ́ áwére nyé ne efɔ́ né metɔ́ getúge ákaá nnó unó bi úgyálege mane uchwɔ́ pyé né malo mako. Ne unó bi uwyaá uto né mfaánebuú unyige nye, ²⁷ ne ágéne nye nkane Maá Nte Mekwaá achwɔ́ né mmu gekó ne uto bíí, ne gekpékpége éno gé. ²⁸ Degége nnó unó bi úlɔ́ mampye, ténege, dégilé gétúgé dekaá nnó gébé gekwɔ́né eyigé ɛsɔwɔ́ achwɔ́ féré enyú né efwyale.”

Jisɔs agare nkane unɔ́ bi ulálege bya

(Mat 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Ne Jisɔs agare ebwó nekanémejɔ́ ake, “Pége gepoge genɔ́ge fig ne unɔ́ uko ebi ulálege bya. * ³⁰ Gébégé degége nnó unɔ́ bimbɔ́ úlɔ́ mantó bya uke, dekaá nnó nshwɔ́né alé chwɔ́ lɔ́. ³¹ Wyémbɔ́ ntó, gébége enyú dégége nnó unó bina upyéé, débó mankaá nnó ɛsɔwɔ́ achwɔ́ gbaré Gefwa jíí.

³² “Ngarege enyú wáwálé nnó nje eníne na négboó fɔ́ kpaá te unó bina ukó úpyeé.

³³ Mfaá ne mme ákwyáge nye, yémbɔ́ mekomejɔ́ wa alaá te kwyakwya.

Sége gébé

³⁴ “Sége gébé nnó dékagé dényégé genwá, ne dényúge mmɔ́ dékwéné, ékagé matɔ́ nyú átáné ne ɛsɔwɔ́. Ekagé dénéregé matɔ́ né genwágé mme yina nnó ékagé bíí bimbɔ́ úbáné enyú nkane menya akwéne metaá. ³⁵ Ne depɔ́ etiré bíí bimbɔ́ dégbárege nyé bɔ́ ako abi álú fá mme. ³⁶ Kpómege mmye, dénénemmye mbaá ɛsɔwɔ́ yéndégébé, nnó ji achyé enyú eshye dékoó né efwyale ewé echwɔ́ nye. Depyége mbɔ́, detenege nyé mbe ushu Maá Nte Mekwaá ayi déla pɔ́ ne deba.”

³⁷ Yéndé bíí Jisɔs alerege wyé bɔ́ né echa upye ɛsɔwɔ́. Anerégé, yéndé nkware ajye

* **21:29** Elú wáwálé nnó: Genɔ́ eyige ásamé né mmu nwe ákú nnó *fig.

né Mekwé Olif. ³⁸ Ne yendé dondo bɔ́o ako áchwɔ, ajwólege mmu echa upe Esɔwɔ manwú mekomejɔ́o wuú.

22

Ajɔ́o geju manwá Jisɔs

(*Mat 26:1-5; Mak 14:1, 2; Jɔn 11:45-53*)

¹ Ne gébé gébɔ́ géfíí eyigé ányéé epaá koó upú ne epaá brɛd yi alá muálé. ² Né gébé eyigémbɔ, anɔ́o baá ámpyéé upe Esɔwɔ ne ánléré mabé Esɔwɔ, ábɔ́ ákélege meti nnó áwá Jisɔs bibí, nendé, áfɔ́o nya bɔ́o melɔ.

³ Ne danchɔmelɔ akpe mmu metɔ́o Judas ayi ákuú ji ntó Iscarot, maá utɔ́o ama né geluágé abi áfyaneápeá. ⁴ Ajye sɔ́ ula ne Anɔ́o baá ámpyéé upe Esɔwɔ ne bɔ́o kpakpa abi ábáme echa upe Esɔwɔ, nnó ákpoó ebwɔ́ Jisɔs. ⁵ Ebwɔ́ áwúgémɔ, matɔ́o ágɔ́o ebwɔ́ ne ákamé nnó áchyége Judas ŋka. ⁶ Judas akamé mechó ewé ájɔ́o ne álɔ́o mankélégé meti ewé ji apyéé ne Jisɔs akpe ebwɔ́ né ámu nkane gejamégé bɔ́o alá kágé.

Jisɔs anyéé epaá koó upú ne baá utɔ́o bií

(*Mat 26:17-25; Mak 14:12-21; Jɔn 13:21-30*)

⁷ Bií ebi áwáne maá egóŋme gɛpe mbaá epaá brɛd yi alá muálé, úkwónégé, ⁸ Jisɔs ató Pita ne Jɔn aké, “Chógé depyé menyéé epaá *koó upú nnó esé deyyé dényé éwú.”

⁹ Agíí ji aké, “Ɔkélege nnó esé deyyé detyéé menyéé éfɔ́?”

¹⁰ Ashuú ebwɔ́ meko ake: “Wuúge, mbɔ́gé deyyégé, dekpégé né melɔ́ kpaa, degene nye mende fɔ́ ne ŋkwɔ́ manaá né mekpo, kwólege ji né gepú eyigé ji akpéne. ¹¹ Gébége enyú dekpégé, gárege mbɔ́o gepú nnó: ‘Ménléré aké, léré esé maá gepú áŋkéé, ayi ji anyéé nyé menyéé epaá koó upú ne baá utɔ́o bií.’ ¹² Ne mbɔ́o gepú yimbɔ́ alerege nye enyú maá gepú ayi alú te mfaá enyónŋ ayi ákwyé mé ábélé. Pyégé menyéé yimbɔ́ éwu.”

¹³ Afé, ágé wye yéndégenó nkane Jisɔs abó agaré ebwɔ́. Ne átyé ntó menyéé epaá koó upú yimbɔ́.

Menyéé Ata Jisɔs

(*Mat 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Kɔr 11:23-25*)

¹⁴ Gébé gékwónégé, Jisɔs ne áŋgbá bií áchwɔ́ álɔ́o manyé menyéé yimbɔ́. ¹⁵ Ne Jisɔs

aké ne ebwɔ́: “Mbó gejjigé metɔ́o manjwálé chóncho ne enyú nnó dényé epaá koó upú ne ngé efwyale. ¹⁶ Kaáge nnó me mmáge nyé sé epaá ewéná kpaa te depɔ́ etiré epaá ewé débéé wáwálé, gébége Esɔwɔ agbárege nyé gefwa jíí.”

¹⁷ Ne abweé amó ne mmɔ́o né mmu, achyége matame mbaá Esɔwɔ, achyéé mmɔ́o mimbɔ́ mbaá áŋgbá bií aké: “Sége dényú, déchuú áte. ¹⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, élɔ́o nana eyjégé mbe, nnyú sé mmɔ́o mina te gébé eyigé Esɔwɔ aké agbarege gefwa jíí.”

¹⁹ Abó ntó brɛd, áchyége matame mbaá Esɔwɔ, agyá nto brɛd yimbɔ́ ubauba achyéé bwɔ́ aké, “Gége menyammye wa [ayi nchyége né gétúge enyú. Pyégé wyé na mantégé negbo na.” ²⁰ Ake ánérege manyéé menyéé, ama bó amó ne mmɔ́o né mmu, aké, “Amo yina, élé *menomenyéé meke ewé Esɔwɔ anyéé nye ndere manoó ma magbélege nyé né mme né gétúge enyú.]

²¹ Yélé njógembɔ, muú ayi akpóo nyé me alu fá né ujwólé bina. ²² Kaáge nnó Maá Nte Mekwaá agbóo nye wye nkane Esɔwɔ améé abelé, yémbɔ́ utoŋkwa ube ne muú ayi akpóo nyé jíí.”

²³ Áŋgbá bií áwúge mbɔ́, álɔ́o mangíí ate aké, “Waá alú né geluáge sé ayi apyé nyé gefɔ́o genó eyigé na?”

Áŋgbá Jisɔs anyéé mbeé mechó dékpakpa

²⁴ Né gébé gefɔ́, áŋgbá Jisɔs álɔ́o mbeé manyégé ne ate, nnó waá alú muú kpaa né geluáge bwɔ́. ²⁵ Jisɔs awúge mbeé bwɔ́, ajɔ́o ne ebwɔ́ aké, “Gé na ne afwa mme abi alá pó bɔ́o Jus ápyéé. Agárege nnó uto melɔ́ meko úlú ebwɔ́ né ámu, ájyárege bɔ́o ne uká, ne ama ákélege nnó bɔ́o ákwáné galógáló ayi ebwɔ́ ápye. ²⁶ Yémbɔ́, ébége fɔ́ mbɔ́ ne enyú. Muú kpaa nyú abe nkane mamáné ne menɔ́mbe abeé nkane ménkpané defwé. ²⁷ Waá alú muú kpaa? Muú ayi áchwɔ́ ne menyéé? Élé ji ayi áchwɔ́ ne menyéé nnó anyé pó mbɔ́? Yémbɔ́ me nlu né geluáge enyú ndere menkpané menyéé.”

²⁸ Jisɔs aké, “Yé ndere ngéne efwyale, enyú ne délú wyé ne me. ²⁹ Gétú eyigémɔ, mpye nyé enyú nnó débé afwa wyé nkane nte wa apye me ntó nlú Mfwa. ³⁰ Denye nyé,

denyú ne me né gefwa ya. Dejjwálege nyé ntó ndere afwa mampáné depó né matoó áfyáneápeá ayi bós Isrèli.”

Jisàs agaré ndere Pita áshyáa nyé ji
(*Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jòn 13:36-38*)

³¹ Jisàs akú Pita aké, “Simun, Simun! Gé ngarege wó nnó danchámeló ase uto nnó amuá enyú, mamféré matoó nyú ne me nkane ácháge esa, áférege ukwóó. ³² Ne me nnemmye mbaá Esòwò nnó ékagé wó óféré metóó wyé ne me kánká. Metóó wye emagé béne, fyé anmé byé eshye.”

³³ Pita ajóó ake, “Ata, me mkpomé mmye manjye denó ne wó ne ye mangbó ne wó.”

³⁴ Jisàs ake, “Pita gé, gó ngaré wó nnó, gemégé nnó menó mekwó akú fina wó óshyáa nyé nnó ókágé me kpaáte ukúkúle uléé.”

Jisàs agaré baá utóó bií nnó ákpómé mmyé

³⁵ Ne Jisàs ama jóó ne ángbá bií aké, “Tége nkane ntómé nyá enyú neke nka pó, geba pó ne unó uká ebichá pó, genó geli nya enyú?”

Ne ebwó áke, “Ngba, ye genó eyi geli esé gepó.”

³⁶ Agaré ebwó áke, “Nana muú yi awya nká menyéé jíí abó, ne geba ntó. Ne muú yi alá pó ne esaá akpó nkú wuú asé nka yimbo ana esaá. ³⁷ Wuúge, Asá genó gefó mmu nwe Esòwò nnó, ‘Afyé nyé ji né geluágé bós nchye.’ Genó yina gépye nyé me wáwálé. Enyú debó mankaá nnó yendé genó eyigé ajóó atome ne me gébó mambé wáwálé.”

³⁸ Ne ángbá bií aké, “Ata dewyá desaá depeá fa.” Jisàs ake, “Lyáge mechó ewémbó.”

Jisàs anemmye né Mekwe Olif
(*Mat 26:36-46; Mak 14:32-42*)

³⁹ Jisàs ályágé gepú eyigémbó, afé né Mekwe Olif nkane ji apye mé, ne baá utóó bií, ákwólé ji ntó. ⁴⁰ Aké ákwónege né melu ewémbó, agaré ebwó aké, “Négemmye mbaá Esòwò nnó ékágé enyú dékpe né mmuameno.”

⁴¹ Ne alyá ebwó afé mbe gachyé, ató manó mme aló manemmye mbaá Esòwò aké, ⁴² “Nte, mbógé ejigé wó, féré amó efwyale yina né eta wa ábé tete, yémbó pye genó eyigé wó ókelege, epófó eyigé me

nkélege.” ⁴³ [Gébégé anémmye mbaá Esòwò, ekiénné Esòwò étané mfaánebuú echwó fyé ji metóó. ⁴⁴ Ne gekpékpégé mesómé né metóó, Jisàs anemmye ne eshye kpaá njúnjú atáné ji mmye achyége mme nkane denkáré manoó.]

⁴⁵ Ji ánéregé mánemmye, akwilé akéré mbaá yi ángbá bií álú. Abané ebwó ndere ábélege géjyá gétúgé ápwá né masómé. ⁴⁶ Ape ebwó agíí aké, “Debelege nde? Kwélégé ka, négemmye mbaá Esòwò nnó ékágé dékpe né mmuameno.”

Apye Jisàs

(*Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jòn 18:3-11*)

⁴⁷ Ndere Jisàs alu jóóge, njuné bós néchwó ne Judas, ngba ama né geluágé abi áfyáneápeá. Judas aja ebwó meti, achwógé, afé mbe atyá Jisàs. ⁴⁸ Atyágé ji mbó, Jisàs ajóó ne ji aké, “Judas akpó lé Maá Nte Mekwaá né mantyaá ji nnó bós ákaá ne ápye ji?”

⁴⁹ Gébégé ángbá Jisàs ágené nnó mechó kpaa élé chwó, agíí aké, “Ata debó desaá deló úmye?” ⁵⁰ Ne ngbá Jisàs ama né geluágé bwó, ajuú aparanja, aló manké memfwé *Etúkpe ámpyee upé Esòwò, asó etu ewé egbé ebwónye.

⁵¹ Ne Jisàs agaré bós bií aké, “Dépyege sé mbó, lyáge ebwó.” Aferé ebwó wuú ata etu memfwé yimbo, eferé.

⁵² Ne Jisàs abwólé eta *Anó baá ampýee upé Esòwò ne ámbamé echa upé Esòwò ne ákpakpa meló abi áchwó mampye ji. Agíí ebwó aké, “Enyú dechwó na ne bó aparanja ne mámbó unó mampye me nnó me nlu menjó? ⁵³ Ndó ndó ne ndó njwálege ne enyú né echa upé, enyú deta me ebwó mmye wó. Yémbó gébé eyige nyú gékwané nana, dechwó né uto danchámeló ayi mfwa utuú.”

Pita ashya nnó ji akágé fò Jisàs

(*Mat 26:69-70; Mak 14:66-72; Jòn 18:15-18, 25-27*)

⁵⁴ Ne bós bina ápye Jisàs afé ne ji né dachi etúkpe ampýe upé Esòwò. Ne Pita ala te meso, akwálege ebwó gachyéé, gachye.

⁵⁵ Akwónégé, abané bós bí ásené mewé né dachi áwyá. Pita achwó jwóle ntó né geluágé ebwó. ⁵⁶ Ménkpané defwé ama né dachi yimbo ayi alú mendée, agégé Pita né

genḡbógé mewε nkane ajwǎle, apε ji domeé, aké, “Mende yina ntó abó alu ne Jisǎs.”

⁵⁷ Pita ake, “Chaá-ó! Mesǎ mendée nkágé ji.”

⁵⁸ Ewya ye wó, mende fǎ agé Pita ake, “Wó ntó ǎlu muú bwó ama.”

Pita ake, “Me detuú-o!”

⁵⁹ Ewya genógé nchwáneke, mende ayifǎ aké, “Wáwálé gebií gepó mmu mende yiná ntó abó alu ne Jisǎs, ji ntó atané gebagé Galilí.”

⁶⁰ Ne Pita ake, “Ge da, me kágé ewe wǎ jóge mbǎ.”

Wyε nkane ji alú jóge mbǎ, menǎ mekwǎ akú kǎkǎgǎlókǎó. ⁶¹ Ata Jisǎs akó gemε apé Pita. Amε bwó átuú, ne Pita ate mekomejóó ayi Ata Jisǎs abó agaré ji nnó, “Gemégé nnó menǎ mekwǎ akú, ǎshya nyé ukúkúle ulεé nnó ǎkágé me.” ⁶² Gébégé Pita átee mekomejóó yimbǎ, afε dafye, anyǎ meko ngbó ali segé segé.

⁶³ Bǎó bi ábáme Jisǎs, ǎlǎ manjwyá Jisǎs, ne átúlege ji. ⁶⁴ Awé ji ndeé né amε, ne ágíige ji aké, “Waá adoó wǎ? Garé esé mbǎgé ǎkage.” ⁶⁵ Ne ebwó áma jú ji mashye mmyε né gejamégé mati.

Jisǎs akpe unǎó mpa

(*Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jǎn 18:19-24*)

⁶⁶ Bií újyágé, *ákpakpa melǎ, ne Anǎó baá ampyε upε Eǎwǎ ne *Anleré mabé Eǎwǎ áchomé né eso. Achwó ne Jisǎs né mbe ushu bwó. ⁶⁷ Agií ji aké, “Wǎ ne ǎlú Muú yi Eǎwǎ akweré ji elá gefwa?”

Jisǎs ashúú ebwó meko aké, “Mbǎge ngarégé enyú, dekámegegé nyε fǎ ne me. ⁶⁸ Ne mbǎgé ngiígé enyú nkwe dekámegegé nyé fǎ manshuú me meko. ⁶⁹ Yémbǎ lǎ nana chó mbe, Eǎwǎ ayi áwya uto uko abelege Maá Nte Mekwaá né mfaá geluógé énogé né εgbé ebwǎnyε wuú.” ⁷⁰ Ajógé mbǎ, ebwó ako agií aké, “Wǎ ne ǎlú Maá Eǎwǎ?”

Jisǎs aké, “Elú wyé nkane enyú dejóó mbǎ.” ⁷¹ Ne ebwó áke ne ate, “Nde gécha démage kéle bǎ ntésé? Esé ambǎó dewú mé genó eyi getané jimbǎ meno.”

23

Afε né Jisǎs mbaá Palet

(*Mat 27:1, 2, 11-14; Mak 15:1-5; Jǎn 18:28-38*)

¹ Ebwó ajógé mbǎ, εchomele meko ekwelé ká efé ne Jisǎs mbaá Palet. ² Akwónégé éwu, ǎlǎ maáma ji depǎ mmyε aké, “Dépyé ményákwó yi ndεε achǎó melǎ esé, achoge bǎó uká mme nnó áchyεgé fǎ nkamakpo mbaá Mfwa Rom, ne ama garege bǎó nnó ji ne alú Muú yi Eǎwǎ akweré ji elá gefwa.”

³ Palet agií Jisǎs aké, “Wǎ ǎlu Mfwa bǎó Jus wáwálé?”

Jisǎs aké, “Elu nkane ǎjóó.”

⁴ Ne Palet ajoó ne anǎó baá abi ápyε upε Eǎwǎ ne gejamégé bǎó, aké, “Ngéfó gabo ayi mende yina apyé wó.”

⁵ Yémbǎ áshií wyé ne ewú aké mende yina achoge bǎó uká mme, aleré né mme Judiya meko, ǎlǎ né melǎ Galilí kpaá akwǎné fá melǎ ewe.

Palet ató Jisǎs mbaá mfwa Herǎd

⁶ Palet awúgé mbǎ, agií aké, “Mende yina ele muú Galilí?” ⁷ Akámégé, Palet ató Jisǎs mbaá Herǎd néndé Herǎd ne agbaré mboó melǎ yimbǎ. Né gébé eyigembǎ Herǎd abó alu né Jerosale. ⁸ Gébégé Herǎd agené Jisǎs, metǎó ego ji dǎó, elé ji abǎ akelege mé mangé ji te gachií, néndé, ji abó awuú mé ngǎ Jisǎs. Ne abó awya umεé nnó ji agé ufélekpá εbi Jisǎs apyε. ⁹ Ewyágé Herǎd agií Jisǎs bǎ nkwe dǎó, ne yeé meko Jisǎs ashúú ji wó. ¹⁰ Agigé mbǎ, *Anǎó baá ampyε upε Eǎwǎ ne *Anleré mabé Eǎwǎ áwǎ áchwó mbe, ǎlǎ manjóó depǎ eti Jisǎs apyé ne eshyε. ¹¹ Mfwa Herǎd ne bǎó bee bií ǎlǎ manjwyágé Jisǎs, áchyεge ji mekpo unǎó. Abó nkúu mfwa áfyé ji mmyε, áma átó ji akeré meso mbaá Palet. ¹² Né bií εbi mbǎ dejeé Palet ne Herǎd delǎ. Te gachi ebwó abó alú máwámé ne ate.

Palet asó mpa nnó áwǎ Jisǎs

(*Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jǎn 18:39-19:16*)

¹³ Gébégé ákeré meso ne Jisǎs, Palet akú ǎnǎó baá abi ápyé upε Eǎwǎ, ne ákpakpa melǎ, ¹⁴ áchwǎgé, aké ne bwó, “Mbe mbe, enyú dese mé mende yina dechwǎ ne ji eta wa deké achǎó melǎ. Ngií ji bǎ nkwe né mbe ushu nyú, yémbǎ ngéfó gabo yi mende yina

apyé né depɔ etiré enyú déké ji akwé ebe wó. ¹⁵ Yé Mfwa Herod ntó age nnó mende yina akwé ebé wó, nkawú ne ji akeré meso eta esé. Góge ngaré enyú nnó mende yina apyé ye gabo fɔ ayi abɔ mangbó wó. ¹⁶ Yémbɔ nchyege nyé enyú ebwɔnyɛ nnó átúlé ji ályá ji, ajoyé.”

¹⁷ [Nkane gepɔgé gébé yimbɔ gélú, yendégébége epáá kwyakwya defwé, Palet aferege muú denɔ ama nkane bɔɔ bí ákelege.]

¹⁸ Ne ákalé ebwó ako áké, “Wá mende yina, esé dekelege élé Barabas.” ¹⁹ (Barabas abɔ akpe denɔ gétúgé achwɔɔ ne efwyale né melɔ ne muú ayi ji ama wá.)

²⁰ Palet akélege meti manlyá Jisɔs ajoyé, ne ama ajɔɔ ne ebwó. ²¹ Ne ebwó ako ákalé áke, “Wó ji né gekwa, wó ji né gekwa.”

²² Né manáne aléé Palet ama gíí ake, áwó ji nnó apye nnó? “Ndé gabo ayi ji ápyéé?” Nge ye genó eyigé ji apyé ne njɔɔ nnó áwó ji né gekwa wó. Ngarege ádó ji ályá ji ajoyé.

²³ Né ebwó ádo delúlú áké, “Áwó ji né gekwa.” Makálé bwó áwerí uto Palet. ²⁴ Akamé ne asó mpa áké, “Apye ne Jisɔs ndere ebwó ákelege.” ²⁵ Aferé muú yi ebwó ákélege ayi abɔ akpené denɔ gétúgé, efwyale ewe ji achyé ne muú ayi ji awáné. Gébégé áféré ji, Palet agbaré Jisɔs achyé ebwó, nnó ápye ndere ejíí ebwó.

Áwó Jisɔs né gekwa

(*Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27*)

²⁶ Bɔɔ bee áse Jisɔs né dachi Palet ále jyéé, ne nkane ebwó ákéne ájyéé, átuú ne mende fɔ ayi akú ji Simun, muú melɔ Sɛren, atané dondo yimbɔ né mewaa ájyéé Jerosale. Agbaré ji áneré ji gekwagé Jisɔs né mankɔɔ nnó ji akpá akwólege Jisɔs meso. ²⁷ Ne gejamégé bɔɔ ákwólege ji meso. Abifɔ élé andée, abi ákparé amú mekpo, álile, áyiage ne masómé ndere áteé efwyale wuú. ²⁸ Ne Jisɔs abwólé áké ne ebwó, “Andée Jerosale, déligé sé gétú ya, líge lé geme enyú ne baá enyú. ²⁹ Kaáge nnó né meso gébé bɔɔ ájɔge nyé nnó, ‘Efówó ébé ne andée abi ákwené dénkwɔ ne abi ála alú danchyéé baá mámbé!’ ³⁰ Né gébé eyigémbɔ, bɔɔ áshyáge nyé mmye nnó, ‘Echye mfaánebuú ashulé esé mmye,

ye mme aníí ese.’ ³¹ Apyegémbɔ na ne genɔɔ eyi gélú gebɛ, ne ebeé nyɛ nnó ne gegbógbógé genɔɔ?”

³² Gébégé ájyé wó Jisɔs, áse ntó bɔɔ ubée apéa manjye wá choncho ne ji.

³³ Akwónégé melú ewé ákuú nnó, “Uñkónkó makpo,” áwó Jisɔs né gekwa. Ne ama wó bɔɔ ubée bimbɔ mfaá ukwa upea, ama né egbé ebwɔnyɛ wuú, ne ayifɔ né egbé ebwɔbe wuú. ³⁴ Jisɔs aké, “Nté, gé ebwó meshwe, jinte gabo áyi ebwó ápyémbɔ, néndé ákágé.”

Bɔɔ bee bina, ákpyá megyaa ákáré mandeé Jisɔs áfyé ate amú. ³⁵ Bɔɔ átené éféé ápéle nkane áwóme Jisɔs né gekwa. Ne ákpakpa bɔɔ Jus, ábɔ manjwyágé ji áké, “Apoóge bɔɔ bí chachá, akaágé poó fɔ ntó geme jíí mbógé alú Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa.”

³⁶ Bɔɔ bee ntó ájwyá Jisɔs, áchyéé ji mmɔɔ amí mamyáme, ³⁷ ne áké, “Mbógé nnó ɔlu Mfwa bɔɔ Jus wáwálé, poó geme jyé.”

³⁸ Asá ntó ηwé ába né gekwa né mfaá mekpo Jisɔs. Asá wyéé áké, “Gé Mfwa bɔɔ Jus na.”

³⁹ Muú ubée ama ayi áwómé ji ntó né gekwa ejí, abɔ manjwya ntó Jisɔs aké, “Pó ɔlu Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa? Poó yé gémé jyé, ɔpoó esé ntó.”

⁴⁰ Ne ayifɔ ashulé ji yimbɔ ndo áké, “Wɔ ɔfɔɔ fɔ Esɔwɔ? ɔlu ntó mmú efwyale nkane mende yina. ⁴¹ Esé ne wɔ debó nsá né gabo ayi esé depyé, nkawú ne dégéne efwyale ewé. Ne mende yina apyé gabo wó.” ⁴² Ne ajɔɔ ne Jisɔs aké, “Ata te me gébégé ɔchwógé gbáre gefwa jyé.”

⁴³ Jisɔs áshuú ji meko áké, “Ngarege wɔ wáwálé nnó fina ɔbe nyé ne me né meló Esɔwɔ.”

Negboné Jisɔs

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30*)

⁴⁴ Kálánká efyáneépeá eké ékwónége, ηmeé enomé, gemmua gékwé né melɔ meko kpaá te kálánká eléé. ⁴⁵ Nmeé énómégé, ekat ewé ekaré metɔɔ echa upe Esɔwɔ egyptalé ubaa úpeá. ⁴⁶ Eké éwyáge, Jisɔs abɔ mankálé kénké áké, “Nte mfyɛ geme ya né amú jyé.” Ajógé mbɔ, ashulé kwyakwya geféré h-ε-m metɔɔ ekwé.

⁴⁷ Muú kpaá bɔ́ bee ayi abó atené eféé, agégé genó eyi gepyé, aféé Εσωω aké, “Wáwálé, mende yina abó apyé gabo wó.” ⁴⁸ Gejámégé bɔ́ abi ábó áchomé eféé ápéle, ákeré upú bwó amu meso kpákpáré, mashu mme tóntó né genó eyigé ebwó ágené. ⁴⁹ Ajeé Jisɔs ako áténé tete ágéne depɔ etiré na. Abifɔ alú andée abi ábó átané Galilíi ákwólé ji.

Anii Jisɔs

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jɔn 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Mendefɔ abó alu, akamege Josef, atané né meló Arimatya né gebagé mewaá Judiya. Alu nyá muú ayi alu cho, ne abelege mabé Εσωω. Abó agile gébé eyigé Εσωω achwó gbáre gefwa jíi. Yé élé alú ntó muú ama né geluágé ákpakpa bɔ́ Jus, apó nyá meko ama ne ebwó nnó áwá Jisɔs. ⁵² Nkane Jisɔs agboó, afé mbaá Palet, ajye gíi nnó achyé ji genkwógé Jisɔs. ⁵³ Palet achyé gé ji ebwɔnye, ajye féré genkwógé Jisɔs né mfaá gekwa, afyalé géji ne éshyé ndeé, ajye níi mmu menome ewé ábó áchomé te gachií mmu etaravé, ewé ála álu ganíi muú wyε. ⁵⁴ Afyé ji mmu menome, nénde ákpomege mmye nnó bíi uwyaá ebwó ebi ulɔ nkwale yimbɔ.

⁵⁵ Andée abi átane ne Jisɔs né Galilíi, ákwólé Josef ne ágé ntó menome ne áma ágé ntó nkane áfyé ji né mmu. ⁵⁶ Akérégé meso né upú bwó ákwyé maweé gébé ami malómáló ami awáage mewu muú.

Bíi uwyaá bwó úkwónégé, ebwó ágbeé mmye nkane ebé bwó élú.

24

Jisɔs akwilé né negbo

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jɔn 20:1-10*)

¹ Bíi mbe né uwyaá, andée bimbɔ ákpá maweé gebé ami ebwó ákwyé, dondo gemmuá mme áfé né menome ewé aníi Jisɔs. ² Akwónégé wyé, áge nnó, ábogéné mé ntaá égbé éma eniné ábó ákweré embú menome. ³ Ne gebégé ákpené mmu menome, ákelé genkwógé Atá Jisɔs áge wó, ⁴ ákwé tametame, áké ápélé ágé bɔ́ makpó apéa ne mandeé áyi áshwánege áténé ebwó nenkuné mmye. ⁵ Efɔ ekwó bwó metɔ́, ámmo makpo mme. Bɔ́ bimbɔ agíi bwó

áké, “Nde enyú dékelege muú yi alú mebe né geluágé abi ágboó?” ⁶ Apó fa, akwilé né negbo, atane. Tége genó eyigé ji agaré enyú gébége enyú delú né Galilíi.

⁷ “Abó aké, ‘Achyége nyé Maá Nte Mek-waá mbaá bɔ́ ubeé, áwóme nyé ji né gekwa, ne ekwónégé ndɔ eléé, akwilége nyé né negbo’.”

⁸ Andée bina áte unó bí Jisɔs abó ajóó, ⁹ átané né menome áfé mangaré unó bí úpyé mbaá ángbá bíi abi álaá áfyaneama, ne áma garé ntó ánkwalé Jisɔs ako. ¹⁰ Andée bimbɔ élé, Meri muú melɔ Magdala, ne Joana ne Meri ayi Mmá Jɛmsi chóncho ne andée abifɔ ntó, ágaré ángbá Jisɔs genó eyigé ebwó ágené. ¹¹ Ne ángbá ákamé wó, áse nnó élú gebyó. ¹² Yémbɔ, Pita akwilé ka abó afé né menome, abyélé mme ape, agé lé mandeé áyi abó afyalé genkwógé Jisɔs. Ala meno mekpo fuú, ne akere meso mmu gepú jíi.

Agé Jisɔs né meti melɔ Emaeus

(*Mak 16:12-13*)

¹³ Wyé bíi bimbɔ, bɔ́ abi ákamé ne Jisɔs apéa, álya melɔ Jerosale ájye né maá melɔ ayi ákú Emaeus. Neke nelu genógé *ɛkpá neke ekénéama. ¹⁴ Ndere ájyé, ádóo abya né depɔ deko etiré depyé. ¹⁵ Nkane ádóo abya ákéne ajye, Jisɔs atané ebwó né meso ne alɔ manké ne ebwó. ¹⁶ Yémbɔ áge ji, ne ákaá fɔ nnó élé Jisɔs wó. ¹⁷ Jisɔs agíi bwó aké, “Nde abya ayi enyú dékéne dédóo ne dembyó né matɔ́ enyú?”

Aténé nyámeé, mmye meshwé meshwé.

¹⁸ Muú bwó ama, ayi ákú ji Klyopas agíi ji aké,

“Wɔ mbi ne ɔlu menkéé fá melɔ Jerosale ayi ɔlá kágé depɔ etiré depyé mboó ndɔ eyína?” ¹⁹ Jisɔs agíi aké, “Nde depɔ depyé?”

Ashuú ji meko áké, “Depɔ eti depyé mbaá mende yi akámege Jisɔs ayi muú Nasaret. Alu nyá gekpékpégé *Muú Ekpávé Εσωω. Ne apye ukpékpé ufélékpá ne agarege nyá meko mejɔ́ Εσωω. Εσωω aféé utɔ́ bíi, ye bɔ́ ntó aféé utɔ́ bíi. ²⁰ Yémbɔ anɔ́ baá abi ápye upe Εσωω ne ákpakpa melɔ ágbare ji áchyéé nnó áwá ne áwó ji né gekwa. ²¹ Ne esé debó débelé uméé nnó ji ne Εσωω atome nnó achwó áféré bɔ́ Isrɛli né efwyale. Elé mbɔ ndó éléé fi, eyi depɔ etiré na

depyé. ²² Ekwyá mbò wó, andée fò abi alú né geluágé sé ápye esé dela meno mekpo fuú. Afé né menomé gejyéjyé gé bí. ²³ Yémbò áge fò genkwógé Jisòs wó, ne ákere meso, ágaré esé nnó ebwó ábò áge makiénné Esòwò eké élé *ame gejyá, ágaré ebwó nnó Jisòs alu mebe. ²⁴ Bòó bifó abi álu né geluágé esé áfé né menome ne ágé yéndégenó wyé nkane andée bimbò abò ájóó, yémbò ebwó áge Jisòs wó.”

²⁵ Jisòs aké ne ebwó, “Enyú dekenegé, matòó nyú álu dembyó mankamé unó bi bòó ekpávè Esòwò ásámé. ²⁶ Enyú dekaá fò nnó Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa abò mangé efwyale ne akpé mmu gefwa jíí wó?” ²⁷ Jisòs alò mampye nnó ebwó ákaá unó uko ebí ásámé átome ne ji né mmu ñwe Esòwò, manlò né ñwe ayi Mosis asamé, òkwóné né abi bòó ekpávè Esòwò ntó ásámé.

²⁸ Wyé nkane ála kwókwólé ne melò ewé ebwó abò ájyé, Jisòs apye eké achwò koó, ²⁹ ebwó ágbé ji áké, “Bélé fá ne esé néndé bíí ukoó, gemmua géle chwó.” Akame, ne afé mámbelè ne ebwó. ³⁰ Gébégé ajwólé ka mányé menyéé ne ebwó, abò nto bréd achyé matame mbaá Esòwò agyá achyé ebwó. ³¹ Ténéténe yimbò amé ákaá ebwó mekpo, ebwó ákaá nnó gé Jisòs na. Ne eke ewyage aseé ebwó né amé. ³² Alágé meso, áké ne ate, “Pò mané magyalé esé gébége ábáné esé né meti agárege ese depò etiré délu mmu ñwe Esòwò?”

³³ Ténéténe yimbò, ákwilé, ákere meso né Jerosale, áge baá utóó afyaneama choncho ne áñkwólé Jisòs abifó. ³⁴ Abi afyaneama áke, “Elú wáwálé, Ata ákwilé né negbo, Simun agé ji mebe.”

³⁵ Abimbò ápeá ágaré ntó ebwó ewé ebó épyé né meti, ne gébége Jisòs agyálé bréd ne ebwó álé ká ji.

*Jisòs aléré mmye mbaá ángbá bíí
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jón 20:19-23; Anj 1:6-8)*

³⁶ Gébégé ebwó álu garégé depò tí, Jisòs jimbo akpe atené metóó metóó bwó aké, “Nesò nébé ne enyú.”

³⁷ Yémbò ebwó ábò efó, áferege nnó ebwó ágéne mbò le muú nefoó. ³⁸ Jisòs agií ebwó aké, “Nde mané magyálege enyú? Enyú debyòme mbò ndé? ³⁹ Pége amu ya, ne

uká bá ne dekaá nnó élé me mbòó. Tage menyammye wa dewú ndere alú, muú nefoó ábée fò ne menyammye ne ugoó nkane enyú degene mbò me.”

⁴⁰ Jisòs ajógé mbò, aléré ebwó amu jíí ne majya jíí. ⁴¹ Yémbò ákwé tametame mmu nechóchó ne ákélégé fò mankamé. Eféé mbò Jisòs agií bwó aké, “Dewyaá menyéé fò fá manyé?” ⁴² Abò mboó meshuú ayi ábò átyé, áchyéé ji. ⁴³ Ase anyé né mbe ushu bwó.

⁴⁴ Ake yé ne ebwó, “Genó eyigé enyú dégéne fina élé eyigémbó ngaré enyú gébége debó délu choncho. Nké unó uko ebi ábò ásámé átome ne me né mmu ñwe Mosis ne abi bòó ekpávè Esòwò ne ebi ásámé nto né mmu ñwe makwa Esòwò, úbò mambé wáwálé.”

⁴⁵ Ndere Jisòs ajóó mbò, anené ebwó defóó nnó ákaá mekomejóó ayi alú né mmu ñwe Esòwò. ⁴⁶ Ne ajóó ne bwó aké, “Abò ásá nnó, Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa abò mangé efwyale ne ágbó, ne ndó ekwónégé eléé, akwilege nyé né negbo. ⁴⁷ Alò nyé né Jerosale ne ájye né malò mako mangárégé mekomejóó Esòwò né mabò mií nnó bòó ákwórè matóó bwó ne Esòwò ajinte gabo bwó. ⁴⁸ Enyú delu bòó bí degéné unó bina, ne debó mangaré bòó ubi. ⁴⁹ Ntòme nyé enyú echye ewé nte wa abò anyémeno manchye enyú. Yémbò jwólege fá né meló kpa ewé, kpaá té gébé gékwónége nyé eyigé uto bimbò utánege mfaánebuú uchwò enyú mmye.”

*Jisòs ákwó afé mfaánebuú
(Mak 16:19-20; Anj 1:9-11)*

⁵⁰ Jisòs ase ebwó áfé kwókwólé né melò Betani, eféé mbò abwéé amu mfaá ajé ebwó. ⁵¹ Ndere ajéle ebwó, alya bwó alò mankwó ajye né mfaánebuú. ⁵² Efémbó, baá utóó bi álò mamféé ji ne ákeré meso né Jerosale ne gejamégé nechóchó. ⁵³ Ne yendégébé ájwólege mmu echa upe Esòwò, áfége Esòwò.

Abya melóméló Jis̄s Kras ndere J̄ON ásamé

Mekomej̄ó ayi achw̄ó ne geṇwá

¹ Gemεgέ nnó mme yina aló, mekomej̄ó abó alú με. Mekomej̄ó yimbó abó alu ne Εσωω ne mekomej̄ó yimbó abó alu Εσωω.

² Abó alú mé ne Εσωω τέ ula uló.

³ Unó uko ebi Εσωω akwyεé uké ne ji. Ji ábé dampó, mmbó yé geno gema gepó.

⁴ Mekomej̄ó yimbó ne awyaa geṇwá. Ne geṇwá eyigémbó gelú lé geṇgbó mbaá ak-waá. ⁵ Geṇgbó eyigémbó gegεnégέ né mmu gemmua, yémbó gemua gékágé kweré gejí.

⁶ Εσωω abó ató mende fó ayi ákuú ji nnó J̄on, ⁷ J̄on achw̄ó ndere nteεε, mangaré akwaá genó eyigé geṇgbó eyigémbó gelú, nnó εbwó awú áfyεé metó ne gejí.

⁸ Jimbó apófó geṇgbó eyigémbó, achw̄ó lé nkane nteεε mampye akwaá ákaá geṇgbó eyigémbó. ⁹ Geṇgbó eyigé wáwálé, eyi gegεnégέ mbaá yéndémuú, gebó gechw̄ó fa né mme.

¹⁰ Ji abó alú fa mme, ne yé elé mme ayi Εσωω akwyε akené ne jí, bóó mme akaá fó ji wó. ¹¹ Ji achw̄ó né meló wuú, bóó meló wuú ásé fó jí wó. ¹² Yémbó bóó ako abi áselé ji, áfyεé mató ne ji, áchyεé εbwó εbwonye mambe baá Εσωω. ¹³ Gefóó eyigé ábyéné εbwó, gepófó ndere akwaá ábyene baá. Ne epófó ntó ndere akwaá ákelegé, epófó ntó ndere nte akεlege. Nebyene bwó netane mbaá Εσωω.

¹⁴ Mekomej̄ó yimbó, abwólé mekwaá, ajwóle fa mme ne ese, alere galógáló ayi apwó amu ne ajógé depó etire delú wáwálé. Degé enoge εwé ji awyaá, εwé ji aséle mbaá Nte wuú ndere danchi Maá.

¹⁵ J̄on agarege bóó geno eyigé ji agene getóme ne Jis̄s, ajógé kenke aké, “Gεgέ muú ayi njóógé nya nnó, ‘Ji ayi achw̄ó mbó me meso apwó me, néndé gemεgέ nnó ábyé me, ji abó alu mé.’”

¹⁶ Ne gétúgέ galógáló wuú apyε ese ako debó nebó matimati. ¹⁷ Mabé Εσωω aké ne Mosis yémbó galógáló ne wáwálé áke ne

Jis̄s Kras. ¹⁸ Yé muú ama ayi agene με Εσωω apó ekose danchi maá wuú. Ji alu ntó eke Εσωω. Ji ayi alu fíi ne nte wuú ne apyε bóó akaá gefóó eyigé nte alu.

Mekomej̄ó ayi J̄on menwyad bóó manad Εσωω ágarége

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18)

¹⁹ Akpakpa bóó Jus né Jerosale átó ámpyεé upε Εσωω ne ámpoó ámpyεé upε Εσωω nnó áchwó ágíi J̄on nnó ji alú waá? Agigé mbó,

²⁰ J̄on ashya fó mangaré εbwó wáwálé wó. Ge na ne ji agare, aké “Me mpófó Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa.”

²¹ Agí ji áké, “Ne wó olu waá? Nnó wó olu elé Elija.” Ne J̄on ashuu εbwó meko aké, “Ngba me mpó.” Ama ágíi ji áké, “Nnó wó olu muú ekpávε Εσωω?” Ama ashuu εbwó meko aké, “Ngba.”

²² Aké, “Wó olu waá yéé, shuu εsé meko ayi deyye garé bóó abi atómé εsé. Wó mbóó oké olu waá?”

²³ Ne J̄on ashuu εbwó meko aké, “Me nlu meko muú fó ayi ábéne né mashwone nnó, nyage meti Ata εbe cho; mbó ne Asaya muú ekpávε Εσωω abó ajóó.”

²⁴ Bóó dentóó bina álu ntó ekwó bóó Farasi, ²⁵ Ne ágíi J̄on áké, “Ulannó wó owyagé bóó manaá Εσωω mbógé apófó Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa, yé elé Elija yé εbé elé muú ekpávε Εσωω ayi abó agare nnó achwóó?”

²⁶ J̄on ashuu εbwó meko aké, “Me, nwyage enyú ne manaá Εσωω mamímami, yémbó muú fó alú fa metó metó enyú ayi delá kágé ji. ²⁷ Achwóó mbó me meso, me nkwané yé muú ayi akágé manyíi unó uka ebií wó.”

²⁸ Unó bi na uko upyε né meló Betani né εgbé εbeé Jodan mbaá J̄on awyagé bóó manaá Εσωω.

Jis̄s alu mad εḡhme Εσωω

²⁹ Bii uyyagé J̄on agé ndere Jis̄s achwóó eta wuú, aké, “Gεgέ maá εḡhme Εσωω ayi akpáné gabo akwaá fa mme. ³⁰ Ji ne me mbó njóógé ntome ne ji nnó, ‘Muú fó achwóó mbó me meso ayi apwó me néndé gemége nnó ábyé me ji abó alu mé.’ ³¹ Me mbóó, mbó nkaá fó ji wó. Yémbó ula bi me nwyagé bóó manaá Εσωω úlú elé mampye bóó Isreli akaá ji.”

³² Ne Jon agaré bɔ́o geno eyigé ji agene, aké, “Ngé Mendoó Ukpea ndere etané mfaánebuú eké gepwine echwó téné ji mmye. ³³ Me mbɔ́o, nkaá fɔ́ ji wó, yémbɔ́ muú ayi atámé me nnó nwyaá bɔ́o manaá agaré me aké, ‘Muú ayi ɔ́gené Mendoó Ukpea éshúlege etané ji mmye, ji yi mbɔ́ ne alú muú ayi awyagé bɔ́o ne Mendoó Ukpea.’ ³⁴ Me ngé ndere epyembɔ́ ne Jisɔ́s, ne ngarege enyú nnó ji alú Maá Esɔ́wɔ́.”

Baá utɔ́o abi Jisɔ́s abɔ́o mbe akuu

³⁵ Bií ebifó uyyágé, Jon ama atané eféé ne baá utɔ́o bií apea. ³⁶ Ndere agéne Jisɔ́s akene ajye, ajɔ́o ne baá utɔ́o bií aké, “Gégé maá egɔ́ɔme gepégé Esɔ́wɔ́ mbɔ́.”

³⁷ Ne baá utɔ́o bií bimbɔ́ apeá áwúgé ndere Jon ajɔ́o mbɔ́, ákwólé Jisɔ́s. ³⁸ Jisɔ́s ábwólégé ushu meso agé ebwó ndere akwólégé ji, ágií ebwó aké, “Enyú dekelégé ndé?” Ebwó aké ne ji “Rabi wɔ́ ɔ́jwólege efó” (Ula Rabi utene nnó menleré).

³⁹ Aké ne ebwó, “Chwóge dégé mbaá ayi me njwólege.” Ebwó ákwólé yé ji ájye gé mbaá awu, alá ewú ábelé ne ji bií bimbɔ́. Gébé eyigémbɔ́ gébó gélú kálánká eni né nkwale.

⁴⁰ Ne baá utɔ́o bina apeá abi áwuú ndere Jon ajɔ́o ákwólé Jisɔ́s, ama ele Andru menmo Simun Pita. ⁴¹ Andru abó mbe akelé menmo wuú Simun. Agégé ji, agaré ji aké, “Esé degé Muú yi Esɔ́wɔ́ akweré ji elá gefwa.” Mabɔ́ ami na, malu wye mabɔ́ mami mamaá ne Kras. ⁴² Asé yé Simun afé mbaá Jisɔ́s ne Jisɔ́s apé ji domeé, aké, “Wɔ́ ɔ́kamege Simun maá Jon, akuú nye ntó wɔ́ nnó Sefas.” Sefas alu wye mabɔ́ mami mamaá ne Pita. (Ula Pita utene nnó etárávé.)

Jisɔ́s akú Filip ne Nataniel

⁴³ Bií ebifó uyyágé, Jisɔ́s akpome mmye manjye Galilií, ndere ajyéé agé Filip, ajɔ́o ne ji aké, “Kwólé me.”

⁴⁴ Filip ntó atané Betsada maá melɔ́ ayi Andru ebwó ne Pita atane wye. ⁴⁵ Filip akéle Nataniel. Agégé ji, agaré ji aké, “Esé dégé muú ayi Mosis asamé né mabé atome ne ji ne bɔ́o ekpávé Esɔ́wɔ́ ntó ásá ato ne ji. Alu Jisɔ́s muú Nasaret maá Josef.”

⁴⁶ Nataniel akale aké, “É é! Genó gelógéló ntó gétánege né Nasaret.”

Filip aké, “Chwó kpa amé jye ɔ́gé.”

⁴⁷ Jisɔ́s agégé ndere Nataniel achwóo eta wuú, aké, “Gé maá Isréli ayi wáwálé na. abwólége fɔ́ dembwóle.”

⁴⁸ Nataniel agií ji aké, “Ɔ́pye nnó ne ɔ́kaá me?” Jisɔ́s ashúú ji meko aké, “Gemegé nnó Filip akú wɔ́, me ngé me wɔ́ né ulaá genɔ́ eyigé ákuú nnó fig.”

⁴⁹ Nataniel awúgé mbɔ́, aké, “Ménleré wɔ́ ɔ́lu Maá Esɔ́wɔ́, ɔ́lu nto mfwa bɔ́o Isréli.”

⁵⁰ Jisɔ́s aké ne ji, gétúgé ngaré wɔ́ nnó ngé wɔ́ né ulaá genɔ́ eyigémbɔ́, “Ne ɔ́fyéé metáó ne me? Ɔ́géne nye ukpékpé unó bi upwóo ebi.” ⁵¹ Ama ajɔ́o aké, “Ngarége enyu wáwálé nnó, dégéne nye nkane mfaánebuú anenege ne makiénné Esɔ́wɔ́ akwóme áshulege ne mfaa Maá Nte Mekwaá.”

2

Neba né melɔ́ Kana

¹ Bií ebifó uyyágé, né ndɔ́ eyi egbeé eléé, neba nefó nebó nélú né melɔ́ Kana né gebagé mewaá Galilií, mma Jisɔ́s abó alú wye. ² Alɔ́ ntó Jisɔ́s ne baá utɔ́o bií né neba eníné mbɔ́. ³ Ne mmɔ́o epaá ewémbɔ́ mabyegé mma Jisɔ́s ajɔ́o ne ji aké, “Mmɔ́o bwó mabye.”

⁴ Ne Jisɔ́s ajɔ́o ne ji aké, “Mma ɔ́garégé fɔ́ me genó eyigé mbɔ́o mampye, gébé ya gélú gakwáne.”

⁵ Yémbɔ́ mma Jisɔ́s ajɔ́o ne baá defwe abi ánene ankéé aké, “Pyegé yéndégenó eyigé ji agarege enyú nnó dépye.”

⁶ Eké epyéémbɔ́, bɔ́ nkwó manaá fɔ́ akené álú eféé kwókwólé abi bɔ́o Jus áchwéle manaá wye ne áshwónége byɔ́ bwó manemmye mbaá Esɔ́wɔ́ ndere gepógé bwó gélú. Nkwó ama akpene baá bɔ́ nda manaá esaá yé esaá meso efya.

⁷ Jisɔ́s ajɔ́o ne baá defwe abi ánene ankéé aké, “Fyegé manaá magbeé né bɔ́ nkɔ́o bimbɔ́.” Afyegé manaá magbége lábé lábé, ⁸ aké ne ebwó, “Chwégé amifɔ́ déchye memgbare epaá.” Ne ápye wye ndere ji ajɔ́o. ⁹ Ne memgbare epaá afwóregé manaá amimbɔ́, ami mabwólé mmɔ́o, akaá fɔ́ mbaá ayi mami matané wó. Yémbɔ́ bɔ́o abi áchwélé manaá amimbɔ́ ákaá. Ne megbare epaá akuú menɔ́ neba atené baba, ¹⁰ ajɔ́o ne ji aké, “Yéndémuú anégé epaá, abɔ́o kpe mbe achwó ne mmɔ́o malómáló.”

Bɔ́ ɔ́nyúgɛ mɛ kpaá ɔ́pwagɛ ne achwɔ́ ne ami mabomabo. Ne wɔ ɔ́belɛ mmɔ́ ami malómálɔ́ mala kpaá tɛ nana”?

¹¹ Gɛ gepɔge ufɛlekpa mbe eyigɛ Jisɔs apyɛɛ na. Apyɛ geji né Kana né gebagɛ mewaá Galilii. Apyɛ mbɔ manlɛre gepɔgɛ uto bií. Ne baá utɔ́ bií ágégɛ mbɔ áfyɛɛ matɔ́ ne ji.

¹² Epaá ewémbɔ ebyégɛ, Jisɔs ashulé afɛ né Kapanɔm ne mma wuú, aɲmo bií ne baá utɔ́ bií, efɛɛ ne ebwɔ́ ábelɛ mboó ndɔ.

Jisɔs abú bɔ́ bi akpoo unó né mmu echa upɛ Esɔwɔ

(Mat 21:12-13; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹³ Epaá koó upú bɔ́ Jus elágɛ kwókwólɛ Jisɔs akwɔ́ afɛ né Jerosale. ¹⁴ Akwónégɛ, akpɛ né mmu dachi echa upɛ Esɔwɔ. Agɛ ndɛre bɔ́ abi ákpoo mpɔ, magɔɲme, upwene mampyɛ upɛ mbaa Esɔwɔ, ne abi ájwɔlé akwɔ́rege manka. ¹⁵ Agégɛ mbɔ, abó manyii akwyɛ getó, abú bɔ́ bimbɔ ako átanɛ wyɛ chónchó ne magɔɲme, ne mpɔ. Atyá manka ayi bɔ́ abi ákɛne gesegɛ manka mankwɔré, amu makpókpógélɛ bwɔ́ agbé. ¹⁶ Ne anyá bɔ́ abi akpoo upwene aké, “Kpagɛ ubi détánɛ fa, débófɔ mambwɔlé gepúgɛ Ntɛ wa géla ntoné gese wɔ.”

¹⁷ Jisɔs apyɛgɛ mbɔ, baá utɔ́ bií áte meko mejɔ́ ayi asamé né mmu ɲwe Esɔwɔ nnó, “Géchyɛ́ eyigɛ me nwyaa né gepú jyɛ gesɔ́ me mmu eké mewɛ.”

¹⁸ Akpákpá bɔ́ Jus áchwɔ́ jɔ́ ne Jisɔs aké, “Ndé gefɔgɛ gepɔ eyigɛ wɔ ɔ́kagɛ lɛrɛ mampyɛ esé dékaá nnó élɛ Esɔwɔ ne achyɛ wɔ eshyɛ mampyɛ depɔ eti.”

¹⁹ Jisɔs ashúú ebwɔ́ meko aké, “Muúgɛ echa upɛ ewéna, nselé ndɔ élɛ mpyɛ ewú ekere meso ndɛre ebɔ́ elu”.

²⁰ Bɔ́ bimbɔ aké, “Ɔ́ké ndeé? Echa upɛ ewé, eselɛ esé usaá ɲme upeá meso ekenɛ mantɛné, ne wɔ ɔ́ké ɔ́selɛ ndɔ élɛ mantɛné ewú?” ²¹ Yémbɔ echa upɛ ewé Jisɔs ajɔ́ mbɔ, ató élɛ ne menyammyɛ wuú jimbɔ́. ²² Jisɔs akwilégɛ né negbo, baá utɔ́ bií áte nnó ji abó ajɔ́ mé mechó ewé. Akamé ne genó eyigɛ ɲwe Esɔwɔ ajɔ́ ne eyigɛ Jisɔs ajɔ́.

Jisɔs akaá genó eyi gélu né metɔ́ akwaá

²³ Ne gébégɛ Jisɔs alú né Jerosale anyɛ́ epaá koó upú, apyɛ gejamégɛ bɔ́ áfyɛɛ matɔ́ ne ji gétúgɛ ufɔ́ unó ne ufɛlekpa ebi

ji apyɛ́. ²⁴ Yémbɔ Jisɔs afyɛ́ fɔ́ matɔ́ ne ebwɔ́ wɔ́, néndɛ akaá ndɛre mekwaá alú. ²⁵ Epósɛ ewé muú agarégɛ ji néndɛ jimbɔ́ akaá mé genó eyi gélu mekwaá metɔ́.

3

Jisɔs ne Nikodemus

¹ Muú kpaá bɔ́ Jus fɔ́ abó alú, ayi ákuú ji Nikodemus. Alú muú ekwɔ́ bɔ́ Farasi.

² Mende yimbɔ achwɔ́ banɛ Jisɔs ne utuú, ajɔ́ ne ji aké, “Ménlɛrɛ esé dékaá nnó Esɔwɔ ne atɔ́mé wɔ́, néndɛ muú fɔ́ akágɛ pyɛ unó bi wɔ ɔ́pyɛ́, mbɔgɛ Esɔwɔ álá pó ne ji.”

³ Ne Jisɔs ashúú ji meko aké, “Ngarégɛ wɔ wáwálɛ nnó, mbɔgɛ álá ábyɛ́ muú mambyɛ ayi mekɛ wɔ́, agɛne fɔ́ gefwa eyigɛ Esɔwɔ ágbárege.”

⁴ Ajɔ́gɛ mbɔ, Nikodemus agii ji aké, “Muú akwɔ́gɛ mbɔ mé ukoó, ápyɛ́ mbɔ nnó ne ámá ábyɛ́ ji?” nno amage kpɛ né mmu unɛ mma wuú ábyɛ́ ji?

⁵ Jisɔs ashúú ji meko aké, “Ngarégɛ wɔ wáwálɛ nnó mbɔgɛ álá ábyɛ́ muú nebyɛ́ né manaá ne Mendoó wɔ́, anyɛ́ fɔ́ gefwage Esɔwɔ. ⁶ Mekwaá abyɛne ele nte mekwaá, Mendoó ntó ebyɛne élɛ Mendoó. ⁷ Ekágɛ álá meno mekpo fuú, élɛ ɲjɔ́ ne wɔ́ nnó, abó mambyɛ́ muú mambyɛ́ ayi mekɛ. ⁸ Mbyo amyɛ yéndɛ mbaá ayi akelégɛ, muú awuú gewya jii, yémbɔ akágɛ fɔ́ mbaá ayi atanɛ ne mbaá ayi ajyɛ. Wyɛmbɔ ntó ne elu ne muú ayi ábyɛne ji né Mendoó. Muu ákaáge gare fɔ́ ndɛre Mendoó ebyɛne Mendoó.”

⁹ Nikodemus awúgɛ mbɔ, agii Jisɔs aké, “Ewéna ebɛɛ mbɔ nnó?” ¹⁰ Jisɔs ashúú ji meko aké, “Wɔ́ ɔ́lú gekpékpégɛ menlɛrɛ bɔ́ Isrɛli nnó ɔ́kágɛ unó bi?” ¹¹ Ngaregɛ wɔ wáwálɛ nnó, esé dejɔ́ge depɔ́ etirɛ dékágɛ, ne dégarɛge unó bi esé dégɛne, yémbɔ enyú dékelege fɔ́ manwú. ¹² Ngarege enyú unó bi upyɛ fa mme enyú dékámégɛ, nnó ngare enyú ebi upyɛ́ né mfaánebuú ne dékámégɛ? ¹³ Yé muú ayi akwɔ́mé mé ájyɛ́ né mfaánebuú apó, ekosé wyɛ Maá Ntɛ Mekwaá ne atanɛ mfaánebuú achwɔ́ fa mme. ¹⁴ Ndɛre Mosis abwɛ́ nyá mmyɔ́ né mashwɔne wyɛmbɔ ntó ne abɔ́ mambwɛ Maá Ntɛ Mekwaá né mfaá ¹⁵ Ne yéndɛmuú ayi áfyɛ́ metɔ́ ne ji, abó genwá eyi gélagɛ byɛ́.

¹⁶ Εσωω από γεjeé ne βός mme, nkáwú ne atomé danchi maá wuú nnó yéndémuú ayi áfyéé metós ne ji, anomé fós mme detu, abó geḡwá eyi gélagé byé. ¹⁷ Εσωω átós fós Maá wuú fa mme nnó áchwós ágare nnó βός mme ákwe mpa wós. Ató lé ji nnó áchwós áfere ebwós né efwyale gabo. ¹⁸ Yéndémuú ayi áfyéé metós ne ji akwene fós mpa, yémbó muú ayi alá áfyéé metós ne ji wós akwe mé mpa néndé áfyéé fós metós ne danchi Maá Εσωω wós. ¹⁹ Gé na ne mpa ayi mbó abeé nyε. Geḡbós gechwós fa mme, yémbó βός ágbóo ne gemua ápwó geḡbós néndé unó bi ebwós abó ápyε ulómé fós. ²⁰ Ne yéndémuú ayi apyéε gabo akií fós geḡbós, ne akélagé fós manchwós né geḡbós nnó ekágé gabo wuú agéné. ²¹ Yémbó muú ayi apyéε galógálós, achwós né geḡbós, nnó galógálós wuú agéné ágé nnó ji apyéε ndere Εσωω akélege.

Jon menwyaá βós manaá Εσωω agaré ndere Jisós alu

²² Εwyágé Jisós ne baá utós bií alyaa Jerosale, áfé né gebagé mewaá Judiya ábelé ewú mboós ndó awyagé βós manaá Εσωω. ²³ Né gébé eyigémbó, Jon menwyaá βós manaá Εσωω abó awyagé ntó βós manaá Εσωω né meló Enon ewé elú kwókwólé ne meló Salim, élé manaá malú ewú dós. Βός ájyε eta wuú awyagé ebwós manaá Εσωω. ²⁴ (Né gébé eyigémbó, abó alú danfyε Jon né denó.) ²⁵ Εwyágé muú Jus fós aló manyε mbeé ne baá utós Jon, gétúgé gefós eyigé muú abós manshwóné mmyε ne ábé pópó né mbe ushu Εσωω. ²⁶ Ne baá utós Jon achwós eta wuú agaré ji aké, “Ménleré, mende ayi nyá óbó ólu ne ji né egbé ebéé Jodan ewé né, ayi óbó ógarege βós gétú jií, alú mbó fa ne βós ako ájyεé eta wuú awyagé ebwós manaá Εσωω.”

²⁷ Ajósógé mbó, Jon ashuú ebwós meko aké, “Muú fós akágé bós genó ekose nno Εσωω achyεge ji geji. ²⁸ Enyú ambós délu bós ntésé ba gébége ngaré nnó, ‘Me mpós fós Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa. Εσωω ató me nnó mbós mbe ne ji.’ ²⁹ Menó neba ne awyaá mendée neba, yémbó mejeé menó neba, muú ajwólege awuú meko menó neba, abeé ne nechóchós gétúgé meko menó neba ayi ji awuú. Nechónchós enina nelú ena, ne nana

metós egós me gétúgé mende yina. ³⁰ Ji abó mankwós ḡgós, me mbós magbós gelú.”

³¹ “Muú yi atané mfaánebuú anea gemε apwó βós ako. Muú mme, abyε wyε muú mme ne ajósógé lé depó ndere βós mme ájósóge. Ji ayi atané mfaánbeuú apwó βós ako. ³² Ji agarege unó bi ji awuú ne ebi agéne, yémbó yé muú yi akamege meko wuú após. ³³ Yéndémuú ayi akámege meko mejós wuú alerege nnó genó eyigé Εσωω ajósó gelú wáwálé. ³⁴ Ne muú yi Εσωω atomé, ajósógé élé depóré Εσωω néndé Εσωω achyεge ji uto Mendoó wuú byágébyágé. ³⁵ Nte agboós ne Maá, ne afyε ji unó uko né amu. ³⁶ Ne yéndémuú ayi áfyéé metós ne Maá yimbó, awyaá geḡwá eyi gélagé byé. Yémbó, yéndémuú ayi atóo mekpo mamfyε metós ne ji agéné fós geḡwá eyigémbó, metós usós Εσωω elu ne muú yimbó te kwyákwyá.”

4

¹ Ekwós βós Farasi áwú nnó βós abi ajyεε mbaa Jisós, ji awyage ebwós manaá Εσωω aja apwó abi ajyεε mbaá Jon. ² Yembó wáwálé alú nnó Jisós jimbo awyáge fós βós manaá Εσωω, élé baá utós bií ne áwyáge. ³ Ne Jisós awúgé nnó βós Farasi áwu nnó βós abi áchwós eta wuú aja apwó abi Jon, alyaa Judiya akeré meso né Galilií, ⁴ abó mankoós wyε né gebage mewaá Samariya ne afé né gebagé mewaá Galilií.

⁵ Akwónégé né gebagé mewaá Samariya akwóné meló ewé ákuú nnó Sikar. Sikar alú kwókwólé ne melú mme ewé Jakób abó achyεε maá wuú Josef. ⁶ Embu manaá ewé Jakób abó áchomé elú ntó efeé. Jisós ákegé ápwagé, ajyε jwólé wyε. Gébé gélu kalanjá efyanépeá ne ḡwómese eyigé Jisós akwóné né mbaá yimbó.

⁷ Eké ewyáge, mendée Samariya fós achwós efeé manchwé manaá. Jisós ajósó ne ji aké, “Chyéé me manaá nyú.” ⁸ Gébé eyigémbó, baá utós bií áfé né meló manjyε na menyéé.

⁹ Mendée Samariya yimbó aké, ne ji “Wó ólu muú Jus, me nlú muú Samariya, epyéémbó nnó ne ógíí me manaá manyú?”

Ajọ́ mbọ́ néndé bọ́ Jus ne bọ́ Samariya átuúgé fọ. *

10 Jisọs ashuú ji meko aké, “Wọ́ ọ́bọ́ ọ́kaá mbọ́ ẹ́chye ẹ́wé Ẹ̀sọ́wọ́ achyegé ne gefogé muú ayi agií mbọ́ wọ́ manaá, mbọ́ ọ́gií ji, ne ji abọ́ achyegé wọ́ manaá ami machyegé geṅwá.”

11 Mendée yimbọ́ ajọ́ ne ji aké, “Ata ọ́pọ́ ne genó manchwé manaá, ne embu manaá ẹ́wéna egomé. Ọ́pyée mbọ́ nnó ne ọ́gé manaá ami machyegé geṅwá? 12 Nnó wọ́ ọ́ṅeá geme ọ́pọ́ gekwenege nte sé Jakọ́b muú áchomé ẹ́sẹ́ embu manaá ẹ́wéna? Ẹ́wé jimbọ́, baá bíí ne utú bíí anyuú manaá wye.”

13 Jisọs aké ne ji, “Yéndémuú ayi anyú manaá amina, mmwólé manaá emágé pye ji, 14 yémbọ́, yéndémuú ayi anyúu manaá ami me nchyegé nye, mmwólé manaá emágé pye sé ji te kwyakwya. Ne manaá ami me nchyegé ji, mabwólége nye mala eta wuú ẹ́ké embu nnyi ẹ́wé etanege manaá ami machyegé geṅwá eyi gélagé byé.”

15 Mendée yimbọ́ aké, “Ata chyéé me manaá amimbọ́ nnó mmwólé manaá epyegé sé me, ne nnó nchwóge sé fa manchwé manaá.”

16 Jisọs ajọ́ ne ji, aké, “Chó kuú menọ́ wye enyú déchwá.”

17 Ne mendée yimbọ́ ashuú ji meko aké, “Me mmpọ́ ne menọ́,”

Jisọs aké, “Wọ́ ọ́lú cho ndere ọ́ké ọ́pọ́ ne menọ́, 18 néndé ọ́bọ́ ọ́bá mé anọ́ ata, ne ayi ọ́lú mbọ́ ne ji nana, apọ́ fọ́ menọ́ wye. Genó eyigé wọ́ ọ́jọ́ mbọ́ gélu wáwálé.”

19 Mendée yimbọ́ ajọ́ ne ji aké, “Ata elúmbọ́ ẹ́ké wọ́ ọ́lú muú ẹ́kpávẹ́ Ẹ̀sọ́wọ́. 20 Ukwene antẹ́ sé abọ́ anógé Ẹ̀sọ́wọ́ né mekwẹ́ ẹ́wéna, yémbọ́ enyú bọ́ Jus deké anógé elé Ẹ̀sọ́wọ́ né melọ́ Jerosale.”

21 Jisọs ajọ́ ne ji aké, “Kámé genó eyigé me njọ́gé, gébé gechwá nye eyigé enyú délá nógé sé Ẹ̀sọ́wọ́ fa né mekwẹ́ ẹ́wéna, yéé ebéle né Jerosale. 22 Enyú bọ́ Samariya dénógé genó eyigé délá kaágé, ẹ́sẹ́ bọ́ Jus dénógé genó eyigé dékaágé néndé muú ayi áférege akwaá né ẹ́fwyale gabo atanege nye elé né mbaá bọ́ Jus. 23 Yémbọ́ gébé

gechwá, ne géchwá mé, eyige bọ́ abi anógé Nte se wáwálé anoge nye ji né gefọ́ eyi gelu wáwálé ndere Mendoó Ẹ̀sọ́wọ́ ẹ́lerege. Gé ufọ́ bọ́ abi Ẹ̀sọ́wọ́ akélege nnó anógé ji mbọ́. 24 Ẹ̀sọ́wọ́ alú Mendoó ne bọ́ abi anógé ji abọ́ manógé ji né gefọ́ eyi gelu wáwálé ndere Mendoó Ẹ̀sọ́wọ́ ẹ́lerege.”

25 Ne mendée yimbọ́ aké, “Nkaá nnó Muú yi Ẹ̀sọ́wọ́ akweré ji elá gefwa, ayi akuú ji Kras achwá, gébége achwógé agarege nye ẹ́sẹ́ yéndégenó chánéné.”

26 Jisọs agaré yé ji aké, “Me yi njóge mbọ́ nlu ji awu.”

27 Ẹ́ké ẹ́wyágé baá utọ́ Jisọs áchwá; ne alá meno mekpo fuú nkane ágéné ji ajọ́ge mejọ́ ne mendée yémbọ́ yé muú ayi agií ji nnó ọ́kelege ndé, yé ebé elé nnó ulannó ọ́jọ́ge mejọ́ ne mendée yina apọ́.

28 Mendée yimbọ́ alyaa yé ẹ́kwá manaá wuú ẹ́féé afé né melọ́ ajye gáré bọ́ aké, 29 “Chwóge dégé mende ayi agaré me yéndégenó eyige me mbọ́ mpyée. Nnó ji ne alu Muú yi Ẹ̀sọ́wọ́ akweré ji elá gefwa?”

30 Ne bọ́ átané né melọ́ ájyée gé Jisọs.

31 Né gébé eyigé mendée yimbọ́ ajyee né melọ́, baá utọ́ Jisọs ákpeáge ji aké, “Ménleré nye menyéé.”

32 Yémbọ́ Jisọs ajọ́ ne ebwá aké, “Me nwya menyéé manyé ayi enyú délá kaá wọ́.”

33 Ajọ́gé mbọ́, baá utọ́ bíí ajọ́ ne ate aké, “Nnó muú fọ́ achwá ji ne menyéé?”

34 Ndere ajọ́gé mbọ́, Jisọs aké, “Menyéé wa alú elé mampye genó eyigé muú ayi atomé me akélege ne mampye utọ́ bíí nnéré chánchá. 35 Pọ́ enyú déjọ́ge na nnó, ‘Ela amfaá ani ne mbwé akwóné mamferé?’ Yémbọ́ me ngarege enyú nnó bwége ame dépe makọ́, mbwé akwóné mé mamferé. 36 Ye nana muú ayi aférége mbwé abọ́ nsa wuú ne anywerege mbwé yimbọ́ ne mbwé yimbọ́ ele geṅwá eyi gélagé byé. Ẹ́bége mbọ́, mempené ne memferé abéé ne nechóchó chónchó. 37 Epyegémbọ́, nekane-mejọ́ eniné ajọ́ nnó, ‘Mempené apegé, memferé aféré’ nelú wáwálé. 38 Me ntọ́ enyú nnó déjyée défére mbwé né mekọ́

* 4:9 Elú wáwálé nnó: Bọ́ Jus átuúgé fọ́ ne bọ́ Samariya néndé gébé eyigé bọ́ Asariya amyéé be ápwọ́ bọ́ Isrelí, ákpa ebwá áfe ndere afwe. Ne abi alá né gebagé mewaá Samariya ába bọ́ abi alá pọ́ fọ́ bọ́ Jus. Ndere elúmbọ́, bọ́ Jus bifọ́ abi alá né gebagé mewaá Judiya, áse nnó ebwá apọ́ pọ́pọ́ né mbe ushu Ẹ̀sọ́wọ́.

εwέ ενyú déla dépée mbwέ wyε wó. Bóó abi chá ápye utóó, ενyú débó nsá né utóó bwó.”

Gejamégé bóó Samariya áfyé metóó ne Jisós

³⁹ Né gébé eyigémbó gejamégé bóó Samariya, áfyé metóó ne Jisós gétúgé genó eyigé mendée yimbó agaré εbwó nnó, “Agaré me yéndégenó eyigé mbó mpyée.”

⁴⁰ Bóó Samariya bimbó, ágégé Jisós, áné ji mmye nnó ajwólé ne εbwó, ne Jisós abelé ne εbwó ndó epeá.

⁴¹ Né mboó ndó eyimbó, gejamégé bóó ama áfyé metóó ne Jisós gétúgé mekomejóó ayi ji ágaré. ⁴² Ne ájóó ne mendée yimbó aké, “Esé défyéé metóó ne Jisós nana epósé gétúgé mekomejóó ayi ógaré esé néndé esé ambóó déwú ne dékaá nnó ji alu Mempoó bóó mme wáwálé.”

Jisós apyéε maá muú kpaá góména atoo

⁴³ Ndó yimbó epea ekógé, Jisós alyaá melo Samariya afé né Galilií. ⁴⁴ Jisós jimbóó abó ajóó mé aké, “Muú ekpávé Esówó apó ne énogé né melo wuu.” ⁴⁵ Akwónégé né Galilií bóó melo Galilií ásé ji amu apeá néndé εbwó ágé yéndégenó eyigé Ji apyéé né Jerosale gébégé epaá koó upú. Elé εbwó ntó abó álú wyε.

⁴⁶ Ne Jisós ama ajyéε né melo Kana εwé ji abó apyéé manaá mábwólé mmóó né gebagé mewaa Galilií. Ne muú kpaá góména fó abó alú né melo Kapanóm ayi maá wuu abó amée. ⁴⁷ Mende yimbó awúgé nnó Jisós atané melo Judiya achwó né Galilií, ajyéε ne ji mmye nnó áchwó ápyéε maá wuu ayi amée alá magbómagbó átoó.

⁴⁸ Ne Jisós ajóó yé ne ji aké, “Me nlá mpyé gepógé ufélékpá ébi ulérege utó Esówó wó, ενyú défyéé fó matóó ne me.”

⁴⁹ Ajóógé mbó, muú kpaá yimbó aké, “Ata chwó déjyé ekágé maá wa agbó.”

⁵⁰ Ne Jisós ajóó ne ji aké, “Chó maá wyé atoge nyε.”

Ne mende yimbó akamé ne mekomejóó ayi Jisós ajóó mbó, afé. ⁵¹ Ndere mende yimbó ajyéε, baá défwε bií átuú ne ji né meti, ágaré ji aké, “Maá wyε alu mebe.”

⁵² Ne mende yimbó agií εbwó gébé eyigé

maá yimbó atoo. Aké, “Gefwene yimbó gébyé ji mmye njuna né kalańká ama.”

⁵³ Agárégé ji mbó, ate nnó elé wyε né gébé eyigémbó ne Jisós abó ajóó ne ji nnó, “Maá wyε atógé nyε.” Ndere epyéεmbó mende yimbó ne ula gepú bií uko áfyé metóó ne Jisós.

⁵⁴ Gé ndó ayi agbeé manáne apea ayi Jisós aleré gepógé ufélékpá né Galilií gébégé atané né Judiya.

5

Jisós apyéε mbwére atoo

¹ Ndófó ekógé, Jisós alyaá Galilií akwó afé né Jerosale manjye nyé epaá bóó Jus fó. ² Né melo Jerosale, géntoógé manaá fó gélu wyé eyigé anó geji nebo agbá ata, Kwókwólé ne menombi εwé magóηme ákóge wyε. Akuú geji né mejóó Hibru nnó Betsata. ³ Gejamégé bóó abi amée, ajwólége wyε. Abi amε nónomé, ubwéré, ne abi amée unchanchi. Agile nnó Nnyi nebulé. ⁴ Ekiénné Esówó fó εchwóó, gébégébé εbúlege géntoógé manaá eyimbó. Ne muú ayi ábóó mbe ashúlége né mmu manaá mimbo, yéndé nemée eniné ji amée nebyeé. * ⁵ Mende fó ntó ayi abó amée né aηme esaá meso nekuúneleé abó alu efeé. ⁶ Jisós agégé ji ndere álú efeé bélé, akaá nnó amée mé né gejamégé aηme. Agií ji aké, “Ókelege nemée nyéε nebye?”

⁷ Mende yimbó ashúú ji meko aké, “Ata, mpó ne muú ayi akpané me afyéé né mmu gentoó eyigémbó gébégé nnyi nébulége. Yéndégébé nkulége manjye, muú yicha abó mbe.”

⁸ Ajóógé mbó, Jisós aké ne ji, “Kwilé ka, pwi gebo jyé, ojye mmu.” ⁹ Ne ténéténé ayi Jisós ajóó mbó mende yimbó atoo, akwilé ka, apwi gébo jii akene.

Mechó ewéna epyé né bií uwyaá bóó Jus. ¹⁰ Epyégémbó, ákpakpa bóó Jus ájóó ne mende yi atoo mbó aké, “Fina elé bií uwyaá, ne ébé sé ekamé fó nnó muú akpá gébo né bií uwyaá wó.”

¹¹ Ne mende yimbó ashúú εbwó meko aké, “Muú ayi apyéε me ntoó ne agaré me nnó nkpá gébo ya nke njye.”

* 5:4 Elú wáwálé nnó: Malo ani yina, apó né ukwéne bó ηwe.

¹² Akpakpa bimbɔ, ágíí jì aké, “Ndé muú awú agaré wɔ nnó ɔkpá gébɔ jye ɔkené?”

¹³ Mende yimbɔ akagé sé muú ayi apye jì atóó, néndé gejamégé bɔ́ abó alú eféé, ne Jisɔs akpe né mpú bwó.

¹⁴ Ewyagé Jisɔs ama agé jì né mmu echa upe Esɔwɔ, ajóó ne jì aké, “Gé, nana ɔtoó, ɔpyégé sé gabo, ékágé mechó kpáa eshúlí wɔ mmye.” ¹⁵ Ne mende yimbɔ ajye garé yé ákpakpa bɔ́ Jus bimbɔ nnó élé Jisɔs ne abó apyéé jì atóó.

¹⁶ Eféé mbɔ ne ákpakpa bɔ́ Jus álóó manchyé gé Jisɔs efwyale gétúgé jì apyéé muú atóó né bií uwyaá. ¹⁷ Jisɔs ajóó ne ebwó aké, “Nte wa apye utóó yéndégébé, mentó mbɔ mampyege utóó.”

¹⁸ Ajóógé mbɔ, matóó ásó ákpakpa bɔ́ Jus kpaá, ányémeno nnó abó manwá jì. Néndé jì akwé fɔ́ ebé bií uwyaá ewú ewú wó, améé ntó mmye ne Esɔwɔ gétúgé ajóó nnó Esɔwɔ alú nte wuú.

Jisɔs awya utó manchyéé genwá ne mansó mpa

¹⁹ Jisɔs ajóó ne ebwó aké, “Me ngaré enyú wáwálé nnó me Maá nténégé fɔ́ ushu ushu ba mampye genó, ekosé unó bi me ngéne Nte wa apyéé ne me ntó mpye néndé yéndégenó eyigé Nte apye, geji ntó ne Maá apyéé. ²⁰ Elé Nte agboó ne me Maá alárege me unó uko ebi jimbɔ́ apyéé. Ne amágé lére nye me ukpékpé unó bi upwóó bina. Ne enyú délaá nye mano mekpo fuú. ²¹ Ne wye ndere Nte apye bɔ́ abi ágboó ákwilege ne negbo, achye ebwó genwá, mbɔntó ne Maá achyé gé genwá mbaá yéndémuú ayi jì Nte akélege. ²² Ne yé muú ayi Nte wa asóó mpa wuú apó. Yémbɔ achye me Maá wuú utó nnó nsógé mpa bɔ́ akó. ²³ Nnó bɔ́ ako ánogé Maá wye ndere ánogé Nte. Muú ayi alá anógé Maá wó, ebyennó ánogé fɔ́ ntó Nte muú atómé jì.

²⁴ “Ne me ngarége enyú wáwálé nnó yéndémuú yi awuú mekomejɔ́ wa ayina, ne áfyéé metóó ne muú ayi atómé me, awya genwá eyi gélágé byé. Muú yimbɔ ntó akpéné fɔ́ unó mpa, atané me né meti negbo akpe né meti genwá. ²⁵ Ngarége enyú wáwálé nnó gébé géchwó, ne géchwó mé eyigé bɔ́ abi álú ne meti negboó awuú nye meko Maá Esɔwɔ. Ne bɔ́ abi awuú ne áfyéé

metóó ne jì, ákerege nyé né meti genwá.

²⁶ Ndere Nte wa jimbɔ alú menchyéé genwá mbɔntó ne jì apye me Maá wuú nnó mbé menchyéé genwá. ²⁷ Ne achyéé me Maá wuú uto mansó mpa akwaá, néndé melú Maá Nte Mekwaá.

²⁸ “Ékágé délá mano mekpo fuú gétúgé mechó ewé. Gébé géchwó eyigé áwuú bɔ́ abi álú né mmu manome áwuú nye mekomejɔ́ Maá Nte Mekwaá ²⁹ Awúgé átánege nye mmu manome. Abi ápyéé unó bi Esɔwɔ akélege, ákwilége nye ákpe né genwá eyi gélágé byé. Ne abi ápyéé gabo ákwilége nye ákpe né unó mpa. ³⁰ Nkágé tène fɔ́ ushu ushu ba mpye genó. Nkane Nte wa agárege me mbɔntó ne nsóó mpa. Ne gefóó eyigé me nsóó mpa gelú cho, néndé nkelege lé mampye genó eyigé muú ayi atómé me akélege nnó mpye, epófó ndere me nkelege mampye.

Bɔ ntese Jisɔs

³¹ “Mbɔgé me mbɔ́ nke ngarege bɔ́ depɔ etiré détome ne uto ba ebyennó unó bi me ngarege mbɔ úlú detú. ³² Muú fɔ́ ntó alú ayi alú ntésé wa, ne nkaá nnó unó bi jì agarege átóme ne me, úlú wáwálé. ³³ Enyú detó nyá bɔ́ dentó mbaá Jɔn menwyaá bɔ́ manaá Esɔwɔ, ne jì agaré enyú wáwálé gefógé muú ayi me nlú. ³⁴ Me nkelege fɔ́ nnó bɔ́ ákaá gefógé muú ayi me nlu. Me njógé mbɔ ntome ne Jɔn, nkelege élé nnó enyú dewu nnó ékágé dekwe mpa Esɔwɔ. ³⁵ Jì Jɔn abó alú eké etulekan ewé élúlí égénege. Ne mboó gébé fɔ́ enyú debɔ désé gengbó jìí ne nechóchó. ³⁶ Me nwya unó bi úlérege gefógé muú ayi me nlú, ebi uŋea upwɔ ebi Jɔn ágaré. Elé wye utóó ubi, ebi Nte wa afyéé me né amu nnó nnéré, ubi ne mpyéé. Ne ubi ne úlérege nnó Nte wa ne atómé me. ³⁷ Ne Nte wa muú atómé me, agaré ntó gefógé muú ayi me nlú. Enyú délú danwú meko wuú, ne ye gefógé muú ayi jì alú délú danjé. ³⁸ Ne enyú debelé fɔ́ mekomejɔ́ wuú né matóó nyú wó, néndé genó eyi gelerege mbɔ élé metóó ewé enyú dela défyéé fɔ́ ne muú ayi jì atómé wó. ³⁹ Enyú decherege uno ebi ásame né muu ŋwe Esɔwɔ ayi déferé nnó jì ne apyéé enyú débó genwá eyi gélágé byé ne mekomejɔ́ yimbɔ ajóógé atome élé ne me.

⁴⁰ Yémbò enyú dékélégé fò manchwó eta wa nnó débó genwá eyi gélagé byé.

⁴¹ “Me nkélégé fò nnó ákwaá áféé me.

⁴² Yémbò ndere me nkaá enyú, enyú débóó fò gejeé ne Eṣṣwó wó. ⁴³ Me nchwó né mabò Nte wa, enyú déshya mansé me. Yémbò muú yi chá achwóge né mabò amií jimbóó, enyú déselé nye ji. ⁴⁴ Enyú dékélege nnó ate bóó ne áfège enyú dékélege fò nnó muú yi ji mbií ne alú Eṣṣwó, áféé enyú. Epyembò nnó ne enyú défyéé matóó ne me.

⁴⁵ “Yémbò déferégé fò nnó me ne nkúu nye enyú mpa né mbe ushu Nte wa, elé Mosis ayi enyú déneré matóó ne ji ne akuú nye enyú mpa. ⁴⁶ Mbógé enyú débó défyéé matóó ne Mosis wáwálé, mbó défyéé ntó matóó ne me, néndé unó bi ji asamé, útoó ne me. ⁴⁷ Tée ndere enyú délá kamé nnó unó bi Mosis asamé úlú wáwálé wó, epyembò nnó ne dekame nnó ebi me njógé úlú wáwálé?”

6

Jisṣ achyéé délé bóó áta menyéé

(*Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17*)

¹ Ebélégé, Jisṣ achyaá géntoógé mewaa Galilií eyigé ákuú ntó nnó géntoógé Tiberas. ² Ne gejamégé bóó ákwólege ji gétúgé ágené gepógé ufélékpá ebi ji apyéé bóó mameé átoó. ³ Jisṣ ne baá utóó bií ákwó ájye jwóle né mfaá mekwé. ⁴ Gébé eyigémbò, epaá bóó Jus ewé ákuú nnó epaá koó upú, éla kwókwólé.

⁵ Ne Jisṣ ábwégé ame agé ndere gejamégé bóó áchwóó eta wuú, ajóó ne Filip aké, “Déname mbò bred efó ayi akwánege bóó bina manyé?” ⁶ Agií mbò manwú meko yi Filip ashúge nye, néndé jimbóó akaá mé genó eyigé ji abóó mampye.

⁷ Filip ashúú ji meko aké, “Yé dékpá elé nká eyi muú utóó anyéé né ámfáá aneé ne déna bred dékáré ukéké ukéké mbaá bóó bina, akwánégé fò ebwó ako.”

⁸ Ne maá utóó Jisṣ ayifó ayi akúu ji nnó Andru menmo Simun Pita, aké, ⁹ “Njye gesa fò, alú fana ayi awyaá ntó bred eta eyi ápye ne bele ne meshuú epea, yémbò ekwánege mbò bóó bina nnó?”

¹⁰ Ajóógé mbò, Jisṣ aké, “Garé yéndémuú ájwólé ka.” Melú ewémbò ejá dambyanja

daó, bóó abi ájwólé wye ande ebwó ebwó alú genógé délé bóó átáa. ¹¹ Ne Jisṣ asé ntóó bred eyímbò, achyé matamé mbaá Eṣṣwó, akaré mbaá bóó abi ajwólé eféé. Wyembò ntó ne apye ne meshuú eyímbò épeá ne yéndémuú ase ndere ji akelege. ¹² Anyégé agbége, Jisṣ agaré baá utóó bií aké, “Nywerege ayi álaá ekágé délyaá yéé genógefó” ¹³ Ne ányweré ayi álaá ágbeé usá úfyáneupeá yé elé ntó bred ebò elú elé eta.

¹⁴ Ne bóó bina ágégé gepoge ufélékpá bina, ebi Jisṣ apyémbò, aké, “Gé muú ekpávé Eṣṣwó wáwálé na, ayi alú manchwó fa mme.” ¹⁵ Jisṣ akágé nnó bóó bimbo ákélege mangbaré ji ne utóó ápye ji ábé mfwa, alyaá ebwó ama akwó afé te mfaá mekwé jimbíi.

Jisṣ aké mfaá mekò manaá

(*Mat 14:22-23; Mak 6:45-52*)

¹⁶ Nkwálé akwónégé baá utóó Jisṣ áshulé áfé né mbale géntoógé mewaa eyigémbò, ¹⁷ ákpe ékpe manchyaá ájyé né melò Kapanom. Gébé eyigémbò utuú ugi, ne Jisṣ abó alú danchwó báne ebwó. ¹⁸ Ndere ajyéé mbyo metometo ammye apye mgbannyi akwóme. ¹⁹ Ebwó ájyége genógé nkpa neke eni, aké ágéne nkane Jisṣ akéne mfaá mekò manaá achwóó kwókwólé ne ekpée, abó efó. ²⁰ Ne Jisṣ ajóó ne ebwó aké, “Défógé, elé me.” ²¹ Ajóógé mbò matóó ágo ebwó mansé ji akpe né mmu ekpée, aké ápéle ékpe etaré mé mbale mewaa né mbaá ayi ebwó ájyéé.

Jisṣ alú eké bred ayi achyége genwá

²² Bií uyyage, gejamégé bóó abò alu né egbé géntoógé mewaa ewefó, ágé nnó elé ékpe ema ne ebó elú né mbale nnyi. Ape áge sé Jisṣ wó, ne ate nnó ji abó akpéé fò ékpe ewémbò ne baá utóó bií wó, baá utóó bií abó áfé ebwó ambií. ²³ Wye né bií bimbo, makpe fò átané né melò Tiberas achwó táre né mapea gentoge mewaa kwókwólé ne mbaá ayi Ata Jisṣ abó ajelé bred bóó anyéé. ²⁴ Apé Jisṣ ne baá utóó bií né makpe yimbò ágé wó. Akpe makpe yimbò achyaá géntoógé mewaa eyigémbò áfé né melò Kapanom ákélege Jisṣ.

²⁵ Agégé ji, agií ji aké, “Ménleré ndé gébé wò achyaá géntoógé mewaa ochwóó wé?”

²⁶ Jis̄as ashuú ebwó meko aké, “Me ngarége enyú wáwálé nnó dékélégé f̄o me gétúge gepoge ufélekpá ebi enyú dégené. Dékélege elé me gétúgé dényéé bréd dégbeé. ²⁷ Détulégé f̄o mmye dékélégé menyéé ayi áchóge, mmyége mmye dékélégé elé menyéé ayi achyégé genwá eyi gélagé byé. Ji yimbó ne me Maá Nte Mekwaá nchyége nye enyú. Nte wa Esowó apye ukpekpe uno f̄o ne alérege nnó ji achyéé me utó bií, nnó nchyége b́o genwá eyigembó.”

²⁸ Ne b́o bimbó agií ji aké, “Esé dépyéembó nnó ne dépyéé utó Esowó?”

²⁹ Jis̄as ashuú ebwó meko aké, “Utó Esowó bimbó ulú nnó enyú défyéé metó ne muú ayi ji atómé.” ³⁰ B́o bimbó ama agií ji aké, “Ndé ufélekpá ebi wó omáge pye nnó esé dégé ne dékámé ne genó eyigé wó ojóge? ³¹ Ukwéne ante sé anyé nyá mana né mashwóne, wye ndere asamé né mmu b́o nwe Esowó nnó, ‘Achyéé ebwó bréd ayi atané né mfaánebuú ányé’.”

³² Ne Jis̄as aké ne ebwó, “Me ngarége enyú wáwálé nnó epófó Mosis ne achyéé enyú bréd ayi atané mfaánebuú, elé Nte wa ne achyége ushuú bréd ayi mb́o ayi atané né mfaánebuú. ³³ Bréd ayi Esowó achyége elé muú ayi atané mfaánebuú ne achyégé b́o genwá eyi géla gébyéé.”

³⁴ Jis̄as ajóge mbó, b́o bimbó aké, “Ata chyége esé bréd yimbó yéndégébé.”

³⁵ Ne Jis̄as agaré yé ebwó aké, “Me ne nlú bréd ayi achyége genwá. Yéndémuú ayi achwó eta wa mesa ammye sé ji, ne muu ayi áfyéé metó ne me mmwólé manaá nto epye sé ji. ³⁶ Ne ngare mé enyú nnó enyú dégé me yémbó défyéé mató ne me wó. ³⁷ Yéndémuú ayi Nte wa achyége me, achwó nye eta wa, ne yéndémuú ayi achwó eta wa, me mbuú f̄o ji. ³⁸ Néndé me ntané f̄o mfaánebuú manchwó pye ndere nkélege wó, nchwólé mampye ndere muú ayi atómé me akélege. ³⁹ Ne genó eyigé muú ayi atómé me akélege nnó, mpye gélu nnó ekágé mpye yéé muú ama anó né geluágé b́o ako abi ji achyéé me. Mpye elé ebwó akwilé né negbo né bií bi kwyakwya. ⁴⁰ Néndé genó eyigé Nte wa akélege gélu nnó, yéndémuú ayi agéné me Maá wuú ne

áfyéé metó ne me, abó genwá eyi gélagé byé. Ne me mpye nye ji akwilé né negbo né bií ebi kwyakwya.”

⁴¹ Jis̄as ajóge mbó, b́o bimbó áló manménégé gétúgé ji ajó aké, ‘Me nlú bréd ayi atané mfaánebuú ashulé mme’. ⁴² Aké ṕo nnó Jis̄as maá Josef na? Esé dékage mma wuú ne nte wuú. Epyembó nnó ne ji aké atané mfaánebuú ashulé mme?

⁴³ Ne Jis̄as ashuú yé ebwó meko aké, “Góge manménégé ne ate, ⁴⁴ yéé muú ayi akágé chwó eta wa ayi nte wa muú atómé me áló aja ji áchwó wó apó. Ne ayi achwó eta wa, mpye nye ji akwilé né negbo né bií bi kwyakwya. ⁴⁵ Muú ekpávé Esowó f̄o abó asá nnó, ‘Esowó alérege nye b́o ako meti.’ Ewena etene nno yéndémuú ayi awuú ne agií genó eyigé Nte wa akélege, achwó eta wa. ⁴⁶ Menj́o mbó, epófó nnó muú f̄o agé mé Nte wa wó, ekosé me muú ntané eta wuú ne ngéne ji. ⁴⁷ Ngaré enyú wáwálé nnó yéndémuú ayi áfyéé metó ne me abó genwá eyi géla gébyéé. ⁴⁸ Me nlú bréd ayi achyége genwá. ⁴⁹ Ukwéne ante nyú anyé nya mana né mashwóne, yémbó ágbo. ⁵⁰ Ne gé bréd ayi atané mfaánebuú ashulé mme, ji ne alu gefó eyigé yéndémuú ayi anyé ji agboó f̄o. ⁵¹ Me nlú bréd ayi achyégé genwá, ayi atané mfaánebuú ashulé mme. Yéndémuú ayi ányéé bréd yina abeé ne genwá eyi gélagé byé. Ne bréd yina elé menyammye wa ayi nchyége nye mbaá b́o mme meko manwene genwáge bwó.”

⁵² Jis̄as ajóge mbó, b́o Jus áló manyé mbeé metometo ne ate aké, “Mende yina achyége mbó esé menyammye wuú nnó dényé nnó?”

⁵³ Jis̄as ajó yé ne ebwó aké, “Ngarége enyú wáwálé nnó, mbóge enyú déla dényéé menyammye Maá Nte Mekwaá ne dényúu manoó mií wó, débó f̄o genwá. ⁵⁴ Ne yéndémuú ayi anyéé menyammye wa ne anyúu manoó ma, abó genwá eyi gélagé byé, ne mpye nye ji akwilé né negbo né bií bi kwyakwya. ⁵⁵ Néndé menyammye wa alú menyéé wáwálé ne manoó ma ntó málú genó eyigé ányú wáwálé. ⁵⁶ Yéndémuú ayi anyéé menyammye wa ne anyú manoó ma, abeé muú ama ne me, ne me ntó mbéé muu ama ne ji. ⁵⁷ Nte wa menchyé genwá ató

me, Me ntó nwyaa genwá gétú jíí. Mbòntó ne yéndemuú ayi anyéε menyammyε wa abòò genwá gétú ya. ⁵⁸ Gé bréd ayi atané mfaánebuú ashulé mme na. Apófó eké mana ayi ukwéne ante nyú anyé nyá ne ábelégé ágboó. Yéndemuú ayi anyéε bréd yina abeé mebe te kwyakwya.” ⁵⁹ Jisòs ajòò depò etiré na né Kapanòm, gébégé alérege bòò unó né mmu εcha mmyεmenene.

Gejamégé ankwólé Jisòs ályaa jíí

⁶⁰ Gejamégé ankwólé Jisòs áwúgé genó eyigé ji alérégé aké, “Genó eyigé mende yi alérege getoó. Yéé muú ayi akámege gefògé genó eyigé na apó.”

⁶¹ Yémbò Jisòs akágé né mmu metòò wuú nnó ankwòle bíí ànménége gétúgé mechò ewé ji ajòò. Aké, ne bwò, “nnó mechò ewéna epye nnó enyú deja mmyε meso? ⁶² Ebege mbò, enyú deferege nyε nnó mbògé dégéégé Me Maá Nte Mekwaá ndere nkérége meso mbaá ayi ntané yé?”

⁶³ Elé Mendoó ne échyége genwá. Menyammyε mekwaá apye ye genó cháchá! Unó bi Me njòò mbò ne enyú, utané mbaá Mendoó ne ubi ne uchyege genwá eyi gélágé byé. ⁶⁴ Yémbò, enyú abifò défyéé matòò ne me wó.” (Jisòs akaá mé te ula uló bòò abi alá fyε matòò ne ji wó, ne muú ayi achyege nyε ji mankwaá) ⁶⁵ Ne ajòò ne ebwó aké, “Gé ula bí ngaré enyú nnó, muú akágé chwó fò eta wa, mbògé Nte wa alá léré ji meti wó.”

⁶⁶ Elò né gébé eyigé na, gejamégé ankwólé bíí ája mmyε meso, ámagé kwóle sé ji.

⁶⁷ Ne epyégémbò, Jisòs aké ne ànbá bíí áfyáneapeá, “Nnó enyú ntó dékélégé manlyaa mé?”

⁶⁸ Simun Pita ashúú ji meko aké, “Ata, esé demagé lya wò défé εfò? ele wò ne uwyaa mekomejòò ayi achyége genwá eyi gélágé byéé. ⁶⁹ Esé défyéé matòò ne wò ne dékaá nnó wò ne òlu Muú Ukpea ayi Esòwò átómé.”

⁷⁰ Jisòs ashúú ebwó meko aké, “Me ne njyá enyú áfyáneapeá, yémbò muú nyú ama alú danchòméló.” ⁷¹ Jisòs ajòò mbò ato lé ne Judas maá Simun Iscarot, yélé alú né geluágé abi áfyáneapeá, ji ne achyege nyε Jisòs mankwaá.

7

Jisòs ne anmo bíí

¹ Jisòs ànérégé manléré unó bi, aló mankéné né gebagé mewaá Galilií, ákélégé fò manjye né gebagé mewaá Judiya gétúgé ákpakpa bòò Jus ákélege manwá ji. ² Gébé eyigémbò epaá bòò Jus ewé ákuú nnó epaá baá otó elá kwókwólé. * ³ Ne anmo Jisòs abi ande áké, “Lyaá fa oyye né gebagé mewaá Judiya oyye ufélekpá ankwólé byε ágé. ⁴ Néndé muú aké akélege nnó bòò ákaá gefògé muú ayi ji alú, apyεé fò utòò bíí bíbí. Té ndere okágé pyε ufélekpá ebi, élòme nnó oyye ubi mbaá ayi bòò ako ágéne.” ⁵ Anmo bíí ajòòge mbò ye ebwó ntó áfyéé fò matòò ne Jisòs wó.

⁶ Jisòs ashúú ebwó meko aké, “Eya gébé gélu dankwóne, né egbé ewé nyú dékágé jyε yéndégébé. ⁷ Bòò mme akage paá fò enyú, ápaá elé me, néndé me ngarege gabo ayi ebwó ápyéε gbógónó. ⁸ Enyú chóge epaá ewéna me njyεé fò nana néndé gébé ya gélu dankwóne.” ⁹ Ajòògé mbò ama abéle mboó ndò né Galilií.

Jisòs afé epaá baá otó

¹⁰ Anmo Jisòs ájyégé ji alá meso akwólé ebwó afé bíbí, epófó gbógónó. ¹¹ Ndere bòò anyéε epaá ewémbò, ákpakpa bòò Jus álò mankelé Jisòs, ágigé ate bòò aké, “Mende yimbò alé?”

¹² Bòò abi áchwòò epaá ewémbò, ànménege ákuú Jisòs meno. Abifò aké, “Alú muú melóméló,” abifò ntó aké, “Ngba” “achòò bòò makpo.” ¹³ Yémbò yeé muú ayi ákuú Jisòs meno gbógónó apó néndé áfòò ákpakpa bòò Jus.

¹⁴ Anyégé epaá ekárégé mmyε, Jisòs afé né mmu εcha upε Esòwò alérege meko mejòò Esòwò. ¹⁵ Ne ákpakpa bòò Jus áwúgé ndere Jisòs alérege, mano alá ebwó mekpo fuú ágigé ate aké, “Dénjá etire na détané mende yina εfó, ayi yeé ηwe ji alá agi dòò wó?”

¹⁶ Ajòògé mbò, Jisòs ashúú ebwó meko aké, “Unó bi me nlérege mbò utané fò me né metòò wó utané lé mbaá muú ayi atómé me. ¹⁷ Muú ayi awyaa metòò mampye genó

* **7:2** Elú wáwálé nnó: Epáá baá otó elé epaá ewé bòò Jus aténege baá otó né mbaá ayi alú bòmbò, manjwólé wyε átámége Esòwò né galógáló ayi álére ebwó né mashwòne.

eyigé Eṣṱwṱ akélege, ji ne akágé nye mbaá yi unó bi me nlérege mbṱ utánege. Yéé utanége lé mbaá Eṣṱwṱ yéé lé né metṱṱ wa, akágé nye. ¹⁸ Muú ayi ajṱṱge unó bi utánege ji né metṱṱ, akélege lé nnó ḡṱṱ wuú akwṱ. Yémbṱ muú ayi akélege nnó muú ayi atṱme ji akwṱ ḡṱṱ, ajṱṱge genó eyi gelu wáwálé, ábyṱṱgé fṱ gebyṱ cháchá. ¹⁹ Mosis abó achyé enyú mabé, wá mbṱ fṱ wṱ? Yémbṱ, yéé muú nyú ama ayi abelé aji apó. Ulannó enyú demuame manwá me?”

²⁰ Jisṱs ajṱṱgé mbṱ, bṱṱ bimṱṱ áshuú ji meko aké, “Melo nchye achyéṱé wṱ efwyale, ndé bṱṱ amuame manwá wṱ?”

²¹ Ji ntó ashuú ebwṱ meko aké, “Me mpye muú atóó bií uwyaá, enyú délá mano mekpṱ fuú. ²² Ele Mosis ne achyéé enyú ebé nnó desṱṱgé nsṱ. Ye lé ela elṱ fṱ ne ji wṱ, elṱ ne ukwéne antṱ nyu, enyu desṱṱ baá nyu nsṱ né bií uwyaá. ²³ Ne mbṱṱgé bií ebí asṱṱ maá nsṱ ukwegé bií uwyaá, enyú desṱṱ ji nsṱ nnó ekágé dékwé ebé Mosis, ulánnó enyú desṱṱ matṱṱ ne me gétúṱé me mpye menyammye muú meko atóó né bií uwyaá? ²⁴ Muú apyegé genó ekágé débṱ mbṱ déjṱṱ nnó ji apye gabo ndere bṱṱ ako áḡene, ayi délá débṱṱ mbṱ dékaá ulá wṱ. Cheréḡe dékaá né meti ewé elú cho ne desṱṱ mpa wuu.”

Nde mmú alú Muú yi Eṣṱwṱ akweré ji elá gefwa

²⁵ Ndere Jisṱs alérege bṱṱ Jerosale, abifo álṱ mangigé ate aké, “Pṱṱ mende yi akélege na ji manwá na? ²⁶ Pe ndere ji ajṱṱgé mejṱṱ né mbṱ ushu bṱṱ ako ne yéé muú ayi apéḡé meko apó, nnó ákpakpa sé áḡé nnó ji ne alú Muú yi Eṣṱwṱ akweré ji elá gefwa waá? ²⁷ Ndṱfṱ ji fṱ wṱ néndé Muú yi Eṣṱwṱ akweré ji elá gefwa aké achwṱṱ muú akágé fṱ mbaá ayi ji atánégé yémbṱ esé dékaá mbaá yi mende yina atané.”

²⁸ Ndere Jisṱs alú lérege né mmu echa upe Eṣṱwṱ, abwéé meko mfaá aké “Elú wáwálé nnó enyú dékaá me ne dékaá ntó mbaá yi me ntané yémbṱ me nchwṱ fṱ fa né utó ba wṱ, nchwṱlé gétúṱé muú ayi atṱmé me. Elu wawale nno ji ne atṱmé me ne enyú dékágé

fṱ ji. ²⁹ Me nkágé ji néndé me ntané lé eta wuú. Ji ne atṱmé me nnó nchwṱ.”

³⁰ Ajṱṱgé mbṱ, bṱṱ bimṱṱ ákwilé nnó ápyé ji yémbṱ yéé muú ayi ataá ji ebwṱ mmye apó, elé gébé ejíí gélá gelú danḡwṱne.

³¹ Yémbṱ né geluáḡe bṱṱ bimṱṱ gejame abi áfyéé metṱṱ ne ji ajṱṱgé aké, “Muú yi Eṣṱwṱ akweré ji elá gefwa achwṱṱgé nnó amáḡe pye gepṱḡe ufelekpa upwṱṱ ebí mende yina apyéé?”

³² Bṱṱ ekwṱ Farasi abi alú eféé áwúḡé ndere bṱṱ anḡménege gétúṱé Jisṱs, ácho ula ne anṱṱ baá ampyéé upe Eṣṱwṱ, átṱ ámbamé echa upe Eṣṱwṱ nnó ajye apyé Jisṱs. ³³ Ne Jisṱs ajṱṱ aké, “Me mbeleḡe sé ne enyú dṱṱ, ela gachyéé me nkerege meso mbaá muú ayi atṱmé me. ³⁴ Enyú dékélege nye me, yémbṱ degéne fṱ me. Mbaá ayi me mbéé enyú dékágé chwṱ fṱ wye.”

³⁵ Ajṱṱgé mbṱ, ákpakpa bṱṱ Jus álṱ mangigé ate aké, “Ndé mbaá yi mende yina aferé nnó ji ajye, ayi yéé dékélé ji délá déḡéné? Nnó ajye jwṱle nye elé né gebagé mewaaá Greek ne malṱ ayi bṱṱ sé ájwṱlege, alerege bṱṱ Grek mekomejṱṱ Eṣṱwṱ?” ³⁶ Ajṱṱ mbṱ, aké, “Enyú dékélege nye me déḡéné, ne mbaá yi me mbéé, enyú dékágé chwṱ fṱ wye. Ula utene mbṱ nnó?”

Manaá ami machyegé geḡwá

³⁷ Kwyakwya bií bi ányéé epaá ewémbṱ, ulú gekpekpege bií. Né bií bimṱṱ Jisṱs akwilé ka ajṱṱ kenke aké, “Yéndémuú ayi mmwṱlé manaá epyéé ji achwṱ anyú eta wa. † ³⁸ Muú afyegé metṱṱ ne me, genó eyi gepye ne ji gebéé wye ndere ásamé né mmu ḡwe Eṣṱwṱ nnó, ‘Genó eyi gétánege ji te metṱṱ gebéé eké nnyi eniné néwya manaá ami machyegé geḡwá.’” ³⁹ Manaá ami machyegé geḡwá ami Jisṱs ajṱṱ mbṱ matené mbaá Mendoó Ukpea ewé bṱṱ abi áfyéé matṱṱ ne Jisṱs ábṱṱ nye. Né gébé eyigémbṱ, Eṣṱwṱ abó alú danchyéé ebwṱ Mendoó Ukpea, néndé Jisṱs abó alú dangbṱ akéré meso mfaánebuú mbaá ayi Eṣṱwṱ achyéḡé ji enógé.

Bṱṱ ajṱṱgé unó uchduchá gétúṱé Jisṱs

† **7:37** Elú wáwálé nnó: Gébéḡe epaá ewéna ampyéé upe Eṣṱwṱ ájyeé yéndé bií átuú manaá áchwṱṱ ne mami né echa upe. Ndere ápyéé mbṱ átee nkane Eṣṱwṱ áchyéé nya bṱṱ bií manaá gébéḡe ebwṱ ákene né mashwṱne. Jisṱs ajṱṱgé nnó ji alu eké manaá mimṱṱ mbaá bṱṱ.

⁴⁰ Bɔ́ bimbɔ́ áwuúgé genó eyigé Jisɔ́s ajɔ́, abifɔ́ áké, “Elú wáwálé nnó mende yina alú muú ekpavé Eɔ́wɔ́ ayi débó dégilé.”

⁴¹ Abifɔ́ áké, “Alú Muú yi Eɔ́wɔ́ akweré ji elá gefwa.” Yémbɔ́ abifɔ́ áké, “Epyembɔ́ nnó ne Muú yi Eɔ́wɔ́ akweré ji elá gefwa átanégé né Galilí. ⁴² Pó ηwe Eɔ́wɔ́ aké na, Muú yi Eɔ́wɔ́ akweré ji elá gefwa abeé mpyáne mfwa Devid ne ábyéne ji né Betelēhem, melɔ́ ewé mfwa Devid atané wye?” ⁴³ Nɔ́ere elúmbɔ́, bɔ́ abifɔ́ ájɔ́gé ágáme Jisɔ́s, abifɔ́ ágáme fɔ́. ⁴⁴ Bɔ́ abifɔ́ ábó álú mampyé ji, yémbɔ́ yé muú ayi ataá ji ebwɔ́ mmye apó.

Akpakpa bɔ́ Jus áshya mamfyé metɔ́ ne Jisɔ́s

⁴⁵ Ambamé echa upε Eɔ́wɔ́ abi ábó átɔ́mε ebwɔ́ nnó ájye apyé Jisɔ́s, ákeré meso amuamu mbaá anɔ́ baá ampye upε Eɔ́wɔ́ ne ekwɔ́ bɔ́ Farasi. Achwógé ákpakpa bimbɔ́ ágii ebwɔ́ áké, “Ulannó enyú délá chwɔ́ ne ji wɔ́?”

⁴⁶ Ambamé bimbɔ́ áshuú ebwɔ́ meko áké, “Ese délú danwú muú fɔ́ ajɔ́ gefógé depɔ́ etiré mende yimbɔ́ ajɔ́gé.” ⁴⁷ Ekwɔ́ bɔ́ Farasi áshuú ebwɔ́ meko áké, “Nnó abwɔ́lé enyú ntó?” ⁴⁸ Ebwɔ́ ama gii áké, “Nnó enyú dékaá yé muú sé ama né geluágé ákpakpa, yé ebélé muú ekwɔ́ Farasi ayi áfyéé metɔ́ ne ji? ⁴⁹ Ngba! Ekosé bɔ́ abi alá kaágé mabe sé ne áfyéé metɔ́ ne ji. Ne ebwɔ́ bimbɔ́ alu bɔ́ abo né mbe ushu Eɔ́wɔ́.”

⁵⁰ Muú Farasi fɔ́ ayi ebwɔ́ ákuú ji Nikodemus muú yi abó ájye mbaá Jisɔ́s, abɔ́ alu ntó né geluage bwɔ́. Agii ebwɔ́ áké, ⁵¹ “Nnó ebé sé egbarege muú nnó alú gyeé ayi bɔ́ alá lu danwú mpa wuú akaá mechɔ́ ewe ji apye?”

⁵² Akpakpa bimbɔ́ áshuú ji meko áké, “Elú eké wɔ́ ntó ɔ́lu muú Galilí. Chó giú né mmu ηwe Eɔ́wɔ́ ne ɔ́kaá nnó muú ekpavé Eɔ́wɔ́ atanégé fɔ́ né Galilí.” † ⁵³ Ajɔ́gé mbɔ́, yéndémuú atyaá akeré meso né gepú jí.

8

Apye mendée ayi akwené ulɔ́

† **7:52** Elú wáwálé nnó: Ukwene bɔ́ ηwe abi mbembe apó ne maló ηwe yina. ɔ́lɔ́ né 7:53 ɔ́kwóné né 8:11. * **8:12** Elú wáwálé nnó: Jisɔ́s abeé ne áηkwɔ́le bií yéndégébé wye nkane gekwage mewe gebo gelú ne bɔ́ Isrelí gébégé átané né Ijipt. (Ge Eɔ́. 13:21)

¹ Jisɔ́s akwɔ́ afε ji né Mekwe Olif. ² Ne bií uɔ́yágé ji ama kéré meso né dachi echa upε Eɔ́wɔ́. Gejamégé bɔ́ áchwɔ́ anɔ́ ji mme ne ajwɔ́lé ka aló manlérégé ebwɔ́. ³ Nɔ́ere ji ajɔ́gé, anléré mabé Eɔ́wɔ́ ne ekwɔ́ bɔ́ Farasi áchwɔ́ ne mendée ayi akwené ulɔ́. Achoó ji né mbe ushuú bɔ́ ako abi álú eféé. ⁴ Aké ne Jisɔ́s, “Ménleré, esé dépye mendée yina nkane akwéne ulɔ́. ⁵ Asá né mmu ηwe mabé Mosis nnó ábó manwá gefógé mendée yina ne mataá. Ne wɔ́ ɔ́jɔ́ nnó?” ⁶ Nkwé yi ebwɔ́ agii mbɔ́ élé metaá né ebwɔ́ ápené nnó Jisɔ́s akwegé, ebwɔ́ ágé meti manjɔ́ nnó apye gyeé.

Yémbɔ́ Jisɔ́s abyélé mme asamé genó gefɔ́ ne enɔ́ ebwɔ́ wuú. ⁷ Nɔ́ere ebwɔ́ álú ágigé wye ji gigé, Jisɔ́s anyaaá mmye mfaá aké ne ebwɔ́, “Mbógé muú nyú fɔ́ alú dampye gabo, abó mbe abó ntaá ató ji.” ⁸ Ajɔ́gé mbɔ́, ama byéle mme asamé genó ne enɔ́ ebwɔ́ wuú.

⁹ Bɔ́ abi achwɔ́ ne mendée yimbɔ́, áwuúgé nkane Jisɔ́s ajɔ́, alɔ́ manjye ama ama. Bɔ́ kpakpa ne ábɔ́ mbe alɔ́ manjye. Afé kpá ályá mendée yimbɔ́ téné né mbe ushuú Jisɔ́s. ¹⁰ Jisɔ́s anyaaá mmye mfaá aké ne mendée yimbɔ́, “Bɔ́ bimbɔ́ alé? Nnó yéé muú fɔ́ ajɔ́ nnó wɔ́ nkwe mpa wɔ́?”

¹¹ Mendée yimbɔ́ ashuú ji meko áké, “Ata yéé muú ajɔ́ wɔ́.” Ajɔ́gé mbɔ́, Jisɔ́s ajɔ́ yé áké, “Yé me ntó mpyéé wɔ́ genó, chɔ́, ɔ́pyegé sé gabo.”

Jisɔ́s alú genɔ́ mbaá bɔ́ mme

¹² Ewýágé Jisɔ́s ama jɔ́ ne ekwɔ́ bɔ́ bimbɔ́ áké, “Me nlú genɔ́ mbaá bɔ́ mme, muú yi akwólege me, akéné fɔ́ né gemua, agéne nyé lé genɔ́ eyi gechyεge genwá.” *

¹³ Ne ekwɔ́ bɔ́ Farasi áké ne ji, “Gé yé nkane ɔ́téné ntésé né geme jye, ebyennó depɔ́ etiré wɔ́ ɔ́gárege mbɔ́ delu detu.”

¹⁴ Jisɔ́s ashuú ebwɔ́ meko áké, “Yé me nténé lé ntésé né geme ya, depɔ́ etiré me ngarege mbɔ́ dépó fɔ́ detu, néndé me nkaáge mbaá ayi ntané ne mbaá ayi njyé. Yémbɔ́ enyú dékaágé fɔ́ mbaá ayi ntané, yé mbaá ayi njyéé dékaágé. ¹⁵ Enyú decherege depɔ́ nɔ́ere akwaá áchérege, me nchéregé yéé mechó muú fɔ́. ¹⁶ Ne yéé ebélé nnó

ncherégé, uchéchére ba ulú cho néndé ncherégé fó me mbií, Nte wa muú atómé me alú ne me. ¹⁷ Asá né mmu mabé nyú nnó bə ntésé apeá ajóógé genó gema, ebyénnó mechó ewémbə epə fə detú. ¹⁸ Me ntené ntésé né geme ya, ne Nte wa muú atómé me alú ntó ntésé wa.”

¹⁹ Ajóógé mbə, ebwó ágií yé ji aké, “Nte wye alú efó?” Jisəs ashuú ebwó meko aké, “Esé ne nte wa yéé muú ayi enyú dékáagé ápó. Mbəgé enyú debə dékaá me, mbə dékaá ntó Nte wa.”

²⁰ Jisəs abó ajóógé depə etiré na gébége ji alérege bəó né dachi echa upə Esəwə kwókwólé ne mbaá ayi ábélege makwa ayi áfyéé ŋka Esəwə wye. Yémbə yéé muú ayi apyéné ji apó néndé gébé jii gélú dankwóné.

Jisəs akwelé mbeé mbaá bəó abi dlá kame fə nnó ji alu muú ayi Esəwə atome ji wó

²¹ Ewyágé Jisəs ama jəó ne ekwó bəó bimbo aké, “Me njye nye mbaá fə, enyú dékelégé nye me dégéné, ne dégbóo nye né mmu gabo enyú. Ne mbaá ayi me njyéé enyú dékaagé chwó fə wye.”

²² Akpakpa bəó Jus áwuúgé mbə ágií ate aké, “Nnó ájye wá nye geme jii waá? Mbəgé mbə fə wó, ula bi ji ajóógé nnó ‘mbaá ayi ji ajye nye esé dékaagé jyéé wye utené nnó?’ ”

²³ Jisəs ashuú ebwó meko aké, “Enyú détané fa mme yina, me ntané mfaánebuú, enyú délú bəó mme, me mpó fə muú mme.

²⁴ Gé ula bi mbó njəó ne enyú nnó, dégbóo nye né mmu gabo nyú. Ne mbəgé enyú délá kamé nnó, ‘Me Nlú Muu ayi Me Nké Nlú wó, dégbóo nye né mmu gabo nyú wáwálé.’ ”

²⁵ Ebwó ágií yéé ji aké, “Wə olú waá?” Jisəs ashuú ebwó meko aké, “Me nlú muú yi mbó ngárege mé enyú te gachií nnó nlú. ²⁶ Nwya gejamégé unó bi njəógé ulérege nnó enyú dékwé mpa. Yémbə muú ayi atómé me ajóógé wáwálé ne genó eyigé nwúgé eta wuú géji ne ngárege bəó mme.”

²⁷ Ndere Jisəs abə ajəge mbə ebwó ábó akaá fə nnó ajóógé mbə atome lé ne Nte wuú wó. ²⁸ Ne Jisəs ajəó yé ne ebwó aké, “Gébége abwəge nye me Maá Nte Mekwaá né mfaa, gébé eyigémbə ne dékáage nye nnó, ‘Me Nlú Muu ayi Me Nké Nlú’ ne dékaáge nye

ntó nnó me njəge fə genó gefó né ushu ushu ba, mpye lé eyigé Nte wa aléré me nnó mpye. † ²⁹ Ne ji muú atómé me alú ne me, alyaa fə me mbií wó néndé mpye unó bi ujigé ji metəó.”

³⁰ Ne gejamé bəó abi áwuú ndere Jisəs ajóógé unó bina ákamé nnó ulú wáwálé.

Bəó abi alu baá Abraham wáwálé

³¹ Jisəs ajəó ne bəó Jus abi ákamé ne ji aké, “Dégbaregé amu né unó bi nleerege enyú, débe ankwólé ba wáwálé. ³² Ne dékáage nye wáwálé ne wáwálé, yimbə apye nye enyú dela mmyemmye nyu.”

³³ Ebwó ashuú ji meko aké, “Esé délú upyáne Abraham ne délú dambé afwé eta muú fə, ulannó wə oké esé détanegé nye né efwyale.”

³⁴ Jisəs ashuú ebwó meko aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, yéndemuú ayi apyéé gabo, abwólé mefwé gabo. ³⁵ Ne mefwé alaá fə né ula gepú eyigé ji akpane défwé wye te kwyakwya élé maá mbəó gepú ne ala. ³⁶ Nkane elúmbə, mbəgé Maá apyegé wə əlage mmyemmye jyéé, ebyénnó əla mmyemmye jye wawale. ³⁷ Me nkaá nnó enyú délú upyáne Abraham. Yémbə dékelégé manwá me néndé enyú debəó fə gébé ne mekomejəó wa chacha wó. ³⁸ Me ngarege enyú genó eyigé me ngené mbaá Nte wa, enyú dépyéé lé genó eyigé nte nyú agaré enyú.”

³⁹ Bəó Jus bimbo ashuú ji meko aké, “Abraham alú gekwéne nte sé.” Ajóógé mbə Jisəs aké ne ebwó, “Mbəgé enyú débó débé upyáne Abraham wáwálé, mbó dépyéé unó bi ji abó apyéé. ⁴⁰ Yémbə enyú dékelege manwá me ayi ngárege enyú mekomejəó ayi wáwálé, ayi nwuú ne Esəwə. Abraham abó apyéé fə mbə wó. ⁴¹ Enyú depyéé genó eyigé nte nyú apyéé.”

Ebwó aké ne ji, “Esé depó fə baá ulə, Esəwə ne alú Nte sé wáwálé.”

⁴² Ajóógé mbə, Jisəs aké ne ebwó, “Mbəgé Esəwə abó ábé Nte nyú wáwálé, mbó dégbóo ne me néndé ntané eta wuú ne nchwó fa. Nchwó fə fa né ushu ushu ba wó, ji ne atómé me. ⁴³ Epyennó ne enyú delá kaágé genó eyigé me njəógé? Ndəfə élé délá kélége manwú genó eyigé me njəóge. ⁴⁴ Nte nyú élé

† 8:28 Elú wáwálé nnó: Jisəs ajəgembo, atome mbə ele ne gebe eyige áwəme nye ji né gekwa.

danchomeló, enyú dékelege lé mampyégé unó bi ujigé ji metáó. Te ula ulóó genwá jíí, ji alú lé muú ayi awáne b́óó, ne akií f́o genó eyi gélu wáwálé, néndé jimboó ajóógé f́o wáwálé. Ake abyoge gebyo akwolege lé gepo jíí, néndé gebyo geko gelo ne ji. ⁴⁵ Elé me ngarege genó eyi gélu wáwálé, enyú dekámégé f́o ne genó eyigé me njóógé. ⁴⁶ Nnó muu nyu f́o akage gare ye gabo ayi me mpyeé? Ne mbogé me ngarege enyú genó eyi gélu wáwálé, ulannó enyu déla dékámégé ne me? ⁴⁷ Yéndémuú ayi alu muu Esowó, awúu genó eyigé Esowó ajóógé. Elú wáwálé nnó enyú depó f́o baá Esowó, gé ula bi enyú délá wuú f́o me mbó.”

Jisós agarege gefogé muú ayi ji alú

⁴⁸ Ajóógé mbó, ákpakpa b́óó Jus áshuú ji meko áké, “Esé depó f́o gye manjóó nnó wó olu muú Samariya ne melo nchye achyege wó efwyale.”

⁴⁹ Ne Jisós ashuú ebwó meko áké, “Meló nchye achyege f́o me efwyale. Me nnogé Nte wa yémbó enyú dénógé f́o me. ⁵⁰ Me mpyeé f́o unó nnó b́óó áféégé me, yémbó muú alú wye ayi afége me. Ji ne alú muú ayi asóo mpa b́óó. ⁵¹ Ne me ngarege enyú wáwálé nnó muú ayi ábélege mekomejóó ayi me nlerenge agboó f́o chacha.”

⁵² Ajóógé mbó b́óó Jus áké, “Nana esé dékaá nnó omée gebwó wáwálé. Abraham agbó wye ndere b́óó ekpávé Esowó abifó agbóo, wó oké mbogé muú abelégé unó bi wó olérege agboó f́o? ⁵³ Nnó wó ojeá geme opwó ntesé Abraham ayi agbóo wa nnó? B́óó ekpávé Esowó ntó agbóo, wó oferé nnó olú waá?”

⁵⁴ Ne Jisós ashuú ntó ebwó meko áké, “Mbogé me nféégé geme eyá, ufeféé ebimbo unó mme detú. Muú ayi afége me elé Nte wa muú enyú déselé nnó alú Esowó nyú. ⁵⁵ Yé elé enyú délá dékaá yeé ji kanka wó. Me nkáge ji. Mbogé me njóógé nnó nkaágé f́o ji, ebyennó me nlú muú gebyo nkane enyú. Me nkaá ji wáwálé, ne nwúu ne ji. ⁵⁶ Nte nyú Abraham abóó mé mbe akaá nnó, me nchwóó nyé ne metóó ego ji. Agege mbó metóó ego ji d́óó.”

⁵⁷ Ne b́óó Jus áshuú meko áké, “Olú dankwóne ye usáá ayme upeá meso efya, opyembó nnó ne okáá Abraham.” ⁵⁸ Ne

Jisós aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, gemégé nnó ábyé Abraham, me nlú.”

⁵⁹ Ajóógé mbó, ebwó abó mataá nnó ató ji, yémbó Jisós abii atané né mmu echa upe Esowó.

9

Jisós apye muú ayi abyené ji ame nónómé agéne

¹ Ndere Jisós akéne ajyeé, agé mende f́o ayi abyené ji ame nónómé. ² Ne baá utóó bií agii ji aké, “Ménleré, gabo ayi ndé muú apyeé abyené mende yina ame nónómé? Awúu jimboó? Waá ayi mma wuú ne nte wuú.”

³ Jisós ashuú ebwó meko áké, “Ame anómé f́o mende yina gétúgé gabo ayi ji apyeé wó. Ne épófó ntó gétúgé gabo ayi mma wuú ne nte wuú ápyeé. Ábyé mende yina ame nónómé nnó Esowó aléré ndere utó bi upyéé utóó né menyammye wuú.

⁴ Debó mampye utóó Atá muú atomé me ndere bií ulú gbóó, néndé utuú ugigé ye muu akage pye se ubi. ⁵ Te ndere me nlú fa mme yina, me nlú gengbó mbaá b́óó mme.”

⁶ Ajóógé mbó akpó matye mme, apye gentwotwó awaá mende yimbo né ame ⁷ ajóó ne ji aké, “Chó shwóné ushu bye né gentoógé manaá eyigé ákuú nnó Silóm” (Ula Silóm utené nnó áto). Ne mende yimbo afé, ashwóné ushu bií, aké achwóó, aló mangéné mbaá.

⁸ Epyégémbó, b́óó abi ájwólege dachi ama ne ji, ne abi abó ágéne mé ji ndere akóó deko, ágégé ji, áké, “Pó mende ayi ajwólege na akóó deko yéndégébé na?” ⁹ Abifó áké, “Elé ji,” abifó ntó áké, “Ngba muú yimbo afú elé fulé.”

Ne mende yimbo ajóógé wye aké, “Elé me mbóó.”

¹⁰ Ajóógé mbó, b́óó bimbo agii ji áké, “Eke nnó ne wó olóó mangé?”

¹¹ Ashuú ebwó meko áké, “Mende f́o ayi akámege Jisós, ne apye gentwotwó awaá me né ame, ajóó ne me aké, chó shwóné ushu bye né gentoógé manaá eyigé ákuú nnó Silóm. Njyégé, nshwóné ne nlóó mbaá mangéné.”

¹² Ne b́óó bimbo agii ji aké, “Mende awú alú f́o? Aké ne ebwó me nkaá wó”.

Ekwó b́óó Farasi ácheré mankaá ndere epyeé ne mende yimbo alóó mbaá mangéné

13 Mende yimbɔ ajɔ́gɛ mbɔ, ákpá jì áfɛ mbaá ekwɔ bɔ́ Farasi. 14 Bií bi Jisɔs apye getwɔtwɔ mende yimbɔ alɔ́ mbaá mangéné, élé bií uwyaá. 15 Ne ekwɔ bɔ́ Farasi ntó ama ágií mende yimbɔ ndere epyégé ne jì alɔ́ mbaá mangéné. Ne mende yimbɔ agaré ebwɔ aké, “Awaá me gentwɔtwɔ né amɛ, nshwóné ushu ba ne nana ngéne mbaá”.

16 Ajɔ́gɛ mbɔ, ekwɔ bɔ́ Farasi abifɔ aké, “Mende yina ayi ákuú jì Jisɔs atané fɔ́ mbaá Esɔwɔ wɔ́, néndé ábélégé fɔ́ ebé ewé aké muú apyéégé fɔ́ utɔ́ bií uwyaá”.

Yémbɔ abifɔ aké, “Epyembɔ nnó ne muú ayi apyéé gabo, apyéé ufɔ́ ufélekpá bina?” Ewéna epye ebwɔ ábɔ́ uféré ucháchá.

17 Ne áma ágií mende yimbɔ aké, “Ne wɔ mbɔ́ ɔ́ɔ́ nnó, gétúgɛ mende yina ayi apye amɛ jye ánené?”

Ashuú meko aké, “Jì alu muú ekpávɛ Esɔwɔ.”

18 Yémbɔ ákpakpa bɔ́ Jus ákélégé fɔ́ mankamé nnó ábɔ́ ábyé mende yina amɛ nónómé ne alɔ́ mbaá mangéné. Ákuú mma wuú ne nte wuú. 19 Achwógé ágií ebwɔ aké, “Maá nyú na? Enyú déké débyé jì amɛ nónómé? Epyégé nnó ne jì agéne nana?”

20 Mma wuú ne nte wuú ágaré ebwɔ aké, “Esé dékaá nnó gé maá sé na, débɔ́ débyé jì amɛ nónómé. 21 Ne genó eyi gépyégé ne jì alɔ́ mangéné mbaá, esé dékaá wɔ́. Yéé muú ayi anené jì amɛ, esé dékaágé fɔ́. Gígé jimbó agaré enyú, apó sé mamane kɔ́.” 22 Ebwɔ ájɔ́ mbɔ gétúgɛ áfɔ́ ákpakpa bɔ́ Jus, abi ábɔ́ ajɔ́ mé nnó muú ayi ajɔ́ nnó Jisɔs alu Muú yi Esɔwɔ akweré jì elá gefwa, áfyéé jì ebé nnó akpɛgɛ sé né mmu echa mmyemenene. 23 Gé genó eyi gepyéé mma wuú ne nte wuú ajɔ́ aké, “Jì apó sé mamáné kɔ́, gíge jimbó agaré enyú.”

24 Ne ákpakpa bɔ́ Jus áma kuú mende yi amé ábɔ́ ánémé jì, ájɔ́ ne jì aké, “Gáré wáwálé wye né mbe ushu Esɔwɔ, néndé esé dékaá nnó mende yina alú muú ayi apyéé gabo.”

25 Ne mende yimbɔ ashuú ebwɔ meko aké, “Waá jì alú muú ayi apyéé gabo ah, waá apɔ́ ah, genó gema eyigé me nkaá gélú nnó me mbɔ nlu amɛ nónómé ne nana ngéne mbaá.”

26 Ne ágií jì aké, “Apyé nnó, ne wɔ? Apye nno ne wɔ ɔ́ɔ́ mangéné mbaá?”

27 Ashuú ebwɔ meko aké, “Pó me mbɔ ngaré mé enyú? Yémbɔ dékélégé fɔ́ manwú, ulannó enyú dékélégé mámanwú? Ndɔ́fɔ enyú ntó dékélégé mambé ankwólé bií?”

28 Ajɔ́gɛ mbɔ, bɔ́ bimbo álɔ́ manju jì mashye mmye, aké, “Wɔ ne ɔ́lú menkwólé wuú. Esé délú ankwólé Mosis. 29 Esé dékaá nnó Esɔwɔ ajɔ́ nyá mejɔ́ ne Mosis, ne ushuú mbaá menya muú yina atané esé dekaá wɔ́.”

30 Mende yimbɔ aké, “Mechó ewé egboó me mmye. Enyú déké dékaá fɔ́ mbaá ayi jì atané wɔ́ yémbɔ apye me ngéné mbaá.

31 Dékaá nnó Esɔwɔ awuú fɔ́ mmyemenene bɔ́ abi ápyéé gabo, yémbɔ yéndémuú ayi ánogé Esɔwɔ ne ápyéé unó bi Esɔwɔ ákélege, Esɔwɔ awuú mmyemenene jì. 32 Te mme álɔ́ délú danwú nnó muú fɔ́ ánené ámé muú ayi ábyené jì amé nónómé. 33 Mende yina ábɔ́ dantáne mbaá Esɔwɔ mbɔ ye genó jì apyéé wɔ́.”

34 Ajɔ́gɛ mbɔ, áshuú jì meko aké, “Abyé wɔ ɔ́wé né mmu gabo. Ndé genó wɔ́ ákélege manleré esé?” Ajɔ́gɛ mbɔ, áfyé jì ebé nnó ákpégé sé mmu echa mmyemenene.

Bɔ́ abi ágéne ne abi álá ágéné

35 Ne Jisɔs awuúgɛ nnó afyé mende yimbɔ ebé, akelé jì agé, ágií jì aké, “Nnó wɔ ɔ́fyɛ metɔ́ ne Maá Nte Mekwaá?”

36 Ne mende yimbɔ ashuú jì meko aké, “Ata, Maá Nte Mekwaá élé waá? Garé me mmfyé metɔ́ ne jì.”

37 Jisɔs ajɔ́ ne jì aké, “Wɔ ɔ́gɛ mé jì nana. Jì ne ajɔ́gɛ mbɔ mejɔ́ ne wɔ́.”

38 Mende yimbɔ ajɔ́ yé ne Jisɔs aké, “Ata me mmfyé metɔ́ ne wɔ́”, ne anógé jì.

39 Ne Jisɔs ajɔ́ ne jì aké, “Me nchwɔ́ fa mme mampye gabo bɔ́ agéne gbɔ́gɔ́nɔ́, nnó bɔ́, abi álú amɛ nónómé ágéné mbaá ne nnó abi aferé nnó ebwɔ ágéne, abe amɛ nónómé.”

40 Ajɔ́gɛ mbɔ, bɔ́ ekwɔ Farasi abi álú eféé, áwuú, ágií jì aké, “Esé déferé nnó wɔ ɔ́jɔ́gɛ fɔ́ lé ne esé nnó délú ntó amé nónómé?”

41 Ne Jisɔs ashuú ebwɔ meko aké, “Enyú débɔ́ dékámé nnó délú amɛ nónómé mbɔ abɔ́ ajɔ́ fɔ́ nno enyú depye gabo wɔ́. Te

mbaá enyú déké dégéne, gabo nyú alá enyú mmye.”

10

Mebame magoñme melóméló ne magoñme jii

¹ Ngarege enyú wáwálé nnó, “Muú ayi akwome mfaá gebame akpene né mmu gebamege magoñme, alá koge né meno gebame alú menjo. Elá pó mbó fó wó, alú muú yi afogé unó bóó. ² Ne muú yi akogé né meno gebame akpe né mmu gebamege magoñme alú mbóó magoñme yimbó. ³ Mebame meno gebame ánénégé ji meno gebame, ji akpe né mmu, ne magoñme awuú meko wuú. Ne ji akuú magoñme jii né mabó ne ase áji afé dafye. ⁴ Ne aségé magoñme jii ako atanegé dafye, ji ayye mbe áji akwolege ji meso, néndé ákage meko wuú. ⁵ Yémbó áji akwolege fó menkéé, áboó lé ji boó néndé ákage fó meko wuú.”

⁶ Jisós ató ebwó nekané mejóó eníné na, yémbó, ebwó ákage fó geno eyige ji agarege ebwó.

⁷ Ne Jisós ama ajóó aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó me ne nlú meno gebamege magoñme. ⁸ Ne bóó ako abi abóó mbe achwóó ne me, alú lé anjo, ne bóó abi afogé unó bóó foge, magoñme awuú fó ebwó. ⁹ Me ne nlú meno gebame, yéndémuú ayi akoógé eta wa ne akpe né mmu, Esowó aferege nye ji né efwyale gabo. Ne akpene nye mmu atanegé dafye agene yéndégenó eyi gelií ji. ¹⁰ Menjo achwóó lé nnó ajo unó, awá bóó ne áchó unó, yémbó me nchwó lé nnó mmpye bóó abó genwá abe gbene né mati mako.

¹¹ “Me nlú membame magoñme melóméló. Membame magoñme melóméló achyegé gemé jii gétúgé magoñme jii. ¹² Muú usege apó fó membamé magoñme, muú áwyaá magoñme, ndere elúmbó, gébégé agege mekwala aké achwóó, abóó alyaá magoñme, mekwala afwené áji alá tyátyá. ¹³ Muú yimbó, abóó alyaá magoñme yimbó néndé ji alú lé muú usege, abóó fó gébé ne áji wó. ¹⁴ Me nlú membame magoñme melóméló, me nkágé magoñme ya ne magoñme ya ntó ákage me. ¹⁵ Wye ndere Nte wa akaa me, me ntó nkaa ji. Me nchyegé gemé ya gétúgé magoñme ya. ¹⁶ Ne

nwya magoñme ayifó, ayi alá pó né geluage ayina, mbó mansé áji ncho ne ayina. Áji ntó áwuú nye meko wa, ne mpye nye áji ábe ekwó magoñme ema ne ábéé nye ne membame ama.

¹⁷ “Ula bi nte wa agboó ne me ulú nnó nchyegé gemé ya nnó áwá gétúgé bóó ba ne nnó kwyakwya me mma mbó geji. ¹⁸ Yé muú ayi akágé wa me apó, yémbó me mbóó ne nchyegé gemé ya nnó awá. Ne me nwyaá uto manchyegé gemé ya nnó áwá ne nwya ntó uto mamma mbó genwá ya. Ge geno eyige Nte wa agare me mbó”

¹⁹ Jisós ajógé mbó, bóó Jus ábó ufere ucháucha. ²⁰ Abifó ajógé áké, “Melo nchyegé Jisós efwyale ne améé gebwóó, déwúgé ji.”

²¹ Ne abifó ntó ajógé áké, “Muú ayi melo nchyegé achyegé ji efwyale ajógé fó ufóó unó bina. Nnó muú ayi meló nchyegé achyegé ji efwyale, akaáge apyéé ntó muú ame nónómé agene mbaá?”

Bóó Jus áshyá Jisós

²² Ne gébégé bóó Jus ányéé epaá ewe ebwó áteé ndere áfyéé echa upé né amu Esowó, Jisós abó alu né Jerosale. Gébé eyigémbó nebá nelu. ²³ Ndere Ji alú né dachi echa upé Esowó, akene né agbá ayi akuú nnó agba Solomun. ²⁴ Bóó Jus áchwó nó ji né mme, ágií ji áké, “Wó olyagé mbó esé né mmu dembyó nnó? Mbógé wó alú Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa gare ese gbónónó.”

²⁵ Ne Jisós ashúú ebwó meko aké, “Me mbó ngare me enyú, yémbó enyú dékame ne me wó. Utóó ebi mempyéé né mabó Nte wa, ubi ne ulerege gefoge muú ayi me nlú. ²⁶ Yémbó enyú dékamege néndé depó fó né geluage magoñme ya. ²⁷ Magoñme ya, ákágé meko wa. Me nkágé áji ne áji ntó ákwolege me. ²⁸ Me nchyegé áji genwá eyi gélágé byéé. Áji ánome fó mme detu ne yé muú ayi ákágé fóó áji né amu ya apó. ²⁹ Néndé Nte wa muú áfyéé me áji né amu, aña gemé apwó bóó ako, ne yé muú ayi ákágé fóó áji né amu Nte wa apó. ³⁰ Me ne nte wa Esowó delu muú ama.”

³¹ Jisós ajógé mbó, bóó Jus ama ábó mataá nnó áto ji áwá. ³² Ne Jisós ajóó ne ebwó aké, “Me mpye gejamégé utóó ulúlú ébi Nte wa achyéé me utó nnó mpye, enyú degé.”

Né ebi ndé ne enyú dékelege manto me ne mataá?”

³³ Bóó Jus bimbó áshuú ji meko aké, “Eṛṛfó gétúgέ utóó ulóúló ebi wó ṛpyeé ne ese detome wó ne mataá. Elé gétúgέ wó ṛbyaá Eṣṣwá. wó ṛlú lé mekwaá, yémbó ṛse geme jyéé nnó wó ṛlú Eṣṣwá.”

³⁴ Ne Jisṣs ajóó ne ebwó aké, “Pó nnó asa né mmu ṛwe Eṣṣwá nnó, ‘Me nke enyú delu bó Eṣṣwá?’ ³⁵ Eṣe dékaá nnó mekomejóó Eṣṣwá akwṛrégé fó. Ne mbṛgέ Eṣṣwá akú bóó abi ji achyεé ebwó mekomejóó nnó álú bó Eṣṣwá. ³⁶ Eṛyεmbó nnó ne me muú Eṣṣwá ajyaá atóme fa mme, njógé nnó nlú Maá Eṣṣwá, enyú déké me mbyaá Eṣṣwá? ³⁷ Mbṛgέ me mpyeé fó utóó ebi Nte wa achyεé me nnó mpyege, dékamegέ fó ne me. ³⁸ Ne mbṛgέ me mpye lé ubi, yé lé enyú déla dékame nnó genó eyigé me njógé gelú wáwálé wó, kamegέ ne utóó ebi me mpyeé. Dépyege mbó, dégene nye nnó me nlu muú ama ne Nte wa, ne Nte alu muú ama ne me.”

³⁹ Ajógé mbó, bóó Jus bimbó ama amua mampye ji, yémbó aloó ebwó né amu.

⁴⁰ Achyaá afe né egbe ebeé Jodan ewefo mbaá ayi Jon abó awyage nya bóó manaá Eṣṣwá, ajwálege ewú. ⁴¹ Ne gejamégé bóó ákwále ji, ajógé ne ate aké, “Jon apye yé ufélekpa fó wó, yémbó yéndégenó eyigé ji ajóó atome ne mende yina gelú wáwálé.”

⁴² Eféé ne gejamégé bóó áfyéé metóó ne Jisṣs.

11

Negboné Lasarṣs

¹ Gébégé fó, mende fó abó ameeé, akuú ji nnó Lasarṣs. Ji alu muú Betani. Betani ele meló Méri ebwó ne meṛmo wuú Mata. ² Elé Méri yina ne abó ágbelé nya lamenda né uka Ata, atile ne mejwe wuú. Ji ne meṛmo wuú Lasarṣs abó ameeé. ³ Gétúgέ Lasarṣs ameeé, aṛme bií átó meko mbaá Jisṣs aké, “Ata mejeé wyeé ayi ṛgboó ne ji dṛó ameeé.”

⁴ Jisṣs awúgέ meko ayi alóó ji, aké, “Nemeé eniné Lasarṣs ameeé mbó, nepó fó eni netene ji aló nelú ele nnó, bóó áfεge Maá Eṣṣwá nnó ṛgá Eṣṣwá akwá. Getu eyigεmbó bóó áfεge nye Maá Eṣṣwá.”

⁵ Jisṣs agboó ne Mata, ne meṛmo wuu Méri ne Lasarṣs. ⁶ awuge nnó Lasarṣs ameeé ama bele né meló ewé ji abó alú wyeé ndó

εpea. ⁷ Ne ndó yimbó εpea ekógé, ajóó ne baá utóó bií aké, “Déma déjye né gebage mewaa Judiya.”

⁸ Baá utóó bií ajóó ne ji aké, “Ménleré elú dambele ayi bóó bimbó aké áto wó ne mataá áwá, ne wó ṛkelege nnó déma dékeré ewú?”

⁹ Ajógé mbó, Jisṣs ashuú ebwó meko né nekanémejóó aké. “Yéndé bií uwyaá nchwaneke efyánéεpeá ne utuú ugi, wa mbó fó wó? Bóó aké ákene ne bií gbóó, ákparege fó nekwe néndé ágene mbaá. ¹⁰ Yémbó bóó abi akene ne utuú ákparege nekwe néndé genṛgbó gepó.” ¹¹ Ajógé mbó, aké ne ebwó, “Meṛme se Lasarṣs akwe gejya, yémbó me njye ewú nnó pye ji apeé gejya.”

¹² Ajógé mbó, baá utóó bií aké ne ji, “Ata mbṛgέ abelé gejya ebyennó alé atóó.”

¹³ Jisṣs abó agarege mbó lé ebwó negbone Lasarṣs, yémbó ebwó áfεre nnó ajógé mbó lé mechó gejya eyigεmbó.

¹⁴ Jisṣs agare yé ebwó gbṛgṛnó aké, “Lasarṣs agbo. ¹⁵ Ne metóó egóó me gétúgέ nyú nnó me mbó mpó fó ewú ne ji. Genó eyigé mampye nye, gepye nye enyú défyéé metóó ne me chánéné. Kwilege mme déjye dége ji.”

¹⁶ Ajógé mbó, Tṛmasi maá gefa, ajóó ne ate baá utóó aké, “Kwilege déjye, yé ebe lé negbo, degbo ne ji”.

Jisṣs afyéé aṛme Lasarṣs metóó

¹⁷ Jisṣs akwánege né meló Betani, age nnó anií Lasarṣs né mmu eba ntaá ale me ndó eni. ¹⁸ Nekene Betani ne Jerosale nelú genóge ṛkpa neke εpea. ¹⁹ Ne gejamégé bóó Jus áfé manjwye Mata ebwó ne Méri mmye gétúgέ negbone meṛmo bwó.

²⁰ Mata awúgέ nnó Jisṣs achwáó, atane ajye bane ji, Méri alá ji né mmu gepú.

²¹ Mata ábánégé Jisṣs ajóó ne Ji aké, “Ata mbṛgέ wó ṛbó ṛbe fa, mbó meṛmó wa agboó wó.” ²² Yémbó, yé ebe elé nana, nkaá nnó, yéndégenó eyigé wó ṛgigé Eṣṣwá, achyεge wó geji.

²³ Ne Jisṣs ajóó ne ji aké, “Meṛmó wye akwilege nye né negbo.”

²⁴ Ne Mata aké, “Nkaá nnó akerege nye meso né genwá gébégé bóó aké ákwilege nye né negbo né bií bi kwyakwya.”

²⁵ Ajógé mbó, Jisṣs aké, “Me ne mbwyεge bóó ákwilege né negbo, ne me ne nchyεge

bɔɔ genwá. Yéndemuú ayi áfyéé metɔɔ ne me, yé agbo akerege né genwá. ²⁶ Ne yéndemuú ayi alú mebe, áfyéé metɔɔ ne me ágboó fɔ, Mata ɔkamé nnó élé wáwálé?”

²⁷ Mata aké, “Eh Ata nkamé, nnó wɔ ne ɔlú Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa, Maá Esɔwɔ ayi ábɔɔ manchwɔ fa mme.”

Jisɔs asɔ manse

²⁸ Mata ajɔgɛ mbɔ, ajye kú menmo wuú Mɛri ajɔɔ ne ji bibi aké, “Ménleré achwɔ, akélege mangɛ wɔ.” ²⁹ Mɛri awúgɛ mbɔ, akwilé mme wáwá, ajye bane Jisɔs. ³⁰ Jisɔs abɔ alú dankwɔne yé né melɔ, alú wye né mbaá ayi Mata abané ji. ³¹ Ne bɔɔ Jus abi alú né mmu gepúge negbo áfyéé Mɛri metɔɔ né negbone menmo wuú, ágege ndere Mɛri akwilé ka wáwá átane dafye, ebwɔ ntó ákwilé ákwɔle ji, néndé áfere nnó ji ajyéé mbɔ lé né menome menmo wuú Lasarɔs manli negbo.

³² Mɛri akwɔnege, age Jisɔs, akwe ji né uka aké, “Ata wɔ ɔbɔ ɔbe fa, mbɔ menmo wa abɔ agboó wɔ.”

³³ Jisɔs ágégɛ ndere Mɛri álili chonchó ne bɔɔ Jus abi ákwɔlege ji, eta ji mmu ne meshwɛ akwɔ ji metɔɔ.

³⁴ Agií ebwɔ aké, “Enyú dénií ji efɔ?”

Ashuú ji meko aké, “Ata, chwɔ ge mbaá wuú.”

³⁵ Jisɔs asɔ manse. ³⁶ Bɔɔ Jus bimbɔ, ágege mbɔ, aké, “E é, gege ndere ji abɔɔ gejeé ne Lasarɔs.”

³⁷ Yémbɔ abifɔ ajɔgɛ aké, “Nnó ji muú apyéé muú amɛ nónómé agene, abɔ akágé pye fɔ nnó Lasarɔs agboge?”

Jisɔs ape Lasarɔs né negbo

³⁸ Ne nchye ama anywɔne Jisɔs né mmu, afé né menome. Menome ewémbɔ, elú lé embu ebá ntaá, agbe ewú ne ntaá. ³⁹ Jisɔs aké, “Ferege ntaá eniné mbɔ né menome.”

Mata menme Lasarɔs ashuú ji meko aké, “Ata, agbo mbɔ ale fina ndɔ eni, gébé eyi, gebɛ gebogebo geja gepwɔ amu.”

⁴⁰ Ne Jisɔs ajɔɔ ne ji aké, “Mata, pɔ me ngaré na wɔ nnó ɔfyege metɔɔ ne Esɔwɔ, ɔgene nye genó eyigé utó ba upyéé?”

⁴¹ Aférégɛ ntaá eniné mbɔ, Jisɔs abwéé amɛ

ape mfaá anemmye aké, “Nte wa, ntame wɔ néndé ɔwú mmyemenene ya. ⁴² Nkaá nnó wɔ ɔwuú mmyemenene ya yéndégébé. Yémbɔ, njɔɔ mbɔ gétúgɛ bɔɔ abi álú fa, nnó ebwɔ ákamé nnó wɔ ne ɔtɔme me.” ⁴³ Anerege manjɔɔ mbɔ, anyá ne meko metometo aké, “Lasarɔs táné chwɔ fa.” ⁴⁴ Tenétené yimbɔ, Lasarɔs atane dafye, uka bií ne amu, úlú wye wéwé né mmu uba mandée ebií áni ji né mmye chonchó ne ushu. Ne Jisɔs aké, “Kaáge ji ajye.”

Ajɔɔ geju manwá Jisɔs

(Mat 26:1-5; Mak 14:1, 2; Luk 22:1, 2)

⁴⁵ Ne gejamégɛ bɔɔ Jus abi ábɔ álú efɛé áchwɔɔ áchwéé Mɛri mmyé, ágege ndere Jisɔs apyéé Lasarɔs apeé né negbo, áfyéé matɔɔ ne Jisɔs. ⁴⁶ Yémbɔ, abifɔ ajye gare bɔɔ Farasi fɔ genó eyigé Jisɔs apyéé. ⁴⁷ Ne ano ba ampyéé ure Esɔwɔ ne ekwɔ bɔɔ Farasi fɔ, ákú ujwɔlé, áchomé né eso ajɔɔ aké, “Nana esé dépyembɔ nnó? Mende yina apyéé mbɔ ufélekpa ufɔɔ ufɔɔ ajyéé. ⁴⁸ Mbɔgɛ délyage ji nnó ajyéé mbe mampye ubi, melɔ meko efyéé nye metɔɔ ne ji, ne bɔɔ Rom áchwɔ chɔ nye echa ure se chonchó ne melɔ.” *

⁴⁹ Ne muú bwɔ ama, ayi akamege Kaifas, ji ne alú etukpe ampye ure Esɔwɔ né nme eniné mbɔ. Ajɔɔ aké, “Enyú dékage yé genó kanka, ⁵⁰ dekaá fɔ nnó elú galógáló eta nyú nnó muú ama agbo gétúgɛ bɔɔ ako epwɔ nnó melɔ meko énomé wɔ?” ⁵¹ Mejɔɔ ewé Kaifas ajɔɔ mbɔ, etane fɔ jimbɔɔ né metɔɔ wɔ. Ndere ji alú etukpe ampyéé ure Esɔwɔ né nme eniné mbɔ, Esɔwɔ apye nnó ji agare nnó Jisɔs abɔ magbo gétúgɛ melɔ meko. ⁵² Ne epófɔ gétúgɛ melɔ ewú ewú wɔ, agbo ntó nnó apye bɔɔ Esɔwɔ abi álaá tyátyá né mme meko anywere akwe muú ama. ⁵³ Elɔ né gébé eyigémbɔ, ákpakpa bɔɔ Jus asɔ mala ndere ápyéé ne áwa Jisɔs. ⁵⁴ Né getú eyigémbɔ, Jisɔs amáge ke sé gbɔɔnɔ né géluage bɔɔ Jus. Alyaá Jerosale afé né maá melɔ fɔ ayi akuú nnó Efram kwákwólé ne mashwɔne. Ewúmbɔ ne ji ne baá utɔɔ bií ájwɔlége.

⁵⁵ Ne gébége epaá bɔɔ Jus ewé ákuú nnó epaá koó upú elá kwákwólé, gejamégɛ bɔɔ afé né Jerosale nnó akpome mmye ndere

* **11:48** Elú wáwálé nnó: Mbɔgɛ nnó bɔɔ Jus áfyégɛ metɔɔ ne Jisɔs, Ji ámmye nye apwɔ bɔɔ Rom nnó bɔɔ Jus álaá mmyemmye bwɔ.

ebwó apye me gemεge nnó epaá ewémbó ekwone. ⁵⁶ Ne ndere ebwó anywere né mmu echa upe Esowó, ápele mbogé agene nye Jisós. Ajóge ne ate áké, “Enyú défere mbó nnó? Nnó ji achwóó nye né epaá ewéna waá achwóó?” ⁵⁷ Gemεge nnó epyembó etukpe ampye upe Esowó ne ekwó bós Farasi fó, ábó áchyeé me meko nnó muú ayi akaáge mbaá ayi Jisós alú ágare, ájye apye ji.

12

Awaá Jisós maweeé né meló Bétáni (Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Epaá koó upú elágé ndó ekene, Jisós afe né meló Betani meló ewé Lasarós muú Jisós apye ji apeé né negbo ajwólége. ² Eféé ne anene Jisós ne menyéé. Mata ne afaá menyéé yimbó ne Lasarós alú muú ama né geluage bós abi ájwóle agií mmye né ekpókpógélé ne Jisós. ³ Ndere ájwóle mbó, Meri akpa ekpómé maweeé Lamenda ami majame nka dós, amo Jisós né uka. Gepú geko geka ne gebεge lamenda, ne ase mejwe wuú ati uka Jisós. Maweeé amina malu mmye po. Akwyéé mami ne genó eyigé akuú nnó, “Nard.” ⁴ Ne Judas Iscarot, maá utós Jisós ama ayi abós manchyeé Jisós mankwaá, agege geno eyi meri apyembó, aké, ⁵ “Mbó ákpoó maweeé lamenda amina, áse gejamégé nka, eyi epwós nka eyi muu akage pye né nme áchyeé mbaá ubyá bós.” ⁶ Mejós ewé Judas ajós mbó na, epófó nnó ji agboó ne ubyá bó, élé gétúgé ji alú menjó ne ajós mbó. Ji ne ábélege mekwa nka baá utós Jisós. Ne gébé eyigé fó, ajoó nka wye.

⁷ Judas ajógé mbó, Jisós aké, “Gógé ji abe nyame, ji apyémbó nnó me ngboge ánií me nííge. ⁸ Ubyá bós úlú fa ne enyú yéndégébé, yémbó me mbeé nye fó ne enyú gébé geko.”

⁹ Ne gejamégé bós Jus áwúgé nnó Jisós alú eféé né meló Betani, ákwóle áfe ewú. Ajye nya fó mangε lé Jisós jimbií wó, áfe ntó nnó áge Lasarós muú Jisós apye ji apeé né negbo. ¹⁰ Ndere elúmbó, anós baá ampyéé upe Esowó aso mala nnó áwa Lasarós. ¹¹ néndé élé getú jíí ne gejame bós Jus ályaá ebwó áfyéé metós ne Jisós.

Jisós akpe né Jerosale nkane mfwa (Mat 21:1-9; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Bii uyyage, gejamégé bós abi áchwóó manyé epaá koó upú, áwú nnó Jisós achwóó né Jerosale. ¹³ Áso mamméε, átane ájye bane ji meti. Awyále áké, “Matame mábé ne Esowó. Mejé ébé ne muú ayi achwóó né mabó Ata. Efwó ébe ne Mfwa bós Isreli!”

¹⁴ Jisós agége maá géjuná, akwó ajwóle né mfaá. Ne genó eyigé ábó ásamé né mmu nwe Esowó getane wáwálé nnó, ¹⁵ “Enyú bós Sayon défoge, gége mfwa nyú achwóó, ajwólé mbó né mfaá maá géjuná” *

¹⁶ Ndere Jisós akpene né Jerosale, baá utós bii ákaá fó nnó uno bi ábó ásame me né mmu nwe Esowó úlú wawale wó. Yémbó gébége Jisós akwóme ajyeé né mfaánebuú, ne ebwó ateé nnó abó asa né mmu nwe Esowó nnó unó bina upyéé nye ne ji. Ne ápye ntó ubi ne ji.

¹⁷ Ne bós abi abó alú ne Jisós gébége ji apye Lasarós apeé né negbo, akpa gegare eyigémbó, ájyeé ne geji. ¹⁸ Genó eyigé na ne gepyε gejamégé bós ájyeé bane Jisós né meti gétúgé áwuú gepoge ufélekpa ebi ji apyεé. ¹⁹ Ne ekwó bós Farasi, ajógé ne ate aké, “Ye mekpo ne ula esé dégene fó né mecho ewe desó mbó mala manwa Jisós. Gegé, gemεge meló geko gela kwóle élé ji.”

Jisós abó mbe agare negbo nii

²⁰ Né geluage bós abi ájye né Jerosale manogé Esowó gébége epaá koó upú, ne abi ákú ebwó nnó bós Grek álú wye. ²¹ Bós Grek bina áchwó mbaá Filip muú meló Betsada né gebage mewaá Galilií, ajós ne ji áké, “Ata esé dékelege mangε Jisós.”

²² Filip awúgé mbó, ajye gare Andru, ne ebwó ne Andru ájye gare Jisós. ²³ Ne Jisós ashuú ebwó meko aké, “Gébé gekwane eyigé bós ágene nye nnó Maá Nte Mekwaá apwó amu. ²⁴ Me ngarege enyú wáwálé nnó nyine nchi nelaá wye nyine nchi nemaá, mbogé muú alá apéé neni né mme degbo wó. Negboge ne nechíí nefye gejame ame nchi. ²⁵ Muú ayi asele genwá jíí nnó genéá gemε dós, genwá jii genóme nye mme detu. Ne muú ayi asele nnó genwá jíí genéá fó gemε né mme yina wó, abéé nye ne

* **12:15** Elú wáwálé nnó: Opεge né Mat. 21:5 né nteé gebage nwe ogené ula Sayon.

genwá eyi gélágé byé. ²⁶ Mbógé muú akalege mampyege utó ba, abó mankwále me. Ne yéndé mbaá ayi me mbéé, muú utó wa ntó abéé wyeé ne me. Ne yéndémuú ayi apógé me mampye utó ba, Nte wa anoge nye ji.

²⁷ “Nana ufere ba ulú uyaá uyaá. Ewena njoge mbó nnó? Nnene mbó élé mmye nnó, ‘Nte wa aféré me né efwyale ewé echwó mbó me né mbé waá?’ Ngba, nnene fó mbó, néndé ula bi me nchwó fa mme ulú nnó nge efwyale ewéna. ²⁸ Nte wa, pye bóó ákaá nnó wó ɔpwó amu.”

Ajógé mbó, meko fó atane né mfaánebuú aké, “Me mpye mé bóó akaá nnó me mpwó amu, ne mmage pye wyembó.”

²⁹ Ne gejamégé bóó abi átene eféé, áwúgé meko yimbó, abifó aké, élé nemfe, abifó aké, élé ekiénné Eṣwó ne ejóó mejóó ne Jisṣ.

³⁰ Ne Jisṣ ajóó ne ebwó aké, “Meko ayi déwuú mbó alú lé né galógáló nyú, epófó awa. ³¹ Nana, gébé eyigé Eṣwó apyéé bóó mme ákpe né unó mpa gekwone, gébé gekwone eyigé ábuú danchomeló mfwa bóó mme, ³² né geluoge gefwa jíí. Ne abwege me né mbaá gekwa, njame nye bóó ako achwó eta wa.” ³³ Jisṣ ajóó mbó, manlere gefoge negbo eniné ji agboó nye.

³⁴ Ne bóó bimbo, ájóó aké, “ηwe mabe eṣwó agare ese nnó Muú yi Eṣwó akweré ji elá gefwa, abe mebe te kwyakwyaá, epyémbó nnó ne wó ɔke ábó mambwye Maá Nte Mekwaá né mfaá gekwa, waá alú Maá Nte Mekwaá yimbó?”

³⁵ Jisṣ ashúú ebwó meko aké, “Genjbo gelú gegenege eta nyú né mboó gébé, kége nana ndere genjbo gelú gegenege nnó ékágé gemua gewere enyú. Muú ayi akene né gemua ákágé fó mbaá ayi ji ajyéé. ³⁶ Fyége metóó ne muú ayi achyegé genjbo nana ayi ji alú ne enyú, nnó debe bóó abi achyegé genjbo. Jisṣ ajógé mbó, alyaa ebwó ajyé bií.”

Bóó Jus áshyá wye shyá mamfyé matóó ne Jisṣ

³⁷ Ne yé lé Jisṣ apye gejamégé ufóó ufélékpa ebwó ágené, áfyéé fó matóó ne ji wó. ³⁸ Epyembó nnó genó eyigé Asaya muú ekpave Eṣwó abó ajóó getane wáwálé. Asaya abó ajóó nya aké, “Ata, ndé muú ákamé ne mekomejóó ayi esé dégare. Ne

ndé muú ayi Ata alere ji gefoge utó bi ji awyaá?”

³⁹ Ula bi ebwó alá ákame nya ne mekomejóó yimbó wó, ulú wye ndere, Asaya muú ekpave Eṣwó abó ajóó nya nnó Eṣwó aké, ⁴⁰ “Ngilége ebwó ame nnó ékágé ágene unó ne ame, ne mpye bwó ánea matóó nnó ékágé ebwó ákaá genó eyigé mekomejóó yimbó ágaré. Eṣwó aké, ‘Me mpye mbó nnó ékágé ebwó áti meso ne gabo bwó, áchwó eta wá nnó me mfere ebwó né efwyale’.”

⁴¹ Asaya ajóó mejóó ewéna ato ne Jisṣ, néndé ji abó age me nnó Jisṣ abéé nye muú ayi apwóó amu.

⁴² Ne yé élé gejamégé bóó alú abi ála áfyéé fó matóó ne Jisṣ wó, abifó áfyé, yé ákpakpa bóó Jus abifó áfyé ntó metóó ne Jisṣ, yémbó álerege fó gbogónó nnó áfyéé metóó ne ji gétúgé áfóó nnó álerege, bóó Farasi ábuú nye ebwó né echa mmyemenene. ⁴³ Néndé ebwó ágbóó lé nnó akwaá áfegé ebwó ápwó nnó Eṣwó ne afegé ebwó.

Mekomejóó ayi Jisṣ agare ne asóó nye mpa bóó

⁴⁴ Ne Jisṣ ajóó kenke, aké, “Yéndémuú ayi áfyéé metóó ne me, áfyéé fó metóó ne me mbií wó, áfyéé ntó ne muú yi atóme me. ⁴⁵ Muú agegé me, ebyennó age ntó muú ayi atóme me. ⁴⁶ Me nchwó ndere muú yi alerege genjbo mbaá bóó mme, nnó ékágé bóó abi áfyéé metóó ne me alá kenékéné éké muú ayi alú mmu gemua. ⁴⁷ Mbógé muú awúgé mekomejóó ayi me ngare ne alá apyéé fó genó eyigé me nké ji apye wó, me njógé fó nnó ji akwe mpa, néndé me nchwó fó fa mensó mpá bóó mme wó nchwó lé mamfere ebwó né efwyale gabo. ⁴⁸ Muú yi ashyaá nnó ji ákágé me, ne alá apye genó eyigé me njóó, genó eyi gesó mpa wuú gelú wyeé. Ne genó eyi gesó mpá wuú né bií bi kwyakwya, élé mekomejóó wa ayi ngare. ⁴⁹ Nende Me njógé fó né uto ba. Nte wa muú atóme me agare me genó eyi me njógé ne ndere me mbóó manjóó. ⁵⁰ Ne nkaá nnó genó eyigé ji aké me ngare gechwó ne genwá eyi gélágé byé. Né getú eyigémbó, me njógé lé genó eyigé Nte wa agare me nnó njóó.”

13

Jisɔs ashwɔne uka baá utɔ́ bií

¹ Wye ndere epaá koó upú elaa kwókwólé Jisɔs akaá nnó gébé eyigé ji alyagé mme yina nnó akere meso mbaá Nte wuu gekwone. Ne elé ji abɔ́ gejeé ne bɔ́ bií abi alú fa mme, alere ebwó gefɔ́ eyigé ji abɔ́ gejeé ne ebwó.

² Ne ndere Jisɔs ajwale anyeé menyéé ne baá utɔ́ bií ne nkwale, danchomeló anyú me metɔ́ maá utɔ́ Jisɔs ayi ama nnó achyéé Jisɔs mankwaá. Akuú maá utɔ́ yimbɔ́ nnó Judas Iscarot, maá Simun. ³ Jisɔs akaá nnó Nte wuu Esɔwɔ afye ji yéndegenó né amu. Akaá ntó nnó ji abɔ́ atane mbaá Esɔwɔ ne ji akerege meso mbaá Esɔwɔ. ⁴ Ndere alú ányé menyéé, Jisɔs akwile téné, afeé nku yi mfaa abelé. Ani agbogbo né gebwe. ⁵ Afane manaá né mmu geku, alɔ́ manshwone uka baá utɔ́ bií, ne atile ubi ne agbogbo ayi ji anií né gebwe. ⁶ Akwónégé mbaá Simun Pita, Simun agíí ji aké, “Ata ɔ́kelege manshwone me uka?”

⁷ Ne Jisɔs ashuú ji meko aké, “Genó eyigé me mpye mbɔ́, enyú dékáge fɔ́ ula nana, meso gébé dékage nye.”

⁸ Ajógémbɔ́, Pita aké, “Ngba, wɔ́ ɔ́bɔ́ fɔ́ manshwone uka eba wó.”

Ne Jisɔs aké ne Pita, “Mbógé me nlá nshwone wɔ́ wó, ɔ́chome fɔ́ mbwa ne me.”

⁹ Ajógé mbɔ́ Simun Pita aké, “Ata ɔ́shwonege fɔ́ lé uka ba ubiubi, shwone ntó amu ya chonchó ne mekpo wa.”

¹⁰ Jisɔs aké, “Muú yi awɔ́ me manaá ábɔ́ mashwone lé uka bií ubiubi néndé menyammye wuu alu me pópó. Ne enyú délu me pópó, yémbɔ́ enyú ako fɔ́ wó.”

¹¹ Jisɔs ajɔ́ mbɔ́, ji akaá me muú ayi achyégé nye ji mankwaá, nkaawu ne ji aké, “Enyú ako depɔ́ fɔ́ pópó.”

¹² Ne ji anerege manshwone uka baá utɔ́ bií, abɔ́ nku wuu afye, akere ajwale ká. Agíí ebwó aké, “Enyú dékáá ulaá genó eyigé mempye mbɔ́ né enyú?” ¹³ “Enyú dékuú me menlere ne Ata. Enyú délu cho mankú me mbɔ́, néndé ge muú ayi me nlú mbɔ́. ¹⁴ Ne mbógé me, Ata ne menlere enyú, nshwone enyú uka, enyú ntó debɔ́ manshwonege uka ate. ¹⁵ Me nlere enyú genó eyigé debɔ́ mampyege nnó dépyege geji ne ate ndere

me mpyeé ne enyú. ¹⁶ Me ngaregé enyú wáwálé nnó, maá utɔ́ aneáge fɔ́ geme apwɔ́ nte wuu. Yé maá déntɔ́ ntó aneáge fɔ́ geme apwɔ́ muú ayi atome ji. ¹⁷ Nana ayi enyú dékáá unó bina, déké dépyeé ubi, débée ne metɔ́ megɔ́megɔ́. ¹⁸ Me njógé mbɔ́, ntome fɔ́ ne enyú ako. Me nkaá ufɔ́ bɔ́ abi me njyaá. Yémbɔ́ mpye mbɔ́ nnó genó eyigé ásame né mmu nwe Esɔwɔ gétané wawale. Asa wye nno, ‘Muu yi esé ne ji déchome ebwɔ́ menyéé, abwólé atene ummye ne me’ ¹⁹ Me ngarege enyú genó eyigé na nana gemege nnó gepye. Ne gébége gepyege, enyú dekamege nye nnó, ‘Me Nlú gefɔ́ge Muú ayi Me Nké Me Nlú.’ ²⁰ Me ngarege enyú wáwálé nnó yéndemuú ayi asele muú dentɔ́ wa ne metɔ́ megómégó, ebyennó ase mbɔ́ lé me mbɔ́. Ne muú ayi asele me, ase mbɔ́ lé Esɔwɔ muú átome me.”

Jisɔs abɔ́ mbɔ́ agare nnó áchyege nye ji mankwaá

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Jisɔs ajógé unó bina, metɔ́ esɔ́ ji, agare gbɔ́gɔ́nɔ́ aké, “Me ngarege enyú wáwálé, muú nyú ama achyege nye me mankwaá.”

²² Ajógé mbɔ́ baá utɔ́ bií alá meno mekpo fuú ápe ate ne ame ne ame. Akágé yé muú ayi ji ajɔ́ atome ne ji. ²³ Ne maá utɔ́ ama, ayi Jisɔs agboó ne ji, agíí mmye né ekpokpogele kwókwólé ne uwyaá Jisɔs. ²⁴ Ne Simun Pita anyú meno aké, ne ji “Gíí Jisɔs muú ayi ji ajɔ́ mbɔ́ atome ne ji.”

²⁵ Ndere maá utɔ́ yimbɔ́, ajwale agíí kwókwólé ne uwyaá Jisɔs, akɔ́ geme agíí Jisɔs aké, “Ata waá achyege nye wɔ́ mankwaá?”

²⁶ Jisɔs ashuú ji meko aké, “ele muú ayi me nyuale brɛd yina né mmu akpánkpa nchyege ji. Jisɔs ajɔ́ge mbɔ́ abɔ́ gekpɔ́ge brɛd, anyuá né mmu akpánkpa achyε Judas Iscarot, maá Simun.” ²⁷ Tenétené ayi Judas asele gekpɔ́ge brɛd eyigémbɔ́, danchomeló anyú ji metɔ́. Ne Jisɔs ajɔ́ ne Judas aké, “Genó eyigé wɔ́ ɔ́kelege mampye, pye geji wáwá.” ²⁸ Né geluage bɔ́ abi ajwale agíí né ekpokpogele, ye muú ama ayi akaá ulaá mejɔ́ ewé Jisɔs ajɔ́ mbɔ́ ne Judas apɔ́. ²⁹ Ne elé Judas ne ábélege mekwa nka bwó. Baá utɔ́ abifɔ́ áfere nnó Jisɔs ajɔ́ mbɔ́ lé nnó

Judas ajye ána unó ebifo ebi ebwó ákelege. Ela epó mbó wó, ndáfo Jisós ajóó mbó lé nnó Judas ajye achye genó gefó mbaá ubya bóó.

³⁰ Ne Judas asege gekpoge bred eyigé Jisós achye ji, atane afé. Gébé eyigémbó utuú ugi me.

Èbe meke

³¹ Judas atanege ajyege, Jisós aké, “Nana bóó agene nyé ndere Maá Nte Mekwaá apwóó amu. Ne ji apye nyé bóó age ndere Èsòwò apwóó amu. ³² Ne mbógé Maá Nte Mekwaá apyéé bóó age ndere Èsòwò apwó amu, Èsòwò ntó apyéé nyé bóó ágé ndere Maá Nte Mekwaá apwóó amu, ne achóó sé gébé. ³³ Baá ba, me mbelege sé ne enyú dóó, enyú dékelege nyé me, ne wye ndere me mbó ngare ákpakpa bóó Jus, mbóntó ne ngarege enyú nana nnó, ‘Mbaá ayi me njye enyú dékage chwó fó wyeé.’ ³⁴ Ajógé mbó, aké, nana nchyege enyú èbe ewé meké, “Bógé gejeé ne ate. Ndere me ngboó ne enyú mbóntó ne enyú debóó mangboge ne ate. ³⁵ Ne mbógé deké débóó gejeé ne ate, yéndémuú ákage nyé nnó enyú délú baá utóó ba.”

Jisós agaré ndere Pita áshyáa nyé ji
(*Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

³⁶ Ne Simun Pita agii ji aké, “Ata, wó ojye efó?”

Jisós aké, “Mbaá ayi me njye ókágé kwòle me nana, yémbó ókwòlege nyé me meso gébé.”

³⁷ Pita agii ji aké, “Ata ulannó ne me nla nkágé kwòle fó wó nana? Me nkpome mmye mangbó gétú jyéé.”

³⁸ Ne Jisós ashuu Pita meko aké, “Pita nnó ókpome mmye magbo gétú ya? Gó me ngare wó wáwálé nnó gemé nnó menó mekwó akú, wó óshyáa nyé mánjáne aléé nnó wó ókágé me.”

14

Jisós ne alerege meti ewé ejyéé mbaá nte wuu

¹ “Dekamege fó mesome èbe enyú né metóó. Fyégé metóó ne Èsòwò, fyégé ntó metóó ne me. ² Baá upú alú gejame né gepúge Nte wa; mbógé abe dampó mbó, mbó me ngare fó enyú mbó wó. Me njye kwyéé

melú mbele enyú. ³ Nnerege mankwyéé melú ewémbó, nkerege, nchwó nse enyú nnó mbaá ayi me mbeé enyú ntó débe wyeé. ⁴ Enyú dékaá meti ewé ejyéé né mbaá yi me njyéé.”

⁵ Ne Tòmasi ajóó ne Jisós aké, “Ata ese dékaá yé mbaá yi wó ojyéé wó, epyembó nnó ne dékaá meti ewé ejyéé?”

⁶ Jisós ashuu ji meko aké, “Me ne nlú meti ewú. Me ne ngarege bóó wáwálé. Ne me ne nchyege genwá. Yé muú fó ákágé chwó fó mbaá Nte wa mbógé alá akoó eta wa wó. ⁷ Mbógé enyú débó dékaá me chánéné, mbó debó dékaá ntó nte wa. Manló nana déjyegé mbe, dékaá me ji ne degé me ji.”

⁸ Ne Filip aké, “Ata lere esé Nte wye awu, nnó matóó akwene ese mmu.”

⁹ Jisós ashuu ji meko aké, “Mbó te me nlú mbó fana ne enyú, delú danjáa me Filip? Yéndémuú yi agene me, ebyennó age ntó Nte wa. Waá ulannó wó óké me nlere enyú Nte wa? ¹⁰ Enyú dékame fó nnó me ncho mmye ne Nte, ne Nte wa ntó acho mmye ne me wó? Depó etire me njógé mbó, detanege fó me mbóó né metóó, élé Nte wa mmu áchomé mmye ne me ne apyéé utóó bií. ¹¹ Kamege ne me nnó genó eyigé me ngarege enyú gelú wáwálé nnó me ncho mmye ne Nte wa ne Nte wa ntó acho mmye ne me. Ne mbógé ewéna ela ekwane enyú metóó wó, kamege nnó elú wáwálé gétúgé ufélekpa ebi me mpyéé. ¹² Me ngarege enyú wáwálé nnó, yéndémuú ayi áfyéé metóó ne me, apyéé ntó unó bi me mpyéé mbó. Yé èbe lé ebi unjea upwó ebi, apye nyé néndé me njyé mbaá Nte wa. ¹³ Ne yéndégenó eyigé enyú dégigé né mabó ma, mpye geji nnó metóó ego Nte wa gétú ya. ¹⁴ Ndere elúmbó, mbógé dégige yéndégenó né mabó ma, mpyéé geji.

Jisós anyémeno mantó Mendoó Ukpea

¹⁵ “Mbógé enyú dégbóó ne me, belege mabe ya. ¹⁶ Dépyege mbó, me nnene nyé mmye mbaá Nte wa, ne ji atome nyé enyú muú majyéé ayifó, ayi abe nyé ne enyú te kwyakwya. ¹⁷ Muú majye yimbó élé Mendoó Ukpea muú alerege enyú wáwálé ayi Èsòwò. Bóó mme akamege fó ne ji néndé agene fó ji ne akage ji. Yémbó enyú dékage ji, néndé ji ajwòlege ne enyú ne alú enyú

né mmye. ¹⁸ Njyεge, nlyage fɔ enyú gelame, nmáge kere nchwɔ eta nyú. ¹⁹ Ela gachyεé bɔ́ mme amage γε sé me. Enyú ne dégene nye me. Ne τε ndere me nwyaá geηwá, enyú ntó debεé nye ne geηwá. ²⁰ Bii bimbo ukwɔnege, enyú dékage nye nnó mencho mmye ne Nte, Nte wa acho mmye ne me, ne me ntó ncho mmye ne enyú. ²¹ Yéndemuú ayi awúgé mabe ya abelégé áji, ji yimbo ne abɔ́ gejeé ne me, Nte wa ntó abɔ́ gejeé ne ji. Me ntó mbɔ́ nye gejeé ne ji, ne me mbɔ́ nlerege nye geme ya etaá wuu.”

²² Ne Judas (ayi álá pɔ́ fɔ Judas Iscarot) ajɔ́ ne Jisɔs aké, “Ata nde gepyεε wɔ ɔlerege geme jyε lé eta sé, ayi ɔla ɔlerege fɔ ntó mbaá bɔ́ mme meko?”

²³ Jisɔs ashuú ji meko aké, “Muú ayi abɔ́ gejeé ne me, apyε geno eyigé me ngarege, Nte wa gboó nye ne ji. Ne εsé ne Nte wa déchwɔ bane nye ji déjwólé ne ji mbaá ama. ²⁴ Muú yi álá agboó ne me, apyε fɔ geno eyigé me ngarege. Ne unó bi enyú déwuú mbɔ́ utane fɔ membɔ́ né metɔ́ wɔ, utane lé mbaá nte wa muú atɔme me.

²⁵ “Me ngare mbɔ́ enyú unó bina nana yi me nlú ne enyú. ²⁶ Yémbɔ́ Nte wa atɔme nye Menchyεé majyεé né mabɔ́ ma. Menchyεé majyεé yimbo élé Mendoó Ukpea achwɔgé alerege nye enyú unó uko ne atεé nye enyú yéndégenó eyigé me ngare enyú.

²⁷ “Ndere me njyε nchyεge enyú nesɔ, ne nesɔ na ne me nchyεge enyú. Me nchyεge fɔ enyú nesɔ na nkane bɔ́ mme achyεge genó. Dekamégé fɔ matɔ́ achyεge enyú efwyale, ne debεge fɔ ntó ne εfɔ. ²⁸ Enyú dewú nkane me nké, ‘Me nlyage enyú. Yémbɔ́ nmage kere nye nchwɔ eta nyú.’ Eβεge nnó enyú débɔ́ gejeé ne me, mbɔ́ débεé ne metɔ́ megómégó élé me njyεé mbaá Nte wa muú aηea geme apwɔ́ me. ²⁹ Me mbɔ́ me mbe ngare enyú unó bina gεmege nnó ubi upyεge, nnó meso gébé, upyεge enyú dekame nnó unó bi me njɔ́ úlú wáwálé. ³⁰ Me mpɔ́ sé ne gejamégé gébé manjɔ́ mejɔ́ ne enyú néndé mfwa bɔ́ mme alé chwɔ. Ji apɔ́ fɔ ne εshyε apwɔ́ me. ³¹ Yémbɔ́ me mpyεé lé genó eyigé Nte wa agare me

nnó mpyε, nnó bɔ́ mme akaá nnó me mbɔ́ gejeé ne Nte wa.

“Kwilege mme déjyεgé.”

15

Genɔge umpome ne mata jii

¹ “Me ne nlú genɔge vin geji ambɔ́, ne Nte wa ne alú muú ayi áchérege geji. * ² Yéndé eta εwé εtome ne me, mbɔ́gé élá εwɔme fɔ umpome, ji asɔ́ εwuú afɔme mme, ne yéndé eta εwé εwɔme umpome, ji akwyεge εwú nnó εwɔme gejamégé umpome. ³ Mekomejɔ́ ayi me ngare enyú apyε enyú dela me pópó eké eta genɔ́ eyigé akwyεé. ⁴ Chogé wye mmye ne me, me nchome mmye ne enyú. Eta genɔ́ ékágé wɔ́ fɔ umpome mbɔ́gé élá cho mmye ne mbyɔ́ genɔ́ geji mbɔ́ wɔ́. Wyεmbɔ́ ntó ne enyú déla dekágé pyε genó gefɔ mbɔ́gé dela decho mmye ne me wɔ́.

⁵ “Me ne nlú genɔ́ eyigémbɔ́, enyú ntó ne delú mata jii. Muú achogé mmye ne me, ne me ntó nchoge mmye ne ji, ji ne apyε nye gejamégé unó néndé me nla mpɔ́ enyú dékage pyε fɔ yé genó. ⁶ Ne muú álá cho mmye ne me wɔ́, alú eké eta genɔ́ εwé ásɔ́gé afomege éwáηese εgbo. Ufɔ́ mata unɔ́ yina anywerege áji áfyε né mewε, ásɔ́. ⁷ Mbɔ́gé enyú déchogé wye mmye ne me, ne deké débelege mekomejɔ́ wa né matɔ́ nyú, yéndégenó eyi enyú degige nno Nte wa apyε, geji ne ji apyé eta nyu. ⁸ Enyú deké dépyε gejamégé unó ulɔ́úl Nte wa abεé ne ηgɔ. Ne εwéna εlerege nnó enyú delu baá utɔ́ ba. ⁹ Ndere Nte wa abɔ́ gejeé ne me, mbɔ́ntó ne me mbɔ́ gejeé ne enyú. Bɔ́gé wye gejeé ne ate wye ndere me mbɔ́ ne enyú. ¹⁰ Mbɔ́gé enyú deké depyε genó eyige me njɔ́, me mbɔ́ nye gejeé ne enyú wye ndere Nte wa abɔ́ gejeé ne me gétúgé mpyεé genó eyigé ji akεlege. ¹¹ Me ngaré enyú unó bina nnó enyú débε ne metɔ́ megɔmegɔ wye ndere me nwyaá. Ne nnó metɔ́ megɔmegɔ nyú εja εpwɔ́ amu. ¹² Gεgé genó eyigé me nkεlege nnó enyú dépyεge na: Bɔ́gé gejeé ne ate wye ndere me mbɔ́ ne enyú. ¹³ Gejeé eyigé cha gepɔ́, eyigé muú alerege, eyi gepwɔ́ gejeé eyigé

* **15:1** Elú wáwálé nnó: Né ukwene ηwe menomenyεé, εsɔwɔ́ abɔ́ amεge bɔ́ Israeli nkane mekɔ́ vin εwé ji áchérege. Jisɔs jimbó ntó ájɔ́ nnó ji ne alu genɔ́ge vin yimbo nana.

muú ágbóo gétúgé ajeé bíí. ¹⁴ Enyú débéé ajeé ba mbógé dépye unó bi me ngaré enyú. ¹⁵ Me mmagé kú se enyú nnó baá défwe néndé maá défwe ákágé fó genó eyigé nte wuu apyé. Me nkuú enyú ajeé ba néndé yéndégenó eyigé Nte wa agare me, geji ne me nto ngare enyú. ¹⁶ Enyú fó wó déjyaá me wó, élé me ne njyaá enyú ne ntóme enyú nnó dépyegé unó ulúlú ne nnó unó bimbó ubéé te kwyakwya. Ne yéndégenó eyi enyú dégige Nte wa né mabó ma achyegé enyú geji. ¹⁷ Gege ye mma ngare enyú nnó bóge gejeé ne até.

Bóo mme ápaá baá utó Jisá

¹⁸ “Mbógé bóo mme apaá enyú, kaáge nnó abó me mbe apa me me ne alé pa enyú. ¹⁹ Enyú debó débé bóo mme, mbó bóo mme agboó ne enyú eké até bóo mme. Ne enyú depó néndé me njya enyú né geluage bóo mme, getu eyigémbó ne bóo mme apaá enyú. ²⁰ Tege genó eyigé me ngare enyú nnó, ‘Maá défwe ajeage fó geme apwó nte wuu.’ Te ndere ebwó achyegé me efwyale, áchyegé nye ntó enyú efwyale. Ne ebwó abó awú mekomejóo wa mbó áwuú ntó awe nyú. ²¹ Ebwó apye nye unó bina uko eta nyú gétúgé enyú délu bóo ba. Néndé ebwó ákágé fó muú yi atóme me. ²² Me mbe danchwó gare ebwó mekomejóo, mbó akwe fó mpa wó, yémbó nana yi ngare ebwó mekomejóo Ésoṣwó, ye meti ewe áboó gabo bwó epósé ²³ Ne yéndémuú yi apaá me, ebyennó apaá ntó Nte wa. ²⁴ Me mbe dampye ukpekpe unó né metó metó bwó, ebwó age wó, ebi yé muú fó alá alú dampye, mbó Ésoṣwó agarege nye fó ebwó nnó ápye gabo ákwe mpa. Yé ndere ebwó ágene unó bi me mpye, ápaá me chonchó ne Nte wa. ²⁵ Unó bina ubó mampye nnó, genó eyigé asame né mmu ηwe Ésoṣwó gebe wáwálé. Asa wye nnó, ‘Ebwó apaá me ula pó.’

²⁶ “Menchyéé majyéé achwóó, ji alú Mendóo Ukpea muú alerege wáwálé yi Ésoṣwó. Me ntóme nye ji atane mbaá Nte wa, achwógé agarege nye enyú muú yi me nlú. ²⁷ Enyú ntó dégarege nye bóo muú yi me nlú néndé delu ne me te ula uló.

16

¹ “Me ngare me enyú unó bina nnó ékágé

deja mmye meso. ² Abuú nye enyú né macha mmyemenene. Ne gébé gechwóó eyigé yéndémuú yi awáne enyú aferege nnó ji apyembó élé utóó Ésoṣwó. ³ Apye nye unó bina ne enyú néndé ákágé Nte wa, ye me ntó ákágé. ⁴ Me mbó mbe ngare enyú nnó gébé eyigémbó gekwónége enyú détege nnó me mbó ngare me enyú nnó unó bina upyéé nye.

Utó bi Mendóo Ukpea apyéé

“Me mbó ngare enyú unó bina mbe mbe wó, néndé me mbó nlú ne enyú. ⁵ Ne nana me nkerege meso mbaá muú yi atóme me, yémbó ye muú nyú yi agige mme nnó, “Ójye efó?” Apó. ⁶ Ne gétúgé me ngare enyú unó bina, matóó nyú alá meshwemeshwe. ⁷ Yémbó ngarege enyú wáwálé. Elú élé né galógáló awe nyú nnó me njye, néndé me nla njye wó menchyéé majyéé achwóó fó eta nyú. Yémbó me njyegé ntóme nye ji achwó eta nyú. ⁸ Achwógé apyéé nye bóo mme akaá nnó ufere bwó né gabo ayi ebwó apyéé ulú gye. Apye nye ebwó akaá nnó ufere bwó né ndere muú abéé cho né mbe ushu Ésoṣwó ulú gyéé, ne apye nye ntó ebwó akaá nnó uféré bwó né ndere Ésoṣwó ásóó nye mpa ulú gyéé. ⁹ Né egbe ewé gabo, ebwó alú gyéé néndé áfyéé fó metóó ne me wó. ¹⁰ Né egbe ewé mambe cho né mbe ushu Ésoṣwó, apye nye ebwó akaá nnó me nlú cho néndé me nkerege meso mbaá Nte wa ne enyú demage ge nye se me. ¹¹ Né egbe ewé mpa ayi Ésoṣwó ásóó, apye nye bóo mme akaá nnó alu gyéé né gefóó eyigé ásóó mpa wa, néndé danchameló mfwa bóo mme akwe me mpa.

¹² “Me nlú wyaá gejamégé unó mangare enyú, yémbó enyú dékage gbare nye fó matóó gétúgé ubi. ¹³ Yémbó gébégé Mendóo Ukpea muú alerege wáwálé achwóge, apye nye enyú dékaá wáwálé meko. Agarege nye fó unó bi utanege ji metóó, genó eyigé ji awúgé geji ne ji ágarege. Ne apyéé nye enyú dékaá unó bi upyéé nye meso gébé. ¹⁴ Ji apyéé nye me mbó ηgá néndé genó eyi getanege me metóó geji ne ji asele agarege enyú. ¹⁵ Yéndé genó eyigé Nte wa awyaá élé eya, getú eyigémbó ne me nké genó eyi gelú me metóó geji ne ji agarege nye enyú.

Mesome nyu ela nye lé nechóchó

16 “Elá gachyεé enyú demage γε sé me, ne emage wyaá sé ntó ndóó enyú degene nye me.”

17 Ajógé mbó, baá utóó bií abifo alo mangigé ate aké, “Ajóó aké, ‘Ela gachyε enyú degene sé me,’ ne ama aké, ‘Emage wyaá se ntó dóó enyú dégene nye me’, ula utene mbó nno? ne ulaa me njye mbaá nte wa. 18 Ulaá ela gachyεé utene mbó nnó? Esé dekágé fó genó eyigé ji ajógé mbó.”

19 Ndere ebwó áferege mbó, Jisós akaá me nnó ebwó akélege mangii ji ulaá mejóó ewé ji ajóó mbó. Ajóó ne ebwó aké, “Enyú degige mbó elé ate ulaá mejóó ewé me njóó nnó, ‘ela gachyεé enyú demage γε sé me ne nnó emage wyaá sé ntó dóó enyú dégene nye me?’ 20 Me ngarege enyú wáwálé nnó enyú delilí nye desóó manse gétúgé unó bi upye nye. Ne bóó mme ábεé ne nechóchó, Enyú debεé ne masome né matóó, yémbó masome nyú abwólege nye nechóchó. 21 Nebyeé neke nemmye mendée, unε ugyalege ji néndé gébé eyigé ji awuú ubale gekwóne. Ne abyεgé me maá, amage te se ubale, abεé elé ne nechóchó nnó ji agbεé muú ama fa mme. 22 Wyεmbó ntó ne elú ne enyú. Nana enyú delú ne masome né matóó, yémbó me mmage γε nye enyú, ne enyú debεé nye ne nechóchó né matóó. Ne yé muú ayi akágé fere gefó nechóchó eniné na né matóó nyú ápó. 23 Bií bi mbó ukwónege, demage gii se me ye mechó fó. Me ngarege enyú wáwálé nnó, yéndégenó eyi degige nte wa né mabó ma, achyεge enyú geji. 24 Kpaá te gébé eyigé na, enyú delu dangii yé genó gefó né mabó ma. Gige achyεge nye enyú, ne nechóchó nyú nejame nye kpaá nepwó.”

25 “Me ngare enyú unó bina né makamejóó, yémbó gébé gechwóó nye eyigé me nla ngarege sé enyú depó né makamejóó. Me ngarege nye enyú uno bi utome ne Nte wa gbógonó. 26 Gébé eyigémbó gekwónege enyú degige nye Nte wa unó né mabó ma. Me njóó mbó fó nnó ngige nye Nte wa genó gefó gétúgé nyú wó. 27 Néndé Nte wa jimboó abó gejeé ne enyú gétúgé enyú debóó gejeé ne me, ne dékame nnó me ntane mbaá Esówó. 28 Wáwálé me ntane mbaá Nte wa nchwóó fa mme. Nana me lé nlyáá mme nkerege meso mbaá Nte wa.”

29 Ajógé mbó, baá utóó bií aké, “Nana wó ólé jóó yé mejóó gbógonó, ajógé sé né makamejóó. 30 Esé dékaá nana nnó wó ókaá unó uko, wó ókage ye εbe lé unó bi bóó awyaa né metóó mangii wó. Ewéna epye esé dékamé nnó wó otane mbaá Esówó.”

31 Ne Jisós ashuu ébwó meko aké, “Pó enyú dékamé ne me, naná? 32 Gébé gechwóó nye, ne géfí me eyigé enyú ako délaá nye tyátyá, yéndémuú nyú abóó nye meti gepú jií, délyaá membií. Yémbó me mpó fó me mbií, Nte wa alú ne me. 33 Me ngare enyú unó bina nnó enyu delii mmye ne me debε ne nesó. Bóó mme apye nye enyú degε efwyale yémbó gbarege matóó nyú néndé mmye me mpwó bóó mme.”

17

Jisós anemmye mbaá Nte wuú nno apye ji abó ηgo

1 Jisós anerege manjóó unó bina, abwéé ame ape né mfaánebuú, anemmye aké, “Nte wa gébé gekwóne pye me maá wyeé mbó ηgo nnó me ntó mpye wó óbe ne enoge. 2 Wó óchyéé me uto bi upwó bóó ako nnó me nchyéé genwá eyi gélagé byé mbaá bóó ako abi wó óchyéé me. 3 Genwá eyi gélagé byé gelu nnó ebwó akaá elé wó mbií muú ólu Esówó ayi wáwálé, ne me Jisós Kras muú wó otóme fa mme. 4 Mpye wó óbó enógé fa né mme, gétúge me nere mampye utóó bi wó óchyéé me nnó mpye. 5 Nte wa, pye me mbe ne enóge né mbe ushu wye nana, gefógé enógé ewé me mbó nwyá nya gébége nlú ne wó, gemεge nnó mme áló.

Jisós anemmye mbaá nte wuú gétúgé bad utóó bií

6 “Me mpye bóó abi wóó jyaá fa mme óchyéé me akaá wó. Abó álú bóó byéé, wó óchyéé me ebwó ne ebwó ábele mekomejóó wyeé. 7 Ne nana ebwó ákaá nnó ufóó unó uko bi wó óchyéé me utane eta wye. 8 Ngare ebwó mekomejóó ayi wó óchyéé me, áse ji amu apea ne ákaá wáwálé nnó me ntane eta wyeé ne ákame nnó wó ne otóme me.

9 “Nnεnemmye gétúgé ebwó. Nnεne fó mmye gétúgé bóó mme, nnεne lé gétúgé bóó abi wó óchyéé me, néndé álú bóó byéé. 10 Yéndé genó eyi nwyáá elé ejyεé ne yéndégenó eyi wó ówyaá, ele eya. Ne ele bóó

bina ne apyεε me mbɔ́ ɛnɔ́gɛ. ¹¹ Mbέε sé fa mme, yémbɔ́ ɛbwɔ́ alú fa mme. Nchwɔ́ ɛta wyέε Nte wa, Muú Ukpea, nnɛnemmye nnó wɔ́ ɔ́bame ɛbwɔ́ né uto mabɔ́ mmyέε, ami wɔ́ ɔ́chyéε me, nnó ɔ́pye ɛbwɔ́ ábɛ muú ama ndere ɛsé ne wɔ́ delu muú ama. ¹² Gébégé nlú ne ɛbwɔ́, mbáme ɛbwɔ́ né uto mabɔ́ ami wɔ́ ɔ́chyéε me. Mbá ɛbwɔ́ cháńéné, ne yé muú bwɔ́ ama anó mme detu wɔ́ ɛkose muú ayi abɔ́ alú me nnó anome mme detu nnó genó ɛyigé ásame né mekomejɔ́ wyέε gebe wáwálé.

¹³ “Ne nana me nlé chwɔ́ ɛta wyέε. Ne njógɛ unó bina ndere me nlú fa mme, nnó mpye ɛbwɔ́ abe ne nechóchɔ́ gbene wyε ndere me nwyaá nechóchɔ́ gbene. ¹⁴ Me ngare ɛbwɔ́ mekomejɔ́ wyέε ne bɔ́ mme apaá ɛbwɔ́ néndé ɛbwɔ́ ápɔ́fɔ́ mbwa ama ne bɔ́ mme wyε ndere me nlá pɔ́ fɔ́ mbwa ama ne bɔ́ mme. ¹⁵ Me nnene fɔ́ mmye nnó wɔ́ ɔ́fere ɛbwɔ́ fa mme. Nnene lé nnó wɔ́ ɔ́bame ɛbwɔ́ ɛkágé ɛbwɔ́ akpe né amu muú nchye. ¹⁶ ɛbwɔ́ apɔ́ fɔ́ mbwa ama ne bɔ́ mme wyε ndere me nlá pɔ́ fɔ́ mbwa ama ne bɔ́ mme. ¹⁷ Pye ɛbwɔ́ áchyéε gemége bwɔ́ wáwálé ɛta wyε. Ne wáwálé yimbɔ́ elé mekomejɔ́ wyέε. ¹⁸ Ndere wɔ́ ɔ́tɔme me fa né mme, mbɔ́ntó ne me ntɔme ɛbwɔ́. ¹⁹ Me nchye gemε ya mampye utɔ́ byéé. Me mpye mbɔ́ gétúgɛ bwɔ́, nnó ɛbwɔ́ ntó áchyéε gemége bwɔ́ wáwálé mampye utɔ́ byéé.

Jisɔs anemmye mbaá Nte wuu gétúgɛ bɔ́ abi ámage fyε nyε metɔ́ ne ji

²⁰ “Me nnene fɔ́ mmye gétúgɛ baá utɔ́ baá bina ɛbwɔ́ bwɔ́, nnene ntó gétúgɛ bɔ́ abi áfyε nyε metɔ́ ne me elé áwuú mekomejɔ́ wyε ayi baá utɔ́ ba ágarege nyε. ²¹ Me nnɛnemmye nnó wɔ́ ɔ́pyé ɛbwɔ́ ako abe muú ama, wyε ndere wɔ́ Nte wa ɔ́lu muú ama ne me, me ntó nlu muú ama ne wɔ́. Pye ɛbwɔ́ abe muú ama ne ɛsé nnó, bɔ́ mme ákamé nnó wɔ́ ne ɔ́tɔme me. ²² ɛnɔ́gɛ ɛwé wɔ́ ɔ́chyéε me, ɛwú ntó ne me nchyéε ɛbwɔ́. Mpye mbɔ́ nnó ɛbwɔ́ abe muú ama wyε ndere ɛsé ne wɔ́ delu muú ama. ²³ Me nlu muú ama ne ɛbwɔ́, wɔ́ ntó ɔ́lu muú ama ne me. Dépye mbɔ́ nnó ɛbwɔ́ ntó abe muú ama cháńéné. Ndere elúmbɔ́ bɔ́ mme ákágé nyε nnó wɔ́ ne ɔ́tɔme me, ne ákágé nyε ntó nnó wɔ́ ɔ́bɔ́ gejeé ne ɛbwɔ́ wyε ndere wɔ́ ɔ́bɔ́ gejeé ne me.

²⁴ “Nte wa, nkelege ntó nnó bɔ́ abi wɔ́ ɔ́chyéε me, ábe ne me né mbaá yi me mbέε nyε, nnó ágé ntó ɛnɔ́gɛ wa. Wɔ́ ɔ́chyéε me ɛnɔ́gɛ ɛwéna gétúgɛ gejeé ɛyigé wɔ́ ɔ́bɔ́ ne me gemεge nnó mme ala.

²⁵ “Eh, Nte wa muú ɔ́lu cho, wáwálé, bɔ́ mme ákágé fɔ́ wɔ́, yémbɔ́ me nkágé wɔ́. Ne bɔ́ bina, abi wɔ́ ɔ́chyéε me ákaá ntó nnó wɔ́ ne ɔ́tɔme me. ²⁶ Me mpye ɛbwɔ́ ákaá wɔ́, ne mpye nyε wyε ɛbwɔ́ ákágé wɔ́ yéndégébé nnó gejeé ɛyigé wɔ́ ɔ́bɔ́ ne me ɔ́bɔ́ ntó ne ɛbwɔ́ ne nnó me mbe muú ama ne ɛbwɔ́.”

18

Apye Jisɔs

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Jisɔs anerege mmyemenene, ji ne baá utɔ́ bií ályaá melu ɛwémbɔ́, achyaá genkɔ́ ɛyigé akuú nnó Kidrɔ́n ajye kpe mmu maá mekɔ́ fɔ́. ² Ne Judas muú achyege nyε Jisɔs mankwaá abɔ́ akaá ntó melu ɛwémbɔ́ néndé ɛbwɔ́ abɔ́ áchómege me wyε. ³ Ndere elúmbɔ́, ji ase ekwɔ́ bɔ́ bee ne ambame echa upe ɛsɔ́wɔ́ abi anɔ́ baá ámpyέε upe ɛsɔ́wɔ́ ne Farasi átɔme áchwɔ́ né maá mekɔ́ yimbɔ́. Gébégé ájyέε ákpomé mmye ne unó ummye, alwéé desá ne bɔ́ akpɔ́géfɔ́. ⁴ Ne elé Jisɔs akaá me yéndégenó ɛyigé ápye nyε ne ji, ake mmye afii ɛbwɔ́, agii ɛbwɔ́ aké, “Enyú dékelege ndé muú?”

⁵ Ashuú ji meko aké, “Dékelege Jisɔs muú Nasaret.”

Ji aké, “Me ne nlu ji.” Judas muú achyéε Jisɔs mankwaá alú ntó ɛféé tené ne ɛbwɔ́. ⁶ Jisɔs ajógɛ ne ɛbwɔ́ nnó, “Me ne nlu ji,” ája mmye meso ákwe mme gbaram. ⁷ Ne ama agii ɛbwɔ́ aké, “Enyú déke dékelege wa?” Aké, “Dékelege Jisɔs muú Nasaret.”

⁸ Aké, “Pɔ́ me ngare enyú nnó me ne nlu ji? Ne mbɔ́gɛ nnó elé me ne enyú dékelege, lyage bɔ́ bina ájyε. ⁹ Ajɔ́ mbɔ́ nnó meko ayi ji abɔ́ ajɔ́ abé wáwálé. Ji abɔ́ ajɔ́ aké, Nte yé muú ama ayi anome mme detú né geluage bɔ́ abi ɔ́chyéε me ápɔ́.”

¹⁰ Ne Simun Pita ajú yé aparanja ayi ji awyaá, asó ɛtu ɛwé egbé ɛbwɔ́nyε ɛwé memfwé ɛtukpe ámpyέε upe ɛsɔ́wɔ́. Mabɔ́ memfwé yimbɔ́ makamege Malkɔ́s. ¹¹ Pita apyεgɛ mbɔ́, Jisɔs ajɔ́ ne ji aké, “Shwɔ́ré aparanja wyε yimbɔ́ né mmu mekɔ́, wɔ́

okēlege fɔ nnó me nge efwyale ndere nte wa ake nge?"

Afɛ ne Jisɔs mbaá Anas

¹² Ndere elúmbɔ, muú kpaá bɔ́ bee ne bɔ́ bee bií chonchó ne ambame echa upe Esɔwɔ apye Jisɔs awe ji amu. ¹³ Ase ji ábó mbe afɛ né mbaá Anas nte Mendée Kaifas. Kaifas yina ne alú etúkpe ampye upe Esɔwɔ né ηme eniné mbɔ. ¹⁴ Elé Kaifas yina ntó ne abɔ achyɛ́ nya bɔ́ Jus majyɛ́ nnó, "Elú galógáló nnó muú ama agbo gétúgɛ́ bɔ́ ako."

Pita ashya nnó akaágɛ́ fɔ́ Jisɔs

(*Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57*)

¹⁵ Simun Pita ebwɔ́ ne maá utɔ́ Jisɔs yifɔ́ ama akwɔle Jisɔs meso. Etukpe ampye upe Esɔwɔ akaá maá utɔ́ yimbɔ chánéné, getu eyigémbɔ ályaá maá utɔ́ yimbɔ akpe ne Jisɔs né mmu dachi etukpe ampyeé upeé Esɔwɔ, ¹⁶ Pita alá né dafye. Ndere Pita atene né dafye, maá utɔ́ ayi etukpe ampye upe Esɔwɔ akaá ji, ayye bane meso mendée ayi alú menombi gébame, ajɔ́ mejɔ́ ne ji ne meso mendée yimbɔ alyaá Pita akpe muu. ¹⁷ Mesɔ mendée yimbɔ né meno gebame agii Pita aké, "Nnó wɔ́ ɔ́pɔ́fɔ́ maá utɔ́ ama né geluage baá utɔ́ Jisɔs?"

Pita ashúú ji meko aké, "Eeh, me mpó."

¹⁸ Gébé eyigémbɔ ntó gefwene gemmyɛ́, baá défwɛ ne ambame dachi etukpe ásené mewɛ né dafye átene áwyaá. Pita ntó abɔ alú ne ebwɔ́ áwyaá mewɛ.

Jisɔs akpe unɔ́ mpa

(*Mat 26:57-66; Mak 14:53-65; Luk 22:54, 55, 63-71*)

¹⁹ Etukpe egii Jisɔs depɔ́ etiré détóme ne baá utɔ́ bií ne unó bi ji álérege. ²⁰ Jisɔs ashúú ji meko aké, "Me njógé me mejɔ́ gbɔgɔnɔ mbaá bɔ́ ako. Me nlerɛge unó yéndégébé né mmu macha mmyemenene ne echa upe Esɔwɔ mbaá ayi bɔ́ Jus ako áchómege. Yé genó gefɔ́ eyigé me njɔ́ bibí gepɔ́. ²¹ Ulannó wɔ́ ɔ́gigé me bɔ́ ηkwe bina? Gií elé bɔ́ abi awúú genó eyigé me ngare ebwɔ́, neídé ákaá uno bi me njɔ́."

²² Jisɔs ajógé mbɔ, membame dachi etukpe ayi alu fií ado ji né ushu. Agii ji aké, "Mbɔ ne wɔ́ ɔ́bɔ́ manshuú etukpe meko?"

²³ Jisɔs ashúú ji meko aké, "Mbɔgé mechɔ ewé me njɔ́ elú gyɛ́, gare gabo ayi me njɔ́. Ne mbɔgé elú cho, ulannó wɔ́ ɔ́dɔ́ me." ²⁴ Eféé ne Anas atome yé Jisɔs wye amúú wɛwɛ mbaá Kaifas etukpe ampye upe Esɔwɔ.

Pita ama ashya Jisɔs manáne epɛa ne elé

²⁵ Ndere epyembɔ, Pita abɔ alú né dafye tené awyaá mewɛ. Agii ji aké, "Nnó wɔ́ ntó ɔ́pɔ́ fɔ́ maá utɔ́ ama né geluage baá utɔ́ Jisɔs?" Pita ashya aké, "Eeh me mpó."

²⁶ Maá defwɛ etukpe ampye upeé Esɔwɔ ama ayi alú menɛme muú ayi Pita asɔ́ ji etu, agii Pita aké, "Nnó me nge fɔ́ wɔ́ né mmu maá mekɔ́ ne mende yimbɔ wɔ́?"

²⁷ Pita ama ashya wye shyá. Wye né gébé eyigémbɔ menɔ mekwɔ́ akú kɔ́kɔ́gólókɔ́.

Afɛ ne Jisɔs mbaá Palet

(*Mat 27:1, 2, 11-14; Mak 15:1; Luk 23:1, 2*)

²⁸ Bií uyyagé ne dondo gemua mme ákpakpa bɔ́ Jus ase yé Jisɔs né gepúge Kaifas afɛ ne ji né echa gɔmena bɔ́ Rom. Ebwɔ́ ambɔ́ akpe wye wɔ́. Apye mbɔ nnó ékágé ebwɔ́ ábé ne deba né mbe ushu Esɔwɔ néndé akēlege manyé epaá kóó upú. ²⁹ Ndere elúmbɔ Palet muú alú ngɔmena atané, aké ne ebwɔ́, "enyú deké mende yina apye nnó?"

³⁰ Ebwɔ́ ashúú ji meko aké, "Mbɔgé mende yina apɔ́ muú mebo fɔ́ wɔ́, mbɔ esé defye fɔ́ ji né amu jye wɔ́."

³¹ Palet aké ne ebwɔ́, "Sege ji enyú ambɔ́ depa mpa wuú ndere ebe nyú ejɔ́." Akpakpa bɔ́ Jus ashúú ji meko aké, "Ebé nyu bɔ́ Rom ekamege fɔ́ nnó esé desɔ́ mpa nnó áwá muú." ³² Genó eyigé ebwɔ́ ajɔ́ gepye nnó genó eyigé Jisɔs abɔ ajɔ́ atome ne gefógé negbo eniné ji agboó nyɛ getane wáwálé.

³³ Ne Palet akere meso né mmu echa, mfwa akú Jisɔs agii ji aké, "Wɔ́ ne ɔ́lú mfwa bɔ́ Jus?"

³⁴ Jisɔs aké, "Wɔ́ mbɔ́ ne ɔ́fere mbɔ, waá nnó bɔ́ fɔ́ ne agare wɔ́ mmu ayi me nlú?"

³⁵ Palet ashúú ji meko aké, "Me, ɔ́fere nnó me nlú muú Jus? Elé bɔ́ byɛ ne anɔ́ baá ampye upe Esɔwɔ ne afye wɔ́ ne amu ya. Ndé mechɔ wɔ́ ɔ́pyɛ?"

³⁶ Ne Jis̄s ashuū ji meko aké, “Gefwa ya gep̄o f̄o eyigé b̄oó mme. Mb̄oge geb̄o gebe eyigé b̄oó mme, mb̄o baá defwe ba ammye nnó ékágé me nkpe né ámu b̄oó Jus, yémb̄o gefwa ya getane mbaá yicha.”

³⁷ Ndere ji ajóó mb̄o Palet aké ne ji, “Mmyéké w̄o olú mfwa?” Ne Jis̄s ashuū ji meko aké, “W̄o olú cho manjóó nnó menlú mfwa. Ge ula bi ábyené me mb̄o, ne getu eyigémb̄o ne nchwó fa mme nno ngáre b̄oó wáwálé. Ne yéndémuú ayi agboó ne wáwálé, awuú mekomejóó wa.”

³⁸ Ne Palet agiú ji aké, “Wáwálé elé ndé?” Agige mb̄o ama akere meso né dafye, mbaá b̄oó Jus aké, “Me nge f̄o gabo ayi mende yina apyéé w̄o. ³⁹ Yémb̄o gep̄oge nyú gelú nno, yéndé ñme gébége epaá koó upu me mb̄o mamferé muú den̄o ama ndere enyú dékelege. Ndere elúmb̄o nnó enyú dékelege nnó mferé Mfwa b̄oó Jus?” ⁴⁰ Palet ajógé mb̄o, ébwó ákalé ne meko metometo, aké, “Ōferege f̄o mende yina fere elé Barabas.” Barabas ab̄o alú mmu ayi achyege éfwyale né melo.

19

B̄oó bee ájwyagé Jis̄s (Mat 27:27-31; Mak 15:16-20)

¹ Palet achyege Jis̄s nnó, átule ji ne getó. ² Ne b̄oó bee áto éla ewé elú meshií áfaá Jis̄s né mekpo, áfye ji nkúu megélé né mmye eke mfwa. ³ Ajwyage ji aké, “Genwá gétyéé getyéé gebe ne w̄o Mfwa b̄oó Jus” ne ádo ji ukpe kpe né ushu.

⁴ Palet ama akere achwó ajóó ne b̄oó bimb̄o aké, “Nana me nchw̄o ne ji né mbe ushu nyu yémb̄o kaáge nnó me nge f̄o gabo ayi ji apyéé w̄o.” ⁵ Jis̄s atane né dafye ne éla ewé elú meshií meshií né mekpo ne nkúu megélé né mmye. Ne Palet ajóó ne b̄oó bimb̄o aké, “Gége mende yimb̄o na.”

⁶ Anóó baá ampye ure Ésōw̄o ne ambame écha ure agege Jis̄s, al̄o makale ne meko metometo aké, “Aw̄o ji né gekwa, áw̄o ji né gekwa.” Ajógé mb̄o,

Palet ajóó ne ébwó aké, “Enyú amb̄oó sege ji dew̄o né gekwa, néndé me nge f̄o gabo ayi ji apyéé w̄o.”

⁷ Yémb̄o b̄oó Jus atome wye eshye ajógé aké, “Ésé déwya ébe ewé ejóó nnó ji ab̄o magbo. Néndé ji aké alú Maá Ésōw̄o.”

⁸ Palet awúgé mech̄o ewéna, éfo ekw̄o ji metóó d̄oó. ⁹ Akere meso né mmu écha wuú, ama agiú Jis̄s aké, “W̄o otane éfo?”

Yémb̄o Jis̄s ashuū ji meko w̄o. ¹⁰ Ne Palet ajóó ne Jis̄s aké, “W̄o ukelege f̄o manjóó mejóó ne me? W̄o okaa f̄o nnó me nwyaa utó manlyaa w̄o oyye ne nwyaa uto manw̄o w̄o né gekwa w̄o?”

¹¹ Jis̄s ashuū ji meko aké, “W̄o óp̄f̄o ne utó mampye me genó mb̄ogé uto bimb̄o ulá utane f̄o né mfaánebuú w̄o. Ne getu eyigémb̄o muú ayi afyéé me né amu nyú, gabo awuú aña apw̄oó.” ¹² Palet awúgé mb̄o, ab̄o akere meti nnó ályaá Jis̄s ajyéé yémb̄o b̄oó Jus akalege aké, “Mb̄ogé w̄o olyage mende yina, ebyennó w̄o óp̄o f̄o mejeé Sesa. Yéndémuú ayi asele gem̄e jíí nnó alú mfwa ebyennó akalege mankare gefwa ne mfwa Sesa mfwa Rom.” ¹³ Ne Palet awúgé mejóó ewéna, ase Jis̄s afe ne ji né dafye. Jimb̄oó ajwólé né geluoge mpa né mbaá ayi ákuú nnó, “Melu Mataá.” (Né Hibru ákuú mbaá yimb̄o nnó “Gabata”.) ¹⁴ Bií bimb̄o ulú elé bií bi b̄oó Jus akpomege mmye manyé epaá koó upu. Ne metóó ñw̄omese, Palet ajóó ne ébwó aké, “Gége Mfwa nyú na.” ¹⁵ Yémb̄o ébwó ákalé aké cho ne ji ewú, cho ne ji ewú, aw̄o ji né gekwa. Ne Palet ama giú ébwó aké, “Dékelege me nwó mfwa nyú né gekwa?” Anóó baá ampye ure Ésōw̄o, aké, “Ésé dep̄o sé ne mfwa yicha ekosé Sesa w̄o.” ¹⁶ Ne kwyakwyaá, Palet achyege yé Jis̄s né amu bwó nnó áwó ji né gekwa. B̄oó bee ásé Jis̄s áfé ne ji.

Aw̄o Jis̄s né gekwa (Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Jis̄s jimb̄oó ne akpane gekwa jíí afé né melú ewé ákuú nnó, “Melú Un̄kókó makpo.” (B̄oó Hibru ákuú ntó melu ewémb̄o nnó “Golgota.”) ¹⁸ Elé né melu ewéna ne aw̄ome Jis̄s né gekwa. Aw̄o ntó anjo makpo apea né ebi bwó ukwa. Aw̄o ama né egbé ébw̄oébe, ama egbé ébw̄onye ne Jis̄s né metóó metóó. ¹⁹ Palet asá ntó genó gef̄o aba né mekpo gekwa eyigé áw̄omé Jis̄s.

Asá wyeé nnó, “Jisós muú Nasaret Mfwa bós Jus.”²⁰ Ne gejamégé bós Jus ájógé genó eyigé ásamé ábalé né mfaá mekpo gekwa néndé mbaá ayi awóme Jisós né gekwa alú kwókwólé ne Jerosale. Asa mansa ηwe amimbó né mekómejós Hibru, Latin ne Grek.²¹ Anós bá ampyeé upe Esówa, ájós ne Palet aké, “Osage fós nnó Jisós alú mfwa bós Jus, sa élé nnó ji ajós aké, ‘Me nlu mfwa bós Jus’.”

²² Ne Palet aké ne ebwó, “Genó eyigé me nsame, nsa me.”

²³ Bós bee ánerege manwó Jisós né gekwa abó mandée jíí akare malu ani yéndemuú bee ase melu ema. Ase nto nku wuú ayi ji áfyéé ne áfyéé ewule. Nku yimbó apó ne nkwoomé.²⁴ Bós bee bimbó ajós ne ate aké, “Dekarege fós nku yina, déhमेé lé megyaá wyeé mankaá muú ayi aselé ji.” Ápyé mbo nnó genó eyigé ásame né mekomejós Esówa gebe wáwálé. Asa wye aké, “Akare mandeé ya áfyé ate amu, áse nku wa áhमे megyaá wyeé.” Gé genó eyigé bós bee ápyembó.

²⁵ Ne bós fós abi atene kwókwólé ne gekwa eyi awóme Jisós wye, élé mma Jisós, menme mma Jisós ayi mendée, Meri mendée Klopas, ne Meri Magdala.²⁶ Jisós ágegé ndere mma wuú átene eféé kwókwólé ne maá utós ayi jimbós Jisós agboó ne ji dós, ajós ne mma wuú aké, “Mma, ge maá wye na.”

²⁷ Ne ajós ntó ne maá utós yimbó aké, “Ge mma wye na.” Eló né gébé eyigémbó maá utós yimbó ase mma Jisós afe ne ji né gepú jíí, nnó ajwólege ne ji.

Negboné Jisós

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Ewyagé, Jisós akaá nnó ji anere me yéndégenó eyigé ji abós mampye, ne nnó genó eyigé mekomejós Esówa ajós gebe wáwále, ajós aké, “Mmwólé manaá epyeé me.”

²⁹ Eké epyeémbó, nkwo fós alú eféé, ayi áfyé mmós amí mamýame magbeé wyeé. Ase ekochá, ányua né mmu mmós amibó, áfaa né eta maá genós eyigé akuú hisóp, ábwéé até Jisós né ubós meno. *³⁰ Ne gébégé Jisós

anyú mmós amimbó aké, “Nnere utós ba.” Ajógé mbó, amo mekpo mme, afye geme jíí né amu Nte wuú Esówa.

³¹ Bíí bimbó, ele bíí ebi bós Jus ákpomege mmye manyé uwyaá bwó. † Ebwó akélege fós nnó bíí bimbó ubane unkwó bós abi awóme né ukwa. Ajye jós ne Palet nnó achyéé ebwó uto ájye ákore uka bós bimbó né mfaá ukwa, áfere unkwó ebwó.³² Ne bós bee achwó akore uka bós apea abi awóme ebwó ne Jisós.³³ Achwógé mbaá Jisós, ákore sé uka bíí wó néndé age nnó ji agbo me.³⁴ Yémbó muú bee ama ajo egbe amba wuú ne nekó. Tenétené yimbó manoó ne manaá matanege.³⁵ Muú yi agene unó bina ne agaré. Ne unó bi ji agare ulú wáwálé. Ne jimbós akaá nnó ji agarege wáwálé nnó apye enyú ntó défyé metós ne Jisós.³⁶ Unó bina upye nnó genó eyigé ásame né mmu ηwe Esówa ube wáwálé. Asa wye aké, “Yé gegoó jíí gemma akós fós.”³⁷ Ne ama ása ntó né melu ηwe Esówa ewé fós aké, “Ápele nye muú ayi ebwó ájomé.”

Aníí Jisós

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Unó bina upyege, Josef muú meló Arimatya ajye gíí ne Palet nnó agó ji afere genkwógé Jisós né gekwa. Josef abó alú maá utós Jisós ama, yémbó akwólege ji bibíí néndé afós ákpakpa bós Jus. Palet akamege, Josef ajye fere genkwógé Jisós né gekwa afé ne geji.³⁹ Josef afé ebwó ne Nikodemus muú abó achwó gé Jisós ne utuú. Nekodemus achwó ntó ne gejamégé maka gebe. Akwyéé mami ne unó bi akuú nnó merrh ne alose. Manós genógé bó kilo usaá upea meso efya.⁴⁰ Ebwó ákpa genkwógé Jisós, afyege ji unó ebimbó ne mmye aní ne éshyé ndeé. Gé mbó ne bós Jus ákwyege genkwógé muú ne aníí.⁴¹ Né mbaá yi awóme Jisós né gekwa, maá mekós alú wye. Né mmu maá mekós yimbó ntó, menome meke ewé álá alú danií muú fós ebó elú wye.⁴² Aníí Jisós né mmu menome ewémbó néndé mbaá yimbó, alu kwókwólé. Ne bíí bimbó ntó bós Jus ákpomege mmye nnó bíí uyyage ebwó ányé uwyaá bwó.

* **19:29** Elú wáwálé nnó: Jon afyé genóge hisóp né ηwe wuú gétúgé genó eyigé apyeé ne ji gébégé epaá koo upú.

† **19:31** Elú wáwálé nnó: Uwyaá bina, ulú lé uwyaá kpaá nénde ukwe gébégé epaá koo upu.

20

Menome ɛla mewa
(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-10; Luk 24:1-12*)

¹ Bií mbe né uwyaá, ne dondo gemua mme Mɛri muú melo Magdala afé né menome ɛwé abó aníi Jisɔs. Ajyɛge, age nnó áferé ntaá eniné abó ákweré embú menome. ² Ndere ágene mbɔ Mɛri muú melo Magdala abó gatélé akere ajye garé Simun Pita ɛbwó ne maá utɔ́ ayifɔ́ ayi Jisɔs ágboó ne ji dɔ́ aké, “Áfere Ata né mmu menome, ne ɛsɔ́ dékaá fɔ́ mbaá ayi ájye belé ji wó.”

³ Ajógé mbɔ, Pita ɛbwó ne maá utɔ́ yimbɔ átane áfe né menome. ⁴ Ndere ájye, álómege gatele. Yémbɔ maá utɔ́ yimbɔ alome apwɔ́ Pita, ne abó mbe akwɔne né menome. ⁵ Akwɔnege wye, asé mmye mme ape né mmu menome, age ubaá éshyé ndeé ɛbi abó aníi Jisɔs ne ubi yémbɔ, akpe fɔ́ né mmu menome wó. ⁶ Ne Simun Pita muú abó alú meso akwɔnege, akpe né mmu menome, age ubaá éshyé ndeé ɛbimbɔ ɛfé. ⁷ Agé ntó gebagé ndeé ɛyigé abó aníi Jisɔs né mekpɔ ndere gelú pwipwi né mbaá awuú cha. ɛpófɔ́ mbaá ama ne uba éshyé ndeé ɛbimbɔ. ⁸ Ne maá utɔ́ ayi abó abɔ́ mbe akwɔne né menome, akpe ntó né mmu menome Jisɔs, age unó bi upye, akame nnó elú wawale. ⁹ (Yé elé ɛbwó ágene unó bina, álu wye dankaá genó ɛyi mekomejɔ́ ɛsɔ́ abó ajɔ́ nnó Jisɔs abó mankwilé né negbo.) ¹⁰ Ne baá utɔ́ bií agege mbɔ áma akere meso né upú bwó.

Jisɔs alere mmye mbaá Mɛri Magdala

¹¹ Yémbɔ Mɛri alá dafye téné né alilé. Ndere alilé abyélé mmye mme apé né mmu menome, ¹² age makiénné ɛsɔ́ apea ne mandeé pópó mmye, ájwɔle né mbaá yi abó ábelé genkwógé Jisɔs. ɛma né mekpɔ, ɛma né uka. ¹³ Makiénné yimbɔ, ágií Mɛri áké, “Mma wɔ́ ɔ́lilé ndé?”

Ashuú ɛbwó meko aké, “Akpa Ata wa ne me nkaá fɔ́ mbaá yi ájye bele ji wɔ́!” ¹⁴ Ajógé mbɔ, abwólé mmye ake apele age ndere Jisɔs atene, yémbɔ akaá fɔ́ nnó elé Jisɔs ne atene mbɔ wó. ¹⁵ Jisɔs agíi ji aké, “Mma wɔ́ ɔ́lilé ndé? Ndé muú wɔ́ ɔ́kelege?”

Mɛri afere nnó elé mbɔ́ maá mekɔ́ yimbɔ ne ji agegene mbɔ, ajɔ́ ne ji aké, “Ata

mbɔ́gé wɔ́ ne ɔ́kpane genkwɔ́ jii lere me mbaá ayi wɔ́ ɔ́bele geji, me njye mkpa.”

¹⁶ Ajógé mbɔ, Jisɔs akú ji aké, “Mɛri” abwólé mmye ape Jisɔs, ajɔ́ né mekomejɔ́ Hibru aké, “Rabɔni” (ula Rabɔni utené nnó “Ménleré.”)

¹⁷ Jisɔs ajɔ́ ne ji aké, “ɔ́tage me, néndé me nlú dankwɔ́ njye mbaá Nte wa. Cho gare elé anmé ba nnó me nlé nkwá njyé mbaá Nte wa muú alú Nte nyú ntó. ɛsɔ́ wɔ́ ne ɛsɔ́ wɔ́ nyú ntó.”

¹⁸ Mɛri muú melo Magdala ajye gare baá utɔ́ Jisɔs aké, “Me nge Ata.” Ne agare ntó ɛbwó unó bi ji ajɔ́ ne ji.

Jisɔs alere mmye mbaá baá utɔ́ bií
(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Anj 1:6-8*)

¹⁹ Né nkwalé bií mbe né uwyaá, baá utɔ́ Jisɔs ányweré mbaá ama, ágbɛ mano mbií néndé áfɔ́ bɔ́ Jus. Ne Jisɔs akpe atené né metɔ́ metɔ́ bwó aké, “Nesɔ́ nébé ne enyú.”

²⁰ Ajógé mbɔ, alere ɛbwó mabɔme upa né amu jíi ne ɛgbɛ mmye wuú. Baá utɔ́ bií ágege ji mbɔ álu ne nechɔ́chɔ́ ndere ágené Atá. ²¹ Jisɔs ama ajɔ́ ne ɛbwó aké, “Nesɔ́ nebe ne enyú, ndere Nte wa atɔme me, mbɔntó ne me ntɔme enyú.” ²² Ajógé mbɔ afɔ́ ɛbwó gejulé né mmye aké “Sege Mendoó Ukpea. ²³ Yendemuu ayi enyu dejigente gabo wuu, ɛsɔ́ wɔ́ ajigente gabo muu yimbɔ, ne yende muu ayi enyu dela dejinte gabo wuu wɔ́, ɛsɔ́ wɔ́ nto ajige fɔ́ nte gabo wuu.”

Jisɔs alere mmye mbaá Tɔmasi

²⁴ Gébégé Jisɔs achwó lere mmye mbaá baá utɔ́ bií, ngba wuú ama né geluage abi áfyanéapeá ayi akuú ji nnó, Tɔmasi maá gefa abó apó. ²⁵ Tɔmasi achwógé baá utɔ́ abifɔ́ ágare ji aké, “Ese degɛ Ata.”

Tɔmasi aké, “Me nla ngé fɔ́ mabɔme upaá mpi né maka amu jíi me nta enɔ́ ɛbwɔ́ wa wye, mma nta nto ɛbwɔ́ wa né nebɔmé gepa eníi nélú ji né égbé amba wɔ́ me nkamege fɔ́.”

²⁶ Ndɔ́ eneé ekógé, baá utɔ́ Jisɔs ama anywere, né mmu gepú. Ne Tɔmasi alu ne ɛbwó. Agbé manombi, ne aké apele Jisɔs achwó tene né metɔ́ metɔ́ bwó aké, “Nesɔ́ nebe ne enyú.” ²⁷ Ajɔ́ ntó ne Tɔmasi aké, “Fye enɔ́bwɔ́ wyeé fa. Pe amu ya. Nyaá ɛbwɔ́

wyεέ οτα εgbε amba wá. Όβεγέ sé ne dembyo kamé wyε kamege ne me.”

²⁸ Ne Tόmasi ashúú ji meko aké, “Ata wa ne Εσωω wa.”

²⁹ Jisós ajós ne ji aké, “Elé wό οgene me, ne οkame nnό élé me? Metós megόμεgο ebεé ne bós abi álá age me wό, yέmbο áfyεé matós bwό ne me!”

Ula bi asame ηwe yina

³⁰ Ne Jisós apyε gejamégé upós ufélekpa né mbe ushu baá utós bií ebi álá ása fό ubi né mmu ηwe yina wό. ³¹ Yέmbο ása lé bina nnό upyε enyú dékamé nnό Jisós ne alú Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa, nnό ji alú Maá Εσωω. Ne nnό dekamege mbο debós genwá eyi gélagé byé gétúgέ mabο mií.

21

Jisós alere mmye mbaá baá utós bií ake-neama

¹ Mboó ndό fό ekoge, Jisós ama alere mmye mbaá baá utós bií né ebεé mega εwé ákuú nnό Tiberas. Gé na ne Jisós alere mmye mbaá baá utós bií. ² Simun Pita, Tόmasi maá gefa, Nataniél muú melό Kana né gebage mewaá Galilií, baá Σεbedee ne baá utós abifό makpo apea ábό álú mbaá ama. ³ Ne Simun Pita ajós ne ebwό aké “Me nkelege manjyε ntofό.”

Ebwό ntό aké, “Ese ntό déjyε ne wό.” Ebwό ako ajyε kpe mmu ekpeé. Né utuú bimbo yé genό ebwό áwa wό. ⁴ Ndere bií uyjage, Jisós achwό atene né mapea ebεε mega, baá utós bií agege ji akaá fό jí wό ⁵ Jisós akú ebwό aké, “Baá ba, déwaá meshuu fό wό?” Ebwό áshuú ji meko, “Déwa wό.”

⁶ Ajós ne ebwό aké, “Nmegé ntofo nyú né εgbε ebwόnyε ékpe, déwane nyε meshuú.” Anmegé, meshuú eyi εsele, epwό ebwό manja afyε mmu ékpe néndé eja dós.

⁷ Epyege mbο, maá utós ayi Jisós abós gejeé ne ji dós, ajós ne Pita aké, “Muú ayi ajógé mbο ne εsé élé Ata.” Simun Pita awúge ndere maa utós yimbο ajós ake “Muú ayi ajós mbο mejós ne εse ele Ata” Akwye afyε mandeé mmye (néndé abο afere áji) Anyo achό né nnyi. ⁸ Baá utós abifό álá né mmu ekpeé ajame dansa ne gejamégé meshuú eyi elú wyε nnό achwό né mapea nnyi. Mantane né mapea nnyi οkwόne mbaá ayi ebwό ajame dansa alú genógé

matyεé amu usaá upea meso εfyá. ⁹ Ajágé dansa yimbο akwόnege né mapea nnyi, age ujenjeé mewε ne bred wyε nere. ¹⁰ Jisós ajós ne ebwό aké, “Chwόge me ne meshuú fό eyi enyú déwane mbο.”

¹¹ Simun Pita akwό akpe mmu ekpeé aja dansa yέmbο achwό ne ji né mewaá. Dansa yimbο agbeé ne gejamégé meshuú kpakpa. Meshuú elú usaá ukenéama meso εfyane eléé (153). Ne yé élé meshuú ejame, dansa yimbο agyalé wό. ¹² Ne Jisós ajós ne ebwό aké, “Chwόge dégbaré une dondo”. Ne yé maá utós ama ayi anea metós mangií ji nnό, “Όlu wa?” após; néndé ebwό ákaá nnό élé Ata. ¹³ Jisós ajyε bό bred yimbο ne meshuu ntό achyεé ebwό.

¹⁴ Gé manáne aléé na ayi Jisós alere mmye mbaá baá utós bií gébégé ji akwilé né negbo.

Jisós ajós ne Pita nnό mbógé abο gejeé ne ji apyε utós bií

¹⁵ Ebwό anerege mangbaré une, Jisós agií Simun Pita aké, “Simun, maá Jón nnό wό οbo gejeé ne me dós, οpwό abifό na?” Ne Pita ashuú Jisós meko aké, “Eh Ata, wό οkaá nnό me mbο gejeé ne wό.”

Jisós ajós ne ji aké, “Pele baá magοηme ya.” ¹⁶ Jisós ama agií ji manáne apea aké, “Simun Pita maá Jón nnό οbós gejeé ne me?”

Pita akame aké, “Eh Ata wό mbο οkaá nnό mbós gejeé ne wό”. Jisós aké, “Pele magοηme ya”. ¹⁷ Ama agií Pita ne manáne ayi ágbeé aléé aké, “Simun maá Jón nnό wό οbo gejeé ne me.”

Agigé mbο, metós εso Pita gétúgέ agií ji té manáne alεε nnό, “Pita nnό wό οbo gejeé ne me?” Getu eyigέmbο Pita ashuú ji meko aké, “Ata wό οkágé unό uko, οkaá chánéné nnό me mbο gejeé ne wό.” Jisós ajós ne ji aké, “Pele magοηme ya.” ¹⁸ Ngarege wό wáwálé nnό, “Gébégé wό οlu gesage muú, wό mbós οfyε mandeé οjyεé yénde mbaá ayi wό οkelege, yέmbο gébégé οkwόge ukóó, ula bwyε élé amu mfaá ne élé muu yicha ne afyεé wό mandeé ágbárege wό ebwό aja wό meti οjyεε mbaá ayi wό οlá οkelege fό manjyε.” ¹⁹ Jisós ajós mejós εwéna ne Pita mampyε ji ákaá gefoge negbo ενiné Pita

agboó nye ne achyεέ Εσωω ηγω. Jisəs ajógé mbə aké ne Pita, “Kwəle me.”

²⁰ Pita abwəlége mmyε, age ndere maá utó ayi Jisəs abóó gejeé ne ji dó akwəlege εbwó. Elé maá utó yina ne abə ajwəlé nya agii Jisəs né εgbε mmyε, gébégé εbwó anyεé menyεé, agii Jisəs nnó, “Ata ndé muú wə əke achyεge nye wə mankwaá?” ²¹ Pita agége ji agii Jisəs aké, “Ata ji ntó yé?”

²² Ne Jisəs ashuú Pita meko aké, “Mbəgé me nkεlege nnó ji abε meβε kpaá τε me nchwóó, wə əbə ndé mechə wyεé? Wə kwəle elé me.”

²³ Ajógé mbə, mechə εwéna εke ekwəne mbaá baá utó abifə nnó Jisəs aké maá utó yina agboó fə. Yémbə Jisəs ajóó fə nnó maá utó yimbə agboó fə wó. Ajóó elé nnó, “Mbəgé me nkεlege nnó ji abε meβε kpaá τε me nchwóó, əbə ndé mechə wyεé?”

²⁴ Ge elé maá utó awú ne agarege unó bina. Asá ubi né mme ne εsé dékaá nnó unó bi ji agarege úlú wáwálé.

²⁵ Gejamege unó εbifə úlú ntó εbi Jisəs apyεé. Mbəgé abə ása ubi uko né mme, mbə melú εβεé fə fa mme εwé ábélege bə ηwe abi ásame ubi.

ŊWE
UTÓŊ ANḠBÁ JISÓS
ndere Lukase asamé

Ulaulo

¹ Ata Tyḡfilḡs, né ηwe mbe yimbḡ ntḡme wḡ, nsá uno uko ebí Jisós abḡ apyé ne aléré bḡḡ, lḡ né gébé eyige ji alḡḡ utḡḡ bií, ² kpaá te gébé eyige ji ajoyé mfaánebuú. Gemεge nnó ji ajoyé né mfaánebuú, achye bḡḡ bií ji ajoyá nnó ábé anḡbá bií majye né uto Mendoó Ukpea. ³ Gébégé Jisós akwilé né negbo, abelé fa mme usaá ndḡ upéa. Né ndḡ yimbḡ, alerege anḡbá bií mmye né gejamé gé mati ayi ebwḡ alá kagé be sé ne dembyḡ nnó ji alu mebe. Ne agare ebwḡ mechḡ ewé Eḡwḡ ágbárege nye gefwa jí. ⁴ Ne nkane ji alu chóncho ne ebwḡ, afyé ebwḡ ebe ake, “Jwḡlege fa né Jerosale, degilé echye ewé Nte wa abḡ anyémene nnó atḡme nye nkane me mbḡ ngare enyú. ⁵ Geno eyige njḡgembḡ gelu nnó, ndḡ eja sé dḡḡ wḡ eyi Eḡwḡ afyé nye enyú né amu Mendoó Ukpea wye nkane Jḡn abḡ afye nya bḡḡ né mmu nnyi.”

Eḡwḡ ase Jisós afé Mfaánebuú

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jḡn 20:19-23)

⁶ Gébégé baá utḡḡ Jisós áma jwḡle chóncho ne Jisós ágií ji áke, “Atá gébé gekwané eyigé ḡmage pye nnó esé bḡḡ Isrēli dégbaré gefwage sé?”

⁷ Ne Jisós ashúú ebwḡ meko aké, “Nte wa akwye me abelé né uto bií gébé eyigé unḡ bina upye nye, ne epḡfḡ ewé enyú dekaáge gébé eyigémbḡ. ⁸ Ne genḡ eyigé debḡ mankaá gelu nnó, Mendoó Ukpea echwḡgé enyú mmye, echyege nye enyú uto ne enyú degarege bḡḡ né Jerosale gefḡge muú yi me nluú, ne demage garege nye né malḡ bḡḡ Jus ako, ne degarege wye dejye né melḡ Samariya kpaá te dekwḡnege mbaá yi mme akwya.” ⁹ Ndere Jisós ajḡgé depḡ tire na, Eḡwḡ alḡ mansé ji ajoye né mfaánebuú, ne baá utḡḡ bií ála ápelé ame mfaa. Akwḡ afé kpaá gekḡ gekweré ji.

¹⁰ Ndere ebwḡ álu áfyé ame mangε ji, eké ewyage áge ande fḡ apéa ne mandeé pḡpḡ mmye, átené kwḡkwḡlé ne ebwḡ. ¹¹ Ewyage ande bimbḡ áké ne ebwḡ, “Bḡḡ Galilií, enyú detené fa depεle ame mfaá nde? Jisós yina ayi alya enyú akwḡme mbḡ mfaánebuú fi, amage kéré nye meso wye nkane degéné mbḡ ji ajoyé.”

Matyas ase melú Judas

¹² Ne anḡbá Jisós ályagé mekwε Olif, ákére né Jerosale, neke nélu genḡgé ebwḡ ne meno. ¹³ Akwḡnégé né melḡ Jerosale, ákwḡ mfaá enyḡḡ ákpe mmu maá gepú ayi ebwḡ ábélege. Ebwḡ alu Pita ne Jḡn, Jεmsi ne Andru, Filip ne Tḡmasi, Batolomyo ne Matyo, Jεmsi maa Alfḡs, Simun ayi ákuú ji muú ukḡgé ne Judas ayi maá Jεmsi. ¹⁴ Ebwḡ ako áchḡmege yendégébé ánenemmye metḡḡ εma chóncho ne andeé fḡ abi ábḡ ákwḡlege Jisós, ne anḡmé Jisós ne mma wuú Meri.

¹⁵ Né bífḡ bḡḡ abi akame ne Jisós áchomé ebwḡ ako, alu genḡgé usaá ukene. Ne Pita akwile ka aké ne ebwḡ, ¹⁶ “Anḡme ba, geno eyige ηwe Eḡwḡ ajḡḡ nya gebḡ nye mambe wáwálé, Mendoó Ukpea ebḡ epyéε Mfwa Devid nnó abḡ mbe agare geno gefḡ getuge Judas ayi abḡ ajamé bḡḡ meti nnó apyé Jisós. ¹⁷ Judas abḡ alu muú ama né geluagé esé, Jisós abḡ ajya ji nnó apyege gefḡge utḡḡ uma ne esé.”

¹⁸ Ndere Pita abḡ ajḡge mbḡ, elu nnó Judas apyege geboboge mechḡ ewé, áse ηka ji, ájye na melu mme, eféé ne akwené ushú mme, une ugbḡgé, mbwé une ewḡ. ¹⁹ Bḡḡ ako bi alú né Jerosale, áwúge mechḡ ewé, ákuú melu mme ewémbḡ né mejḡḡ bwḡ nnó Akeldama. Ula utené nnó, “Mewaá gewu.”

²⁰ Pita ama jḡḡ aké, “Mfwa Devid abḡ asá né ηwe makwa jí nnó, ‘Achye gepú jí gelá gewa,’ Achye muú amage ajwḡle sé mmu. Ne ama sá nnó,

‘echye muú ayicha ase melu utḡḡ wuú.’

²¹⁻²² “Ndere elúmbḡ, muú ayicha abḡ mambané esé nnó décho, dégaré gé nkane Atá Jisós akwilé né negbo. Yémbḡ muú yimbḡ abḡ mambe ayi abḡ akéné ne esé ne Jisós, lḡ né gébé eyige Jḡn abḡ awyáge bḡḡ

manaá Eṣṱwṱ kpaá ekwṱne né gébé eyigé Eṣṱwṱ aselé Jisós né eta sé ajye mfaánebuú.”

²³ Eféé ne ebwṱ ajya bṱṱ apéa, muú yi ama akamege Josef ayi ákuú ntó ji Basabas ne ama ákuú ji ntó Justṱs. Ne ayifṱ akamege Matyas. ²⁴ Ne ebwṱ anemmye áké, “Atá wṱ ne ṱkaáge matṱṱ bṱṱ ako. Leré esé muú yi ṱjya, ²⁵ nnó ábé ḡgbá Jisós ne ase melu utṱṱ Judas maá utṱṱ wyé ayi ji alya ajye mbaá yi akwane ne ji.” ²⁶ Anégemmye mbṱ, áḡme megya nnó ájya muú ama. Ne aleré nnó Matyas ne ábéé. Ne áse ji ágbéé ne áḡgbá Jisós abi afyaneama.

2

Mendoó Ukpea Echwa

¹ Bii epaá ewé ákuú Pentikos ukwónégé, bṱṱ bi áfyé matṱṱ ne Jisós ako abṱ áchomé melu ema ne meko ebwṱ ama. ² Ake áwuú gewyage genó gefṱ getané mfaá eké mbyo gechwṱ gekpe mmu gegbeé gepú eyige ebwṱ abṱ alu. ³ Aké ápéle ágé genó eyi gelu nkane manómé mewé. Atya, ájyé tene, yéndémuú mmye. ⁴ Ne Eṣṱwṱ apyéé Mendoó Ukpea echwṱ kpe egbeé bwṱ matṱṱ ne epye bwṱ alṱ manjṱṱ ufṱṱ mejṱṱ ufṱṱ ufṱṱ.

⁵ Né gébé eyigémbṱ, bṱṱ Jus ne bṱṱ bi ánoge Eṣṱwṱ abṱ átané né malṱ mako áchwṱ né Jerosale. ⁶ Awuúge gewya eyigémbṱ, gejamégé bṱṱ áchwṱ nṱ bṱṱ bi áfyé metṱṱ ne Jisós mme. Awuúge nkane bṱṱ Jisós ájṱge unó ne yéndémuú awúgé né mejṱṱ wuú, epwṱ ji uto. ⁷ Ala amé mekpo fuú ájṱge ne ate áke, “Bṱṱ bi ájṱge na ako, átané gebagé Galilií. ⁸ Ne epye nnó ne ebwṱ ájṱge mejṱṱ esé? ⁹ Esé bifṱ detane Patiyans, Medis ne Elam, abifṱ átané Mesopotemya Judiya ne Kapadosia ne abifṱ átané nto Pṱntṱs ne Eṣya. ¹⁰ Abifṱ átané Frigiya ne Pamfilya, abifṱ átané Ijip ne gebage mewaá Libya kwṱkwṱlé ne Seren. Abifṱ átané Rom, abi álu bṱṱ Jus, ne abifṱ álaá bṱṱ Jus. ¹¹ Abifṱ átané Kret ne Arabyan. Yémbṱ esé ako dewuú bṱṱ bimbṱ nkane ájṱge ufṱṱ mejṱṱ esé, ágarege ukpekpe unó bi Eṣṱwṱ apyéé.” ¹² Alá mano mekpo fuú ne elú wyé ebwṱ matṱṱ tametame, ágige wyé ate áké, “Ewéna etené mbṱ nnó”? ¹³ Yémbṱ abifṱ álṱ manjwya le jwyage áké, “Bṱṱ Galilií bina, mmṱṱ mapye ebwṱ.”

Mekomejṱṱ Pita

¹⁴ Ne Pita akwile ka ne anḡbá abifṱ afyaneama, ajṱgé ne njune bṱṱ bimbṱ áké, “Enyú bṱṱ Jus ne bṱṱ ako abi alu né Jerosale, wuúge, nkelege mangaré enyú ula mechwṱ ewé. ¹⁵ Gébé gelú mbṱ le kálánká eneneama dondo, bṱṱ bina alu danyú mmṱṱ fṱ nkane enyú deferege. ¹⁶ Geno eyi gepyéé mbṱ nana, elé eyigé Joel muú ekpave Eṣṱwṱ abṱ ajṱṱ te gachi nnó, ¹⁷ Eṣṱwṱ áké,

‘Meso gébé nchyege nye Mendoó wa mbaá bṱṱ ako.

Ne baá nyú abi andeé ne ande áwuú nye depṱ ne me, ágárege.

Nje usa nyú agéne nye depṱ ta ne ágárege, ne akoó ande nyú agene nye ujya. ¹⁸ Né

gébé eyigémbṱ nchyege nye nto Mendoó wa mbaá baá utṱṱ ba ako,

ye mendée ye mende ne ebwṱ áwuú nye depṱ ne me, ágárege. ¹⁹ Mpye nye bṱṱ

áge ufelekpa né mfaánebuú,

ne ukpekpe uno né mme.

Agéne nye manoó, mewé ne gelógé amuawé

ne mfaá álá nye chuchu eke manoó,

²⁰ ḡmṱéé énoḡmege nye gemua gekwé

ne mfaá álá nye chuchu eke manoó,

gemége nnó bii Atá Eṣṱwṱ ebi upwṱ amu ukwṱne. ²¹ Ne elé bṱṱ bi ánge Atá

mmye, ne áférege ebwṱ né éfwyale gabo.’”

²² Pita amajṱṱ aké, “Bṱṱ Isreli wuúge, Jisós ayi Nasaret alu muú yi Eṣṱwṱ alere enyú chánéné nnó, ji ne atṱme ji getuge enyú

dege ndere abṱ apyéé ukpekpe uno bi ulere nnó Eṣṱwṱ ne achyege ji uto. Enyú dekaá

nénde uno bina ubṱ upye metṱṱ metṱṱ enyú. ²³ Jisós yina, ele ayi enyú dechye eta

bṱṱ nchye nnó áwṱ né gekwa. Yémbṱ ele Eṣṱwṱ ne abṱ áméé me ábelé ne akaá nnó

mbṱ ne epye nye. ²⁴ Ne apyéé Jisós akwilé né negbo, atane ne manome nénde negbo

nebṱ nepṱ ne eshye mangbaré ji, álá nkane muú denṱ. ²⁵ Ne Mfwa Devid abṱ ajṱṱ depṱ

ti getúgé Jisós aké,

‘Ngene Atá Eṣṱwṱ né mbe ushu wa né gébé geko.

Alu me égbé ebwṱnye nnó mbege ne efṱṱ.

²⁶ Né getú eyigémbṱ nlu ne nechóchṱ né metṱṱ nkwane, mbene.

Me nlu mekwaá ne ngboó nye, yémbò nwya uméé,

²⁷ gétúgé nkaá nnó wò yi òlu Èsòwò, òlyage nye fò mendoó wa elá né melò áwuú bòó,

òlyágé nye fò Maá utó wye yi apyéé utó chánéné apwané mmu menome.

²⁸ Wò òléré me meti ewé mbòó mankoó ne mbó geñwá.

Mbe nyé né mbe ushu wye, ne metó megòmegò.’”

²⁹ Ne Pita ama jóó aké, “Anmé ba, mbó mangaré enyú gbògònnó gekwenege nte esé, Mfwa Deyid yelé abò ajóó mbò agbó, ánií ji, ne menome wuú elu fa te fina.

³⁰ Abó alu muú ekpávé Èsòwò ne abó akaá menomenyéé ewé Èsòwò abó anyéé ne ji. Ne Èsòwò jimbóó ashu meko aké, ‘Ji apye nye mpyáne Deyid ama nnó ábé Mfwa nkane Deyid jimbóó abó alu.’ ³¹ Ebyennó Deyid abó abò mbe age genó eyige Èsòwò apyéé nye meso gébé; ne alere nnó Èsòwò apye nye Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa nnó akwile né negbo. Gé wye genó geji ne ji abó jóó nnó ji alá fò né melò áwuú bòó, ne geñkwo ji gepwánege fò mmu menome. ³² Muú ayi Deyid abó ajóó bò elé Jisós. Èsòwò apye ji akwile né negbo ne esé ako abi delu ankwòle bií dékpá ame dégé ji wáwále. ³³ Nte wuú Èsòwò apyegé ji akwile né negbo, apye ji ajwòle ne geluòge enogé eyi gelu né egbe ebwònye wuú, ne achye ji Mendoó Ukpea nkane ji abó anyémeno nnó apye. Genó eyigé enyú dewuú né degene mbò, ele Èsòwò Mendoó Ukpea ewu ne Jisós atómé mbaá bòó bií. ³⁴ Deyid ajoye mfaánebuú wó; yémbò aké,

‘Ata Èsòwò ajóó ne nte wa nnó,

jwòle fa né geluò eyi gelu me egbe ebwònye,

³⁵ kpaá te gébé gekwònege nye eyige mpwó bòó mawame bye,

mpye bwó ála eké mboó eweé nnó òneré uka mfaá.’

³⁶ “Bòó Isrelí ako ábò mankaá chánéné nnó Jisós ayi enyú dewómé mbò né gekwa, ele ji ne alú Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa ne alu ntó Atá ayi abó bòó ako.”

Bòó mbe abi ákamé mekomejóó Pita

³⁷ Bòó bina áwuúgé mekomejóó yimbò, anyíí ebwó matóó ne ágií Pita ne anghá abifò aké, “Anme esé, nana ese depye nnó”?

³⁸ Pita ashuú bwó meko ake, “Yéndémuú nyú abó mankwòre metóó wuú ne áwyaá ji manaá Èsòwò né mabò Jisós Kras. Depyéégémbò, Èsòwò ajige nye nte gabo nyú ne achyege nye enyú echye wuú ewé elu Mendoó Ukpea. ³⁹ Èsòwò abó anyémeno ewéna né eta nyú ne baá nyú ne mbaá bòó ako abi alu malò ayicha. Menomenyéé ewé elu mbaá bòó ako bi Ata se Èsòwò akuú nnó abe abií.”

⁴⁰ Ne Pita ama gare ebwó gejame depò, ne achye ebwó majyé aké, “Pòoge geme nyú né efwyalé ewe Èsòwò atóme nye mbaá bòó njyene ubeé enine na.” ⁴¹ Bòó awuúge mekomejóó Pita, gejame ákamé ne áwyaá ebwó manaá Èsòwò. Bií bimbò, délé bòó aléé (3.000) ácho né geluage bòó abi akame ne Jisós. ⁴² Ne ebwó áfyé makpo bwó né uno bi anghá Jisós álerege, ájwòlege melu ema, anyéé menyéé ne ánenemmye chóncho.

Geñwágé Bòó Jisós

⁴³ Ne anghá Jisós ápyéé ufélékpa ne ukpekpe unò bi ulere utó Èsòwò, ne bòó ágegé ubi áfò, ne áchyege bwó enoge. ⁴⁴ Bòó ako abi ákamé né Jisós alú chóncho metóó ema, ne ákárege unò bwó ne ate. ⁴⁵ Gébé eyige fò, ákpóo uno bwó, akarege ñka yimbò ne ate nkane yéndémuú akélege. ⁴⁶ Ebwó áchónége yéndé bií né echa ure Èsòwò, anénemmye chóncho ne anyéé ntó menyéé né úpú ate, áchyege ate unò metóó ema, ⁴⁷ ne ákwáne makwa, áfége Èsòwò yéndégébe. Bòó ako ágéne nkane gepò gelógéló bwó gelu ne gejeége ebwó matóó. Ne yéndé bií Èsòwò aférege bòó né efwyale gabo, ne agbege ebwó né echomele bòó Jisós.

3

Pita ne Jón ápye mbwéré abò manke

¹ Bií bifò Pita ne Jón ákwóme ájyé né echa ure Èsòwò, ne gébé gebó gelu kálánká eléé ne nwómésé, ele gébé eyige mmyemenene.

² Ne ndere ebwó áchwò kpe né menombí ewé ákuú menombí melóméló, ágé mende fò ayi abó alu mbwéré te ábyené ji ndere ajwòlé eféé. Bòó ákpáne ji yéndé bií, ábélege né menombi ewémbò nnó akògé

deka mbaá b̄ó abi ákóoge akpene mmu echa up̄e Es̄w̄o. ³ Mende yimb̄o agégé Pita ne J̄on ndere ájye kpe wye, ak̄o ebw̄ó nnó áchyé ji genó gef̄o. ⁴ Ap̄e ji domeé, ne Pita aké ne ji, “P̄e esé.” ⁵ Ne ap̄e ebw̄ó, aférege nnó áchyege nȳe ji genó gef̄o. ⁶ Pita aké ne ji, “Mp̄ó ye ne n̄ka, yémb̄o nchyege nȳe w̄o genó eyige n̄wya. Ngarege w̄o né mab̄o Jis̄s Kras ayi Nasaret, kwile ka, lo manke.” ⁷ Ne Pita agbare ji ebw̄onye abwe. Tenetene yimb̄o, uka mende yimb̄o utoo, ⁸ anyó atene, al̄o mankene agyage. Akw̄olé ebw̄ó, ákpe mmu echa up̄e Es̄w̄o, akene, anyóge ach̄oge, afége Es̄w̄o. ⁹ B̄ó ako bi áb̄o álu ef̄é, ágége nkane mende yimb̄o akéne afége Es̄w̄o, ¹⁰ ákaá nnó élé mende yi ajw̄olege yendégébé né menombi ewé akuú Menombi Mel̄mel̄ echa up̄e, ak̄o deka, ála am̄e mekpo fuú ne ákwé tametame nkane ágéné mende yimb̄o akéné.

Pita agare dep̄e Jis̄s né Echa up̄e Es̄w̄o

¹¹ Mende yimb̄o atome wye eshye, akw̄olege Pita ne J̄on. B̄ó ako abi ágéné ji, ála mano mekpo fuú, áb̄o, ájye bane ebw̄ó né echa ewé ákuú echa Solomun. ¹² Pita agégé nkane b̄ó áchw̄ó n̄ó ebw̄ó mme, agií ebw̄ó aké, “B̄ó Is̄reli, ndé enyú détóme esé am̄e mmye, ne ndé déla mano mekpo fuú né mech̄o ewé? Enyú deferege nnó ele uto sé ne up̄yé mende yina al̄o mankéné? Wa gétúgé ese dep̄yé unó bi uḡó Es̄w̄o met̄ó? ¹³ Elé Es̄w̄o ne ap̄yé nnó n̄ḡó Jis̄s maá ut̄ó wuú akw̄ó. Ji Es̄w̄o, alu Es̄w̄o ayi ukwene ante sé. Alu Es̄w̄o ayi Abraham alu nto ayi Asek, ne ayi Jak̄ob. Ne Jis̄s yimb̄o ele ayi enyú deb̄o dekp̄ane, dechoó né mbe ushu ampané mpa. Gébége Palet akelege manlya ji ajye, enyú deshya wye shya. ¹⁴ Jis̄s ab̄o alu Muú Ukpea ne Muú ayi Cho. Yémb̄o enyú bina deshya ji ne den̄e Palet mmye nnó alya muú gewu ajye. ¹⁵ Dépyege mb̄o, dewá muú yi achyege b̄ó gen̄wá. Yémb̄o Es̄w̄o ap̄e ji akwile né negbo ne esé delu b̄ó bi dekpané am̄e degéné, ne nana degarege b̄ó mech̄o ewé. ¹⁶ Elé uto Jis̄s yimb̄o ne up̄e mbwéré mende yina atoo. Genó eyigé enyú degéne ne dekaá nnó gepȳe, élé gétúgé esé défyéé mat̄ó ne Jis̄s yimb̄o. Elé mat̄ó esé ayi défyéé ne ji, ne

ápye mbwéré mende yina akéne mb̄o enyú degéne.

¹⁷ “Nana an̄mé ba, nkaá nnó genó eyigé enyú deb̄o dechomé ne ákpakpa melo dep̄yé mbaá Jis̄s deb̄o dekaá w̄o. ¹⁸ Es̄w̄o ab̄o agare b̄ó ekp̄avé bií te gachí nkane Muú yi Es̄w̄o akweré ji elá gefwa ab̄o manḡe ef̄w̄yale, ne ap̄e nnó mech̄o ewé ebé wáwálé nkane Es̄w̄o ab̄o aj̄ó mé. ¹⁹ Ne kw̄orege mat̄ó nyú, dekéré meso mbaá nte nyú Es̄w̄o nnó ji ajinte gabo enyú. ²⁰ Dep̄yege mb̄o, Atá Es̄w̄o ap̄e nȳe mat̄ó nyú akwené, ne atome nȳe Jis̄s Muú yi Es̄w̄o akweré ji elá gefwa, ayi ji ab̄o ajya nnó áchw̄o pye enyú dep̄ó. ²¹ Ji ab̄o manjw̄ole né mfaánebuú kpaá te gébé gekw̄onege nȳe eyigé Es̄w̄o ap̄e nȳe unó uko, ukéré uke nkane ji ab̄o ap̄e ukwéné b̄ó ekpave bií ágaré. ²² Ne Mosis ab̄o aj̄ó nya aké, ‘Atá Es̄w̄o atome nȳe muú ekp̄avé wuu, wye nkane ab̄o atome me. Atanege nȳe né melo nyú, ne deb̄o manwu yéndé genó eyige ji agarege enyú. ²³ Mb̄oge muú ashyage man̄wu mekomej̄ó wuú, áb̄o mamféré ji né geluage b̄ó Es̄w̄o, áwá ji.’ ²⁴ Wye meti ewu ema ne b̄ó ekpave Es̄w̄o ako ab̄o ágaré mech̄o ewé ep̄yé mb̄o fi. Lo né gébé eyi Samuele akw̄one né abi akw̄ole ji meso. ²⁵ Unó uko ebi Es̄w̄o ab̄o ap̄e b̄ó ekpave bií ágaré, ulú ebi nyú. Enyú ntó delu né menomenȳe ewé Es̄w̄o ab̄o anyéé ne ukwene ante nyú. Gétúgé Es̄w̄o ab̄o aj̄ó nya ne Abraham aké, ‘Mpye nȳe up̄yane bye uchw̄ó ne galógáló mbaá b̄ó ako fa mme.’ ²⁶ Ne Es̄w̄o ajyagé maá ut̄ó wuú, ab̄o mbe at̄ó ji eta nyú nnó ap̄e enyú delya gabo ayi enyú dep̄yé nnó galógáló akw̄olé enyú.”

4

Achw̄ó ne Pita ne J̄on né echomele melo

¹ Ndere Pita ne J̄on alu j̄oge, ampye up̄e Es̄w̄o f̄ó chóncho ne muú kpaá b̄ó bi áb̄ame echa up̄e Es̄w̄o ne b̄ó Sadusi f̄ó áchw̄o s̄ó ebw̄ó mej̄ó meno. ² Ne mat̄ó as̄ó b̄ó bina d̄ó gétúge Pita ne J̄on ab̄o agarege nnó, te mbaá Jis̄s akwile né negbo, b̄ó ako bi akame ne Jis̄s ákwilé nȳe ntó. ³ Ne ágbaré Pita ne J̄on áfé. Ndere nk̄wale akw̄one, ebw̄ó ájye fé bw̄ó né den̄o, nnó mech̄o ewémb̄o ela wye geya. ⁴ Yémb̄o b̄ó

bi áwuú mekomejós Pita ne Jón, gejamé ákáme, ne ácho né geluage bós bi áfyéé matós ne Jisós, ebwó álú nana genógé bō dēle ata.

⁵ Bií ujjagé, afwa melo ne ákpakpa melo ne anleré mabe Esōwō abó áchwó cho melu ema né Jerosale. ⁶ Anas ayi abo alu etukpe ampye upe Esōwō abó alu wye, ne Kaifas, ne Jón ne Aleksanda ne bós abifō abi átané ntó ula gepu etukpe ampye upe Esōwō. ⁷ Ne ebwó ája Pita ne Jón, áchwó tēne mbe ushu bwó, ne agií bwó aké, “Eke nnó ne enyú depyéé mecho ewena njuú? Utó nyú utané efó? Enyú depyéé geno eyige na né mabo wá?”

⁸ Wye né gébé eyigémbō, Mendoó Ukpea egbeé Pita metós ne aké ne ebwó, “Enyú afwa ne ákpakpa melo, ⁹ nnó geno eyige ese depye mbaá mbweré mende yina gelō wó? Enyú degige ese fina nnó dekaá fō genó eyi gepye ne ji akene mbō wó? ¹⁰ Goge degaré enyú ne bós Isreli ako nnó, ele uto Jisós Kras ayi atane Nasaret ne upyé mende yi aténé mbō mbe ushu enyu, atóó cháncha. Elé Jisós yina ne enyú debō dewómé né gekwa, ne Esōwō apye ji akwile né negbo. ¹¹ Ji ne alu ntaá eni ηwe Esōwō aké,

‘Ntaá eni enyú antené upú debó déshya neni nela enine negbaré nékúné gepú.’ ¹² Jisós yina jimbí ne akage féré bós né efwyale gabo. Nendé muú yicha ápó sé fa mme yina ayi Esōwō atómé nnó áchwó áféré esé né efwyale gabo.”

¹³ Akpakpa bimbō áwuúge nkane Pita ne Jón ajóge ayi alá pó ne efō metós, ála mano mekpo fuú, gétúgé ákaá nnó ebwó ápó bós ne ájye ηwe wó. Ne ebwó áte nnó Pita ne Jón ajóge mbō gétúgé abó akené mé ne Jisós.

¹⁴ Ne ebwó abo ákagé shya fō geno eyige Pita ne Jón abó ápyé getúgé ebwó ágené mende yi atóó mbō nkane atené nekúné anḡbá Jisós bimbō. ¹⁵ Eféé ne afwa ne ákpakpa melo bimbō ágaré Pita ne Jón nnó átané kpé dafye, ne ebwó álagé meso, alō mangií ate aké, ¹⁶ “Esé depye nyē nnó ne ande bina? Yéndemuú fa né Jerosale ákaá nnó gekpekpēge ufélekpá bi, ele ebwó ne apyēé ne ese dékágé shya sé. ¹⁷ Yembō mampye nnó mecho ewé emage ejye se mbe, debó mamfyé bwó mema ne ebwō nnó ekage

ákyaá manjós ne muú fō né mbaá mabo Jisós.”

¹⁸ Ajóge mbō, ákuú Pita ne Jón ákéré mmu ne ákwelé ebwó mbeé nnó, “Ekagé ama atyaá mabo Jisós ye manleré mekomejós wuú mbaá muú.” ¹⁹ Ne Pita ne Jón áshuú bwó meko aké, “Enyú ambós ferege mecho ewé, elu cho né mbe ushu Esōwō, manwu ne Esōwō wa manwu ne enyú? ²⁰ Ese debō mangáregé genó eyi esé dewuú ne dégené.” ²¹ Ne afwa eso ama áfélé ebwó amē ne ályá ebwó nnó ájye. Ebwó ágé fō meti manchye bós Jisós efwyale wó, nendé bós áko áfége Esōwō né mecho ewé ebó epyé. ²² Elé ufélekpá wáwálé, mende yi ápyémbō ji atóó apwō usaá anme upéa.

Bós Jisós ánemmye nnó Esōwō apye ebwó ábégé fō ne efō

²³ Ndere bós bimbō álya Pita ne Jón ákérége meso, ágaré ekwō bwó genó eyige anós baá bií apye upe Esōwō ne ákpakpa melo abo ajó. ²⁴ Bós Jisós awúge mbō, ácho melu ema anenemmye mbaá Esōwō aké, “Atá yi apwō amu, wō yi okwyé mfaa ne mme ne manyi ne unó uko bi úlú wye. ²⁵ Jpye gekwenege nte esé Devid, maa utós wye, ajó né uto Mendoó Ukpea nnó, ‘Ulannó bós abi alá pó bós Jus matós ásó bwó dós?

Ulannó bós melo átenege ukōlō ne Esōwō detuú?

²⁶ Afwa abi mme ákpómege mmye mámye bee,

ne ákpakpa melo átenege ukóló mamye ne Esōwō

ne muú yi ji ajyá nnó abe Muú yi Esōwō akweré ji elá gefwa.’

²⁷ Genó eyigé Devid abó ajó mbō, gepye wáwálé fa melo ewé. Mfwa Herōd ne Pontyōs Palet, chóncho ne abifō abi alá pó bós Jus ne bós Isreli áso mala manwá Jisós, Jisós muú utós melómélō wye ayi abo ojyaá nnó abe Muú yi wō okwere ji elá gefwa.

²⁸ Ebwō áchomé mbō, ápye le geno eyige wō Esōwō né uto bye, abó okwyē mé abelé nnó ubō mampyé. ²⁹ Atá nana gé nkane ebwó áfelege ese amē. Pye esé, baá utós bye dégarégé mekomejós wye débégé fō ne efō metós. ³⁰ Pye ese, depyēge bós mamée atóoge ne dema depyēgé ufélekpá né utó bi

Jisós, muú utó melóméló wye, nnó bós ákpá ame ágé utó bye.”

³¹ Gébégé ánéré manemmye, mme meko anyíí né mbaá yi ebwó alú. Mendoó Ukpea echwó gbeé ebwó metóó ne epye ebwó alo mangare mekomejós Esówó ayi alá pó ne efó.

Bós bi ákamé ne Jisós ákarege unó bwó ne ate

³² Né echomele bós abi áfyéé metóó ne Jisós, álu meko ama ne metóó ema. Muú ebwó fó ayi ájoge nnó genó eyigé na elé eya apó. Ne genó eyigé muú ama awya, gelu eyigé bós akó. ³³ Anḡbá Jisós ágarege ájye ne eshye mampye bós ákaá nnó, Ata Jisós akwilé né negbo. Ne Esówó apoóge ebwó ako dós. ³⁴ Ye muú ayi genó gelií ji apó. Ewyage bós ákpóo makós ye upú bwó, ³⁵ ne áchwó ne manka yimbó mbaá anḡbá Jisós. Ebwó ákaré manka mbaá bós bi ákamé ne Jisós ako nkane yéndémuú ákelege.

³⁶ Mende fó ntó abó alu eféé ayi ákuú ji Josef, atane ula gepú ámpyee upé Esówó. Abyé ji né meló Syaprós ne anḡbá Jisós ntó akuú ji Banabas. (Ula utene nnó Memfyé bós eshye.) ³⁷ Ne akpó ntó mekós wuú ewé ema achwó ne nka yimbó mbaá anḡbá Jisós.

5

Gebyóge Ananiya ne Safira

¹ Ne mende fó ayi ákuú ji, Ananiya ne mendée wuú Safira abó ákame mankpó melu mme bwó ema. ² Yémbó ebwó ne mendée wuú ákame mambi nka eyifo, ne ákpá eyi elaá áchwó chyéé anḡbá Jisós. ³ Ne Pita agíí Ananiya aké, “Ulannó olyaá danchómeló akpene mmu metóó wye? Nde gepyée obíí gebagé nka eyigé osele ne ochwó byó gebyó mbaá Mendoó Ukpea? ⁴ Mekós ewé okpóo ebó elu ewyue, ne nka yi osele ele ejye. Nde gepyee opye gefoge mechó ewéna? Oféré nnó obwólege mbó le bós ayi obyoḡe mbó le gebyó mbaá Esówó.” ⁵⁻⁶ Ananiya awúge mbó, akwé mme, agbó. Njye usa akele ndeé, afyale genkwó jíí, ákpá ájye níí. Bós ako bi áwuú mechó ewé, efóo ekwó ebwó matóó.

⁷ Nchwaneke eléé eke ekwonege mendée wuú achwó kpe mmu, ayi alá kaá mechó ewé epye menó wuú wó. ⁸ Ne Pita agíí ji aké, “Gare me wáwálé wye, nnó nka eyi enyú ne

menó wye deselé né mekós ewé dekpó ná?” Ne Safira akame aké ebyembó.

⁹ Ne Pita ama gíí ji aké, “Nde gepyee enyú ne menó wye dekame manchwó mua Mendoó Ata Esówó? Gé majyá bós né menombi, elé bós bi ajye níí menó wye, ákpáne nye wó ntó áfé aníí.” ¹⁰ Pita ajoge mbó, ténetene Safira akwé mbe ushu wuú, agbó. Njye usa bimbó ákpege mmu, ágé nnó ágbo ne ákpá, ji ajye níí kwókwólé ne menomé menó wuú.

¹¹ Bós Jisós ne bós bifó ako abi abó áwuú mechó ewé, abó efóo.

Anḡbá Jisós ápyé ufélekpá ne ukpékpé unó

¹² Anḡbá Jisós abó ápyéé gejamégé ufélekpá ne ukpékpé uno ebi uléré utó Esówó né metóó metóó bós. Ebwó ne bós bi akame ne Jisós ako achwó yendégébé né echa upé Esówó, ajwólege né melu ewé ákuú egbe ewé Solomun. ¹³ Ye muú yi akya manchó ne ebwó apó. Yémbó bós ako áfége bwó dós. ¹⁴ Ye nkane elúmbó gejamégé bós áfyéé matóó ne Jisós ne gejamégé andée ne ande akpéne né echomele bós bíí. ¹⁵ Gétúgé ufélekpá ebi anḡbá Jisós apyée, bós ákpáne bós mameé bwó né uló ne ábélege né anós mati nnó Pita ake akóge eféé, mendoó wuú ekage kóo ebwó mmye. ¹⁶ Ne gejamégé bós ntó abó átané né maló ayi álu kwókwólé ne Jerosale, áchwó ne bós mameé ne abi aló nchye achyege bwó efwyale mbaá anḡba Jisós, ápye ebwó ako átóoge.

Achyé anḡbá Jisós efwyale

¹⁷ Etukpe ampye upé Esówó ne ekwó wuú, abi alu né geluage bós Sadusi awya gembya né matóó bwó ne anḡbá Jisós, ¹⁸ ne átó bós ájye pye anḡbá Jisós, áfyé denó. ¹⁹ Yémbó, né utuú bimbó, ekiénné Esówó echwó néné manombi gepúge denó ebwó átané ne eké ne ebwó, ²⁰ “Chóge mmu echa upé Esówó, detene, degare bós bi alu eféé mekomejós yi áchwó ne genwá geké.”

²¹ Ne ebwó áwúge mbó ujjage ájye kpe mmu echa upé Esówó, alo manlerege bós.

Eke ewyage etukpe ampýee upé Esówó ne ekwó wuú ne ákpakpa bós Isrelí áchomé né eso. Ató bós bee né gepúge denó nnó ajye gbaré anḡbá Jisós bimbó áchwó ne ebwó. ²² Ebwó ájyégé ewu ágé bwó wó, ne ákeré meso aké, ²³ “Ese defé né gepúge denó,

degé nnó ágbé manombi chancha, ne bós bi ábáme áténé wye. Ne gébégé ebwó ánené manombi, degé ye muú né mmu wó.”²⁴ Muu kpa bós bi ábáme echa upe Esowó ne anó baá bi apye upe Esowó áwuge mbó makpo átya bwó mmu. Ne álo mangií gemé bwó áké, “Mechó ewé ebe nye nnó?”²⁵ Wye gébé eyigembó muú fó atané né dafye, áchwó ajó aké, “Gege bós abi enyú degbé mmu gepúge denó, álu nana mmu echa upe Esowó, álerege bós.”²⁶ Ajóge mbó muu kpa bós abi ábáme echa upe ne ekwó wuu áfé ásé ebwó aló manchwó. Yémbó ája bwó jame wó, getúgé áfóo nnó bós bi álu mmu, átóme nye ebwó né mataá.

²⁷ Achwógé ne ebwó, ápye anghá Jisós áténé mbe ushu ákpakpa meló. Ne etukpe ampyéé upe Esowó agií bwó ake,²⁸ “Pó esé debó dekwelé enyú mbeé nnó degarege sé bós depóre Jisós. Ne nana depye mekomejó ayi ake agyaá Jerosale meko, enyú dekelege nnó bós áshulé esé ndo nnó esé dékaá ula negboné Jisós.”

²⁹ Pita ne anghá Jisós abifó áshuu meko áke, “Ese debó mampye le genó eyige Esowó akélege, epófó eyigé akwaá akélege.”³⁰ Esowó yi ukwené ante sé, ne apye Jisós akwile né negbo, Jisós ayi enyú dewáné né gekwa.³¹ Ne Esowó abwe mabó mií, apye ji ajwóle né geluó eyi gelu né égbé ebwónyé wuu nnó ji abe Menómbé ne Menchyé genwá. Apye mbó nnó bós Isreli ákwore matóo bwó, ne ji ajinte gabo bwó.³² Ese delu bós abi áfye nnó degarege uno bi, ne ese degarege chóncho ne Mendoó Ukpea ewé Esowó abó achye mbaá bós abi awuu ne ji.”

³³ Bós eso áwuge mbó, nchye anwyóné ebwó te ábó akélege manwá anghá Jisós.³⁴ Gamalya, muú ama né geluage bwó akwile ka aké, ásé kpé bós bimbó átáné dafye. Gamalya alu muú Farasi ne ménleré mabé Esowó, bós ako ntó anogé ji, ajó aké, áse bós bimbó átáné kpe dafye.³⁵ Ewyagé ajó ne bós eso aké, “Bós Isreli ferege mechó ewé dekelege mampye ne bós bina chánéné.”³⁶ Tege, gébé gefó, mende fó ayi ákuú ji Teudas, alomé ne ewu nnó ji alu menó muú. Bós bi akwóle ji, álu genóge meleé. Gébégé áwané ji, bós bi átyaá uchome bií ukwé.³⁷ Ne mende fó nto abó ama lome ne

ewu né gébé eyige ápáné bós, ákuú ji Judas abó atane meló Galilíi. Apye gejamé gé bós ákwólé ji. Yémbó gébégé áwané ji, bós bi átyaá ne mabó mií mánó.³⁸ Ndere mechó ewé elúmbó, nchyege enyú majyé nnó delya bós bi ajye, ékágé dépye ebwó genó. Mbógé unó bi ebwó ágarege ne ápye utané né amu ákwaa, unómé nye.³⁹ Ne mbógé utané né amu Esowó, deká gé tene fó ukóló ne ebwó. Enyú dekege gé nnó demye mbó le ne Esowó. Ne bós eso ako awúge mbó, ákamé ne ji.”

⁴⁰ Ne ebwó áku anghá Jisós nnó ákééré mmu, áchwóge ásé bwó ne matúle, ne ákwelé bwó mbeé nnó ámage gare se bós mechó Jisós. Eféé ne álya bwó nno ájyé.⁴¹ Ndere ebwó átáné né eso, ájyé, álu ne metóo megómegó, nnó Esowó agé nnó ebwó ákwane mankpa mekpo genóo né getuge Jisós.⁴² Yendé bií álerege bós né echa upe Esowó ne ákene ntó upú upú ágarege bós abya melóméló nnó Jisós alu Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa.

6

Ajya ande makpo akeneama nnó ápoóge Anghá Jisós

¹ Né gébé eyigembó, echomele bós Jisós ewéne eyyé mbe mbe nkane gejamé gé bós ábánege bwó. Abi ajóge mejóo Grek abó ásóo matóo ne abi Hibru nnó áfwalege akwi andeé bwó né uno bi ákarege yendé bií.² Ne anghá Jisós afyaneapéa ákuú bós Jisós ako ne ake ne ebwó, “Épófó chó nnó esé delyaá mangaré mekomejóo Esowó, depáne le depóre menyéé mankaré.”³ Ne anmé sé, ndere elúmbó, eló nnó enyú déjyá bós akeneama nnó ápyegé utóo ebi. Bós bina abó mambe abi bós ako ákamé nnó awya gepó gelógeló ne ákaáge geno chánéné ne Mendoó Ukpea egbeé bwó matóo.⁴ Ne esé anghá Jisós dechyege nye gemé se geko né mmye manene ne mangarege mekomejóo Esowó.”

⁵ Ne bós ako awúge mbó, matóo agó bwó. Ne ajya Stefan ayi áfyéé metóo ne Jisós dóo ne Mendoó Ukpea egbeé ji metóo. Abifó alú Filip ne Prokóros, Nikanó ne Timón, Pamenas ne Nikolyós ayi atané meló Antiók ayi alaá muú Jus.⁶ Ebwó áchwó ne bós bimbó né mbe ushu anghá Jisós, ne anghá

Jisós ánere bwó amu mmye anemmye eta bwó.

⁷ Ne mekomejós Esowó akene agyage, ne echomele bós Jisós ewé elu né Jerosale ewene ejye mbe, ne gejamégé ampye upe Esowó ákwólege ntó depóre Jisós.

Apye Stefan

⁸ Stefan yina ayi ebwó ábó ajya, alu muú yi mejé Esowó ebó elu ne ji ne Esowó achyege ji uto apye ufelekpá ne ukpekre uno né metós metós bós. ⁹ Bós Jus fó áchwó, álo manyeé mbeé ne Stefan. Ebwó ne áwya echa mmyemenene ewé akuú echa bós bi átané defwé. Ebwó abó átané melo Seren ne Aleksanda ne abifo nto atané gebagé mewaa Silisya ne Esya. ¹⁰ Ebwó ápulé mankwore depó tire Stefan agare meti epó, getuge Mendóó Ukpea ebo echyege ji dengare mejós.

¹¹ Ne ebwó achyé bós fó unyielé nnó áchwó byó gebyó nnó ebwó abó áwuú nkane Stefan ájósge mejós mebomebo ne Esowó ne Mosis. ¹² Mechó ewé esó bós matós chóncho ne ákpakpa melo ne anlere mabé Esowó. Ne ájye pyé Stefan áchwó né mbe ushu echomele ákpakpa bós Jus. ¹³ Bós bina áchwó ne bós bifo abi ágaré gebyó ake, “Mende yina ajósge mejós mebomebo mbaá echa upe Esowó se yendé bií ne mabé Mosis. ¹⁴ Esé debó dewú ji ajós ake, Jisós, mende Nasaret ammuú nye echa upe Esowó ne akworege nye ntó gepage melo geko eyi Mosis abó aleré esé.” ¹⁵ Bós ako abi abó alu né echa eso ewémbó, átó Stefan ame mmye ne ágé nnó ushu bi ukwóré úlú eke ebi ekiénné Esowó.

7

Mekomejós Stefan

¹ Ne etukpe ampyé upe Esowó egíí Stefan eke, “Unó bi bós bina ájósge nnó úlú wáwálé?” ² Stefan ashuú ebwó meko ake, “Ante ba ne aḡme ba wuúge, gemégé nnó gekwenege nte esé Abraham awile gebu né melo Haran, Esowó, Mfwa genbó aleré nya mmye gébége Abraham abó alú né meló Mesopotemya. ³ Ne abó ajós nya ne ji ake, ‘Lyaá ula gepú bye ne melo wye, cho né melo ewé nlerage nye wó.’ ⁴ Ténéténé yimbó, Abraham alyaa melo Chalda ajye jwale né meló Haran. Ne nte Abraham ágbógé nya, Esowó apye Abraham nnó

alyaa melo ewémbó achwó né melo ewé esé delu mbó wye nana. ⁵ Ndere abó alu féé, Esowó achyε fó ji ye ekeke melu mme nnó ebe ewu wó. Yémbó Esowó anyémeno nnó achyεge ji melo ewena nnó ebe ewú ne upyáne bií. Esowó abó ajós depó ti gébége Abraham álá pó ye ne maá. ⁶ Ne Esowó ama jós ne ji ake, ‘Upyáne bye ubéé nye aḡkéé né melo ewéché, ubéé nye nkane afwe ne bós áfwalege nye bwó né usaá aḡme esaá. ⁷ Yémbó nchyεge nye bós melo ewémbó gekpékpégé efwyale ne upyáne bye ulyagé melo ewémbó uchwó unóge me fa.’ ⁸ Ne Esowó abó achyε Abraham gepógé menomenyεé ewémbó eyi gelu mansó nsó. Ne Abraham ábyégé nya Asek, ndó enée ékwónégé, asó ji nsó. Isek ntó asó nya maá wuú Jakób nsó ne Jakób ntó asó nya baá bi afyaneapéa nsó abi álú nto ukwene ante se abi nana.

⁹ “Ewyágé, ukwéne ante sé bina, ákélégé sé mangé menmé bwó Josef ne ákpó Joserp nkane mewwe né melo Ijip. Yémbó Esowó abó abame wye ji, ¹⁰ ne aféré ji né efwyale meko ewé ji abó agéne. Achyé ntó denḡa eti depye Fero mfwa bós Ijip agboó ne ji. Fero apyé ji ala muú kpaá melo Ijip ne apelé ntó ula gepú bií. ¹¹ Ewyágé emímí mesa akwé né melo Ijip chóncho ne melo Kanaan, bós ágé efwyale dós ne ukwéne ante se upó nya ne menyéé. ¹² Ne Jakób awuúge nnó menyéé alu né melo Ijip, ató baá bií abi alu ukwéne ante se ewu. Ge ndó mbe ayi ebwó ájye ewu na. ¹³ Ne ndó ayifo yi ebwó ajye, Josef apye aḡmé bií akaá ji, ne Fero Mfwa bós Ijip ntó achwó kaá ula gepú Josef. ¹⁴ Ne Josef ató bós nnó ájyé se nte wuú Jakób ne ula gepú bií uko áchwó jwolé né Ijip. Bós ula gepú bií ako abó álú usaá ulé meso nekuú né gébé eyigembó. ¹⁵ Jakób awuúge mbó, akpá ulagepú bií uko, ashulé afe né Ijip. Ji ne baá bi abi alu ukwéne ante esé ála nya ewu ágbó ebwó ako. ¹⁶ Ewyágé bós ákpá uḡkwó bwó, áfé né melo Shechem, áníí né manome ayi alu muú mataravé ne melu ewé Abraham abó anamé ne ḡka mbaá ma-toó Hamó nte Shechem.

¹⁷ “Gemεge nnó gébé gekwóné eyigé Esowó áchwó pye genó eyigé ji abó anyémeno ne Abraham, bós esé abi abó alu

né melo Ijip, ája kpaá apwá amu. ¹⁸ Ne áfyé mfwa ayicha né Ijip ayi alá kaágé Josef. ¹⁹ Mfwa yina achwó ne defya mbaá bós sé. Afwalege ebwó ne apyéε bwó nnó abelégé baá bwó abi kákó né dafye nnó agbó. ²⁰ Wye né gébé eyigembó ne ábyené ntó Mosis. Mosis abó alú maá yi alóme ulóó dós né ame Esowó. Awéé ji né ámfaá áléé né gepú bwó. ²¹ Ne gébégé alyá ji dafye, maá mfwa Fero ayi mendée achwó akware ji, awéé ji ne asé nkane maá wuú. ²² Ne ebwó álere Mosis dengare bós Ijip deko ne awéé abó alu gekpékpégé muú ne awya mekomejóó meno melóméló, ne mampye unó.

²³ “Mosis akwonege nya usaá aḡme upéa, ekwó ji metós nnó ajye gé aḡmé bíí; bós Isrēli. ²⁴ Ndere ajyé, agé nkane muú Ijip fó atulege muú Isrēli, achwó genḡá ne awá muú Ijip yimbó. ²⁵ Mosis abó aferé nnó aḡmé bíí abó ákaáge nye nnó Esowó atóme nye ji nnó achwó féré ebwó né efwyale. Yémbó ákaá wó. ²⁶ Bíí uyyagé ama ajye gé bós Isrēli apéa nkane amyε ne ate. Amua mangbaré ebwó ne ajóó ne ebwó aké, ‘Enyú delu aḡmé, demye ndé?’ ²⁷ Yémbó muú ayi abó akelé menḡmé wuú mpa, ammu Mosis ne agíí ji ake, ‘Nde muú afyé wó nnó óbé Mfwa esé ne ópane depóré esé?’ ²⁸ ‘Ókelege ntó manwá me nkane óbó ówané muú Ijip yimbó njuú?’ ²⁹ Mosis awuúge mbó, efó ekwó ji metós ne alyáá Ijip, abó afé né meló Midiyan. Alá ewu, abá mendée, abyε baá ande apéa.

³⁰ “Usaá aḡmé upéa ukoóge, Mosis agé ekiénné Esowó né mewε ewé ebó elúle né genóó. Ewena epyε né mashwone, kwókwólé ne mekwε Sinay. ³¹ Mosis agegé mewε ewémbó, ala meno mekpó fuú. Ne ndere ajye kwókwólé mangε ewu chánéné, Atá Esowó jóó efεε ake, ³² ‘Elé me Esowó ayi ukwene ante byε, Esowó ayi Abraham, ne ayi Asek ne Jakób.’ Mosis awuúge mbó, ala maḡweré ne efóó ne akεlege sé mampε melu ewémbó. ³³ Ne Esowó ama jóó ne ji ake, ‘Féré uno uka byε nende melu ewé ótené mbó elé melu ukpea. ³⁴ Me ngé gekpékpégé efwyale ewé áchyεge bós ba né Ijip, ne nwú magbo ayi ebwó alile ne mesómé. Nkawu ne nshulé mme nnó nchwó mféré ebwó né efwyale ewémbó. Nana cho, ntóme wó né Ijip.’

³⁵ “Ne Esowó ató Mosis yina nnó ájyé ábé memféré bós Isrēli né efwyale ne amá be mfwa bwó. Ji ne bós Isrēli abó ashya agíí ji aké, ‘Nde muú afyé wó mfwa ne mepane depóré esé?’ Ne nana Esowó abó ató ekiénné wuú ewé Mosis agéné nkane mewε né genóó eyigémbó nnó echyε Mosis eshyε mampye utóó bíí. ³⁶ Ne Mosis ajyé apye gejamége ufélekpá ne ukpékpé unó né Ijip ne alé féré bós Isrēli. Ama pyε gejamégé ufélekpá né ebéé megelé, ne mashwone ayi ebwó ábó ábelé wye usaá aḡme upéa. ³⁷ Wye Mosis yina ne abó ajóó ne bós Isrēli nno, ‘Esowó atóme nye enyú Muú ekpávε wuú ayifó wye nkane atóme me ne atanege nye né ntone enyú.’ ³⁸ Ema elu wye Mosis yina ne ekiénné Esowó ebó ejóó mejóó ne ji né mfaá mekwε Sinay, gébégé ji ne ukwene ante esé abó áchomé né mashwone. Ne ekiénné Esowó ewémbó echyé ji mabe Esowó ayi alu te kwyakwya nnó achyε ese.

³⁹ “Né gébé géfó ukwene ante sé bina akelege sé manwu Mosis ne áke ji ábelé babá, ne ábó akεlege mankeré né Ijip. ⁴⁰ Ne ebwó ajóó ne Erón aké, ‘Kwyé esé áló uka nnó ájámé esé meti, Mosis ayi aferé esé né Ijip, dekaá fó genó eyi gepyé ji né mfaá mekwε wó.’ ⁴¹ Ala mbó ákwyé meló uka ayi áfulé mpó, áwané menya, ápyéε upε ájele meló uka yimbó nkane uka bwó, ne matóó agóó bwó yendégébé né genó eyigé ákwyé ne amu. ⁴² Ne Esowó agege mbó, ati meso ne ebwó ne alyáá ebwó nnó ápyε nkané eji ebwó. Ne ebwó anoge mḡmεé, mfaá, ne ambe wye nkane ábó ásámé né ḡwe bós ekpávε bíí nnó, ‘Bós Isrēli, enyú deke ne né mashwone né usaá aḡme upea, dewane menya depyé upε, yémbó depyé fó upε bimbó né eta wa. ⁴³ Depye le eta áló uka abi enyú dekwye ne amu. Dekpane géto gé melo uka ayi ákuu Molók, ne dekpane ntó membe melo uka ayi ákuu Refan. Né getú eyige na mbúu nye enyú défε tεε dekoó Babilón.’

⁴⁴ “Ne nkane ukwene ante ese bina ábó ála né mashwone mbó ábó áwya géto gé upε eyi geleré nnó Esowó abó álú ne ebwó. Mosis ne abó akwyé geto eyina wye nkane

eyige Eṣṣwá abó aleré ji nnó apye. ⁴⁵ Ebeléḡe baá bwó áse gétóḡe upε eyigembá mbaá ukwene ante εsé bimbá, ákpa geji gébégé abó akéné ájye ne Joshua áfóḡe mme bós abi alu εféé. Ndere ájye, Eṣṣwá alu bwó mbe abuwú bós bimbá né malá. Ne geto yina gela fa kpaá te gébé eyige Mfwa Devid agbare meló ewé. ⁴⁶ Devid abó alu muú yi Eṣṣwá abó ájelé ji dáo. Né gébé géfó ji anemmyε nnó Eṣṣwá agá ji aténé ji gepu, ji ayi alu Eṣṣwá Jakób. ⁴⁷ Yémbá ele Solomun, maá mfwa Devid, ne abó atené gepúḡe Eṣṣwá.

⁴⁸ “Yémbá epófó nnó Anyátá Eṣṣwá ajwálege né upú εbi bós atené, wye nkane Muu Ekpávε Eṣṣwá abó asamé nnó Eṣṣwá ake,

⁴⁹ ‘Mfaánebuú alu geluó ya ne mme alu genós eyige nnérege uka ba. Nde gefós gepú eyigé muú akage atene nnó mbé wye? Melu fó elu ewé nkage jwále wye? ⁵⁰ Pó me mbós ne nkwyε unó bina ukó?’

⁵¹ “Stefen ájḡḡe mbá, aké ne εbwó, “Enyu antoó makpo, ne bós bi áḡeáḡe matós, enyu degbé matu eke bós bi ála kage Eṣṣwá. Enyú deshya yendé gebé genó eyigé Mendoó Ukpea éjḡḡe wye nkane ukwéne ante enyu abó ápyé. ⁵² Muú ekpávε Eṣṣwá fó alu ayi ukwene ante nyú abó alá kelé manchá ji genwá wó? Abó áwá bós bi Eṣṣwá atámé nnó abó mbe ágaré nnó Maá utós Eṣṣwá ayi wáwálé achwá. Ne achwáḡe enyú dechyé ji mankwá ne dewá ji. ⁵³ Wye enyú abi depye mbá ne debó deselé mabe ayi makiénné Eṣṣwá áchyε enyú ne nána deshya mambélé aji.”

Awá Stefen ne mataá

⁵⁴ Bós kpakapa meló áwuge depó εtiré Stefen ajóó, nchyε anwyóné εbwó, ame áḡelé εbwó mekpo. ⁵⁵ Yémbá Stefen ape nfaánebuú domeé, Mendoó Ukpea εgbeé ji metós ne agé genḡbḡge Eṣṣwá ne ama ge Jisós nkane atené né εgbe εbwónyε Eṣṣwá. ⁵⁶ Ne Stefen aké, “Pεge degé, ngé mbá memombi mfaanebuú enené, ne Maá Nte Mekwáá atené né εgbe εbwónyε Eṣṣwá.”

⁵⁷ Awuúḡe mbá, áḡbé amu matu, ádo elúlú, awá achwó ji mmyε áḡbaré ji, ⁵⁸ ája ji, áfé mekpo meti, áló mantome ji mataá nnó áwá ji. Ne bós abi abó ámalé Stefen mecho mmyε, áferé mandeé bwó áchyε gesagé

muú ayi ákuú ji Sál ne áló Stefen mántó. ⁵⁹ Ne nkane átome ji, Stefen anemmyε aké, “Atá Jisós se mendoó wa.” ⁶⁰ Ewyáḡe ató mánó mme, akalé kenké ake, “Atá Jfyεḡe fó bós bina mmu metós né gabo ayi εbwó ápyéε mbá.”

Ajḡḡe mbá metós ekwé, ne Sál atené εféé akamege ne mekpo nnó áwá ji.

8

Sál akelege manchá genwáḡe bós Jisós

¹ Wye né bii bimbá, bós áló mankelé mati manchá genwáḡe bós Jisós né Jerosale. Ne εbwó abó átyaá áfé né gebagé mewáá Judiya ne Samariya. Wye anḡbá Jisós ne aláa né Jerosale. ² Nkane Stefen abó agbó, bós fó abi ánoge Eṣṣwá abi aláa né Jerosale ákpá genkwó ji anii ne ali ji ne gekpékpéḡe mesóme. ³ Yémbá Sál amyε ele nnó ánií mbwε bós Jisós ako. Akpene upú upú apyεne andeé ne ande áfyé né dená.

Filip Agaré Mekomejós Eṣṣwá né Samariya

⁴ Ne bós ankwólé Jisós abi abó átyaá, ákene malumalu ágarege mekomejós Eṣṣwá. ⁵ Filip abó ashulé áfé né meló Samariya ewé kpaá, agarege depóré Muú yi Eṣṣwá akweré ji elá gefwa. ⁶ Bós áwuú depó εtire ji ajḡḡe, ne áḡe gejaméḡe ufélekpá εbi ji abó apye, ne áta matu ákelege nno agarege wye εbwó garege. ⁷ Ne aló nchyε átanegε gejaméḡe bós mmyε ákalege, ne bós átoóḡe. Bós uchanchi ne ubwéré bós átoó ntó ⁸ Ne bós meló ewémbá álú ne gejaméḡe nechóchó.

⁹ Mende fó abó alu εféé ayi ákuú ji Simun. Abó akpea megya te gachi ne bós Samariya ako ála mano mekpo fuú. Ne asele geme ji nnó alu mená muú. ¹⁰ Bós ako, ambané ne bós kpakpa átá matu awuú genó eyigé Simun ajḡḡe, εbwó aké: “Mende yina awya uto Eṣṣwá εbi upwá amu.” ¹¹ Ne εbwó afwórege wyεmbá néndé abwóléḡe me εbwó te gachi né megya ayi ji akpea. ¹² Ne Filip achwáḡe, agarege bós abya melóméló nkane gefwage Eṣṣwá gelu, ne depóré Jisós Kras, bós ákamé ne ji andée ne ande ne áwyaá bwó manaá Eṣṣwá. ¹³ Simun jimboós ntó áfyéé metós ne Jisós ne áwyaá ji manaá Eṣṣwá. Ne ji ajwólé fí ne

Filip, agene ufélekpá ne ukpékpé unó bi ji apyé ne aláa meno mekpó fuú.

¹⁴ Ne anghá Jisós abi abó aláa né Jerosale, áwuúge nnó bós Samariya nto ákamé mekomejós Esowó, átó Pita ne Jon ewu.

¹⁵ Ajyεge, ágé bós bi ákame ne Jisós ewu ne álo manemmye nnó Esowó átó bwó Mendoó Ukpea, ¹⁶ nendé Mendoó Ukpea élú dankpé ebwó mmye. Abó áwyaá ebwó manaá Esowó mamímamí nkane bós bi ákwólege Atá Jisós. ¹⁷ Pita ne Jon ánerεge manemmye, áneré ebwó amu mmye ne Mendoó Ukpea echwó ebwó mmye.

¹⁸ Simun agégé nkane anghá Jisós áneré bós amu mmye ne Mendoó Ukpea ekpené ebwó mmye, achyé ebwó nka, ¹⁹ ake, “Kpoge me uto bina nnó nnerégé muú ebwó mmye Mendoó Ukpea ekpe ji mmye.”

²⁰ Ne Pita ajós ne ji aké, “Echye wó onó ne nka jyε. Óféré nnó muú akage na echye Esowó ne nka? ²¹ Óbó mechó né utó ebí wó, nende metós wye epó pópó né mbe ushu Esowó. ²² Ne nana kwóre metós wye né ubobo unó bi oferege, ne onemmye nnó Esowó ajinte gabo yina ayi oméé mampye. ²³ Nge nnó okúí fí galógáló, ne gabo awé wó nkane muú denó.”

²⁴ Ne Simun akwó Pita ne Jon mata nnó, “Ebwó ánemmye mbaá Atá Esowó nnó ekage geno gemá eyige ebwó ajós gepyé ji.”

²⁵ Pita ne Jon ánerégé mangaré mekomejós Esowó, álo mankeré né Jerosale. Ne ndere ájyé, ágarege abya Esowó melóméló né gejamgé maló bós Samariya.

Mende ayi atané Etopya akamé ne Jisós

²⁶ Filip alagé meso, ekiénné Esowó echwó ejós ne ji eké, “Kwili, shule ojyé né nte meló. Okwónégé ewu, kwólé meti ewé etane Jerosale ejyε Gasa. Meti ewé ji ajogembó bós ákéné sé wye dós dós.” ²⁷⁻²⁸ Filip awugé mbó ashule afé ewu. Agé mende fó abó ajye nóge Esowó né Jerosale, akerege né mekó wuú, ajwóle né mboó gese uka upea ayi géjuná ne gejame. Abó alu muu kpaá né meló Etopya ji agbarége egbógóló mekwa nka ewe Kandise Mfwa mendée ayi abós meló ewémbó. Abó ajwóle ajoge nwe ayi Asaya muu ekpavé Esowó asámé. ²⁹ Ne Mendoó Ukpea ejós ne Filip eké, “Ke chó bané mboó gese yimbó.” ³⁰ Eféé ne Filip abó

ajye bané ji ne awuú ndere mende yimbó ajoge nwe Asaya. Filip agíí ji aké, “Okagembó genó eyige ojoge?”

³¹ Mende yimbó aké, “Mpye mbó nnó ne nkaá ayi muú alá pó mangaré me ula wó.” Ne akuú Filip nnó akwó mfaá mboó gese, ajwóle ne ji. ³² Melu nwe ewé ji ajoge mbó eké, “Abó alu nkane egóhme ewé ágbaré ajye wá, ye mankale ekále wó wye nkane maá egóhme ayi ákpálege ji bya mmye alá kálégé. ³³ Achyé ji mekpó genós ne ye muú yi apané mpa wú cho apó. Wáa akuú nyé mabó baá bii nkane áchós mbó ji genwá?”

³⁴ Muú kpaá yimbó agíí Filip aké, “Garé me, Muú ekpávé Esowó yina ajoge mbó depó ti getuge wáa? Ajogémbó le ne gemε jii wáa ne muú yichá?” ³⁵ Ne Filip aló mangaré ji né nwe yina, abya melóméló ayi akené atúu ne Jisós.

³⁶ Ndere ákene ájyé, ákwóné mbaá yi nnyi nélú, muú kpaá yimbó ake, “Gé nnyi na, ndé gemage gbé nnó owyaágé me manaá Esowó?” ³⁷ [Filip ashúú ji meko aké, “Mboge ofyεgé metós meko ne Jisós nkage wyaá wó manaá Esowó”. Ne ake: “Nkame nnó Jisós alu Maá Esowó”.]

³⁸ Ne Muú kpaá yimbó aké ápye mboó gese atené ebwó ne Filip áshulé afé né nnyi, ne Filip awyaá ji manaá Esowó. ³⁹ Ebwó átánégé mmu nnyi, Mendoó Ata ekpa Filip ayi mende yimbó alá ge sé ji wó. Yémbó akené wye ajye ne nechóchó. ⁴⁰ Filip ake apele agé nnó ji alu né Asotus, ne akene ajye, agarege abya melóméló né maló ayi álú né gebagé mewaá eyigembó kpaá te akwóné meló Kaisaria.

9

Sól akwóré akame ne Jisós

¹ Yémbó Sól alú tóme eshyε, afelege bós Jisós amε nnó awane ebwó, nká wu ne ajye agé etukpe ampyé upe Esowó, ² nnó asá bó nwe ató né macha mmyemenene bós Jus áyi álú né meló Damaskós nnó mbógé ajyεgé agégé bós bi akwólege meti Jisós, apye bwó, awé, achwó ne ebwó né Jerosale.

³ Ndere alya ajyé, gébége alε kwókwólé ne Damaskós wye mbélépó gengbó gétané mfaánebuú, geshwané gegyá ji mme. ⁴ Gengbó eyimbó gékpégé ji amε, akwé mme

ne awú nkane muú fɔ akuú ji aké, “Sɔl, Sɔl, ndé ɔkelege mancho me geḡwá?”

⁵ Sɔl agíí aké, “Wɔ waá Atá?” Meko yimbo aké, “Élé me Jisós ayi ɔkelege mancho ji geḡwá. ⁶ Yémbɔ kwili ka, kwóné né melo ewémbɔ, eféé ágárege nyé wɔ geno eyige ɔbɔ́ mampye.”

⁷ Bɔ́ bi ábó akéne ne Sɔl áwúgɛ meko yimbo, ágé muú fɔ wɔ́, matye mawá bwó meno. ⁸ Sɔl akwilege tené, agéné sé mbaá. Agbaré ji ebwɔ́ áfé ne ji né Damaskɔs. ⁹ Abelé ndɔ́ eléé né melo ewémbɔ, ye mbaá agené, menyéé anyéé, manaá anyú.

¹⁰ Muú Jisós fɔ abó alú né Damaskɔs yimbo ákuú ji Ananya. Ne bií fɔ agé Jisós né ame gejyá, ne Jisós akuú ji aké, “Ananya” ne Ananya ashúú ji meko aké, “Atá gé me na.”

¹¹ Ne Jisós aké ne ji, “Kwile ka, ɔjyé né menɔ́ meti ayi ákuú nnó Cho. ɔkwónégé né gepú Judas, gíí mende fɔ ayi atané melo Tasɔs, ákuú ji Sɔl. Alu eféé anenemmye, ¹² ne abó agé ame gejyá ndere mende yi ákuú ji Ananya achwɔ́ nere ji amu mmye nnó ama ló mangéné.”

¹³ Yémbɔ Ananya aké, “Atá, gejamégé bɔ́ agaré mé me nkane mende yina akelege manií mbwɛ bɔ́ bye né Jerosale. ¹⁴ Ne anɔ́ baá áchyé ji uto nnó áchwɔ́ pye bɔ́ ako bi anenemmye ákuú mabɔ́ mye.”

¹⁵ Ne Atá Jisós aké ne ji, “Chó wye ewu néndé njya mende yimbo nkane muú utó wa nnó agaré mekomejɔ́ wa mbaá bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus ne afwa bwó ne bɔ́ Isréli ntó. ¹⁶ Me nlerege nyé ji nkane ábɔ́ mangé gejamégé efwyale getú ya.”

¹⁷ Ne Ananya ajye kpé mmu gepú eyige Sɔl alu wye, anéré ji amu mmye ne ajɔ́ ne ji aké, “Menmé wa Sɔl, ele Ata Jisós ayi ɔbɔ́ ɔgené né meti gébégé ɔchwɔ́ fa, ne atómé me nnó nchwɔ́ mpye wɔ́ ɔma ɔgené ne nnó Mendoó Ukpea echwɔ́ kpe egbeé wɔ́ metɔ́.”

¹⁸ Wye tenétené yimbo, Sɔl awuú unó fɔ eké ufá meshuú utané ji ame ne alɔ́ mangéné. Ne akwili ka, áwyá ji manaá Esɔwɔ́. ¹⁹ Ne ama lɔ́ menyéé manyéé, anyege abó eshye.

Sɔl agaré mekomejɔ́ Esɔwɔ́ né Damaskɔs

Sɔl abelé mboó ndó né Damaskɔs ne bɔ́ Jisós, ²⁰ afé tenétené né macha mmyemenene bɔ́ Jus, agarege bɔ́ nnó Jisós alu Maá Esɔwɔ́.

²¹ Bɔ́ áwúgɛ mbɔ́, epwɔ́ ebwɔ́ uto ne ágigé ate aké, “Pɔ́ mende yi akéne, awáne bɔ́ bi akwɔ́lege Jisós né Jerosale na? Pɔ́ achwɔ́ fa manwé bɔ́ ájye ne ebwɔ́ né Jerúsale?”

²² Yémbɔ Sɔl ajye wye mbe, agarege mekomejɔ́ Jisós ne eshye ne apye bɔ́ ákaá né gejamégé mati nnó Jisós alu Muú yi Esɔwɔ́ akweré ji elé gefwa. Ewémbɔ epye bɔ́ Jus abi álú eféé né Damaskɔs ápɔ́ sé ne meko manshuú ji.

²³ Ebélegé gejamégé ndɔ́, bɔ́ Jus áchomé ásɔ́ mala manwá Sɔl. ²⁴ Yémbɔ Sɔl áwuú geju nnó bɔ́ Jus ájwálé né mano geḡkagé melo, ábáme nnó ágégé ji awá. ²⁵ Yémbɔ bɔ́ bi akamé mekomejɔ́ Sɔl, áse ji utuú uma, afye né gésá, ápye ji achyá mfaá geḡka, áshulé ji mme nnó ábó ajye.

Sɔl afé né Jerosale

²⁶ Sɔl akérége né Jerosale, afé mancho ne bɔ́ Jisós, ebwɔ́ ábó néndé ebwɔ́ ákamé fɔ́ nnó Sɔl áfyéé metɔ́ ne Jisós wɔ́. ²⁷ Yémbɔ Banabas achwɔ́ se ji, áfé mbaá anḡbá Jisós. Ne agaré ebwɔ́ nkane Sɔl agené Atá Jisós né meti Damaskɔs, ne nkane Atá Jisós ajɔ́ mejɔ́ ne ji. Ama garé nkane Sɔl abó agaré depɔ́ etire Jisós gbɔ́gɔ́ né melo ewémbɔ. ²⁸ Eféé alɔ́ mankené ne bɔ́ Jisós ako né Jerosale, agarege depɔ́ré Jisós ayi álá pɔ́ ne efɔ́. ²⁹ Gébé eyi gefɔ́, Sɔl agarege bɔ́ Jus abi ajɔ́ge Grek ne anye mbeé ne ebwɔ́ né depɔ́ré Jisós. Ne ebwɔ́ ákélege meti manwá ji. ³⁰ Bɔ́ Jisós áwúgɛ geju eyigembɔ́, áse ji áshulé áfé né melo Kaisaria ne até ji nnó ajye melɔ́ Tasɔs.

³¹ Né gébé eyigembɔ́ machomele bɔ́ Jisós ayi álú né gebagé mewaá Judiya, né Galilií ne Samariya ápɔ́ sé ne efɔ́ metɔ́. Ebwɔ́ ánóge Esɔwɔ́ ne áwuú le mekomejɔ́ wú. Mendoó Ukpea efyéé bwɔ́ eshye ne machomele bwɔ́ áwene ájye mbe.

Pita afé né melo Lyda ne melo Jopa

³² Pita abɔ́ akene malɔ́malɔ́ agene bɔ́ Esɔwɔ́. Ne bií uma afé né melo Lyda mangé bɔ́ Jisós abi alu ewu. ³³ Eféé agé mende fɔ́ ayi ameeé uchanchi, ákuú ji Enias. Nemeé eni néba ji mme né anḿ aneé. ³⁴ Ne Pita ajɔ́ ne ji aké, “Enias, Jisós Kras alɔ́ mampye wɔ́ nnó ɔtoó, kwili ka, pwi gébɔ́ jye.” Tenétené yimbo Enias akwili ka.

³⁵ Ne bós ako abi alú né Lyda ágégé nnó mende yimbó ató, ebwó áfyé mató ne Jisós wyembó ntó ne bós bi alú né gebage mewaá Sharón áwuúge mbó áfyé ntó mató ne Jisós.

³⁶ Mendée fò abó alu né meló Jopa, ákuú ji Tabita, alu maá utó Jisós. (Ne ákuú ji né meko Grek nnó Dokas, ula utené nnó mekwóbu.) Abó apye galógáló yendegébé, apoóge ubyá bós. ³⁷ Né gébé eyigémbó, akwé nemée, ala mbó agbó. Ne áshwóné genkwó ji ábelé mmu maá gepú né mfaá eyón. ³⁸ Jopa yina alu kwókwólé ne Lyda. Bós Jisós áwuúgé nnó Pita alu né Lyda átó ande apea ewu, ájyégé áké ne ji, “Nte esé, chwó wáwá.” ³⁹ Ne Pita akpomé mmye, akwili, afé ne ebwó. Akwónégé áse ji akwó mfaá eyón. Ne akwi andée ako abi alu eféé, áchomé áno ji mme, álili álerege Pita ufó mandée ayi Dokas ájomé ebwó gébége ji alu mebe. ⁴⁰ Pita abú ebwó ako atané dafye, ató manó mme anenemye mbaá Esówo. Eké ewyage ape genkwógé mendée yimbó ama akuú ji ake, “Tabita, kwili ka”. Tabita anene amé, agégé Pita, akwili, ajwólé ka. ⁴¹ Pita agbaré ji ebwó, apoó ji akwili téné. Akuú bós Jisós ne akwi andé bimbó, áchwógé achye ji eta bwó ⁴² Bós ako né gebagé Jopa áwu abya yina ne gejámé áfyéé mató ne Ata. ⁴³ Ne Pita abelé gejamégé ndó né Jopa né gepúgé Simun, mende yi apame mekómenya.

10

Ekíénné Esówo egaré Kónelyos nnó aló Pita achwó

¹ Mende fò abó alu né meló Kaisaria. Akuú ji Kónelyos. Abó alu muú kpáá bós bee né meló Rom. Ji ne anyáne uchome bós bee ebi ákuú nnó abi átané Itali. ² Ji ne bós dachi wú ako, ánoóge Esówo. Anenemmye yendégébé ne apye galógáló dós mampóó bós Jus abi alú mbya. ³ Bií fó genógé kálánká eléé ne nwómésé, agé amé gejya nkane ekiénné Esówo echwó kuú ji nnó, “Kónelyos.”

⁴ Efó ekwó ji metó ne ató ewu amé mmye agii áké, “Atá ndé?”

Ekíénné Esówo eshuú ji meko eké, “Esówo awú mmyemenené jyé ne agé ntó utó ulóuló ebi opye ne atée wó. ⁵ Nána tó bós ájye

né meló Jopa, ákuú mende fò ayi akamege Simun Pita. ⁶ Ji ajwólege ne Simun, mende yi apame mekómenya. Gepú jí gelú né mbale ebéé mega.” ⁷ Ekiénné Esówo ejógé mbó ekwili efé, ne Kónelyos akuú bós utó bií abifó apeá ne akuú ntó muú bee ama né geluage abi ábamé ji ayi anoge ntó Esówo. ⁸ Ebwó achwógé agaré ebwó yendé genó eyi gebó gepyé ji ne átó ebwó né Jopa.

⁹ Bií ujjágé, bós bimbó átané áfé, ne kálánká efyanepéa eké ekwónege, ebwó ale kwókwólé ne Jopa. Gébé eyigémbó ntó Pita abó akwó mfaá eyón manemmye. ¹⁰ Ne mesa aló mamye ji, akélege menyéé manyéé, yémbó menyéé alú gambé. Gébé eyigémbó ne abó agené amé gejjá. ¹¹ Agé nkane menombi mfaánebuú enené, geno gefó eké gekpekepege gebagé ndé getané mfaá, geshúlege eké ágbaré geji né manjú ani. ¹² Né gebagé ndé yimbó ufó menya ufó ufó, mmyó ne denywóné delú wye. ¹³ Ne awuú meko muú fò aké, “Pita, kwilé ka, wá nyéé.”

¹⁴ Pita ake, “Ngba Atá, te ntané aló nlú ganyé genó eyigé ebéé esé éshyaá.”

¹⁵ Meko yimbó ama jóó ne ji aké, “Pita, oshyagé fó geno eyige Esówo ake gelóme nnó gelómé fó.” ¹⁶ Meko yimbó ajoó ne ji né manjáne aléé, ne geno yimbó gekwó gekéré mfaánebuú.

¹⁷ Ndere Pita alu férege ula amé géjya ayi ji agené, bós bi Kónelyos ábó átomé, ákage gepúgé Simun, áchwó téné né menó gébámé. ¹⁸ Ebwó agii áké, “Menké fò alú fa ayi akuú ji Sinun Pita?”

¹⁹ Ndere Pita alu férege ula amé gejjá ayi ji agené, Mendoó Ukpea eké ne ji, “Ge, ande fò aléé alu dafye, ápéle wó. ²⁰ Kpóme mmye, oshúlé ojye ne ebwó, ochóge gébé nénde me ne ntómé ebwó eta wyé.” ²¹ Ne Pita ashulé, ajye báne ande bimbó aké, “Me ne nlú muú ayi enyú dekelege. Nde mechó enyu dechwó?” ²² Ebwó áshuú ji meko áké, “Elé Kónelyos, muú kpaá bós bee ne atomé esé nnó dechwó kuú wó. Ji alu muú metó melóméló ne anóge Esówo ne bós Jus ako aféége ji. Ekiénné ukpea echwó gare ji nnó akuú wó ochwó né gepú ji nnó ji awuú mekomejóó wyé.”

²³ Ne Pita ase ebwó, ájye béle ne ji.

Pita gare mekomejǎ́ Ɛsǎwǎ né gepúge Kǎnelyos

Ujyágé, Pita ne ande bimbǎ áǎ manjye ne bǎǎ bifǎ bi ákamé ne Jisós abi áǎ melǎ Jopa áfé ntó ne Ɛbwǎ. ²⁴ Akéne wye ájye, ujyágé áke ákwǎné melǎ Kaisaria. Ne Kǎnelyos abǎ akuú bǎǎ ula gepú bii ne ajeé bíi ne Ɛbwǎ ako ábǎ ájwǎlé ágili Pita. ²⁵ Nǎere Pita achwǎ kpé mmú, Kǎnelyos ajye bane ji, ató manó mbe ushu wuú, áǎ manogé ji. ²⁶ Yémbǎ Pita agaré ji aké, “Kwilé téné, me nlu wye mekwaá nkane wǎ.” ²⁷ Kǎnelyos akwili ka, Pita áǎ manjǎǎ ne ji ajye mmu. Nǎere akpǎné mmu, Pita agé gejamégé bǎǎ áchomé. ²⁸ Ne ajǎǎ ne Ɛbwǎ aké, “Ɛnyú dekaá chǎjéné Ɛbé Ɛsé bǎǎ Jus Ɛké muú Jus achónégé fǎ menyammye wuú ne muú ayi áǎ pǎ muú Jus ye manjye né gepú jí. Yémbǎ Ɛsǎwǎ aléré me nnó mbyágé fǎ muú ye manshye ji nnó alóme. ²⁹ Ne nchwǎ nkane ǎkuú me ye gébé nchǎ wǎ. Nnó ǎkage garé me ula bi ǎkuú me?”

³⁰ Ne Kǎnelyos ashúú ji meko aké, “Nǎ Ɛle Ɛní né gefǎ gébé yina kálǎnjǎ Ɛlé ne nwǎmésé, mbǎ nǎ mmu nnemmye. Ɛké Ɛwyage ngé mende fǎ ayi afye mandé yi áshwǎnege, achwǎ tene me mbe ushu. ³¹ Akuú me aké, ‘Kǎnelyos, Ɛsǎwǎ awuú mmyemenene jy ne atée nkane ǎpǎoge ubyá bǎǎ yendégébé. ³² Tǎ muú fǎ né melǎ Jopa ajye kú mende fǎ ayi akamege Simun ákuú ji ntó Pita. Alu né gepúgé Simun ayi apame mekǎmenya, gepú jí gelu né mbale Ɛbéé mega’. ³³ Ne nwuúgé mbǎ ntó bǎǎ téneténe nnó áchwǎ ákuú wǎ, Ɛlǎ nǎere ǎchwǎ. Nana gé, Ɛse delu né mbe ushu Ɛsǎwǎ degili nnó dewuú unó uko Ɛbi Atá agaré wǎ nnó ǎgaré Ɛsé.”

³⁴ Ne Pita ajǎǎ aké, “Nána nkaá wǎwǎlé nnó Ɛsǎwǎ apǎ fǎ ne angyá ne bǎǎ bifǎ. ³⁵ Mbǎgé muú anóge Ɛsǎwǎ ne ake apye unó bi úlú cho ye atané le ndé geba, Ɛsǎwǎ asele ji nnó alu muú wuú. ³⁶ Ɛnyú debǎ dewuú ntó mekǎmejǎǎ ayi Ɛsǎwǎ atómé mbaá bǎǎ Isrelí nnó Jisós Kras ne alu muú yi abǎ achwǎ pye bǎǎ ábé nesǎ ne Ɛsǎwǎ. Kras yina ne alu Atá yi abǎǎ bǎǎ ako. ³⁷ Mekomejǎǎ ayi abǎ akwǎlé ayi Jǎn abǎ agaré ne awyaáge bǎǎ manaá Ɛsǎwǎ. Mekomejǎǎ yina áǎ né Galilíi ake akwǎné malǎ bǎǎ Jus ako.

³⁸ Ɛnyú dekaá nkane Ɛsǎwǎ abǎ ajyá Jisós ayi Nasaret, apye Mendoó Ukpea Ɛchwǎ ji mmye ne ama chye ji uto. Ake mbaá meko apye galǎgǎǎ, aféré bǎǎ bi alu né amu danchǎmelǎ apye Ɛbwǎ atóo. Ne Ɛsǎwǎ abǎ alu ne ji. ³⁹ Ɛsé delú bǎǎ bi dekpǎné ame degené unó uko Ɛbi ji apye né Jerosale ne malǎ bǎǎ Jus ako. Ne bǎǎ Jus áwǎ ji mfaá gekwa, ne áwǎ ji. ⁴⁰ Yémbǎ ndǎ Ɛléé Ɛkwǎnégé, Ɛsǎwǎ apye ji akwile né negbo ne apye Jisós aléré mmye mbaá bǎǎ. ⁴¹ Ne bǎǎ ako fǎ ágené ji wǎ, Ɛlé Ɛsé bi Ɛsǎwǎ abǎ ajyá nnó meso gébé degarége mekomejǎǎ wuú ne degené ji. Ɛsé debǎ denyé ne denyú ne ji gébégé Ɛsǎwǎ apye ji akwile né negbo. ⁴² Agaré Ɛsé nnó degarege mekomejǎǎ mbaá bǎǎ, nnó Ɛsǎwǎ ajya ji nkane muú yi apane ny Ɛmpa ayi bǎǎ bi alu abe ne abi agbǎ. ⁴³ Wye Jisós yina ne bǎǎ Ɛkpǎvé Ɛsǎwǎ ako abǎ agaré nkane ji alu, nnó muú afyegé metǎǎ ne ji, Ɛsǎwǎ ajige ny nte gabo yi muú yimbǎ apye getúgé Jisós.”

Mendoó Ukpea Ɛchwǎ mbaá bǎǎ bi áǎ pǎ bǎǎ Jus

⁴⁴ Nǎere Pita alu ájǎge ne bǎǎ ako bi alu Ɛféé áwuú, Mendoó Ukpea Ɛkpe Ɛbwǎ mmye. ⁴⁵⁻⁴⁶ Bǎǎ bi ákamé ne Jisós abi ábǎ áchwǎ ne Pita, álu bǎǎ Jus. Áwuúgé nkane bǎǎ bimbǎ ájǎge ufǎǎ mejǎǎ, áféege Ɛsǎwǎ nnó aneá dǎǎ. Ala mano mekpǎ fuú nnó Ɛsǎwǎ achyé Ɛchye wuú Ɛwé Mendoó Ukpea mbaá bǎǎ abi áǎ pǎ bǎǎ Jus. Ne Pita ajǎǎ aké, ⁴⁷ “Té nǎere Mendoó Ukpea Ɛchwǎ bǎǎ bina mmye wye nkane Ɛbǎ Ɛchwǎ eta Ɛsé, nnó muú fǎ akage gbé nnó áwyáge Ɛbwǎ manaá Ɛsǎwǎ?” ⁴⁸ Ne Pita ake ájye áwyaá Ɛbwǎ manaá Ɛsǎwǎ né mabǎ Jisós Kras. Ɛwyagé bǎǎ bina ákwǎ Pita mata nnó abelé ne Ɛbwǎ né mboó ndǎ.

11

Pita Agare geno eyi gepyé né gepúge Kǎnelyos

¹ Ɛbélégé angbá Jisós ne bǎǎ Jisós ako, abi áǎ né gebagé mewaá Judiya áwuú nnó bǎǎ abi áǎ pǎ bǎǎ Jus ákamé ntó mekomejǎǎ Ɛsǎwǎ. ² Ne gepǎgé bǎǎ Jus gelu nnó ábǎ mansǎ muú nsǎ ne ákwǎné mambé muú Ɛsǎwǎ. Ɛbélégé Pita akérégé né Jerosale, bǎǎ

Jisós abi áḡbaré gepó eyigémbó áló manwamé ne ji, ³ aké, “Ulannó ójye mbaá bós bi alá só ebwó nso wó te ónyé menyéé ne ebwó?”

⁴ Ne Pita aló mangaré ebwó unó uko bi ubó upyé, gema, gema aké,

⁵ “Ndere mbó nlu né meló Jopa, nnénemmye, eké ewyage ngé ame gejya nkane genó fó getané mfaánebuú geshulege mme. Gelu eké gekpékpéḡé gebagé ndé eyi áḡbaré manóo ani, gechwó téne kwókwólé ne me. ⁶ Né gebagé ndé yimbó, ngé ufóó menya ufóó ufóó, ebi bós aséé, eyi mewaá, eyi meló, ne eyi nnyi ne denywóné. ⁷ Ne nwuú meko muú fó akuú me aké: ‘Pita, kwile ka, wá nye.’ ⁸ Nké, ‘Nḡba Atá, te ntané aló nlu danye genó eyigé ebé esé eshyá’. ⁹ Ne meko yimbó ama jóó ne me aké, ‘Pita óshyagé fó geno eyige Esówo ake gelóme nnó gelómé fó’. ¹⁰ Meko yimbó ajóó né maḡáne aléé ne geno eyigémbó gekwó gekéré mfaánebuú.

¹¹ “Wye né gébé eyigémbó, ande fó áléé áchwó ne gepú eyigé mbó njwólege. Muú fó né Kaisaria ne abó atómé ebwó nnó áchwó ákuú me. ¹² Ne Mendoó Ukpea eké njye ne ebwó, mbege fó né anḡyá. Ne áḡmé bina akéné abi átané meló Jopa, akwóle me defé né gepúge Kónelyos. ¹³ Ne dékpéḡé mmu, Kónelyos aló mangaré esé nkane ji abó agené ekiénné Esówo né gepú jí. Egaré ji nnó ató muú fó ajye né Jopa, ákuú mende fó yi mabó mií amibó makamege Simun, ¹⁴ ne achwóge, agarege nye ji ne ekwó wuú mekomejóó ayi aférege nye ebwó né efwyale gabo. ¹⁵ Ne nló mangaré mekomejóó Esówo, ndere njóge, Mendoó Ukpea echwó ebwó mmye wye nkane ebo nya mbe echwó eta esé. ¹⁶ Ngéḡé mbó, ntée genó eyi Atá Jisós abó ajóó ne esé nnó, ‘Jón abó fyé bós né nnyi yémbó Esówo afyéé nye enyú né amu Mendoó Ukpea.’ ¹⁷ Ne mbóge Esówo achyé bós bimbó gefóge echye ewé ji abó achyé esé gébéḡé défyéé matóó ne Ata Jisós Kras, me nlu waá mangbé ji nnó apyége geno yi gejeé ji metóó.”

¹⁸ Bós bina áwúḡé mechó ewé, matóó akwené bwó ne áló mamféé Esówo áke, “Mbó ewé etene nno Esówo achyé bós abi alá pó bós Jus gébé nnó ákwóré matóó ne abó genwá.”

Mekomejóó Jisós aké akwóné né Antiók

¹⁹ Ndere abó achyéḡe bós abi ákamé ne Jisós efwyale gébéḡé áwáné Stefan, epye ebwó átyaá malómaló. Abifó áfé meló Fonisiya, abifó áfé meló Syaprós ne abifó áfé Antiók. Ajyegé mbó, ágarége abya Jisós wye mbaa bós Jus. ²⁰ Bós Jisós bifó átané né meló Syaprós ne Seren, áfé ntó né Antiók. Akwónéḡé ewu, ágaré abya Jisós mbaá bós Grek. ²¹ Esówo apóó bwó dós ne apye gejaméḡé bós áfyéé matóó ne Jisós.

²² Ne echomele bós Jisós abi alu né Jerosale, áwuúḡé abya yina, átó Banabas né meló Antiók. ²³ Banabas ajyegé ewu, agé nnó Esówo aléré ebwó ulóó melu dós, metóó ego ji, afyé bwó ako eshye nnó, “Áḡbaréḡé depóré Jisós metóó ema. ²⁴ Banabas yina alu muú yi awya gepó gelógeló, uto Mendoó Ukpea ujá ji mmye ne áfyéé metóó ne Esówo.” Gejaméḡé bós áma ákamé abya Jisós né meló Antiók ne echomele bwó ewéne ejye mbe.

²⁵ Ebéḡé Banabas ajye kéle Sól né meló Tasós. ²⁶ Agéḡé Sól, ase ji, ebwó áfé né Antiók. Abelé eféé ḡme kpogele ne echomele bós Kras, álérege gejaméḡé bós depóré Esówo. Eíé né Antiók ne áló mankuú bós bi ákamé ne Jisós nnó *ánkwólé Kras.

²⁷ Né gébé eyigémbó bós ekpávé Esówo fó átané Jerosale áshulé áfé né Antiók. ²⁸ Ne Mendoó Ukpea epye muú bwó ama ayi akamege Agabos akwile ka, agaré nkane mesa akwéne nye mme meko. Ne ebéḡé mesa yimbó akwé gébéḡé Klodyos alu mfwa né Rom. ²⁹ Ndere bós Jisós abi álú né Antiók abó áwuú mekomejóó yina, áke, “Yéndémuú áchwó ḡká nkane ji awya, ebwó apóó anḡmé bi alu né mme Judiya.” ³⁰ Ebwó ánywéréḡé ḡka yimbó, átó Banabas ne Sól nnó ájyé áchyé ákpákpá echomele bós Jisós né Jerosale.

12

Mfwa Heród apye bós Jisós ágé efwyalé dós

¹ Né gébé eyigémbó, mfwa Heród aló mankelé mati manchó genwáḡé bós bifó abi álú né echomele bós Jisós. ² Agaré nnó áwá Jemsi menḡmé Jón ne aparaja. ³ Mfwa Heród, agéḡé nnó ego bós Jus matóó, agaré ntó nnó ápye Pita. Ne ápye ji né bii bi ánye epaá bred ayi alá mualé. ⁴ Apyege Pita, áfyé denó,

ne ábélé b̄ó bee matoó aneé nnó ábámé ji, yendé ntoó neluú b̄ó ani. Her̄od ab̄o ashu abelé nnó epaá kwyakwya defwe ekogé, asle Pita afé mbe ushu b̄ó nnó ápa mecho wuú. ⁵ Ndere Pita alu né deno, echomele b̄ó Jis̄s anenemmye d̄ó mbaá Es̄wo ne eshye yendégébé né getú ji.

Ekiénné Es̄wo aféré Pita né deno

⁶ Né utuú bi Her̄od ab̄o ashuu nnó ujjage aférége Pita né deno, ápa mpa wuú, Pita ab̄o abelege met̄ó met̄ó b̄ó bee apea. Ebw̄o áb̄o awé ji amu ne b̄o mkp̄ok̄oné apea. B̄ó bee bif̄ó álú dafye abáme gepúgé deno. ⁷ Wye né utuú bimb̄o ekiénné Es̄wo ekw̄o mmu gepúgé deno mbélép̄o, ne mbaá meko aḡené. Enyigé Pita né nen̄k̄ó, Pita apée gejjá, eké ne ji, “kwile ka wáwá”. Ténéténé yimb̄o b̄o mkp̄ok̄oné átané Pita amu ákwé mme. ⁸ Ema j̄ó ne ji eké: “Fye mandeé jye ne unó uká bye, owé ekanda okwólé me.” ⁹ Pita akwólé ji ne ndere ebw̄o átanegedafye, ji akaá f̄o nnó geno eyige ekiénné Es̄wo epye eta wú gelú wáwálé w̄o, aféré nnó agéné mb̄o le gejjá. ¹⁰ Pita ne ekiénné ewémb̄o ákoó ntoné b̄ó bee eniné mbe, ama koó eniné nekw̄olege, ne áchw̄o kw̄one nana né menombi gen̄ká ewé elu gesegese, onenégé ewu ne ofé mbe melo. Menombi ewémb̄o enené ewu amb̄ó, ne ebw̄o átané dafye. Akégé gachye, ekiénné ewémb̄o elyaá Pita éfé.

¹¹ Ne Pita akérégé né def̄ó ti aké: “Nkaá wáwálé nnó Ata Es̄wo át̄ó ekiénné wuú nnó echw̄o féré me né amu Her̄od ne uno bi b̄ó Jus ab̄o ashuu mampye me.”

¹² Ndere Pita akaá geno eyi geb̄o gepyé ji, afé né gepúgé Meri ayi alu mma Jon Mak̄os ne gejamégé b̄ó áb̄o áchomé eféé anenemmye mbaá Es̄wo. ¹³ Adogé menombi, gen̄ka, meso mendée yi apye ut̄ó né gepú yimb̄o achw̄o gii ne ákamege Ruda. ¹⁴ Akaágé nnó gé meko Pita mb̄o, met̄ó ego ji d̄ó te ajinte manene menombi, ab̄o ajyegaré b̄ó bimb̄o nnó Pita alu mb̄o dafye. ¹⁵ Ebw̄o aké ne ji, “Omée gebw̄o.” Yémb̄o atome wye eshye ajoge nnó élé Pita. Ne ebw̄o ake: “Nd̄of̄o élé mekp̄ée wuú.” *

¹⁶ Ne Pita alu dó wye doó, anené menombi ágégé nnó élé Pita wáwálé mátye

mawa ebw̄o meno. ¹⁷ Pita akp̄egé mmu, afu ebw̄o ebw̄o nnó akwéné mej̄ó. Ne aló mangaré ebw̄o nkane Es̄wo aféré ji né deno. Anérégé ake: “Agaré J̄emsi ne b̄ó Jis̄s bif̄ó ntó.” Ne atané afé geba eyigé chá.

¹⁸ Bii ujjagé b̄ó bee áló man̄kelé Pita ne ágé ji w̄o, mat̄ó atyá bw̄o mmu ála yayaya ne ágige gem̄e gebw̄o aké: “Nde gepye ne Pita?” ¹⁹ Mfwa Her̄od awúgé mb̄o, at̄ó b̄ó nnó ákélé ji ne ágé w̄o. Akuú b̄ó bee bimb̄o, agii bw̄o b̄o nkwe. Anérégé ake ajyewá ebw̄o. Epyegé mb̄o Her̄od alyá gebagé Judiya afé kpé né melo Kaisaria.

Negboné Mfwa Her̄od

²⁰ Né gébé eyigémb̄o, mfwa Her̄od ab̄o awamege ne b̄ó Tiya ne Sid̄on. B̄ó bimb̄o ácho, áchw̄o mangé ji. Achw̄ogé áb̄o mbe ágbaré Blastus dejeé. Blastus alu muú yi ágbárege dachi mfwa. Ne ebw̄o aké ji ane mfwa mmye, nnó ebw̄o abe né nes̄o, nendé menyéé atanegedafye le né melo mfwa.

²¹ Bii ebi Mfwa Her̄od ab̄o akwye ukw̄onege, afye mandeé gefwa jii, ajwólé né gelu, agare b̄ó bimb̄o mekomej̄ó. ²² Ne ebw̄o áló man̄kalé aké: “Elé Es̄wo ne ajoge ep̄f̄o mekwaá.” ²³ Ténéténé yimb̄o ekiénné Es̄wo echw̄o hmé mfwa Her̄od nemée mmye gétúgé alá shuú enogé ewémb̄o mbaá Es̄wo w̄o. B̄o dámmwólé ánye ji mbwi un̄e, agb̄o.

²⁴ Ye nkane dep̄o tire na depye, mekomej̄ó Es̄wo awene ajye mb̄emb̄e, ne gejamégé b̄ó áfyéé mat̄ó ne Jis̄s.

²⁵ Ndere áb̄o át̄ómé Sol ne Banabas né Jerosale, ebw̄o anéré ut̄ó bw̄o gébégé akerege né Antiok, áse Jon Mak̄os afé ne ji.

13

At̄ó Banabas ne Sol

¹ B̄ó f̄o áb̄o álú né echomele b̄ó Jis̄s né Antiok, abi f̄o álú b̄ó ekpavé Es̄wo ne abi f̄o álú anleré ebw̄o álú: Banabas, Simyon ayi akuú ji Niger ne Lukios ayi atané melo S̄eren ne Man̄en ayi ebw̄o ne mfwa Her̄od áwéné mbaa ama ne Sol. ² Né gébé gef̄o b̄ó Jis̄s bimb̄o ako álya menyéé kpékpé, áféege Es̄wo. Ewyágé Mendoó Ukpea eké ne ebw̄o: “Férege Sol ne Banabas né geluage nyú ájyepye ut̄ó bi njyá ebw̄o nnó ápyé.”

* 12:15 Elú wáwálé nnó: Ekiénné Es̄wo Pita.

³ Ne áwuúge mbò, áma lyaá menyéé kpékpé, áne mmye mbaá Esòwò. Anérégé, áneré ebwó amu mmye ne átó ebwò nnó ájyé.

Banabas ne Sòl áfè melò Syapròs

⁴ Ndere Mendoó Ukpea ebó etómé ebwó, átané áfè né melò Selusha. Akwónégé, ákpe ékpe, áchyá áfè melò Syapròs. ⁵ Ebwó ákwónégé melò Salamis, ályá ékpe bwó eféé, ákéne agarege mekomejóó Esòwò né macha mmyemenene bós Jus. Jòn Mak akene ne ebwó, apoge né utóó.

⁶ Ake kpaá áchyá ákwóné melò Pafòs. Eféé ábané muú megya fò ayi ákuú ji Ba-Jisòs. Alu muú Jus ne akene abyòge gebyò nnó ji alu muú ekpávè Esòwò. ⁷ Ne Ba-Jisòs yina alu mejeé Sègòs Pòlòs ayi alu gòmena né gebagé mewaá eyimbò. Gòmena yina abó alu muú yi awya defóó ne akuú Banabas ne Sòl getúgé akélege manwú mekomejóó Esòwò. ⁸ Yémbò ebwó áchwògé muú megya yimbò, ayi ákuú ji Elimas né meko Grek, alò manye mbeé né mekomejóó bwó ne amye mangbé nnó gòmena yimbò afyegé fò metóó né depòré Jisòs etiré ebwó ágárege ji. ⁹ Ne Mendoó Ukpea egbeé Sòl metóó, ákuú ji ntó Pòl, ape mende yimbò lu lu lu, ¹⁰ ne aké: “Wò maá danchòmelo. Okíí fò genó gelógeló ne defya degbeé wò uné. Yendégébé òmuame mambwólé depòré Esòwò eti delu cho nnó délá gebyò. ¹¹ Gó ngaré wò nnó mfaánebuú akwene nyé wò mmye. Nana òbe nyé amé nónómé ne ògené nyé se mbaá né mboó ndò.”

Ténéténé yimbò, gemua gekwé Elymas amé. Akene agyage, akélege muú yi ágbárege ji ebwò. ¹² Gòmena yimbò agegé mechó ewé epye, áfyéé metóó ne Jisòs, ne ekwóné ji metóó nkane agené uto bi úlú né mekomejóó Jisòs.

Pòl ne Banabas áfè né Antiòk ayi alu kwòkwólé ne gebagé mewaá Pisidiya

¹³ Pòl ne bós bíí ákpe ékpe né melò Pafòs áfè né melò Pèga ewé elu né gebagé mewaá Pamfilya. Eféé ne Jòn Mak álya ebwó, akéré né Jeròsalé. ¹⁴ Atánégé melò Pèga, áke ákwòne melò Antiòk ewé elú kwòkwólé ne gebagé mewaá Pisidiya. Bii uwyaá bós Jus ukwónégé, ájye kpe mmu echa mmyemenene bós Jus ajwólé. ¹⁵ Muú fò

akuúgé malò òwe né òwe mabé Mosis ne abi bós ekpávè Esòwò ásamé, ákpakpa abi echa mmyemenene átó muú nnó ájyé jòó ne ebwó nnó, “Anmé, mbòge enyu dewya majye manchyé esé chyége.”

¹⁶ Ne Pòl akwile téné, afu ebwò nnó ákwéné mejóó, ne alò manjóó aké: “Bós Isrèli ne abi alá pò bós Isrèli abi ánogetó Esòwò; nenege matu dewu. ¹⁷ Esòwò yi bós Isrèli abó ajya ukwene ante esé ne apye ebwó aneá gébége ábó alu ankéé né melò Ijip. Ne aféré ebwó né melò ewémbò ne gekpékpégé eshye wuú, ¹⁸ ne abó achó wye metóó ne gepòge bwó né usaá anme upéá gébége ebwó álú né mashwòne. ¹⁹ Ebwó ábó ákwónégé nyá né mme ayi akuú Kanaan, apye áwá bós bi álú né malò ákéné ama né mme yimbò. Ne achyé mme yimbò mbaá bós Isrèli. ²⁰ Elu nana (450) usaá anme esaá meso usaá upea meso efya ayi Esòwò ajyá ebwó. Afye bós kpakpa gébé ne gébé nnó ápélé melò. Ape melò kpaá ekwòne gébé eyigé Samuele, muú ekpávè Esòwò alò ntó mampèle melò. ²¹ Né gébé géfó, ágii nnó áchyé ebwó mfwa. Ne Esòwò ajya Sòl, maá Kish nnó abe mfwa bwó. Atané ntoné Benjamin ne agbaré melò né usaá anme upea. ²² Ne Esòwò aférége ji né gefwa, áfyé David nnó ábé mfwa bwó. Gé genó eyigé Esòwò abó ajóó getúgé David na, ake:

Nge David maá Jesse, alu me metóó chi chi chi. Apye nyé unò uko ebi ngarege ji. ²³ Ne nana Esòwò achyé esé bós Isrèli Mpyáné mfwa David nnó ábéé Menchyé genwá ndere ji abó anyémeno. Ne muú yina élé Jisòs. ²⁴ Gemégé nnó Jisòs eyina alò utóó bii, Jòn abó agarege mé mekomejóó Esòwò mbaá gejamégé bós Isrèli nnó ákwòré matóó bwó ne ji awyaá ebwó manaá Esòwò. ²⁵ Ne ndere Jòn áchwò néré utóó bii, agíí ebwó ake, Enyú deféré nnó me nlu waá? Mpófó muú yi enyú degili nnó achwó. Yémbò kaáge nnó muú yi achwó nyé me meso, nkwané fò muú yi nkaáge manyi unò uká bii wó.”

²⁶ Pòl ama kuú ebwó ake: “Anmé ba, enyú bi delú upyáne Abraham ne enyú ako abi dénogetó Esòwò, Esòwò abó átó élé

esé mekomej̄ó yina ayi akage fére esé né efwyale gabo. ²⁷ B̄ó Jerosale ne ákpakpa bw̄ó áb̄ó ákaá f̄ó nnó Jis̄s alu menchye genwá w̄ó. Ye unó b̄ó ekpávé Es̄w̄o ebi ebw̄ó ákuú yendé bii né uwyaá bw̄ó, ákage ula. Ebw̄ó ápyegé mb̄o, ásó mpa Jis̄s nno áwá ji ne ápye uno bi b̄ó ekpávé Es̄w̄o ásámé nnó ubé wáwálé. ²⁸ Ye le ebw̄ó áb̄ó alá gé mech̄o ewé ji apye ewé áb̄ó mangbó w̄ó ákw̄o Palet mata nnó awá ji. ²⁹ Ebw̄ó anérégé unó uko bi ηwe Es̄w̄o b̄ó aj̄ó getúgé Jis̄s, áféré ji né gekwa, ájye bele ji né menome ewé áchomé né etaravé. ³⁰ Yémb̄o Es̄w̄o apyeyé ji akwilé né negbo. ³¹ Né gejamégé nd̄o, aleré mmye jii mbaá b̄ó bi áb̄ó átané ne ji né Galilií, ájyé né Jerosale. Ebw̄ó ne nana ágarege mekomej̄ó wuú mbaá b̄ó Isreli. ³² Ne esé dechw̄ó nana mangaré enyu ntó abya melóméló yina. Abya yina élé unó bi Es̄w̄o ab̄o anyémeno nnó apye mbaá ukwene ante sé. ³³ Unó bina upye wáwálé né gébé eyigé esé bi delú upyáne bw̄ó, nkane ji apyeyé Jis̄s akwilé né negbo. Ab̄o ásá ntó unó bi né ηwe makwa uba ηwe upéá nnó Es̄w̄o aké:

‘W̄o ɔlu maá wa, ne fina nla nte wye.’

³⁴ Ndere Es̄w̄o apyeyé Jis̄s akwilé né negbo nnó amágé gb̄o se, Es̄w̄o jimb̄ó aké: ‘Mpye nye enyú degé galógáló wye ndere mb̄o nyéémeno ne Devid.’ ³⁵ Ab̄o ásá ntó né melu ηwe makwa ayi f̄o nnó:

‘Olyágé nye f̄o Maá utó wye yi apyeyé utó chánéné apwané mmu menome.’

³⁶ Né egbe ewé mfwa Devid, ab̄o apye utó ebi Es̄w̄o achyé ji né gébé jii, agb̄o, ne anii ji kwókwólé ne menóme ukwéne ante bii, ala eféé apwane. ³⁷ Yémb̄o muú yi Es̄w̄o apyeyé ji akwilé né negbo, apwáné f̄o né menome w̄ó. ³⁸ Ne anjmé ba, debó mankaá wáwálé nnó abya ayi enyú dewuú nnó Es̄w̄o ajigente gabo b̄ó, élé getúgé Jis̄s yina. ³⁹ Ne muú yi afyegé metó ne Jis̄s apome nye né gabo wuú ayi mabé Mosis alá kage pye ji apó. ⁴⁰ Ne sége gébé nnó unó bi ásámé mmu b̄o ηwe b̄ó ekpávé Es̄w̄o ékágé upyeyé eta nyú. Asá eféé nno:

⁴¹ Enyú bi déjwáge Es̄w̄o, ‘Wuge.

Dela nye ame mekpo fuú, degb̄o.

Mpye nye geno f̄o né gébé nyú, enyú dewuúgé geji, dékámégé f̄o.’”

⁴² Ndere P̄ol ne Banabas áchw̄ó táne né echa mmyemenene, b̄ó bimb̄o ákw̄o bw̄ó mata nnó ama chw̄ó ágaré ebw̄ó uno bif̄ó né bii uwyaá b̄ó Jus ebicha.

⁴³ Ndere b̄ó átyage né echa mmyemenene, gejamégé b̄ó Jus ne abif̄o bi aselé gepogé b̄ó Jus ákw̄olege P̄ol ne Banabas. Ne P̄ol ne Banabas áfyeyé ebw̄ó metó nnó ágbaré wye mekomej̄ó Es̄w̄o ndere Es̄w̄o ápoógé ebw̄ó.

P̄ol ne Banabas ágaré mekomej̄ó Es̄w̄o mbaá b̄ó bi alá p̄o b̄ó Jus

⁴⁴ Bii uwyaá b̄ó Jus ebif̄ó ukwónégé, melo meko ejye chóme manwú mekomej̄ó Es̄w̄o. ⁴⁵ Ne b̄ó Jus abif̄o ágégé nkane gejamégé b̄ó áchomé, mató ásó bw̄ó, ál̄o manj̄ó nnó mekomej̄ó P̄ol alu gebyó ne áshye ji. ⁴⁶ Yémb̄o P̄ol ne Banabas ágaré ebw̄ó gb̄ohéné aké: “Ese debó débó mbe degaré enyú b̄ó Jus mekomej̄ó Es̄w̄o. Ne te enyú délá fyé makpo w̄ó, dese geme nyú nnó dekwáné f̄o manye genwá eyi gélágé byéé, ne elu galógáló nnó esé debwólé ushu degare mekomej̄ó yina mbaá b̄ó abi alá p̄o b̄ó Jus. ⁴⁷ Gé genó eyigé Atá Es̄w̄o ab̄o aj̄ó ne esé getúgé Jis̄s ake:

‘Mpye w̄o ɔbé gengb̄o mbaá b̄ó abi alá p̄o b̄ó Jus nnó ɔpye b̄ó mme ako átane né efwyale gabo.’”

⁴⁸ B̄ó abi alá p̄o b̄ó Jus áwúge mb̄o, mató ágo ebw̄ó ne aféé Es̄w̄o né mekomej̄ó wuú. Ne b̄ó bi Es̄w̄o ab̄o ájya nnó ánye genwá eyi gélágé byé, ele abi ákamé ne Jis̄s.

⁴⁹ Ne mekomej̄ó Ata ake agyaá gebagé mewaá eyimb̄o geko. ⁵⁰ Yémb̄o b̄ó Jus ájye fyé ákpakpa melo ne afwa andée abi ánoge Es̄w̄o mewe ula, ebw̄ó ápye b̄ó ál̄o mankele mati manch̄o genwagé P̄ol ne Banabas átané né gebagé mewaá bw̄ó. ⁵¹ Ndere ebw̄ó áchw̄ó ájyé, ákwe uká nnó mpúpú eyi ebalé wye etané mambé nkane gep̄o eyi gelerege gabo ayi b̄ó bimb̄o ápyeyé. Ne áfé né melo Ik̄onyom. ⁵² Ne b̄ó Jis̄s bimb̄o álagé meso, Mendoó Ukpea egbeé ebw̄ó mató ne álú ne nechóchó.

14

P̄ol ne Banabas áf̄e melo Ik̄onyom

¹ Ndere P̄ol ne Banabas ájyé né melo Ik̄onyom, ápye wye nkane áb̄o ápye

né Antiok. Ebwó ájyé kpe mmu εcha mmyemenene bós Jus, álō mangaré deporé Jisós né gefó eyi gepyé gejamégé bós Jus ne abi alá pó bós Jus ákamé ne Jisós. ² Yémbó bós Jus abi áshyá mekomejós yimbó, áfyε abifó abi alá pó bós Jus mewε ula nnó ásógé matós né bós bi ákamé ne Jisós. ³ Pól ne Banabas ábelé gejamégé ndó éféé, ágárege deporé Jisós gbōñéné nkane ji áléregé galógál mbaá bós. Jisós ne achyε bwó uto ne, ápyé ufélekpa εbi uléré nnó depó eti εbwó agarege delu wáwálé. ⁴ Ndere εbwó ágarege mbó, bós meló εwémbó ákaré malu apea. Abifó álú ne anḡbá Jisós, abifó álú ne bós Jus abi áshyá mekomejós yimbó.

⁵ Ebelégé bós Jus ne abi alá pó bós Jus chóncho ne ákpakpa bwó ajyε só mala nnó áfwalé anḡbá Jisós ne áwá bwó ne mataá. ⁶⁻⁷ Ne anḡbá Jisós áwuúgé geju bwó, ábó áfé né gebagé mewaá Lykania, ákene né malo Lystra ne Debe ne malo ayifó ayi álú né geba yimbó, ágarege abya Εσωω melóméló εwu.

Pól ne Banabas ágaré mekomejós Εσωω né Lystra ne Debe

⁸ Mende fó abó alu né meló Lystra, ayi te ábyené ji, alu mbwéré. ⁹ Bii fó ajwólé awuú mekomejós Εσωω ayi Pól agarege. Pól agége nnó mende yina áfyéé metós nnó Εσωω akage apyε ji atóó, ¹⁰ akuú ji ne εshyε aké: “Kwile téné cho.” Ténéténé yimbó mende yina anyó atené, aló mankene agyage. ¹¹ Ne gejamégé bós ágégé genó eyigé Pól apyé, ádo elúlú, ájós né mejós bwó Lykania aké: “Aló ábwólé bós áshulé, áchwó gé εsé.” ¹² Ne ákuú Banabas nnó Σεus, mabó meló bwó yi kpa, ákuú nto Pól nnó Ηεmes nende ji ne atené mbε ajoge mejós. ¹³ Gepúge upε meló yi ákuú ji Σεus gelu kwókwólé ne meló. Ne mεppyé upε wuú achwó ne bó mpó ne ukóó genós. *

¹⁴ Pól ne Banabas ágégé genó eyigé bós bimbó ákélege mampyε, ágyá mandé mmyε manlére nnó genó eyigé bós bina achwó pyε geló wó, ábó ájyε kpe metós metós bwó ákálege aké: ¹⁵ “Bós bina, ndé genó enyú dépyé mbó? Εsé delu wyε akwaá nkane enyú. Εse dechwó fa mangaré enyú

mekomejós Εσωω nnó enyú delyaá aló abi enyú dénoge mbó, dékwólé Εσωω yi alu mebe. Ji akwyε mfaa ne mme ne manyi ne unó uko bi úlú wyε. ¹⁶ Mbε mbε Εσωω alyá bós nnó apyεge uno bi ujii εbwó matós. ¹⁷ Yε le bós ábó ápyεmbó, ji áchyége εbwó unó ulúlú mampyε εbwó akaá nnó ji alu mebe. Apyε manaá akwene né gébé gelógeló mampyε uno nyú uwéné chancha. Achyεge enyú menyéé ne apyε matós ágó enyú.” ¹⁸ Yε nkane Pól ne Banabas ájoge mbó, εlu eké ágbεle manaá meso mekwalé, bós bina átome wyε εshyε mampyε gepe eyigεmbó eta bwó.

¹⁹ Eké εwyage bós Jus fó átané meló Antiok ne meló Ikōnyōm, ápyε gejamégé bós ákamé ne εbwó. Ne εbwó átó Pól ne mataá, ája ji mmemme, atané meló bwó, ályá ji áférege nnó agbó. ²⁰ Yémbó gébége bós bi ákamé ne Jisós áchwó nó Pól mme, εwyágé akwili ka, akwóle εbwó akéré né meló εwémbó. Ujyagé Pól ne Banabas áfé né meló Debe.

²¹ Ne εbwó ágaré abya Εσωω melóméló né meló Debe, ápyε gejamégé bós ákame ne Jisós. Ebelégé mboó ndó, εbwó ákeré né meló Lystra ne Ikōnyōm ne Antiok ayi alu kwókwólé ne gebagé mewaá Pisidiya. ²² Ebwó ákéne, áfyé bós Jisós εshyε ne áchyεge εbwó majyε nnó ákwólégé wyε deporé Jisós chánéné ne akaá nnó abó mange gejamégé εfwyale ne ányε genwá gébége Εσωω ágbárege gefwa jí. ²³ Ebwó ájya bós nnó ábé ákpakpa né εchomele bós Jisós né yendé meló, ánerεge ályage menyéé kpékpé, ánemmyε ne áfyé εbwó né amu Jisós ayi εbwó ákame ne ji.

Pól ne Banabas ákeré meso né Antiok né gebage mewaá Syria

²⁴ Ne εbwó ákógé né gebagé mewaá Pisiidiya, áfé né gebagé mewaá Pamfilya, ²⁵ εféé ágaré mekomejós Εσωω né meló Πεγα. Anérége εféé, áshulé áfé né meló Atalya. ²⁶ Atánégé meló εwémbó akpε ékpe, ákeré né meló Antiok, meló εwé ábó áfyé εbwó né amu Εσωω nnó ápoógé εbwó, ajyé pyé utóó bi nana áneré.

* **14:13** Elú wáwálé nnó: Σεus ne Ηεmes elé mabó áló bós Grek, Ηεmes alu melo dentós ji ne gejamégé bós áfé né meno genkage meló nnó áwá mampyε gepe mbaá Pól ne Banabas.

²⁷ Ebwó ákwónégé né Antiok, ánywéré echomele bós Jisós melu ema ne ágaré ebwó nkane ebwó ákené ne nkane Eṣṱwṱ abó apó ebwó, anené matṱ bós abi alá pó bós Jus nnó áfyéé metṱ ne Jisós. ²⁸ Ne Pól ne Banabas ánerégé manjós depṱ tí, ebwó ábelé ne bós Jisós abi alu eféé né gejamégé ndṱ.

15

Anḡbá Jisós ne Akpakpa echomele áchomé né Jerosale

¹ Ebelégé bós fṱ átané gebagé mewaá Judiya áchwó né melṱ Antiok, alṱ manlerege bós bi ákamé ne Jisós nnó, “Mbṱgé alá sṱ muú nsṱ nkane ebé Mosis ejós wó, Eṣṱwṱ akagé pye fṱ muú yimbo apó.” ² Pól ne Banabas anye mbeé ne bós bimbo, ye mekpo ne ula epó. Epwṱgé ebwó, áfyé ndṱ nnó Pól ne Banabas ne abifṱ ájyé né Jerosale, ágii mechṱ ewé chánéné mbaá anḡbá Jisós ne ákpakpa bós echomele Jisós.

³ Ne echomele bós Jisós átṱ ebwó. Ndere ebwó ajye, akóoge malṱ Fonisiya ne Samariya, ágarége bós bi ákamé ne Jisós nkane bós abi alá pó bós Jus ákamé mekomejós Eṣṱwṱ. Abya yina apye matṱ agṱ bós Jisós ako dṱ. ⁴ Ebwó ákwonege Jerosale, echomele bós Jisós ne anḡbá Jisós ne ákpakpa bwó, áse ebwṱ amu apéa. Pól ne Banabas ágaré ebwó uno uko ebi Eṣṱwṱ abṱ apó ebwó ápye. ⁵ Ne bós Jisós fṱ abṱ alu eféé, ebwó alu ne ekwó bós Farasi, ebwó ákwile ka áké: “Abó mansṱ bós bi alá pṱ bós Jus nsṱ ne ágaré ebwó ábelé mabé Mosis ako.”

⁶ Ndere ebwó abó ájós bṱ, anḡbá Jisós ne ákpakpa bós echomele bwó, ájwólé mampye mechṱ ewéna chánéné. ⁷ Ebwó ádóregé makpo áwyage, Pita akwile téne aké: “Anḡmé ba, enyu dekaá nnó me ne Eṣṱwṱ abṱ mbe ajya né metṱ metṱ esé nnó ngaré abya melómélṱ yina mbaá bós abi alá pó bós Jus nnó áwuúge ntṱ, áfyéé matṱ ne Jisós. ⁸ Ne Eṣṱwṱ yi akaáge metṱ yéndemuú, aleré nnó ebwó ntṱ álú bós bií. Apye Mendoó Ukpea echwṱ ebwó mmye wye nkane ebṱ echwṱ esé mmye. ⁹ Ne aji ntṱ nte gabo bwṱ gétúgé ebwó áfyéé metṱ ne Jisós. Agya fṱ anḡya wó. ¹⁰ Ne nkane elúmbṱ, ulannó enyú déjyale bós bina ukpékpé

matuú ayi ukwene ante ese ne ese ambṱ delá kage kpa? Nkane depyembo dekane mbṱ le Eṣṱwṱ kane. ¹¹ Yémbṱ esé défyéé metṱ nnó Eṣṱwṱ aférege ese né efwyale gabo gétúgé galógálṱ ayi Atá Jisós aleré ese, wyembo ntṱ ne bós bina átánege né efwyale gabo.”

¹² Pita anérége manjós mbṱ, yéndé mmu akwené mejós, áwuú mekomejós Pól ne Banabas. Ágaré ebwó nkane ebwó abó akené mbaá bós abi alá pó bós Jus ne Eṣṱwṱ achyé ebwó uto nnó apyeye ufélekpa ne ukpékpé unṱ. ¹³ Ne ebwṱ ánererege manjós yéndé genṱ, Jemsi alṱ manjós ake: “Anḡmé ba, nenege matu dewú. ¹⁴ Simun Pita ágaré me nkane Eṣṱwṱ abṱ manleré nnó agboṱ ne bós abi alá pó bós Jus ne ajya abifṱ nnó ábé bós bií. ¹⁵ Ne ewéna eke etuú ne unṱ bi bós ekpávé Eṣṱwṱ abṱ ásamé nyá nnó: ¹⁶ ‘Meso gébé mmage chwṱ téne nye gepúge Devid eyi gebṱ gekwené. Nkwyege nye unṱ bi uchṱ wye nnó ubé nkane ubṱ úlú. ¹⁷ Ne bós abi alá pó bós Jus ágege nye ubi, ne ebwó álṱ nye ntṱ mankelé Eṣṱwṱ. Ebé nye élé bós ako abi nkuú nnó ábe bós ba ne ákélege nye me.’ ¹⁸ Ge na ne Eṣṱwṱ ajós, ji ayi apye nnó bós akaá unṱ bina te gachí.”

¹⁹ Ne Jemsi aké: “Né metṱ wa mferé nnó esé dechyege sé efwyale mbaá bós abi alá pó bós Jus abi akwalege meti Eṣṱwṱ. ²⁰ Yémbṱ ese desá lé ebwṱ nywe nnó ályá depṱre manáne, ányege sé menyéé ayi ajélé maka wye ye menyá ayi muú alá ke kele wó, ne anyége nto manoó menyá. ²¹ Desá ebwṱ mbṱ, nende áwuú me nkane bós ágarege mabé Mosis yina te gachi né malṱ mako. Ne álú ágarege aji né macha mmyemenene yéndé bií uwyaá bós Jus.”

Atṱ nywe mbaá bós Jisós abi alá pó bós Jus

²² Ne anḡbá Jisós ne ákpakpa echomele bós Jisós ako, ákamé meko Jemsi ne ájya bṱ fṱ né geluage bwṱ nnó ájyé ne Banabas ne Pól né melṱ Antiok. Ebwṱ ájya Silas ne Judas ayi akuú ji ntṱ Basabas, ebwṱ bina apeá álú anṱ echomele bós Jisós. ²³ Asá nywe awu áké: “Esé anḡmé nyú; anḡbá Jisós ne ákpakpa echomele bós Jisós detamege enyú, anḡmé sé abi alá pó bós Jus abi delú né melṱ Antiok ne abi malṱ Siriya ne Silisya. ²⁴ Esé debṱ dewu nnó bós fṱ né geluage

sé, áchwó chyé enyu efwyale né mejóó ewé ebwó ájóó ne epyé enyú dékwé tametame ayi esé delá tó ebwó wó. ²⁵ Ne ese ako debó dechome, dejóó, deké: Déjya bóó fó detó eta nyú ne ebwó áchwó nyé ne Pól ne Banabas abi ese dégbóó ne ebwó dóó, ²⁶ ebwó alú bóó bi ákamé negbo getúge mekomejóó Ata Jisós Kras. ²⁷ Ne ese detóme enyú Silas ne Judas, áchwóge, ágarege nyé enyú wye unó bi esé desámé né ηwe yina. ²⁸ Elé Mendoó Ukpea ne epye esé dekaá nnó debó fó mánjya enyu bi delá pó bóó Jus matuú ayicha wó, ekose wye uchancha uno bina: ²⁹ Enyú denyegé fó yendé menyéé upé, denyegé fó menya ayi alá ke kele wó ne denyegé fó ntó manoó menya, lyáge depóre manáné. Mbogé delyagé unó bina, debe nyé chánéné. Bége pere!”

³⁰ Bóó bina ánerégé mansá mbó, áchye Pól ne ekwó wuú. Ebwó ákwónégé né Antiók, ánywéré echomele bóó Jisós áchye ebwó ηwe yimbo. ³¹ Ne ebwó ákuúgé ηwe yimbo matóó ágo ebwó dóó né eshye ewé mekomejóó yimbo afyé bwó. ³² Judas ne Silas álú ntó bóó ekpávé Esowó ne áma ágarege ebwó gejamégé unó bifó manchyé bóó Jisós majyé ne áfyé ntó ebwó eshye. ³³ Ebwó ábelé eféé dóó, ne bóó Jisós ajye tii ebwó nnó áke pere, ebwó ákéré mbaá bóó bi ábó átomé ebwó. ³⁴ [Yémbó ego Silas nnó ala né melo ewémbó.] ³⁵ Pól ne Banabas álú wye né Antiók. Ebwó ne gejamégé bóó Jisós abifo ágarege ne álerege bóó depóre Jisós.

Pól ne Banabas áfa mbwa ne ate

³⁶ Ebélgé Pól ajóó ne Banabas aké: “Dema deyyé maló mako ayi debó dégaré mekomejóó Esowó nnó degé bóó Jisós abi álú ewu ne nkane ebwó álú.” ³⁷ Ne Banabas abó akelege nnó Jón Makós ajye ne ebwó, ³⁸ ne metóó ego Pól cháchá wó gétúgé Jón Makós abó abó me ebwó né gebagé mewaá Pamfilya ne abó anéré fó utóó ebi ebwó ajye mampye wó. ³⁹ Pól ne Banabas anye mbeé né mechó ewéna kpaá te áfa mbwa ne ate. Banabas ase Jón Makós ajyé kpé ékpe áfé né melo Syaprós. ⁴⁰ Ne Pól ajya Silas, ne ndere ebwó áchwó jyé, bóó Jisós anemmye, áfyé ebwó né amu Esowó nnó ji ápoógé ebwó.

⁴¹ Ne Pól ase Silas afé, akéne ajye gebagé mewaá Syria ne Silisya afyé bóó Jisós eshye nnó átené chánéné.

16

Timoti acho né geluage Pól ne Silas

¹ Ne Pól ajye kwone melo Debe, ewyage afé né melo Lystra. Mende fó abó alu eféé ayi ákamé ne Jisós, ákuú ji Timoti. Mma wuú alu muú Jus ne akamé ntó ne Jisós ne nte wuú alu muú Grek. ² Ne Timoti alu ntó muú yi bóó Jisós né Lystra ne Ikonyóm áfége ji. ³ Pól abó akelege nnó Timoti akéné ne ebwó ewémbó epye ji Pól asó ji nsó nkane gepoge bóó Jus gelú nendé bóó Jus ako né gebagé mewaá eyigé mbó ákaá chánéné nnó nte Timoti abó alu nya muú Grek. ⁴ Ne ebwó ályá akéne malómaló ágarege bóó Jisós unó bi anghá Jisós ne ákpakpa echomele bóó Jisós ájwalé né Jerosale ájóó. Ne ágaré ebwó nnó ábelé ubi chánéné. ⁵ Ewéna epye echomele bóó Jisós ewé elu yendé melo áfyéé wye metóó ne Jisós dóó ne yendé bii gejamégé bóó áchwó áchome ne ebwó.

Pól agé ame gejya né melo Truus

⁶ Pól ne bóó bii akéne ajye, né gebégé áchwó kwone né gebagé mewaá Esya, Mendoó Ukpea ekamé fó nnó ji agare mekomejóó Esowó eféé wó. Ne ebwó ákoge né gebagé mewaá, Frigiya ne Galasiya, ajye. ⁷ Ndere áchwó kwone gebage mewaá Misiya, abó ákelege mankpe né gebagé mewaá Betinya, yémbó Mendoó Jisós ekamé wó. ⁸ Ne ebwó ákoge melo Misiya, áshúle áfé né melo Truus. ⁹ Wye bii bimbo ne utuú, Pól agé ame gejya nkane mende Masedonia fó átené egbe ebéé mega afu amu nnó Pól achya, ajye póó ebwó. ¹⁰ Ndere abó agéné ame gejya yimbo, ese ne ebwó dekaá nnó Esowó akelege nnó deyye degaré mekomejóó wuú né melo Masedonia. Ne esé dekpome mmye majye. *

Lydiya áfyéé metóó ne Jisós né melo Filippi

¹¹ Ne esé dekppe ékpe né melo Truus, deke nnyinnyi dekwóné melo Samotras, bii uyyage, dekwóné melo Niapolis. ¹² Détánégé eféé, deke mewaá mewaá

* **16:10** Elú wáwálé nnó: 16:10 Lukase muú yi asame ηwe yina achwó báne Pól né Troa, ne aló mankene ne ji.

dekwóné melo Filippi εwe elu melo kpa né gebage mewaá Masedonia ne elu ntó melo εwé gejamégé bós Rom abo ájwólege wye. Debelé mboó ndo wye. ¹³ Bií uwyaá bós Jus ukwónégé, delya melo defé né mbale ebéε, esé debó deféré nnó efeé ne bós Jus áchómege anenemmye. Dékwónégé εwu, degé andée fó áchomé ne esé dejwólé ka, dégaré εbwó mekomejós Εσωω. ¹⁴ Mendée fó abo alu efeé ayi ákuú ji Lydiya, apó muú Jus ne ánoge Εσωω. Ji atané melo Tayatira ne akene gesege ufós mandeé ayi ájamé ηka dós. Ndere awuú geno eyigé Pól ajoge, Εσωω anené ji metós nnó akame. ¹⁵ Áwyage ji manaá Εσωω ne ekwó wuú, ane esé mmye nnó deyye debelé né gepú jí mbógé esé dekamé wáwálé nnó ji áfyéε metós ne Jisós. Ajoge mbo esé defé.

Afyé Pól ne Silas deno né melo Filippi

¹⁶ Bií fó, ndere ese debó deyye né melu εwé anenemmye mbaá Εσωω, detuú ne meso mendée ayi alu memfwε. Abó awya melo nchye ayi apye ji agarege depó ti depye nye meso gébé. Bós bi awya ji, ásele ηka né depó εtiré ji ágarage. ¹⁷ Mesó mendée yimbo agége Pól ne Ese alo mánkalé, akwólege ese ake: “Bós bina alú bós útós Εσωω Anyatá. Εbwó áchwó mangaré nkane Εσωω áférege nye enyu né εfwyale gabo.” ¹⁸ Ne mesó mendée yina apyé wyεmbo né gejamégé ndo. Ne bii uma metós εso Pól, anyá meló nchye yimbo aké: “Ngarege wó mbaá mabo Jisós Kras, tané ji mmye.” Ne ténéténé yimbo atané.

¹⁹ Bós bi awya maá memfwε yimbo, ágége nnó meti ηka bwó εwé áneε metós wye enó, ágbaré Pól ne Silas ája áfé né mbaá yi ákpakpa melo ápane mpa. ²⁰ Ajyεge, ápye εbwó áténe mbe ushu ampane mpa abi alu bós Rom aké: “Bós bina alú bós Jus, ne achyεge εfwyale né melo esé. ²¹ Εbwó álerege uno bi ebé ese elá ekamé wó. Ese delu bós Rom; desélé fó depó εbwó.”

²² Gejamégé bós eyi gebó gelú efeε, geshulé Pól ne Silas mmye ne ampané mpa ágyá εbwó mandeé mmye, ne ágaré nnó ádo εbwó ne unós. ²³ Ne ádogé εbwó chánéné, ájyε áfyé εbwó né deno ne ágaré membame gepúge deno nnó, ábámé εbwó cháncha. ²⁴ Membame yimbo awugembó,

ase εbwó, ajyε fyε né maá gepú ayi te mmu gepúge deno. Efeé ne afyε εbwó ufwólé.

²⁵ Ne metós utuú, Pól ne Silas anenemmye, ákwáne makwa, áfége Εσωω ne bós deno bi fó áwuú. ²⁶ Aké ápéle, mme alo manyi ne gepúge deno genyi gekwóné né te mala dekwóre gepu. Manombi gepú yimbo anené, ne bo ηkrókove bimbo ásré ákwé mme. ²⁷ Membame gepú yimbo apégé gejya, agé nkane manombi alaá fuú, aferé nnó bós deno ako ábó. Ajú aparaja wuú nnó awá gemε jí. ²⁸ Pól agégé mbo akalé kénké aké: “Ówágé gemε jyε, esé ako delu fa.”

²⁹ Ne membame gepúge deno ákuú muú fó nnó achwó ji ne mewε. Gébége áchwó ne ewú, ase, akpé mmu wáwá. Átó mano mme mbe ushu Pól ne Silas awere ne εfó metós. ³⁰ Ne ase εbwó átané dafyε, agii εbwó ake: “Ante ba, mpye nnó ne áfére me né εfwyale gabo?”

³¹ Εbwó ashú ji meko aké: “Fyé metós wye ne Jisós, Wó ne ula gepú byε detánege nye né εfwyale gabo.” ³² Ne εbwó ágaré ji ne bós ako bi alu ji mmu depóre Jisós. ³³ Wye ne utuú bimbo, mende yimbo ase εbwó, ajyε shwóne upa bwó. Wye ténéténé yimbo pól ne Silas áwyaá ji manaá Εσωω ne bós bií. ³⁴ Ne ase εbwó áfé né gepú jí achyε εbwó menyéé. Ji ne bós bi matós ágo bwó dós gétúgé áfyéε metós ne Εσωω.

³⁵ Bií uyyage, ampané mpa abi Rom átó bós bee nnó ájyε garé membame gepúge deno nno, “Lyáge andé bimbo ájyé.”

³⁶ Ne mende yina awugembó, ajyε garé Pól aké: “Ampané mpa átó bós achwó gare me nnó nlya enyú deyye. Nana kége pere.”

³⁷ Yémbó Pól ajós ne bós bee bimbo aké: “Átulé esé né mbe ushu bós ayi álá lú dampa mpa esé yelé ábó áchyé esé εbwonye nnó debe bós Rom.”

³⁸ Ne bós bee bimbo ákéré ájyé gare ampané mpa genó eyigé Pól abó ajós. Εbwó áwúgé nnó Pól ne Silas alú ntó bós Rom mane magyalé εbwó. ³⁹ Ne εbwó áchwó kwó Pól ne Silas mata né gyé ayi εbwó ápyéε, áfére εbwó ne áké álya melo bwó. ⁴⁰ Pól ne Silas átanége gepú deno, áfé né gepúge Lydiya. Efeé ne ábané bós bi ákamé ne Jisós. Achyεge εbwó majyé, ne álya ájyé.

17

Efwyale Etané né melo Tessalonika

¹ Pól ne Silas ákoóge melo Amfipolis ne melo Apolonia áchwó né melo Tessalonika mbaá ayi εcha mmyemenene bós Jus ewé fó elu. ² Ne Pól ajye kpe né εcha ewémbó nkane ji abó apyé mé, ne agare bós depo εtire delú mmu ηwe Εσωωó né mawyaá bós Jus máléé. ³ Apye ebwó ákaá chánéné nnó Muú yi Εσωωó akweré ji elá gefwa, ayi ebwó ábó ágili, abó mangé efwyale ne akwilé né negbo. Ne aké Jisós ayi ji agarege mbó ebwó, ji ne alu Muú yi Εσωωó akweré ji elá gefwa. ⁴ Bós bifó abi áwuú depóti, áσε detí amu apeá ne ácho ne Pól ne Silas. Gejamégé bós Grek abi ánóge Εσωωó chóncho ne afwa andée ácho ntó ne ebwó.

⁵ Ne bós Jus abi ábó ashya mekomejóó yi, agege mbó matós ásó ebwó ne Pól ne Silas. Ajye nywéré bós bi alá pó ne genó mampye né metós melo, áchwó ne efwyale. Ebwó áló mamwyalé mejóó ne ájyé do gepúgé mende fó ayi áku ji Jasón ágyá nnó ája Pól ne Silas átó dafye. ⁶ Ndere alá gé ebwó wó, ája Jasón ne bós Jisós abifó áφε mbe ushu ákpakpa melo, ákálege áké: “Bós bina ákéne achyege efwyale malomalo ne náná áchwó ntó fa melo εsé, ⁷ ne Jasón ase ebwó, abelé mmu. Ebwó átyá mabé Mfwa Rom, ájoge áké mfwa ayicha alu ayi ákuú ji Jisós.” ⁸ Akpakpa melo ne bós bi áchomé εφέé áwúgé mbó, mewε etya ebwó unε. ⁹ Agbaré Jasón ne bós Jisós nnó áchwó kwó ne amage pye sé gefó genó yimbó ndó yichá ne álya ebwó nnó ájyé.

Pól ne Silas áφε né melo Berya

¹⁰ Wyε né utuú ebimbó, bós Jisós ágaré Pól ne Silas nnó ájye né melo Berya. Ebwó ákwónégé ewu, ájye kpe né εcha mmyemenene bós Jus. ¹¹ Bós Jus abi alu εφέé awya defóó apwó abi melo Tessalonika. Ebwó áfyé matós dós manwu genó eyi Pól ajoge. Ne yendé bií ebwó ágii mekomejóó Εσωωó mange mbóge uno ebi Pól ajoge úlú wáwálé. ¹² Εwyágé gejamégé bós áfyéé matós ne Jisós. Abi fó alu afwa andé bós Grek ne gejamégé bós Grek abi ande áfyéé ntó matós ne Jisós. ¹³ Ebelege bós Jus abi alu né melo Tessalonika áwugé nnó Pól

agarege mekomejóó Εσωωó né melo Berya, áchwó nyi bós matós nnó achwó ne efwyale. ¹⁴ Ne ténéténé yimbó, bós Jisós átó Pól né mbale εβεé mega. Bós fó ntó ákwólé ji. Ne Silas ebwó ne Timóti ála né Berya. ¹⁵ Bós bi ájyé tí Pól, áφε kpaá ákwóné melo Atens. Gébége ebwó ákérége Pól alo ebwó meko nnó ágaré Silas ne Timóti ábané ji wáwá.

Pól alu né melo Atens

¹⁶ Ndere Pól alu gili Silas ne Timóti né melo Atens, metós ego ji wó gébége agené nnó aló uka ájá né melo ewémbó. ¹⁷ Ne áφε né εcha mmyemenene bós Jus alo mando abya né mechó ewé ne ebwó ne abifó abi anóge nto Εσωωó, nno ápye ebwó ákame ne ji. Ne yendé bií ajye ntó né ntóné gese, ajoge ne bós bi ákoóge né melu ewé ji alu. ¹⁸ Anleré fó ágé ji, ebwó álú bós bi álérege depóre Epikuryan ne εtiré ákuú Stók. Ebwó áwuúgé nkane Pól alerege bós depóre Jisós, ama garege nkane bós akwilege nyε né negbo, áló manshyε ji ake: “Ndé menya yina adorege ne ubómeno?” Abi fó áké: “Elu éké akélege mangaré abya aló abi áke.” ¹⁹ Ne áσε Pól áφε ne ji né εchomele melo ewé ákuú nnó Aropagus ne bós áké ne ji: Nana εsé dekelege manwú chánéné unó uke ebi ólérege. ²⁰ Unó bifó ebi ólérege úlú chá ne εsé dekelege mankaá nkane ubi úlú. ²¹ Ebwó ábó ajoge mbó néndé ebwó bós Atens ne ankéé abi alu εφέé, ágbó lé manjwólégé áwugé ne ágarégé unó uke ebi ebwó áwuú né abya.

²² Ne Pól atené mbe shuú εchomele Aropagus ake: “Enyu bós Atens, nge nnó depye upε mbaá aló dós, ne demuame manogé Εσωωó.” ²³ Ndere nkéne ngyáge melo nyú, mpele matoó ayi enyú depye upε, ngé ntoó nema eni ásámé nnó: “Mbaá Εσωωó, ayi εsé dela dekage ji.” Εσωωó ayi enyú depye upε ne delá kágé, ji ne nkelege mangaré enyú nana.

²⁴ “Εσωωó ne alu Ata ayi abó mfaá ne mme nende ji ne akwyé mme meko ne unó uko ebi úlú wyé. Yémbó ji ajwólégé fó né matoó ayi akwaá ákwýé ne amu. ²⁵ Yε mankele nnó mekwaá achye ji geno εke gefó geli ji. Ji mbós ne achyege akwaá genwá ne gejuli ne unó uko. ²⁶ Apye ufóó bós cháchá átané mbaá muú ama ayi ji akwyε né ula uló.

Akwye gébé gakené eyigé yendé ufóó bóó ábélege fa mme yina ne malu ayi ebwó ábéé.

²⁷ Ne ji apyembó nnó bóó akélege ji, ne ndere ámuame mankelé ji ábéé ne uméé nnó ndó fó ákage gé ji. Yémbó Esówó apó fó tete ne esé.

²⁸ Elu wye ndere muú fó aké: ‘Né uto Esówó ne esé dégbege gejulé, delú abe, dekene.’ Mbóntó ne muú denḡa nyú asámé aké: ‘Esé ako ntó delu baá bíí.’

²⁹ “Té esé delu baá Esówó ekágé defere nnó Esówó aló abi akwaá akwyege, ye akwyé ne gese, ye ne ntaá, ye ne genóó, ji apófó mbó. ³⁰ Nyá mbembe Esówó afyé fó mekpó né unó bí bóó abó apye ayi álá kagé ji. Ne nana agarege yéndemuú nnó alya unó ebimbó ebi úlá pó ne nsá. ³¹ Ji ajoge mbó gétúgé ji ábelé me bíí ebi bóó akpéne unó mpa ne ásóó nye mpa bóó ayi defya delá debé mmu. Ji abó ajya me muu yi ásóó nye mpa yimbó ne apye ji akwilé né negbo, mampye bóó akaá nnó mechó ewéna epye nye wáwálé.”

³² Ebwó áwúgé nkane Pól ajóó nnó muú fó akwilé né negbó, ájwyá ji. Ne abi fó áké, “Esé dekelege manwú ódo esé abya yina ndó yicha.” ³³ Ne Pól alya ebwó, atané. ³⁴ Yémbó bóó bí ákamé mekomejóó wuú ácho ne ji. Muú bwó ama akamege Dyonasós ayi alu ntó né echomele ewémbó ewe ákuú Arop-agat. Ne ayifó alu mendée ayi ákuú ji Damaris ne bóó bifó ntó.

18

Pól afé né melo Kórent

¹ Pól anérégé manjóó depóti né ujwólé Aropagós, Pól alya Atens afé né melo Kórent. ² Eféé abané muú Jus fó ayi ákuú ji Akwila, ábó ábyé ji né melo Póntus. Ebwó ne mendée wuú Prisila abó átané mbó lé gebagé mewaá Itali getúgé Klodyos, mfwa kpa abó abú bóó Jus ako né Rom. Ne Pól ajye gé ebwó ujá. ³ Pól agégé nnó ebwó nto ákwýége mekó menya eyi akwerege oto, eyi ji akwyége, ajwólé akwyége ne ebwó. ⁴ Ne yendé bíí uwyaá bóó Jus, ajye mmu echa mmyemenene, ne ajóóge ne bóó Jus ne abi Grek abi áchwó eféé nnó ji ammye apye ebwó ákamé mekomejóó Jisós.

⁵ Ewyagé Silas ne Timóti átané melo Masedonia áchwó né melo Kórent, eféé ne Pól alya ebwó utóó ebimbó, ala agarege lé

mekomejóó Esówó jiji. Apye mbó nnó bóó Jus akaá chánéné nnó Jisós ne alu Muú yi Esówó akweré ji elá gefwa. ⁶ Eké ewyage ebwó áshya mekomejóó wuú áló manshye ji. Ne Pól apea amu jii ake, “Mbóge enyú depyége efwyale Esówó echwóge enyú mmye, me mpó wye. Ló nana ójye mbe, nla garé mekomejóó Esówó mbaá bóó abi álá pó bóó Jus.” ⁷ Pól alyage ebwó, atané nto né gepú eyigé ji abó ajwólege, ajye jwóle ne mende fó yi anoge Esówó ne álá pó muú Jus. Mende yina akamege Titiyós Justós ayi gepú jii gelu kwókwólé ne echa mmyemenene bóó Jus. ⁸ Ewyage Kripus ayi alu muú kpaá né echa mmyemenene ewémbó afyéé metóó wuú ne Jisós chóncho ne bóó ula gepú bíí ako. Ne Pól agarege wye abya Jisós ne bóó Kórent ako abi áwuú, gejame ákamé ne ála wyembó áwyaá bwó manaá Esówó.

⁹ Bíí fó ne utuú, Pól agé ame gejya nkane Atá Jisós ake ne ji, “Ófógé fó, chó mbe ne mekomejóó wa, óbege bómbó. ¹⁰ Nlu ne wó yendégébé ne muú akágé pye wó geno. Gejamégé bóó álu fa melo ewe abi alu aba.” ¹¹ Ne Pól abelé né melo Kórent nme ne geba alerege bóó mekomejóó Esówó.

¹² Né gébé eyigé bóó Rom abó afyé Galyo nnó ábé gómena né gebagé mewaá Akaya, bóó Jus abi alu eféé, áso mala, ágbare Pól ájye ne ji né eso, ¹³ ajóó ne Galyo aké, “Mende yina apye bóó nnó ánoḡe Esówó né meti ewé ebé se elá garé wó.”

¹⁴ Wye ndere Pól abó alú manjóó, Galyo ake ne ebwó. “Enyú bóó Jus, mbóge mechó ewé ebó etá mabé melo mbó nse gébé manwu geno eyige dekelege manjóó. ¹⁵ Té mbaá enyú denyé lé mbeé né uchu mejóó ne mabó ne mabe nyú, enyú ambóó kage nkane deḡge. Nkpéné fó né depó nkane eti.” ¹⁶ Ajóge mbó, abú ebwó átané né echa eso. ¹⁷ Ne bóó ako ágbaré Sóstenis ayi alu muú kpaá né echa mmyemenene áló mantulé ji, yémbó Galyo abóó gébé wó.

Pól akéré né melo Antiók

¹⁸ Epyégé mbó, Pól ama bélé gejamégé ndó ne bóó bí ákamé ne Jisós né melo Kórent, ne ale jye kpe ékpe manjye né melo Siriya. Ndere áchwó ajye, Prisila ne Akwila akwólé ji. Gébégé ebwó ákwóné né Senkrea, melu ewé ákpéne ékpe, Pól akpalé mekpó gétúgé

depó etiré ji abó anyémeno mampye mbaá Esówo. ¹⁹ Ebwó ákwónégé né melo Efesós, Pól alya Akwila eféé. Ajye kpe mmu echa mmyemenene, manjóó mejóó ne bós Jus. ²⁰ Ne ebwó ákwó ji mata nnó ábélé gejamégé ndó ne ebwó, ashya. ²¹ Gébégé achwó jyé, aké ne ebwó, “Mbóge Esówo apyége, mmage nchwó ge enyú.” Ajóge mbó, alya Efesós akpe ékpe, afé.

²² Pól akwónégé né melo Kaisaria, akwó afé né melo Jerosale manjye tame echomele bós Jisós abi alu eféé ne ale shule ajye né melo Antiók. ²³ Abélegé mboó ndó eféé, átane afé né maló ayi álú né gebage mewaá Galasiya ne Frigiya, afyé bós bi ákame ne Jisós eshye.

Apolos agaré mekomejóó Esówo né melo Efesós

²⁴ Ne muú Jus fó achwó né melo Efesós, ákuú ji Apolos ne ábó ábyé ji né melo Aleksandra. Alu muú yi mejóó egóó ji meno ne akaá mekomejóó Esówo chanchá. ²⁵ Abó ági ji depóré Jisós ne agbaré deti metóó ema, agarege depó etiré mbó chanchá. Yémbó abó akaá le unó bi Jón abó agaré ndere awyage bós manaá Esówo. ²⁶ Ndere áchwó né melo Efesós, agarege bós Jus depó etirena gbóḡéné né echa mmyemenene. Akwila ne Prisila awuúge unó bi Apolos agarege, áse ji afé né gepú bwó ne agaré ji depóré Esówo nana chánéné.

²⁷ Ebélegé Apolos afere nnó ji ajye né melo Akaya. Ne echomele bós Jisós apóó ji ásá ḡwe achye ji mbaá bós Jisós né melo Akaya nnó Apolos akwonege ewu, ebwó áse ji chánéné. Ne akwónégé eféé, apóó bós bi Esówo aléré ebwó galógaló ákamé ne Jisós dós abi Esówo apóó nnó áfyé matóó ne Jisós. ²⁸ Abó anyéé mbeé ne bós Jus né depóré Jisós gbóḡónó ne apwó wyé ebwó ndere alerege ebwó chánéné né ḡwe Esówo nnó Jisós alu Muú yi Esówo akweré ji elá gefwa.

19

Pól agaré abya Jisós né melo Efesós

¹ Né gébé eyige Apolos abó álú né melo Kórent, Pól abó akene né maló ayi alu né gebage mewaá Esya. Akwonege melo Efesós, agé bós bi fó abi áfyé matóó ne Jisós, ² ne

agii ebwó aké, “Mendoó Ukpea echwó me enyú mmye gébégé dekame ne Jisós?” Ebwó áshuú meko áké, “Ese delu danwu nnó Mendoó Ukpea elu.”

³ Ne Pól ama gií ebwó aké, “Ndé gefóge manaá Esówo ami áwyaá enyú?” Ne ebwó áké, “Áwyaá le ese ami Jón.”

⁴ Ajóge mbó, Pól aló ye mangaré ebwó aké, “Jón abó awyaá bós manaá Esówo manlere nnó ebwó álya gabo. Ne ji abó agaré bós Isreli nnó muú fó achwóó nyé ji meso ne ebwó abó mamfyé matóó ne ji. Muú yimbo, ákuú ji Jisós.”

⁵ Ebwó áwúgembó, ákame mekomejóó yina ne áwyaá bwó manaá Esówo né mabó Atá Jisós. ⁶ Ewyage, Pól anéré ebwó amu makpo ne Mendoó Ukpea echwó ebwó mmye ne álo manjóó ufóó mejóó, ama ágaregé mekomejóó ayi ebwó awuú ne Esówo. ⁷ Bós bina ako alu genóge makpo áfyanéapeá.

⁸ Ne Pól abelé né Efesós né amfaá aleé, akene né echa mmyemenene yendégébé, agarege ebwó mekomejóó Esówo ayi alá pó ne efó metóó mampye ebwó akaá ndere gefwage Esówo gelu. ⁹ Yémbó bós bifó áshyá mekomejóó yina ne álo manjóó depó debodebo né mbe ushu bós né meti Jisós. Ne Pól ase bós abi ákame afé né gepúge ḡwe eyigé Tiranós awya, alerege ebwó mekomejóó Esówo yendé bií. ¹⁰ Apye wyembó né aḡmé apea ne bós ako né gebagé mewaá Esya, bós Jus ne bós Grek áwuú mekomejóó Ata Esówo.

Bós bi fó áméé mmye ne Pól mamféré aló nchye

¹¹ Ndere Pól abó alu lerege mbó, Esówo achye ji uto mampye ufélekpá ebi bós ábó álú dangé. ¹² Ye uno bi ji abó afyé né mmye, upyé bós mameé átoóge. Bós ákelege mandeé utóó jíí ne bó afyáfon áfé anéré bós mameé mmye ne ápye ebwó atóó. Ne aló nchye nto atanege abifó mmye.

¹³ Bós Jus fó abó álú eféé abi akene malómaló áférege aló nchye ayi achyege bós efwyale. Ebwó amuame mankuú mabó Ata Jisós ne apye aló nchye átané bós mmye. Muú bwó ajóóge ne meló nchye aké, “Ngarege wó nnó otané né mabó Jisós ami Pól akuú.” ¹⁴ Ne bós akeneama abi abó ápye

dep̄o ti, elé baá Skeva ayi alu etukpe ampye up̄e Es̄w̄o b̄ó Jus.

¹⁵ Ebw̄o aj̄oge mb̄o ne meló nchye ashuú ebw̄o meko gébé gef̄o aké, “Me nkaáge Jis̄s, mma nkaáge P̄ol ne enyú delu ndé b̄ó?”

¹⁶ Mende ayi awya meló nchye akwile téné, ase ebw̄o ne matulé, apw̄o ebw̄o ne agya ebw̄o mandeé mmye, ábó átané gejógene ne upa mmye.

¹⁷ B̄ó Efes̄s, ne b̄ó Jus ako ne b̄ó Grek abi alu eféé áwúgé abya yina ef̄o ekw̄o ebw̄o mató. Ne b̄ó ál̄o manchyege enogé d̄ó né mab̄o Ata Jis̄s. ¹⁸ Ne gejamégé b̄ó bi áfyéé mató ne Jis̄s áchw̄o shu ekwu, ágaré dep̄o etiré ebw̄o ábó ápyéé. ¹⁹ B̄ó bif̄o abi ábó ápyé mabu maka amu áchw̄o ne b̄o ηwe maka, aló uka ne b̄o ηkpáganeré ásó gb̄ógónó. Unó bina uko, ne unó bi f̄o aferege ukáge b̄éé meno ηka genóge usaá uba upea meso efya. ²⁰ Ne mekomejóó Es̄w̄o awene ajye mbe nkane gejamégé b̄ó ákamege yendégébé.

Efwyale etane né melo Efes̄s

²¹ Dep̄o tiré na depyege, P̄ol afere né metó wuú mankoó né melo Masedonia ne melo Akaya manjye né Jerosale. Ne ama jóó aké, “Nkw̄onégé Jerosale, mb̄o manjye gé nto melo Rom.” ²² Ne ató Tim̄oti ne Erastus nnó ábó mbe né gebagé mewaá Masedonia ebw̄o álú b̄ó apea abi apoóge ji ne P̄ol jimbo alu belege mboó ndo né gebagé mewaá Esya.

²³ Wye né gébé eyigémb̄o, efwyale echw̄o d̄ó né melo Efes̄s getúge b̄ó bi akw̄olege meti Jis̄s. ²⁴ Muú ete f̄o abó alú eféé ayi ákuú ji Demetr̄s. Ji akwyege unó bi úlú eké gepúgé meló uka ayi ákuú Artemis. Utó bina upye ji ne b̄ó ete bif̄o ágéne gejamégé nsa. ²⁵ Né gébé géf̄o akuú ate b̄ó ete ne b̄ó utó abi gef̄oge utó ebw̄o gelu gema aké, “Enyú kaáge nnó esé den̄eá mb̄o gefwa gétúgé utó bina. ²⁶ Enyú ako déwuú ne deḡe geno eyigé P̄ol menya kw̄o yimbo apye fa melo Efes̄s ne gebagé mewaá Esya geko. Akene mal̄mal̄o aj̄oge aké aló uka abi ákw̄yége ne amu, ápó ye aló uka chá chá. Ne apye gejamégé b̄ó akw̄ore mató. ²⁷ Ne ngé nnó apye nye ges̄ege ese gekwé ne apye nye ntó nnó gepúgé meló uka Artemis geb̄egé sé ne enogé. Mb̄ogé epyege mb̄o, ebyennó mekpo unó ebe nye ne gekpékpége

melo uka yina ayi b̄ó Esya ne mme meko ánoge.”

²⁸ B̄ó bimbo awugé geno eyige Demetr̄s aj̄ó, mató ach̄ó ebw̄o mmu ne aló mankálé áké, “Atemis ayi b̄ó Efes̄s alu gekpékpége melo uka.” ²⁹ Ne melo meko ewugé makalé yina, ekwé tametame. Echw̄o cho melu ema, b̄ó ágb̄aré Gaȳs ne Aristak̄s ande bi P̄ol átané ne ebw̄o né melo Masedonia, ája áfé ne ebw̄o né echa uchome melo. ³⁰ P̄ol abó alu manjye jóó mejóó ne b̄ó bimbo, yémb̄o b̄ó Jis̄s ágbé ji. ³¹ Akpakpa melo abif̄o abi alu ajeé P̄ol ál̄o ntó ji meko nnó ekagé asá ushu né echa ewémb̄o. ³² B̄ó bimbo ákálege wye tametame. Abi ákálege egbé ewú ebw̄o ne abif̄o ákálege ewu bw̄o egb̄e, gejamégé b̄ó ákaá f̄o genó eyi gepye ebw̄o áchomé eféé wó. ³³ B̄ó bi f̄o ágége nkane b̄ó Jus átené Aleksanda mbe, áferé nnó ji ne alu ne mech̄o ewé. Ne Aleksanda afu ebw̄o nnó ebw̄o ákw̄éné mejóó ne ji ashya geme jíí. ³⁴ Ne ebw̄o ákaáge nnó ji alu muú Jus, ebw̄o ako ákálé meko ama aké, “Atemis ayi b̄ó Efes̄s alu gekpékpége melo uka.” Ne ákálege wyemb̄o né nchw̄áneké epeá.

³⁵ Ewyagé muú ayi asáme dep̄oré melo, apye b̄ó bimbo ákw̄ené mejóó ne aj̄ó ne ebw̄o aké, “Enyú b̄ó Efes̄s, yéndémuú ákaá nnó melo Efes̄s ne ebelé gepúgé gekpékpége Artemis ne ema bélé ntaá meló uka wuú, enine nétané mfaánebuú nékw̄ené mme. ³⁶ Te enyú dekaá nnó muú f̄o akaáge shya mech̄o ewéna, kwe-nege nyamé, ekágé depye genó gef̄o gen̄chogen̄cho. ³⁷ Enyú dechw̄o ne b̄ó bina fa, abi alá jó genó gef̄o né matoó aló uka esé wó, ye mejóó mebomebo mbaá megyéé meló uka esé áj̄ó wó. ³⁸ Mb̄ogé Demetr̄s ne b̄ó bíí abó mech̄o ne b̄ó bina, ákage kpa ewu áfé né eso né mbe ushu ámp̄ané mpa nnó yendé b̄ó ágaré mech̄o ewé ebw̄o ápyéé ne ate. ³⁹ Ne mb̄ogé mech̄o ewé chá elu ewé epw̄o ewé, elu galógáló nnó ebw̄o áchw̄o né bíí bi ákpakpa melo áchomege. ⁴⁰ Nj̄oge mb̄o getúgé mf̄ó nnó b̄ó Rom ashulege nye esé ndo nnó déchw̄o ne efwyale né melo. Ne epyege mb̄o, muú f̄o áb̄éé nye ne meko ayi akerege.” ⁴¹ Anérégé manjóó dep̄o ti, aké, yéndémuú atyá.

20

Pól ama jye né Masedonia ne Akaya (Gresse)

¹ Efwyale ewémbò ebyegé, ebelégé mboó ndò, Pól akuú bós Jisós achye ebwó majye, atamé ebwó ne alyá afé né gebagé mewaá Masedonia. ² Akene né geba eyigémbò geko afyéé bós Jisós eshye ne ájyé né gebagé mewaá Gresse. ³ Akwónégé ewu, abelé amfaá aléé. Ne nkane abò alu mankré ékpe ajye né gebagé mewaá Siriya, awu nnó bós Jus ásó mala manwá ji. Eféé ne ajya mankére meso, ne akoóge ne egbe Masedonia akéré meso. ⁴ Ndere ajye bós abi álu gelua ne ji ele Sopata maá Pyrhós ayi atané melò Beroa; Aristakós ne Sekundós abi atané melò Tessalonika ne Gayós ayi atané melò Debe, Timóti, Tikikós ne Trófímós abi atané gebagé mewaá Esya. ⁵ Ebwó abógé mbe, ákwónégé né Truus ágií esé. Ese dela né Filipi. Ne gébége epaá bréd ayi alá muale ekoógé, ⁶ ese dekré ékpe né Filipi mankwólé ebwó. Esé deke nnyinnyi né ndò eta. Débanégé ebwó né melò Truus, debelé eféé uwyaá kpogete.

Kwya kwya nekene Pól né Truus mangé bós Jisós

⁷ Bii mbe né uwyaá ukwonege, ese ne echomele bós Jisós déjwólé melu ema manye menyéé gejeé. Ndere Pól alu manjye dondo, alò mangaré mekomejóó Esòwò, ne ashíí garégé garégé kpaá te metóó utuú. ⁸ Abó álwé gejamégé mawé né maá gepu né mfaá eyòh mbaá ayi esé debó déchome. ⁹ Gesagé muú ayi akuú ji Yutikós abó ajwólé né maá menombí. Ndere Pól agarege mekomejóó Esòwò ajye mbe, maá yimbò alò mambelé gejya. Abelé kpaá aloó mfaá manjóó eyòh aléé akwé mme. Aké ájye bwe ji, agbo mé. ¹⁰ Pól akwólé ebwó ajye fyále gesagé muú yimbò mme ne aké ne abi atené, “Deligé sé, agbó wó, alu mbe!” ¹¹ Ne Pól akéré mfaá eyòh anyéége menyéé gejeé, ama lò mangaré mekomejóó Esòwò kpaá te bii ujya ne ale ajye. ¹² Ewyagé ebwó ágbaré gesagé muú yimbò afé ne ji mmu mbe ne matóó bwó ákwené.

Pól atané melò Truus afé né melò Miletus

¹³ Esé ako abi dekene ne Pól, dejye kré ékpe, defé né melò Asos gétúgé Pól abó agaré esé nnó debò mbe, ji akene mewaá mewaá abané esé ewu. ¹⁴ Abánégé esé né Assós, ese dese ji dekré ékpe defé né melò Mitylén. ¹⁵ Bii uyyagé esé dema kré ékpe deke nnyinnyi dekwóné kwókwólé ne Kíós ne dékene wye dejye. Bii uyyagé dékwóné né Samós. Bii ebi fò uyyagé esé déke dekwóné Miletus. ¹⁶ Esé debó dékéné mbò, dekoó Efesós koóge getúgé Pól abó akelege nnó dejye wáwá, déchóge sé gébé né Esya nnó ji akwóné Jerosale nsa nnó bii epaá Pentikos ukwone.

Pól achye majyé mbaá ákpakpa bós Echomele Jisós né Efesós

¹⁷ Ndere dekwóné Miletus, Pól alò meko né Efesós nnó ágaré ákpakpa echomele bós Jisós nnó áchwó abané ji eféé. ¹⁸ Ebwó áchwóge, alò manjóó ne ebwó aké, “Enyú dekaá nkane esé delu mé chóncho, lò né bii mbe ebi nkwone né mme Esya kpaá te fi. ¹⁹ Mbò mpye utóó ba nkane maá defwe Esòwò ne mpó fò ne nepa, nlu ne gejamégé manse né ame. Ngé ntó gekpékpégé efwyale ne gébé gefó nlu ne manse né ame gétúgé gekpékpégé efwyale ewé bós Jus achyege me. ²⁰ Enyú dekaá nkane mbò ngarege enyu mekomejóó Esòwò ne nkene upú, upú nlerege enyú ne mbi fò geno eyige gekage pòó enyú wó. ²¹ Wye meko wu ama ne mbó ngaré bós Jus ne bós Grek nnó ábó manlyá gabo, akéré mbaá Esòwò ne áfyé matóó ne Ata Jisós Kras esé. ²² Ne nana njye né Jerosale nkane Mendoó Ukpea egaré me ne nkaá fò genó eyi gepye nye me ewu wó. ²³ Genó eyigé nkaá gelu nnó yendé melò ewé nkwónégé, Mendoó Ukpea egarege me nnó áchyege nye me efwyale ne áfyé nye me denò né Jerosale. ²⁴ Yémbò nse ye geme ya nnó nlu muú wó, nkelege le manéré utóó ebi Ata Jisós afye me amu nnó ngaré abya melóméló nkane Esòwò aleré bós galógaló nnó ebwó ápó.

²⁵ “Ne mbò nkene metóó metóó enyú ngarege nkane gefwage Esòwò gelu, ne nkaá nnó enyú degené sé me. ²⁶ Goge me ngaré enyú nana nnó muú alagé meso, anogé né egbe ewé Esòwò, ji mbóó ne akaá, me mpó wye. ²⁷ Mbò ngaré me enyú yendé

genó eyigé Esṓwṓ akēlege mampye ne mbi fṓ ye genó gema wṓ. ²⁸ Delagé meso. Bage gēme nyú ne bṓṓ Esṓwṓ abi Mendoó Ukpea efye enyú né amu. Pēge ebwṓ wyē nkane membamé magṓḡme ápele magṓḡme jíí, tege nnó Esṓwṓ akwṓ me gewugé echomelé bṓṓ Jisós ne manoó maá wuú nnó ábē bṓṓ bíí. ²⁹ Njṓge mbṓ nendé nkaá nnó ntigé nyē meso, ukwala utanege nyē dafye uchwṓ báne enyú ne uchwṓge ulyágé fṓ magṓḡme yina. ³⁰ Ne bṓṓ fṓ átanēge nyē ntó metṓṓ metṓṓ nyú nnó abwṓlé bṓṓ Jisós akwṓlé ebwṓ. ³¹ Sége gébé détégé nkane mbṓ nchyege yéndémuú majyé né aḡmé aléé utuú ne ḡwṓmese ne manse.

³² “Ne náná ayi áfyéé enyú né amu Esṓwṓ, nchyege enyú majyé nnó dewuge le mekomejṓṓ wuú ayi álerege nkane ápye enyú debṓṓ nyē eshye, ne debṓ nyē ntó mejé ewé Esṓwṓ ábelé mbaá bṓṓ bíí ako. Enyú dekaá nkane geḡwá ya gelu. ³³ Enyú dekaá nkane mbṓ nlu ne enyú, nnerege fṓ mwṓle né ḡka muú ye mandéé jíí. ³⁴ Mbṓ mpye utṓṓ ne amu ya ne ese ne bṓṓ ba degéne geno eyige dekelege. ³⁵ Unó uko ebi mbṓ mpye uléré nnó muú abṓ mampye utṓṓ ne amu jíí nnó apóṓ bṓṓ bi alá pṓ ne eshye. Tege ntó nkane Ata Jisós abṓ ajṓṓ nnó, ‘Méjé elu ne muú yi achyege echye epwṓ muú yi agile nnó áchyegeé ji chyēge.’”

³⁶ Ne Pṓl anerege manjṓṓ unó bi, ebwṓ ako ató mano mme, anemmye. ³⁷ Ne ebwṓ ako alṓ manli, átyaá ji ne átamé ji nnó aké pere! ³⁸ Ebwṓ abṓ ásomege dṓṓ gétúgé Pṓl abṓ aké, Ebwṓ ámagé gé sé ji ne ebwṓ ájye tí ji ákwṓné né mbaá ayi akpéne ékpe.

21

Pṓl afē né Jerosale

¹ Esé ako ne Pṓl delyage ebwṓ, dekpē ékpe defé cho né Kṓs. Ne újyágé dekwṓné Rudis, detanege eféé deyye né Patara. ² Ne dekwṓné eféé, degé ékpe ewécha ewé eyje melṓ Fonisiya. Dekpē ewu deke nnyinnyi. ³ Dékwṓnégé né melu ewé degéne melṓ Syaprṓs, delya ewu ne egbe ebwṓbe, degya deyye né Siriya. Dékwṓnégé Tiya, ékpe etaré esé detané nende ge mbaá yi áférege metuú mbṓ. ⁴ Détánégé deyye kéle bṓṓ Jisós. Degégé ebwṓ, debelé ne ebwṓ né uwyaa

kpogele. Mendoó Ukpea epye ebwṓ agaré Pṓl nnó ajyegé fṓ né Jerosale. ⁵ Nṓṓ eyí esé delu manjye ekwṓnégé, detane nnó deyye. Bṓṓ Jisós ako chóncho ne andée bwṓ ne baá bwṓ, ájye tí esé ákoó melṓ ákwṓné mbále nnyi. Ne detó mano mme eféé denemmye. ⁶ Esé detamé atē ne esé deyye kpē ékpe, ebwṓ akéré meso mmu.

⁷ Délyágé melṓ Tiya, dekwṓné melṓ Ptolēmes ne dema táne né ékpe deyye tame bṓṓ Jisós abi alu eféé. Debelé ne ebwṓ dama. ⁸ Bíí újyagé deyye dekpē ékpe defé né melṓ Kaisaria. Dékwṓnégé ewu, dekpē né gepúge Filip, debelé ne ji. Alu muú yi akene agarege mekomejṓṓ Esṓwṓ, ne alu ntó muú ama né gelúagé bṓṓ utṓṓ akénéama abi abṓ ajya né Jerosale. ⁹ Ji abṓ áwya baá andée ani ne apṓ fṓ ne anṓ, álu bṓṓ bi áwuú meko ayi atáne mbaá Esṓwṓ ne ágarege.

¹⁰ Nṓṓ esé delú eféé né gejamégé nṓṓ, muú ekpavé Esṓwṓ fṓ ayi akuú ji Agabos atané Judiya achwṓ. ¹¹ Achwṓgé agé esé, abṓ ekanda Pṓl awe uka ne amu jíí. Ne aké, “Mendoó Ukpea eké ge na ne bṓṓ Jus apye nyē ne mbṓṓ ekanda ewé né Jerosale ne afye nyē ji né amu bṓṓ abi alá pṓ bṓṓ Jus.” ¹² Ne esé ako dewuúge mbṓ, dekwṓ Pṓl mata nnó ajyegé né Jerosale. ¹³ Pṓl ashúú esé meko ake, “Nde enyú delilí, defye me gepwa né metṓṓ? Nkpome mé mmye manjye denṓ né Jerosale ye mangbo getúge Ata Jisós.”

¹⁴ Tē nṓṓ esé delá káge kwṓre metṓṓ wuú, delya yendé geno nnó Ata Esṓwṓ apye nṓṓre ejíí ji.

¹⁵ Ne ebélegé mboó nṓṓ, dénywéré unó sé dekwṓ déféé né Jerosale. ¹⁶ Ne bṓṓ Jisós fṓ abi atané Kaisaria áfé ntó ne esé ne áse esé ábelé né gepúge Mnasen mbaá ayi ábele nnó deywṓlege. Mende yina atané melṓ Syaprṓs ne abṓ áfyéé metṓṓ ne Jisós gébége depṓre Jisós delṓ lṓ.

Pṓl ajye ge Jemsi

¹⁷ Nṓṓ esé dekwṓne né Jerosale, bṓṓ Jisós abi alu eféé áse esé chánéné. ¹⁸ Bíí ujyage esé ako ne Pṓl deyye gé Jemsi ne ákpakpa bṓṓ echomele Jisós ako alu ntó eféé. ¹⁹ Ne Pṓl atámégé ebwṓ, alṓ mangaré unó gemagama ebi Esṓwṓ abṓ apyé metṓṓ metṓṓ bṓṓ abi alá pṓ bṓṓ Jus gébégeé ji agarege ebwṓ mekomejṓṓ Esṓwṓ. ²⁰ Ne ebwṓ áwuúge mbṓ,

áféé Esṓwṓ ne ákuú Pṓl aké, “Menḡme, pé gejame bṓó Jus áfyéé matṓó ne Jisós. Ne kaá nnó ebwṓ álu kpáne gechyé né mabe Mosis. ²¹ Ebwṓ ama áwuú nnó ṓkene ṓgarege bṓó Jus abi álu né malṓ bṓó abi álá pṓ bṓó Jus nnó ásṓgé sé baá bwṓ nsṓ ne ye mankwṓlé gepṓge bṓó Jus ákwṓlégé. ²² Esé dekaá nnó bṓó áwuú nye nnó ṓchwṓ fa, nana esé depye nnó? ²³ Nte pye ndere esé dekelege mangaré wṓ. Ande fṓ ani alu fa abi anerege mampye depṓ etire ebwṓ abṓ anyémeno mbaá Esṓwṓ. ²⁴ Chó ne ebwṓ enyú depye gepṓ mamféré efwyale ewe elu enyú mmye, ne chye unṓ uko ebi abṓ manchye né gepṓ eyigembṓ ne ákpalé ebwṓ makpo. Ṗpyege mbṓ bṓó ako ágéne nye nnó wṓ mbṓó ṓbelege mabé Mosis. Ne bṓó ákage nye nnó unṓ bi bṓó ajṓó getu jyé úlú gebyṓ. ²⁵ Esé desá ḡwe detṓ mbaá bṓó Jisós abi álá pṓ bṓó Jus, nnó ábṓ fṓ manye menyéé ayi ápyéé upṓ wye wṓ, ne anyéégé manṓó menya ne álya ntṓ manáné tametame.”

²⁶ Ne Pṓl ase bṓó bimbṓ, bií újyage ebwṓ ájye lṓ depṓ etire mamféré efwyalé ewé elu ebwṓ mmye. Ne Pṓl akpe mmu echa upṓ Esṓwṓ mangaré bií ebi depṓ etiré na debye nye, ne yéndemuú bwṓ achyege nye unṓ upṓ bi mbaá Esṓwṓ.

Apye Pṓl né echa upṓ Esṓwṓ

²⁷ Gepṓ eyigembṓ gebélege ndṓ ekeneama, ne bií ebi ndṓ eyimbṓ echwṓ bye, bṓó Jus fṓ abi átané gebagé mewaá Esya áge Pṓl né echa upṓ Esṓwṓ. Annyi gejaméégé bṓó matṓó ne ápye ji. ²⁸ Akalege áké, “Bṓó Isrṓeli chwṓge depṓó ese, depye mende yina. Ge mende yi akéne yéndé mbaá ágarege bṓó nnó ábyágé melṓ esé, ne mabé Mosis ne echa upṓ Esṓwṓ ewéna. Ne nana akpe ne bṓó Grek né echa upṓ Esṓwṓ, nkane apyembṓ afye deba né melu ukpea ewe.” ²⁹ Ebwṓ ájṓge mbṓ gétúgṓ abṓ ágené Pṓl akene ne Trṓfimas ayi atane Efesṓs né metṓó melṓ, ne áférege nnó Pṓl akpe ne ji né echa upṓ Esṓwṓ.

³⁰ Ndere ebwṓ ákálé mbṓ, melṓ meko ekwé tametame, bṓó ako ábṓ áchwṓ chome mbaá ama. Agbaré Pṓl, ája ji átané né echa upṓ. Nderé ebwṓ ábṓ atane, bṓó ala ténéténe ágbé manombi. ³¹ Ne bṓó bina álṓ mantule Pṓl ne ákélege manwá ji. Menṓ muú bṓó bee Rom awuúge nnó melṓ Jerosale

meko elu né efwyale, ³² ala mbṓ ase bṓó bee ne ákpkapa bwṓ, álomé áchwṓ kpe metṓó metṓó gejaméégé bṓó bimbṓ. Bṓó bina ágéégé ndere ebwṓ áchwṓ, álya mantule Pṓl. ³³ Ne muú kpaá yimbṓ achwṓ gbaré Pṓl aké, “Awé ji bṓ mkpṓkové apeá ne agií bṓó bimbṓ gefṓógé muú ayi Pṓl alu ne genṓ eyige ji apyé.” ³⁴ Agige mbṓ, bṓó álṓ manwyale, abi ápáne ewé, abifṓ ápáne ewechá. Apyé muú kpaá bṓó bee yimbṓ akwé tametame ye tógésé genṓ eyi gepye akaá wṓ, ne ajṓó ne bṓó bií nnó áse Pṓl ájye né dachi bṓó bee. ³⁵ Ndere ájye ákwónégé melu ewé akwṓme mfaá gepú, bṓó bee abwe ji gétúgṓ bṓó bimbṓ áchwṓ ne ncha. ³⁶ Ebwṓ ako ákwṓlege Pṓl meso ákálege nnó áwá ji.

Pṓl anḡmené gemṓ jii

³⁷ Ndere áchwṓ kpe ne Pṓl né dachi bṓó bee, Pṓl agií menṓ muú bṓó bee. “Nnó ṓkaáge chye me gébé njṓó genṓ fṓ ne wṓ?” Mende yimbṓ awuúge Pṓl ajṓge Grek agií aké, “Mbṓ ne ṓkaáge Grek?” ³⁸ “Mmye eké ṓpṓ fṓ muú Ijip ayi abṓ anḡmé umye fa gébé gefṓ ne apye bṓó dele ani abi áwáne bṓó ákwṓlé ji né mashwṓne?”

³⁹ Ne Pṓl ashúú ji meko aké, “Nlu muú Jus ne ntane melṓ Tasṓs né gebagé mewaá Silisya. Ne Tasṓs apṓ fṓ melṓ nsélé. Nte nkwa wṓ mata, chye me eké gébé njṓó mejṓó ne bṓó bina.”

⁴⁰ Menṓ muú yimbṓ achyéégé ji gébé, Pṓl atene melu ewé ákwṓme ajye mfaá gepú afu amu nnó bṓó ákwéné mejṓó. Akwenege, Pṓl ajṓó ne bṓó bimbṓ né meko Hibru aké,

22

¹ “Ante ba ne anḡme ba, wuúge nkane nkélege manḡmené mmye ya.” ² Ebwṓ áwuúgé nkane ji ajṓó né mekómejṓó Hibru, ákpe kwéne mejṓó. Ne alṓ ye manjṓó ne ebwṓ aké,

³ “Nlu muú Jus, ábyé me né Tasṓs né gebagé mewaá Silisya, ne nwé fa né melṓ Jerosale. Gamalya ne aléré me ḡwe, aléré me nnó mbélé mabé ukwéne ante sé chánéné, ne mbṓ nkpa gechyé né depṓre Esṓwṓ wye nkane enyú delu mbṓ fi. ⁴ Mbṓ nkelege manchṓ genwágé bṓó bi ákwṓlégé meti Jisós. Mpyene ebwṓ andée ne ande mfyé denṓ. ⁵ Etukpe ampye upṓ Esṓwṓ

ne uchome ákpakpa melo meko ákáge garé nnó mechó ewé menjoge mbó na elu wáwálé. Ebwó ambóó áchyé me ηwe nnó njyge nchye mbaá bós Jus abi alu né Damaskós nnó mpyé bós bi ákwolege meti Jis̄s, nwé ebwó ne nchwó ne ebwó né Jerosale nnó achye ebwó efwyale.

Pól agaré geno eyi gepye ne ji áfyéé metóó ne Jis̄s

⁶ “Ndere njye, gebégé nchwó kwone Damaskós genógé metóó ηwomese, ténéténé yimbo gekpékpégé genḡbó getané mfaánebuú geshwané gegya me mme. ⁷ Epyégé mbó nkwé mme ne nwúú meko muú fó akuú aké, ‘Sól, Sól ndé okélege maníí me mbwé?’ ⁸ Ne ngíí nké, ‘Wó waá Ata?’ Ashuú me meko aké, ‘Elé me Jis̄s muú Nasaret ayi okélege maníí ji mbwé.’ ⁹ Bós bi abó ákene ne me ágé genḡbó eyigembo ne áwuú meko muú yi ajoge ne me wó. ¹⁰ Ne mma gíí nké, ‘Ata nana mpye nnó?’ Ashuú me meko aké, ‘Kwile ka, chó né Damaskós. Okwónégé ewú ágarege nye wó unó uko ebi Esowó ábelé nnó opye.’ ¹¹ Ndere nkwhile ka ngéné sé mbaá getúge genḡbó eyigembo gekpené me áme. Ne bós bi abó akene ne me ágbaré me ebwó dekwóné Damaskós.

¹² “Mende fó abó alu né melo ewémbo ákamege Ananya, anóge Esowó dós ne abelege mabé Mosis ne bós Jus ako eféé áfège ji. ¹³ Achwó gé me atene me nenḡkuné mmye aké, ‘Menḡmé wa Sól, lo mangéne’. Wye né gébé eyigembo nlo mangéne mbaá ne ngé ji. ¹⁴ Ne ajós ne me aké, ‘Esowó ayi ukwéne ante sé ajya wó nnó okáá genó eyige Esowó akélege opye. Ne apyé nnó ogé muú utó wuú ayi wáwálé ne owuú meko wuú. ¹⁵ Wó ogarege nyé bós ako nkane ji alu, oma ogarege ebwó unó bi owuú ne ogéné. ¹⁶ Ne nkane elúmbó, ogili nde nana. Kwile ka, áwyaá wó manaá Esowó, ne kuúgé Ata Jis̄s nnó ashwóné gabo wye’.

Pól agaré nkane Jis̄s atome ji mbaá bós bi alá pó Jus

¹⁷ “Nkerégé né Jerosale njye kpe né echa upe Esowó ne ndere nnemmye, ngé ame gejya. ¹⁸ Ngé Jis̄s ne ajós ne me aké, ‘Kwile lyaá Jerosale wáwá nende bós abi alu fa áwuú nye fó mekomejós ayi ochwó garé

getú ya’. ¹⁹ Nshuú ji meko nké, ‘Ata ebwó ákaá chánéné nkane mbó nkéne né macha mmyemenene, mpyéne bós bi áfyéé matóó ne wó, ntulege. ²⁰ Ndere ábó áwáne Stefan ayi apye bós nnó ákaá wó agarege bós depotyé, mbó nlu wye nkamege né bós bi áwáne ji, ne mbame mandeé bwó.’ ²¹ Ne Jis̄s ajós ne me aké, ‘Kwile chó, ntome nye wó tete né maló bós abi alá pó bós Jus.’ ”

²² Ndere bós bimbo áwuú nkane Pól ajós genó eyigé na, mekomejós yina atanege ji meno, ebwó áló mando delulú aké, “Wáge mende yina, akwane fó mambé fa mme wó.” ²³ Ndere ajós mbó, ákalege mbó, áfú bó nku bwó ne áchwéle mpúpú atya mfaá. ²⁴ Menó muú bós bee yimbo agége mbó, agaré bós bíí nnó áse Pól akpe né dachi bwó. Ajyégé aké atulé Pól, agaré geno eyige bós Jus ákalege ji ula. ²⁵ Ne áwe ji. Ndere áchwó túlé ji, Pól agíí muú kpaá ama ayi abó atene eféé ake, “Nno ebé ese ekamé nnó atulé muú ayi áchyé ji melu nnó ábé muú Rom, ayi alá ápa mpa wuú wó?”

²⁶ Muú kpaá bós bee yimbo ajye bane menó muú bwó ne ake ne ji. “Se gébé nnó ekage okpaá mechó, mende yina alu muú Rom. Mende yina alu muú ayi áchyé ji melu nnó ábé muú Rom.”

²⁷ Muú kpaá bwó yimbo awúgé achwó gíí Pól aké, “Wáwálé nnó olu muú yi achye ji uto nno ábé muú Rom?” Pól akame aké, “Eh.”

²⁸ Ne ama jós ne Pól aké, “Nchó ηka dós ne nlu mbó muú Rom.” Pól ashuú ji meko aké, “Nlu muú Rom ayi áchyéé ji uto nnó ábé muú Rom, te gébége ábyené me.”

²⁹ Bós bee abi abó álú mantulé Pól nnó agarege genó eyigé ji apyé, áwugé mbó aja mmye meso. Ne efó ekwó ntó menó muú bwó yimbo metóó gétúgé ábó áwéle Pól ne bó mkpokové ayi Pól alu muú Rom.

³⁰ Yémbó menó muú bwó yimbo alu kelege mankaá genó eyigé Pól apye ne bós Jus ákalege ji ula, ne bíí újyágé aferé Pól bó mkpokové né amu ne akuú anós baá ne ákpakpa melo ako nnó áchomé. Achómégé áchwó ne Pól né mbe ushu bwó.

23

Pól atené mbe ushu ákpakpa melo

1 Pól atené mbe ushu echomele melo, ape bós domeé ne aké, “Anmé ba nlu mé né mbe ushu Esowó yendégébé kpaá te fi, ne metóó wa echyegé me efwyale né genó gefó.” 2 Ne Ananya ayi alu etukpe ampye ure Esowó agaré bós bi áténé kwókwólé ne Pól nnó ádo ji gekwékwe meno. 3 Pól aké, “Esowó ado nye wó ntó gekwékwe. Wó ólu eké ekwó gepú ewé áwogé ne mbómé. Wó ójwale eféé nnó ópa mpa wa nkane ebé elu ne óma kwé ebé nkane óké ádo me gekwékwe.”

4 Bós bi atené kwókwólé ne Pól agií ji aké, “Mbó ne óshye etukpe ampye ure Esowó?”

5 Ne Pól ashuú ebwó meko aké, “Anmé ba, nkaá fó nnó alu etukpe ampye ure Esowó wó. Nende nkaá nnó ñwe Esowó aké, ‘Ekagé muú ashye muú kpaá melo.’”

6 Pól aké agene nnó gentoge bós abifó álú bós Sadusi ne abifó álú bós Farasi ákale aké, “Anmé ba nlu muú Farasi ne ante ba álú bós Farasi. Ula bi nkpené unós mpa elé gétúgé nkame ne mbélé uméé nnó bós bi ágbó ákwilege nye né negbo.” 7 Pól ajogé mbó, bós Sadusi ne abi Farasi áló manwamé ne ate, ne echomele ewémbó ekaré malu apea. 8 Ebwó áwamege mbó getúge bós Sadusi aké muú agbogé ákwilege sé né negbo ne ákamé fó nnó ekiénné Esowó elu wó ye genó fó nkane Mendoó gepó. Yémbó bós Farasi ákame nnó unó bi uko úlú. 9 Ne mawámé ama ja dós. Ne anleré mabé Esowó abi álú geluáge bós Farasi ákwile ka ájoge ne eshye aké, “Esé degé fó gyé ayi mende yina apye wó. Ndófo ekiénné Esowó ye elé mendoó ne ejóó ne ji wáwálé.”

10 Gébégé mawáme yimbó aláa lé umyemye, muú kpaá bós bee afóó nnó ágyale nye Pól ubauba, ne agaré bós bee nnó áféré Pól eféé ákéré ne ji mmu dachi bós bee.

11 Bií bimbó ne utuú Jisós achwó tene nenkuné mmye Pól ne ajóó ne ji aké, “Gbaré metóó wye, ndere ógarege nkane nlu né Jerosale mbántó ne ógarege nye bós né Rom.”

Bós fó ásó mala manwá Pól

12 Bií ujjágé bós Jus fó ásó mala ne ácho mmye nnó ebwó anyéé ne ányú genó gefó kpaá te áwáne Pól. 13 Ne bós bi áchós mmye ápwó usaá upea. 14 Ne ájye gé

anós baá bi apye ure Esowó ne ákpakpa melo aké, “Esé dechó mmye nnó denyéé, denyú genó gefó kpaá te esé déwáne Pól. 15 Nkane elúmbó, enyu ákpakpa melo tóge meko mbaá menó muú bós bee nnó ató Pól depye eké dékelege mamape mechó Pól chánéné ne esé dékpomé mmye manwá ji gemege nnó akwóné fa.”

16 Ne maá mende ayi menme Pól yi mendée awú genó eyi ebwó abó ásó mala mampye, ajye garé Pól né dachi bós bee. 17 Ne Pól akuú muú kpaá bós bee ama aké, “Se nte mamane yi ójye mbaá menó muú enyú, awya geno fó mangaré ji.” 18 Ajyegé ne ji ewu aké, “Pól muú denó aké nchwó ne nte mamane yina eta wye, awya genóge fó mangaré wó.” 19 Menó muú yimbó ase nte manmané yimbó áténé babá, agií ji ake, “Ndé mechó ókelege mangaré me?”

20 Ashuú ji meko aké, “Bós Jus fó ájóó ábélé nnó geyá ebwó ágaré wó óma chwó ne Pól né echomelé melo, ebwó akélege mampye eké ámage pé mechó Pól chánéné. 21 Yémbó ebwó áchwóge, ókamege nende bós ápwó usaá upea abi ábií né meti, ágile manwá Pól. Ebwó ácho mmye nnó anyéé ne anyú genóge fó kpaá te áwáne Pól. Ne nana ebwó ágile manwú genó eyige tanege wó meno.”

22 Ne menó muú yimbó aké ne maá yimbó, “Chó ne ekage ópye muú fó akaá nnó ógaré me mechó ewé.”

Ató Pól mbaá Felis ayi gomena

23 Ewyagé menó muú bós bee yimbó akuú bós apea abi ákwólege ji né dekpakpaá, aké ne ebwó, “Jyage usaá bós bee ufya abi ákene ne uka ne usaá bós bee uléé meso efya abi ákwóme mfaá ujuná ne jyage ntó usaá bós bee ufya abi álú ne makó. Gárege ebwó ákpome mmye áse Pól ájyé né Kaisaria né kálánká eneneama ne utuú bi. 24 Segé ujuná ebifó nnó Pól aké ákene ákwómé mfaá. Tige ji áke pere akwóné né ushu Felis ayi gomena. 25 Ajogé mbó, ásá ntó ñwe aké,

26 “Me Klodyos Lysia ne nsame ñwe yina mbaá Ata Felis ayi gómna. Ntamé wó. 27 Bós Jus ábó apyé mende yina ne ákelege manwá ji. Nwuúgé nnó alu muú yi áchyéé ji melu nnó ábé muú Rom, me mfé ewu ne bós bee ba ne mferé ji né amu ebwó. 28 Te mbó

nkelege mankaá gyé ayi ebwó aké mende yina apye, nse ji defé mbe ushu ákpakpa melo bwó. ²⁹ Agigé ji, nge fo nnó apye genó eyige ábó manwá ji wó ye mankpe deno. Ebwó ábó anyeé lé mbeé né mabé bwó. ³⁰ Ewyagé muú fo achwó garé me nnó bós Jus ásó mala manwá mende yina. Ne ntó ji ténéténé eta wye. Ngaré ntó bós bi aké ji apye gyé nnó áchwó garé wó genó eyige ji apye. Bé peré.”

³¹ Ne bós bee bimbó ápye wye nkane menó muú bwó agaré ebwó. Áse Pól né utuú bimbó, áke kpaá ákwóné Antipatris. ³² Bii uyyagé bós bee abi ákene ne uka akéré né dachi bwó ne abi awya ujuna áse Pól áfé ne ji. ³³ Ebwó ákwónégé Kaisaria, áchye gómna nwe yimbó ne áfyé Pól né amu jii. ³⁴ Akuúge nwe yimbó, agii Pól aké, “Ótané ndé geba?” Pól ashuu ji meko aké, “Ntané gebagé mewaá Silisya.” ³⁵ Gómna awuúge mbó, aké ne ji, “Gó bós bi aké opye gyé áchwó ne nwuú mpa wye.” Ne ajós aké ájye bélé ji né echa ewé Mfwa Heród abó atené ne aké bós bee ábamé ji.

24

Felis apɛ mechó Pól

¹ Ndo eta ekoógé, Ananya ayi etukpe ampye upe Esówa ne ákpakpa bifó áchwó né Kaisaria ne Tetulos muú yi akaáge mabé bós Rom. ² Akúgé Pól akpe mmu, ne Tetulos alo mangaré gyé yi Pól apyé aké,

“Ata Felis opye bós esé ábó nesó né gejamégé gébé gétúgé ogbaré ebwó chánéné. Ne gejamégé unó bi wó okwóré, wó opye melo ese enené. ³ Ne esé dese mechó ewé ne metós megómégó ne bós áfège yendé mbaá gébé geko. ⁴ Nkélégé fó manchó wó gébé yémbó nnene wó mmye nnó owuú mechó ewé me nkelege manjós. ⁵ Esé degé nnó mende yina alu muú efwyale, akene malómaló apye bós Jus ako ádorege makpo ne ate. Alu ntó menó mbe né mbaá bós bi ákuú ebwó nnó ekwó Nasaren.

⁶ “Abó akélege ntó mamfyé deba né echa upe Esówa ne depyene ji [Esé debó delu mampa mpa wuú nkane ebé sé elu, ⁷ yémbó Lysia menó muú bós bee achwó fós ji né amu sé, ⁸ ne aké dechwó depa mpa Pól né mbe ushu wye.] Ógigé mende yina, owuú nyé unó uko ebi esé dejoge mbó nnó apye.”

⁹ Tetulus ajógé mbó, bós Jus ako abó álú eféé akame nnó elú wáwálé.

Pól anméné mmye jii né mbe ushu Felis

¹⁰ Ne gómna yimbó afu Pól ebwó nnó ajós, Pól alo ye manjós aké, “Nkaá nnó opa mé mpa né melo ewé ne gejamégé anmé, ne metós egó me manmené mmye ya né mbe ushu wye. ¹¹ Mbógé ogigé, owuú nyé nnó ndó elu dangbeé efyaneepea eyi mbó njye né Jerosale manogé Esówa. ¹² Ne bós Jus agé ye me nyéégé mbeé ne muú fo né echa upe Esówa wó, ne ágé ye me mpyege bós Jus adorege makpo ne ate né macha mmyemenene ye né melu fó né melo wó. ¹³ Ebwó akagé lere fó nnó genó eyige ebwó aké mpye gelú wáwálé. ¹⁴ Ne nkamé genó gema eyige ebwó aké, ‘Nnoge Esówa ayi ukwene ante sé né meti ewé ebwó aké élmé fó. Yémbó nkamé lé unó uko ebi mabé Mosis ajós ne ebi bós ekpavé Esówa ásámé.’ ¹⁵ Ne nwya uméé wye nkane ebwó ntó awya nnó Esówa apye nyé yéndémuú akwile né negbo ye apye galógál, ye apye gabo. ¹⁶ Ne nmuame yendégébé nnó metós wa ébé pópó né mbe ushu Esówa ne mbe ushu akwaá ¹⁷ Ebélé mé dós ayi mbó nla jye né Jerosale wó ne mfé nana ne nka mampó bós Jus ne mampye ntó upe mbaá Esówa. ¹⁸ Gé genó eyi gepye me njye né echa upe Esówa mbó ne ebwó ágené me wye. Mbó nnerege mampye upe bimbó nnó nshwóné mmye ya, gejamégé bós abó ápó ne me, ne ye efwyale etane wó. Ne bós bi abó ágené me élé bós Jus abi átané né gebagé mewaá Esya. ¹⁹ Mbógé ebwó ábó ágé nnó mpye gye, mbó áchwó gáre né mbe ushu wye. ²⁰ Elá pó mbó wó, bós bina ágaré gye ayi ebwó ágené gébégé ákpakpa melo ápelé mechó wa. ²¹ Esé ne ebwó debó debó efwyale wye né genó gema. Elé genó eyi mbó njós né metós metós ebwó nké, ‘Mbó mpa ne enyú fina gétúgé mfyé metós nnó muú agbogé akwilege nyé né negbo.’ ”

²² Felis awuúgé mbó, depó etire na deko, ndere akaá mé meti ewé Jisós chánéné, agbé mechó ewémbó aké, “Lysia menó muú bós bee achwógé ne nsó mpa yina.” ²³ Ne agaré muú kpaá bós bee ama nnó ábámé Pól yémbó álya ji ábé shushu ne alyage ntó ajéé

bií áchwó áchyege ji unó bi uli ji. Achó gébé ne mpa Pól né aḡmé apea.

²⁴ Ebelegé Felis ne mendée wuú Drusila áchwó gé Pól. Mendée wuú abó alu muú Jus. Ebwó ákuú ji ne álo manwú ndere ji agárege ebwó nkane muú akage fyε metó ne Kras Jisós. ²⁵ Ne agaré nkane muú akage be cho ne nkane muú abó mangbaré mmyε ji né bií mpa Esowó ebi uchwó nyε. Felis awuúge mbó, efó ekwó ji metó aké, “Cho kpé, ngegé gébé mmage kuú nyε wó.” ²⁶ Ajó mbó, aferege nnó Pól achyege nyε ji ḡka. Né getú eyina akuú Pól yendégébé ado abya ne ji.

²⁷ Epyε wyembó kpaá aḡmé apea ákoó. Gébégé áchye Póshós Festos geluógé Felis, Felis alya Pól né denó elé akεlege mampyε mató agó bó Jus.

25

Pól aké áteé mechó wuú ejyε mbaá mfwa Rom

¹ Ndó ekoóge elé eyi Festos aselé gefwa né gebagé mewaá Judiya, atané né Kaisaria afé né Jerosale. ² Ne anó baá bi apyε upε Esowó ne ákpakpa meló áchwó ne mechó Pól né mbe ushu wuú, ákwó ji mata nnó, ³ apyε ebwó genó eyigé na ndere ebwó ákεlege, ató Pól achwó né Jerosale. Ebwó abó asó mala nnó ájwεlege meti, Pól achwó gé ebwó áwá. ⁴ Festos ashúú ebwó meko aké, “Pól alu mmu denó né Kaisaria ne εla gachyε nkéré ewu. ⁵ Mbógé apyε gyε, garege anó bó nyú akwólé me deyyε né Kaisaria ne akpa mechó ewémbó achwó mbe ushu wa.”

⁶ Ne Festos ama belé né Jerosale genóge ndó eneé ejyεgé ne efya ne akéré né Kaisaria, bií uyyagé ajwólé né εcha eso ne ató nnó achwó ne Pól. ⁷ Achwó ne Pól, bó Jus abi abó átané Jerosale áno ji mme ne álo mama ji ukpékpé depó mmyε ayi álá kágé lere nnó genó eyigé ebwó ajó gelu wáwálé.

⁸ Ne Pól aḡmene mmyε ji aké, “Mpyé yε gyεé fó né mabé bó Jus wó, yε efwyale nchyé né εcha upε Esowó wó, ne mpyε fó gyεé mbaá mfwa Rom wó.”

⁹ Yémbó Festos akεlege mampyε mató agó bó Jus, nkaáwú ne agií Pól aké, “Pó ojyé né Jerosale ápa mpa wyε né mbe ushu wuú?”

¹⁰ Ne Pól ashúú ji meko aké, “Nténé fa né εcha eso mfwa Rom ne gé mbaá ayi ábó mampa mechó wa na. Wó ókaá chánéné nnó mpyε bó Jus gyεé fó wó. ¹¹ Mbógé nkwe ébé ewé ábó manwá me, mfó fó negbo ne mbógé depó deko εtiré ebwó ájó ne me depó wáwálé, ókágé gbaré me óchye ebwó. Nnene wó mmyε nnó ótéé mechó wa ejyε mbaá mfwa Rom.”

¹² Ne Festos awuúge mbó, ajyε jó ne bó majyε bií, ewyagé ajó ne Pól aké, “Te mbaá wó óké atéé mechó wyε mbaá mfwa Rom, ewu ne ojyε.”

Pól aténé mbe ushu mfwa Agripa ne Benise

¹³ Ebelégé mfwa Agripa ne Benise áfé né Kaisaria mantamé Festos. ¹⁴ Abélegé eféé dó bií fó Festos achwó ne mechó Pól né mbe ushu mfwa yimbó aké, “Mende fó alu fa ayi Felis alyá né denó gebégé ajyε. ¹⁵ Ne nyyégé né Jerosale, anó baá bi ápyε upε Esowó ne ákpakpa bó Jus ágaré me depó εtiré ebwó aké Pól apyε. Ne ebwó aké me nsó mpa nnó mende yina akwé ébé. ¹⁶ Ne ngaré ebwó nnó gepógé bó Rom gepó fó nnó ájó nnó muú akwé ébé, ayi ji ne bó mpa bií álá tene unó mpa ne aḡmené mmyε jií né depó deko εtire aké ji apyε wó. ¹⁷ Ebwó áchwógé fa áchó sé gébé wó, bií uyyagé njyε jwεle né εcha eso, nké áchwó ne mende yina. ¹⁸ Bó mawamé bií ákwilegé ka, ajó yε nnó akwé ébé fó nkane mbó mferé wó. ¹⁹ Ebwó abó anyé le mbeé ne gefó eyigé ebwó ánogé Esowó ne ama anyé mbée gétúgé muú fó ayi ákuú Jisós, agbo me yémbó Pól alu jóge nnó alu mebe. ²⁰ Ndere nlá kágé se geno eyigé mpyε, ngií Pól nnó ajyε né Jerosale ápa mechó wúu ewu. ²¹ Yémbó Pól aké εlome lé nnó ályá ji né denó kpaá te mfwa Rom apáne mpa wuú. Ne agaré aké ábamé ji kpaá te agene meti mantó ji mbaá mfwa Rom.” ²² Ne Agripa awuúge mbó aké, “Me ntó nkεlege manwu né menó mende yimbó.” Ne Festos aké ne ji, “Geya ówuú nyε”

²³ Bií uyyagé mfwa Agripa ne Benise áchwó ne gejamégé bó ánogε ebwó dó ne mabeé, ebwó ákpε ájwólé né εcha eso. Ne anó bó bee ne anó bó abi alu meló. Ne Festos agaré áchwó ne Pól, ²⁴ ajó aké, “Mfwa Agripa ne bó ako abi alu fa, gεge

mende yi bɔ́ Jus ako áchwɔ́, ábánege me yendégébé ákpeage me nnó akwané sé membe mebe wó. Abó ápye né Jerosale, ne ápye ntó fa né Kaisaria. ²⁵ Yémbɔ nge fɔ́ genó eyige ji apyéé eyige ji abó mangbó wó. Ne te ji mbɔ́ aké áteé mechwɔ́ ewé ejye mbaá mfwa Rom, nkamé nnó ntene ji ajoyé ewu. ²⁶ Yémbɔ mpó ne genó eyigé nsame nye ntó mbaá mfwa yimbɔ́ gétúgέ mende yina. Nkaáwú ne nchwó ne ji né mbe ushu enyú, titi né ushu mfwa Agripa nnó, enyú ntó dejɔ́ mechɔ́ ewé ne nkaá genó eyigé nsame. ²⁷ Me ngé nnó éló fɔ́ ntó nnó áto muú denɔ́ mbaá mfwa ayi nlá garé gyéé ayi ji apyé wó.”

26

Pól anḡmene mmye jii né mbe ushu mfwa Agripa

¹ Agripa awuúge ne akuú Pól aké, “Nana élé gébé jyε manjɔ́ mejɔ́ nnó ɔshya wa ɔkame meko bwó.” Ne Pól afu amu alo manjɔ́ anḡmenegé mmye jii aké,

² “Ata Agripa, ngé nnó nwyá éfwó manténé né mbe ushu wye fina manḡmené mmye ya né depɔ́ etiré bɔ́ Jus ámalé me mmye ³ Njɔ́gέ mbɔ́, gétúgέ nkaá nnó ɔkaáge gepɔ́ge bɔ́ Jus cháḡéné ne unó bi ebwó anyéé mbeé ne atε. Mbɔ́ ne nkwó wɔ́ mata nnó ɔse gébé ɔwuú genó eyigé nkelege manjɔ́.

⁴ “Bɔ́ Jus ako ákaá nkane genwá ya gelu te démbáné getúge nwené né mpu bwó ne né Jerosale ntó. ⁵ Ebwó ákaá me te gachí gefɔ́ge muú ayi mbɔ́ nlu. Mbɔ́gέ ebwó ábó ágárege wáwálé, mbɔ́ ájɔ́ nnó nlu muú né uchome Farasi ayi akwɔ́lege mabe chere chere ne anóge Eswɔ́ mpwó bɔ́ ese ako. ⁶ Ne nkpe mbɔ́ unɔ́ mpa fi getúge nneré metɔ́ né unó bi Eswɔ́ abó anyéméno ne ukwene ante ese. ⁷ Ge wye menomenyéé ewé matoó ese áfyanéapeá ajwɔ́le ágile ndere ebwó ánógé Eswɔ́ utuú ne ḡwɔ́mese. Ata élé getúge nneré metɔ́ ne nkpéne mbɔ́ unɔ́ mpa ne bɔ́ Jus bina.” ⁸ Gó me ngii enyú ako nnó, “Ulannó enyú deféré nnó epó kákɔge nnó Eswɔ́ apye bɔ́ akwile né negbo?”

⁹ “Me Pól gébé gefɔ́ mbɔ́ ntené ne eshye nnó mpye ndere eji me metɔ́ manii mabo Jisós ayi Nasaret. ¹⁰ Na ne mbɔ́ mpye

né Jerosale. Anɔ́ baá bi ápye upε Eswɔ́ ábó áchye me ebwɔ́nye ne mfyε gejamégé bɔ́ Eswɔ́ denɔ́. Ne yendégébé eyigé ajɔ́gέ nnó áwáne ebwó nkamege ntó. ¹¹ Yendégébé nchyege ebwó efwyale né macha mmyemenene ese mako, mpye nnó ebwó áshya Jisós kpekpe, áféré matɔ́ ne Ji. Nchye anywóné me mmu kpaá te nkwóne malɔ́ mme bɔ́ bicha manii ebwó mbwe ewu.

Pól agaré nkane ji akwɔ́re metɔ́ wuu, akwɔ́lé Jisós

¹² “Ebelegé, mfé ntó né melɔ́ Damaskɔ́s ne bɔ́ ḡwe abi alere nnó uto ba utané mbaá anɔ́ baá bi ápye upε Eswɔ́. ¹³ Ata, ndere njye ne metɔ́ ḡwɔ́mese, nge gekpékpégé genɔ́ eyi gégέne gepwɔ́ ḡmεé getané né mfaánebuú, gechwɔ́ gene gegya me mme ne bɔ́ abi abó akéne ne me. ¹⁴ Ese ako dékwe mme, ne nwú meko muú fɔ́ ajɔ́ né mejɔ́ Hibru aké, ‘Sɔ́l, Sɔ́l ulannó ɔkelege manii me mbwé? ɔchyege gemε jyε efwyale manténe ukɔ́lɔ́ ne me. ɔchyege gemε jyε nkane menya ayi aselé metaá adorege.’ ¹⁵ Ne ngii nké, ‘Wɔ́ waá Ata?’ Ashuú me meko aké, ‘Elé me Jisós muú wɔ́ ɔkelege manii ji mbwe. ¹⁶ Kwile ka. Nkwó wɔ́ ushu nenḡmé nnó mpye wɔ́ ɔbe muú utɔ́ wa, ɔgarege nye bɔ́ unó bi ɔgené fina ne unó bi fɔ́ ebi nlerege nye wɔ́ né meso gébé. ¹⁷ Mférégέ nye wɔ́ né amu bɔ́ Jus ne mférégέ nye wɔ́ ntó né amu bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus, ne ntɔ́me le wɔ́ eta bɔ́ bimɔ́. ¹⁸ ɔjyégé ewú, néné ebwó amε, ne ɔférégέ ebwó né gemua, ɔpye ebwó áchwó né genḡbó. Ewéna etené nnó ɔferege nye ebwó né amú danchɔ́meló, ɔchwó ne ebwó né égbé Eswɔ́ nnó áfyéé matɔ́ ne me ne Eswɔ́ ajige nye nte gabo ebwó, ne ábó nye melu né geluage bɔ́ Eswɔ́ abi ji ajoyá.’

Pól agaré utɔ́ bii mbaá Agripa

¹⁹ “Ata Agripa nkane élumbɔ́, nshyá fɔ́ meko ayi atane mfaánebuú wó. ²⁰ Nlɔ́ né Damaskɔ́s ngaré mekomejɔ́ wuu ne nle nchwó fa né Jerosale. Nfé ntó yendé mbaá né malɔ́ bɔ́ Jus ne ayi álá pɔ́ bɔ́ Jus. Mbɔ́ ne ngarege yéndémuú nnó ákwɔ́re metɔ́ alyáá gabo wuu, ákéré mbaá Eswɔ́ ne ápyege unó bi ulere nnó ebwó ákwɔ́re genwá bwó. ²¹ Gé genó eyi gepyé bɔ́ Jus

ápyéné me né mmu εcha upε Εσωω ákelege manwá mbá. ²² Yémbá Εσωω apó me yendégébé kpaá τε fi. Ne ntene ngarege mekomejó ayi áfyé me né εbwá mbaá bó ne ubyanḡwá bó. Ngarege le unó bi bó εkpávε Εσωω ne Mosis ábó ájó τε gachí nnó upye nye. ²³ Εbwá ábó ájó nnó, “Muú yi Εσωω akweré ji εlá gefwa abó mangbó ne ábé muú mbe yi akwile né negbo ne apye bó Jus ne abi alá pó bó Jus ágé genḡbó.”

Afwa melo ápyame manwú depó etiré dekene ne Jis̄s

²⁴ Nḡere Pól alu áḡménege gemε jií, Festos aweé ji aké, “Pól omée gebwá. Unó bi ḡgíí dó upye wó ole mée gebwá?” ²⁵ Ne Pól ashúú ji meko aké, “Ata me mmée fó gebwá, njḡgé le unó bi úlú wáwálé. ²⁶ Wáwálé alu nnó mfwa Agripa akaá depó ti deko, nkaáwune njḡgé mbá nlá pó ne εfo metó, nende depó tire na depyé fó bibíí wó. ²⁷ Mfwa Agripa, pó okamé ntó depó eti bó εkpávε Εσωω ásámé? Me kaá nnó mfwa akamé.” ²⁸ Εwyage mfwa Agripa agíi Pól aké, “Wó ḡferé nnó okage pye me wye tenétené nnó mbé menḡwale Kras?”

²⁹ Ne Pól ashúú ji meko aké, “Ye εbé le nana, ye meso gébé, nnenemmye mbaá Εσωω nnó wá ne bó abo awúú mbá me fi nnó debé éké me, yémbá εpófó nnó enyú dekre deno nkane me nkpené.”

³⁰ Pól ajḡgé mbá, mfwa Agripa, ḡmena Festos, Benise ne bó bifó ákwilé ka. ³¹ Ne nḡere εbwá ájyé dafye, ájḡge ne ate aké, “Mende yina apyé fó genó eyigé abo mangbó wó ye deno manḡpe wó.” ³² Mfwa Agripa ajó ne Festos aké, “Mbḡgé mende yina ábé danjye ne mechá ewé mbaá mfwa Rom, mbó delyaá ji.”

27

Bó bee áfε ne Pól né Rom

¹ Nkane ákame nnó debye, εφεé ne debye kpe esogeka, ewé ejyé melo Itali. Agbaré Pól ne bó deno abifó áchye muú kpaá bó bee ayi ákuú ji Julyos. Ji alu né geluage bó bee abi mfwa kpa bó Rom. ² Ne εsé ako dekre esogeka éwé étané melo Adramatim éjye malu yi makpé átárege né

gebagé mewaá Esya [Aristakos ayi atané melo Tessalonika né gebagé mewaá Masedonia, alu ntó ne εsé.] ³ Bii uyyágé εsé dekwóné né Sidon. Julyos aló melu ne Pól τε alya ji nnó ajye gé ajeé bii nnó áchye ji genó eyigé gelií ji. ⁴ Détánégé Sidon delo manjye, ne gétúgé mbyo atané εsé mbe, degya defé εgbe Syapros melo ewé nnyi nenó ewu mme mbaá ayi mbyo alá pó dó. ⁵ Εsé déchyágé εβεé mega ewé élú toitoi ne Silisya ne ewe fo ewé élú toitoi ne Pamfilya, εφεé ne déchwá kwóne né Mira né gebagé mewaá Lysha. ⁶ Muú kpaá bó bee yimbá age esogeka ewécha ewé etané né melo Aleksandra ejye melo Itali, εφεé ne afye εsé mmu.

⁷ Εsé deke perepere né gejamégé ndo, degé εfwyale ne délé kwóne melo Snedus. Nḡere mbyo alá kamé nnó εsé déjye mbe wó, dekwaré defé égbé ewé *Kret melo ewé nnyi nenó ewú mme, dekoó nechye né Salmone. ⁸ Dekene debye mapeá mapeá, melo ewé nnyi nenó ewú ne mme démye kpaá dékwóné nechye eniné ákuú nnó nechye népere, kwákwólé ne melo Lasiya.*

⁹ Εsé debó decho mé gejamégé ndo ne bii kpaá εbi ápyé gepe mashwóné ubée ubi úkoó mé. † Ne Pól achye gejamégé bó majyεé abi alú mmu esogeka aké, ¹⁰ “Aḡmé ba, ngé nnó mbḡgé detogé εshye debyege gé jamé unó unóme nye chóncho ne esogeka ne bó ágbóo nye ntó.” ¹¹ Ye éle Pól ajó depó ti, muú kpaá bó bee afye yeé mekpó wó, akwólé le mekoyi menjamé ne mbó esogeka ájḡge. ¹² Te nḡere nechye eniné mbá nela nepó nechye neló neló eniné bó ájwalege gébége gefwene, gejamégé bó akélege nnó εsé debye mbe kpaá τε dekwonege nechye eniné ákuú nnó Fonis né melo Kret. Fonis alu mbaá ayi εβεé mega ékaré ufafa upea.

Mbyo nnyi akpa ésonjeka

¹³ Εwyagé mbyo atané nteé εβεé mega abo manchwó ne bó bi álú né esogeka áferége nnó εfwó ekwólé εbwó. Ne εbwó áferé dánḡmáa ésonjeka afyé mmu esogeka. Apyεgembá, áló manjye mapea Kret melo

* **27:8** Elú wáwálé nnó: Nana gé gébé eyige afofo achwó dó na. † **27:9** Elú wáwálé nnó: Bii kpaá bina né bó ḡwe bifó ása nnó élé bii bi ályage menyéé kpékpé.

εwé nnyi ne nṓó εwú né mme. ¹⁴ Εwυά ye wó, mbyo nnyi atané achwṓó esé mmye né εgbe εbwṓnyε, mbaá ayi ημεέ εtanεge né Kret. ¹⁵ Mbyo nnyi yimbṓ achwṓ adó esogeka ayi ánjamé alá kágé bwóle mekpó esogeka nnó εjye mewaá. Εbwṓ akpe lyaá nnó mbyo akpa éwú. ¹⁶ Nḡere de jye de kṓó maá melṓ fṓ ayi nnyi nenṓó ji mme, melṓ εwémḡ ákuú nnó Koda. Ne nḡere de koge maá melṓ yimbṓ unṓ bi úlú wyε ugbe mbyo nnyi nnó áchwṓgé ne εshye. Ne esé demye de ja ékpée εwé áshíí né ula esogeka defye mmu. ¹⁷ Apyεge mḡṓ, ábané ékpée ne esogeka áwe ne manyíí nnó ekagé ékpée εgyale ne esé debṓ εfṓ nnó esogeka εshulege nye εfé kwṓkwóle ne Lybia ne εfáage nye né manchwé usṓó ayi átánege né εβεέ mega. Εφέε ne εbwṓ anyaaá ndeé nnó mbyo akpe mmu ákpá esogeka. ¹⁸ Nḡere mbyo nnyi alú kóoge ne εshye, ne bíí újyágé εbwṓ áferege matuú ayi álú mmu esogeka áfómege nnyi nnó εwu εfuú. ¹⁹ Bíí bimḡ ukoóge ne dṓndo, bṓó bi ájáme esogeka ákpa unṓ bi ápye utṓó né esogeka áfumé nnyi. ²⁰ Ne esé déla wyémḡ né gejamégé ndṓ yeé ημεέ, yeé ambe degε wṓ ne mbyo nnyi akpane ésonεka εjye εgbe εwé ne εwé. Nḡere mbyo nnyi apyεmḡ, mane magyále esé ne déferé nnó dechwṓ degbṓ.

²¹ Nkaáwú ne εfṓ εpyé bṓó álaá mesa né gejamégé ndṓ. Εwυagé Pṓl akwilé ka aké ne εbwṓ, “Anḡmé ba, mḡoge εnyú debṓ dewú majyeé ma ne esé dela né Kret, mḡṓ ékpée ne gejamégé unṓ uchṓ mḡṓ wṓ. ²² Ne me nnεne εnyú mmye nnó dégbaré matṓó. Ye muú ayi agbo nye apṓ wyεé esogeka εwú εwú ne énoḡe nye. ²³ Njṓge mḡṓ getúge Εsṓwṓ ayi abṓ me ne Εsṓwṓ yi me nnóge ne atóme ekiénné wuú ne utuú εbi njuú. Εchwṓgé εtené me nekuné mmye, ²⁴ eké ne me, ‘Pṓl áfṓgé fṓ. Otεnege nye mbe ushu mfwa Rom. Né ulṓó melu Εsṓwṓ, ye muú nyú ama ayi agboṓ nye apṓ.’ ²⁵ Nḡere ekiénné εwémḡ εchwṓ ne mekomejṓó yina, nkamé ne Εsṓwṓ. Ngarege εnyú nnó dégbaré matṓó dépélé, Εsṓwṓ apyε nkane ji ajṓó. ²⁶ Pṓl ama jṓó aké, Mbyo ákpane nye esogeka ateé né gebage mewaá εyige nnyi nenṓó mme.”

²⁷ Ne ndṓ ekwṓnégé εfya ne εni, mbyo

nnyi akpá esogeka εchyá εβεέ mega. Εβεέ εwémḡ ákuú nnó Adraya. Metṓó utúú ékwṓnégé ánjamé esogeka áferége nnó esé delú kwṓkwóle ne mapea mewaá. ²⁸ Ne εbwṓ ábṓ menyíí áshíí né genṓ gefṓ εyi genṓó, áηme mmu nnyi nnó ámeé nḡere nnyi négomé. Amεgé ágé nnó nelu usaá bṓ ratṓgé ukéné. Εwυagé ama meé ne ágé nnó nnyi néla nana usaá bṓ ratṓgé uní meso εfya. ²⁹ Ngarege εbwṓ áfṓó nnó mbyo nnyi atεne nye esogeka εfé edo né mataá ayi alú mmu nnyi, εφέε ne áféré bṓ dánḡmáa esogeka aníí áηmé né mmu nnyi nnó esogeka εtené. Apyεge mḡṓ, áshyáge nnó bíí ujyá wáwá. ³⁰ Elé ánjamé esogeka ákélege mambṓ ájye, εφέε ne ápwyaá ékpée ashulé né nnyi ne áma aké, εbwṓ ájye ηma genṓ fṓ né mbe esogeka. ³¹ Pṓl akaá ne ajṓó ne bṓó bee ne muú kpaá bwṓ aké, “Mḡgé ánjamé esogeka átanégé, εbyennṓ muú ayi ápóme nye apṓ.” ³² Pṓl ajṓgé mḡṓ, εφέε ne bṓó bee ajye sṓré manyíí ayi áwelé ékpée wyé. Asórége manyíí yimbṓ, álya ékpée nnó εjyε.

³³ Wyε nḡere bíí uchwṓ jyaá, Pṓl anε bṓó ako mmye nnó ánye menyéé, ajṓgé aké, “Nḡṓ εle mḡṓ εfya ne εníí fi εyi degile nnó mbyo nnyi yina abyε nye, ne ye genṓ denyé wṓ. ³⁴ Ne nnεne εnyú mmye nnó denyéé eké genṓ nnó débṓ εshye, ekage degbṓ. Ye muú yi mekpó εmye nye ji apṓ.” ³⁵ Ajṓgé mḡṓ abṓ nto bred, atamé Εsṓwṓ, agya geba abṓ manyéé né mbe ushú εbwṓ ako. ³⁶ Ne εbwṓ ako agbaré matṓó, abṓ nto bred ányéé. ³⁷ Mpa bṓó ako abi álú mmu ékpée εwena, álú usaá ufya ne uléé meso nekuú ne ama (276). ³⁸ Yéndemuú anyé agbeé, εbwṓ ákpa menyéé yi álaá né mmu esogeka ágbé né nnyi nnó esogeka εfuú.

Ngbannyi apyε esogeka εgyale

³⁹ Bíí ujyágé, εbwṓ ákaá fṓ geba εyíge εbwṓ álú wṓ yémḡ ágé nechye né nnyi εni nelú gesṓ gesṓ. Εφέε ne εbwṓ amuamé mampye esogeka εjye né mbále nechye εniné mḡṓ. ⁴⁰ Ne εbwṓ ásṓré manyíí ayi abṓ áshíí ne uno εbi áηmaá esogeka, ásṓré ntṓ manyíí yi áwelé bṓ nsṓm abi áηwólege mekpó esogeka ákwe né nnyi, ama te ndée εyi elú mbe ékpée mfa. Mbyo nnyi akpage ese εφέé né delṓ manjye mapeá mewaá. ⁴¹ Nḡere esogeka εjye, edo né nchwéné usṓ

eni nelú nteé nnyi ne mekpo esogeka ejye kpe né gesó eféé ne esogeka ekwamé. Ndere elu eféé mgbannyi adóo esogeka ewémba kpaá te egyptalé.

⁴² Ne bós bee bimbó akélege manwá bós deno ako nnó ekágé ebwó áwó akwó mewaá ne ábó. ⁴³ Yémba muú kpaá bwó abó akélege nnó ekage átá Pól ne agbé ebwó. Ne aké yéndémuú ayi akage wó nnyi, abo mbe awó áchya. ⁴⁴ Ne bós abi fó abi ála káge wó ágbaré uba esogeka awó ákwólége ebwó. Wyembó ne yéndémuú ápyé ne akwóné mapea mewaá chánéné.

28

Genó eyi gepyé Pól né melo Malta

¹ Ndere esé dekwone melo ewe nnyi nenó ewu mme, ápye esé dekaá nnó akuú ewú Malta. ² Bós bi álú né mbále nnyi ágégé esé, meshwe apye ebwó ne áse esé chánéné. Ebwó áséné mewe nnó esé déwyagé gétúgé manaá abó akwené ne gefwene gelú. ³ Deweé etiré mbó desógé deko, Pól anyweré mechyé deweé afyé mewe ne gelugé mewe gépye gétóo getané né deweé etiré mbó géchwó nó ji né ebwó géníi wyé. ⁴ Bós melo ewé ágégé nkane gétóo yimbó géníi Pól né ebwó, álo manmené ne ate aké, “Mende yina negbo nekoó ji ame né esogeka ne gabo wuú akámé nnó ji ábé mebe wó.” ⁵ Ne Pól anyigé ebwó wuú gétóo yimbó gétané gékwé mmu mewe eyi gelá pyéé ji genó wó. ⁶ Bós bina apéle nnó Pól amuále nye, akwe mme agbó. Ebwó ágégé nnó ye genó eyi gepyé Pól gepó, akwóré mejóó meno aké, “Mende yina alu mbó élé meló.”

⁷ Mfwa Publos ayi ágbare melo ewé, awya dachi ne makóó jíi álú kwókwólé ne melo. Agégé esé ase esé chánchá ne debelé ndo eléé né dachi wuú. ⁸ Ndere delu eféé, Pól awú nnó nte Publos ameeé gefwene ne efogékó. Akwilé ajye gé ji ne anere ji ebwó mmye, anemmye mbaá Esowó ne mende yimbó átoó. ⁹ Bós awúgé nnó Pól apye mende yimbó átoó, bós mamée áchwó mbaá Pól ne apye ebwó átoóge. ¹⁰ Ne bós bimbó ánogé esé dóó. Achyé esé gejamége

unó ne gébége esé déwúlege, ama chyé esé unó ebí upóge esé né neke eniné mbó.

Pól atané Malta afé Rom

¹¹ Ne amfaá aléé ákoógé, esé deyye dekre esogeka ewé etané meló Aleksandra ákuú éwú nnó * aló uka ufa. Esogeka ewémba ebó elú né melu ewé nnyi nenó ewú mme, egilé nnó genome gejjá. ¹² Ne esé dékwónégé né nechye né Sirakos eféé ne débelé wyé ndo eléé. ¹³ Délyagé eféé, dekwóné nechye ne Regum, débelé wyé ndo ama. Bíi újyagé mbyo atané esé meso nteé nnyi ne éké ékwónége ndo epea, dechwó né Putoli. † ¹⁴ Eféé esé degé bós Jisós fó abi ánené esé mmye nnó débelé ne ebwó uwyaá uma. Ajógé mbó, esé dekamé, debelé ne délé jye né Rom. ¹⁵ Ndere deyyé, bós Jisós abi alú né Rom awúgé nnó dechwó, áchwóó gí esé. Débané abifo né ntoné gesegé Apius, débané ntó abifo né melu ewé ankéé ábélege mmu áchyege manka. Gébége Pól agené ebwó aféé Esowó ne metóó wuú ntó ékwené. ¹⁶ Ne esé dékwónégé né Rom, ályá Pól nnó ajyé bélé mbaá ayi ji akélege, áchye muú bee nnó ábámé ji.

Pól akpe deno né Rom

¹⁷ Ebélegé ndó éléé, Pól akuú ákpákpá bós Jus. Achwógé aké ne ebwó, “Anmé ba, nlu fá nkane muú deno; Apye me né Jerosale áfyé né amú bós Rom ayi nlá mpyé mechó fó mebo wó ewé áwane me. ¹⁸ Bós Rom ágíge me gejamége bó nkwé, ágé nnó nkwé fó ébé wó nkaáwú ne ábó akélege manlyá me njyé gétúgé nlá mpyé mechó fó mebo ewé áwane me wó. ¹⁹ Yémba bós Jus áshya nnó aferege me, eféé ne njyéé ne mpa wa nnó mfwa Rom ápá, yémba epófó nnó nchwó maáma bós ba mechó mmye. ²⁰ Gé ula bi nkuú enyú nnó esé déjwólé déjóó mechó ewé. Manyíi ayi áwelé me na élé gétúgé muú yi esé bós Isrelíi dégile.”

²¹ Bós bimbó áshuú ji meko aké, “Esé degé ye bó nwé abi átané Judiya, yé meko mebomebo ayi akpane getugé jye ne gabo ayi apye wó. ²² Yémba esé dekelege manwú eta wyé. Genó gema eyigé esé dékaá gelu

* **28:11** Elú wáwálé nnó: Aló uka ufa bimbó élé aló uka bós Rom. Ebwó akámege Kasto ne Pólos. † **28:13** Elú wáwálé nnó: Putoli alu ntó meno nechye né gebagé mewaá eyigemba.

nnó yendé mbaá ayi b̄ó ájwólégé, ájoge gabo gétúgé echomele ewé w̄ó ólú wyéé.”

²³ Ajógé mb̄ó, ákwyé bíí ebi átúuge ne P̄l. Bíí bimb̄ó úkwónégé, gejamégé b̄ó áchw̄ó áchomé né gepúge P̄l ne ál̄o mangaré ebw̄ó mekomej̄ó É̄s̄w̄ó né dondo kpaá te nkware. Agarege ebw̄ó nkane gefwage É̄s̄w̄ó gélu. Amuame mampye ebw̄ó nnó ákw̄oré gepoge bw̄ó áfyé mat̄ó ne Jis̄s nkane ájoge né ηwe Mosis ne abi b̄ó ekpávé É̄s̄w̄ó. ²⁴ Awúgé mb̄ó, abif̄ó ákamé ne abif̄ó ákamé f̄ó mekomej̄ó wuú w̄ó, ²⁵ ne ál̄o manye mbeé ebw̄ó ebw̄ó. Gébége ebw̄ó áchw̄ó jyé, P̄l ama j̄ó meko yimb̄ó aké, “Mendoó Ukpea épye gechánchá genó mangaré wáwálé mbaá ukwéne ante nyú ndere Asaya muú ekpávé É̄s̄w̄ó nnó asá nnó, ²⁶ ‘Chó garé b̄ó bimb̄ó nnó dewúu nye lé wú ne dekáge ula, depelé nyé lé péle ne dégéné. ²⁷ Elúmb̄ó gétúgé b̄ó bina áñeá mat̄ó d̄ó. Ebw̄ó ágbé ntó matu bw̄ó ne áma mále am̄e. Apyemb̄ó nnó ebw̄ó ágegé sé mbaá ne áwugé sé. Mb̄ógé ebw̄ó ákeregé meso etá É̄s̄w̄ó, apye nyé ebw̄ó átoó.’ ” ²⁸ Ne P̄l anere manj̄ó aké, “Enyú deb̄ó mankaá nnó abya melómél̄ó yina alerege nkane É̄s̄w̄ó aferege b̄ó né efwyale gabo. Abya melómél̄ó yina ajye nana mbaá b̄ó abi álá p̄ó b̄ó Jus ne áwú nyé ji.” ²⁹ [P̄l ajógé mb̄ó, b̄ó Jus ál̄o mantané dafyé, mbeé akwé ebw̄ó ebw̄ó.]

³⁰ Né an̄mé ápea ayi P̄l abelé né gepú eyigé ji achyegé ηka, asele yéndémuú ayi achw̄ó gé ji. ³¹ P̄l álú wyé éféé agarege b̄ó nkane gefwage É̄s̄w̄ó gélu ne alerege b̄ó dep̄o etiré Ata Jis̄s Kras, ajoge dep̄o gb̄ógónó ayi álá p̄ó ne ef̄o met̄ó ne ye muú ayi achyé ji efwyale ap̄ó.

Ἡμε ἄγι Πῶλ ἄσαμέ μβαά εἰχόμελε βῶό Κρασ νέ Ρομ

Πῶλ ἀταμεγε εἰχόμελε βῶό Κρασ νέ Ρομ

¹ Με Πῶλ, μαά defwε Jisῶs Κρασ, ne nsάμε ἦμε yina. Εἰσωῶ ajya me nnό mβε ἦγβά Jisῶs ne achyεε me utῶό nnό ngaregέ abya melóméló wuú. ² Ελέ abya melóméló yina ne Εἰσωῶ anyεε nya meno τε gachiú gébége ji apyεε βῶό εκπᾶνέ bií ἄσαμέ νέ mmu ἦμε wuú. ³ Abya melóméló yina átome ne Μαά wuú, ji alu mpyáne mfwa Dεvid. Abyé ji ndere mekwaá. ⁴ Mendoó Ukpea alere ne utó nnό Ji alú Μαά Εἰσωῶ gébége apyεε ji akwilé νέ negbo. Ji yimbῶ elé Jisῶs Κρασ. ⁵ Ne gétú ji, Εἰσωῶ alere me galógáló, ne apyε nnό me mβε ἦγβά Κρασ ngaregέ βῶό νέ malῶ mme mako nnό ἄfyεége metῶό ne ji ne áwúgέ ne ji, ⁶ chóncho ne enyú abi Εἰσωῶ akuú nnό décho mmyε ne Jisῶs Κρασ. ⁷ Getú eyigémῶ ne nsάme ἦμε yina eta nyú ako abi délú νέ Ρομ, enyú abi Εἰσωῶ ágboó ne enyú dῶό ne akuú enyú nnό débe βῶό bií. Nnennemyε nnό Nte sé Εἰσωῶ ne Ata Jisῶs Κρασ ἄlerégé enyú galógáló, ne ápyε enyú débe νέ nesῶ.

Πῶλ ἀταμεγε Εἰσωῶ gétúgέ βῶό Εἰσωῶ abi alú νέ Ρομ

⁸ Με μβῶό kpe mβε, ntame Εἰσωῶ wa gétúgέ enyú ako νέ genó eyigέ Jisῶs Κρασ apyεε eta sé, νέ gétúgέ βῶό ἄgaré abya metῶό ewé enyú défyεε ne Εἰσωῶ. Abya yimbῶ ake akwῶné malῶ mme mako. ⁹ Εἰσωῶ muú me mpyεε utῶό bií ne metῶό wa meko, mmyε ké mangarégé abya melóméló Μαά wuú, alu nte sé wa nnό me mfyεε enyú νέ mmyemenene ya yéndégébé mpwwaá fῶ. ¹⁰ Nnennemyε nnό Εἰσωῶ apyε me mkpe nge meti nana manchwó γε enyú, mbῶgέ nnό mῶ ne ji akelege. ¹¹ Με nshyagέ manchwῶ nge enyú nnό mpyε enyú débῶ echyε ewé Mendoó Ukpea echyεége nnό enyú débῶ eshyε déwene νέ depῶré Εἰσωῶ. ¹² Genó eyigέ me njógέ mῶ gelú nnό esé ne enyú depoógé ate νέ metῶό ewé défyεε ne Εἰσωῶ. Enyú dékágé poógé me νέ metῶό ewé défyεε ne Εἰσωῶ me ntó nkágé poógé enyú.

¹³ Anme ba, nkelege nnό enyú dékaá nnό me nshuú ndῶ, ndῶ ne ndῶ manchwó gé enyú, nnό mpyε βῶό abifῶ νέ melῶ nyú ntó afyεε metῶό ne Jisῶs wyε ndere mpyεε νέ malῶ ayifῶ ayi βῶό abi ἄlá pó βῶό Jus. Yémbῶ kpaá τε nana nge fῶ meti manchwó nge enyú wó. ¹⁴ Genó eyigέ me mῶó mampyε gelú nnό me mῶ mangaré abya melóméló mbaá βῶό abi ἄgene genḡḡ ne abi ἄlu ame gemua abi ἄkaá genó ne abi ἄlá akágé. ¹⁵ Ndere elúmbῶ, nshyagέ dῶó mangaré enyú abi délú νέ Ρομ abya melóméló.

¹⁶ Néndé mmyε egboó fῶ me mangaré abya melóméló. Ji ne awyaá utó Εἰσωῶ ebi uferegέ yéndémuú ayi ἄfyεε metῶό ne Jisῶs νέ efwyale gabo. Εἰ mβε ne βῶό Jus ekwῶné mbaá βῶό Grek. ¹⁷ Abya melóméló yina agaregέ ndere Εἰσωῶ apyεε nnό esé debe cho. Εἰσωῶ apyεε mῶ, mbῶgέ défyεgέ metῶό ne ji τε ula ulῶό kpaá τε kwyakwya, ndere asame νέ mmyε ἦμε Εἰσωῶ nnό, “Muú ayi Εἰσωῶ apyεε ji abeé cho gétúgέ ἄfyεε metῶό ne ji abῶό genwá.”

Εἰσωῶ achyεge nye efwyale mbaá βῶό abi ápyεε nchye

¹⁸ Εἰσωῶ alere ndere metῶό esῶό ji νέ mfaánebuú ne βῶό abi ápyε gabo ne nchye. Nchye ayi βῶό bina ápyεε ἄgbeé nnό βῶό ἄkágé fῶ wáwálé ayi mekomejóό Εἰσωῶ aleregέ. ¹⁹ Εἰσωῶ achyεgέ nye ebwῶ efwyale néndé yéndegenó eyigέ muú abῶό mankaá νέ depῶré Εἰσωῶ, ebwῶ ἄkaá me geji. Εἰσωῶ jimῶó apyεε ebwῶ ἄkaá geji. ²⁰ Ebwῶ ἄkágé gá fῶ gemεge bwῶ νέ mbaá gabo ayi ebwῶ ápyεε, néndé τε gébé eyigέ Εἰσωῶ akwyεε mfaá ne mme, βῶό ἄbῶ ἄkage kaá gefῶgέ muú ayi ji alú νέ mbaá unó bi ji akwyεε yé elé ἄlá agené fῶ ji ne ame. Unó bina ne uleregέ utó bií ebi ula ubyεε ne ulerege ntó nnό ji alú Εἰσωῶ wáwálé. ²¹ Ebwῶ akaá Εἰσωῶ, yémbῶ áchyεgέ fῶ ji enógé ewé abῶό manchye ji. Yé mantamege ji atamegέ fῶ. Yémbῶ ákwe kenékéné νέ uferé bwῶ ne mataῶ bwῶ ákwe kendeé eké gemua. ²² Ebwῶ aké awyaá défῶó, yémbῶ alú lé ukekené βῶό. ²³ Ebwῶ ἄlyaá manógé Εἰσωῶ muú ἄlá gboó, ἄlá nógέ lé aló uka abi áfulé akwaá βῶό ἄgboó, dénywῶne, menya uká, ne eyi ekene uwya mme.

24 Ndere elúmbò, Èsòwò alyage ebwó nnó ápyegé gekwekwe gepò ne nnó apyegé unò bi uchyege mekpo unò né mbaá ate. 25 Ebwó áshya mankame ne wáwálé ayi atome ne Èsòwò, álá ákame lé ne genó eyi gebyò. Ebwó ánogé ne áfegé lé unò bi Èsòwò akwyéé. Ashya manógé Èsòwò jimboó muú akwyéé unò bina. Ji alu muú ayi esé débòó manógé te kwya kwyaá. Amen.

26 Gétúgè ubobo unò bina ebi ebwó ápyéé, Èsòwò alyage ebwó nnó abò mmwólé mampyegé depòré ubele etiré dégboó mmye. Andée bwó ályaá gefógé ubelè ebi ábòó mambèlegé ne ande, álá belé lé ne ate andée. 27 Wyembò ntó ne ande ályaá mambèlege ne andée, álá belé élé ne ate ande. Ande ápyéé ubobo unò bi ugboó mmye ne ate ande. Getu eyigémbò, ebwó ambòó ákuú efwyale né gemège bwó ewé ebwó abòó mangè gétúgè gabo bwó.

28 Te mbaá ebwó áshya mamfere genó eyi gelú chò eyi getome ne Èsòwò, Ji alyage nnó ebwó áferege lé unò uboubo ápyegé unò bi muú álá bòó mampyegé wó. 29 Matòó bwó agbeé ne nchye ufóó ufóó. Apyéé gabo, ányéé manwaá, apaá bòó, áfyéé amè né unò bòó bi cha, áwane bòó, ámmyéé mammye, ábwólege bòó, áteé wye lé gabo ne bòó, ne ájógé bòó mesomeso. 30 Achòó mabò ate, ápaá Èsòwò, áwyaá neña, ábwège mmye, ádoó ebwò ewòme, ákwyège mati make ayi ápyéé nchye, áwuú fò ne ante ne amma bwó. 31 Alú unkekene bòó. Anyégémeno nnó ápyéé genó, ápyéé fò geji. Agené fò bòó meshwe, ábálege matòó ne bòó. 32 Yé lé ebwó ákaá chanéné nnó ebé Èsòwò eké bòó abi ápyéé ufóó unò bina abò mangbo, ebwó ápye fò lé ubiubi, áfegé ntó bòó abi ápyéé ubi.

2

Èsòwò asòó nye mpa yéndémuú

1 Ngarege enyú abi désòó mpa bòó, dékágé gá fò gemègé nyú gébégé déke désòó mpa, yé debe ndé ufóó bòó. Mbò ne elú wáwálé ne enyú ako néndé ndere enyú désòó mpa yimbò, mbò ne enyú ambòó ntó dékwene mpa gétúgè nnó enyú ambòó abi délú ampane mpa dépyéé ntó wyeé ufóó unò ebimbò. 2 Esé dékaá nnó Èsòwò asòó mpa wuú cho mbaá bòó abi ápyéé ufóó unò

bina. 3 Enyú déferé nnó déké déjógé nnó bòó abi ápyéé ufóó unò bina ákwe mpa ne enyú ambòó ntó déké dépyéé wyeé ubi dékágé bo unò mpa Èsòwò? 4 Waá enyú débyaá mbò élé galógáló ayi Èsòwò aleregé, dépò etiré ji abyaá ne metòó ewé ji ákogé? Waá enyú dékaá fò nnó galógáló ayi Èsòwò aleregé alú nnó apye enyú dékwèré matòó nyú délyaá gabo wó? 5 Yémbò enyú denòó matòó ne détoó mekpo. Ndere elúmbò, enyú dépyembò lé nnó né bií bi Èsòwò alerege nye metòó usòó wuú mbaá bòó abi ápye gabo, ji áchyeé enyú efwyale ewé etea kpaá épwò. Ne ji asòó nye mpa wuú cho. 6 Néndé Èsòwò achyège nye yéndémuú nsa ayi akwane ne ji né unò bi ji apyéé. 7 Né mbaá bòó abi ákogé metòó ápyéé wye galógáló ne bòó, ákelegé nnó Èsòwò achyéé ebwó ñgò, enógé ne genwá eyigé álá gboó, Èsòwò apye nye ebwó abò genwá eyi gélágé byé. 8 Yémbò mbaá bòó abifò abi ateé lé gemège bwó, áshya manwú genó eyi gelú cho ne ápye élé unò bi úlú gyéé, metòó esòó nye Èsòwò ne ebwó, achyéé ebwó efwyale. 9 Ne efwyale ne ubalé ubéé nye dòó né mbaá yéndémuú ayi apyéé gabo, èlò mbe né mbaá bòó Jus ekwóné mbaá bòó Grek. 10 Yémbò yéndémuú ayi apye unò bi úlú cho, Èsòwò achyègé nye ji ñgò, enógé ne nesò, èlò né bòó Jus ekwóné mbaá bòó Grek. 11 Mbò ne elu néndé Èsòwò agyale fò angya ne muú fò.

12 Bòó abi álá kaá ebe Èsòwò wó, ápyège gabo ánoóme mme detu ndere bòó abi álá kaá ebe Èsòwò wó. Ne bòó abi ákaá ebe Èsòwò, ápyègé gabo, Èsòwò ásoó mpa bwó ndere ebe ejòó. 13 Bòó abi áwuú lé ebe wuú ne álá pyéé fò genó eyigé ebe ejòó, Èsòwò ágarege fò nnó álú cho né mbe ushu wuú. Yémbò bòó abi áwuú ebe ne ápyéé genó eyigé ejòó, ebwó ne Èsòwò ágarege nnó álú cho né mbe ushu wuú. 14 Bòó abi álá pò bòó Jus, ákaá fò ebe Èsòwò wó. Yémbò áké ápyéé genó eyigé ebe ejòó álá kágé, alerege nnó ákage genó eyi gelu cho ne eyi gelu gyéé, yé lé ebwó álá pò ne ebe. 15 Gepógé bwó gelere nnó genó eyigé ebe ekèlegé, gelu né mmu matòó bwó. Ne matòó bwó ntó ágaregé nnó genó eyina gelu wáwálé, te mbaá gébé eyifò ufere bwó ugarege ebwó nnó alu gyéé, gébé eyigé fò ugarege ebwó nnó álú cho, 16 mbò ne ebeé

nye né bií bi Εσωω apyεέ nye Kras Jisωs aso mpa bωó néndé ji akaá unó bi ulú bibií né ufere akwaá. Mbω ne abya melóméló ayi me ngarege ájωó.

Ndere bωó Jus álú ne εβε

¹⁷ Mbωgé wω álú muú Jus, ne olyii mmye ne εβε Mosis, ωdoó εbwó εwωme nnó álú muú Εσωω. ¹⁸ Nkaá genó eyigé Εσωω akεlege nnó wω ωpyεge, ωkaá ntó genó eyi gelu cho ne eyi gelu gyεé gétúgé alere wω εβε. ¹⁹ Ne ωkaá ntó nnó wω ne ωjamé bωó ame nónómé meti ne álú eke genjgbω mbaá bωó abi alu né gemmua. ²⁰ Wω ωfere nnó ωkágé chyεé majye mbaá ukenkene bωó ne ωlerege bωó abi álá ákage depωré Εσωω. Ne ωfere nnó εβε εwé wω ωkaá εwyaá defωó deko chóncho ne wáwálé meko. ²¹ Wω muú ωjyεé bωó majyεé, wω ntó ωchyεge fω geme jyε majyεé? Wω ωgarege bωó nnó, ájogé fω εjo, yémbω wω mbωó ωjωó. ²² Wω ωké bωó ákwege fω ulω, wó mbωó ωkwene. Ωpaá aló uka yémbω ωjωó εjo né matoó bwó. ²³ Wω ωdoó εbwó εwωme nnó ωkágé mabe Εσωω, yémbω ωchyεge Εσωω mekpo unωó gétúgé ωkwene mabe jii, ²⁴ néndé asá né mmu ηwe Εσωω nnó, “Bωó abi álá pó bωó Jus, áchwó mabω Εσωω gétúgé genó eyigé enyú bωó Jus dépyεé.”

²⁵ Mansω muú nsω nnó abε muú Jus, alú genó gelógéló mbωgé muú aké abelege mabe Εσωω. Yémbω mbωgé ωla ωbelege mabe Εσωω, álú wye eké muú ayi álá asωó ji nsω wó. ²⁶ Mbωgé muú ayi álá asωó ji nsω wó aké abelege mabe Εσωω, nnó Εσωω asele fω ji nnó alú wye eké muú ayi asωó ji nsω? ²⁷ Ndere elúmbω, bωó abi álá asωó εbwó nsω wó, yémbω ábelegé mabe Εσωω, εbwó alerege nye enyú nnó dékwe mpa, néndé yé lé enyú déwyaá mabe Εσωω né ηwe ne asω enyú nsω dékwene áji. ²⁸ Muú ayi alu muú Jus wáwálé apω fω ayi awyaá geloge bωó Jus né mekwω menyammye. Yé nsω ayi wáwálé apó fω genó eyigé afyεé muú né mmye bωó ágene. ²⁹ Muú ayi alú muú Jus wáwálé alú elé muú ayi asωó ji nsω ayi metωó, mmye eké Mendoó Εσωω εpyεé nnó ji akwωre metωó wuú abε cho né mβε ushu Εσωω. Elé Mendoó Εσωω ne εpyεé utωó bina epófó mabe ayi asame mme. Yéndémuú ayi

akwωré né gefωó eyina, alu muú ayi Εσωω ne afεgé ji, epófó wye lé akwaá.

3

¹ Ndere mechwεwéna elúmbω, ndé nsa ayi muú abωó mbωgé abεge muú Jus? Ne ndé galógáló ayi muú abωó mbωgé asωgé ji nsω? ² Galó galó alu dωó mambε muú Jus. Genó eyigé mβε gelu nnó Εσωω afyε mekomejωó wuú né amu bωó Jus. ³ Ne mbωgé εbwó ápyεé fω genó eyigé Εσωω akεlege nnó εbwó apyεge, nnó Εσωω apyεé fω genó eyigé ji anyémemo nnó apyεé? ⁴ Chacha. yé lé ekage bε nnó yéndémuú alú muú gebyω, Εσωω ajógé wye wáwálé. Asá né mmu ηwe Εσωω nnó, “Bωó agené nye nnó genó eyigé wω ωjógé gelú cho ne ωpagé mpa wyeé, ωkwilege.”

⁵ Yémbω mbωgé gabo ayi εsé depyεé alere ndere Εσωω alu cho, ndé genó εsé dékágé jωó? Nnó Εσωω apó fω cho manchyεé εsé εfwyale gétúgé gabo ayi εsé dépyεé? (Ge mbω ne bωó abifω ajógé). ⁶ Ekágé bε fω mbω! Mbωgé nnó Εσωω apó fω cho, εpyεémbω nnó ne ji asω mpa bωó mme?

⁷ Muú fω ákágé nyεgé wye mbeé aké, “Mbωgé gebyω eyigé me mbyωgé gepye nnó bωó age nnó Εσωω ajógé wáwálé, ne gepye ji abωó ηgω, ulannó ne Εσωω agarege nnó me nlú gyεé né gabo ayi mpyεé?” ⁸ Bωó abi áferege mbω aké, “Ndere dépyεé gabo, mbωntó ne galógáló achwωó.” Bωó abifω áchwó me mabω aké ge mbω ne me ngarege. Εσωω achyεge nye εbwó εfwyale εwé ekwane ne εbwó.

Ye muú ayi alu cho né mβε ushu Εσωω apω

⁹ Ne nana yé? Nnó εsé bωó Jus dépwω bωó abi álá pó fω bωó Jus? Chacha. Me ngaré me nnó bωó mme yé bωó Jus ne bωó Grek gabo abω εbwó deba. ¹⁰ Elú wye ndere asame né mmu ηwe Εσωω nnó, “Yé muú ayi alú cho né mβε ushu Εσωω apó, yé ama apó. ¹¹ Yé muú ama ayi akágé wáwálé ayi atome ne Εσωω apó ne yé ama ayi akεlege mankwωlege Εσωω apó. ¹² Bωó ako átí meso ne Εσωω, εbwó ako áfe gyεé, yé muú ama ayi apye galógáló apó ηgba yé ama apó. ¹³ Mejωó εwé εtanege εbwó né meno elú eké geβε gebogebo eyi getanege né mmu menome. Manωme bwó agarege elé gebyω gejigeji. Mejωó εwé étanege εbwó né ubω

meno elú eké nchye utó. ¹⁴ Mekomejǎó ayi atanege ebwó meno agbeé ne ulwere ne nchye. ¹⁵ Manwá muú alu ebwó wáwá. ¹⁶ Yéndé mbaá ayi ebwó ajyεέ, áchǎó bǎó ne apyεέ ebwó ágene efwyale. ¹⁷ Ebwó akágé fǎ ndere abεé né nesǎ. ¹⁸ Ebwó anógé fǎ Esǎwǎ chacha.”

¹⁹ Nana dékaá nnó yéndégenó eyigé ebe ejǎgέ etomé ne bǎó abi ebe ewémbǎ egbarege ebwó, nnó egbege mano bǎó abi akelege nnó agame gemεge bwó ne nnó epye yéndémuú akpe né unǎó mpa Esǎwǎ. ²⁰ Yé muú ayi abεé cho né mbe ushu Esǎwǎ gétúgέ apye genó eyigé ebé ejǎó apǎ, néndé elé gétúgέ dékaá ebe ne dékaá nnó dépyεé gabo.

Esǎwǎ aleré esé meti ewé dékage tane ne efwyale

²¹ Yémbǎ nana Esǎwǎ alere esé meti ewé ji apyεé bǎó abεé cho né mbe ushu wuú. Ebǎó fǎ mechǎ mampye ne ebe mambelé wǎ, yé elé genó eyigé ebe Mosis ne bǎó ekpávέ Esǎwǎ abǎó me mbe ajǎó. ²² Esǎwǎ apyεé bǎó abεé cho né mbe ushu wuú gébégé áfyεgέ metǎó ne Jisǎs Kras. Esǎwǎ apyεmbǎ mbaá bǎó ako abi áfyεé metǎó ne Jisǎs, ágyale fǎ áhgya. ²³ Néndé bǎó ako ápye gabo, ne ákwǎne se mambǎ ηgǎ Esǎwǎ wǎ. ²⁴ Yémbǎ né ulǎó melu Esǎwǎ, ji apye ebwó atene cho né mbe ushu wuú ndere echye ewé ji achyεge gétúgέ uto Kras Jisǎs ebi úwené gemε gesé. ²⁵ Esǎwǎ achyεé Jisǎs ndere gepε. Ji apyεmbǎ nnó ase manoó mií apye nnó bǎó áfyεé metǎó ne Jisǎs. Esǎwǎ apyεmbǎ manleré nnó ji alú cho, néndé nya mbεmbe, ji ako metǎó abya gabo ayi bǎó ápyεé. ²⁶ Esǎwǎ apyεmbǎ manleré né gébé eyigé na nnó ji alu cho ne nnó bǎó áfyεge metǎó ne Jisǎs, ji apyεé ebwó abεé cho né mbe ushu wuú.

²⁷ Ne nana ndé genó eyigé esé dékágé do ebwǎ ewǎme nnó dépyεgέ ne Esǎwǎ apyεé esé delu cho? Ye genó gepǎ, néndé mamferé muú né efwyale apǎfǎ gétúgέ galógáló ayi ji apyεé, elé gétúgέ áfyεé metǎó ne Kras Jisǎs. ²⁸ Ndere elúmbǎ, dékaá nnó muú abεé cho né mbe ushu Esǎwǎ gétúgέ áfyεé metǎó ne Jisǎs, epǎfǎ gétúgέ abélege ebe. ²⁹ Waá nnó, Esǎwǎ alu lé ayi bǎó Jus ebwó ebwó? Nnó ji apǎ fǎ ntó Esǎwǎ ayi bǎó abi alá pǎ bǎó Jus? Wáwálé alu. ³⁰ Tε mbaá Esǎwǎ

alu ama, ji apye nyε bǎó abεé cho né mbe ushu wuú mbǎgέ áfyεge metǎó ne Jisǎs. Yé asǎ ebwó nsǎ, yé ásǎó ebwó nsǎ wǎ. ³¹ Ndere elúmbǎ, elé défyεé metǎó ne Jisǎs, nnó déjǎó nnó ebe efu se yé genó wǎ? Ngyba wǎ. Ebe elú genó ne débǎ manógé ewu.

4

Déméé mechǎ ewéna ne gekwenege Nte sé Abraham

¹ Ndere mechǎ ewéna ewé etome ne mambε cho né mbe ushu Esǎwǎ, ndé galógáló ayi esé dékágé jǎó yé nnó ákwǎlé Abraham gekwenege nte sé ndere akwaá ákelege? ² Mbǎgέ nnó Esǎwǎ abǎ apyεé ji abε cho né mbe ushu wuú gétúgέ utǎó ulǎúlló ebi ji apyεé, mbǎ ji abǎ awyaá genó eyigé ji ákágé doó ebwǎ ewǎme. Yémbǎ ji apǎ ne genó eyigé ji ákágé doó ebwǎ ewǎme né mbe ushu Esǎwǎ. ³ Asa né mmu ηwe Esǎwǎ nnó, “Abraham áfyεé metǎó ne Esǎwǎ, getú eyigémbǎ Esǎwǎ ase nnó ji alu cho né mbe ushu wuú.” ⁴ Muú apyεgέ utǎó achyεge ji ηka, eji epǎfǎ ndere echyε ewé achyεgέ muú detú. Elú elé genó eyigé ji abǎó mansε gétúgέ utǎó ebi ji apyεé. ⁵ Yémbǎ muú ayi alá lií fǎ mmyε né utǎó ulǎúlló ebi apyεé, ne áfyεé lé metǎó ne Esǎwǎ muú awyaá uto mampyεé bǎó abi apyεé gabo abε cho né mbe ushu wuú, Esǎwǎ aslé nnó muú yimbǎ alu cho né mbe ushu wuú gébégé áfyεé metǎó ne ji. ⁶ Wyεmbǎ ntó ne mfwa Devid ájǎó aké, metǎó megǎmegǎ eja nnó ne muú ayi Esǎwǎ asele nnó alu cho né mbe ushu wuú, yémbǎ épǎ fǎ elé gétúgέ utǎó ulǎúlló ebi ji apyεé. ⁷ Ajǎó aké, “Metǎó megǎmegǎ ebeé ne bǎó abi Esǎwǎ ájinte gabo ayi ebwó ápyεé, ne ábyaá ji. ⁸ Metǎó megǎmegǎ ebeé ne muú ayi Esǎwǎ asele nnó apyεé fǎ gabo wǎ.”

⁹ Ndere elúmbǎ, nnó metǎó megǎmegǎ ewéna elú lé ne bǎó abi ásǎó ebwó nsǎ ebwó ebwó, waá elú ntó ne abi alá ásǎó ebwó nsǎ wǎ? Esé déjǎgέ me nnó Abraham áfyεgέ metǎó Esǎwǎ ase nnó ji alu cho né mbe ushu wuú. ¹⁰ Ndé gébé mechǎ ewéna epye? Gemεgέ nnó asǎ nya Abraham nsǎ, waá gébégé ásǎó me ji nsǎ? Elé gemεge nnó asǎ ji nsǎ, epǎfǎ gébégé ásǎó me ji nsǎ. ¹¹ Nsǎ ayi ásǎó Abraham alu elé gelo eyi gelere nnó Esǎwǎ abǎ me mbe ase nnó Abraham alu cho ndere afyεé metǎó ne ji gemεge nnó ásǎ

ji nso. Epyembɔ nnó Abraham abe nte bɔ́o ako abi áfyéé metɔ́o ne Eṣɔwɔ ayi alá asɔ́o ebwɔ́ nso wɔ́. Ndere elúmbɔ, Eṣɔwɔ asele ntó ebwɔ́ nnó alu cho né mbe ushu wuú. ¹² Ne Abraham alu ntó gekwenege nte bɔ́o abi alá áṣɔ́o ebwɔ́ nso jiji wɔ́, yémbɔ áfyéé ntó metɔ́o ne Eṣɔwɔ wye ndere gekwenege nte se Abraham afyéé gemégé nnó aso ji nso.

¹³ Eṣɔwɔ anyé nya meno ne Abraham ne upyáne bií, nnó mme yina abeé nye awu bwɔ́. Menomenyéé ewéna épófɔ́ gétúgέ Abraham apyéé genó eyigé ebe ejɔ́o, elé gétúgέ Abraham áfyéé metɔ́o ne Eṣɔwɔ, ne ji aselé nnó Abraham alu cho. ¹⁴ Mbɔ́gέ ebeé nnó genó eyigé Eṣɔwɔ anyémeno, achyégé lé mbaá bɔ́o abi ábélege ebe, mbo metɔ́o mamfyε ne Eṣɔwɔ epó yé ne nsa, ne menomenyéé Eṣɔwɔ elú lé detú. ¹⁵ Gétúgέ genó eyigé ebe ejɔ́o Eṣɔwɔ alerege metɔ́o usɔ́o wuú mbaá bɔ́o abi alá ákwɔ́lege ewú. Ne mbɔ́gέ ebe ela epó, muú ntó ákwene fɔ́ ebe.

¹⁶ Ndere elúmbɔ, genó eyigé Eṣɔwɔ anyémeno nnó apyéé, gekene ne metɔ́o mamfyéé ne ji. Ge mbɔ́ ne elú nnó, genó eyigémbɔ́ gepyε gétúgέ Eṣɔwɔ alome melu. Ne ji alerege ulɔ́o melu mbaá baá Abraham ako. Ne baá Abraham ápó fɔ́ bɔ́o abi ábélege ebe ewú ewú, álu ntó bɔ́o abi áfyéé metɔ́o ne Eṣɔwɔ ndere Abraham abo afyéé nya. Gé mbɔ́ ne elú néndé Abraham alu nte mbaá esé ako abi défyéé metɔ́o ne Eṣɔwɔ. ¹⁷ Ne elú wye ndere ásame né mmu ηwe Eṣɔwɔ nnó, “Me mpyε nnó wɔ́ ɔ́be nte gejamégé bɔ́o né gejamégé malɔ́.” Ne Abraham alu nte se esé ako né mbe ushu Eṣɔwɔ, muú yi Abraham áfyéé metɔ́o ne ji. Eṣɔwɔ muú apyéé bɔ́o ákwilege né negbo, ajógé genó eyi gebɔ́ gela gepɔ́ gelu.

¹⁸ Eṣɔwɔ ajógé mbɔ́, Abraham akamé, ne anéré metɔ́o nnó genó eyigé Eṣɔwɔ anyémeno, gepyε nye, yé elé elú eké epófɔ́ kɔ́kɔ́ge nnó genó yimbɔ́ gepyε. Ne Abraham alu nte gejamégé bɔ́o né gejamégé malɔ́ wye ndere Eṣɔwɔ ajɔ́o nnó, “Upyáne byéé ubeé nye gejamegejame eké ambe né mfaánebuú.” ¹⁹ Ne Eṣɔwɔ ajógé mbɔ́ Abraham abɔ́o fɔ́ gepwa mamfyε metɔ́o ne ji wɔ́, yé elé ji akaá nnó ákage byε se maá gétúgέ ákwɔ́né usaá aηme uta, ne mendée wuú Sara ntó alu menkwɔ́o mendée. ²⁰ Abraham alyaá fɔ́ mamfyε metɔ́o ne Eṣɔwɔ wɔ́, ne apó

ne dembyɔ́o né genó eyigé Eṣɔwɔ anyémeno nnó apyéé. Yémbɔ́ metɔ́o ewé ji afyéé ne Eṣɔwɔ etóo wye toógé ne aféége Eṣɔwɔ, ²¹ néndé ji akaá chanéné nnó Eṣɔwɔ apyéé nye wye genó eyigé ji anyémeno nnó apyéé. ²² Gé ula bi Eṣɔwɔ asele nnó Abraham alu cho né mbe ushu wuú, gébégé ji áfyéé metɔ́o ne ji. ²³ Mekomejɔ́o yina ayi ásame né mmu ηwe Eṣɔwɔ nnó, “Eṣɔwɔ ase nnó Abraham alu cho né mbe ushu wuú”, ása fɔ́ lé mam-poó Abraham jimbií wɔ́, ²⁴ ása ntó mam-poó esé abi Eṣɔwɔ apyéé nye nnó débe cho né mbe ushu wuú mbɔ́gέ défyéé metɔ́o ne ji muú apyéé Ata sé Jisɔs akwilé né negbo. ²⁵ Eṣɔwɔ achyéé ji nnó agbo gétúgέ gabo sé ne apye ji akwilé né negbo nnó apye esé débe cho né mbe ushu wuú.

5

Esé déwyaá nesɔ́o ne nechóchó gétúgέ Eṣɔwɔ apyéé esé délu cho né mbe ushu wuú

¹ Te mbaá Eṣɔwɔ apye esé detene cho né mbe ushu wuú gébégé défyéé metɔ́o ne Jisɔs, esé délu nesɔ́o ne ji gétúgέ genó eyigé Ata sé Jisɔs Kras ápyéé. ² Ne gétúgέ esé défyéé metɔ́o ne ji, Eṣɔwɔ apye esé dége meti ewé ji alerege esé galógáló ayi dégene mbɔ́ nana. Ndere elúmbɔ́ esé déwyaá metɔ́o megómégó gétúgέ déneré metɔ́o nnó débɔ́o nye ntó ngɔ́o ayi Eṣɔwɔ awyaá. ³ Genó eyigé fɔ́ ntó eyigé esé déwyaá metɔ́o megomego wyeé gelu nnó, dégene efwyale yémbɔ́ dékaá nnó efwyale ewémbɔ́ epyéé elé nnó esé dékógé metɔ́o. ⁴ Metɔ́o mekogé epyéé esé débéé ne gepɔ́o gelógéló. Gepɔ́o gelógéló gepyéé esé dénerége metɔ́o nnó Eṣɔwɔ achyεge nye esé genó eyi ji anyémeno. ⁵ Metɔ́o ewé dénerége ne Eṣɔwɔ ebeé fɔ́ detu néndé Mendoó Ukpea epyéé gejegé Eṣɔwɔ gegbeé esé né matɔ́o. Ne Mendoó Ukpea ewémbɔ́o elé echyε ewé Eṣɔwɔ achyéé esé.

⁶ Néndé né gébé eyigé esé déla dékágé poó fɔ́ gemεge esé, Kras achwɔ́o wye né gébé eyigémbɔ́o eyigé Eṣɔwɔ abo ajyaá, agbo mam-poó esé bɔ́o abo. ⁷ Ejwεrege ne muú akame nnó agboó gétúgέ muú ayi alu cho né mbe ushu Eṣɔwɔ, yé elé muú ayifo ákagé kame mamgbo gétúgέ muú ayi awyaá gepɔ́o gelógéló. ⁸ Yémbɔ́o Eṣɔwɔ alere nnó ji abo

gejeé ne esé, néndé yé né gébé eyigé esé delu dépyéé wyéé gabo, Kras agbo gétúgé sé. ⁹ Esòwò aké ne manoó Jisòs mampye esé débè nana cho né mbe ushu wuú. Genó eyi gepwòó amu gelu nnó Esòwò akene nye ne Jisòs áfere esé né metòó usòó wuú. ¹⁰ Esé debò delú bòó máwámé Esòwò, yémbò gétúgé negbone maá wuú, ji apye esé dényéé nesò ne ji. Ne te mbaá esé dényéé nana nesò ne Esòwò genó eyi gepwòó amu gelu nnó, aferege nye wyé esé né efwyale gabo gétúgé Kras muú alu mebe. ¹¹ Ebyéé fò mbò wó, esé déwyaá ntó metòó megómégó ne Esòwò gétúgé genó eyigé Ata Jisòs Kras apyéé. Ji apyéé esé dema dényéé nesò ne Esòwò.

Adam achwó ne negbo, Kras achwó ne genwá

¹² Gabo achwó fa mme gétúgé muú ama. Ne gabo achwó ne negbo. Gétúgé gabo, negbo nesane mbaá meko néndé yéndémuú apyéé gabo. ¹³ Gemege nnó Esòwò achyéé ebe mbaá Mosis, bòó ápyéé me gabo, yémbò, Esòwò áse fò nnó bòó ápyéé gabo wó néndé abò alu dafyéé ebe. ¹⁴ Yémbò òlò né gébége Adam òkwóné eyigé Mosis, bòó ako ágbo yé ebe lé bòó abi álá ápyéé gabo eké ayi Adam wó. Mmye ké ebwó áshya fò manwú ne genó eyi Esòwò ajòó wó. Né mati ayifò Adam afu muú ayi achwóó nye. ¹⁵ Yémbò echye ewé Esòwò achyége bòó detu epófó eké gabo ayi Adam apyéé. Wáwálé elú nnó gejamégé bòó ágbó gétúgé gabo ayi muú yimbò ama apyéé, yémbò galógáló ayi Esòwò alerege aja kpaá apwò amu. Ne wyembò ntó ne echye ewé ji achyége gejamégé bòó detu gétúgé galógáló ayi muú yimbò ama alerege ejame dòó. Ne muú yimbò elé Jisòs Kras. ¹⁶ Echye ewé Esòwò achyége bòó detu elú cha ne gabo ayi muú ama apyéé. Ne gétúgé gabo yina, Esòwò asò mpa nnó bòó ako ákwe. Yémbò yé elé gabo ayi esé dépyéé ajame dòó, Esòwò apyéé esé délu cho né mbe ushu wuú gétúgé galógáló ayi muú ama aléré. ¹⁷ Elú wáwálé nnó gétúgé gabo ayi muú ama Adam apyéé, bòó ako ágbo. Yémbò genó eyi gepyéé gétúgé genó eyi muú ama, Jisòs Kras apyéé gelo kpaá gepwò yéndégenó. Ne gelu nnó Esòwò alerege nye gejamégé galógáló mbaá bòó ne

apye nye ebwó átane cho né mbe ushu wuú. Ne bòó bimbo ako ábéé nye né genwá eyi gepwòó amu.

¹⁸ Wyé ndere gabo ayi Adam apyéé, apyéé bòó ako ákwene mpa, mbòntó ne galógáló ayi Jisòs Kras aléré, apyéé Esòwò agaré bòó nnó ákwe mpa wó achyéé ebwó genwá eyi gélágé byé. ¹⁹ Néndé ndere muú ama álá awu ne Esòwò wó apyéé gejamégé bòó ála bòó abi ápyéé gabo, mbòntó ne gétúgé muú ama yi áwuú ne Esòwò, Esòwò apyéé nye gejamégé bòó álaá cho né mbe ushu wuú.

²⁰ Ebe epye gabo ama aja lé dòó. Yémbò yéndé mbaá ayi gabo ajame dòó, Esòwò ntó alerege wyé galógáló wuú gejamégejame. ²¹ Epyembò, nnó ndere gabo awyaá uto ebi achwóó ne negbo, galógáló ayi Esòwò alerege apyéé nnó bòó ábé cho né mbe ushu Esòwò abò genwá eyi gélágé byé gétúgé genó eyigé Jisòs Kras Ata sé apyéé.

6

Bòó abi áchome mmye ne Kras áwyaá genwá

¹ Esé déjógé mbò nnó yé né mecho ewéna ewé mengaré mbò enyú. Nnó déjyége wyéé mbe mampyege gabo nnó Esòwò alerege esé galógáló wuú gejamégejame? ² Cha oo! dékágé pye fò mbò. Né mecho gabo, esé degboó me debye ne ji. Epyéémbò nnó ne démma déjyéé wyé mbe mampyege gabo? ³ Enyú dékaá nnó áwyaá esé ako manaá Esòwò nnó décho mmye ne Kras Jisòs. Manaá ami áwyaá mbò esé maléré nnó esé ntó dégbo uluá ne ji. ⁴ Ndere elúmbò, áníí esé ulua ne Kras gébége áwyaá esé manaá Esòwò ami maléré nnó esé degbo ulua ne ji. Epyembò nnó ndere Nte se Esòwò asele uto bií apyéé Jisòs Kras akwilé né negbo esé ntó debe ne genwá eyi geké. ⁵ Néndé, te mbaá esé déchomé mmye ne ji né gefoge negbo eníne na, elú wáwálé nnó esé ntó déchome nye mmye ne ji dékwilé né negbo ndere ji akwilé.

⁶ Dékaá nnó Esòwò awò gekwenege gepò sé né mfaá gekwa ne Kras. Ji apyembò nnó ácho gekwenege gepò eyimbò eyi gebò gepyéé esé dépyéé gabo nnó débége se áfwe mbaá gabo. ⁷ Néndé, muú agbogé, atane né defwère gabo. ⁸ Ne te mbaá esé dégboó ulua

ne Kras, dékamé nnó dényε nyε geṅwá ne ji. ⁹ Esé dékaá nnó Kras akwilé né negbo, ndere elúmbò, ji amagé gbo sé, ne negbo ntó nepò sé ne uto né geṅwá jíí. ¹⁰ Negbo eníne ji agboó, agbo damáa abyε ne gabo. Ne geṅwá eyigé ji awyaá nana alu choncho ne Esòwò. ¹¹ Mbàntó ne enyú débòó mansεle gemεge nyú nnó degbo me débyε ne gabo, ne nana déwyaá geṅwá, délu choncho ne Esòwò gétúgέ déchomé mmyε ne Kras Jisòs.

¹² Ndere elúmbò, dékamege sé gabo abò enyú deba né gegbogboge menyammyε nyú nnó apyε enyú dépyεge ubobo unò bi menyammyε akelege nnó dépyεge. ¹³ Délyage fò nnó mmwólé mampyε gabo εse uto gepòge menyammyε fò nnó gebe genó eyigé enyú déselé dépyεé nchyε. Chyεgé lé gemεge nyú mbaá Esòwò ndere bòó abi ji áfere εbwó né negbo nnó ákpe né geṅwá. Chyεgé yéndé gepòge menyammyε nyú mbaá Esòwò nnó dépyεge elé unò bi úlú cho. ¹⁴ Néndé gabo apó sé ne uto né geṅwáge enyú gétúgέ nnó dépò sé né amu εβε, déla lé né amu galógáló ayi Esòwò álerege.

Esé délu mampyεge wyε unò bi úlú cho

¹⁵ Ndé genó esé debòó mampyεge yé? Nnó esé dépyεge wyε gabo elé déla depò sé né amu εβε, délaá né amu galógáló ayi Esòwò alerege? Cha oo. ¹⁶ Dékaá fò nnó déchyεge gemεge nyú mbaá muú nnó déwúgέ lé ne ji ndere áfwε, delú mbò lé áfwε mbaá muú yimbò wó? Enyú débεgέ fò áfwε manwúgέ ne gabo, áchwòó enyú ne negbo. Débεgέ áfwε manwúgέ ne Esòwò ji apyεé enyú débεé cho né mbe ushu wuú. ¹⁷ Yémbò matame mabe ne Esòwò néndé nya mbεmbe enyú débò delu áfwε mbaá gabo, nana enyú délé wúgέ ne matoó nyú mako wáwálé ayi áleré enyú. ¹⁸ Esòwò aferé enyú né uto gabo ne nana déla áfwε mbaá Esòwò mampyεge lé genó eyi gelú cho. ¹⁹ Gógé me njóó mechò εwéna ndere akwaá ájógé, néndé unò ujwerege enyú mankaá. Wyε ndere nya mbεmbe enyú déchyεé upòó menyammyε nyú délaá áfwε mampyεge gekwekwe gepò ne nchyε gejamégejamé, mbàntó ne nana débòó manchyεé menyammyε nyú meko

mbaá Esòwò ndere áfwε mampyεge unò bi úlú cho nnó debe bòó ukpea.

²⁰ Gébégé enyú debò delu áfwε mbaá gabo, enyú debò debòó yé gébé mampyεge unò bi úlú cho. ²¹ Ndé nsa ayi enyú débò débòó né ubobo unò bi enyú debò dépyεé né gébé eyigémbò, εbi nana upyεé nnó mekpo unòó εgbare enyú? Nsa ayi muú abòó kwyakwya né unò bina elé negbo. ²² Yémbò nana Esòwò afere enyú né gabo. Enyú dela lé áfwε mbaá Esòwò, ne nsa ayi débòó wyéé alu nnó enyú débεé bòó ukpea ne kwyakwya enyú débòó ntó geṅwá eyi gélagé byé, ²³ néndé nsa ayi muú abòó gétúgέ apyεé gabo elé negbo. Yémbò εchyε εwé Esòwò achyεge detu gétúgέ déchome mmyε ne Ata se Kras Jisòs elé geṅwá eyi gélagé byé.

7

Bòó Kras apó sé né amu εβε Mosis

¹ Me njógé mechò εwéna ne enyú abi dékaá me εβε. Anme ba, enyú ako dékaá me εβε. Nnó dékaá fò nnó εβε εgbarege muú elé gébégέ ji abεge mebe wó? ² Dékágé méε mechò εwéna ne mendée menò. Ebe εgarege nnó mendée menò abò mambe wyε ne menò wuú né gébé eyigé menò wuú abεé mebe. Ne mbógé menò wuú agbógé εβε εwé εchomé ji ne menò wuú elyage ji ala mmyεmmyε jíí. ³ Ndere elúmbò, mbógé menò wuú alu mebe ne alyaá ajyεé bele ne menò ayicha, ájógé nnó akwe ulò. Yémbò mbógé menò wuú agbógé, εβε emage gbaré sé ji ne abagé menò ayicha ájógé fò nnó akwe ulò. ⁴ Anme ba, wyεmbò ntó ne epyεé ne enyú. Né mechò εβε enyú dégbo me débyε ne εwú néndé enyú delú upò menyammyε Kras. Ne nana enyú délu bòó muú ayi akwilé né negbo, nnó délerege ulòó melu gétúgέ dépyεé utòó mbaá Esòwò. ⁵ Gébégé esé délú dépyεé unò ndere gekwenege gepò sé gékélégé, εβε εbwyéé mmwólé mampyεgέ gabo emmyéé amu ne menyammyε sé nnó dépyεge ubobo unò bi uchwó esé ne negbo. ⁶ Ne nana Esòwò afere esé né amu εβε, néndé dégbo me débyε ne εβε, genó eyi gégbaré esé eké bòó denò. Epyεmbò nnó, dépyεge sé utòó Esòwò ndere ásame né gekwenege εβε, dépyεge elé né meti

mekε ndere Mendoó Ukpea epogé esé nnó dépyεge.

Εβε Εσωω ελερεge nnó esé dépyéé gabo

⁷ Déjógé mbó nnó yé? Nnó εβε εwú ambóó ελύ lé gabo? Cha oo. Yémbó wáwálé alu nnó εβε ne εpyéé me nkaá genó εyigé ákuú nnó gabo. Mbógé εβε, εbé danjóó nnó, “Όfyεge fó ame né genógé muú yicha,” mbó me mbó nkágé fó ndere afyéé ame né genógé muú yicha. ⁸ Yémbó ελέ gétúgé εβε εwéna ne gabo agene meti abwéé me yéndé gepó εyigé nfyéé ame né unó bó né yéndé meti ne mmwólé mampyεge ufóufóó uboubó unó. Εβε εbé dampó, mbó gabo alu ελέ gegboghoge genó. ⁹ Me mbó mpó me ne εfwyale gébégé nla nlú dankaá genó εyigé εβε ekelege nnó pyε. Yémbó gébégé nkaá genó εyigé εβε ekelege nnó me mpyε nla muú ayi apyéé gabo. ¹⁰ Ndere ελύmbó, me mgbo. Εσωω achyéé εβε nnó bóó abó geηwá, yémbó εchwó me lé ne negbo, ¹¹ néndé gabo age meti né εβε abwólé me, ne awá me.

¹² Ndere ελύmbó, εβε εwu ambóó ελέ ukpea ne yéndégenó εyigé εwú egarege gelú cho ne gelóme. ¹³ Nnó genó gelógéló gechwó me lé ne negbo? Cha oo! Ελέ gabo ne abó akene ne genó gelógéló achwó me ne negbo. Εpyéémbó nnó dékaá gefóge genó εyigé gabo alu. Ndere ελύmbó, εβε εpyε esé dékaá nnó gabo abó kpaá apwó amu.

Βόό Kras áwyá ummyε mmummu

¹⁴ Εsé dékaá nnó εβε ελύ genó gelógéló néndé εtané mbaá mendoó Εσωω. Yémbó me nlú lé mekwaá. Me nlá éké mefwε mbaá gabo. ¹⁵ Me nkágé fó genó εyigé me mpyéé néndé genó εyigé me nkelege mampyε geji fó wó me mpyéé wó. Yémbó εyigé me mpaá geji ne me mpyéé. ¹⁶ Nana mbógé me nké mpyéé ελέ genó εyi me nla nkelege, ebyennó nkamé nnó εβε εlóme. ¹⁷ Ndere ελύmbó, επόfó me mbóó ne mpyε genó εyigémbó ελέ gabo ayi alú me né mmyε ne apyε geji. ¹⁸ Nkaá nnó yé genó gelógéló εyi getanege né metóó wa gepó, mmyε ké né gekwenege gepó ya. Me nwyaá metóó mampyε genó gelógéló yémbó nkágé pyε fó geji. ¹⁹ Galógáló ayi me nkelege mampyε, mpyε fó ji yémbó me mpyéé gabo ayi me nla nkelege fó mampyε. ²⁰ Ne mbógé me mpyéé ελέ genó εyi me nlá nkélege fó mampyε ebyennó me

fó wó mpyε geji wó, ελέ gabo ayi alu me mmyε ne apyéé geji.

²¹ Ndere ελύmbó, nge nnó εla me éké εβε fó, nnó yéndégébé nké nkelege mampyε genó εyi gelú cho, gabo akwó me ushu.

²² Né mmu metóó wa, me ngboó mampyεgé ελέ genó εyi εβε Εσωω εjóó. ²³ Yémbó nkaá nana nnó εβε εwé εgbare menyammyε wa εlu cha ne εβε εwé εgbare metóó wa. Ne εβε εwémbó εwé εgbare menyammyε wa ελέ gegboghoge gepó ya. Emmyéé ne εβε Εσωω εwé me mgboó ne εwú. Ελέ εwú ne εtεne me nnó mmpyεge gabo. Ndere ελύmbó me nla éké mefwε mbaá gegboghoge gepó ya. ²⁴ Εh, meshwε apyéé me ne γεme ya. Ndé muú ákágé fere mbó nyε me né menyammyε yina ayi átene me né negbo? ²⁵ Ntamege Nte sé Εσωω néndé ελέ ji mbiú ne ákágé fere me né negbo ενίνέ na gétúgé genó εyigé Jisós Kras Ata sé apyéé.

Ndere ελύmbó, né metóó wa εlu me nnó mpyεge genó εyigé εβε Εσωω ekelege. Yémbó gekwenege gepó ya gekεlege ελέ nnó me mpyεge genó εyi getené me né gabo.

8

Geηwá εyigé Mendoó Ukpea εchyεge muú ayi afyéé metóó ne Kras

¹ Nana bóó abi áchomé mmyε ne Kras Jisós ákwene fó mpa Εσωω, ² néndé gétúgé me nchome mmyε ne Kras Jisós uto bi Mendoó Ukpea εchyεge, ufere me né uto gabo ne uto negbo nnó mbé meβε. ³ Εβε ékágé fere fó esé né uto gabo néndé esé depó ne εshyε mambele εwú. Yémbó Εσωω abelé uméé mamfere esé né uto gabo. Ató Maá wuú fa mme ne menyammyε ne gepó wyε éké awese ne ji afu esé bóó abi dépyéé gabo. Ne achyéé Maá wuú yina ndere gepε nnó anere ne gabo ayi esé dépyéé. ⁴ Εσωω apyεmbó nnó, esé abi dela dépyéé fó unó ndere gekwenege gepó sé gekεlege, dépyéé lé ndere Mendoó Ukpea εchyεgé esé uto, dépyεge unó bi úlú cho ndere εβε ekelege nnó dépyεgé. ⁵ Βóó abi apyéé unó ndere gekwenege gepó bwó gekεlege, anerege matóó bwó né mbaá unó bi gekwenege gepó gekεlege. Yémbó bóó abi apyéé unó ndere Mendoó Ukpea ekelege, ánere matóó mampyεgé lé unó bi Mendoó

Ukpea ekelege. ⁶ Mampyege unó bi gekwenege gepo gekelege achwó ne negbo. Yémba mampyege unó bi Mendoó Ukpea ekelege achwó ne genwá eyi gélágé byé ne nesó. ⁷ Bóó abi ápyéé unó bi gekwenege gepo gekelege átenege ukó ne Esowó, ebwó ábélégé fó ebe Esowó. Ne wáwálé alu nnó ebwó akágé bele yé ewú. ⁸ Ewéna eléré nnó bóó abi apye lé unó bi gekwenege gepo gekelege, akágé pye fó metó ego Esowó.

⁹ Yémba enyú dépyéé fó unó bi gekwenege gepo gekelege. Dépyéé lé unó bi Mendoó Ukpea ekelege, te ndere Mendoó Esowó elú enyú né mmye. Ne yéndemuú ayi alá pó ne Mendoó Kras né mmye apó fó muú Kras. ¹⁰ Yémba, Kras abege ne nyu, yé elé menyammye nyú agboó nye gétúgé gabo ayi dépyéé, mandoó nyú ábéé abe gétúgé Esowó apyéé enyú délu cho né mbe ushu wuú. ¹¹ Mbógé Mendoó Esowó muú apye Jisós akwilé né negbo elú enyú mmye, ji muú apyéé Kras Jisós akwilé né negbo achyégé nye ntó menyammye nyú ayi ágboó genwá né uto mendoó wuú ewé elú enyú né mmye.

¹² Ndere elúmba, ayme ba, esé déwyaá genó eyigé débóó mampye. Yémba gepo fó nnó dépyégé unó bi gekwenege gepo gekelege nnó dépyégé, ¹³ néndé mbógé enyú deké dépyéé unó bi gekwenege gepo gekelege nnó dépyege, enyú dégboó nye. Yémba Mendoó Esowó epyege enyú délyagé ubobo unó bi menyammye akélege kanka, débóó genwá eyi gela gebyéé. ¹⁴ Bóó ako abi Mendoó Esowó elerege ebwó genó eyigé abóó mampye ne alu baá Esowó, ¹⁵ néndé Mendoó ewé Esowó achyéé enyú, epyéé fó nnó enyú débé áfwé, dema defoge efó. Mendoó ewémba epyéé lé nnó enyú debé baá Esowó. Mendoó ewémba ne epyéé nnó esé dékuú Esowó nnó, “Nte! Nte!” ¹⁶ Mendoó Esowó chóncho ne mandoó sé ágarege nnó esé delú baá Esowó. ¹⁷ Te mbaá esé delú baá Esowó, esé dényéé nye yéndégenó eyigé ji anyémeno nnó achyégé bóó bíí. Ne yéndégenó eyigé Esowó ábélege mbaá Kras, esé déchome nye mbwa ne ji mamba ubi, néndé mbógé esé ntó dégene efwyale ndere ji, débóó nye ntó gefoge ngó ayi ji abóó nye.

Ngó ayi bóó Esowó abóó nye mesó gébé

¹⁸ Mfere nnó efwyale ewé esé dégene mbó nana, dékágé méé fó ewú ne ngó ayi Esowó alerege nye esé, ¹⁹ néndé yéndégenó eyigé Esowó akwyéé geshyage gegilé mange bíí ebi Esowó apyéé bóó ákaá gefóó eyigé baá bíí alu. ²⁰ Esowó apye unó uko ebi ji akwyéé uchoge, epófó nnó ubi ambóó ne ukele nnó ebe mbó, elé Esowó muú akwyéé ubi ne apyéé nnó ebe mbó. Apye mbó ne uméé nnó, ²¹ unó uko ebi ji akwyéé, ji aferege nye ubi né amu unó bi uchóó ubi. Ne ula nye mmyammye bwó né gefóó eyi gepwóó amu wye ndere baá Esowó alaá nye. ²² Esé dékaá nnó kpaá te fina unó bi Esowó akwyéé uko ukpeé gétúgé ubale ebi ubi uwuú wye ndere mendée awuú ubale nebyéé. ²³ Epófó unó bi Esowó akwyéé ubi-ubi ne ukpeé gétúgé ubale ebi ubi uwuú. Yé esé ntó abi Esowó achyéé Mendoó Ukpea ndere genó eyi ji abóó mbe achyéé, dékpeé ntó né mmu matóó sé ndere dégilé bíí ebi Esowó agarege nye gbógónó nnó esé delú baá bíí, awené gemége sé, afere menyammye sé meko né efwyale. ²⁴ Néndé elé gétúgé déneré metóó ne Esowó ne ji afere esé né efwyale gabo. Yémba mbógé nnó esé debóó me genó eyigé déneré metóó wyeé, mbó metóó ewé esé déneré mbó, abóó akuú sé nnó metóó menerege. Ndé muú sé ayi anerege metóó mange genó eyigé ji agene me? ²⁵ Yémba mbógé dénererege metóó mange genó eyigé dela délu danje, dékógé metóó dégilé mange geji.

²⁶ Ndere dégilé, mbóntó ne Mendoó Ukpea epogé esé né mbaá genó eyigé esé dela depó ne eshye mampye. Esé dékágé fó ndere débóó manemmye, yémba elé Mendoó Ukpea ne enene mmye gétúgé sé mbaá Esowó, ekpeé ne uchu mejóó ebi mekwaá alá akágé jóó. ²⁷ Esowó muú akágé genó eyi gelú né matóó akwaá, akágé genó eyi gelu Mendoó Ukpea né metóó néndé Mendoó Ukpea enene mmye gétúgé bóó Esowó ako ndere Esowó akelege.

²⁸ Ne esé dékaá nnó yéndégenó eyi gepyéé, gepye utóó ulua manchwó ne galógaló mbaá bóó abi ábóó gejeé ne Esowó, ebwó abi ji akuú nnó ápyégé genó eyigé ji akelege. ²⁹ Bóó abi Esowó abóó me mbe akaá nnó ábéé nye abíí ebwó ntó ne ji abóó

me mbe ajya te gachií nnó ábé eké Maá wuú. Apye mbò nnó Maá wuú abe Maá mbe mbaá gejamégé ate aḡme. ³⁰ Ne bɔ́ abi ji abɔ́ me mbe ajyaá, ebwó ne ji akuú nnó abe bɔ́ bií. Bɔ́ abi ji akuú, ebwó ntó ne ji apye nnó átene cho né mbe ushu wuú. Ne bɔ́ abi ji apyee átene cho né mbe ushu wuú, ebwó ntó ne ji apyee nnó ábó ḡɔ.

Esɔwɔ abɔ́ gejeé ne bɔ́ gétúgέ Kras

³¹ Ndé genó cha esé dékagé shuú né mechɔ ewéna? Mbɔ́gέ Esɔwɔ abege ne esé, ndé muú ákágé pɔ́w esé? ³² Esɔwɔ agbaré fɔ Maá wuú nnó achwɔgέ wó, yémbɔ achyee ji nnó achwó agbo gétúgέ esé ako. Te ndere ji achyee esé maá wuú, elú wáwálé nnó achyegé nye esé yéndégenó eyi dékelege nnó débe gefɔ́ eyi ji akélege nnó débe. ³³ Ndé muú ákágé shulé ndo mbaá bɔ́ abi Esɔwɔ ájyaá nnó abe abii? Yé muú apó, néndé elé Esɔwɔ jimbo ne apyee ebwó átene cho né mbe ushu wuú. ³⁴ Ne ndé muú yé ákágé garé nnó esé dékwe mpa? Yé muú fɔ apó, elé Kras Jisɔs ne agboó gétúgέ sé Esɔwɔ apye ji akwilé né negbo, ajwólé né melú enógé né egbe ebwónye Esɔwɔ anenemmye gétúgέ sé. ³⁵ Genóge fɔ gepɔ eyi gékágé kare esé ne gejeé eyigé Kras abɔ́ ne esé? Nnó elé efwyale, waá ubalé, mammye ayi bɔ́ ámmyeé amu ne esé, waá mesa ayi déjwalege. Mandée ayi álií esé, waá manó negbo ami dégene waá efwyale ewé etene esé né negbo? ³⁶ Elú wye ndere ásámé né mmu ḡwe Esɔwɔ nnó, “Gétúgέ enyú esé dégene manó negbo yéndégébé, ne ásele esé eké magḡme ayi ábele manwa.” ³⁷ Ngba, yé elé unó bina upyee esé, esé démmye me depwɔ né uto Kras muú abɔ́ gejeé ne esé. ³⁸ Nkaá chanéné nnó yé genó gekage kare fɔ esé ne Kras, yé ebelé negbo, yé genwá, yé makiénné Esɔwɔ, yé álo nchye, yé unó bi upye mbɔ́ nana, yé ebi upye nye meso gébé, yé álo áto áto, ³⁹ yé ebele unó bi ulú te mfaánebuú, yé ebi ulú melɔ́ áwú bɔ́, yé genó gefɔ́ né unó bi Esɔwɔ ákwyye eyi gekágé kare esé né gejege Ata se Kras Jisɔs nnó Esɔwɔ abɔ́gέ fɔ́ gejeé ne esé gétúgέ Ata se Jisɔs gepɔ.

9

Esɔwɔ ájyaá bɔ́ bií

¹ Me njógé wáwálé ndere muú ayi áchomé mmye ne Kras mbyɔ́gέ fɔ́ gebyɔ́. Mendoó Ukpea epyee me nkaá né metɔ́ wa nnó genó eyigé njógé gelú wáwálé nnó, ² Me nwyá gejamégé mesome ne ubalé ebi ula ubyee né metɔ́ wa, ³ gétúgέ bɔ́ ba. Ebo ebe yé nnó mfaánebuú abɔ́ ashulé lé me mmye, mfa mbwa ne Kras gétúgέ bɔ́ ba, aḡme ba abi détane melɔ́ ema, mbɔ́gέ ewémbɔ́ ékágé pye ebwó átané né efwyale. ⁴ Ebwó álu bɔ́ Isréli. Ebwó ne Esɔwɔ áselé nnó ábé baá bií. Aleré ebwó ḡɔ wuú. Anyémeno menyee gejame ne ebwó, achyee ebwó mabe jii, aleré ebwó ndere ábɔ́ manógé ji, ne ashuú nnó apye nye ebwó gejame unó. ⁵ Ebwó alu upyáne ukwene ante bɔ́ Esɔwɔ abi áwuú nya ebwó ḡɔ. Kras ndere mekwaá alu muú melɔ́ bwó. Ji alu Esɔwɔ ayi abɔ́ yéndégenó, défee ji te kwyakwya Amen.

⁶ Yémbɔ́ epófɔ́ nnó Esɔwɔ apyee fɔ́ genó eyi ji anyémeno nnó apyee ne bɔ́ Isréli wó néndé epófɔ́ yéndémuú ayi ábyené ji né melɔ́ Isréli ne alu muú Esɔwɔ wáwálé. ⁷ Ne epófɔ́ ntó bɔ́ ako abi alú upyáne Abraham ne alu bɔ́ Esɔwɔ. Esɔwɔ ajó lé ne Abraham nnó, “Upyáne ebi menyee meno nnó nchyege nye wɔ́ ukene nye lé ne Asek.” ⁸ Ewéna elere nnó epófɔ́ bɔ́ abi ábyené ebwó ndere akwaá ábyéne baá ne alu bɔ́ Esɔwɔ. Elé abi akene ne menomenyee ewé Esɔwɔ anyee ne alu baá Abraham wáwálé. ⁹ Ge genó eyigé menomenyee ewémbɔ́ ejó na, eké, “Wyye né gébé eyigé na ḡme eníne cha me mmage kere fa, ne Sara abyene nye maá mende.”

¹⁰ Epó fɔ́ wye ewéna ewú ewú, Rebeka ntó abyé ufa ne muú ama. Muú yimbo alu nya lé gekwenege nte sé Asek. ¹¹ Gemege nnó ábyé baá bina apea yé gemege nnó ebwó ápye genó gelógéló yé eyi gebogebo, Esɔwɔ akaá me ula bi ji ajyaá bɔ́ bií, épó fɔ́ gétúgέ utɔ́ ulúúl ebi bɔ́ ápyee, elu elé ndere ji akuú bɔ́ bií. ¹² Ne ji agaré Rebeka aké, “Maá wye ayi mbe akpane nye defwe mbaá ayi akwólegé ji.” ¹³ Elú wye ndere ásámé né mmu ḡwe Esɔwɔ nnó, “Me mbɔ́ gejeé ne Jakɔb, nkii fɔ́ Esao.”

Esɔwɔ ápó fɔ́ ne aḡgya

¹⁴ Εwένα déjógé mbə nnó yé? Nnó Εsəwə apye fə genó eyigé gelu cho? Cha-o. ¹⁵ Εsəwə ajó nya ne Mosis aké, “Me ngene nye meshwe ne bə abí nkelege mangε meshwe, ne nlerεge nye ulə melu ne bə abí nkelege manleré.” ¹⁶ Ndere elúmbə, Εsəwə ajyaá fə bə ndere akwaá ákelege wə, yé ebelé gétúgέ genó eyigé ebwó ápyeé. Ji ajyaá bə gétúgέ meshwe ayi ji agene bə. ¹⁷ Asá né mmu ηwe Εsəwə nnó Εsəwə ajó ne Fero aké, “Me mpye wə əlu mfwa gétúgέ nkelege nnó nke ne wə nleré uto ba mbaá bə ne nnó, mpye ηgə wa ásané né malo mme meko.” ¹⁸ Ndere elúmbə, Εsəwə agene meshwe ne yéndémuú ayi ji akεlege ne achyεge mekpo meto mbaá yéndémuú ayi ji akεlege manchyéé.

¹⁹ Ndere njó mbə, enyú abifə dégígέ nye me déké, “Ebege mbə ula nnó Εsəwə ámagé shulé bə ndo né mbaá unó bi ebwó ápye? Nde muú ákágé tene ukə ne Εsəwə nnó apyεgέ fə genó eyi ji akεlege?” ²⁰ Yémbə wə mekwaá əlu waá ayi əshugé Εsəwə meko? Gejegé mesεé eyigé muú akwyεge gekwilégé fə gegí muú ayi akwyεé geji nnó, “Ulannó wə əkwyεé me nnó mbe na?” ²¹ Yé ewú ema ebe nnó muú ayi akwyεgέ ubi awyaá uto mansε nemé, akwyεé ujeé mesεé upea, abelé gema nnó bíi kpaá ne afyεé menyεé wyεé, abelé eyi fə nnó ányégé menyεé wyε yéndé bíi.

²² Gefógé genó eyina ntó ne Εsəwə apyeé. Ji abə ake aleré metə usə wuú ne bə abí ápye gabo ne nnó apye ntó bə ákaá uto bíi. Yémbə ji akóo metə də ne bə bimbə abí ji alerege nye ebwó metə usə wuú. Ebwó bina əlu bə abí elú me nno áchə nye ebwó chə. ²³ Εsəwə apyembə ntó gétúgέ ji abə alu manlere gekpekpegé ηgə wuú mbaá εsé ako abí ji abelé me nnó agene εsé meshwe. Εsé bina ne délú bə abí ji abə me mbe ajyaá nnó débə ηgə, ²⁴ yé elé εsé abí ji akuú. Εpóf wyε lé eta bə Jus ebwó ebwó, áku ntó bə abí əlá pə bə Jus. ²⁵ Ne elú wyε ndere ji ajó né mmu ηwe Hosya nnó, “Me nkuú nye bə abí abə əlá əpə fə bə ba, nnó bə ba, ne bə abí me mbə nla mbə gejeé ne ebwó wə, nkuú nye ebwó nnó bə ba abí gejeé.” ²⁶ Ne wyε né mbaá ayi ji abə ajó ne ebwó aké, “Enyú depə fə bə ba, Εsəwə

muú alu mbe akuú nye ebwó nnó baá ba.” ²⁷ Asaya ajó nya kenké ató ne bə Isrēli aké, “Yé bə Isrēli ája ábé eké gesə mbalé ebeé mega, elé ukeke bə né geluage bwə ne átanege nye né efwyale gabo, ²⁸ néndé Εsəwə asə nye mpa fa mme wáwá ne dama te kwyakwya.” ²⁹ Elú wyε ndere Asaya abə ajó ntó aké, “Mbógé Εsəwə ayi ábə utó uko abε danlyáá εsé mbeé upyáne ebifə, mbə bwyε εsé ntó abə ánómé, eké melə Sodom ne melə Goməra.”

Bə Isrēli ákámé fə abya melámél wə

³⁰ Déjógé mbə nnó né mechə ewéna yé? Nana déjógé nnó bə abí əlá pə bə Jus, ebwó abí abə əlá ámmye fə mambε cho né mbe ushu Εsəwə wə, Εsəwə apye ebwó atene cho né mbe ushu wuú gébégé áfyεé metə ne ji, ³¹ ewé bə Isrēli bə abə ámmye nnó Εsəwə ápye ebwó ábé cho né mbe ushu wuú gétúgέ ábélege ebe, áge fə meti mampye yéndégenó eyi ebe ejó wə. ³² Ulannó ebwó əlá áge meti mambε cho né mbe ushu Εsəwə wə? Elé gétúgέ ebwó ammye mambε cho ewé əlá fyεé fə metə ne ji wə. Ebwó áferé nnó ápyεgέ utə ulúúl ákágé beé cho. Ndere elúmbə, ebwó ákparé né mfaá “Ntaá eníne nepyεé bə ákparege ákwene.” ³³ Elú wyε ndere asame né mmu ηwe Εsəwə nnó, “Gege me mbelege mbə ntaá né melə Sayə eníne nepyεé nye ebwó ákparege, etarave ewé epyεé nye bə ákwene. Yémbə yéndémuú ayi áfyεé metə ne ji akpane fə mekpo unə.”

10

¹ Anme ba, genó eyigé me nshyage ne metə wa meko ne mmyemenene ya mbaá Εsəwə gétúgέ bə ba gelu nnó Εsəwə áferé ebwó né efwyale gabo. ² Me nkágé ngaré wáwálé nnó ebwó akpane gechyéé né depəre Εsəwə yémbə ebwó akágé fə ndere ebwó ábə mampyεge utə Εsəwə. ³ Ebwó ákágé fə meti ewé Εsəwə apyeé bə abé cho né mbe ushu wuú ne ammye elé mankwye ewé bwə meti mambε cho. Εwéna eleré nnó ákwəlegé fə meti ewé Εsəwə apyeé bə abé cho. ⁴ Kras anere yéndégenó eyi getome ne ebe nnó, yéndémuú ayi áfyεé metə ne ji abε cho né mbe ushu Εsəwə.

Yé muú fɔ apó ayi Esɔwɔ alá aferege ji né efwyale

⁵ Mosis asa ato ne meti ewe ebe epye bɔɔ abe cho aké, “Yéndémuú ayi ábélege mabe ako abɔɔ genwá.” ⁶ Yémbɔ ása né mmu ηwe Esɔwɔ átoó ne meti ewé Esɔwɔ apye bɔɔ abi áfyéé metɔɔ ne ji ábéé cho aké, wɔ ɔfyegé metɔɔ ne Esɔwɔ nnó apye wɔ ɔbe cho né mbe ushu wuú, “Ɔgígé fɔ né metɔɔ wye nnó, Ndé muú akwámé mbɔ nye né mfaánebuú?” (Mmye ké mampye Kras ashulé mme.) ⁷ “Yé mangií nnó, Ndé muú ajyéé mbɔ nye né melɔ aló?” (Mmye ké mampye Kras akwilé né negbo.) ⁸ Genó eyigé ηwe Esɔwɔ ajógé gelu nnó, “Mekomejɔɔ Esɔwɔ alu kwókwólé ne wɔ, alu wɔ né ubɔ meno, alú ntó né mmu metɔɔ wyeé.” Mmye ké mekomejɔɔ yina ayi agaré ndere bɔɔ áfyéé metɔɔ ne Esɔwɔ, ayi esé dégaré nnó, ⁹ Wɔ ɔgarege ne meno wye nnó, “Jisɔs alu Ata,” ne ɔkamege ne metɔɔ wye nnó Esɔwɔ apye ji akwilé né negbo, ɔtanege nye né efwyale gabo. ¹⁰ Néndé défyéé lé metɔɔ ne Esɔwɔ ne débéé cho né mbe ushu wuú. Ne déshuúge eku ne mano sé ne détanege né efwyale gabo. ¹¹ Asá né ηwe Esɔwɔ nnó, “Yéndémuú ayi áfyéé metɔɔ ne ji akpane fɔ mekpo unɔɔ.” ¹² Angya apó, ne muú Jus ne muú Grek. Esɔwɔ awu ama ne alu Ata ebwɔ ako. Ji achyegé gejamégé mejé mbaá bɔɔ ako abi ágige ji. ¹³ Asá né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Yéndémuú ayi akuú mabɔ Ata nnó áféré ji né efwyale gabo, Ata aférege nye ji atane né efwyale gabo.”

¹⁴ Epyémbɔ nnó ne bɔɔ ákuú muú fɔ nnó apoo ebwɔ mbɔgé alá fyéé metɔɔ ne ji wɔ? Ne apyéé mbɔ nnó ne afyéé metɔɔ ne ji, mbɔgé alá au danwú muú fɔ agaré ebwɔ abya wuú? Ne apyembɔ nnó ne awu abya yimbɔ mbɔgé muú fɔ alá agaré ebwɔ abya wuú wɔ? ¹⁵ Ne muú apyéé mbɔ nnó ne agaré ebwɔ mbɔgé alá ato ji wɔ? Asá né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Uka bɔɔ abi áchwɔɔ ne abya melómélɔ ulɔ kpaá upwɔ.” ¹⁶ Yémbɔ bɔɔ ako fɔ wɔ ákamé ne abya melómélɔ yina wɔ, néndé Asaya ajɔɔ aké, “Ata ndé muú akamé ne mekomejɔɔ ayi esé dégaré?” ¹⁷ Ndere elúmbɔ, muú awuú élé abya melómélɔ ayi atome ne Kras, ne áfyéé metɔɔ ne ji ne muú awuú abya melómélɔ gébége muú fɔ aké agarege ji.

¹⁸ Yémbɔ gɔgé me ngií ηkwe, Nnó bɔɔ Jus awuú fɔ abya Kras wɔ? Ngyba, awu, néndé ása né ηwe Esɔwɔ nnó, “Bɔɔ mme meko awú mekomejɔɔ ayi ebwɔ agaré yéndé mbaá fa mme.” ¹⁹ Gɔgé mma ngií ηkwe. Nnó bɔɔ Isreli ákaá fɔ ula mekomejɔɔ yina wɔ? Mosis jimbo abɔ mbe ajɔɔ aké, “Me mmpye nye enyú déshyage mambe eké bɔɔ abi debɔ déferé nnó apó yé melɔ fɔ, mpyéé nye matɔɔ áswɔ enyú ne bɔɔ abi alá apó ne défɔɔ mankaá genó.” ²⁰ Ewyage, Asaya ajɔɔ afɔ wɔ aké, “Bɔɔ abi abɔ alá akéle me wɔ, áge me. Nlere mmye ya mbaá bɔɔ abi alá ágií me wɔ.” ²¹ Yémbɔ ajɔɔ ato ne bɔɔ Isreli aké, “Yéndé bi me nsame amu ya mankwyeé depɔ ne bɔɔ bina nnó ákere eta wa yémbɔ ebwɔ ákelege fɔ manwú me, apaá élé me paá.”

11

Esɔwɔ ashya fɔ bɔɔ Isreli wɔ

¹ Genó eyigé me ngigé gelú nnó, Nnó Esɔwɔ ashya bɔɔ bií? Chao! Me mbɔɔ nlu muú Isreli, mpyáne Abraham. Ntane né ntoné Benjamen. ² Esɔwɔ ashya fɔ bɔɔ bií abi ji abɔɔ ajyaá wɔ. Enyú delu danwú genó eyi mekomejɔɔ Esɔwɔ ajɔɔ atome ne Elija? Ji abɔ anemmye mbaá Esɔwɔ atene ukɔɔ ne bɔɔ Isreli aké, ³ “Ata, ebwɔ áwá bɔɔ ekpávé byéé, ámu ulú upé byéé, me nla membií ne, ákelege manwá me.” ⁴ Esɔwɔ ashúú ji meko aké ndé? Aké “Nwyaá dele bɔɔ ba akeneama abi alá ato mano anógé Bal wɔ.” ⁵ Wyembɔ ntó ne elu fina. Ukéé bɔɔ fɔ alu abi Esɔwɔ ajyaá né ulɔ melu bií. ⁶ Mbɔgé élé gétúgé ulɔ melu bií ne ji ajyaá bɔɔ nnó ábé abii, ebyennó utɔɔ ulúúl fɔ wɔ upyéé Esɔwɔ ajyaá bɔɔ wɔ. Mbɔgé ebɔ ebe lé gétúgé utɔɔ ulúúl, ulɔ melu bií ufulé sé genó.

⁷ Ge na ne mecho ewéna elú. Genó eyigé bɔɔ Isreli ákele ne efófo age geji wɔ. Bɔɔ abi Esɔwɔ ajyaá ne agene geji. Ne abi álaá lu danje élé bɔɔ abi átoó makpo. Akélegé fɔ manwú Esɔwɔ agaré ebwɔ genó eyigé ji akelege nnó ebwɔ ápye. ⁸ Elú wye ndere ásamé né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Esɔwɔ apyéé matɔɔ bwɔ ákwe genje kpaá te fina. Achye ebwɔ ame ayi alá ákágé ge genó ne matu ayi alá awuú mbaá.” ⁹ Devid ajɔɔ ntó gefɔgé genó eyina aké, “Echye menyéé ayi

ebwó ányéé gébégé epaá ábwólé mataá ayi ebwó ámbóó ákwene wyeé ne ntaa eniné ebwó ákparege wyeé ákwe áge efwyale. ¹⁰ Echye amé agilé ebwó ágegé sé mbaá, meso ásóó ebwó, ne efwyale ewé ebwó ágene ebe te kwyakwya.”

¹¹ Me mmagé gií ñkwe ayifo. Gébégé bóó Isrèli ákparé, nnó ákwe, nnó nekwe eníne mbó nelu eniné ebwó alá ákágé kwilé sé téné? Chao! Epó fí mbó néndé gabo ayi ebwó ápyeé, ápoó lé nnó bóó abi alá pó bóó Jus áge meti ewé Esòwò aferege ebwó né efwyale gabo, nnó epyegé mbó bóó Isrèli áshyágé mambé ntó eké ebwó. ¹² Te mbaá gabo ayi bóó Isrèli ápyeé áchwó ne mejé mbaá bóó mme, ne mankparé ayi ebwó ákparé áchwó ne gejamégé mejé mbaá bóó abi alá pó bóó Jus, ferege yé gejamégé mejé ewé echwóó nye gébégé bóó Jus abi álaá, áchogé nye ne bóó ako abi áfyé metóó ne Kras.

Esòwò aferege bóó abi alá pó bóó Jus né efwyale gabo

¹³ Me njógé ne enyú abi dela depò bóó Jus. Te mbaá me nlu ñgbá Kras eta nyú, nkaá nnó utóó bi Esòwò achyéé me nnó mpye unjea gеме, ¹⁴ mampye nnó me nge meti mpye bóó ba bóó Jus, áshyágé mambó unó ulóóló ebi enyú déwyaá, nnó ndó fí mpyege mbó Esòwò aferege nye abifo né efwyale gabo. ¹⁵ Néndé gébégé Esòwò áshyá bóó Jus, apye bóó mme meko abe né nesò ne ji. Ndere elúmbó, gébégé Esòwò asege nye bóó Jus nnó abe nesò ne ji, ebeé mbó nye nnó? Ebeé eké ebwó abó ágboó ne ákere né genwá.

¹⁶ Mbógé maá gebage bred eyi mbe alu genóge ukpea, ebyennó nto bred meko alu genóge ukpea. Ne mbógé maka genóó álu genóge ukpea, ebyennó mata genóó eyigé mbóntó álu elé genóge ukpea. ¹⁷ Yémbó mbógé mata genóó olif eyigé apene mata ayifo ákóó ákwe, elú eké bóó Jus ne mbógé áse mata genóge olif ayi alá ápéé wó ába né genóó eyigé ápené, elú eké enyú abi déla pó bóó Jus. Ndere mata yimbó ako ányuú manaá ami matanege né genóge olif eyigé ápene pene, mbóntó ne Esòwò achyegé mejé mbaá bóó bií ako. ¹⁸ Ekágé enyú abi délu eké mataá genóó áyi ábalé bále débyage bóó abi álu eké mataá genóó áyi ákóó ákwene.

Depò ne ula bi dédoó ebwó ewòme. Enyú fí wó dégbare makaka genóó eyina wó, elé makaka jií ne ágbaré enyú.

¹⁹ Muú nyú fí ákágé jó aké, “Mataá genóó yimbó ákóó ákwe nnó me nge meti ncho mmye ne genóó eyimbó.” ²⁰ Elú wáwálé, yémbó, kaá nnó ebwó ákóó ákwe gétúgé alá áfyéé metóó ne Jisòs wó ne enyú décho mmye ne geji gétúgé défyéé metóó ne Kras. Ndere elúmbó, ékágé dépyegé neña begé elé ne efo metóó, ²¹ néndé mbógé Esòwò agéé nya fí meshwe mbaá bóó Jus abi alu eké mata genóó yimbó ajiambóó wó, défere nnó délyagé mamfyé metóó ne Kras, ji agene enyú meshwe? ²² Ndere elúmbó, tege ulóó melú Esòwò, ne chúchú ayi ji alerege bóó abi ákwene. Yémbó ji alerege enyú galógáló mbógé enyú déké défyéé wye metóó nnó ji alerege enyú galógáló. Yémbó mbógé enyú dela défyéé sé metóó mbó, ji akorege enyú áfomé. ²³ Ne yé bóó Isrèli abifo ályaágé manshyagé nnó áfyéé fí metóó ne Kras, Esòwò amagé se nye ebwó aba né malu ayi ebwó ábó alu mbe mbe néndé Esòwò awyaá uto mamba ebwó wyeé. ²⁴ Mbógé enyú bóó abi alá pó bóó Jus, enyú abi delu eké mata genóó olif eyigé alá apéé wó, áso enyú ába né genóó olif eyigé apene pene, né gefóó eyigé akwaá alá alu danje, ndere Esòwò apyemba, elú wáwálé nnó asele nye bóó Isrèli abi alu eké mata genóó eyigémbó geji ambóó ákere ába né genóó eyigémbó?

Esòwò aferege nye bóó Isrèli ako né efwyale

²⁵ Anme ba, genó gelu bibií eyigé me nkelege nnó enyú dékaá nnó enyú déferege sé nnó dékaá dóó. Genó eyina gelu nnó bóó Isrèli abi átoó mekpo, atoó nye fí te kwyakwya. Ebwó átoó nye wye mekpo kpaá te bóó abi alá pó bóó Jus, abi Esòwò ajyaá ákamege ne meti ewé Esòwò apyeé bóó átenege cho né mbe ushu wuú. ²⁶ Na ne Esòwò aferege nye bóó Isrèli ako né efwyale, ndere ásamé né ñwe Esòwò nnó, “Muú ayi aferege bóó né efwyale atanegé nye né Sayón, apye upyáne Jakób ulyaá nchye mampyegé.” ²⁷ Asá ntó nnó Ata aké, “Ge menomenyéé ewé me nyéé nye ne ebwó na gébégé njige nte gabo bwó.” ²⁸ Né egbe ewé abya melóméló, bóó Isrèli alu bóó mawámé Esòwò gétúgé áshyá ji né galógáló áwe nyú. Né egbe ewé manjya bóó,

Esɔwɔ ajya ebwɔ néndé ji abɔ gejeé ne ebwɔ dɔɔ gétúgɛ genó eyigé anyémeno nnó apyéé ne ukwene antɛ bwɔ. ²⁹ Mbɔ ne elú néndé Esɔwɔ akúgɛ muú, ne ájegé ji, genó gefɔ gepɔ eyi gekágé mankwɔré metɔɔ Esɔwɔ. ³⁰ Né egbe ewé nyú, mbembɛ enyú debɔ déwuú fɔ ne Esɔwɔ yémbɔ nana ji agené enyú meshwɛ gétúgɛ bɔɔ Isrɛli álá áwuú fɔ ji. ³¹ Wye né meti ewu gétúgɛ meshwɛ ayi Esɔwɔ agene enyú, nana bɔɔ Isrɛli ákelege fɔ manwú ne Esɔwɔ. Epyembɔ nnó Esɔwɔ ntó agene nye ebwɔ meshwɛ. ³² Esɔwɔ apye ebwɔ ako ábélégé fɔ mabɛ jíí, ebwɔ álú eké bɔɔ denɔ abi meti ela epɔ manlyaa gepugé denɔ. Ji apyembɔ nnó ji agene bɔɔ ako meshwɛ.

Ngɔ Esɔwɔ apwɔ amu bɔɔ ákágé kad

³³ Eɛh Esɔwɔ sé alɔ melu ne bɔɔ ako. Denɔa tíí ne defɔɔ etiré ji awyaa dépwɔ amu. Ndé muú akágé garé ula bi depɔ desɔgɛ ji meno? Ndé muú akágé ndere ji apyéé depɔ tíí? ³⁴ Elú wye ndere ásamé né ηwe Esɔwɔ nnó, “Ndé muú akágé uferé Esɔwɔ? Ne ndé muú akaá dɔɔ mambe muú ayi achyɛge ji majyéé? ³⁵ Ndé muú achyɛé me ji echyɛ nnó Esɔwɔ ntó ashuú ji?” ³⁶ Esɔwɔ ne akwyéé yéndégenó ne élé jíí ne apyéé nnó yéndégenó gekene, ne élé getu jíí ne yéndégenó gelu. Ngɔ abɛ ne ji te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

12

Chyɛge genwáge nyú mbaá Esɔwɔ ndere gepɛ eyigé gelu gebɛ

¹ Anɛme ba, ndere unó bi ngarege enyú úlú wáwálé, mkpeage enyú nnó gétúgɛ galógáló ayi Esɔwɔ alerege, déchyɛé gemɛge nyú mbaá Esɔwɔ ndere genógé gepɛ eyi gelu gebɛ, eyigé débele ndere genógé ukpea mbaá Esɔwɔ, eyi gepyéé metɔɔ egɔɔ ji. Ge meti ewé enyú débɔɔ manogé Esɔwɔ wáwálé na. ² Ekágé dema dépyɛge unó eké bɔɔ mme. Gɔgɛ Esɔwɔ akwɔré genwáge nyú, achyɛé enyú matɔɔ ayi make. Ebege mbɔ enyú dékágé nye genó eyigé Esɔwɔ akélege nnó enyú dépyɛge, eyigé gelɔme, eyigé gegɔɔ ji metɔɔ ne gekwane.

³ Ne gétúgɛ echyɛ ewé Esɔwɔ achyɛé me né ulɔɔ melu bíí, mkpeage enyú nnó ekágé muú nyú fɔ áferege nnó ji anɛa

gemɛ apwɔ ndere ji alu. Muú aké aferege genó eyi getome ne jimɔɔ, áférégɛ né meti ewé elu cho ndere ji áfyéé metɔɔ ne Jisɔs. ⁴ Menyammyɛ sé álu ama ne awyaa gejamégé upɔ, yéndé gepɔ gewyaa ébi utɔɔ. ⁵ Mbɔntó ne esé yé élé esé delu gejame, dékwe eké menyammyɛ ama gétúgɛ déchomé mmyɛ ne Kras, ne yéndémuú sé alige mmyɛ ne nte. ⁶ Esɔwɔ né ulɔɔ melu bíí achyɛé yéndémuú sé ewuú echyɛ. Yéndémuú agbaré echyɛ wuú chanéné. Mbɔgɛ achyɛé wɔ echyɛ ewé ɔgarege mekomejɔɔ wuú, garege ndere ɔfyéé metɔɔ ne ji, ⁷ mbɔgɛ elú lé mampyɛge utɔɔ bíí, pyɛge chanéné, mbɔgɛ elú lé manlere, lerege chanéné, ⁸ mbɔgɛ elú lé mamfyɛ bɔɔ eshyɛ, fyɛge ebwɔ eshyɛ chanéné, mbɔgɛ elú lé echyɛ manchyɛge, achyɛge byagebyage, mbɔgɛ elú lé mampógé bɔɔ, poóge ne metɔɔ wye meko, muú ayi agene bɔɔ meshwɛ, agene ne metɔɔ megɔmegɔ.

⁹ Bɔgɛ gejeé eyigé wáwálé ne ate, paágé unó nchyɛ, gbarege unó ulúúlú ne eshyɛ. ¹⁰ Bɔgɛ gejeé ne ate anɛme ndere débɔɔ ne bɔɔ ula gepú nyú, kpagé gechyɛé manógé ate. ¹¹ Pyɛgɛ utɔɔ nyú débɛgɛ ne gepwa, pyɛgɛ utɔɔ Ata ne matɔɔ nyú mako. ¹² Bɛgɛ ne nechóchó né genó eyigé enyú déneré metɔɔ wye. Kógé metɔɔ né efwyale ewé enyú dégene. Négé wye mmyɛ yéndégébé. ¹³ Chyɛgɛ unó ebifɔ ebi enyú déwyaá mbaá ate bɔɔ Esɔwɔ abi alu mbya. Nenegé manombi nyú mbaá anɛké.

¹⁴ Nɛgemmyɛ nnó Esɔwɔ ájé bɔɔ abi ámmyéé amu ne enyú. Dénɛge fɔ nnó Esɔwɔ alere ebwɔ utoɛkwa, nege lé nnó Esɔwɔ ájé bwɔ jéle. ¹⁵ Bɛge metɔɔ megómégó ne bɔɔ abi awyaa metɔɔ megómégó. Bɛge ne mesome metɔɔ ne bɔɔ abi awyaa mesome. ¹⁶ Bɛge nesɔ ne ate. Ekágé débwɛge mmyɛ, chogé mmyɛ ne bɔɔ abi áshulege gemɛge bwɔ mme. Ekágé déferege nnó dékaá dɔɔ.

¹⁷ Muú apyɛgɛ enyú gabo, ekágé déshuú ji. Pyɛgɛ lé unó bi yéndémuú aselé nnó úlú cho. ¹⁸ Ebege kɔkɔgɛ, né egbe ewé nyú mmyɛge nnó débe nesɔ ne yéndémuú. ¹⁹ Anɛme ba, muú apyɛgɛ enyú genó gebo, déshugɛ fɔ amu. Lyagɛ Esɔwɔ ne ashuú muú yimbɔ amu néndé ása né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Ata aké amu mashugɛ élé

aya, ne me nshugé nye amu.” ²⁰ Yémba pyegé ndere asamé né mmu ηwe Εσωω nnó, “Mbógé mesa aké ammyéé bós mawámé nyú, chyegé ebwó menyéé, mmwólé manaá eké epyéé ebwó, chyegé ebwó genó eyigé anyuú. Déké dépyéé mbó, elú eké dénege bwó ujéje mewε né mekpo ne mmye εgboó nye ebwó.” ²¹ Dékamege nchye ase enyú uto, mmyege nnó galógáló nyú ase uto nchye.

13

Bós áwúgé ne ákpakpa bwó

¹ Yéndémuú awúgé ne bós kpakpa abi ηgómna áchyeé ebwó utó, néndé muú ákágé be fó muú kpaá bós ayi Εσωω alá ákame wó. Ne Εσωω ne afyéé ákpakpa melo ako. ² Ndere elúmba, yéndémuú ayi átenege ukóló ne ákpakpa melo, átenege mbó lé ukóló ne bós abi Εσωω áfyéé nnó ábé. Ne yéndémuú ayi átenege ukóló, ákuú mbó élé unós mpa ne geme jíí. ³ Bós kpakpa áfelegé fó ame mbaá bós abi ápye unó bi úlú cho, áfelegé élé mbaá abi ápye gabo. Ndere elúmba, pyege yé genó eyigé ebwó ákelege ne ebwó áfεge nye wó. ⁴ Néndé ebwó álú élé bós utós Εσωω, ápyéé utós né galógáló nyú. Ne mbógé wó apyεge gye, obó mamfógé ebwó néndé utó bi Εσωω achyεé ebwó upó fó detu. Ebwó alu bós utós Εσωω ne áchyege éfwyale ndere Εσωω ákelege mbaá bós abi ápyéé gabo. ⁵ Ndere elúmba, débo manwúgé ne ákpakpa melo, epófó gétúgé dékelege mambo éfwyale ewú ewú wó, élé gétúgé dékelege ntó mampyegé genó eyigé matós nyú ágarege nnó gelu cho.

⁶ Getú eyigémba ntó ne enyú déchyεge ηkamakpo, néndé ákpakpa melo álú lé bós utós Εσωω ndere ápyéé unó bí ebwó ábós mampyε. ⁷ Chyegé ebwó unó bi úlú ebi bwó. Mbógé élé ηka makpo ne ebwó ákelege chyεge ebwó. Mbógé élé ηka matu yé eyi unó bi enyú déwyaá ne ebwó ákelege nnó déchyéé, chyεge ebwó. Mbógé ákelege nnó déwúgé ne ebwó, wúgé ne ebwó. Mbógé énogé ne ebwó ákelege, nógé ebwó.

Ndere muú abós mambε ne nte menjme

⁸ Yéndémuú nyú ákwó ujwós bíí uko. Ne ujwós ebi débós mankwó élé mamba gejeé ne ate aηme. Muú ayi abós gejeé ne ate aηme, apyéé mbó élé genó eyigé ebe ejós.

⁹ Ebe ewé eké, “Muú akwege fó uló, muú awágé fó nte muú, muú ájogé fó ejó, muú áfyεge ame né genóge nte,” ne mabe ayi fó mako, ácho aji né ebe ema, ewé eké, “Gbógé ne nte menjme wyéé ndere agboó ne geme jyéé.” ¹⁰ Muú abógé gejeé ne nte menjme, apyéé fó ji gabo. Ndere elúmba, muú aké abós gejeé ne nte menjme apyéé mbó lé yéndégenó eyigé ebe ejós.

¹¹ Debó mampyεge wyεmba néndé dékaá gefoge gébé eyigé εsé délu mbó wyε. Gébé gekwane eyi débó mampeé geja, néndé gébé eyigé εsé détanegé né éfwyale gabo gela kwókwólé gepwó ndere gebo gelú mbεmbe ayi défyéé metós ne Jisós fyéé. ¹² Elá gáchyεé utuú ubyε. Elá gachyεé bíí ujyaá. Délyaá unó bi bós ápyéé né gemua, défyε unó ummye ebi Εσωω achyεge démmye ummye bíí gbós. ¹³ Dépyegé unó chanéné ndere bós abi ápye unó bíí gbós. Lyagé mapaá mabomabo, dényúgé fó mmós dékwene. Lyagé unó bi ugboó mmye. Déwamégé fó ne ate, désógé fó metós nnó bós abó unó ápwó enyú. ¹⁴ Chyegé gemεge nyú geko mbaá Ata Jisós Kras, délyaá manferege ndere dépye mmye ekwilegé enyu mampyε ubobo unó bi menyammye ákelege.

14

Muú ayi ábené né depóré Εσωω, ne ayi alá ábené wó

¹ Segé muú ayi alá bene né depóré Εσωω wó, dényéégé fó mbeé ne ji né genó eyi ji áférege, yé gelú cho yé gelú gyéé. ² Muú ayi fó, metós ewé ji afyéé ne Εσωω εgarége ji nnó anyegé yéndégenó. Yémba muú ayi alá bené né depóré Εσωω wó, metós ewuú εgarége ji nnó anyéégé lé ulá. ³ Ne ékágé muú ayi anyéé yéndégenó, ábyágé ayi alá anyéé. Ne ékágé muú ayi alá anyéé yéndégenó ajógé nnó ayi anyéé yéndégenó alu gyéé, néndé Εσωω ase ji ntó nnó alú muú wuú. ⁴ Wó olú waá ayi ójógé nnó maá utós muú yicha alu gyéé? Muú ayi abós maá utós yimba ne ákágé garé mbógé alu gyéé yé alu cho. Ne abéé nye cho néndé Εσωω apye nye ji atene cho.

⁵ Bós abifó áférege nnó bíí uma uηea geme upwó ebifó ne abifó áférege nnó yé bíí bi

uŋea geme upwə nte upó. Yéndemuú abo mamferé né metóó wuú akaá genó eyi gelú cho. ⁶ Bóó abi áferé nnó bií uma uŋea geme upwə ebifə, ápyembə manógé Ata. Bóó abi anyeé yéndegenó, apyeé mbə manógé Ata néndé ebwó achyegé matame mbaá Esəwə gétúgé menyéé yimbə ne anyé. Bóó abi áshyá manyé ufóó menyéé ebifə, ápyembə manógé Ata ne achyegé ntó Esəwə matame. ⁷ Yé muú sé fə apó mebe, mampyege elé unó bi ji akелеge. Ne yé muú sé fə ntó ayi akелеge nnó agboó néndé mbə ne ji akелеge apó. ⁸ Yé mbəgé esé débegé abe elú elé nnó dénógé Ata. Ne yé mbəgé dégbó lé gboó elú lé nnó dénógé Ata. Ndere elúmbə, yé délu abe yé dégbó délu lé bóó Esəwə. ⁹ Né gétú eyigémbə Kras agbó, ne akwilé né negbo nnó ji abe Ata mbaá bóó abi álu abe ne abi agboó. ¹⁰ Ulannó yé ne wə əgaregé nte menme nnó alu gyéé? Yé wə ntó ulannó ne wə əbyaá nte menme wyéé? Esé ako détenege nye né mbe ushu Esəwə, asə mpa sé. ¹¹ Asá né ηwe Esəwə nnó, “Ata aké te mbaá me nlú wáwálé, yéndemuú atome nye mano né mbe ushu wa, ne yéndemuú agarége nye ne meno wuú nnó, me nlú Esəwə.” ¹² Nderé elúmbə, yéndemuú sé jimboó agaregé nye Esəwə ama mpa ndere ji apyeé ne geŋwá jíí.

¹³ Gétú eyigémbə, débə manlyáá man-garege nnó muú yina alu cho ayina alu gyéé. Yémbə tóge eshye mange nnó ékágé dépye genó eyi gépyeé nte menme yifə ak-paré yé nnó ákré né gabo. ¹⁴ Me, ndere muú ayi nchomé mmye ne Ata Jisəs, nkaá nnó yé menyéé fə ayi alu, ála apó fə pópó apó. Yémbə muú ákamege nnó gefəge menyéé ayifə apó fə pópó, ebyennó apó fə pópó né eta wuú. ¹⁵ Ne mbəgé genó eyigé wə ənyéé gepyeé aŋme abifə ábóó efwyale né metóó, ebyennó wə əlerege fə gejeé. Ékágé gétúgé genó eyigé wə ənyéé əchə nte menme wyéé muú Kras agboó ntó gétú jíí. ¹⁶ Ékágé əpyeé genó eyigé əferé nnó gelú cho, mbəgé gepye nnó nte menme wyé apye gabo. Əpyege mbə bóó ákage chəó mabə nyú bóó Esəwə, ¹⁷ néndé gefwa eyigé Esəwə ágbárege, gebóó fə genó mampye ne manyégé ne manyúgé wó. Elé mampye unó bi úlú cho, mambe nesə ne bóó, ne mambe ne metóó megəmegə, unó bi Mendoó Ukpea echyegé. ¹⁸ Ne muú

aké apyeé utóó Kras né gefóó eyi, apyeé metóó egóó Esəwə ne bóó ntó áfegé nye ji.

¹⁹ Ndere elúmbə, débə mafye mekpo mampyege lé unó bi uchwóó ne nesə ne démmye nnó esé défyegé ate aŋme eshye né depərə Esəwə. ²⁰ Ékágé gétúgé menyéé əchə unó bi Esəwə apyeé. Yéndé genó eyigé ányéé gelú pópó. Yémbə elú gyéé manyé yéndegenó eyi gepye nte menme yifə akwe né gabo. ²¹ Elú galógáló nnó wə əlyáá manyégé menya, manyúgé mməó yé mampyege yéndegenó eyi gékágé pye nte menme wyé akwe né gabo. ²² Ndere elúmbə, ékágé əlyáá nnó muú fə akaá genó eyigé wə əkamé né mechə ewéna, yémbə wyé lé enyú ne Esəwə ne dékage kaá geji. Metóó megəmegə ebe ne muú ayi álá shulege fə ndo né geme ji gétúgé apye genó eyigé ji akaá nnó gelú cho. ²³ Yémbə muú abegé ne dembyó né unó bi ji anyeé, Esəwə agaré nnó akwe mpa, gétúgé ányé unó bi mbə ayi álá kamé fə nnó elú cho nnó ji anyé ubi wó. Ne yéndegenó eyigé muú apyeé ayi álá kamé nnó gelu cho elé gabo.

15

Bóó Kras ápyegé lé unó bi ugóó ate aŋme metóó

¹ Esé abi débene né depərə Esəwə, debə mampógé abi álá béné wó né unó bi ebwə ápye gyéé, ebi ujwerege ebwó mankaá. Dépyegé fə lé unó bi ugóó esé ambóó metóó. ² Yéndemuú sé apyege genó eyi gegóó ate aŋme metóó nnó ebwó ábene né depərə Esəwə né galógáló bwó nnó ebwó áwe. ³ Néndé yé Kras apyeé fə unó bi ugóó lé jimboó metóó wó. Yémbə, ndere ásamé né ηwe Esəwə nnó, “Mashye ayi bóó áshyéé wə áshulé me né mmye.” ⁴ Yéndé genó eyigé ásamé nya né mmu ηwe Esəwə, ása geji nnó gechyéé esé majyeé, nnó ndere mekomejəó Esəwə apyeé nnó esé dékógé metóó, ne nnó esé détenege ne eshye né depərə Esəwə. Esé dénegege metóó nnó Esəwə apye nye unó bi ji anyémeno. ⁵ Nnenemmye nnó Esəwə muú apyeé enyú dékógé metóó ne détenege ne eshye né depə etií, apóó enyú débə meko ama ne ate ndere dékwəlege gekáge neke Kras Jisəs, ⁶ nnó enyú ako chóncho né meko

ama défège nye Ɛsɔwɔ muú alu nte Ata sé Jisɔs Kras.

Abya melóméló alu ayi bɔ́ Jus ne bɔ́ abi álá ápó bɔ́ Jus

⁷ Segé yé ate, ndere Kras asele enyú. Dépyegé mbɔ, bɔ́ áfège nye Ɛsɔwɔ. ⁸ Me ngarege enyú nnó Kras achwó pɔ́ ɛsé bɔ́ Jus, manlere nnó Ɛsɔwɔ apyɛé genó ɛyigé ajɔ́ nnó apyɛé, nnó genó ɛyigé ji anyémeno ne ukwene ante se getane wáwálé, ⁹ nnó bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus, áfégé Ɛsɔwɔ né meshwe ayi ji agene ebwó. Elú wye ndere ásamé né mmu ηwe Ɛsɔwɔ nnó, “Ndere elúmbɔ me nfège nye wɔ né geluage bɔ́ abi álá ápó bɔ́ Jus, nkwané nye makwa nfeé wó.” ¹⁰ Ama ásá ntó nnó, “Enyú abi dela depɔ́ bɔ́ Jus, bɛge ne nechóchó chóncho ne bɔ́ Ɛsɔwɔ.” ¹¹ Ama ásá ntó nnó, “Enyú bɔ́ abi dela pɔ́ bɔ́ Jus, fège Ata. Bɔ́ akó aféé ji.” ¹² Ne Asaya ajɔ́ ntó aké, “Mpyáne Jesse achwɔ́ nye, ne abéé nye mfwa mbaá bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus, ne ebwó ánererege nye metɔ́ ne ji.”

¹³ Nnenemmye nnó Ɛsɔwɔ muú apyɛé enyú dénererege metɔ́ ne ji, apye enyú débe ne nechóchó gejamegejame ne nesɔ ndere défyéé metɔ́ ne ji ne nnó utó Mendoó Ukpea upye metɔ́ ewé déneré mbɔ ewéné.

Pɔ́l agaré ula bi ji ásamé ηwe yina

¹⁴ Anme ba, me mbɔ́ nkaá chánéné nnó enyú ambɔ́ delɔme melu dɔ́. Nkaá ntó nnó enyú dewyaá defɔ́ ne yéndémuú nyú ákágé chyéé nte majyɛé. ¹⁵ Yémbɔ né mmu ηwe yina, nsa enyú unó fɔ́ mpɔ́ ne efɔ́ nnó mpye enyú détege ubi. Me mbɔ́ nsa mpɔ́ ne efɔ́ gétúgé galógáló ayi Ɛsɔwɔ áléré me, ¹⁶ me nsame unó bina néndé Ɛsɔwɔ apye nnó me mbe muú utɔ́ Kras Jisɔs mbaá bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus. Me mpyɛé utɔ́ eba ndere mempye ure, mangarege abyá melóméló ayi atane mbaá Ɛsɔwɔ né mbaá bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus, nnó ebwó ábé ndere echyɛ ewé Ɛsɔwɔ akame mansɛ, ewé Mendoó Ukpea epyɛé nnó ebe genógé ukpea mbaá Ɛsɔwɔ. ¹⁷ Me nwyaá gepɔ́ge né utɔ́ bi me mpyɛé mbaá Ɛsɔwɔ gétúgé nchomé mmye ne Kras Jisɔs. ¹⁸ Nkágé do fɔ́ ebwɔ ewome né genó ɛyigé cha ekósé nnó Kras

apó me nnó gétúgé mekomejɔ́ ayi men-garé ne unó bi mpyɛé, bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus áwuú ne Ɛsɔwɔ nana, ¹⁹ né utó gepɔ́ge ufelekpa ne utó Mendoó Ukpea. Ndere elúmbɔ, ɔ́l né Jerosale ókwóné né gebágé mewaá Ilirikum, nke me nnere mangaré abyá melóméló Kras ewu. ²⁰ Elú me me metɔ́ nnó me ngarege abyá melóméló Kras né mbaá ayi yé muú fɔ́ álá lú dangaré, nnó ekágé ebé eké ntenegeré gepú mfaá nebómé eníne muú ayicha afyɛé. ²¹ Elú wye ndere ásamé né mmu ηwe Ɛsɔwɔ nnó, “Bɔ́ abi álá alu dangaré ebwó abyá wuú agene nye ji, ne abi álá alu danwú depɔ́ eti détomé ne ji, ákaágé nye.” ²² Gége genó ɛyi gegbɛé me gejame ndɔ́ nla chwó fɔ́ nge enyú wɔ.

Pɔ́l ashuú manjye ge bɔ́ Ɛsɔwɔ né melo Rom

²³ Yémbɔ nana ayi nnere utɔ́ ba né uba mewaá bina ne te mbaá me nshyage me né gejamégé anme manchwó ge enyú, ²⁴ nferé nnó ntenegeré nye eféé nge enyú gebégé nké njyɛé Spɛn nnó mbe ne enyú mboó ndɔ́, enyú dépɔ́ me njyɛ mbe ne neke na. ²⁵ Yémbɔ nana njyɛé kpe Jerosale manjye chyéé echyɛ mbaá bɔ́ Ɛsɔwɔ abi alu ewú. ²⁶ Néndé metɔ́ ego bɔ́ Ɛsɔwɔ né ubaá mewaá Masedonia ne Akaya, achwó ηka mampɔ́ ubya bɔ́ né geluage bɔ́ Ɛsɔwɔ né Jerosale. ²⁷ Metɔ́ ego ebwó mampye mbɔ. Elú eké ujwɔ́ ne ebwó anyéé bɔ́ Jus néndé te mbaá bɔ́ Jus ápyɛé ebwó abɔ́ mejé ewé abyá melóméló achwɔ́ ne ewú, ebwó ntó age nnó elú galógáló mampɔ́ ebwó ne ηka. ²⁸ Ne gebégé me nnerege nye mansɛ ηka yina ɛyi ate anme achwɔ́ ne nchyɛge mbaá ubya bɔ́ bimbɔ, nkoógé nye manjye Spɛn ne ntenegeré nye eféé né Rom. ²⁹ Nkaá nnó me nchwɔ́ge ge nyú, nchwɔ́ nye ne gekpekpegé méjé ewé Kras achyɛge enyú.

³⁰ Anme ba, gétúgé metɔ́ ewé ɛsé défyéé ne Ata Jisɔs Kras ne gétúgé Mendoó Ukpea epye ɛsé débɔ́ gejeé ne ate, nkpeage enyú nnó décho mbwa ne me dénnemmye mbaá Ɛsɔwɔ gétú ya. ³¹ Negé mmye nnó mbágé bɔ́ abi álá fyéé metɔ́ ne Ata né Judiya wɔ apyɛge me, Ata afere me né amu bwó ne nnó bɔ́ Ɛsɔwɔ né melo Jerosale ákamé mansɛ echyɛ ewé me nchwɔ́ ebwó ne ewú. ³² Dépyegé mbɔ, mbágé Ɛsɔwɔ

ákamege, me nchwáó ewú ne nechóchó, me ne enyú chóncho défyε nye ate eshyε. ³³ Nnεnemmyε nnó Esɔwɔ muú apyεé esé débεé né nesɔ abε ne enyú. Amen.

16

Pɔl áló matame mbaá bɔ́ Esɔwɔ né Rom

¹ Nkelege mampyε enyú dékaá nnó Fobe, menme sé ayi mendée awyaá gepɔ gelógél. Ji alu mempoó né εchomelé bɔ́ Jisɔs né melɔ Sɛnkrea. ² Ndere ji achwáó ewu sege ji ndere bɔ́ Jisɔs ásele nte menme. Pógé ji né yéndégenó eyigé ji akεlegé néndé ji apóó me gejamégé bɔ́ yé me ntó.

³ Tamegé Priska εbwó ne Akwila. Ebwó ácho mbwa ne me dépyεé utó Kras Jisɔs. ⁴ Ela dachyεé mbɔ áchyε gemεge bwó getú ya. Me ntame εbwó yé machomélé bɔ́ Jisɔs ayi álu né gebagé mewaá bɔ́ abi álá pó bɔ́ Jus átame ntó εbwó. ⁵ Tamage ntó εchomelé bɔ́ Jisɔs abi anywerege né gepúge εbwó.

Tamegé ntó Epenetus mejeé wa ayi ngbóo ne ji. Ji alu muú mbe ayi akame ne Kras né gebagé mewaá Esya. ⁶ Tamege Meri muú apyε utó ne eshyε né galógáló nyú. ⁷ Tamegé Andronikɔs ne Junias ate bɔ́ melɔ wa. Ebwó abɔ alú né denɔ chóncho ne me. Ebwó ábɔ me mbe ácho mmyε ne Kras gemεgé nnó me ncho. Ebwó álú bɔ́ abi áwyaá enógé né geluage ángbá Kras.

⁸ Tamegé Amplatɔs nte menme ayi ngbóo ne ji dɔ́ gétúgé déchomé mmyε ne Ata. ⁹ Tamegé Ubanɔs nte menme ayi apyε utó Kras chóncho ne esé ne Stakys mejeé wa ngbóo ne ji. ¹⁰ Tamegé Apelis muú aleré wáwálé nnó ji alú muú Kras. Tamegé ntó ula gepúgé Aristobolos. ¹¹ Tamegé Herɔdyɔn muú melɔ wa. Tamegé ntó abi álu bɔ́ Jisɔs né ula gepúgé Nasisɔs.

¹² Tamegé Trifana ne Trifɔsa. Andée bina ápyεé utó Ata ne eshyε. Tamegé Pesis, mejeé wa ayi gejeé. Mendée ayina apyε utó Ata ne eshyε. ¹³ Tamegé Rufɔs muú Ata ajyaá. Tamegé ntó mma awuú muú aselé me ndere maá awuú. ¹⁴ Tamegé Asinkritɔs ne Filεgɔn, ne Hεmεs ne Patrobas ne Hεmas ne aηme abifɔ abi álu ne εbwó. ¹⁵ Tamegé Filologɔs ne Julya ne Nerɔs ne menmo wú

ayi mendée ne Olymfas ne bɔ́ Esɔwɔ ako abi alu ne εbwó.

¹⁶ Tyagé ate ne gejeé. Machomele bɔ́ Kras ako ayi álu wé áló enyú matamé.

Pɔl achyεé bɔ́ Kras né Rom kwyakwya majyεé

¹⁷ Aηme ba, nnene enyú mmyε nnó dese gebé ne bɔ́ abi áchwáó ne áηgya, ne ábúlεge mató bɔ́ abi áfyε metó ne Kras. Ebwó álerege unó bi cha εbi ula upó fɔ́ unó bi bɔ́ Kras. Bege tete ne εbwó. ¹⁸ Ufɔ́ bɔ́ bina ápyε fɔ́ utó Ata sé Kras. Apyε lé unó bi εbwó áwuú chaηéné. Áselé gelóge mejó ne mejó dembwáolé ánywaá bɔ́ abi mató bwó álu dada. ¹⁹ Yéndémuú Kras akaá nnó enyú dépyε unó bi abya melóméló áké enyú dépyεge. Gétú eyigémbɔ metó εgɔ́ me ne enyú. Yémbɔ nkelege nnó enyú débε ne dén̄ga nnó dépyεgé uno ulóúló, ne nkelege ntó nnó débε chin̄ ékágé dépyεgé uno nchyε. ²⁰ Ela dachyεé, Esɔwɔ muú apyεé esé débεé nesɔ ne ate apyε nye enyú dépwáó danchomeló, ji ala éké déjyaré ne uka.

Nnεnemmyε nnó Ata sé Jisɔs Kras aleré enyú galógáló.

²¹ Timɔti nte muú ayi mpyεé utó uluá ne ji atamegé enyú. Lukiɔs ne Jason ne Sosipata ate bɔ́ melɔ wa áló ntó enyú matame.

²² Me Tetiyɔs muú mpógé Pɔl mansa ηwe ayina, nló enyú matamé ndere muú ayi áchomé mmyε ne Ata.

²³ Gayɔs muú ábelé me, ne εchomele bɔ́ Jisɔs abi anywerege né gepú ji áló enyú matame. Erastus muú ábélege ηka melɔ ne menme sé Kwatɔs áló enyú matame. ²⁴ [Nnεnemmyε nnó Ata Jisɔs Kras alerege enyú galógáló.]

Pɔl afεgé Esɔwɔ né kwyakwya malɔ ηwe yina

²⁵ Déchyε Esɔwɔ ηgɔ. Ji akaágé pyε enyú détené ne eshyε né metó ewé enyú défyεé ne Jisɔs Kras ndere me ngaré enyú depɔré Kras né abya melóméló. Ne abya melóméló yina alu lé genó eyigé Esɔwɔ ábelé nya bibií te gachií. ²⁶ Yémbɔ nana Esɔwɔ aleré gbɔηɔnɔ unó bi ji abɔ ábelé bibií. Esɔwɔ muú álá agboó fɔ́ ajó nnó dégaré unó bi bɔ́ ekpávε bií ábɔ ásamé mbaá bɔ́ mme meko nnó áfyεé metó ne Esɔwɔ ne áwúgé ne ji.

²⁷ Ngɔ abɛ ne Ɛsɔwɔ tɛ kwyakwya. Ji mbií ne awyaá déŋga deko. Ɛbɛ mbɔ, gétúgé genó ɛyigé Jisɔs Kras apyɛé. Amen.

N̄we m̄be ayi P̄l ásamé m̄baá εchomele b̄ó Kras né K̄ōrent

P̄l atamege b̄ó Jis̄s né mel̄o K̄ōrent

¹ Me P̄l ne men̄me sé S̄ostenis ne désamé η̄we ayina. Ε̄σωω̄ akú me ndere ji akélege nnó me m̄be η̄gbá Kras Jis̄s.

² Det̄ome η̄we ayina eta enyú εchomele b̄ó Jis̄s né K̄ōrent. Enyú ako abi Ε̄σωω̄ akuú nnó débé b̄ó bíí, ap̄ye mé enyú déla b̄ó ukpea ndere déchome m̄mye ne Kras Jis̄s. Wyemb̄o ntó ne ji ap̄yεé chóncho ne b̄ó ako abi álú yéndé m̄baá ánógé Ata ε̄s̄ Jis̄s Kras. Ji alú Ata awese ne awu bwó.

³ Ēse dén̄nem̄mye nnó N̄te sé Ε̄σωω̄ ne Ata Jis̄s Kras álérégé enyú galógál, ne ap̄ye enyú débé ne nes̄o.

B̄ó Kras áwyaá mejeé ndere áchome m̄mye ne ji

⁴ Ne yéndégébé me nké nn̄nem̄mye gétúgé enyú, ntamege Ε̄σωω̄ muú me nnógé néndé alere enyú galógál wuú ndere dechomé m̄mye ne Kras Jis̄s. ⁵ Elé gétú ji ne Ε̄σωω̄ ajélé enyú né mati mako, ap̄ye enyú débó den̄gáré mej̄ó matimatí ne nnó dékágé ntó dep̄o etií matimati. ⁶ Ε̄wéna eleré nnó abya melóméló Kras ayi Me ngaré enyú ak̄pe enyú m̄mye wáwálé. ⁷ N̄dere elúmb̄o, enyú déwya mé yéndé ε̄chyε ε̄wé Mendoó Ukpea ε̄chyεgé b̄ó Ε̄σωω̄ ndere débelé am̄e meti dégilé nnó dége Ata Jis̄s Kras sé akéré meso fa mme. ⁸ Ε̄σωω̄ ap̄ye nye ntó enyú dé̄t̄ené chánchá té kwyakwya, ne muú f̄o ashúlégé f̄o enyú ndo né bíí bí Ata sé Jis̄s Kras akérege fa mme nnó enyú dépye gyé. ⁹ Ε̄σωω̄ muú ajógé genó ap̄yεé, élé ji ne akuú enyú nnó décho mbwa ne Maá wuú Jis̄s Kras ayi alú Ata ε̄sé.

Āngya ak̄pe né εchomele b̄ó Kras

¹⁰ Ānmé ba, nn̄ene enyú m̄mye né mab̄o Ata sé Jis̄s Kras nnó déwamégé sé, bége meko ama. Débégé mb̄o, āngya abéé f̄o né met̄ó met̄ó nyú. Bége chónchó ne at̄e, né uféré nyú ne met̄ó ε̄ma. ¹¹ Njógé mb̄o néndé, b̄ó f̄o né gepúgé Kleo ágaré me nnó enyú déwamege ne at̄e. ¹² Genó ε̄yigé njógé

mb̄o gélú nnó, b̄ó abif̄o ajógé aké ε̄bwó álú b̄ó P̄l, abif̄o aké ε̄bwó álú b̄ó Apolos, abif̄o aké ε̄bwó álú b̄ó Sefas, ne abif̄o ntó aké ε̄bwó álú b̄ó Kras. ¹³ Enyú dékaré Kras malumalu, éló mb̄o? Nnó me P̄l ne áw̄amé né gekwa gétúgé enyú? Wa áwyaá enyú manaá Ε̄σωω̄ né mab̄o ma?

¹⁴ Ntamege Ε̄σωω̄ nnó, né gelúage enyú yéé muú ayi cha ayi n̄wyaá ji manaá Ε̄σωω̄ ap̄o, ekosé Kripus ε̄bwó ne Gaȳs. ¹⁵ Ne muú nyú f̄o akaágé j̄ó nnó me n̄wyaá ji manaá Ε̄σωω̄ né mab̄o ma. ¹⁶ (Ēh mente, nnó n̄wyaá ntó Stefan̄as manaá Ε̄σωω̄ ne b̄ó abi alu né gepú jíí, n̄feré nnó me mma n̄wyaá sé muú ayichá manaá Ε̄σωω̄ w̄o ekosé bina) ¹⁷ Jis̄s Kras ató f̄o me nnó nchwó n̄wyágé b̄ó manaá Ε̄σωω̄ w̄o, ató lé me nnó nchwó ngárégé b̄ó abya melóméló. Nchwó f̄o mankwáné denyaré mej̄ó né den̄gá eta ngárége b̄ó w̄o. Mb̄o m̄pye mb̄o, mb̄o abya melóméló ayi agarege ndere Jis̄s agboó ne gekwa abéé sé ne uto ne me m̄pye f̄o mb̄o w̄o.

Kras ne alú uto ne den̄gáré Ε̄σωω̄

¹⁸ B̄ó abi ánomé mme detu, áse nnó abya melóméló yina, ayi ε̄sé dégárege ndere Jis̄s agboó né gekwa alu gen̄kenégé genó. Yémb̄o né ε̄sé abi Ε̄σωω̄ áwénege gemége sé, dékaá nnó alú lé uto Ε̄σωω̄. ¹⁹ Genó ε̄yigé nj̄ó mb̄o, mb̄o ne ásamé ntó mmu η̄we Ε̄σωω̄ nnó Ε̄σωω̄ aké, “Me m̄pye nye def̄oré b̄ó den̄gá déno mme detú, ne m̄mpye nye an̄o denyaré mej̄ó b̄ó abi ákaá d̄ó akwé tametame.”

²⁰ N̄dere elúmb̄o, ε̄béε nye nnó ne b̄ó den̄gá? Ε̄béε nye nnó ne abi akaá η̄we? Ε̄béε nye nnó ne b̄ó abi ákaá denyaré mej̄ó? Mb̄o ne Ε̄σωω̄ ap̄ye den̄gáré b̄ó mme délá uken̄kéné unó. ²¹ Ε̄σωω̄ ase den̄gá etií, ap̄ye nnó ε̄bége f̄o k̄okoge m̄baá b̄ó mme nnó akaá ji né den̄ga etiré bwó. Yémb̄o, ase abya melóméló ayi ε̄sé dégárege, ayi b̄ó áselé nnó alú geken̄kénége genó, áwéné gemége b̄ó abi áfyéé met̄ó ne ji. ²² B̄ó Jus akélege mangé lé ufélékpá ne ákame nnó genó ε̄yigé muú ajógé gelu wáwálé. Abi b̄ó Grek akélege mangé lé den̄gá ne ákame nnó genó ε̄yigé déjógé gelu wáwálé. ²³ Ε̄sé dégárege lé ndere áw̄amé né gekwa Muú yi Ε̄σωω̄ akweré ji élá gefwa. Abya yina ne ap̄yεé mat̄ó anywónenege b̄ó Jus né mmu

ne bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus ásele nnó álú lé gekenkené gé genó. ²⁴ Yémbɔ́ bɔ́ Jus abifɔ́, ne bɔ́ Grek, abi Ɛsɔwɔ́ ákuú nnó ábɛ́ bɔ́ bií, ákaá nnó Kras alu uto Ɛsɔwɔ́ ne denǵaré Ɛsɔwɔ́. ²⁵ Unó Ɛsɔwɔ́ ebi akwaá áferé nnó úlú lé ukenkené unó, dénǵá délu wye dépwɔ́ dénǵaré bwɔ́. Ne unó Ɛsɔwɔ́ ebi akwaá áselé ntó nnó úlú jɔ́, uwyaá eshye upwɔ́ eshye ewé bwɔ́.

²⁶ Anmé ba, tégé nkane enyú débɔ́ délu gébégé Ɛsɔwɔ́ ákuú enyú nnó débɛ́ bɔ́ bií. Né amé gejamé gé bɔ́, áselé nnó enyú dépwɔ́ fɔ́ ne genó eyigé ebwɔ́ ákaá nnó elé denǵá, gejamé gé enyú débɔ́ depɔ́ anɔ́ bɔ́, ne gejamé gé enyú détané fɔ́ né mala upú kpakpa wɔ́. ²⁷ Yémbɔ́ Ɛsɔwɔ́ ajyá bɔ́ abi bɔ́ mme áferé nnó álú ukenkené bɔ́ nnó mekpɔ́ unɔ́ egbáré bɔ́ denǵá. Ne ajya ntó bɔ́ abi bɔ́ mme aferé nnó aheá geme wɔ́, nnó mekpɔ́ unɔ́ egbáré anɔ́ bɔ́. ²⁸ Bɔ́ abi alá atané né mala upú kpakpa wɔ́, abi bɔ́ mme ábyaá, ebwɔ́ abi bɔ́ mme áselé nnó aheá geme wɔ́, ebwɔ́ ne Ɛsɔwɔ́ ajyaá nnó ábɛ́ bɔ́ bií. Ɛsɔwɔ́ apyembɔ́ nnó, atyaá unó bi bɔ́ mme aferé nnó uheá geme. ²⁹ Nɔ́ere elúmbɔ́, yé muú ayi akáge do ebwɔ́ ewómé né mbe ushu Ɛsɔwɔ́ nnó, Ɛsɔwɔ́ ajyá me gétúgé me nheá geme ápó. ³⁰ Ngba, ewómé mendóo epɔ́, elé Ɛsɔwɔ́ jimbɔ́ ne apye nnó enyú dechɔ́ mmye ne Kras Jisɔs. Jisɔs yina ne alú denǵá etiré Ɛsɔwɔ́. Ji apye esé delú cho né mbe ushu Ɛsɔwɔ́, apye ntó esé delá bɔ́ ukpea Ɛsɔwɔ́, ne awené gemé gé sé né yéndé gabo. ³¹ Nɔ́ere elúmbɔ́, dépyé nɔ́ere ásamé né mmu nheá Ɛsɔwɔ́, nnó “Muú aké adóo ebwɔ́ ewómé, ádoógé gétúgé genó eyigé Ata Ɛsɔwɔ́ apye.”

2

Pɔ́l agárege abya ayi Kras agboó né gekwa

¹ Anmé ba, gébégé me nchwɔ́ nyá eta nyú, mangaré mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ́ nkpá fɔ́ anɔ́ denya ne denǵá eta ne ngárege enyú mekomejɔ́ yimbɔ́ wɔ́. ² Nɔ́ere mbɔ́ nlú ne enyú, njɔ́ né metɔ́ wa nnó, mpye sé genó eyigé cha ekosé mangaré abya Jisɔs Kras ne nkane agboó né gekwa. ³ Nchwɔ́ eta nyú ne gepwa né mmye, nweré jaja ne efɔ́ metɔ́. ⁴ Mejɔ́ ewé me njɔ́, ne unó bi me nleré

enyú, uléré fɔ́ nnó me nwyaá anɔ́ denya ne denǵaré mejɔ́ mampye enyú dékamé ne genó eyigé me njɔ́ wɔ́. Yémbɔ́ elé uto Mendóo Ukpea ne upyeé nnó enyú dékaá nnó unó bi me njɔ́ ne ebi nleré úlú wáwálé, ⁵ nnó enyú défyeé metɔ́ ne Ɛsɔwɔ́ gétúgé uto bií. Me nkélégé fɔ́ nnó dénéré metɔ́ né denǵaré akwaá.

Mendóo Ukpea apye bɔ́ ákaá denǵaré Ɛsɔwɔ́

⁶ Né egbɛ́ ewé denǵá etiré délu wáwálé, déselé déti dedóo abya ne bɔ́ abi ábené né depɔ́ré Ɛsɔwɔ́. Denǵá etiré na, dépwɔ́ etiré bɔ́ mme, yeé ebélé etire afwa mme néndé ela gachyeé gefwagé bwɔ́ gebyeé. ⁷ Ne esé degárege mekomejɔ́ ne denǵaré Ɛsɔwɔ́ etiré té nyá muú fɔ́ alá akaá wɔ́, néndé Ɛsɔwɔ́ abɔ́ apye nnó muú fɔ́ akáge fɔ́ deti. Gémé gé nnó mme yina alá, Ɛsɔwɔ́ abɔ́ abelé mé denǵá etiré na, nnó gébégé ake apye genó eyigé gelu ji metɔ́, esé débɔ́ nheá wuú. ⁸ Yé mfwa mme yina ama, ayi akaá denǵá etiré na apó. Abɔ́ akaá, mbɔ́ áwɔ́ fɔ́ Jisɔs Kras, Ata ayi apwɔ́ amu né gekwa wɔ́. ⁹ Yémbɔ́ genó eyigé Ɛsɔwɔ́ apye gelu wye nɔ́ere ásamé né mmu nheá Ɛsɔwɔ́ nnó, “Unó bi yé muú alá lu danǵe, ebi muú alá lu danwú, yé ebi muú ntó alá lu danfere, ubi ne Ɛsɔwɔ́ akwye ábelé mbaá bɔ́ abi ágboó ne ji.”

¹⁰ Né egbé ewesé, Ɛsɔwɔ́ apye esé dékaá unó bina, nɔ́ere atómé Mendóo Ukpea wuú nnó apye esé dékaá ubi. Mendóo Ukpea Ɛsɔwɔ́ egéne yéndégenó chánchá, yé anɔ́ unó bi Ɛsɔwɔ́ alá lú dampye muú fɔ́ abɔ́ mbe akaá. ¹¹ Kágé nnó yé muú ayi akáge uféré bi úlú muú yichá né metɔ́ ápó, ekosé muú yimbɔ́ jimbɔ́. Wyembɔ́ ntó ne muú alá kágé ufére ebi úlú Ɛsɔwɔ́ metɔ́, ekosé Mendóo Ɛsɔwɔ́ jimbɔ́. ¹² Nana esé bɔ́ Ɛsɔwɔ́ dékaá nnó achye fɔ́ sé mendóo bɔ́ mme wɔ́, achye elé esé Mendóo wuú nnó apye esé dékaáge unó bi ji achyeege esé.

¹³ Nkaáwú ne dégárege unó bina, délá dégáregé fɔ́ ne denǵaré akwaá. Dégáre lé nɔ́ere Mendóo alerégé esé, mmye ké déselé uchuú ebi Mendóo alerége dégárege depɔ́ré Ɛsɔwɔ́. ¹⁴ Yémbɔ́ muú ayi alá pɔ́ ne Mendóo Ɛsɔwɔ́ akélégé fɔ́ mankamé ne unó bi Mendóo Ɛsɔwɔ́ alérege. Áselé ubi

nnó úlú lé ukenkéné unó eta wuú, néndé élé Mendoó Eσωω ne apye nnó muú ákaá ubi. Ndere elúmbω, ji akágé kaá fō ubi. ¹⁵ Ne muú ayi Mendoó Eσωω alú ji mmye, acherege depó déko ne akaá yéndégenó. Yémbω, akágé chere fō ji, akaá gefōgé muú ayi ji alu. ¹⁶ Genó eyigé me njóó mbω gélú wáwálé wye ndere ásamé né mmu ηwe Eσωω nnó, “Yé muú akágé genó eyigé Eσωω aférege. Yé muú akágé chyéé Eσωω majyεé. Yémbω εsé abi déwyaá Mendoó Eσωω ne dékágé genó eyigé Kras aférege.”

3

Bóó abi ábené né depóre Kras áchwó fō ne angya

¹ Anmé ba, gébégé nlú ne enyú, ngaré fō enyú mekomejóó ndere bóó abi Mendoó Eσωω elú ebwó né mmye wó. Ngaré enyú ndere bóó abi álu ákwølege unó mme yina ne bóó abi álu ambane né depóre Kras. ² Me nleré enyú unó bi ulá utoó, wye ndere muú achyεgé mamáné kó némbε alá aságé chyéé ji menyéé metometo. Me nleré fō enyú unó bi utóo wó, néndé enyú délú dambéne mankaá ubi. Yé nana délú dambéne. ³ Me njógé mbω, néndé enyú délú pyéε unó mme yina ndere matóó nyú ákélege, demmye demboó, déwamege ne ate, ewéna eléré nnó enyú délú wye eké bóó mme, délú pyéε wyé unó bi ebwó ápyεé, ⁴ néndé, mbωgé muú nyú ajógé nnó, “Me nlú muú Pól,” ayifō aké, “Me nlú muú Apolos,” enyú depó fō chá ne bóó mme.

⁵ Gárege me, enyú déferé nnó εsé ne Apolos délú chá? Esé délú lé bóó utóó Eσωω abi ji ajyaá nnó dépye enyú défyéé matóó ne ji. Yéndémuú sé apyεε utóó bií ndere Eσωω achyε ji nnó ápye. ⁶ Utóó bina, úlú nnó, me mpe mbwé, Apolos agbe manaá wye. Yémbω Eσωω apye mbwé yimbω awené. ⁷ Ndere elúmbω, muú ayi apéne mbwé ne ayi agbéle manaá wye, áfu yé genó wó, Eσωω muú apye mbwé yimbω áwené ne ajeá gemε. ⁸ Muú ayi apéne ne ayi agbéle manaá wye álú wye janja. Ne Eσωω achyεge yéndémuú nsá ndere ji apyεé utóó bií. ⁹ Esé ne Apolos décho amu dépye utóó Eσωω uluá. Ne enyú délú mekóó

Eσωω ewé ese dépye utóó wyé, enyú délú ntó gepú eyigé Eσωω aténege.

¹⁰ Né galógáló ayi Eσωω abó áléré me, nló mampye utóó bií eta nyú. Mpye utóó ndere mentené gepú melóméló ayi afyé nébómé gepú chánéné ne bóó abifō álóó manténégé gepú mfaá néni. Ne yéndémuú ayi aténege mfaá nébómé eniné mbω, asé gébé. ¹¹ Eσωω abelé mé Jisωs Kras ndere nébómé eniné mbω. Ne yeé nébómé eniné chá eniné muú fō amáge fyé népó sé. ¹² Bóó abifō, ásele nye unó ulóóló ebi ákuú nnó gul, seleba, ne mataá malómáló, atené gepú né mfaá nébómé eniné mbω. Ne abifō ntó ásele nye unó bi ula utoó manchóó ndere dewéé, mancha ne nchu átene gepú né mfaá nébómé eniné mbω. ¹³ Ne bií uma ebi Jisωs apane nye mpa bóó, yéndé gefōgé utóó ebi muú apyεε ugénege nye gbógónó. Néndé né bií bimbω, Eσωω aselé nye mewε, afwóre utóó ebi yéndémuú apye, mangé nnó úlú ulóóló wa uboubō. ¹⁴ Mbωgé gepú eyigé muú atené mfaá nébómé gepú eniné mbω gélá gésóó wó, mbóó yimbω abóó nye nsá. ¹⁵ Ne mbωgé gésōgé ebyennó mbóó yimbω atané amu. Yémbω jimbóó atanege nye né efwyale gabo eké muú ayi áboó atané né mmu gepú eyigé gésōge.

¹⁶ Dékaá fō nnó enyú délú melú ujwólé Eσωω ne nnó Mendoó Eσωω elú enyú mmye wó? ¹⁷ Ne muú achōgé melú ujwólé Eσωω, Eσωω ntó áchóó genwá jií. Melú ujwólé Eσωω ewémbω, elú melu ukpea ne enyú ne délú melú ujwólé ewémbω.

¹⁸ Débwólégé gemεge nyú. Mbωgé muú nyú aférégé nnó awyaá denjá ndere bóó mme awyaá, nchyεgé ji majyεé nnó ábwólé alá gefōgé muú ayi bóó mme ákuú nnó gekenkénége muú, nnó ábó denjáré Eσωω. ¹⁹ Me njóó mbω néndé, unó bi bóó mme áselé nnó úlú denjá, úlú lé ukenkéné unó mbaá Eσωω. Elú wyémbω néndé ásá né mmu ηwe Eσωω nnó, “Bóó abifō aférege nnó ebwó áwyaá denjá, yémbω Eσωω ápyεne ebwó né denjá bwó.” ²⁰ Ne ama ásá né mmu ηwe Eσωω nnó, “Ata akaá nnó uféré ebi muú denjá aférege upó yeé genó.” ²¹ Ndere elúmbω, ékágé muú nyú ádógé ebwō ewómé gétúgé genó eyigé ákwaá ápyεé, ajógé nnó me nkwolege ayina, me nkwolegé fō ayina,

kágé nnó yéndégenó gelú mé eyigé nyú. ²² Yé Pól, yéé Apolos, yélé Pita, yéé mme yina meko, yéé genwá, yéé negbo, unó bi úlú mbò nana ne ebi uchwòò meso gébé, Èsòwò apye nnó unó bina uko, úlú ebi enyú. ²³ Ne enyú ako delu bòò Kras, ne Kras atane mbaá Èsòwò.

4

Pól atéé bòò Kras né Kōrent ndere genwáge ngbá Kras gébòò mambé

¹ Ndere elúmbò, sége nnó esé delu lé baá utòò Kras ne bòò abi Èsòwò afyé né amu sé unó bií ebi ubó úlú bíbí nnó dépye bòò ákaá. ² Ne muú ayi áfyéé ji utòò bií né amu, genó eyigé muú apéle mangé eta wuú gelú nnó ápye utòò bií ne metòò wuú mmu ema. ³ Yé ebélé enyú, yé lé bòò abi chá ne ashúlégé me ndo nnó nlu gyéé né utòò eba, ewémbò efú me yéé genó wó. Me mbòò ntó nkágé sò fò mpa yimbò nchye geme ya nnó utòò ba úlú cho. ⁴ Né metòò wa, nferé nnó utòò bi Èsòwò achye me, mpyéé ubi chánéné. Yémbò ewéna eléré fò nnó me nlú cho wó. Elé Èsòwò ne asòò mpa wa. ⁵ Gétú eyigémbò, déwegé fò mmye deshúlégé muú ndo nnó ápyé fò utòò ebi Èsòwò achye ebwò chánéné, néndé gébé gelú dankwáne mampa depó etiré na. Gíge bií bi Ata akérege meso fa mme, achwògé apye nye yéndégenó eyigé akwaá ápyéé bíbí gégené gbógónó, apye bòò ákaá uféré ebi úlú ate bòò né matòò. Bií bimbo élé Èsòwò ne afege nye yéndémuú ndere apye utòò bií.

⁶ Anmé ba, né gétúgé enyú nse geme ya ne Apolos nméé ne unó bi me njòò mbò nnó mpye enyú dékaá ula mekomejòò ayi ji ajòò nnó, “Èkágé enyú délyáá mankwólé majye ami ásame né mmu ηwe Èsòwò.” Néndé mbògé dékwólégé mami chánéné, déselé fò muú fò nnó aṇeá geme apwò ayifò, débwége fò mmye nnó nlú muú yina epófó ayina. ⁷ Yé muú nyú ayi aṇeá geme apwòò nte ayifò apó. Unó uko ebi enyú déwyaá Èsòwò ne áchyeé enyú, epó mbò? Ne mbògé achye enyú unó bina chyége, ulannó muú nyú adóò ebwò ewómé nnó, “Mbòò unó bi né uto bá?”

⁸ Wòò òh! Enyú bòò Kōrent déferé nnó déwyaá mé unó uko. Dékwé mé gefwa, ne délú afwa ewé esé délá depó. Èh! Èbé yé nnó enyú délú afwa wáwálé nnó esé ntó

débáné enyú dégbaré gefwa chóncho. ⁹ Né metòò wa, nferé nnó Èsòwò abelé esé àngbá Kras né melú ewé elá epó ne enógé. Esé délú eké bòò abi ásoó mé mpa nnó áwáne, néndé elú eké ákpá esé ábelé gbónónó né mbaá ayi mme meko chóncho ne makiénné Èsòwò ágéne. ¹⁰ Nnó esé délú ukenkéné bòò gétúgé délú bòò utòò Kras? Yémbò enyú dése gemege nyú nnó dékaá unó uko gétúgé déchomé mmye ne Kras. Bòò mme áselé nnó esé délú jòò, yémbò enyú déselé gemege enyú nnó déwyaá eshye. Bòò ánógé enyú yémbò ábyaá esé. ¹¹ Kpaá té gébé eyigé na, gébé geko fò wó esé dégéne menyé manyé ne manaá manyú wó. Défyé lé uchálé mandeé. Gébé eyigé fò, bòò áchyege esé efwyale. Ne gébé geko fò wó dégéne malu mambélé wó. ¹² Esé depye utòò ne eshye ne dégéne genó eyigé dényéé. Muú ajógé mejòò mebo ne esé, dénenémmye nnó Èsòwò ájé ji. Bòò áké achyege esé efwyale, dékoge wye matòò. ¹³ Bòò áké áchòò esé mabò, déshugé ebwò meko melóméló. Aséle esé nnó délú umpwapwané unó ne ujwaá ebi bòò ájyále ne uká.

¹⁴ Nsámé fò unó bina nnó mpye mekpo unòò egbaré enyú, nchyege lé enyú majyéé, néndé delú baá ba ne ngbòò ne enyú dòò. ¹⁵ Ne yé enyú débé lé ne gejamégé bòò abi ájame enyú né meti Kras, tége nnó déwyaá lé muú ama ayi alú nte nyú. Me muú mpyéé enyú déchome mmye ne Kras ne nlú nte nyú, néndé me ne mbòò mbe ngaré enyú abya melóméló Kras. ¹⁶ Gétú eyigémbò nkpeáge enyú nnó dése gekágé neke ena. ¹⁷ Gégé ula bi me ntòme Timòti eta enyú mbò. Ji alú maá wa, ne ngbòò ne ji dòò. Ji alu muú ayi dékage líí mmye ne ji né depòré Ata Jisòs. Achwògé, atée nye enyú unó bi me mpye ndere menkwólé Kras. Unó bina ne nlérege yéndé mbaá né machomele bòò Kras.

¹⁸ Enyú abifò, mmu agbeé enyú néndé déferé nnó me nchwó sé ewú. ¹⁹ Yémbò Ata akamégé nchwó ewú nana. Nchwògé nkágé nye mbògé utó Èsòwò úlú ne bòò gempòge bina, wa apyéé lé meno detú. ²⁰ Genó eyigé gélérege nnó Èsòwò alú mfwa muú gepófó denyaré mejòò élé uto bi Mendoó Ukpea eshyéé ji nnó abe ne genwá eyigé Èsòwò akélege. ²¹ Nde genó

enyú dékélege? Dekworege gepogé nyú, nnó me nké nchwó eta nyú, nchwó pere manleré nnó me mbóó gejeé ne enyú, waá dékwórégé fó, me nké nchwó, nchwó ne maá echyé? Nchyéé enyú efwyale?

5

Ubélé tametame né echomele bóó Jisós

¹ Ubé òh, nwú nnó bóó ábélege ubélé tametame né geluáge nyú. Agaré me nnó muú nyú ama abelege ne mendée nte wuú. Gebobogé mechó ewé yéé bóó abi alá pó bóó Jus alá ápyéé fó. ² Ne enyú débwége mankóó mfaá bwége né gefogé mechó ewé na? Pó gefogé mechó ewé enyú débó mamfyé gepúgé negbo na? Ferege muú ayi apyéé gefogé mechó ewéna wáwá né geluáge nyú. ³ Yé elé me nlá mpó ewú mbó, mendoó wa elú ne enyú, ne nsó mé mpa muú ayi apyéé gefogé mechó ewé na nkane mbó mbegé ewú mpyéé, né mabó Jisós. ⁴ Nkélege nnó enyú dékú echomele déchomé gé mbaá ama, mendoó wa ebéé ne enyú ne uto Ata Jisós ntó ubéé ne enyú, ⁵ défyéé muú ubé yimbó né amu Danchómeló nnó áwa menyammye wuú, nnó Esówa áféré ji né efwyale gabo né bíí bi Jisós Kras akerege meso mansó mpa bóó.

⁶ Mmye mebwége elómé fó. Enyú dékaá fó nnó nekú némá ne nechóó ebá, wye ndere ekéké yist gachyéé epyéé gejamégé flawa amuale wó? ⁷ Débó mamferé muú yimbó ayi apye gabo né geluáge nyú. Ji alu eké yist ayi achóó bred. Depyégé mbó debéé nye pópó eké bred ayi alá pó ne yist. Ndere njóoge mbó, nkaá me nnó enyú delú bred meke néndé áwá mé Kras muú alú maá egónme gepé ayi epaá koó upú. * ⁸ Ndere dényé epaá ewéna, dényé ewú ne bred meke ayi alá apó ne yist. Mmye ké débé ne matóó pópó ne dégarége wáwálé. Dényégé fó ewú ne gekwénege bred ayi awyaá yist. Mmye ké débége fó ne gabo ne nchye ayi esé débó déwyaá.

⁹ Né ηwe ayi me mbóó mbe ntómé enyú, ngaré enyú nnó défa mbwa ne bóó abi ábélege ubélé ne bóó tametame. ¹⁰ Me njóge

mbó, ntómé fó ne bóó abi alá kágé Esówa. Ebwó abi ábélege ubélé ne bóó tametame. Abi ásee use, abi ánógé aló uka, ne abi ájóó ejo. Njógé mbó ebyennó nké enyú délyaá mme yina kánká. Yémbó njóó fó mbó wó. ¹¹ Me nsá lé nnó enyú défa mbwa ne yéndemuú nyú ayi aké alú menjé né echomele bóó Esówa ne ábélege ubélé ne bóó tametame. Yéé ayi ásee use, ayi ánógé aló uka, ayi alwérege ulweré, ayi anyuú mmóó akwene yéé ayi alú menjó. Dényégé yéé menyéé ne ufóó bóó bimbó.

¹²⁻¹³ Me mbóó fó mansó mpa bóó abi alá pó bóó Esówa wó. Elé Esówa ne asóó mpa bwó. Bóó abi esé débóó mansó mpa bwó, elé ate aηme abi álu né echomele bóó Jisós. Ndere elúmbó, pyege ndere ásámé né mmu ηwe Esówa nnó, “Búge muú ubé yimbó atáné né geluáge nyú.”

6

Bóó Jisós ájyéé fó ne ate né eso

¹ Ulannó muú nyú abogé mpa ne nte menjé, ajyé ne ji né eso, nnó bóó abi alá afyéé metóó ne Jisós wó ne ápa? Ulánnó déla jyéfó né mbaá ate bóó Jisós nnó ákwyé enyú. ² Dékaá fó nnó bóó Jisós ne ápáne nye mpa bóó mme wó, Ne mbogé enyú ne desó mpa bóó mme, ulannó enyú délá kaágé kwyé ukéké dépó né metóó metóó nyú? ³ Enyú dékaá nnó esé ne depáne nye mpa makiénné Esówa, pó mbó? Mbogé dékaá mbó, ebyennó esé dékágé kwyéé ukéké dépó fa né mme. ⁴ Ndere elúmbó, mechó ekwégé nnó déjye né mbaá bóó abi echomele bóó Jisós ala sé nnó ebwó alú genó wó, nnó asó mpa nyú? ⁵ Me njógé mbó nnó mpyé mmye egbó enyú. Nnó yé muú ama apó né geluáge nyú ayi awyaá denja mankwyéé dépó ne ate aηme nyú? ⁶ Elómé fó nnó nte menjé abogé mechó ne nte, akpá ji ajyé né eso kpaá te aténégé né mbe ushu bóó abi alá áfyéé metóó ne Jisós wó nnó asó mpa bwó.

⁷ Ndere enyú dékpáne ate déjye né echa eso, élere nnó enyú dékwe mé dédo uwya mme. Ulánnó muú akélege enyú mpa délá dékógé matóó? Ulánnó muú ányégé enyú

* **5:7** Elú wáwálé nnó: Né Ijip, Esówa agaré bóó Isreli nnó, yéndé ula gepú áwa maá egónme áse manoó míí áta manombi nnó ekiénné negbo echwógé ekóó upú bwó koóge. Wye gébé eyigémbó ntó, Esówa agaré ebwó nnó bred ayi ebwó átyege áfyégé fó yist (uka ebi upyéé bred amualé) nnó ebwó ályá melo Ijip wáwá.

upwṓs délá dékógé matṓs? ⁸ Yémbṓ, nnó enyú délyaa bṓs ákélégé enyú mpa, ányégé enyú upwṓs, dékélégé bṓs mpa, dényéé bṓs upwṓs cháchá ne até aḡme nyú. ⁹ Kágé nnó bṓs ube ányéé fṓ gefwage Ἐσωῶ. Ἐkágé muú ábwólé enyú, elú wáwálé nnó bṓs abi ábélege ubele ne bṓs támetáme, abi ánógé áló uka, abi ákwene malṓ, até andé abi ábélege ne até, ¹⁰ yé bṓs abi ájóó ejó, abi ásee use, abi ányuú mmṓs akwéné, abi álwerege úlwéré, ne bṓs abi áfoge unó bṓs. Ufṓs bṓs bina ako ányéé fṓ gefwage Ἐσωῶ. ¹¹ Mbṓ ntó ne enyú abifṓ débṓ délú. Yémbṓ Ἐσωῶ áshwóné enyú né gabo ayi dépye délá bṓs ukpea. Ase enyú nnó delú cho né mbe ushu wuú. Apyembṓ, gétúgé utṓs bi Ata Jisṓs Kras apye ne utó Mendoó Ἐσωῶ.

Se menyammye wye nógé Ἐσωῶ

¹² Muú fṓ ákágé jṓs nnó, “Nkágé pyé yéndégenó eyi gejií me.” Wáwálé, yémbṓ kaá nnó unó ukouko fṓ wṓ uchwṓs né gelógálṓ wṓ. “Nkágé pyé yéndégenó eyi gejií me.” Yémbṓ nkágé lyaá fṓ nnó genó gefṓ gebṓs me deba, nla eké mefwε mbaá geji. ¹³ Muú ayifṓ ákágé jṓs aké, “Ἐσωῶ akwyéé menyé nnó akpene né une ne akwyéé une nnó menyé akpene wye.” Wáwálé, ne kágé nnó bií uma Ἐσωῶ achṓs nyε une chónchó ne menyéé. Yémbṓ Ἐσωῶ achyéé fṓ mekwaá menyammye nnó abelege ubele támetáme ne bṓs wṓ, achyéé mekwaá menyammye nnó asé menyammye yimbṓ anógé Ata Jisṓs. Ne elé Ata Jisṓs ne áchérege menyammye mekwaá. ¹⁴ Ne ndere Ἐσωῶ asele uto bií apye Ata akwíle né negbo, mbṓ ntó ne ásélé nyε utó bií apye esé dékwile né negbo.

¹⁵ Enyú dékaá chánéné nnó menyammye nyú alú lé upó menyammye Kras. Nnó elómbṓ, nnó muú asé gepógé menyammye Kras acho ne menyammye mendée eno? Ube! Ἐkágé be fṓ mbṓ. ¹⁶ Enyú débṓ mankaá nnó mende achogé mmye ne mendée eno, ebwṓ ne mendée eno yimbṓ ákwé eké muú ama, wye ndere ásámé né mmu ἡwe Ἐσωῶ nnó, “Ebwṓ apeá ákwé eké muú ama.” ¹⁷ Ne muú ayi áchómé mmye ne Ata, ebwṓ ne ji ábeé metṓs ema.

¹⁸ Lyágé mámbélegé ubélé ne bṓs támetáme. Yéndé gabo chá ayi muú apyεé, áchṓs fṓ menyammye wuú, yémbṓ muú ayi ábélegé ubelé ne bṓs támetáme, achṓs bṓ lé menyammye awuú jimbṓs. ¹⁹ Enyú dékaá fṓ nnó menyammye nyú alú lé melú ujwólé Mendoó Ukpea wṓ? Elé Ἐσωῶ ne afye enyú Mendoó Ukpea ewéna né mmye. Enyú ambṓs fṓ wṓ débṓs gemége nyú wṓ. ²⁰ Ἐσωῶ ana enyú ne genó eyigé geḡeá gemε dṓs mamferé enyú né efwyale. Ndere elúmbṓ, ségé menyammye nyú dénógé Ἐσωῶ.

7

Dépṓré neba

¹ Góge me nshuú enyú meko né dépṓ etiré enyú désamé me.

Elú galógálṓ nnó mende achogé yé mmye ne mendée. * ² Yémbṓ, té mbaá bṓs ábélege ubelé támetáme dṓs, élóme nnó yéndé mende ábá awuú mendée ne yéndé mendée ntó ábá awuú menṓ. ³ Ne mende abṓ fṓ manshya mendée wuú ubelé wṓ, ne mendée ntó abṓ fṓ manshya menṓ wuú ubelé wṓ. ⁴ Menyammye mendée apó fṓ awuú jimbṓs, alú lé ayi menṓ wuú. Ne menyammye mende apó ntó awuú jimbṓs, alú lé ayi mendée wuú. ⁵ Ndere elúmbṓ, ékágé nte ashya nte ubelé, ekosé nnó ebwṓ ákámege meko amá nnó alyaá kpé até né mboó gébé nnó anemmye mbaá Ἐσωῶ. Ne gébé eyigémbṓ gékógé, ebwṓ abṓ mankeré chónchó nnó ékágé danchṓmeló apye ebwṓ akpé né mmuameno gétúgé alá akágé gbaré mmye bwṓ.

⁶ Me njógé mbṓ, epṓfṓ nnó ἡmerege muú fṓ mekpṓ mme nnó abá neba, yémbṓ nchyege lé enyú majyεé. ⁷ Metṓs ebṓ egṓs me nnó yéndémuú abε ukwa eké me. Yémbṓ yéndémuú awyaá ewuú echye ewé Ἐσωῶ achyéé ji. Achyéé bṓs abifṓ eshye mampye géfógé genó eyigé na, achye abifṓ mampye eyigé na.

⁸ Mbaá bṓs abi alú ukwa, ne akwi andée, ngárege ebwṓ nnó, elómé nnó ebwṓ ábagé fṓ neba, abε ukwa nkane me nlú. ⁹ Yémbṓ, mbógé ebwṓ ákágé gbaré fṓ menyammye

* **7:1** Elú wáwálé nnó: Né gébégé Pól, bṓs abifṓ né Kōrent áse nnó mamba neba álómé fṓ néndé muú ábagé neba ábṓs fṓ gébé eyigé ákuú ἡwe, ne mangigé gejamége unó.

bwó, ábá neba. Néndé elú galógáló nnó ébwó ábá neba ne nnó ájwyegé mmye.

¹⁰ Né mbaá bós abi abané neba, nkpeage ébwó nnó, mendée abagé menó, ékágé alyaa menó wuú neba. Mejós ewé menjós mbó na, epófs me, elé Ata jimbós ne ajós; ¹¹ yémbó, mbógé mendée alyagé menó wuú neba; ábagé sé menó ayicha elé epó mbó wó, akéré mbaá menó wuú ébwó akwyéé depó. Ne ékágé menó ntó ábú mendée wuú né neba.

¹² Ne mbaá abifó abi abané bós abi alá áfyéé metós ne Kras wó, ngárége ébwó nnó yéndé menjme ayi ábáné mendée ayi alá áfyéé metós ne Kras wó, mendée yimbo akámégé nnó ajwólégé ne ji, ékágé alyaa ji neba. Mejós ewé menjós mbó, étané membós né metós étané fó mbaá Ata wó. ¹³ Wyembó ntó, ne menjme ayi ábáné menó ayi alá fyéé metós ne Kras wó alá abós fó manlyaa ji neba wó, mbógé menó yimbo akámégé nnó ajwólégé ne ji. ¹⁴ Me njógé mbó néndé, Éswó ajée menó ayi alá fyéé metós ne Kras wó gétúgé mendée wuú áfyéé metós ne Kras. Ne ajée ntó mendée ayi alá fyéé metós ne Kras wó gétúgé menó wuú áfyéé metós ne Kras. Mbógé elé pó mbó wó, Éswó aselé baá bwó eké baá bós abi alá kágé Éswó. Ne ndere elúmbó, Éswó asé baá bwó ndere bós bií. ¹⁵ Yémbó mbógé muú ayi alá fyéé metós ne Kras wó, aké akélege manlyaa neba ne muú ayi áfyéé metós ne Kras, agó ji ajye, néndé ébé epó ewé egbárége muú ayi afyéé metós ne Kras nnó épye nnó alyaa ji neba. Éswó akú esé nnó débé né nesó. ¹⁶ Wó mendée menó ayi ófyéé metós ne Kras kaá nnó getú jyéé ndófó menó wye akágé fyéé metós ne Kras. Ne wó menó ayi ófyéé metós ne Kras kaá ntó nnó getú jyéé, ndófó mendée wye akágé fyéé metós ne Kras.

Yéndémuú ábéé wye ndere ji abó alu gemégé nnó Éswó akuú ji

¹⁷ Yéndémuú abe wye ndere ji abó alú gébége Éswó akuú ji. Gé genó eyigé menlerégé né yéndé echomelé bós Jisós nnó apyégé mbó. ¹⁸ Mbógé asó mé muú nsó ne Éswó alé ku ji nnó abe muú awuú, ékágé ámuá mambi nnó asó ji nsó. Ne mbógé ntó nnó alú dansó wó nsó gébége Éswó akuú wó nnó abe muú awuú ómmyégé fó

nnó asó wó nsó. ¹⁹ Yé asó wó nsó, yé asó wó, ewémbó epye mechó wó. Genó eyigé genéá gepwós gelú elé nnó ónogé mabe Éswó. ²⁰ Ndere elúmbó, yéndémuú abe wye ndere ji alú gébége Éswó akuú ji. ²¹ Nnó óbó alú memfwé gébége Éswó akuú wó nnó abe muú wuú? Ékágé achyéé geme jyé efwyale getú eyigémbó. Yémbó, mbógé ógégé meti nnó óferégé geme jyéé nnó óbége sé memfwé pyembó. ²² Kaágé nnó yé muú abó alú lé memfwé ne Éswó akuú ji nnó ábé muú wuú, né egbe ewé Ata apó mefwé. Elú ntó nnó muú ayi abó alá pó mefwé gébége Éswó akuú ji nnó abe muú awuú, alú mefwé mbaá Kras. ²³ Tégé nnó, Éswó ana enyú ne genó eyigé genéá geme mamferé enyú né efwyale. Débégé fó afwé mbaá akwaá. ²⁴ Ndere elúmbó, yéndémuú abe wye ne Éswó ndere ji abó alu, gemégé nnó Éswó akuú ji.

Andée abi alá ba anó wó ne akwi

²⁵ Ne gógé menjós depóre bós abi alú ubwene. Genó eyigé me njógé mbó Jisós jimbós fó wó agáre me wó, yémbó ngárége enyú ndere muú ayi Ata ágéne me meshwe apye me nlú muú ayi enyú dékágé neré metós ne ji.

²⁶ Né úféré ba, elú galógáló nnó yéndémuú ábé wye ndere ji alú néndé efwyale eja nana dós. ²⁷ Muú ayi ábáne mendée ékágé alyaa mendée wuú neba. Ne muú ayi alá alú dambá mendée, ékágé akélé mendée mamba. ²⁸ Yé elé njógé mbó, mbógé muú abagé mendée apye fó gabo wó ne yé mesó mendée abagé menó apye fó gabo wó. Yémbó bós abi ábane neba, ágós efwyale. Ne nkelégé nnó mpye ékágé enyú dékpé né efwyale ewé ébwó ágené.

²⁹ Anme ba, góge mengaré enyú nnó gébé eyigé Éswó achyéé elé gachyéé gebye. Né getú eyigémbó, bós abi ábáné andée abe eké bós abi alá bá andée wó. ³⁰ Bós abi áwyaá mesome, ábe eké bós abi alá pó ne mesome. Bós abi áwyaá nechóchó ábé eké bós abi alá pó ne nechóchó. Ne bós abi ákene gese ábé eké bós abi alá pó ne unó gese. ³¹ Muú ayi awyaá utós mampye fa mme abe ndere muú ayi ala nere metós ne unó mme wó.

³² Ne nkélégé fó nnó genó gechyége enyú efwyale né metós. Muú ayi alá bá mendée

wó, afyée metó wuú mampye utó Ata Jisàs, ne akellege nnó apyee utó bimbo gefó eyigé metó egóo ji. ³³ Yémbó muú ayi ábané mendée anerege metó né unó mme, akelégé elé nnó ápye unó bi metó egóo mendée wuú. ³⁴ Ne gétú eyigémbó úféré bií ukwéné tyátyá. Wyémbó ntó ne mendée ayi ábané menó anerege metó né unó mme gétúgé akellege mampye genó eyigé metó egóo menó wuú. Yémbó mendée ayi álá lú dambá menó, áfyee lé metó mampye utó Esòwò, ne áchyege gemé jíi geko mbaá Ata Jisàs.

³⁵ Unó bi me njógé mbó na, úlú elé mampoo enyú, epófó nnó nshyaá nnó enyú dépyegé fó ubi wó, nkélége elé nnó dépyegé unó né meti ewé elu cho, défyé mekpo né depòré Ata.

³⁶ Muú akpégé gébwenégé mendée mambá, ne agégé nnó gébé eyigé ji alú mambá mendée yimbó gelegé koó, ne ji akágé gbaré fò mmye né depòré ubelé, apye ndere ji akellege abá mendée yimbó. Gabo apó mmu. ³⁷ Yémbó muú ajógé mé né metó wuú nnó ji ábané fó mandée ayi ji abó alú mambá, ne yé genógé fó gepó eyi géténé ji nnó abá mendée yimbó, mbógé ji akágé gbaré mmye jíi né depòré ubelé, ashyagé nnó ábané fó mendée yimbó apye mechó melóméló. ³⁸ Ndere elúmbó, muú ayi ábané gembwénégé mendée ayi ji akpené mambá apye mechó melóméló. Ne muú ayi álá bá wó, apye mechó ewé elómé kpaá epwò amu.

³⁹ Mendée abó fó manlyaa menó wuú neba, abá menó yicha ewé menó wuú alú membe wó, ekosé nnó menó wuú agbogé ne ji akágé ba menó yicha ndere ji akelégé. Ne menó yimbó abó mambé muú ayi afyee metó ne Kras. ⁴⁰ Ne yé lé menó wuú agbogé ji akágé ba ayicha, né metó wa nferé nnó eló nnó yé menó ayicha ábagé sé. Ne nferé nnó Mendoó Esòwò ne echyegé me majye ami menchyege mbó.

8

Menó genó né gepógé bóo Jisàs elé gejee epófó defó

¹ Gógé me njóo depòré menyee ayi bóo apye upé mbaá aló uka. Yéndémuú ajógé aké, “Esé déwyaá defó.” Ndere ajógé mbó, abó mankaá nnó defóo dékage pye muú abwége mmye. Genó eyi gépye bóo áwene né depòré Esòwò elé gejee. ² Muú ayi aféré nnó ji akaá me yéndegenó chánchá, alú dankaa yé genó ndere ji abó alú mankaá. ³ Yémbó muú ayi agboó ne Esòwò ji ne Esòwò akaá ndere muú wuú.

⁴ Ndere elúmbó, déké déjógé mechó manyé menyee ayi apyee upé mbaá aló uka, esé dékaa nnó aló uka, apó yé genó, ne nnó Esòwò alú lé ama. ⁵ Yé lé unó úlú né mfaánebuú ne fá mme, ebi bóo ásele nnó úlú bó esòwò abi bwó ne yé elé bó Esòwò ne bó ata ájamé dóo, ⁶ esé dékaa nnó Esòwò alú lé ama. Ji alú Nte sé muú akwye unó uko ne akwye esé nnó dénógé ji. Ne déwyaá lé Ata ama ayi alú Jisàs Kras muú unó uko ebi Esòwò akwyeé ukené ne ji. Ne ji ne achyegé esé genwá.

⁷ Yémbó bóo Jisàs ako fó wó ákaa nnó aló uka apó yé genó wó. Bóo abifó abó ánógé aló uka kpaá te nnó mbógé ebwó ányégé menyee ayi ápye upé mbaá aló uka, matóo bwó ágáregé ebwó nnó alú nóge aló uka. Ne elé matóo bwó ala bene wó, agare ebwó nnó apye gye. ⁸ Epófó gefógé menyee ayi esé dényee ne ápye esé débée kwókwólé ne Esòwò. Delá dényé ji wó yé genó gefó eyi genome esé gepó, yé dényé ji apógé fó esé né meti fó.

⁹ Yémbó, ségé yé gébé nnó ékágé dése ebwónyé ewé Esòwò achye enyú nnó dényé yéndé gefógé menyee, dépye ayme abi álá ábené né depòré Esòwò wó ákpare ákwe.

¹⁰ Néndé muú ayi álá ábéné né depòré Esòwò wó, agégé ndere wó ayi ókaa genó, olú né ntoné aló uka ónyee menyee, ji ntó abóo geji manyé menyé ayi áchyeé mbaá aló uka. * ¹¹ Ne mbógé anyégé menyee yimbó ebyennó wó muú ayi ókaa genó ócho genwáge meyme wye ayi álá bené né depòré Esòwò wó, muú Kras agboó ntó getú jíi. ¹² Jpyége nte meyme wye ayi álá ábéné né depòré Esòwò wó, apyégé gabo né genó eyigé metó wuú egaré ji nnó gélú gyeé,

* **8:10** Elú wáwálé nnó: Né gepóge bóo Kòrent, melu ewé ájéle nya aló uka elé gekpékpégé gepú eyi gewyaá gejamégé baá upú. Baá upú abifó elé abi bóo ájwólegé ányee menyee ne yéndémuú akage kpe mmu anye menyee wyeé.

ebyennó ópyé ntó gabo mbaá Kras. ¹³ Ndere elúmbò, mbógé menyéé ayi me nyéé akágé pye menme wa apye gabo, nyéé sé ji kánká nnó ékágé mpye menme wa apye gabo.

9

Unó bi ángbá Jisós áwyaá ébwonye mampyé

¹ Me nwyaa ébwonye mampye yéndégenó eyigé gelu cho. Me nlú ngbá Jisós Kras, nkpa ame yá nge Ata sé Jisós wáwálé, ne enyú delu utóó bá bi mpyéé ndere Ata achyegé me eshye. ² Yé bós abifó alá ákaá nnó me nlú ngbá Kras wò, enyú ambós dékaá wáwálé nnó me nlú ngbá Jisós. Enyú délu gelo eyigé geleré nnó me nlú ngbá Jisós Kras.

³ Gená, ne menshúgé meko mbaá bós abi ákelégé manjós nnó me mpófó ngbá Kras. ⁴ Esé dékwané manse menyé ayi dényé mbaá bós né utóó ébi esé dépye. ⁵ Nnó esé dékwané fò mamba andée dékene ne ébwó ndere Pita ne ángbá Jisós abifó, ne ayme Ata Jisós ápye wó? ⁶ Waá nnó wyeélé esé ne Banabas ne débós mampye utóó ne amu sé gené dégé menyéé ayi dényéé? ⁷ Ndé muú be, ayi apye utóó, anyéé né mmu gebagé nkú jíí? Muú ayi apene genós eyi géwóme umpome abó manyé umpomé bi genós eyigémbò gewóme, wa mbò fò wó? Ne muú ayi ábáme mpò, abó manyú nebene mpò wa mbò fò wó?

⁸ Enyú déférégé fò nnó unó bí menjós mbò, utané lé né metós mekwaá. Mabé ayi Esòwò achyε Mosis agárege wye mbòntó. ⁹ Mabe ayi Esòwò achyεé Mosis aké, “Muú áwégé fò meno mpò ayi apyεé utóó né mekós gébégé aké apyεé utóó né mmu mekós.” Ékágé esé déféré nnó Esòwò abó ajós mbò atóó lé ne mpò ejieji. ¹⁰ Nnó genó eyigé Esòwò ajós mbò getóó ne esé wó? Getóó ne esé wáwálé néndé muú ayi apené mbwé né mekós ne ayi aferege mbwé ébwó ako ánerégé matós nnó mbós mekós achyεge nye awuú bwó mbwé. ¹¹ Esé depé deparé Esòwò né matós nyú wye eké mbwé ayi muú apené né mekós, nnó elú mechò mebo ndere enyú dépóge esé ne unó bi menyammye sé ákelegé? ¹² Mbógé enyú déchyεge unó mbaá ate bós abifó bós abi áwyaá ntó ébwonye mansé ubi, nnó esé ntó dékwané

fò mansé unó eta nyú ébi ujamé upwós yé ébi bwó wó?

Yémbò, esé défyε fò eshyε mangiú enyú ubi, yé lé délu cho mangiú. Esé dégígé fò unó bina dékógé lé metós nnó ékágé dépye genó eyi gégbéé nnó bós awúgé fò abya Kras. ¹³ Enyú dékaá wáwálé nnó bós abi ápye utóó né mmu εcha upε Esòwò, áwú bwó menyéé átánégé lé εfée. Ne ampye upε abi apye upε né geluógé upεé Esòwò, áwú bwó menyéé ntó átánégé né menyéé upε ayi bós áchyεgé. ¹⁴ Wyεmbò ntó ne Kras Jisós agáre nnó bós abi agárege abya melóméló, áwú bwó menyéé abò mantanegé lé né mbaá bós abi áwuú abya melóméló.

¹⁵ Yémbò, nlú dansε ébwonye ewena mpyéé unó bi úlú cho mampye. Yé elé nsame mbò, nsamé fò nnó enyú déchyε me ubi. Elú galógáló nnó me nkpe ngbo lé mbya ayi ngarege abya melóméló nla nselé fò genó. ¹⁶ Me nke ngárege abya melóméló ewémbò epyéé fò nnó me ndogé ébwó εwóme, néndé élé utóó bá ébi me mbós mámpye. Ne mbógé nla ngaré abya melóméló yina wó, ebós nye ne me. ¹⁷ Ebe nnó me mbós ne mbò njyaaá gemε ya nnó ngarege bós abya melóméló, me mbò nkelege nsa. Yémbò me mbós fò wó njyaaá gemε ya wó, élé Esòwò ne ajyaaá me ne áfyéé me utóó bií né amu nnó mpyεgé. ¹⁸ Ne nsá wa alú nnó, né utóó bina? Ekosé metós megómégó ewé menwyaá gétúgé ngarege bós abya melóméló detú. Ngárege bós abya melóméló ngíge fò nnó achyεé me genó ndere muú ayi agarége abya melóméló ábós mangiú.

¹⁹ Me mpó yé mefwé mbaá muú fò, yémbò nse gemε ya nkane mefwε mbaá bós ako nnó mpyε gejamégé bós áfyε matós ne Kras. ²⁰ Me njyεgé mbaá ayi bós Jus alú, nkwe eké muú Jus nnó mpyε ébwó áfyε metós ne Kras. Ne njyεgé ntó né mbaá ayi bós abi ákwólege mabe Mosis alú, nkwe eké muú ayi ákwólege mabe Mosis nnó mpyε ébwó áfyε metós ne Kras, yé elé me nlá pó fò muú ayi ákwólegé mabe Mosis. ²¹ Njyεgé mbaá bós abi alá kágé mabe Mosis, nkwe eké muú bwó nnó mpyε ébwó áfyéé metós ne Kras. Ne yé elé nlá nkwlólegé mabe Mosis epófó nnó nkwlólegé fò mabe Esòwò, nkwlólé, néndé nkwlólegé mabe Kras. ²² Njyεgé

mbaá bɔ́ abi alá lú dambene né depɔ́rɛ Ɛsɔ́wɔ́, nkwe eké muú bwó nnó mpye ebwó ábené né depɔ́rɛ Ɛsɔ́wɔ́. Me mbwólége yéndé gefógé muú né mati mako nnó ebegé kókógé mmye mpye yé abifɔ́ áfyɛ metɔ́ ne Kras.

²³ Memye unó bina uko nnó abya melóméló ajyegé mbe nnó meso gébé me ntó mbɔ́ mejeé ewé abya melóméló achwɔ́ ne ewú mbaá bɔ́ abi áfyɛ matɔ́ ne ji.

²⁴ Enyú dékaá nnó mankwólé Ɛsɔ́wɔ́ alú eké metú gátélé. Bɔ́ abi ákpene wye ako álómege, yémbɔ́, élé muú ama ne abɔ́ nsa. Gétú eyigémbɔ́, kwólégé Ɛsɔ́wɔ́ chánéné nnó meso gébé débɔ́ nsa wye nkane muú ayi álómege gátélé abɔ́ nsa.

²⁵ Yéndémuú ayi ákpene né metu gátélé, asélé gébé, akpomé mmye né mati mako. Apye mbɔ́ nnó abɔ́ nsa, ne nsa yimbɔ́ alú ayi áchɔ́ge. Yémbɔ́ nsa ayi esé bɔ́ Ɛsɔ́wɔ́ débɔ́ nye alú lé nsa ayi alá chégé fɔ́ te kwyakwya.

²⁶ Gétú eyigémbɔ́, ne me nlá nlómégé fɔ́ eké muú ayi alá pɔ́ ne genó eyigé anérégé metɔ́ wye mambɔ́. Me mmye fɔ́ eké muú ayi amyé umyé adoo ukwekwɛ né mme detú. ²⁷ Mpye menyammye wa awuú ubalé nnó áwúgé ne me. Mpye mbɔ́ nnó ékágé me ngarége bɔ́ mekomejɔ́ Ɛsɔ́wɔ́ ebwó abɔ́ nsa, membɔ́ nnó detu.

10

Pɔ́l akwelé mbeé mbaá bɔ́ Kōrent nnó ékágé ápye genó eyigé bɔ́ Isrɛli ápye nya ágyene efwyale

¹ Anme ba, nkelege nnó enyú détége genó eyi gépye nya ne ukwene ante sé gébége ebwó ákené ne Mosis né mashwɔ́né. Ndere ebwó akene ájyé geko gebame ebwó ako ne ebwó ako áchyaá ebé mega megélé né mme.

² Ndere gekó gébamé ebwó, ne mánchyaá ayi ebwó áchyaá ebé mega ewémbɔ́, elúmbɔ́ lé manaá Ɛsɔ́wɔ́ ne ebwó áwɔ́. Ne gefógé manaá ami ebwó áwɔ́ mbɔ́, mánléré nnó ebwó alú ánkwólé Mosis.

³ Ebwó ako ányé gefógé menyé ama ayi Ɛsɔ́wɔ́ achyé ebwó. ⁴ Ne ebwó áko ányú ntó manaá ami Ɛsɔ́wɔ́ achyé ebwó. Manaá mimbɔ́ matanegé né etaravé ewé ekene ne ebwó, ne etaravé ewémbɔ́ ebɔ́ elu lé Kras. *

⁵ Yé élé Ɛsɔ́wɔ́ álere ebwɔ́ galógáló mbɔ́, gejamégé ebwó ápye unó bi metɔ́ enywónegé Ɛsɔ́wɔ́. Gétú eyigémbɔ́, Ɛsɔ́wɔ́ awá ebwó, ne unkwó bwó ulá né mashwɔ́né tyátyá.

⁶ Unó bi upyé mbɔ́ na, ulú élé manchyé esé majyé nnó ékágé esé débógé gejeé mampyegé gabo ndere ukwene ante sé abɔ́ ápyé.

⁷ Dénógé fɔ́ aló uka ndere ebwó abifɔ́ abɔ́ ápyé. Asá né mmu nwe Ɛsɔ́wɔ́ nnó, “Ebwó ájwólé, ányé, ányuú ne ákwilé mme alá mámbéné mabée né mbe ushu meló uka.”

⁸ Ékágé esé ntó débélégé ubélé ne bɔ́ tamétamé ndere ebwó abifɔ́ abɔ́ ápyé. Gétú eyigémbɔ́, Ɛsɔ́wɔ́ apyé delé bɔ́ esaá meso elé ágbo né bií uma.

⁹ Ékágé dékpélé Kras ndere ebwó abifɔ́ abɔ́ ákpélé ji, gétú eyigémbɔ́ Ɛsɔ́wɔ́ ató mmye enó ebwó ágbo. ¹⁰ Ne dénmenégé fɔ́ Ɛsɔ́wɔ́ meso humm hummm ndere ebwó abifɔ́ abɔ́ ápyé ne ekiénné Ɛsɔ́wɔ́ ewé ewáné bɔ́ echwó wá ebwó.

¹¹ Unó bina uko ebi upye nyá ne ebwó ulú lé mánkwélé bɔ́ mbée nnó ase gébé. Ne asá ubi né mme nnó achyé esé majyé, esé abi delú mbɔ́ né gébé eyigé na, eyi alá gachyé mme abyɛ.

¹² Ndere elúmbɔ́, yéndémuú ayi aféré nnó aténé chánéné, ase gébé nnó ékágé akwé gébége mmuámeno áchwógé eta wuú.

¹³ Kaágé nnó, yé mmuameno ayi achwɔ́ eta nyú ayi alá lú gachwó mbaá ate bɔ́ ápó. Ɛsɔ́wɔ́ alu muú ayi dékage líi mmye ne ji. Delíige mmye ne ji alyaágé fɔ́ nnó enyú dékpe né mmuámeno ayi apwɔ́ eshyé nyú. Yémbɔ́, mmuámeno achwógé eta nyú, Ɛsɔ́wɔ́ achyége enyú eshye ewé dékoge metɔ́ depwɔ́ mmuámeno yimbɔ́.

¹⁴ Anme ba, ndere elúmbɔ́, boóge délya aló uka manógé. ¹⁵ Enyú delú bɔ́ abi dékágé genó, férege, dégené nno, mechó ewé me njɔ́ mbɔ́ elú wáwálé.

¹⁶ Esé déké déteé negbóné Kras chónchó, détamégé Ɛsɔ́wɔ́ né mmɔ́ ami. Ndere dépyé mbɔ́, déchome mmye, dékarege amo manoó Kras. Ne déké denyé ntó bred ayi agyálé ubauba délerege nnó déchomé mbɔ́ntó mmye, dékarege menyammye Kras. ¹⁷ Yé élé esé abi denyé ntó bred yimbɔ́ déjamé,

* **10:4** Elú wáwálé nnó: Etaravé ewé ebɔ́ ekene nya ne bɔ́ Jus, élé Kras Jimbɔ́ ne ákene ne ebwó.

ntó brəd yimbə alú lé ama. Ewéna eléré nnó esé ako décho mmye déla muú ama.

18 Tége gepəgé bəó Israeli, ebwə abi ányéé menyéé upε ayi ápyε upε né mfaá geluógé upε, áchónεge mmye ne Eσωω muú ebwə ánógé. 19 Ndé genó me njógé mbə fa? Nnó me njógé mbə lé nnó aló uka álú genó? Waá menyé ayi ápyéé upε mbaá aló uka ne álú genó? 20 Ngba, me njógé fə mbə, njógé lé nnó upε ebíí bəó abi alá pə bəó Jus ápyéé mbaá aló uka, ápyéé mbə lé mbaá aló nchye apyεé fə mbaá Eσωω. Ne me nkelégé fə nnó enyú déchome mmye ne aló nchye. 21 Muú ákágé nyú fə mməó né amo Ata, ne ama anyúgé ntó mməó né amo aló nchye. Muú ákágé nyé fə ntó menyéé Ata ne gébé gema anyéégé menyéé aló nchye. 22 Ékágé esé dépyε genó eyigé Eσωω ammye deboó. Nnó esé déwyaá eshye dépwə jí?

23 Muú fə ákágé jógé aké, “Me nkáge pyε yéndégenó eyi gejigé me metəó.” Elú wáwálé, yémbə, kaágé nnó, unó uko fə wə upoógé wəó. “Me nkáge pyε yéndégenó eyi gejigé me metəó.” Yémbə kaá nnó unó uko fə wə upyε muú awené wə. 24 Yéndémuú aferégé mampyε genó eyi gepógé ate aηme, epófə eyi gepógé jimbií wə.

25 Nyéégé yéndé menya ayi akpoó né gese. Dégigé fə mbaá ayi menya yimbə atané. 26 Néndé ása né ηwe Eσωω nnó, “Eσωω ne abəó mme ne yéndégenó eyi gelú né mme.”

27 Mbógé muú ayi alá afyεé metəó ne Kras wə, akúgé enyú menyéé déjyεgé, nyéégé yéndégenó eyigé jí achyεgé enyú. Dégigé fə mbaá ayi menya yimbə atané nnó ékágé matəó nyú áchye enyú efwyale. 28 Yémbə muú agárégé enyú nnó, “Menyéé yina elé ayi apyεé upε mbaá aló uka”, dényéégé fə jí, nnó ékágé muú fə abə efwyale né metəó ásé nnó enyú dépyε gabo. 29 Me njógé mbə, épófə nnó nké enyú délyaa menyéé yimbə gétúgé dényéégé débə efwyale né metəó. Njógé lé nnó delyaa manyé menyéé yimbə gétúgé dényéégé muú yimbə abəó efwyale né metəó wuú. “Ulánnó me nlyáge genó eyigé me mbəó manyé gétúgé muú ayifə aferé nnó, ‘Muú anyεgé alú gyéé’.” 30 Mbógé me nchyege matame mbaá Eσωω gétúgé menyé ayi me nyéé, ulánnó muú áchəó

me mabə gétúgé menyéé ayi mbəó me mbe ntamé Eσωω ne me nlé nyé?”

31 Yémbə kaá nnó yéndégenó eyigé wə əpyéé, yé wə ənyéé, yé ənyuú əbə mampyε geji ndere gepyεé bəó áfεgé Eσωω. 32 Se gébé nnó ékágé əpyε genó eyi gepyεé bəó apyεé gabo, yé bəó Jus, yé bəó Grek, yé echomele bəó Eσωω. 33 Wyεmbə ne me mmyéé nnó mpyéé metəó εgógé yéndémuú né yéndégenó eyigé me mpyε. Me nkelégé fə mampyε genó eyi gepogé lé me mbií. Me mpyε eyi gepogé bəó ndere Eσωω akágé feré ebwə né efwyale gabo.

11

1 Ndere elúmbə, kwólégé ntó gekágé neke ya wyε ndere me nkwalége eyige Kras.

Gefəó eyigé andée abəó mambε né echomele bəó Kras

2 Me nfége enyú néndé déteé me né yéndégenó ne dépyε unó wyéé ndere me mbə nleré enyú. 3 Yémbə nkelégé mampyε enyú dékaá chánéné nnó Kras ne alú mekpo mbaá ande ako, mende ne alú mekpo mbaá mendée. Ne Eσωω alu ndere mekpo mbaá Kras. 4 Yéndé mende aké anenémmye né echomele bəó Kras, yé aké agarege mekomejəó ayi atane mbaá Mendoó Eσωω, akwεregé mekpo wuú εbyennó achyεgé mbə lé mekpo unəó mbaá muú kpaá wuú. 5 Ne yéndé mendée aké anenemmye, yé aké agarege mekomejəó ayi atane mbaá Eσωω alá akwεre mekpo wuú wə, achyεgé mbə elé mekpo unəó mbaá muú ayi alu ndere mekpo wuú. Alú wyε eké akpalé jí mekpo. 6 Ndere elúmbə, mbəgé mendée akelégé fə mankwere mekpo wuú, ákpe ákpale mekpo wuú. Yémbə, mbəgé jí akaá nnó elú elé mekpo unəó eta wuú mankpale mekpo akwεrege mekpo wuú. 7 Ne mende abə fə mankwere mekpo gébégé aké anenemmye wə. Néndé Eσωω akwyéé mende nnó abé eké jimbəó, achyεgé jí ηgə. Yémbə mendée afyεé lé mende ηgə mmye. 8 Néndé Eσωω ase fə membea mendée ne akwyéé mende wə, asé lé ayi mende ne akwyéé mendée. 9 Elú wyε ndere Eσωω alá akwyéé fə mende gétúgé mendée wə. Akwyéé mendée gétúgé mende. 10 Gegé ula bi mendée abəó mankwεré mekpo

wuú, manlerege nnó mende ne abóó uto né eta wuú. Apyegembá matóó asóó fó makiénné Eṣṣwá. ¹¹ Yé ndere elúmbá, esé abi défyéé matóó ne Kras, mendée abó fó mantene ushu ushu bíí wó. Abó mantene ne mende. Ne mende ntó abóó fó mante ushu ushu bíí wó. Abó mantene ne mendée. ¹² Yé lé asele membea mende ne akwyéé mendée, yé mende fó, apó fa mme ayi mendée alá byéé ji wó. Ne elé Eṣṣwá ne akwyéé unó uko.

¹³ Enyú ambóó déferege dégené nnó elómé fó nnó mendée anenmmye eta Eṣṣwá ewé alá we gebugendeé né mekpo wó. Elómbá? ¹⁴ Né mme yina, dége mbá nnó mende abege ne mejwe metyemetye, achyege mbá lé mekpo unóó né gеме jíí, ¹⁵ ne nnó mendée abege ne mejwe metyemetye, efye ji ulóó né mmye. Néndé Eṣṣwá achyе mendée mejwe ewémbá nnó ebe ndere genó eyi gekwerege ji mekpo. ¹⁶ Ne mbáge muú fó aké akelege manyéé mbeé né mechó ewe, mengarege ji nnó esé anḡba Kras depó sé ne gepó eyigé cha manleré ndere anógé Eṣṣwá yé machomele bóó Kras apó ne geji.

Bóó echomele Kras né Kōrent ányéé menyéé Ata né meti ewé elápó cho

¹⁷ Né mechó ewé me nchwáó ngaré enyú, nfege fó enyú, néndé enyú dechwáge chónchó ndere bóó Jisṣ, déchwá fó né galógáló, déchwáó manchó depó chóó. ¹⁸ Ne genóge mbe gélú nnó, agaré me nnó enyú déchwáge chónchó né echomele nyú manóge Ata, déjwálege matoó matoó ne anḡya. Ekágé be wáwálé. ¹⁹ Anḡya ábó mambе metóó metóó nyú. Abegé mbá, ákágé nyé muú ayi akwálege Jisṣ wáwálé. ²⁰ Menge mbá nnó gébége enyú déchwáge chónchó nnó dényéé menyéé Ata, yémbá ji fó wó enyú déchwáó manyéé wó. ²¹ Genó eyigé enyú depýéé gelu nnó, yéndémuú awenege manye menyéé awuú, atéé fó ate anḡme abifó. Ndere depýembá, abifó anyéé, anyuú akwene, abifó agboó mesa. ²² Chaá! Nnó enyú depó ne upú ebi enyú dékágé nyége menyéé, dényuú mmáó wyéé? Ne ulánnó enyú débyaá echomele bóó Eṣṣwá, déchyege mekpo unóó mbaá abi alá pó ne genó. Enyú dékelege nnó me mpyéé nnó

ne enyú? Dékelege memfée enyú né gefóge mechó ewé? Ngba, nkágé pye fó mbá.

Menyéé Ata Jisṣ

(Mat 26:26-30; Mak 14:22-26; Luk 22:14-20)

²³ Unó bi Ata alere me, ubi ne menlere enyú, nnó né utuú bi achyéé Ata Jisṣ mankwaá, abó ntó bred, ²⁴ áchyegé matame mbaá Eṣṣwá, agyá ntó bred yimbá ubauba, ajóó aké, “Gége menyammye wa na, me nchyége né gétúge enyú yéndégébé déké dénye ji, pyége wyé na mantége negbo na.” ²⁵ Wyémbá ntó ne gébége anere menyéé manye, abó amo ne mmáó mmu ajóó aké, “Amo yina alú gepó eyi gelere menomenyéé meke ewé Eṣṣwá anyéé ne enyú. Menomenyéé ewéna eké ne manoó ama. Ne yéndégébé déké dényuú mami, pyége wyémbá mantége negbo na.” ²⁶ Ne yéndégébé enyú déké dényéé bred yina, dényuú mmáó ami malú né mmu amo yina, dégarege mbá lé negbone Ata kpaá te ji achwá.

²⁷ Né gétú eyigé na, yéndémuú ayi anyéé bred yina, anyuú mmáó ami na né meti ewé alá echyege enóge mbaá Ata, akwe mpa né metóó wuú néndé ábyaá mbá lé menyammye ne manoó Ata. ²⁸ Ndere elúmbá yéndémuú abó mbe áchére metóó wuú, ne anyéé bred, anyuú mmáó ami malu né mmu amo. ²⁹ Néndé muú ayi anyéé bred yina, anyuú mmáó mina alá kágé, fere nnó unó bina utené né menyammye Ata, akelege mbá lé efwyale né gеме jíí. ³⁰ Gé ulá bí gejamége bóó né metóó metóó nyú ameeé, abifó áwyaá gepwa ne abifó ntó agboó. ³¹ Yémbá esé débáge mbe décherege matóó se chánéné, Ata achyege fó esé efwyale. ³² Eṣṣwá acherege depó etiré sé, agege nnó délu gyéé, apyéé menyammye sé awuú ubale nnó né bíí bi ji asóó mpa, achyege fó esé efwyale chónchó ne bóó abifó.

³³ Né gétú eyigémbá, anḡme ba, yéndégébé déchwáge chónchó manye menyéé Ata, debó mangile ate. ³⁴ Mbáge mesa aké ammye muú, abó mbe anyéé menyéé né gepú jíí, nnó gébége enyú dechwáge chónchó ekágé depýe genó eyigé Eṣṣwá achyegé enyú efwyale. Ne depó etiré délaá, membáó nchwáge ngarege nyé enyú.

12

Εχχε εωέ Μendoó Ukpea εχχεγε

¹ Αημε βα, nana nkelege mampye enyú dékaá cháñéné dep̄aré unó bi Mendoó Ukpea εχχεγε β̄óó uto nnó ápyegé. ² Enyú dékaá nnó gébégé enyú dela delú danfye mat̄óó ne Jis̄as, anyua enyú denó mewaa, dela nógé lé aló uka, unó bi ula ujógé mej̄óó. ³ Nðere elúmb̄o, nkelege mampye enyú dékaá nnó yéndemuú ayi Mendoó Εσω̄ω elú ne ji ajógé f̄s nnó, “Jis̄as ð̄b̄óó wyéé.” Ne ye muú f̄s ntó ákágé j̄óó f̄s nnó, “Jis̄as ne alú Ata”, mb̄ogé Mendoó Ukpea elá ep̄ó ne ji.

⁴ Kaágé ntó nnó unó bi Mendoó Ukpea εχχεγε β̄óó uto nnó ápyege úlú uf̄óó uf̄óó. Yémb̄o wyé lé Mendoó Ukpea εwú ema ne εχχεγε εβ̄w̄ó uto mampye unó bina uko. ⁵ Mat̄óó ami esé dépyeé mbaá Ata malu uf̄óó uf̄óó, yémb̄o wyé lé Ata wu ama ne esé ako dépyeé ut̄óó bíí. ⁶ Mati ayi esé dépye ut̄óó mbaá Εσω̄ω álú uf̄óó uf̄óó yémb̄o wyé lé Εσω̄ω wu ama ne apye ut̄óó né genwáge yéndemuú sé. ⁷ Mendoó Ukpea εχχεγε uto mbaá yéndemuú sé nnó dése ubi dépyege ut̄óó ebi upogé β̄óó ako. ⁸ Mendoó Ukpea εχχεγε muú ayif̄ó uto manj̄óó mej̄óó Εσω̄ω ne den̄ga. Muú ayif̄ó εχχεγε ji uto manlere unó bi Εσω̄ω apye ji akaá. Wyé lé Mendoó Ukpea εwú ema ne εχχεγε εβ̄w̄ó utó mampye ut̄óó bina. ⁹ Mendoó Ukpea wú ema, εχχεγε muú ayif̄ó utó mamfye met̄óó ne Εσω̄ω kpaá te ápyeé genó eyigé ji ágige. Muú ayif̄ó εχχεγε ji utó mampye β̄óó abi ameeé uf̄óó uf̄óó mameé átoógé. ¹⁰ Mendoó Ukpea εχχεγε muú ayif̄ó utó mampye ufélekpa, muú ayif̄ó εχχεγε ji utó mangarege genó eyigé getané mbaá Mendoó Εσω̄ω. Ayif̄ó εχχεγε ji utó mankaá unó bi utanege mbaá Mendoó Εσω̄ω ne ebi ulá utanege f̄s mbaá Mendoó Εσω̄ω. Ayif̄ó εχχεγε ji utó manj̄óó uf̄óó mej̄óó ebi yé jim̄b̄óó alá kágé f̄s. Ne ayif̄ó ntó εχχεγε utó mangare ulaá uf̄óó mej̄óó ebimb̄o. ¹¹ Unó bina uko elé wyé Mendoó Ukpea wú ema ne εχχεγε esé utó nnó depyege ubi. Ne εχχεγε yéndemuú ebií utó cha nðere εwú ekélege.

Αηkw̄ole Jis̄as álú eké up̄o menyammye uchaucha né menyammye ama

¹² Dékaá nnó menyammye mekwaá awyaá up̄o uchaucha. Ne yé elé up̄o menyammye ujame d̄óó, ucho upye lé menyammye ama. Mb̄ontó ne Kras alú. ¹³ Esé abif̄ó delú β̄óó Jus, abif̄ó β̄óó Grek. Β̄óó abif̄ó álú áfwe abif̄ó áp̄ó. Yémb̄o gébégé awyaá esé manaá né utó Mendoó Ukpea εwémb̄o ema, esé ako dékwe eké menyammye ama ne Εσω̄ω apye esé ako dése Mendoó ema.

¹⁴ Ne dépege menyammye mekwaá ap̄ó f̄s lé ne gep̄oge menyammye gema, awyaá up̄o gejame. ¹⁵ Dése nnó geka geke, “Me mp̄ó f̄s gep̄oge menyammye néndé me mp̄ó f̄s εβ̄w̄ó” εwémb̄o epye f̄s nnó geji geb̄ege f̄s gep̄oge menyammye, waá epyeé? ¹⁶ Ne mb̄ogé etu eké, “Me mp̄ó f̄s gep̄oge menyammye néndé me mp̄ó f̄s damb̄onyi, εwémb̄o epye f̄s nnó ewu eb̄ege gep̄ogé menyammye, waá epyeé?” ¹⁷ Ne mb̄ogé menyammye meko abe lé damb̄onyi jiji, mekwaá ab̄o awuú mb̄o mbaá ne ndé? Ne mb̄ogé menyammye meko ntó abe elé etu ewuεwu mekwaá ab̄o awuú mb̄o, geb̄e ne ndé? ¹⁸ Nðere elúmb̄o, Εσω̄ω akwyéé menyammye mekwaá né up̄o up̄o, ne abelé yéndé gep̄o nðere ji akelege. ¹⁹ Ne mb̄ogé up̄o bina uko ub̄o ub̄e lé gep̄o gema, menyammye ab̄o abeé f̄s. ²⁰ Nðere elúmb̄o, menyammye mekwaá awyaá up̄o gejame, yélé up̄o ujame menyammye alú elé ama.

²¹ Gétú eyigémb̄o damb̄óonyi ákágé j̄óó f̄s ne εβ̄w̄o nnó, “Ókágé poó f̄s me.” Yé mekpo ekágé j̄óó f̄s ne uka nnó “Ókágé poó f̄s me.” ²² Yémb̄o wáwálé álú nnó, up̄o menyammye ebif̄ó ebi esé déferé nnó up̄o ne eshyeé dékágé jw̄alé f̄s εwé ubi ula p̄ó. ²³ Ne up̄o menyammye ebi esé désele nnó up̄o ne énogé, ubi ne esé dénógé d̄óó. Ne ebi esé déla kelé nnó ubi ub̄e fuú ne esé dékwerege cháñéné, ²⁴ εwé déla dépye f̄s mb̄o, ne up̄o ebi ul̄ome d̄óó. Yémb̄o Εσω̄ω achoné up̄o menyammye bina mbaá ama, ne achyeé énogé mbaá ebi ula up̄o ne énogé, ²⁵ nnó up̄o menyammye ub̄egé f̄s ne an̄gya, ucherege lé ate. ²⁶ Mb̄ogé gep̄ogé menyammye gema geké gegene efwyale, ebif̄ó uko ntó ugene efwyale chónchó ne geji. Mb̄ogé gep̄o gema geb̄ege ne énogé

εβιφῶ uko ntó ubeé ne nechóchó chónchó ne geji.

²⁷ Wyembῶ ntó ne menyammye Kras álú. Ne yéndémuú nyú alú gepῶge menyammye wuú. ²⁸ Ne Ἐσωῶ achyεé yéndémuú gefógé utῶó bií né echomele bῶó Kras. Ntoó eníné mbe elé áηgbá Jisῶs, matoó apea elé bῶó ekpávέ Ἐσωῶ, matoó uléé elé, anlere mekomejῶó Ἐσωῶ. Ne abi akwῶlege elé bῶó abi apyεé ufelekpa, abi apyεé bῶó mameé atoóge, abi apogé bῶó, abi ápele ndere utῶó Ἐσωῶ ukene, ne abi ajógé ufῶó mejῶó ufῶó ufῶó ebi ebwῶ ambῶó alá kágé. ²⁹ Nnó bῶó ako ne álú áηgbá Kras? Ngba! Nnó bῶó ako ne álú bῶó ekpave Ἐσωῶ? Ngba! Nnó bῶó ako ne álú anlere mekomejῶó Ἐσωῶ? Ngba! Nnó bῶó ako ne ápyεé ufelekpa? Ngba! ³⁰ Nnó bῶó ako ne ápyεé bῶó mameé atoógé? Ngba! Nnó bῶó ako ne ájógé ufῶó mejῶó ufῶó ufῶó? Ngba! Waá nnó bῶó ako ne ágarege ula ufῶó mejῶó bina? Ngba! ³¹ Yémbῶ, genó eyigé débῶó manere matῶó wye dῶó gelú nnó Ἐσωῶ achyε enyú unó bi ulῶme dῶó upwῶó εβιφῶ.

Gῶgé me ngáre enyú meti ewé elῶme epwῶó mati ako.

13

Gejeé gejeá gepwῶ unó uko

¹ Mbῶgé ébégé nnó me nkágé jῶó ufῶó mejῶó mme meko ne ewé makiénné Ἐσωῶ, ne nlá mbῶó gejeé ne bῶó wῶ, mmpyε lé mejῶó détú eké kálánká yé eké ubyaubya. ² Yé εbe lé nnó Ἐσωῶ achyε me utó mangarege bῶó mekomejῶó ayi atane eta wuú, ne yé nkaá unó Ἐσωῶ uko chónchó ne ebi úlú bibií, ne yé mfyé lé metῶó wa ne Ἐσωῶ dῶó ndere ékágé pyε me njῶó ne makwe nnó ákwilé malu bwῶó ájyε né mbá yicha, ne nla mbῶó gejeé ne bῶó wῶ, mpῶ yé genó. ³ Ne yé nkpa lé unó bi me nwyaa uko nkáre mbaá ubya bῶó ne yé nchyε ntó lé gemε ya mbaá bῶó nnó ásῶó né mewε gétúgé depῶré Ἐσωῶ, ne nla mbῶó gejeé ne bῶó wῶ mbῶó yé nsa fῶ.

⁴ Muú ayi abῶó gejeé ne bῶó ágbárege metῶó, ne apyε galógáló ne bῶó ammyε fῶ demboó, apῶ fῶ ne nepa, ne abwegé fῶ mmyε. ⁵ Apyεé fῶ nenja. Apyε fῶ genó eyi gepoge lé jimbií, asῶó fῶ metῶó wáwá, ábélégé fῶ depῶ debodebo né metῶó. ⁶ Gefógé muú

yina, abεé fῶ ne nechóchó gébégé bῶó aké apyεé gabo. Abεé ne nechóchó gébégé bῶó aké apyεé genó eyi gelú cho wáwálé. ⁷ Muú ayi abῶó gejeé ne bῶó, abyaá depῶ debodebo deko etiré bῶó ápyεé, akamege nnó bῶó apyε nyε galógáló, anerege metῶó nnó ebwῶ akwῶrégé nyε gepῶgé bwῶ ne akoge metῶó né unó bi ebwῶ apyε yéndégébé.

⁸ Muú ayi abῶó gejeé ne bῶó, agboó ne ebwῶ yéndégébé. Gébé gechwῶ nyε eyigé uto ebi bῶó ágarege genó eyigé getane mbaá Mendoó Ἐσωῶ ubyεé, uto bi bῶó ajógé ufῶó mejῶó ebi alá kágé ubyεé, uto bi bῶó ákage unó Ἐσωῶ uko ubyεé nyε. ⁹ Néndé unó bi esé dékaá, dékaá dénere wῶ, ne mekomejῶó Ἐσωῶ ayi dégárege, dégarege fῶ ji dénere, ¹⁰ yémbῶ, gébé gékwónene nyε eyigé Ἐσωῶ apyε nyε esé dékaá unó bina uko. Ne unó bi déla dékaá denere wῶ, ubyεé nyε.

¹¹ Gébégé me nlú mamane, njógé mejῶó eké mamane kῶó, nferεge depῶ eké mamane kῶó ne mpyεé unó eké mamane kῶó. Ne nana ayi nlé mmyε muú, nlyaa depῶre dembane. ¹² Esé dégene unó nana mmyε bomebome eké muú ayi apele unó né efεé ewé elé εgenege cháηéné. Yémbῶ gébé gechwῶ nyε eyigé esé détuúge amε dégene unó uko cháηéné. Nana me nkaá fῶ unó uko nnere wῶ, yémbῶ gébé gebεé nyε eyigé nkágé unó uko kpa, wye ndere Ἐσωῶ akaá me.

¹³ Mankwya mejῶó ewé na alu nnó, unó úlú uléé ebi ula ubyεé te kwyakwya. Unó bina elé metῶó mamfyε ne Ἐσωῶ, manéré metῶó ne Jií ne mambῶ gejeé. Yémbῶ genó eyi gejeá né unó bina uléé elé gejeé.

14

Echyε ewé Mendoó Ukpea echyεge

¹ Mmyεge mambῶ gejeé ne ate, ne mamkpane ntó gechyεé nnó debῶ echyε ewé Mendoó Ukpea echyεge cháchá echyεé ewé epyε muú agarege genó eyigé getane mbaá Mendoó Ἐσωῶ. ² Néndé muú ayi ajógé mejῶó ewé ji alá kágé, ajógé lé ne Ἐσωῶ ajógé fῶ ne akwaá, yé muú fῶ ákágé yé genó eyigé ji ajógé, néndé ajógé lé unó Ἐσωῶ ebi úlú bibií ndere Mendoó Ukpea echyεge ji eshyéé. ³ Ne yéndémuú ayi agarege mekomejῶó ayi atanege mbaá Mendoó Ἐσωῶ, ajógé genó eyigé akwaá áwú, ne mejῶó wuú epóge bῶó efyéé

εβώ εshyε ne ekwenege εβώ matώ. ⁴ Muú ayi ajógé mejώ εwé ji álá kágé, apógé lé gemε jίί, ne muú ayi agarege mekomejώ ayi atane mbaá Εσωω apógé εchomele bώ Kras.

⁵ Εbω εlοme nnό enyú ako déjógé mejώ ufώ ufώ εwé délá dékágé, yémbo menkelege nnό enyú dégárégé lé mekomejώ ayi atane mbaá Mendoó Εσωω. Muú ayi agarege mekomejώ ayi atane mbaá Mendoó Εσωω anea gemε apwώ ayi ajógé ufώ mejώ εbi ji álá ákágé. Ekosé nnό muú abεge ayi agarege ulaá mejώ εwémbo nnό apogé bώ εchomele Jisωs. ⁶ Anme ba, mbógé me nchwoge mbω mantame enyú, ne nké njógé lé ufώ mejώ εbi nla nkágé, εwémbo epóge mbω enyú nnό? Yémbo ngarege enyú, unό uke εbi Εσωω alere me, yé εbi ji apyε me nkaá, yé mekomejώ ayi atane eta wuú, yé εbelé manlere enyú mekomejώ Εσωω εwémbo ne elú genό eyi gepogé enyú.

⁷ Wyεmbω ntό ne elú ne unό mabeé nkane embya ne nenke unό bi ulá upό ne genwá. Muú aké afomege embya, byogebyoge yé aké akwele elé nenke byogebyoge muú apyεmbω nnό ne akaá genό eyigé ji akwele? ⁸ Mbantό ne mbá bee alú. Mbógé muú afomege ji byogebyoge, ndé muú akpomege mmyε manjyε bee? ⁹ Mbantό ne elú ne enyú ambώ. Mbógé enyú deké dégarege mekomejώ né mejώ εwé délá dékágé ula, εpyémbo nnό ne bώ ákaá genό eyigé enyú déjógé? Déké dépyéε mbω dechώ gejulé nyú mme detu. ¹⁰ Elú wáwálé nnό ufώ mejώ uja fa mme ne yé εwé bώ ajógé éla épό ne ula épό. ¹¹ Yémbo, mbógé me nkágé fώ ulaá mejώ εwé muú ajógé muú yimbω abεé menkeé menkeé eta wa ne mentό mbeé menkeé menkeé eta wuú. ¹² Ndere elúmbω, tee mbaá enyú dékpane gechyéε mambω echyε εwé Mendoó Ukpea echyégé mmyégé nnό debω elé echyε εwé echyégé enyú uto mampógé εchomele bώ Jisωs εwεné.

¹³ Gétú eyigémbo, muú aké ajógé gefógé mejώ εwé ji álá ákágé ula, anemmyε mbaá Εσωω nnό achyεé ji echyεé εwé echyégé ji uto mangáre ulaá gefógé mejώ εwémbo.

¹⁴ Néndé, mbógé me nke nnemmyε

né ufώ mejώ εbi nla nkágé ula, nnεne chónchό ne mendoó wá. Yémbo né metώ wa nkágé yé genό eyigé me njógé. ¹⁵ Ndere elúmbω, memyε mbω nnό? Nane mpyéé, menεne nyε mmyε ne mejώ εwé me nla nkágé ula yémbo nnεne ntό mmyε ne mejώ εwé menkágé. Nkwane makwa né mejώ εwé menla nkágé ula nkwane ntό ne mejώ εwé nkágé. ¹⁶ Ne mbógé muú aké anemmyεchoncho ne mendoó wuú afεge Εσωω né mejώ εwé ji álá kágé ula, εpyεmbω nnό ne muú ayi álá kágé depóre Εσωω akame aké, “Amεn” te mbaá ji álá wuú fώ geno eyigé ajoge. ¹⁷ Ekágé be nnό wό atamege Εσωω chánéné yémbo epogé fώ muú yifo cháchá.

¹⁸ Ntamege Εσωω nnό membώ njógé mejώ εwé nla nkágé mpwώ enyú ako. ¹⁹ Yémbo mbege né mmyε εchomele bώ Jisωs, nkelége nnό njώ lé uchu uta εbί bώ ákágé ne nnό njógé uchu delé ufya εbί bώ álá ákágé ula.

²⁰ Anme ba, déferege sé unό eké ambane. Bege kenékéné eké ambane abi álá kágé pyε gabo, ne fεrege unό eké bώ abi ábené. ²¹ Asa né mmyε ηwe Εσωω nnό Εσωω aké, “Nsele nyε bώ malω ayicha abi ajógé ufώ mejώ εbichá, njώ mejώ ne bώ ba. Yémbo bώ ba áwuú fώ genό eyigé me njógé ne εbώ.”

²² Ndere elúmbω, manjógé menjώ εwé muú álá kágé ula, alú elé gepό eyigé Εσωω alerege utoó bií mbaá bώ abi álá lu dafyεé metώ ne Jisωs Kras épό fώ abi áfyεé metώ ne ji. Mangarége mekomejώ ayi atanege mbaá Εσωω, alú lé gepό eyigé Εσωω alerege utoó bi mbaá bώ abi áfyεé metώ ne Kras Jisωs épό fώ mbaá abi álá fyεé metώ ne ji wό.

²³ Ndere elúmbω, mbógé εchomele bώ Kras achwógé mbaá ama, yéndemuú aké ajógé elé mejώ εwé muú álá ákágé, ne muú ayi álá ákágé depóre Εσωω, yé εbelé muú ayi álá afyεé metώ ne Εσωω wω achwógé εfεé, ajógé fώ nnό enyú ako delú bώ ubwώ? ²⁴ Yémbo, yéndemuú nyú aké agarége mekomejώ ayi atane mbaá Εσωω, ne muú ayi álá ákágé fώ depóre Εσωω yé ayi álá áfyεé metώ ne Εσωω wό achwoge εfεé gébé eyigémbo, jimbώ ákágé chánéné nno ji alú pyε gabo né mbaá unό uko εbi

jimbɔ́ awuú enyú déjógé. Ne unó bi ji awuú upye nye ji akaá nnó akpene nye né unó mpa Ɛsɔwɔ. ²⁵ Mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ ápye nye yéndégenó eyigé gelu bibíí né metɔ́ wuú gelá gbɔgɔnɔ. Ɛpyegembɔ́ ji atome nye mano mme anógé Ɛsɔwɔ ajɔge aké, “Elú wáwálé nnó Ɛsɔwɔ alú metɔ́ metɔ́ nyú.”

Echomele bɔ́ Kras éndógé Ɛsɔwɔ né meti melóméló

²⁶ Anme ba, mechɔ́ ewéna elúmbɔ́ nnó? Elú nnó dechwágé chónchó né echomele bɔ́ Kras yéndémuú akpome mmye mampye genó eyigé Ɛsɔwɔ achye ji utó nnó apye. Muú ayi akágé ekwɔ́ mankwaá ákwaá, ayi akágé manlere bɔ́ mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ álere. Ne ayi akaá genó eyigé Mendoó Ɛsɔwɔ eléré ji né ame gejya agaré. Muú ayi akaá manjɔ́ mejɔ́ ewé ji alá kaágé ajɔ́, ne ayi akaá mangaré ula mejɔ́ ewémbɔ́ agare. Pyegé unó bina uko manpoógé echomele bɔ́ Kras. ²⁷ Enyú déchwágé né echomele bɔ́ Kras, déké ájógé mejɔ́ ewé muú alá kágé ula, déjógé fɔ́ bɔ́ ako, bɔ́ apea yé aléé ne ákágé jɔ́. Ne elɔ́ nnó muú ama ajógé ne nte ayi fɔ́ ajɔ́. Ne gébégé aké ajógé, muú yifɔ́ ntó agarege ulaá mejɔ́ ewémbɔ́ nnó bɔ́ ako ákage genó eyigé ji ajɔ́gé. ²⁸ Ne mbɔ́gé muú apó ayi agarege ulaá mejɔ́ ewémbɔ́, bɔ́ abi ájógé mejɔ́ ewéna ákwene bɔ́mbɔ́ né echomele bɔ́ Kras. Ajógé lé mejɔ́ ewémbɔ́ né metɔ́ bwó ne mbaá Ɛsɔwɔ. ²⁹ Yé bɔ́ ekpávé Ɛsɔwɔ, áké ágarege genó eyigé mekomejɔ́ ayi atane mbaá Mendoó Ɛsɔwɔ, elɔ́me nnó bɔ́ apea yé aléé ne ágarege. Ne áké ágarege bɔ́ abifɔ́ áfwórege genó eyigé ɛbwó ágarege manchere mbɔ́gé nnó getane mbaá Mendoó Ɛsɔwɔ. ³⁰ Yémbɔ́ mbɔ́gé muú aké agarégé genó eyigé Mendoó Ɛsɔwɔ élere ji ne Ɛsɔwɔ amágé lere genó eyigé fɔ́ mbaá nte menme, ayi alu téné achyéé gébé nnó ayi ajwólé ka ajɔ́. ³¹ Néndé enyú ako dékágé gare mekomejɔ́ ayi átane mbaá Ɛsɔwɔ, nte agarege ne nte agare ne yéndémuú nyú ákágé nyé genó eyigé Ɛsɔwɔ agaré enyú ne enyú ako défyéé nye ate eshyéé. ³² Kaágé nnó bɔ́ ekpávé Ɛsɔwɔ awyaá eshye magbare mmye bwó, ágile tée gébé gekwanege ne ágare genó eyi getane mbaá Mendoó Ɛsɔwɔ. ³³ Ɛsɔwɔ achyéé ɛbwó

eshye nnó ápyé mbɔ́ néndé ji ákelege fɔ́ nnó dédorégé makpo ne ate, yémbɔ́ ákelege lé nnó débɛ nesɔ́ ne ate.

Wye ndere machomele bɔ́ Kras mako álu, ³⁴ andeé abɔ́ mambɛ nyameé né echomele bɔ́ Kras, néndé elɔ́me fɔ́ nnó ɛbwó ábénéé mano apwɔ́ ande. Abó manshule lé mmye bwó mme áwuú lé depɔ́ wuú ndere ásamé né ɛbe. ³⁵ Ne mbɔ́gé ɛbwó ákelege mankaá genó ágií anɔ́ bwó né mmu upú, néndé elú élé mekpo unó mbaá andeé manjógé mejɔ́ né echomele bɔ́ Kras.

³⁶ Wɔ́, oh! Enyú défere nnó mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ alá lé ne enyú? Waá wye lé enyú ambií ne déwuú mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ? ³⁷ Mbɔ́gé muú aférége nnó ji alú muú ekpávé Ɛsɔwɔ, yé nnó Mendoó Ɛsɔwɔ ne eshyege ji eshye, abɔ́ mankaá nnó unó bi me nsame mbɔ́ eta nyú, élé Ata Jisɔs Jimbɔ́ ne ajɔ́. ³⁸ Ne muú alá áwuú ne genó eyigé menjɔ́ mbɔ́ na wó, Ɛsɔwɔ ntó akaáge wuú fɔ́ genó eyigé ji ajɔ́gé.

³⁹ Anme ba, ndere elúmbɔ́, kpagé gechyéé mangarege mekomejɔ́ ayi atane mbaá Ɛsɔwɔ, ne dégberege fɔ́ bɔ́ manjɔ́ ufɔ́ mejɔ́ ɛbi alá kágé. ⁴⁰ Yémbɔ́ yéndégenó eyigé enyú dépyéé, pyegé geji chánéné, né meti ewé elú cho.

15

Abya melóméló ayi anjea gemɛ dɔ́ alú nnó Jisɔs Kras agbo ne akwilé né negbo

¹ Anme ba, gógé mente enyú mechɔ́ abya melóméló yi me ngare nya enyú. Abya melóméló yina ne enyú déwuú défyéé matɔ́ wyeé, dégbare ji ne eshyéé. ² Elé gétúgé abya melóméló yina, ne Ɛsɔwɔ áférege nye enyú né ɛfwyale gabo, mbɔ́gé déké dégbarege ji chánéné. Ela epó mbɔ́ wó, ɛbyennó metɔ́ ewé enyú défyé ne Kras enó detú.

³ Unó bi agaré me, ubi ne me ngare enyú, ne menɔ́ genó né unó bina alú nnó Kras agbo gétúgé gabo ayi esé dépyéé wye ndere abɔ́ asame né mmu nwe Ɛsɔwɔ nnó muú ayi Ɛsɔwɔ akwere ji ela gefwa agbo nye. ⁴ Agbógé aníí ji, ne ndɔ́ eléé ekwónene akwilé né negbo wye ndere abɔ́ asame né mmu nwe Ɛsɔwɔ. ⁵ Akwilégé né negbo, abó mbɛ alere mmye mbaá Pita, alere ntó mmye mbaá anjba bíí áfyanéapeá. ⁶ Ewyagé ama

alere mmye mbaá ankwale bií gébé gema. Ankwalé bií bina ája ápwá gelome mesoó usaá uta (500). Gejamé né geluage bwó álu abe te fina yé elé abifó ntó ágbó me ⁷ Gébé eyigé fó alere ntó mmye mbaá Jemsi ama alere ntó mbaá ángbá bií ako.

⁸ Me ne nlú kwyakwya muú ayi ji alere mmye eta wuú. Ndere áleré mmye né eta wa mbó, me nlú eké maá ayi ábyené ji mbélepo. * ⁹ Me njóó mbó néndé né geluage ángbá Jisós me mpó yé muú fó. Nfuú yé muú ayi bós ákuú me nnó ngbá Jisós wó. Néndé nchyeé echomele bós Esówa éfwyale dós. ¹⁰ Yémbó gétúgé galógáló ayi Esówa abó áleré me, apyé me nlú gefógé muú ayi me nlú mbó fina. Ne galógáló yimbó áno mme detú wó néndé mpye utós mpwós ángbá Jisós abifó ako. Utós bi mempye mbó, epófó lé né utó ba, ngba. Elé gétúgé galógáló wuú ne ji achyege me utó mampyege utós bina. ¹¹ Ndere elúmbó, yé ebe lé nnó me ne ngare enyú abya melóméló yé elé angba Jisós abifó ne agarege, éfwyale epó né mmu néndé esé ako dégarage lé genó gemaá. Ne genó geji ne enyú défyéé matós wyéé.

Elú wáwálé nnó Esówa apye nye bós abi ágboó ákwilé né negbo

¹² Abya melóméló ayi esé dégarage enyú, alú nnó Esówa apye Kras akwilé né negbo. Ne mbógé esé déké dégarage enyú mbó, ulannó enyú abifó déjógé nnó bós abi ágboó ákwilege fó né negbo? ¹³ Mbógé ebe nnó bós abi ágboó ákwilege fó né negbo, ebyennó yé Kras ntó akwilé fó né negbo wó. ¹⁴ Ne mbógé ebe ntó nnó Ji ákwilé né negbo wó, ebyennó abya melóméló ayi esé dégarage enyú alú détu ne yé metós ewé enyú défyéé ne Kras elú ntó détu. ¹⁵ Ne ebeé ntó nnó esé delú bó ntesé gebyó mbaá Esówa néndé esé dégarage bós nnó Esówa apye Kras akwilé né negbo. Yémbó, mbógé bós abi ágboó ákwilege fó né negbo ebyennó Esówa apye fó Kras akwilé né negbo wó. ¹⁶ Ne mbógé bós abi agboó ákwilege nye fó né negbo, ebyennó yé ebelé Esówa apyéé fó Kras akwile né negbo wó. ¹⁷ Ne mbógé Esówa apye fó Kras akwilé né negbo wó, ebyennó metós ewé enyú défyéé ne Kras elú détu ne Esówa

alu danjinte gabo nyú. ¹⁸ Ne ebeé ntó nnó bós abi áfyé matós ne Kras ne álé gbo, áno mme detú. ¹⁹ Ne mbógé esé déneré elé metós nnó Kras apógé nye esé wyé le né genwáge se fa mme, mmyeké esé delú bós abi meshwe awese ájame ápwós ayi yéndémuú.

²⁰ Yémbó, Esówa apye Kras akwilé né negbo wáwálé. Né gégluágé bós abi agboó, Kras ne alú muú mbe ayi Esówa apyéé ji akwile né negbo, manlere nnó Esówa apyéé nye bós abi ágboó ákwilé né negbo. ²¹ Muú ama ne apye negbo nekpene fa mme, wyémbó ntó ne muú ama apye nnó bós ákwilé né negbo. ²² Bós ágboó gétúgé alú upyáne Adam, wyémbó ntó ne Esówa achyégé nye genwá eyi geké mbaá bós gétúgé áchomé mmye ne Kras. ²³ Yémbó unó bina uko upyé nye, yé eyigé ndé né eji gébé: Kras ne alú muú ayi abós mbe akwilé né negbo, ne gébégé ji akerege nye meso fa mme, bós abi áchome mmye ne ji ákwilé né negbo. ²⁴ Unó bina uko ukóge, mme abyéé nye, gébégé Kras ammyégé me apwógé unó uko ebi uwyáá uto fa mme ne ebi mfaánebuú. Ne aselé nye gefwa geko áchyéé mbaá Nte wuú Esówa. ²⁵ Nana Kras agbarege wyé gefwa jí kpaá té ji ammye nye apwó bós máwámé bií ako. ²⁶ Kwyakwya muú máwámé ayi áchós nye elé negbo. ²⁷ Wyé ndere ásame né mmu nwe Esówa nnó, “Esówa afye unó uko né amu jíí.” Ajógé nnó, “Afyé unó uko né amu jíí”, elere gbógónó nnó Esówa jimbós apófó né geluage “unó uko” ebi ji afyéé né amu Jisós. ²⁸ Gébégé Esówa afyége unó uko né amu Kras, Ji Maá Esówa, afye nye ntó gemé jíí né amu Esówa muú abó afyéé unó uko né amu jíí nnó Esówa mbií ne ágbárege gefwa, muú ayicha ábége sé eke Ji.

²⁹ Mbógé bós abi ágboó ákwilé né negbo, ula bi áwyage bós manaá Esówa gétúgé bwó utene nnó? Mbógé bós abi ágboó ákwilé né negbo, chacha, abi áwyaá bwó manaá gétúgé bwó áferé nnó? ³⁰ Ne ulannó ne esé défyéé gemége se ne éfwyale yéndégébé? ³¹ Anme ba, me ngéne manoó negbo yéndégébé. Genó eyi gepye

* **15:8** Elú wáwálé nnó: Né melu nwe ewéna, Pol alerége bós ákaá nnó, ji apó fó né geluágé ángbá abi Jisós abó ajyáá gébégé alú fa mme.

menjɔ́ mbɔ élé gempɔ́ge eyi nwyaá nnó utɔ́ bi mpyéé eta nyú upye enyú décho mmye ne Ata sé Kras Jisɔ́s. ³² Gébégé me nlú né gebagé mewaá Efesɔ́s bɔ́ áchye me gejamégé efwyale. Elú eké me mmye élé ne menya mewaá. Mbɔ́gé mfererege ndere akwaá áfererege, awa nsa ayi mbɔ́ó né ummye bina alú efɔ́? Ne mbɔ́gé bɔ́ ákwilégé fɔ́ né negbo, “Gɔ́oge dényégé, dényúgé eia gachyéé dégbo.”

³³ Dékamege muú fɔ́ abwálé enyú. Déchoge gekagé neke ne bɔ́ abi áwyaá gepɔ́ gebogebo, enyú ntó débée nye ne gepɔ́ gebogebo. † ³⁴ Kerége né défɔ́ nyú, dépyégé sé gabo. Ngembɔ́ nnó enyú abifɔ́ dékage fɔ́ Esɔ́wɔ́ cháchá. Menjɔ́gé mbɔ́ nnó mpye mekpɔ́ unɔ́ egbaré enyú.

Gefɔ́ge menyammye ayi bɔ́ abi ákwilége né negbo abéé ne ji

³⁵ Muú fɔ́ ákage gií aké, “Esɔ́wɔ́ apyéé mbɔ́ bɔ́ abi agboó ákwilé né negbo nnó? Ndé gefɔ́ge menyammye ayi ebwɔ́ ákwilege ne ji?” ³⁶ Muú ayi agige gefɔ́ge nkwe yina alú genkenekégé muú. Dékaá fɔ́ nnó ápéégé mbwe né mme ábɔ́ kpe mbe apwane ne achií wɔ́? ³⁷ Genó eyigé muú apene né mme, gebéé cha ne eyi gewene mé. Ékágé be mbeé nchi yélé mbeé mbwe ayicha. ³⁸ Ne Esɔ́wɔ́ achyége yéndé mbeé mbwe gekwɔ́gé menyammye ndere ji akelege. Ne yéndé mbeé mbwe awya gefɔ́ge menyammye wuú.

³⁹ Unó bi uwyaá genwá ubéé fɔ́ ne gefɔ́ge menyammye gemaá. Akwaá áwya gefɔ́ge menyammye áwú bwɔ́ cha, menya áwú bwɔ́ cha, meshuú ewyaá gefɔ́ge menyammye awé bwɔ́ cha ne dénywone déwya gefɔ́ge menyammye áwé bwɔ́ cha.

⁴⁰ Menyammye unó bi úlú né mfaánebuú álu ufɔ́ ufɔ́ ne ayi unó bi úlú fa mme alú ntó ufɔ́ ufɔ́. Ulɔ́ unó bi mfaánebuú úlú cha ne ulɔ́ unó bi fa mme. ⁴¹ Nméé ewyaá ebi gefɔ́ge ulɔ́ cha, mfaá awya ebi gefɔ́ge ulɔ́ cha, ambe ntó áwyaá eyigé bwɔ́ gefɔ́ge ulɔ́ cha ne yéndé membe awya wye ebi gefɔ́ge ulɔ́ cha.

⁴² Mbɔ́ntó ne ebéé ne bɔ́ abi Esɔ́wɔ́ ápyéé nye bwɔ́ ákwilé né negbo. Anígé

muú, menyammye wuú apwanege, ne gebégé Esɔ́wɔ́ apyége ji akwilége né negbo menyammye yimbɔ́ apwanege sé té kwyakwya. ⁴³ Anígé ji alɔ́me sé mampɔ́ ame wye ne apɔ́ fɔ́ ne uto. Yémbɔ́, gebégé Esɔ́wɔ́ apyége ji akwilégé né negbo abéé melóméló ne uto. ⁴⁴ Anígé ji ndere genóge mme yina, yémbɔ́ gebégé Esɔ́wɔ́ apyége ji akwilégé né negbo abéé genó eyigé melu ewé Esɔ́wɔ́ alu. Mbɔ́gé menyammye ayi mme yina alu, ebyennó ayi melu ewé Esɔ́wɔ́ ntó alu. ⁴⁵ Elu wye ndere asame né mmu ηwe Esɔ́wɔ́ nnó, “Esɔ́wɔ́ akwye Adam muú mbe, achyéé ji genwá”; yémbɔ́ Adam ayi kwyakwya alú Mendoó ewé echyége genwá. Adam yina élé Kras. ⁴⁶ Gefɔ́ge menyammye ayi melu Esɔ́wɔ́ fɔ́ wɔ́ esé débɔ́ mbe dewyaá wɔ́, élé ayi mme yina. Ne ayi débɔ́ nye ne ji élé ayi melu Esɔ́wɔ́. ⁴⁷ Esɔ́wɔ́ akwye Adam muú mbe ne usɔ́ ne ayi kwyakwya atane né mfaánebuú. ‡ ⁴⁸ Bɔ́ mme meko álú wye eké muú mbe ayi Esɔ́wɔ́ akwye ne usɔ́. Wyembɔ́ ntó ne bɔ́ abi ájyéé mfaánebuú abéé nye ne menyammye eké ayi muú ayi atané mfaánebuú. ⁴⁹ Nana menyammye sé alú wye eké ayi Adam muú ákwye ji ne usɔ́, ne bií umaá débéé nye eké Kras muú atane mfaánebuú.

⁵⁰ Anɔ́me ba, ngarege enyú nnó gefɔ́ge menyammye ayi esé déwyaá mbɔ́ nana ákwane fɔ́ mambɔ́ né melu ewé Esɔ́wɔ́ ágbarége gefwa ji wɔ́. Ne genó eyi gegboó gekágé nyéé fɔ́ geteé genó eyi geláge gboó.

⁵¹ Gɔ́gé me ngare enyú genó eyigé enyú délá délú dankaá. Esé ako dégboó nye fɔ́, Esɔ́wɔ́ akwɔ́rege nye esé ako, achyéé esé menyammye meke. ⁵² Gébégé áfɔ́mege mbá Esɔ́wɔ́, Esɔ́wɔ́ akwɔ́rege nye esé mbélépó, gemɔ́ge nnó muú ábyɔ́ ame ánéné. Afɔ́mege mbá yimbɔ́ bɔ́ echomele Esɔ́wɔ́ abi ágboó ákwilége nye né negbo, ne ebwɔ́ ámagé gboó sé. Gébé eyigémbɔ́ ne esé ako dékwɔ́rege. ⁵³ Ne menyammye sé ayi áchóge ábɔ́ mankwɔ́re ála ayi alá chɔ́ge ne menyammye ayi ágboó ábɔ́ mankwɔ́ré ála ayi alá gboó. ⁵⁴ Ne gebégé menyammye se yina ayi áchóge, álagé ayi alá chɔ́ge fɔ́, ne menyammye sé yina ayi ágboó álagé ayi alá ágboó sé: genó eyigé asame né mmu

† 15:33 Elú wáwálé nnó: Melu ηwe ewena etané né mmu ηwe Isaiah. ‡ 15:47 Elú wáwálé nnó: Adam ayi ájɔ́gé mbɔ́ élé Jisɔ́s.

η̄ωε Ε̄σωω̄ gebε̄é wáwálé ndere asame nnó, “Ε̄σωω̄ apw̄o negbo, utoó negbo ubyε̄é.”

⁵⁵ “W̄óó ðh negbo, uto byε̄ ebi ðwáne b̄óó ulε̄?”

W̄óó ðh negbo uto ebi w̄o ðpyε̄ b̄óó awuú ubalé ulε̄?”

⁵⁶ Negbo newáne ε̄sé gétúgέ gabo ayi ε̄sé dépyε̄é. Ne elé mabe ayi Ε̄σωω̄ achyε̄é ne ápyε̄é ε̄sé dékaá genó εyigέ gabo yimbo alu, ne gabo afwánege ε̄sé. ⁵⁷ Yέmb̄o matame mabe ne Ε̄σωω̄ muú achyεgέ ε̄sé uto nnó démm̄yε̄ dépw̄o gabo ne negbo gétúgέ défyε̄é matóó ne Ata Jis̄os Kras.

⁵⁸ Ndere elúmb̄o, aη̄me ba ténége ne εshyε̄, dékamege genóge f̄ó genyίge enyú matóó, pyεge wyε utóó Ata ne matóó nyú mako néndé dékaá nnó utóó bi dépyε̄é né mabo ata únómé f̄ó mme detú.

16

Echye ewé áchyεge mampoó εchomele b̄óó Kras né Jerosale

¹ Góge meshuú enyú meko né mecho η̄ka eyi enyú déchw̄óó mampoó b̄óó Ε̄σωω̄ né gebage mewaá Judiya. Me nkelege nnó enyú ntó dépyε̄ wyε ndere me mbó ngaré εchomele b̄óó Kras né meló Galasiya nnó apyε̄. ² Yéndé bií uwyaá, yéndémuú nyú afere ékékε η̄ka né eyi ji áwyaá, ákwyε̄é ábelé chánchá, ékágé gébége menchwóge ne b̄óó ammyεge manchwóge unó. ³ Ne gébége menchwóge nsame nyε η̄ωε nchyε̄é ne b̄óó abi enyú déjyaá nnó ákpa εchyε nyú ájyε ne ewú né Jerosale. ⁴ Ne mb̄ogé ε̄b̄o nnó mentó njyε̄é, ε̄bw̄ó ákwóle me déjyε̄ ulua.

P̄ol as̄o mala neke

⁵ Ne menké nchw̄ó gé enyú, nkogé né gebagé mewaá Masedonia, néndé mbele umε̄é ba nnó nkóge kpe ewúmb̄o ne nkwóne εta nyú. ⁶ Nchwóge mbelege nyε mboó nd̄o ne enyú nd̄of̄o nshw̄one yina abyε̄é nyε me ewúmb̄o nnó enyú dépoó me, njyε̄é mbaá ayi nkelege manjyε̄é. ⁷ Nkelege f̄ó nnó me nchwóge mangέ enyú nkoóge tenétεné. Mbelé umε̄é nnó Ata akamege nchwóge mbelé mboó nd̄o ne enyú.

⁸ Ndere elúmb̄o, mbelege fa né Ε̄fε̄s̄os kpaá te gébé εyigέ ányε̄é epaá ewé Pentikos εbáne me. ⁹ Néndé Ata anene me meti fuú nnó mpyε̄ gekpekpegέ utóó fana. Yέmb̄o

gejamégé b̄óó mawame amuame mamgbe me meti.

¹⁰ Mb̄ogé Tim̄oti achwóge bane enyú, sége ji chánéné ékágé ji abε ne εf̄o né metóó metóó nyú, néndé ji ntó apyε̄ utóó Ε̄σωω̄ wyε ndere me. ¹¹ Ndere elúmb̄o, ékágé muú f̄ó abya ji, poóge ji ake chánéné, áchw̄o age me néndé amε aya alú meti mangε ji ne aη̄me abif̄o.

¹² Ε̄gbe ewé Apolos nkpea ji nd̄ond̄o ne nd̄o nnó ake ne aη̄me abif̄o achwó age enyú, yέmb̄o elú éké ekwane f̄o ji manchwó nana wó. Agέge meti achwóó nyε.

Kwyakwya mejóó

¹³ Bége amε mekpo fuú, tenege ne εshyε̄ né unó Kras ebi enyú dékame ne ubi. Yéndégenó εyigέ enyú dépyε̄é, fyεge wyε metóó ne Kras, défage yέ genó, ne tenegege ne εshyε̄. ¹⁴ Ne yéndégeno εyigέ depyε̄é, b̄ogé gejeé né mmu matóó nyú.

¹⁵ Ne aη̄me ba, dékaá nnó gébége me ngare mekomej̄óó né Akaya, Stefanas ne b̄óó abi alu né gepú j̄ií ne ab̄óó mbe afyε̄é metóó ne Kras ne achyε̄é ntó gemé gebw̄o geko mampoógé b̄óó Ε̄σωω̄. ¹⁶ Ne nchyεge enyú majyε̄é nnó déwúgέ ne uf̄óó b̄óó bina, dépyε̄é utóó ne εbw̄ó ne yéndémuú ayi apyε̄é utóó ndere εbw̄ó apyε̄é.

¹⁷ Metóó εḡóó mme gétúgέ Stefanas εbw̄ó ne F̄otunatos ne Akaikos áchw̄óó fa. Ε̄bw̄ó ápoó me wyε ndere mb̄ogé enyú déb̄o débe fa dépoge me. ¹⁸ Ε̄bw̄ó áfyε̄ me εshyε̄ wyε ndere áfyε̄é enyú ntó εshyε̄. Chyεgέ enógé mbaá uf̄óó b̄óó bina.

¹⁹ Machomele b̄óó Kras ayi álú né gebage mewaá Ε̄sya álóó enyú matame. Akwila ne Priska chónchó ne εchomele b̄óó Kras ewé elú né gepúgέ bw̄ó aké me ntame enyú b̄óó Ata chánéné. ²⁰ Aη̄me bi álú wéna ako álóó enyú matame. Yéndémuú nyú átame nte, atyaá ji.

²¹ Me P̄ol ne nsame matame mina ne εbw̄ó wa me mb̄óó.

²² Mb̄ogé muú ab̄óó f̄ó gejeé ne Ata Jis̄os Kras, ube ube ne ji. Nn̄emmyε̄ nnó Ata se Jis̄os Kras achwó wáwá.

²³ Nn̄emmyε̄ nnó Ata Jis̄os alere enyú galógáló.

²⁴ Me mb̄óó gejeé ne enyú ako néndé ε̄sé ako décho mmyε̄ ne Kras Jis̄os. Amen.

**Ἡμεῖς ἀγαπᾷμεν ἡμεῖς ἐπεὶ εἶπεν Πῶλος
ἀσάμει μβαά ἐχόμελε βῶσ
Κρασ νὲ
Κῶρεντ**

*Πῶλος ἀτάμεγε Ἐσωῶ ne ἀνενημμε γέτúγε
ἐχόμελε βῶσ Ἰῆσῶς νὲ Κῶρεντ*

¹ Με Πῶλος μὲν Ἐσωῶ ἀγυᾶά ννὸ μβε ἠγβά Κρασ Ἰῆσῶς νδερὲ ἵ ἀκὲλεγε, ne nsamé ἠγε γίνα. Ἐσὲ ne μενημε σὲ Τιμῶτι δέλωσ ἐνυῦ ματάμε. Ντῶμὲ ἠγε γίνα ἕτα νυῦ ἐχόμελέ βῶσ Ἰῆσῶς νὲ μελω Κῶρεντ ne βῶσ Ἐσωῶ ἀκο ἀβὶ ἀλὺ νὲ gebagé mewāá Akaya. ² Ννενημμε ννὸ Ντε σὲ Ἐσωῶ ne Ἀτά Ἰῆσῶς Κρασ ἀλέρégε ἐνυῦ γαλόγάλὸ ne ἀπυε ἐνυῦ δέβε nesῶ ne ἀτε.

*Ἐσωῶ ἀφύεε βῶσ μετῶσ νὲ ματί μακο ἀγί
ἀγνε ἐφωγυαλέ*

³ Δέταμέγε Ἐσωῶ μὲν ἀλὺ Ἐσωῶ ne ντε Ἀτά σὲ Ἰῆσῶς Κρασ. ἵ ἀλὺ ντε ἀγὶ ἀγενὲ βῶσ meshwe, ne Ἐσωῶ μὲν ἀφύεε βῶσ μετῶσ ματιμάτι. ⁴ ἵ ἀφύεε ἐσὲ μετῶσ νὲ γένδὲ ἐφωγυαλέ ἕωὲ ἐσὲ δέγε ne ννὸ ἐσὲ ντὸ δέκαά νδερὲ δέφυεε βῶσ ἀβὶ ἀγενὲ ἐφωγυαλέ μετῶσ. Δέκὲ δέφυεε ἐβῶσ μετῶσ, δέφυεε ἐβῶσ μετῶσ wye νδερὲ Ἐσωῶ ἀφύεε ἐσὲ. ⁵ Wye νδερὲ ἐσὲ δέγενὲ ἐφωγυαλέ δῶσ γέτúγε δέχόμε μμμε ne Κρασ, μβῶντὸ ne Ἐσωῶ ἀφύεε ἐσὲ μετῶσ gbene γέτúγε δέχόμε μμμε ne Κρασ. ⁶ Νδερὲ ἐλὺμβῶ, μβῶγὲ ἐσὲ δέκὲ δέγενὲ ἐφωγυαλέ, ἐλὺ λέ ννὸ Ἐσωῶ ἀφύεε λέ ἐνυῦ μετῶσ ne ννὸ ἀφερὲ ἐνυῦ νὲ ἐφωγυαλέ gabo. Ne μβῶγὲ Ἐσωῶ ἀφύεε ἐσὲ μετῶσ ἐλὺ λέ ννὸ ἐσὲ ντὸ δέφυεε ἐνυῦ μετῶσ ne ννὸ ἐνυῦ δεβῶ ἐshye δέκὸγὲ μετῶσ δέγε ne gefógε ἐφωγυαλέ ἕωὲ ἐσὲ δέγενὲ. ⁷ Μετῶσ ἕωὲ ἐσὲ δένερὲ ne ἐνυῦ ἐνυίγὲ fῶ νένδὲ δέκαά ννὸ νδερὲ ἐνυῦ δέγενὲ ἐφωγυαλέ ne ἐσὲ χόνχο, Ἐσωῶ ἀφύεε ne ντὸ ἐνυῦ μετῶσ wye νδερὲ ἀφύεε ἐσὲ.

⁸ Ἀνημε σὲ, δέκὲλεγὲ ἐνυῦ δέκαά gefógε ἐφωγυαλέ ἕωὲ ἐσὲ δέγενὲ νὲ gebagé mewāá Ἐsya. Ἐσὲ δέκπε νὲ ἐφωγυαλέ ἕωὲ ἐρωῶσ ἐσὲ mamkpa ne ἐπυε ἐσὲ δεβῶ defere μετῶσ ννὸ δέβεε σὲ ἀβε. ⁹ Ἐβὸ ἐλὺ wye ἐκὲ λέ mpa ne asῶσ ννὸ ἀβὸ manwa ἐσὲ. Ἰέμβῶ ἕwena ἐπυε ννὸ ἐκάγὲ ἐσὲ δέλιγὲ μμμε ne gemεge σὲ ἀμβῶσ, δέλιγὲ ἐλὲ μμμε ne Ἐσωῶ μὲν

ἀπυε βῶσ ἀkwilegέ νὲ negbo. ¹⁰ ἵ ἀφερὲ ἐσὲ νὲ manoῦ negbo. ἵ ἀφερεge ne wye ἐσὲ νὲ ἐφωγυαλέ. Ne ἐσὲ δένερὲ μετῶσ ne ἵ ννὸ ἀφερεge ne wye ἐσὲ νὲ ἐφωγυαλέ ferege. ¹¹ Ἐνυῦ ντὸ πόγὲ δένενημμε γέτúγὲ σὲ. Δέπυεγὲ μβῶ, gejamégε βῶσ ἀνενημμε ne μμμε γέτúγὲ ἐσὲ ne Ἐσωῶ ἀwυῦ ne μμμεμενε ne ἐγί μβῶ ἀλέρὲ ἐσὲ γαλόγάλὸ ne gejamégε βῶσ ἀτάμεγε ne ἵ γέτúγὲ γαλόγάλὸ ἀγὶ ἵ ἀλέρὲ ἐσὲ.

*Ἰλά βὶ Πῶλος ἀkwερε νδῶ neke nīi álá ma jye
σὲ νὲ Κῶρεντ wῶ*

¹² Γενὸ ἐγίγὲ ἐσὲ dedoῦ ἐβῶσ ἕwome gelú ννὸ, μετῶσ σὲ ἀγarege ἐσὲ ννὸ δέλὺ πόπο νὲ γένδὲγενὸ ἐγίγὲ ἐσὲ δέπυεε fa mme, chacha gebégε δέλὺ ne ἐνυῦ, ne déjógε wye wáwálé. Ἐσὲ δέλι fῶ μμμε νὲ δένγαρέ ἀkwāá wῶ, δέλι λέ μμμε νὲ utó βὶ utanegé νὲ γαλόγάλὸ ἀγὶ Ἐσωῶ ἀλереge ἐσὲ. ¹³ Γενὸ ἐγίγὲ ἐσὲ désame νὲ ἕτα ἐνυῦ ἐλέ γενὸ ἐγί gelú ἐσὲ μετῶσ δέβὶν γενὸ wῶ. Ἰέ ἐλέ ἐνυῦ dela dékaá gefoge βῶσ ἀβὶ ἐσὲ δέλυ χανένὲ wῶ, ἐσὲ δένερὲ μετῶσ ννὸ βὶν ἕμα ἐνυῦ δέκάγὲ ne ἐσὲ χανένὲ. ¹⁴ Ne νὲ βὶν βὶ Ἀτά σὲ Ἰῆσῶς Κρασ ἀchwῶσ, dedoῦ ne ἐβῶσ ἕwomé γέτúγὲ σὲ wye νδερὲ ἐσὲ ντὸ dedoῦ ne ἐβῶσ ἕwome γέτúγὲ νυῦ.

¹⁵ Νδερὲ nwya ἕme βίνα νὲ μετῶσ, με μβῶ nshuú me ννὸ nchwῶσ nge ἐνυῦ, ννὸ ἐνυῦ δεβὸ mejé magbe apea. ¹⁶ Με μβῶ nshuú mangε ἐνυῦ gebégε nké jyé Macedonia ne gebégε me nké nkeregé meso ννὸ ἐνυῦ dépoῦ me njye νὲ gebagé mewāá Judiya. ¹⁷ Νδερὲ me nshuú μβῶ nla chwῶ σὲ wῶ, ννὸ me μβὸ ndoῦ μβῶ λέ manaá ndoῦ maweé? Wāá ννὸ me nlu μβῶ ἐλέ ἐκὲ μὲν mme, μὲν ἀκάμεγε “Ἐh! Ἐh” ne “Ἰgba! Ἰgba” gebé gemaá? ¹⁸ Τε mbaá Ἐσωῶ ἀgarege wáwálé mekomejῶs ἀγὶ ἐσὲ δέγαρε ἐνυῦ ἀπό nya fῶ “Ἐh ne ἠgba.” ¹⁹ Ἰῆσῶς Κρασ Μαά Ἐσωῶ μὲν Silas, Τιμῶτι ne me dégaré ἐνυῦ ἀβῶ wuú ἀπό fῶ μὲν ἀγὶ ἀjógε ἕh ne ἠgba gebé gemaá. ἵ ἀλὺ λέ “Ἐh” ἀγὶ Ἐσωῶ. ²⁰ Ἰῆσῶς ne ἀλὺ μὲν ἀγὶ ἀλέρεge ννὸ Ἐσωῶ akame ννὸ, “Ἐh” νὲ mbaá γένδὲγενὸ ἐγὶ ἵ ἀνέμενο. Γε Ἰλά βὶ ἐσὲ déjógε ννὸ, “Amen” νὲ mabῶ Ἰῆσῶς ne déchyεge ἠgῶ mbaá Ἐσωῶ μβῶ. ²¹ Ἐσωῶ Ἰμβῶ ne ἀπυε ἐσὲ ne ἐνυῦ χόνχο δέτε ne ἐshye νδερὲ δέχόμε μμμε ne Κρασ. ἵ ne ἀφύεε ἐσὲ

nnó debe bɔ́ bií, ²² ndere afyɛ́ esé Mendoó Ukpea né matɔ́ nkane gelo jíí. Mendoó wuú ewémbɔ́ elérége nnó esé désele nye unó bi Esɔ́wɔ́ achyɛge bɔ́ bií.

²³ Me nkuú Esɔ́wɔ́ ndere nte sé wa, nnó genó eyigé me njógé gelú wáwálé. Ula bi me nla mma kere sé ewú mbɔ́ né Kōrent wó úlú nnó ékágé metɔ́ usɔ́ wa epye enyú débɔ́ efwyale. ²⁴ Esé démmye fɔ́ nnó déma degaré enyú genó eyigé débɔ́ mamfyɛ metɔ́ wye, néndé enyú détene me ne eshye né genó eyigé défyɛ́ metɔ́ wye. Esé dékelege lé nnó décho mbwa ne enyú dépyege utɔ́ ulua nnó enyú débɛ ne nechɔ́chɔ́.

2

¹ Getú eyigémbɔ́, ne me mkpe jɔ́ nnó mmagé keré sé eta nyú néndé nchwágé mpyɛ́ nye enyú déla ne mesome. ² Me pyegé matɔ́ ásgé enyú, ndé bɔ́ cha abeé abi ápye metɔ́ egɔ́ me? Wye lé enyú abi mpye déla ne mesome ne débéé. ³ Ge ula bi me nsame gefógé ηwe yimbɔ́ eta nyú mbɔ́ nnó ékágé nchwágé ewú, bɔ́ abi álu mampye nnó metɔ́ egógé me, ápye metɔ́ esógé lé me sɔ́. Ne nkaá chánéné nnó metɔ́ eké egɔ́ me egɔ́ ntó enyú ako. ⁴ Nsa enyú ηwe yina ne ubalé ne mesome né metɔ́ ne manse né amɛ. Ula bi me nsame ji upó fɔ́ nnó mpye matɔ́ asɔ́ enyú, úlú élé nnó mpye enyú dékaá gejamégé gejeé eyigé me mbɔ́ ne enyú.

Menjme ayi ápye gabo débɔ́ manjíi ji nte

⁵ Mbɔ́gé muú fɔ́ né geluage nyú achwɔ́ ne efwyale, apye fɔ́ me nwú ubalé ndere enyú ako déwuú wó. Me njógé mbɔ́ ékágé ebe nnó me mma jɔ́ ewu dɔ́ wó. ⁶ Ndó ayi enyú gejame déshulé muú yimbɔ́ akwané. ⁷ Ndere elúmbɔ́, jigénté gyeé ayi ji apyɛ́, défyɛ́ ji metɔ́ nnó ékágé ji ála meshwemeshwe abɔ́ gepwa. ⁸ Ne nnene enyú mmye nnó dema délere ji nnó délu gboó wye ne ji. ⁹ Ula bi me nsame enyú ηwe yimbɔ́ úlú nnó mfwɔ́ré enyú mbɔ́gé dépye yéndégenó eyigé me ngaré enyú nnó dépye. ¹⁰ Yéndémuú ayi enyú déjigénté gye ayi ji apye, me ntó njigé ji nte. Me njigénté gabo muú chacha mbɔ́gé mechɔ́ ebégé nnó me njíi ji nté né galógáló nyú. Ne mpye mbɔ́ né mbe ushu Kras, ¹¹ nnó ékágé danchɔ́meló

abɔ́ esé déndó néndé dékaá me nkyaá ayi alu ji metɔ́.

Utɔ́ Kras ebi esé dépye úlú eké gebe gelógéló né eta Esɔ́wɔ́

¹² Gébége me nkwané né melɔ́ Truus, Ata apye me nge meti mangaré abya melóméló Kras. ¹³ Yémbɔ́ metɔ́ wa echyɛ́ me efwyale néndé menge fɔ́ menjme sé Titɔ́ wye wó. Ndere elúmbɔ́, nlya kpe ebwɔ́ nfe né melɔ́ Masedonia.

¹⁴ Yémbɔ́ matame mabe ne Esɔ́wɔ́. Ji ammye apwɔ́ ne ase esé bɔ́ denɔ́ bií dékéne déjye ne ji gétúgé déchome mmye ne Kras. Ji aselé esé apye bɔ́ ákage dépɔ́ré Kras né yéndé mbaá ayi déjyɛ́ ne depɔ́ etiré mbɔ́ désanenge déjyɛ́ eké gebe gelógéló. ¹⁵ Genwáge esé gelú eké gebégé elu ewé ásgɔ́ né mewɛ Kras achyɛgé mbaá Esɔ́wɔ́. Bɔ́ abi Esɔ́wɔ́ áwené gemége bwɔ́ áwuú geji cha ne abi ánome mme detú áwuú geji cha. ¹⁶ Né mbaá bɔ́ abi ánome mme detú esé delú eta bwɔ́ eké geboboge gebe eyi gechwɔ́ ne negboó. Né mbaá bɔ́ abi Esɔ́wɔ́ awené gemége bwɔ́ delú eta bwɔ́ eké gebe gelógéló eyi gechwɔ́ ne genwá. Ndere elúmbɔ́, ndé muú akwane mampye gefógé utɔ́ bina? ¹⁷ Esé depɔ́ fɔ́ bɔ́ abi ágbarege meko mejɔ́ Esɔ́wɔ́ byabya eké genó gesé ndere bɔ́ abifɔ́ ápyɛ́. Yémbɔ́ gétúgé Esɔ́wɔ́ atɔ́me esé, esé dégarege ji ne matɔ́ sé mmu pópó né mbe ushu wuú ndere baá utɔ́ Kras. Esɔ́wɔ́ alu ntesɛ esé.

3

Menomenyɛ́ meke epwɔ́ ewé gekwene

¹ Nnó esé démagé lɔ́ mbɔ́ élé mamfɛge gemége sé? Waá nnó esé dékelege nnó muú fɔ́ asá ηwe ayi afɛge esé atɔ́ eta nyú, yé ayi nnó enyú désa défégé esé ndere bɔ́ ne ate ánlere abifɔ́ ápyɛ́? ² Ngba, enyú ambɔ́ delú eké bɔ́ ηwe abi áfégé esé. Genwáge nyú gelú eké bɔ́ ηwe abi asamé né mmu matɔ́ se, yéndémuú ákagé kú abi akaá utɔ́ ulúúlú bi esé dépyɛ́. ³ Enyú délere nnó delú eké ηwe ayi Kras asamé atɔ́me esé déchwɔ́ ne ji. Asá fɔ́ ηwe yina ne genógé ηwe wó, asá lé ne Mendoó Esɔ́wɔ́ muú alú mebe. Asá fɔ́ ji né ubaré mataá wó, asá lé né mmu matɔ́ akwaá.

⁴ Esé dékage jɔ́ unó bina ndere déneré metɔ́ ne Esɔ́wɔ́ gétúgé genó eyigé Kras

menyammye sé. ¹¹ Né genwágé sé geko fa mme, délu wye né mmu efwyale ewé echwó ne negbo gétúgέ dékwólégé Jisós Kras. Epyembó nnó bós ágene genwágé Jisós né menyammye sé ayi alá abeé fó te kwyakwya. ¹² Ewéna eléré nnó, esé dékame negbo nnó enyú debó genwá eyi gélagé byé.

¹³ Muú fó ájóó né ηwe Esowó aké, “Me mfyé metóó ne Esowó gétú eyigémbó ne njóó.” Esé ntó delu mendoó ema ne ji, ewé epye esé défyéé metóó ne Esowó getú eyigémbó ne déjóó. ¹⁴ Esé dékaá nnó Esowó muú apye Jisós Kras akwilé né negbo, apye nye ntó esé dékwilé né negbo chónchó ne Jisós, ase esé chónchó ne enyú déchwó détene né mbe ushu wuú jimbóó. ¹⁵ Efwyale ewéna meko elú lé né galógáló nyú. Ndere elúmbó, Esowó alerege nye galógáló wuú mbaá bós gejamé gejamé. Ewémbó epye nye ebwó atamege ji, ne ji abóó nye ηgá.

Esé dépwáá fó néndé défyéé wye metóó ne Esowó

¹⁶ Ndere unó bina ulú mbó, esé débéeé fó ne gepwa. Ye elé menyammye esé akwóó ajyéé, Esowó achyegé mandoó sé utó yéndé bií. ¹⁷ Efwyale ewé esé dégene mbó nana elú lé gachyéé ne ebelege ye, yémbó echwóó lé esé ne gekpekpegé ηgá ayi apwóó amu ne abeé te kwyakwya. ¹⁸ Esé défyéé fó amé né unó bi dégene, défyé lé amé né unó bi dela dékágé gé ubi. Ula ulú nnó unó bi esé dégené ubeé lé né mboó gébé. Yémbó ebi esé délá dégené ubi ne ubeé te kwyakwya.

5

Menyammye meke asele nye melu ayi gekwene

¹ Menyammye sé fa mme alú eké maá geto ayi déjwálege wyeé. Dékaá nnó mbógé amugé maá gepú yina, Esowó achyegé esé ayicha né mfaánebuú déjwólé wyeé. Akwaá fó wó átenege ji wó, elé Esowó jimbóó ne átenege ne gebéé wyeé te kwyakwya. ² Esé déshwaá meshwa né genwágé sé yina nana, ne déshyage nnó Esowó afye esé menyammye sé ayi meke ayi atanegé né mfaánebuú ndere afyéé muú ndeé meke. ³ Gétúgέ nnó yé dégbo lé gboó afyegé esé menyammye yimbó ayi mfaánebuú, esé débéeé fó gejóógené. ⁴ Ndere

esé delú né menyammye yina ayi alu eké maá geto, déshwaá meshwa gétúgέ déwuú ubale, deshwaá fó nnó dékelege mangbo. Dékelege elé nnó Esowó achyéé esé menyammye ayi abeé te kwyakwya nnó áse mélú ayi ágboó. ⁵ Esowó jimbóó ne akpome esé mmye né mechó ewéna, ne achyéé esé Mendoó Ukpea ndere genó eyigé ji áchoó utó né mbaá genó eyi gechwóó.

⁶ Ndere elúmbó, esé dékaá wáwálé nnó Esowó achyegé nye esé menyammye ayi meke, néndé te mbaá esé delú mebe né menya sé yina, neke neshya esé dós mambe né mbe ushu Ata. ⁷ Ndere esé délu fa mme, delú mamfyege metóó ne ji, epófó mangene ji ne amé. ⁸ Esé débóó eshye né metóó ne dékelege nnó délyaa menyammye yina, déjye né meló sé débé ewú ne Ata Jisós. ⁹ Ndere elúmbó, yé delú né menyammye yina, yé ayi né, esé demuame lé nnó dépye metóó egógé ji. ¹⁰ Néndé esé ako debó mantene unóó mpa né mbe ushu Kras. Ji ajwálege nye né geluógé mpa, asó mpa yéndémuú. Ne yéndémuú abóó nye nsa né galógáló yé gabogabo ayi apyéé gébégé ji alú né menyammye yina fa mme.

Kras apye bós akerege né nesó ne Esowó

¹¹ Te mbaá esé dékaá nnó Ata ne alú muú ayi esé débóó mamfógé, dékpeage bós mbó nnó ákame ne abya melóméló Kras. Esowó akaá ufóó bós abi esé delú ne mbelé uméé nnó yé enyú ntó dékaá chánéné né mmu matóó nyú. ¹² Esé démmye fó nnó déma défegé gеме gese eta nyú. Demmye elé nnó enyú debé ne ula bi dékágé dógé ebwó ewóme gétúgέ sé, nnó enyú débé ne meko manshuú mbaá bós abi ábwegé mmye gétúgέ dékpakpa ate bós epófó gétúgέ awyaa gepó gelógéló. ¹³ Elú eké enyú déferege nnó mekpó epó esé chánéné. Yé makpo ápó esé chánéné, elú lé gétúgέ dékelege nnó dépye Esowó abó ηgá. Yé makpo alu esé chánéné elú lé né galógáló nyú. ¹⁴ Gejee eyigé Kras abóó ne esé ne getene esé dépyeé yéndégenó, néndé esé dékaá nnó ji agbo gétúgέ bós ako. Ndere elúmbó, esé ako dégbo chóncho ne ji. ¹⁵ Kras agbo gétúgέ bós ako nnó bós abó genwá eyigé ji achyegé, ábegé fó abe mampyegé elé unó bi ugóó

ebwó metóó, ápyege lé unó bi ugóó ji metóó. Ji ne agboó ne akwilé né negbó gétúgé bwó.

¹⁶ Ndere elúmbó, eló nana eyjegé mbe esé dépele sé bóó né mashu ndere bóó mme ápyeé. Mbó ne dépele nya Kras ne nana dépelé sé ji mbó. ¹⁷ Ewéna etene nnó muú achogé mmye ne Kras, alaá muú meke. Genwá eyi gekwene gekóó me, gege yé eyi geké gechwó. ¹⁸ Unó bina uko elé Eṣṣwá ne apyee ubi. Ji muú apyee esé dékeré né nesó ne ji gétúgé genó eyi Kras apyee, ne achyee esé utóó bi dépyee bóó akerege né nesó ne Eṣṣwá. ¹⁹ Mekomejóó ayi esé dégarege alú nnó, Eṣṣwá ake ne Kras apyee bóó áge meti ákere né nesó ne ji. Ji ágbáregé sé ebwó nnó alú gyee né gabo ayi ebwó ápyeé. Elé mekomejóó yina ne ji afyee esé né amu nnó dégarege bóó ndere ji apyee bóó akerege né nesó ne ji.

²⁰ Getú eyigémbó ne esé delú bóó dentóó Kras. Ne esé dekpeage enyú né unó bina wye ndere Eṣṣwá jimbóó abó ajóge ne enyú. Ne dékpane enyú geka gétúgé Kras nnó dékeré né nesó ne Eṣṣwá. ²¹ Gétúgé esé, Eṣṣwá apyee Kras muú ayi alá pyee yé gabo wó ala muú mebo nnó esé déke ne ji, débe cho né mbe ushu Eṣṣwá wye ndere ji Eṣṣwá alú.

6

Pól agaré efwyale ewé ji ágene ndere apyee utóó Eṣṣwá

¹ Ne ndere ate bóó abi apyee utóó chónchó ne Eṣṣwá, esé dekpeage enyú nnó ékáge dépyee genó eyi gepyee galógáló ayi Eṣṣwá alerege enyú ano mme detú. ² Eṣṣwá ajóó nya wye ndere ásamé né mmu nwe wuú nnó “Bií bi me nlú manleré enyú galógáló ukwónégé, me nwú mmyemenene nyú, bií bi me nlú mawené gemége nyú ukwónégé, mpoó enyú.” Wúgé, gébé eyigé Eṣṣwá alerege bóó galógáló gekwóne. Wúgé nana elé gébé eyigé Eṣṣwá awenege gemége bóó.

³ Esé dépyee fó genó eyi gegbeé muú fó meti manchwó mbaá Eṣṣwá nnó ékáge genó fó gebe gyee né utóó bi esé dépyee. ⁴ Yémbó yéndégenó eyi gepyee eta sé, esé délerege wye nnó delú baá utóó Eṣṣwá. Dekoge metóó né ubale ebi déwuú, degene efwyale ufóó ufóó, unó ulí esé mangé,

ne gébé eyigé fó efwyale ebanege esé. ⁵ Atulé esé, áfyee esé denó, áchwó esé ne mammye, dépyee matóó ami mapwóó eshye esé, débelege mpe, débelege mesa, yémbó dékogé wyeé metóó. ⁶ Débélé genwáge sé pópó, dékáge depóré Eṣṣwá chánéné, dékogé metóó, délerege bóó galógáló, Mendóó Ukpea egbeé esé mmye ne délerege bóó gejeé wáwálé. ⁷ Esé dégarege bóó genó eyi gelú wáwálé, dépyee unó né utóó bi Eṣṣwá achyee esé. Unó bi esé dépyee cho né mbe ushu Eṣṣwá ulú eké unó ummye ebi esé déselé dénmeé umye ne ebi dégbéé menyammye sé né depóré Eṣṣwá. ⁸ Esé dépyee wye utóó Eṣṣwá yé elé bóó abifó anóge esé, abifó ábayaá esé. Bóó abifó áfegé esé, abifó achóó esé mabó. Bóó abifó ájógé nnó esé délú bóó gebyó yémbó esé dégarege wye wáwálé. ⁹ Bóó abifó ájógé áké esé delú kpe bóó waá yémbó bóó ákaá esé yéndé mbaá. Dekoge né manóó negbo yémbó delú wyeé abe. Achyee esé efwyale yémbó áwa fó esé wó. ¹⁰ Yé elé bóó ápyee nnó esé debe ne mesome, delu wyeé ne nechóchó yéndégébé, elú eké delú mbya yémbó dépyee gejamége bóó abóó gefwa. Elú eké depó yé ne genó gefó yémbó dewyaá unó uko.

¹¹ Anme ba bóó Kōrent, esé dégaré enyú yéndégenó eyi gelú esé né uné. Esé denene matóó se fuú eta nyú. ¹² Esé fó wó délyaá manleré enyú gejeé wó, elé enyú ne délyaá manleré esé gejeé. ¹³ Me njógé ne enyú nana ndere baá ba. Nenege matóó nyú eta sé ndere esé ntó dénené ne eta enyú.

Dékege fó gekage neke gemaá ne bóó abi dlá fyee metóó ne Kras wó

¹⁴ Dékege fó geka neke gemaá ne bóó abi alá áfyee metóó ne Kras wó. Genó eyi gelu cho genyee mbó dejeé ne genó eyi gelu gyee nnó? Waá gengbó gebéé mbó mbaá ama ne gemua nnó? ¹⁵ Kras ne danchómeló abeé mbó meko ama nnó? Muú ayi afyee metóó ne Kras ne muú ayi alá áfyee metóó ne Kras wó áchome mbó mbwa nnó? ¹⁶ Echa Eṣṣwá ebeé mbó meko ama ne aló uka nnó? Néndé esé delú echa Eṣṣwá muú alú mebe. Elú wye ndere Eṣṣwá jimbó ajóó aké, “Me njwólege nye ne ebwó, nkene ne ebwó, me mbeé nye Eṣṣwá bwó, ne ebwó ábeé nye bóó ba.” ¹⁷ Ndere elúmbó Ata aké, “Tanenge né

geluage bwó, défa mbwa ne ebwó. Détagé fó genó eyi gewyaá deba. Dépyegé mbó, me nselé nyε enyú. ¹⁸ Me mbéé nyε Nte nyú ne enyú débéé nyε baá ba abi andeé ne abi ande. Mbó ne Ata Muú Apwóó amu ajóó.”

7

¹ Añme ba, te mbaá Esówa anyémeno nnó apyε unó bina eta sé, shwonege amu né yéndégenó eyi gepyεé nnó menyammyε ne matóó sé áβεγέ fó póπό. Dénógé Esówa, dépyε genwágé sé gebε póπό gekwane ndere Ji akélege.

Pál alu ne nechóchó gétúgé εchomele bóó Jisós né Kōrent akwóré matóó bwó

² Nenegé matóó nyú eta sé, esé dépyεé fó muú fó gabo wó. Esé déchwó fó muú fó mekpo wó. Ne esé dényεé fó muú fó upwóó wó. ³ Me njógé mbó, epófó nnó me nké enyú delu gyεε, néndé me mbó me mbe ngaré enyú nnó enyú delu esé metóó chi chi chi. Yé dégboó yε delú mebe, esé ne enyú delu wyε ulua. ⁴ Me nfyε metóó ne enyú gbene, ne nwyaá gempóge gétúgé nyú. Enyú défyε me metóó, yé elé esé dégené εfwyale me nwyaá nechóchó dóó.

⁵ Yé gébége esé dékwone meló Masedonia, yé mmyε dégbeé cháchá wó. Bóó áchwó esé ne εfwyale matimati. Wena bóó áwamege ne esé, né mmu matóó se déwyaá εfó. ⁶ Yémbó Esówa muú afyεé bóó abi awyaá gepwa metóó εshyε, afyεé esé εshyε ndere Titós achwóó. ⁷ Esé débóó fó εshyε wyε elé gébége ji achwóó wó, debó ntó gébége ji agaré esé ndere enyú ntó défyεé ji εshyε. Agaré esé ndere enyú déshyagé mangε me, ne ndere enyú désomege dóó né gyεé ayi dépyεé. Agaré ntó esé ndere enyú dékpome mmyε manga me. Nwúgé mbó metóó εgó me ne enyú dóó.

⁸ Yé εβε elé nnó ηwe ayi me mbó nsame enyú, apyεé enyú débó mesome, me nsome fó ndere nsame ji wó. Me mbó nlú ne mesome gébége ngene nnó ηwe yémbó apyε enyú debó mesome né mboó gébé. ⁹ Nana metóó εgóó me, epófó gétúgé me mpyεé enyú debó mesome elú lé gétúgé mesome εwémbó pyεé enyú dékwóré. Gé gefógé mesome εwé Esówa akélege mbó. Ndere elúmbó, esé dépyε fó enyú debó únómé wó.

¹⁰ Mesome εwé Esówa akélege pyε lé nnó Esówa áwene gemége muú. Gefógé mesome εwéna εchwóó fó ne achyε me. Yémbó mesome εwé bóó mme εchwóó ne negbo.

¹¹ Gegé yé gefógé utóó ebi mesome εwé εgóó Esówa metóó pyεé eta nyú. Pyε enyú dese mechó εwéna ne εshyε, pyε enyú déwyaá metóó manleré nnó enyú depó ne ebwó né mechó εwémbó. Pyε metóó εsó enyú ne majya abwólé enyú mme, pyε enyú déshage nnó debe meko ama ne me, pyε enyú dékpane gechyεé mampyε genó eyi gelú cho. Pyε enyú dékpome mmyε manchyεé εfwyale mbaá muú ayi apyε gyεé. Pyε enyú déleré né yéndé meti nnó enyú depó ne ebwó né mechó εwéna.

¹² Ndere elúmbó, yé elé me nsame ηwe yina, nsa fó gétúgé muú ayi apyεé gabo yina wó. Yé εβε lé gétúgé muú ayi agene εfwyale gétúgé gabo yimbó. Nsa lé nnó mpyε enyú dékaá né mbe ushu Esówa gefóó eyigé dékpane gechyεé mampóó esé. ¹³ Getú eyigémbó, enyú défyεé esé εshyε.

Ne genó eyigé fó eyi gepyεé metóó εgóó esé elé gétúgé metóó megómegó εwé Titós abóó gétúgé enyú ako dépyε metóó ekwene ji mmu. ¹⁴ Me mbó ngaré Titós gefóó eyigé me nwyaá gempóge gétúgé nyú. Enyú déchyε me mekpo unóó wó. Ne wyε ndere geno eyigé me ngaregé enyú yéndégébé gelú wáwálé, mbántó ne unó bi esé dédoó εbwó εwóme gétúgé nyú né mbe ushu Titós ulú wáwálé. ¹⁵ Titós ama abó gejeé ne enyú ako dóó ndere ji atεé gefóó eyigé enyú debó déwuú ne ji, ne ndere enyú déselé ji déweré ne εfó metóó. ¹⁶ Ne nana metóó εgóó me ne enyú gétúgé me nnere metóó wa meko ne enyú né mbaá yéndégenó eyigé dépyεé.

8

Gefóó eyigé bóó Esówa áchyεgé εchyε

¹ Añme sé, esé dékélege mampyε enyú dékaá gefó eyigé machomelé bóó Jisós né Masedonia áleré galógáló Esówa né genwá gebwó. ² εfwyale εwé ebwó ágene eja dóó εte ebwó né mmuameno yémbó áwyaá wyε metóó megómégó gbene εwé pyεé ebwó áchyεé εchyε byagebyage yε lé ebwó álú gekpo. ³ Ebwó áchyεé εchyε ndere ebwó áwyaá, ne nkágé garé nnó eja kpaá epwóó

amu, ne áchyeé yé muú akpea ebwó wó. ⁴ Ashií nene esé mmye nnó dépye ebwó ntó ágé meti mampógé bád Esòwò. ⁵ Genó eyigé ebwó ápye, gepwò ndere esé debó défere. Ebwó abò kpe mbe áchyeé gemenge bwó mbaá Ata Esòwò ne áwyaá metó mampye genó eyigé Esòwò akélege, áchyeé gemenge bwó eta sé. ⁶ Titòs ne aló ula manse echye ewéna né geluagé nyú nnó dépoó ubya bò né Jerosalem. Getú eyigémbò, esé dékpea ji nno akéré áchwò apóó enyú déneré mampye gecháchége utóó bina. ⁷ Enyú delu menò mbe né yéndé meti mamfyé metóó ne Esòwò ne eshye, mangarége depòré Esòwò chánéné, mankágé wáwálé ayi alu wyeé chánéné, manchyéé gemenge nyú geko mampye utóó Esòwò, mamboge gejeé ne esé dád, esé ntó dékélege nnó enyú ntó débè menò mbe né mechò manchyége echye ewéna ne matóó nyú mako.

⁸ Me njógé mbò, epófó nnó ñmèrege enyú mekpo mme nnó débò mampyégé mbò. Me ngarége lé enyú nno bád abifò ákpane géchyeé ápoógé ate. Ne nkélege nnó nkaá ndere enyú ntó débòó gejeé wáwálé ne bád abifò. ⁹ Enyú ambòó dékaá galógáló ayi Ata sé Jisòs Kras alere. Ji abò awyaá gefwa, yémbò akwe gekpo né galógáló nyú, nnó gétúgé gekpo eyigé ji akwene enyú débè ne gefwa.

¹⁰ Né mechò ñka yina manchwò, majyéé ami me nchyége enyú malu nnó elú galógáló nnó enyú déneré genó eyigé délóó mampye ñme eniné nju. Enyú ne débòó mbe mampye genó né mechò ewéna ne enyú ntó ne debò delu yé bád mbe abi áwyaá metóó mampyégé geji, ¹¹ nnó déneré mampye utóó bina ne gefógé metóó ewé enyú délóó ula. Ne nerege ubi ne genó eyi déwyaá né amu. ¹² Ne mbógé muú awyaá metóó machyéé, Esòwò aselé genó eyi muú awyaá manchyéé epófó eyigé ji alá pò ne geji.

¹³ Me njógé mbò epófó nnó mpyéé mmye epwyágé bád abifò, enyú déwuúgé ubale. Nkélege lé nnó yéndégenó gebe janja eta enyú ako. ¹⁴ Ne nana ayi enyú déwyaá gejame, kárégé ne bád abi alá pò ne genó nnó ebwó ábége ne gejame, meso gébé enyú dela depò ntó ne genó ebwó ápoó enyú. Dépyégé mbò enyú ako débè janja. ¹⁵ Asá

né mmu ñwe Esòwò nnó, “Muú yi anywere gejamégé menyéé, ábò fò menyéé ayi ajame apwóó ji wó, ne ayi anywere lé gachyéé, abò ayi akwané ne ji kwanegé.”

Pól atò bò Titòs nnó ájye áse echye Esòwò getú jii

¹⁶ Yémbò matame mabe ne Esòwò ndere apye Titòs awyaá gefógé metóó ewé esé déwyaá mampooó enyú. ¹⁷ Epófó wye lé getugé esé dékpea ji ne ji achwóó eta nyú wó. Ji mbòó abò awyaá me metóó manchwò poó enyú, getú eyigémbò ne jimbo abò ashúú me manchwò gé enyú. ¹⁸ Esé détòme mbò ji ne nte menme ayifò. Nte menme yina alu muú ayi bád aféége utóó bií né machomele bád Jisòs ako néndé ji agarége abya melóméló chánchá. ¹⁹ Menò genó ayi fò alu nnó machomele bád Jisòs ntó ájyaá ji nnó esé dékene ne ji ulua dépyége utóó ulúlú bina. Ndere dépyéé mbò uchwóó ne enógé mbaá Ata, ne ulerege ntó nnó esé déwyaá metóó mampógé bád.

²⁰ Ndere dépyéé utóó bina ulua, ewémbò epyennó ekágé muú fò aferé nnó défya delu mmu, défyéé eshye mange nnó ékágé genó fò gebe gyéé né gekpekepege echye ewéna, ewé bád áchyege byagebyage. ²¹ Gétú eyigémbò ne esé démmye nnó dépye lé genó eyi gewyaá enógé né mbe ushu Ata jimbií, dékélegé mampye ntó genó eyi gewyaá enógé né mbe ushu yéndémuú.

²² Ne esé détòme menme sé fò ama nnó achwó ne ebwó. Esé démuá me ji ndòndò ne ndò, ji aléré nnó akpane gechyéé mampye utóó Esòwò. Yé nana ji awyaá metóó mampooó enyú néndé ji afyéé metóó ne enyú dád. ²³ Ne ushuú cháchá Titòs, ji alu lé nte menme ayi ápyéé utóó ulua ne me nnó dépoóge enyú. Ne ate añme abifò na, álú lé bád déntóó abi átané né machomele bád Jisòs ayifò. Utóó bwó uchwóó ne enógé mbaá Kras. ²⁴ Ndere elúmbò, pyége ndere njóó mbò, mampye machomelé bád Jisòs ayifò ákaá nnó enyú débò gejeé ne bád ne nnó ebwó ákaá nnó esé delú cho mambé ne gempógé gétúgé nyú.

9

Elú genó gelógéló mampógé bád Esòwò

¹ Me mpó sé ne genó eyigé mmagé sa enyú né mecho echye ewéna mbaá bɔ́ Ɔsɔwɔ. ² Me nkaá nnó enyú déwyaá metɔ́ manchyéé echye ewéna. Getú eyigémbɔ́ ne me nwyaa gempɔ́gé gétúgé nyú né mbe ushu echomelé bɔ́ Jisɔs né Masedonia nnó enyú echomelé bɔ́ Jisɔs né gebagé mewaa Akaya déwyaá me metɔ́ machyéé echye ewéna te nme eniné njú. Ne gechyéé eyigé enyú dékpane machyéé, gepye gejamé gé ebwɔ́ abifɔ́ ábɔ́ metɔ́ machyé gé ntó. ³ Ne me ntɔ́me aɲme bina eta nyú nnó ékágé gempɔ́gé eyigé esé déwyaá gétúgé nyú gebe lé meno detu. Ebe lé nnó enyú dékpome mmye ne echye nyú ndere me njɔ́ nnó dépyéé nye. ⁴ Mbɔ́gé bɔ́ fɔ́ átanegé mbɔ́ né Masedonia áchwógé ne me ewú, ne ágegé nnó enyú dékpome fɔ́ mmye mantɔ́ eyi nyú nka wɔ́, mekpɔ́ unɔ́ ewé ebeé nye ne esé ne enyú ejame nye dɔ́ néndé me ngaré me ebwɔ́ dɔ́ ndere enyú dékpome me mmye manchyéé. ⁵ Ndere elúmbɔ́, me nferé nnó elɔ́ nnó mkpea aɲme bina abɔ́ mbe achwɔ́ apye enyú dékpome mmye ne echye ewéna, ewé enyú dényéméno manchyéé, nnó ebe lé genó eyigé enyú ambɔ́ déwyaá me metɔ́ manchyéé. Ebe gé fɔ́ eyigé aɲmerege enyú mekpɔ́ mme nnó déchyéé echye.

⁶ Tege nnó, muú ayi apené mbwe gachyéé, abɔ́ ntó mbwe gachyéé, ne muú ayi apene mbwe gejame abɔ́ ntó mbwe gejame. ⁷ Muú aké achyé gé echye, achyéé ndere ji aferé né metɔ́ wuú nnó achyé gé. Achyé gé fɔ́ ne mansé ame eké aɲmerege ji mekpɔ́ né mme. Néndé Ɔsɔwɔ abɔ́ gejeé ne muú ayi achyé gé echye ne metɔ́ megɔ́megɔ́. ⁸ Ne Ɔsɔwɔ akágé chyéé enyú unó bi ujame upwɔ́ yé ndere dékelegé nnó yéndégébé débé ne yéndégenó gejame nnó délerege ulɔ́ melu matimati. ⁹ Wye ndere asamé né mmu nwe Ɔsɔwɔ nnó, “Ji achyé gé echye byagebyage mbaá ubya bɔ́ ne ulɔ́ melu ebi ji alerege, áteé ubi te kwyakwya.” ¹⁰ Ɔsɔwɔ ne achyé gé bɔ́ mbwe ayi apené ne menyéé ayi ebwɔ́ ányéé, ji áchyé gé nye enyú mbwe ayi dékelegé ne apyéé nye ji áwe áfyé gejamé gé mbwe ayi atanegé né ulɔ́ melu ebi enyú délérége bɔ́. ¹¹ Ɔsɔwɔ apye nye enyú débɔ́ gefwa né yéndé meti nnó déchyé gé echye byage-

byage yéndégébé, nnó esé dékpagé echye nyú déchyé gé bɔ́, gejame bɔ́ atamege Ɔsɔwɔ né genó eyigé enyú dépyéé. ¹² Néndé echye ewé enyú déchyéé epye fɔ́ wye lé nnó bɔ́ Ɔsɔwɔ ágené unó bi ubɔ́ ulíí ebwɔ́ wɔ́, epye ntó nnó ebwɔ́ áchyé gé gejamé gé matame mbaá Ɔsɔwɔ. ¹³ Gétúgé enyú déchyé gefɔ́gé echye ewéna, elere bɔ́ ufɔ́ bɔ́ abi enyú délu, ne ebwɔ́ átamege nye Ɔsɔwɔ gétúgé enyú dépyéé genó eyigé abya melómél Kras ayi enyú défyéé metɔ́ wye ákelege. Ne átamege nye ji ntó gétúgé echye ewé enyú déchyé gé ebwɔ́ ne bɔ́ abifɔ́ byagebyage. ¹⁴ Ebwɔ́ ánene nye mmye gétúgé déléré galógál Ɔsɔwɔ né genwáge enyú. ¹⁵ Détamege Ɔsɔwɔ gétúgé echye wuú ewé ji achyéé esé ewé dela dékágé nkane démege.

10

Ɔsɔwɔ ne ajyaa Pɔ́l nnó abe nɲba Jisɔs Kras ne achyéé ji utó

¹ Me Pɔ́l nkpané enyú geká. Bɔ́ ajógé áké gébé gé me mbé gé ne enyú nfɔ́ ame nyú njógé depɔ́ pere ne efɔ́, nlá mpɔ́ ne enyú nfɔ́ fɔ́ ne nsame enyú bɔ́ nwe áto áto. Me nnene enyú mmye né mabɔ́ Jisɔs Kras muú alú nyame ne pere nnó, ² ékágé enyú dépye me njɔ́ mejɔ́ ne meko metometo gébé gé nchwógé ewú. Me nkágé jɔ́ mejɔ́ ne meko metometo mbógé me nkelege manjɔ́ ne bɔ́ abi ájógé nnó esé dépyéé utɔ́ bina ndere bɔ́ mme ápyéé. ³ Elú wáwálé nnó esé delú fa mme yina, ne yé elé delú fa mme, démmyéé fɔ́ be ebi bɔ́ mme ámmye. ⁴ Néndé unó ummye ebi esé démmyéé be ne ubi upɔ́ fɔ́ eké ebi akwaa. Yémbɔ́ esé démmye be ne unó be utó utó bi Ɔsɔwɔ achyé gé esé, ne détyaa malu ujwólé ató ató ayi bɔ́ mawáme sé ábige. ⁵ Détyaa ntó yéndégenó eyi géchwɔ́ ne mbeé manyege, ne eyi getenege ukɔ́ gegbéé nnó bɔ́ ákagé fɔ́ meti Ɔsɔwɔ. Dépyene yéndégenó eyigé bɔ́ áferege, dépyéé ebwɔ́ áwuú ne Kras. ⁶ Mbógé enyú déleregé nnó déwuú ne Kras ne matɔ́ nyú mako, efembɔ́ ne esé dékpomege mmye manleré chuchu mbaá bɔ́ abi alá wuú fɔ́ ne Kras.

⁷ Enyú dépelé unó bi utome ne me elé né mfaá mfaá. Mbógé muú aferege nnó ji alú

muú Kras, abo mamfere cháñéné ákaá nnó esé ntó delú bọ́ Kras ndere ji. ⁸ Yé me mbe elé ne gempogé gachyéé mpwọ́ ndere mbo nlú mambé gétúgέ uto bi Ata achyéé esé, mmye egboó fọ́ me, néndé ji achyéé esé uto bina nnó dénywerege enyú nywerege epófọ́ mantya enyú tyaá. ⁹ Me nkelege fọ́ nnó ebe eké bọ́ ηwe abi me nsame enyú ápyéé mbo lé nnó enyú debọ́ εfọ́ metọ́. ¹⁰ Me njógé mbo gétúgέ bọ́ ajógé aké, “Bọ́ ηwe abi me nsame eta nyú, mejọ́ εwé elú wyéé etoó dọ́ ne etaá bọ́ metọ́.” Aké, “Gébégé mbegé ne enyú nkwenne gebwa, mejọ́ wa ekpene fọ́ bọ́ matu.” ¹¹ Bọ́ bimbo abo mankaá nnó unó bi esé désame eta nyú gébégé dela depọ́ εwú, wyé elé ubi ne esé débégé nyé εwú ne enyú dépyéé.

¹² Yé bií ummaá esé demege fọ́ mmye ne bọ́ abi aké εbwọ́ aηea gemε. Εbwọ́ ámεge lé utó bwọ́ ne ate manleré nnó aηea gemε. Εwéna eléré nnó εbwọ́ álú ukenkené bọ́. ¹³ Né eta sé, esé débéé fọ́ ne gempogé depwọ́ ndere delú mambé. Gempogé sé gekwyage lé né mbaá utọ́ ebi Εσωwọ́ achyéé esé nnó depyegé enyú ntó delu né geluage utọ́ bina. ¹⁴ Te mbaá enyú ntó delú né utọ́ bina, esé débéé fọ́ ne gempogé depwọ́ ndere delu mambé gétúgέ nyú, néndé esé ne debọ́ mbe déchwọ́ kpa te eta nyú dégare enyú abya melómélọ́ Kras. ¹⁵ Esé débéé fọ́ ne gempoge depwọ́ ndere débọ́ mambé. Débéé fọ́ ntó ne gempoge gétúgέ utọ́ ebi bọ́ abi cha ápyéé. Uméé sé úlú lé nnó metọ́ εwé enyú défyéé ne Kras εwene ejyεge mbe mbe ne nnó utọ́ bi esé ntó dépyéé né geluagé nyú uwene ndere Εσωwọ́ akεlege, ¹⁶ nnó esé ntó dékεne dégarege abya melómélọ́ né malọ́ yifọ́ ayi alú tete ne enyú. Néndé esé dékelege fọ́ nnó débε ne gempogé gétúgέ utọ́ bi muú yicha apyéé né melu utọ́ wuú.

¹⁷ Asa né mmu ηwe Εσωwọ́ nnó, “Muú aké abeé ne gempogé abe ne geji gétúgέ genó eyi Ata apyéé.” ¹⁸ Muú ayi abeé muú melómélọ́ wáwálé, elé ayi Ata asele nnó apyéε cháñéné, epófọ́ ayi jimboá ásele gemε ji nnó apyéé cháñéné.

11

Pól aké utọ́ bií upọ́ fọ́ genó gema ne ebi áηgbá gebyo

¹ Nnene enyú mmye nnó deko metọ́ dewú gekékénege mejọ́ εwé me njógé. Tagé matu déwú. ² Metọ́ εwé me nwyaá ne enyú emmyéé demboó ndere εwé Εσωwọ́ awyaá. Enyú delú eké maá mendée ayi me nshuú mantu ji neba né mbaá menọ́ ama, ndere maá mendée ayi álá kaá mende wọ́, ne menọ́ yimbọ́ elé Jisọs Kras. ³ Ndere elúmbọ́, me nwyaá εfọ́ metọ́ nnó bọ́ ábwólege nyé enyú ndere danchomelọ́ akpané défya abwólé Ife, ápye enyú délyaá depóre Kras εtiré enyú dékwólegé cháñchá ne matọ́ enyú mako. ⁴ Me njógé mbo néndé nge nnó enyú dékamege yéndégenó kamegé. Yé muú achwọ́ ne agaré enyú mechọ́ Jisọs ayicha ayi esé dela dégaré enyú wọ́, yé agaré lé enyú mechọ́ mendoó εwécha εwé elé pó fọ́ Mendoó Ukpea εwé εchwọ́ enyú mmye yé ama achwọ́ ne gefógé abya ayicha ayi álá pó fọ́ abya melómélọ́ enyú dékame ne ji, enyú dékamege fọ́ wyé kamege, désele ubi amu apea.

⁵ Me nferé fọ́ nnó bọ́ abi désele nnó álú áηgbá Jisọs abi ápwọ́ amu, ápwọ́ me wọ́. ⁶ Yé ebe lé nnó me ngi fọ́ ndere ajógé mejọ́ cháñéné wọ́, me nkáge genó eyigé me njógé, dépye me enyú dékaá mbo matimati.

⁷ Me nshulé mmye ya mme nnó enyú dékwọ́ ηgọ́, ngaré enyú abya melómélọ́ detu, nnó me mpye mbo lé gabo? ⁸ Me mpye utọ́ né geluagé nyú, machomele bọ́ Jisọs né malọ́ yicha achyéé me ηka mfaá. Ndere mpye mbo elú wyé eké ejọ́ ne njọ́ mbo eta bwọ́ nnó me mpoó enyú. ⁹ Gébégé me nlú ne enyú, genó geké gelií me, nchyéé fọ́ muú nyú fọ́ εfwyale nnó achyéé me geji. Elé aηme sé abi atane né gebagé mewaá Masedonia ne achwọ́ me ne yéndégenó eyi gelií me. Né gébé eyi gekoó me nchyéé fọ́ enyú εfwyale nnó dépoó me wọ́ ne yé nana me nchyége fọ́ enyú εfwyale né meti fọ́. ¹⁰ Me ngarege wáwálé ndere muú Kras ne gempogé nnó nse manka nyú wọ́. Ne yé muú akage gbε nnó mbegé fọ́ gebagé mewaá Akaya geko. ¹¹ Ulannó me nla ngigé fọ́ nnó enyú depogé me? Nnó elú lé nnó me mbo fọ́ gejeé ne enyú wọ́? Εσωwọ́ jimbií akaá nnó me mbo fọ́ gejeé ne enyú.

¹² Me njyε wyé mbe mampyεge genó eyi mpyéé mbo nnó ngbε ekágé bọ́ abi ásele

gemegé bwó nnó alú aṅgba Kras ajoyegé wyeé mbe mandógé ebwó ewóme nnó ápye wye unó gefó eyi me mpyeé. ¹³ Ufóó bós bina ápó fó aṅgbá Kras bogébogé. Abwólege lé enyú bwólegé. Akene ágilege bós ame nnó ebwó álú aṅgbá Jisós Kras. ¹⁴ Mechó ewéna ékágé pye fó muú alá menó mekpo fuú néndé gébé eyigé fó danchómeló abwólegé ágilege bós ame nnó ji alu ekiénné Esówó ewé echwóó ne genḡbó. ¹⁵ Ne epófó genó geké mbógé baá utóó bíi ntó ágilege bós ame nnó álu baá utóó Esówó. Ne efwyale ewé ebwó agené nye ekwanegé nye ne utóó bwó kwanegé.

Pól awyaá gempógé né efwyale ewé ji agéne

¹⁶ Ne mmagé nyuaré ngaré enyú nnó ékágé muú fó aferé nnó me nlú gekékénegé muú. Mbógé muú aferege nnó me nlú gekékénegé muú gógé me njóó mejóó ne gempógé ndere gekékénegé muú gejóó nnó me ntó mbe ne ekeke gempógé. ¹⁷ Mejóó ewé me njógé ne gempógé epófó Ata ne aké me njógé mbó. Me nké mpyeé gempógé njógé mejóó eké gekékénegé muú. ¹⁸ Ne te mbaá gejamégé bós ápyeé gempógé ne unó bi akwaá ásele nnó uṅea geme fa mme, me ntó mpyeé. ¹⁹ Enyú abi déké déwyaá défóó dós, matós ágós enyú dékógé metós né unó bi ukékéné bó ajógé. ²⁰ Enyú dékógé metós mbógé bós ásége enyú ndere afwe yé ányéége enyú upwós, yé ájyarege enyú mme, yé áké ábyaá enyú, yé ádoó enyú maka né ushu. ²¹ Wó óh, me mbó nwyaaá gepwa ndere nla mpyeé ufóó unó bina eta nyú, jige me nte.

Ne me ngyeé mbe manjógé mejóó eké gekékénegé muú. Yéndé genó eyigé muú abeé ne gempógé wyeé me ntó nkage mbeé ne gempógé wyeé. ²² Yé ebwó abe lé bós Híbru, me ntó nlu. Yé ábé lé bós Isrelí, me ntó nlu. Yé ábe lé upyáne Abraham me ntó nlu. ²³ Yé ábé élé bós utóó Jisós Kras, me njógé eké muú gebwós me mpwó ebwó. Eba utóó upwó ebi bwó. Me nkpe denó ndóndó ne ndó mpwó ebwó ako. Atulé me ápwó ebwó ako, ne negbo nekoó me ame ndóndó ne ndó. ²⁴ Bós Jus ádo me utó esaa meso nekuú ne eni manáne ata. ²⁵ Bós Rom ádo me ne baá unós ndó eléé.

Bós áto me ne mataá ndó gamaá, makpe ágbelé esé né ebeé mega ndó eléé. Gébé eyifó me nchó bíi krogelé utuú ne ḡwómese manwógé nnyi. ²⁶ Né neke eniné me nkene, nkoó né manoó negbo. Nnyi neké nekpa me. Anjo áké ájo me unó, ngé efwyale né amu áte bós Jus, nge chuchu né amu bós abi alá pó bós Jus. Nge efwyale né maló kpakpa, ne malú ayi bós alá ájwólegé fó wyeé. Ngé efwyale né ebeé mega, nge efwyale né amu bós abi aṅmaá amu nnó alu bós Jisós. ²⁷ Me mpyeé utóó utouto mpwwaa. Gébé eyigé fó yé geja mbelegé. Gébé eyigé fó mbeé mesa ne mmwólé manaá éwane. Gébé eyigé fó ntó njwólegé uwyaaá mesa nyúu gefwene, gébé eyi fó mbeé fó ne mandeé makwerege mmye. ²⁸ Yé ndere unó bina upyeé me yéndé bíi, ufere ebi me nferege ndere machomele bós Jisós abós mankéné ulú eké élé gekpekepegé metuú ne nkpane enós me. ²⁹ Ndé muú ayi abege ne gepwa né meti Esówó fó byó ula ukorege me? Ndé muú ayi bós apyegé ji apyegé gabo metós ela esós fó me ne ebwó?

³⁰ Mbógé nnó me mbó mampye gempóge, mpyeé né unó bi ulere ndere me nwyaaá gepwa. ³¹ Esówó nte Ata sé Jisós muú débós mamfège te kwyakwya, akaá nnó me mbyógé fó gebyó. ³² Gébégé nlú né meló Damaskós, góména muú apye utóó né nteé gefwagé Aretas, ató bós bó nku ábáme menombi gebamé nnó ánó meló ápye me. ³³ Yémbó bós fó áfyé me né mmu gesa, áshíi manyii wye ate me né empo ápwyaá manyii nshulé mme mbó.

12

Ame geja ayi Pól agené ne nemeé eniné nekwene ji mmye

¹ Me jyeé wye mbe mambé ne gempógé, yé élé nsa fó alá pó wyeé, ne ngaregé wye enyú ame geja ayi Ata alere me ne depó etiré ji apyeeé me nkaa. ² Me nkaa muú Kras fó ayi aṅme ale afyaneani, akpané ji ajyeeé né mfaánebuú eniné mfaá mfaá. Wa akpa ji afe né menyammye wuú, wa afe lé né mendoó wuú, me nkaa wó, Esówó ne ákaa. ³ Nkaa nnó akpa ji afe né meló genwá. Wa afe lé né menyammye wuú, waá lé né mendoó wuú, me nkaa wó, Esówó

ne ákaá. ⁴ Ji ákwónégé wye, awu uchu ebí muú alá kágé garé, ne ákame fò ntó nnó ajó ubi wó. ⁵ Me nwyaaá gempogé gétúgé gefogé muú yina. Me mpó fò ne gempogé gétú ya membóó. Ne genó eyi gekáge pye nnó me mbe ne gempogé ekosé unó bi uleregé gepwa ya wó. ⁶ Yé mbogé me nkelegé mampye gempogé, epyéé fò me mbe eké genkekenégé muú, néndé me nké mpye gempoge ngaregé lé unó bi úlú wáwálé. Yémbó, me nshya nnó mpyeé fò gempogé néndé nkelege fò nnó muú nyú fò áferé nnó me ñea gеме dóó, mpwó unó bi me mpye ne ebi me njógé.

⁷ Ne mampye nnó ekáge me mbwegé mmye gétúgé ukpekpe unó bi Esowó apyee me nkaá, ji alyaaá nnó efwyale ekwe me né mmye. Eké lé meshii ne afyee me mmye. Efwyale ewémbó elú eké lé muú dentóó danchameló ayi ji atóme nnó achwó apyee ekáge me mbwegé mmye. ⁸ Me nmemmye manané aleé mbaá Esowó né mechó ewéna nnó áfee me efwyale ewéna né mmye. ⁹ Yémbó ji ajóó ne me aké, “Galógáló wa ayi me nlerégé bóó, akwane ne wó néndé gébége muú abegé ne gepwa ne me nlerége uto ba chánéné né genwá jii.” Getú eyigémbó, metóó egóó me dóó mambe wye ne gempogé gétúgé gepwa ya nnó uto Kras upyee utóó né genwá ya. ¹⁰ Metóó egóó me mbogé me mbege ne gepwa bóó aké ajuú me mashye mmye, ne apyee nnó unó ubalegé me mmye, ammyeé amu ne me, ne achyegé me efwyale gétúgé Kras. Néndé gébége me mbege ne gepwa gébé eyigémbó ne me ntoó chánéné.

Mechó echomele bóó Jisós né Kōrent eta Pól metóó

¹¹ Me mbó nkwe eké gekekenégé muú né mejóó wa. Yémbó enyú ne dépyeé me nlú mbó néndé enyú ne débó delú mamfee me né mbe ushu bóó gétúgé utóó bi me mpyeé. Néndé ye lé me nla nfu ye genó wó, bóó abi enyú deké álú angbá Kras, ápwóó yé me né meti fò wó. ¹² Gébége me nlú ne enyú nleré nnó me nlú ngbá Kras wáwálé. Nko metóó me mpye ufelekpa né geluage nyú ne ukpekpe unó bi upyee bóó álaá mano mekpó fuú. ¹³ Ndé genó me mpyeé mbaá machomelé bóó Jisós ayifó nla mpyeé eta

nyú wó? Genó eyigé me nla mpyeé eta nyú wó gelú nnó me ngii fò enyú nnó déchyee me unó bi me nkelege wó. Né egbe ewémbó, mpye gyee jigé me nté.

¹⁴ Nana me nkelege manchwó nge enyú né manané ayi agbeé aleé. Yémbó nkelegé fò nnó enyú déchyee me genó gefó, nkelege lé enyú ambóó epóó unó bi enyú déwyaá. Néndé baá meló fò wó apyee unó ábele mbaá ante ne amma bwó wó, elé ante ne amma ne ápye ábele mbaá baá meló. ¹⁵ Metóó egóó me manchó yéndégenó eyigé me nwyaaá gétúgé nyú choncho ne gеме ya. Ndere me nlerége enyú gejeé dóó nnó dékelege manlerége me lé gachyee?

¹⁶ Enyú ambóó dékagé nnó me ngii fò enyú nnó déchyee me unó bi me nkelegé wó. Yémbó bóó abifó né geluagé nyú ajóge aké, Me Pól nlú muú defyaaá, mbwalegé enyú nselé unó mmye defya defya. ¹⁷ Me mbwalé mbó enyú nnó? Nnó me ntó me muú nnó achwó abwalé enyú ase unó? ¹⁸ Gébége me nkpea Titós nnó achwó eta nyú ebwó ne nte menme se ayifó, nnó ji achwogé abwalé enyú ase unó nyú detú? Ngba, esé ne ji deferegé wyeé genó gemaá ne déwyaá ntó wyeé gepó gemma.

¹⁹ Ndó fò enyú deferegé nnó esé déjógé mbó mejóó ewéna elé gétúgé dékelegé manja gemegé se né mbe ushu nyú. Mbó fò wó, esé déjógé ndere Kras achyegé esé eshye nnó déjóó né mbe ushu Esowó. Anme sé abi gejeé, yéndégenó eyigé esé dépyeé gelú lé nnó dépoó enyú déwene né deporeé Esowó. ²⁰ Néndé nwyaaá efó né metóó nnó nchwogé ewú mbanegé fò enyú ndere nkelege nnó enyú debe. Ne enyú ntó dégené fò me gefóó eyigé enyú dékelege nnó me mbe. Nfóó nnó ndóó nchwogé nye, mbanege enyú ndere déwamege mawame, defyee ame né unó ate, désóó matóó ne ate, désee use, déjógé ate mesomeso, déchóó mabó ate, dépyeé neña ne dépyeé unó mmye bulébúlé. ²¹ Me nwyaaá efó né metóó nnó nchwogé Ata Esowó wa apyee nye me nkpa mekpó unó gétúgé nyú, ne me nsomege nye ne manse ame gétúgé gejamégé bóó abi ápye gabo alá kwóre matóó bwó alyaaá gabo yimbó wó. Apyeé wye depó debodebo, ánane manane tametame, ne áwyaá metóó mampyegé wye

unó ebimbó.

13

Pól akwele mbeé mbaá echomele bǎǎ Jisǎs né Kōrent

¹ Ge néjáne eni negbeé manjáne aléé ayi me nchwǎǎ mangε enyú na. Nchwǎǎgé nsǎǎ nyε mpa wa. Ne ebéé nyε wyε ndere ásame né mmu ηwe εsǎǎwǎ nnó, “Bǎ ntεse abǎ mambe apea yé aléé abi ágaregé nnó ákra áme áge ndere muú yimbǎ apyεé gabo.”

² Né néjáne eniné negbeé manjáne apea ayi me nchwǎǎ nge enyú, nkwele enyu mbeé mbaá bǎǎ abi apyε gabo. Nkwele enyu ntó mbeé mbaá bǎǎ ako ne nana ayi me nlú tetε mmagé nyuare εwú nnó gébégé me mmagé chwǎǎ εwú, nlyagé fǎ ebwǎǎ ájye detú. ³ Te mbaá enyú dékélege mankaá mbǎǎgé Kras ne apyεé me njǎǎgé unó bina, nchwǎǎgé εwú mpyε nyε enyú dékaá mbǎǎ. Kras agbaré fǎ enyú ne gepwa wǎ. Ji apyεé lé utǎǎ né geluagé nyú ne εshye. ⁴ Gébégé áwǎmé ji né gekwa, ελερέ nnó awyaá gepwa yémbǎ utó εsǎǎwǎ upyε ji alu mebe. Esé ntó déwyaá gepwa ndere déchome mmyε ne ji. Ne ndere esé ntó dégbarege enyú mbǎǎ, utó εsǎǎwǎ upyεé nyε ntó esé delú abε chóncho ne ji.

⁵ Chεrege mmyε nyú chánéné dége mbǎǎgé genó εyigé dékamé ne geji gélu ndere Kras akεlege. Fwǎrege gemεge nyú. Dékaá fǎ nnó Jisǎs Kras alu ne enyú wǎ? Mbǎǎgé dela dékaá wǎ ebyennó enyú dekwe nemua. ⁶ Nferé nnó enyú dékaá nnó esé dékwe wǎ. ⁷ Yémbǎ, esé dénεne lé mmyε εta εsǎǎwǎ nnó ékáǎgé enyú dépyε gyéé. Ndere dénεné mbǎǎ, epǎǎfǎ nnó dékélege bǎǎ áge ndere esé delú cho, elú lé nnó enyú dépyεge genó eyi gélu cho. Yé ebε elé nnó bǎǎ áse nnó esé dékwe. ⁸ Yé εma ebε nnó esé déchwǎǎge dékagé pyε fǎ genó eyi gégbéé wǎwǎlé ayi abya melómélǎ agaregé. Dépyεé elé genó eyi gepyεé wǎwǎlé yimbǎ asanεge. ⁹ Getú εyigémbǎ, mbǎǎgé enyú débεgé ne εshye né depǎré εsǎǎwǎ, yé esé déwyaá lé gepwa, matǎǎ agǎǎ esé. Dénεne lé mmyε nnó εsǎǎwǎ apyε enyú débεne dékwane. ¹⁰ Me mbǎǎ mbe nsa enyú ηwe yina nnó ékáǎgé me nchwǎǎgé εwú nse uto bi Ata achyεé me njǎǎ mejǎǎ metómetó ne enyú. Ata achyεé me uto bina

nnó nywεrege enyú nywεrege epǎǎfǎ nnó ntyagé enyú tyáá.

Kwyakwya majyεé ne matame

¹¹ Né kwyakwya aηme ba, jwǎlégé chánéné, mmyεge dénywǎle mati ayi ájyεé gyéé. Wúgé majyεé ma. Bεgé meko ama. Bεgé nesǎ ne atε. Dépyεgé mbǎ εsǎǎwǎ muú abǎǎ gejeé ne bǎǎ, ne apyεé nnó bǎǎ abε né nesǎ, abéé nyε ne enyú.

¹² Tamege atε ndere bǎǎ εsǎǎwǎ.

¹³ Bǎǎ Jisǎs abi alu we alǎǎ enyú matame.

¹⁴ Nnεnεmmyε nnó galǎǎgalǎ Ata Jisǎs Kras ne gejeé εyigé εsǎǎwǎ gebe ne enyú ne nnó Mendoó Ukpea epyε enyú débε meko ama.

N̄we ayi P̄l ásamé mbaá εchomele b̄ó Kras né Galasiya

P̄l aló matame ne achyεge mmyεmenεne

¹ Me P̄l ne nsame ηwe yina. Nlú ηgbá Jis̄s Kras. Akwaá f̄ w̄ ájya me nnó mpyεge ut̄ó bi w̄, ne yé muú f̄ ntó átó me w̄. Elé Jis̄s Kras ne Εσω̄ Nte se, muú apyεé ji akwilé né negbo ne átóme me. ² B̄ó εchomele Jis̄s abi álú wé ne me, ácho geká ne me aló enyú b̄ó εchomele Jis̄s né gebage mewaá Galasiya matame.

³ Nnεnemyε nnó Nte sé Εσω̄ ne Ata sé Jis̄s Kras álérégέ enyú galógáló, ne apyε enyú débé né nes̄o.

⁴ Ji, Jis̄s Kras ne achyεé gemε jii, agboó gétúgέ gabo se ndere nte se Εσω̄ akelege nnó afere εsé né utó mme gabo yina. ⁵ N̄go abe ne Εσω̄ te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

Abya melóméló alu lé ama

⁶ Unó bi enyú dépyεé, upyε me nlá meno mekp̄o fuú. Εσω̄ akú enyú nnó debé b̄ó bii gétúgέ galógáló ayi Jis̄s Kras álérégέ enyú. Yémb̄o wyε né maá mboó gébé gachyε dekw̄aré met̄ó nyú délyage muú ayi akuú enyú, déwuú abya melóméló ayi meke. ⁷ Wáwálé alú nnó, yé abya melóméló ayicha apó sé, ekosé ayi enyú déb̄o déwuú me. Yémb̄o, b̄ó alú abi apyεé nnó enyú dékwe tametame, ne ammyεé mámbúlé abya melóméló Kras. ⁸ Mfaánebuú ashulé yéndémuú mmyε ayi agarege enyú abya melóméló ayicha ayi alá p̄ f̄ ayi εsé déb̄o dégaré me enyú, yé εbe lé εsé amb̄ó, yé εbe lé ekiénné Εσω̄ εwé εtanege né mfaánebuú! ⁹ Njógé ne enyú nana wyε ndere εsé déb̄o nya mbe déj̄ó nnó, mfaánebuú ashulege yéndémuú mmyε, ayi agarege enyú abya melóméló ayicha, ayi ala p̄ f̄ ayi enyú déb̄o mbé déwuú ne dékámé wyε.

¹⁰ Nnó mej̄ó wa epyεé nnó enyú déférégέ nnó nkelege akwaá áfégέ me? Chao! Wa nnó nkelege lé nnó Εσω̄ ne áfégέ me? Nnó mmyε mb̄o lé mampyε mat̄ó ágógé

akwaá? Mb̄ogé εbe nnó nkelege mampyε le nnó mat̄ó ágógé akwaá, ebyénnó me mp̄o f̄ maá ut̄ó Kras wáwálé.

Gef̄ó eyigé Εσω̄ akuú P̄l nnó abe ηgba

¹¹ Aηme ba, gógé me mpyε enyú dékaá nnó, abya melóméló ayi mb̄o ngare enyú apó f̄ genó eyi akwaá ákwyεé ágarege. ¹² Yé mekwaá f̄ ayi achyεé me abya melóméló yina apó. Yé muú ayi alere me ji apó. Jis̄s Kras jim̄b̄ó ne ápyεé me nkaá ji.

¹³ Enyú dékaá géf̄ógé muú ayi me mb̄o nlú nya gébégέ nkw̄olege gep̄o eyigé b̄ó Jus b̄ó ba ákw̄olege Εσω̄. Né gébé eyigémb̄o me nyu amu ne εchomele b̄ó Jis̄s, awuú ubalé d̄ó. Mmyε ne εshyε nnó ntya εchomele b̄ó Jis̄s. ¹⁴ Nwεné nya né geluage ate gen̄ko ba mp̄o yéndémuú né gep̄oge b̄ó Jus eyigémb̄o, néndé mb̄o mpkane nya gechyεé d̄ó mankw̄olege gep̄oge ukwene ante sé.

¹⁵ Yémb̄o, gemεge nnó ábyé me, Εσω̄ ab̄o me mbe ajya me né uló melu bií, akú me nnó mbe muú ut̄ó wuú. ¹⁶ Gébé jii gekw̄ónégé apyε me nkaá maá wuú. Apyε mb̄o nnó ngarege abya melóméló maá wuú yina mbaá b̄ó abi alá p̄ b̄ó Jus. Epyégé mb̄o yé muú ayi njyεé báné nnó achyε me majyεé apó. ¹⁷ Yé né Jerosale, nkw̄o yé njyε nnó nge b̄ó abi áb̄ó mbe ne me álú áηgbá Jis̄s Kras w̄. Mfe lé né gebage mewaá Arabya. Ewyage nkeré mes̄o né melo Damask̄os. ¹⁸ Aηme áléé ákoógé mfe né Jerosale nnó ngé Pita. Njyégé mbélé ne ji nd̄o nekuú. ¹⁹ Nge yé ηgbá Jis̄s f̄o ama w̄. Ngé lé Jεmsi men̄mo Ata sé.

²⁰ Εσω̄ alú ntése wa nnó genó eyigé me nsame mb̄o mbyógé f̄o gebyo. ²¹ Ewyage ntané Jerosale mfe né gebage mewaá Siriya né gebagé mewaá Silisiya. ²² Né gébé eyigémb̄o, machomele b̄ó Kras abi álú né gebagé mewaá Judiya áb̄o álú dankaa me. ²³ Ab̄o áwuú le wuú nnó, “Muú ayi ab̄o ammyε nya amu ne εsé b̄ó εchomele Jis̄s alé gare ntó dep̄aré Jis̄s etiré ji ab̄o amuamé mánch̄o!” ²⁴ Ne áfégέ Εσω̄ ndere akw̄ore gen̄wá ya.

2

Aηbá Jis̄s ase P̄l amu apeá

¹ Aηmεé afyaneani ákógé, εsé ne Banabas déma dékw̄o défe né Jerosale. Gébégέ njyεé

nsɛ Titɔs afɛ ne ɛsɛ chɔnchɔ. ² Mfɛ nɛ Jerosalɛ gɛtɔgɛ ɛsɔwɔ alɛrɛ me nnɔ njyɛ. Njyɛgɛ mbanɛ lɛ bɔɔ abi ɔjyaá nnɔ ɔlú ɔkpakpa ɛchomelɛ bɔɔ Jisɔs dɛjwɔlɛ ɛsɛ ɛsɛ, ne ngarɛ ɛbwɔ abya melɔmɛlɔ ayi me ngarɛ bɔɔ abi ɔlɔ́ pɔ́ bɔɔ Jus. Mpyɛmbɔ nnɔ ɛkágɛ utɔɔ bi me mpyɛ mɛ ne ɛbi mmagɛ pyɛ nyɛ uno mme detu. ³ Akame genɔ ɛyigɛ ngarɛ ɛbwɔ. Yɛ ɛlɛ Titɔs muú ajyɛɛ ne ɛsɛ alu muú Grek, ɔnjɛrɛ fɔ́ ji mekpɔ́ mme nnɔ ɔbɔ́ mansɔ́ ji nsɔ́ wɔ́. ⁴ Yɛmbɔ́ bɔɔ fɔ́ abi ɔbyɔge gebɔ́ nnɔ ɔfyɛ metɔɔ ne Jisɔs, abwɛɛ mecho nsɔ́ ɛwɛna. ɔbɔ́ ɔwa rendoɔ akpɛ né gelu- age ɛchomele bɔɔ Jisɔs. Apyɛ mbɔ́ nnɔ ase dɛfyaá akaá ndɛrɛ ɛsɛ dɛlaá mmyɛmmyɛ sɛ gɛtɔgɛ dechome mmyɛ ne Kras Jisɔs ne nnɔ ɔfwyánɛ ɛsɛ dɛkwɛ ɛkɛ afwɛ né mabe bɔɔ Jus. ⁵ Ne dɛkame yɛ ɛbwɔ ɔjyɛ mbe ne mejɔɔ ɛwɛna chachá wɔ́, nnɔ ɛkágɛ ɛbwɔ ɔchɔ́ wáwálɛ ayi abya melɔmɛlɔ ɔgaregɛ nnɔ ɛnyú dɛjyɛge mbe ne ji.

⁶ Yɛ ɛbɛ lɛ bɔɔ abi ɔlú mmyɛ ɛkɛ ɔkpakpa bwɔ ɔkwɔrɛ yɛ genɔ gefɔ́ né unɔ́ bi me ngarege wɔ́. Ne yɛ ɛbwɔ abɛ lɛ ɔkpakpa, ɛwɛmbɔ́ ɛpyɛɛ yɛ me genɔ́ wɔ́, nɛndɛ bɔɔ ako ɔlú janja né mbe ushu ɛsɔwɔ. ⁷ Yɛmbɔ́, nnɔ ɛbwɔ agarɛ me genɔ ɛyigɛ mbɔɔ mampyɛgɛ, ɔgɛ lɛ nnɔ ɛsɔwɔ ɔfyɛ me utɔɔ né amu mangare abya melɔmɛlɔ mbaá bɔɔ abi ɔlɔ́ pɔ́ fɔ́ bɔɔ Jus wye ndɛrɛ ɔfyɛɛ ji né amu Pita nnɔ ɔgarege bɔɔ Jus. ⁸ Mmyɛ ɛkɛ ɛsɔwɔ muú achyɛ Pita uto nnɔ abɛ njgbá mangarege abya melɔmɛlɔ mbaá bɔɔ Jus wye ji ntɔ́ ne achyɛ me utɔ́ nnɔ mbɛ njgbá ngarege abya melɔmɛlɔ mbaá bɔɔ abi ɔlɔ́ pɔ́ bɔɔ Jus. ⁹ Pita ne Jɛmsi ne Jɔn bɔɔ alu nkane ukwa né ɛchomele bɔɔ Jisɔs, ɔgɛgɛ nnɔ ɛsɔwɔ achyɛ me ɛchyɛ né gefɔ́gɛ utɔɔ bina, ɔfyɛ ɛsɛ ne Banabas amu manlɛrɛ nnɔ ɛsɛ dɛpyɛɛ utɔɔ uma ne ɛbwɔ. ɛsɛ ako dɛkámɛ meko ama nnɔ me ne Banabas dɛjyɛ dɛgarege abya melɔmɛlɔ mbaá bɔɔ abi ɔlɔ́ pɔ́ bɔɔ Jus, ɛbwɔ ɔgáregɛ mbaá bɔɔ Jus. ¹⁰ Majyɛɛ ami achyɛ ɛsɛ malu nnɔ dɛtɛgɛ mampɔ́gɛ ubya bɔ́. Ne gɛ wye genɔ ɛyigɛ gebɔ́ gelu me metɔɔ mampyɛ mbɔ́.

Pɔl ashulé Pita ndo nnɔ alu kwɔlegɛ gepɔ́gɛ bɔɔ Jus

¹¹ Ne gɛbɛgɛ Pita achwɔɔ né Antiɔk nshya genɔ ɛyigɛ ji apyɛɛ né mbe ushu bɔɔ ako

nɛndɛ, genɔ ɛyigɛ ji apyɛɛ gepɔ́ fɔ́ cho. ¹² Gɛ mechɔ́ ɛwɛ ɛpyɛɛ. Gemɛge nnɔ bɔɔ abi Jɛmsi atɔme ɔchwɔ́, Pita abɔ́ acho mɛ mbwa menyɛɛ ne bɔɔ abi ɔlɔ́ pɔ́ bɔɔ Jus. Ne gɛbɛgɛ bɔɔ bimɔ́ ɔchwɔ́, Pita aja mmyɛ meso alyaá manyɛge menyɛɛ ne bɔɔ abi ɔlɔ́ pɔ́ bɔɔ Jus. Apyɛmbɔ́ ɛlɛ afɔɔ ɛkwɔ́ bɔɔ abi ɔjɔ́gɛ nnɔ ɔbɔ́ mansɔ́ bɔɔ abi ɔlɔ́ pɔ́ bɔɔ Jus nsɔ́ ne ɔcho mbwa ne bɔɔ Jisɔs. ¹³ Bɔɔ Jus abi ɔfyɛɛ metɔɔ ne Jisɔs ɔgyɛrɛ genɔ ɛyigɛ Pita apyɛɛ. Yɛ ɛbɛ lɛ Banabas acho ntɔ́ mbwa né dembwɔlɛ bwɔ́. ¹⁴ Ne ngegɛ nnɔ genɔ ɛyigɛ ɛbwɔ apyɛɛ gepɔ́ fɔ́ ndɛrɛ abya melɔmɛlɔ ɔgarege, njɔɔ ne Pita né mbe ushu ɛbwɔ ako, nshulɛ ji ndo, nke wɔ́ ɔlu muú Jus, yɛmbɔ́ ɔkwɔlege sɛ gepɔ́gɛ bɔɔ Jus, ulannɔ ɔkpɛage bɔɔ abi ɔlɔ́ pɔ́ bɔɔ Jus nnɔ akwɔlege gepɔ́gɛ bɔɔ Jus?

Bɔɔ Jus ne bɔɔ abi ɔlɔ́ pɔ́ bɔɔ Jus ɔpome mbɔ́gɛ ɔfyɛge metɔɔ ne Kras

¹⁵ ɛsɛ ne wɔ́ delú bɔɔ Jus tágɛtágɛ abi ɔkwɔlegɛ ɛbɛ. “Depɔ́ fɔ́ ɔnjɛɛ bɔɔ abi ɔlú bɔɔ ubeɛ.” ¹⁶ Yɛmbɔ́ ɛsɛ dɛkaá nnɔ muú abɛɛ fɔ́ cho né mbe ushu ɛsɔwɔ gɛtɔgɛ akwɔlege ɛbɛ Mosis. Muú abɛɛ cho né mbe ushu ɛsɔwɔ mbɔ́gɛ ɔfyɛɛ metɔɔ ne Jisɔs Kras. ɛsɛ ntɔ́ dɛfyɛɛ metɔɔ ne Kras Jisɔs nnɔ debɛ cho né mbe ushu ɛsɔwɔ gɛtɔgɛ dɛfyɛɛ metɔɔ ne Kras. ɛpɔ́fɔ́ gɛtɔgɛ dɛkwɔlege genɔ ɛyigɛ ɛbɛ Mosis ɛjɔɔ. Nɛndɛ muú akɛ akwɔlege ɛbɛ, abɛɛ fɔ́ cho né mbe ushu ɛsɔwɔ. ¹⁷ Ne muú ɔkage jɔ́gɛ nnɔ ɛsɛ abi dɛmmyɛ nnɔ dɛfyɛɛ metɔɔ ne Kras nnɔ debɛ cho né mbe ushu ɛsɔwɔ delú bɔɔ ubeɛ gɛtɔgɛ dɛla dɛbɛlɛgɛ ɛbɛ. Muú ɔjɔ́gɛ mbɔ́, ɛbyɛnnɔ ɔjɔ́gɛ mbɔ́ ɛlɛ nnɔ Kras apyɛɛ ɛsɛ dɛpyɛɛ gabo? ɛpɔ́fɔ́ mbɔ́! ¹⁸ ɛlú lɛ nnɔ mbɔ́gɛ mmagɛ kwɔle mabe Mosis ayi mbɔ́, nshyaá nnɔ ɔlɔ́me, ɛbyɛnnɔ nlɛrɛ nnɔ nlú muú ayi akwene mabe. ¹⁹ Genɔ ɛyi gelú wye gelú nnɔ, nlyaá mambelege mabe Mosis nɛndɛ ɔjɔ́ ne ɔwánɛ me. ɛpyɛmbɔ́ nnɔ mpyɛge lɛ genɔ ɛyigɛ ɛsɔwɔ akɛlege. ²⁰ Ne ngbo ne Kras gɛbɛgɛ ɔwɔme ji né gekwa. Me mpɔ́ sɛ mebe, ɛlɛ Kras ne alu né genwá ya. Né genwá ɛyigɛ me nlú mbɔ́ né menyammyɛ nana, mfyɛɛ lɛ metɔɔ wa ne Maá ɛsɔwɔ muú abɔɔ gejeɛ ne me, achyɛ gemɛ jii getú ya. ²¹ Me nselɛ fɔ́ ulɔ́ melu ɛsɔwɔ bina ɛkɛ ufuú yɛ genɔ́ wɔ́. Mbɔ́gɛ ɛlú wáwálɛ nnɔ muú

abe cho né mbe ushu $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ gétúgέ ábélege mabe Mosis ebyennó Kras agbo detu.

3

Mamfye metó ne $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ ala $\text{\textcircled{A}}\text{\textcircled{P}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ mam-bele mabe

¹ $\text{\textcircled{E}}$ é enyú ukekene bóó Galasiya, ndé nefoó nenyéé enyú matóó? Enyú abi ápye dékaá chanéné nnó áwá Jisós Kras né gekwa agbo gétúgέ nyú! ² Gógé me ngiú enyú genó gema. $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ apye nya Mendoó Ukpea echwá enyú mmye gétúgέ débelege mabe waá gétúgέ déwuú abya melóméló défyéé metóó ne Kras? ³ Enyú dékenegé nnó? Deló genwáge nyú né utó Mendoó Ukpea, nnó dékelege manere geji né utó bi ak-waá? ⁴ Enyú dége gejamégé efwyale gétúgέ défyéé metóó ne Kras, nnó dége efwyale detu? Epófó detu! ⁵ Gógé me mma ngiú enyú genó eyigé fó. Nnó $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ achyegé enyú Mendoó Ukpea, ápye ufelekpa né metóó metóó nyú, élé gétúgέ débelege mabe Mosis waá gétúgέ déwuú abya melóméló défyéé metóó ne Kras?

⁶ Dépe muú ndere Abraham. Asá né mmu $\eta\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{E}}$ $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ nnó, “Ji áfyé metóó ne $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ gétú eyigémbá, $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ ase nnó ji alú cho né mbe ushu wuú.” ⁷ Ewéna elerege esé nnó élé bóó abi áfyéé metóó ne $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ ne alu upyáne Abraham wáwálé. ⁸ Muú akage kuú né mekomejóó $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ age nnó abó agaré me nya nnó meso gébé $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ apye nye bóó abi álá pó bóó Jus atene cho né mbe ushu wuú ndere áfyéé metóó ne ji. Dékaá mechá ewéna te gébé eyigé $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ abó me mbe agare abya melóméló Abraham nnó, “Gétú jyé matoó bóó mme meko agene nye galógáló wa.” ⁹ Gegé ye nnó, bóó ako abi áfyéé metóó ne Kras ágene nye galógáló ndere Abraham afyéé metóó agene.

¹⁰ Né mbaá bóó abi áfere nnó ebwó ábelegé mabe Mosis ne abéé cho né mbe ushu $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$, utonkwa úlú ne ebwó wye ndere ásámé né mmu $\eta\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{E}}$ $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ nnó, “Yéndémuú ayi álá bélégέ yéndé ebe ewé asame né mmu $\eta\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{E}}$ mabe utonkwa ubéé ne ji!” ¹¹ Gege yé ntó ndere elú mme gbáñá nnó “Muú abéé fó cho né mbe ushu $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ gétúgέ abelege mabe Mosis. Néndé ása né mmu $\eta\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{E}}$ $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ nnó muú ayi $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ apyee ji abéé cho né mbe ushu wuú, gétúgέ

áfyeé metóó ne ji abóó genwá.” ¹² Muú aké abelege mabe, epófó nnó áfyéé metóó ne $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$. Ekágé be élé ndere asame né mmu $\eta\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{E}}$ $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ nnó, “Muú aké apyee yéndégenó eyigé ebe ejóó, abóó genwá gétúgέ ábélege mabe aji ako.”

¹³ Ndere elúmbá utonkwa úlú ne esé ako néndé débele fó mabe Mosis mako wó. Yémbá élé Kras ne áwené gemége esé né utonkwa bina. Ji akpa utonkwa bina né mmye jii age efwyale gétúgέ esé. Epye wye ndere asame né mmu $\eta\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{E}}$ $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ nnó, “Útonkwa úlú ne yéndémuú ayi awáme ji né genó.” ¹⁴ Kras apyembá nnó galógáló ayi $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ alere Abraham abe ntó ayi bóó abi álá pó bóó Jus, ndere ebwó áfyéé metóó ne Kras Jisós. Ne nnó esé abi défyéé metóó ne ji debó ntó Mendoó Ukpea ewé $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ anyémeno nnó achyegé esé.

Ebe ekworege fó menomenye $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$

¹⁵ Anme ba, gógé me nse genó eyi gepyee yéndé bií ngaré enyú genó gefó. Mbógé bóó apea anyégeno nnó ápye genó, ne asanege bóó $\eta\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{E}}$, ye genó eyi gekworege menomenyee ewémbá gepó. Ne ye genó amage gbéé sé wye. ¹⁶ Wyembá ntó ne elú ne menomenye ewé $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ anyéé ne Abraham ebwó ne mpyáne bií. Mekomejóó $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ ajóó fó nnó $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ anyémeno mampye unó bina mbaá Abraham ne “upyáne” bií wó, ewé etene nnó gejamégé bóó. Ajóó lé nnó ne “mpyáne” wuú mmye ke muú ama. Ne muú yimbá élé Kras Jisós. ¹⁷ Genó eyigé me nkelege nnó enyú dékaá gelú nnó $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ abó anyémeno ne Abraham, ne asó mbeé nnó abelege ewú. Menomenyee ewémbá ebele anme 430 ne $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ alé chyee mabe mbaá Mosis. Ne ndere elúmbá, ebe ekágé tya fó menomenyee ewémbá ne eferege fó mbeé ayi $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ ásóó. ¹⁸ Ne mbógé ebó ebe lé gétúgέ mabe ayi bóó ábélege ne $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ akarége unó bi ji anyémeno, mbó ebyennó menomenyee ewé $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ anyéé epó yé genó. Ndere elúmbá, élé gétúgέ menomenyee ewé $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ anyé ne Abraham ne achye ji unó bi.

¹⁹ Ne ulannó $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ abó agbeé mabe? Agbeé mabe mampye bóó ákaá genó eyigé gabo alu. Ne mabe yina abó alú mambe kpaá te mpyáne Abraham ayi $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ abó anyémenó getú jii achwóó. $\text{\textcircled{E}}\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{W}}\text{\textcircled{A}}$ apye

makiénné jii achyéé mabe yimbo mbaá muú ama ayi atene metómetó akwaá ne Esowó. ²⁰ Muú ayi atenege metómetó mampye mechó etene, atenege fó gétúgé muú ama, atenege gétúgé bóó apea yémbó Esowó atene wye jimbií.

Ula bi áfyéé ebe

²¹ Nnó ewéna etene mbo lé nnó ebe epófó meko ama ne menomenyéé ewé Esowó anyéé? Chao! Ne mbógé ebe fó ébé ewé muú abelege abóó genwá, mbo muú akage béé cho né mbe ushu Esowó wáwálé gétúgé abelege mabe. ²² Yémbó ása né mmu nwe Esowó nnó, “Gabo afwyané yéndégenó fa mme.” Ndere elúmbó, wye ndere bóó áfyéé metó ne Jisós Kras ne Esowó achyége ebwó genó eyigé ji anyémenó nnó achyégé bóó abi áfyéé metó ne Ji.

²³ Ne gemége nnó dékaá meti ewé áfyéé metó ne Jisós, mabe áfe esé ábelé eké bóó denó kpaá te Esowó alere esé meti ewémbó ewé défyéé metó ne Jisós. ²⁴ Ndere elúmbó, mabe abó alu élé nnó ábámé esé kpaá te Kras áchwóó, nnó esé défyégé metó ne Ji, Esowó apye sé debe cho né mbe ushu wuú. ²⁵ Ne nana ayi esé défyéé metó ne Kras, mabe ábáme sé esé.

²⁶ Ndere elúmbó, enyú ako delu baá Esowó gétúgé défyéé metó ne Kras Jisós. ²⁷ Enyú ako abi awyaá enyú manaá Esowó manlere nnó decho mmye ne Kras, dese gepoge Kras. ²⁸ Né mbe ushu Esowó, angya apó sé. Ye olú muú Jus, yé olu muú Grek. Yé olu mefwé ye opó, yé olu mendée ye mende, esé ako delu muú ama ndere dechome mmye ne Kras Jisós. ²⁹ Ne mbógé enyú delu bóó Kras ebyennó delú upyáne Abraham, ne dényéé nye unó bi Esowó ányémeno nnó achyége Abraham ne upyáne bií.

4

Detane né defwe dela ányéé getee

¹ Gógé me nti enyú matu né mechó ewéna. Mbógé maá ayi anye nye genó eyigé nte wuú anyémeno nnó achyége ji álú mamáné, alu wye eké mefwé yé élé genó eyigémbó gelu ejii. ² Né gébé eyigémbó, bóó abéé wye abi ábáme ji ne apele ntó unó bi nte wuú anyémeno nnó achyége ji. Apyéé wyembó kpaá te maá yimbo awene akwane

gébé eyigé nte wuú ake ji ase unó ebimbo. ³ Mbóntó ne elú ne esé. Gébégé debó delu dambene né depóré Esowó, dekwe afwe mbaá aló abi agbare mme. ⁴ Ne gébé eyigémbó titi gekwanege, Esowó ató maá wuú achwó. Mendée abyé ji ndere ábyéne yéndémuú. Ji ntó abó alu né amu mabe bóó Jus. ⁵ Ji achwó né gefóó eyi mbo, nnó áféré esé né defwéere mabe, nnó Esowó apye esé debe nkane baá bií.

⁶ Ne gétúgé ese délu nana baá bií, ató Mendó Maá wuú echwó kpe esé metóó, epye esé dékuú Esowó nnó, “Nte! Nte!” ⁷ Ndere elúmbó, Esowó apye nnó wó obége sé mefwé, obé lé maá wuú. Ne ndere wó olu maá wuú, onye nye ntó genó eyigé ji anyémeno nnó achyégé baá bií.

Mechó bóó Galasiya eta Pól metóó

⁸ Mbembe ayi enyú déla dékaá Esowó wó, delu afwe mbaá unó bi ula pó yé aló uka. ⁹ Ne nana ayi enyú dékaá Esowó yé njóó lé nnó Esowó ne akaá enyú, ndé genó gepye enyú dékelege mankeré meso né mbaá ubya nkwo aló bina abi álá pó yé ne eshyé. Dékelege mama kpane defwe eta ebwó? ¹⁰ Enyú déchyége enógé mbaá ndó eyifó, ámfáá abifó, gébé eyifó ne ayme ayi fó. ¹¹ Ndere dépyéé mbo me nwyáá efó metóó nnó ndó fó utóó ba ebi mpyéé eta nyú unome nye mme detu.

¹² Ayme ba, nne ne enyú mmye nnó défómé depóré ebe debe ndere me néndé me nla ndere enyú déla pó sé né amu ebe. Enyú délu dampye me gabo chacha wó. ¹³ Dékaá nnó mbembe ayi ngare enyú abya melóméló, élé nemeé ne nepye me mbóó gébé njwóle ngare ji eta nyú. ¹⁴ Ne yé élé nemeé na nebo nelú eké mmuameno eta nyú, enyú delyaá fó me wó. Ne dese fó me ndere gebyankwóge muú wó. Dese me eké ekiénné Esowó. Dese me wáwálé ndere debó desele Kras Jisós jimboó. ¹⁵ Gébé eyigémbó, metóó megómegó nyú eja kpaá epwó. Mbógé ebo ebe kókóge nnó enyú defere ame nyú déchyéé me, mbo dépyéé mbo. Ne nana metóó megómegó ewémbó élé? ¹⁶ Nnó me nla muú mawame nyú élé ngarege genó eyi gelu wáwálé?

¹⁷ Bóó efwyale bimbo, ákpane élé gechyéé nnó apye enyú dégbógé ne ebwó. Ebwó

apyembɔ, epɔfɔ nnɔ awyaá ñkyaá melómélɔ né metɔ́, apye elé nnɔ afyéé angya né metɔ́ metɔ́ sé nnɔ enyú débɔge elé gejee ne ebwɔ́. ¹⁸ Elɔme nnɔ muú akpane gechyéé mampye genó mbɔgé awyaá ñkyaá melómélɔ né metɔ́, apyegge wyembɔ yéndégébé epɔfɔ wye lé gébégé me mbege ne enyú. ¹⁹ Baá ba, ngboó ne enyú dɔ́. Ne me nlu gene efwyale gétúgé nyú wye ndere mendée agene efwyale gébégé nebyéé nemmye ji. Ne me ngene nye wye efwyale mbɔ kpaá te enyú desele gepɔge Kras geko. ²⁰ Me nkage sé ndere mpye gétúgé enyú. Mbɔgé ebe nnɔ me nlú ewumbɔ ne enyú nana mbɔ nkage enya mejɔ́ éwé ngarege enyú.

Abya maá Sara ne maá Haga

²¹ Enyú abi dékelege mankwɔlege mabe Mosis nnɔ dékaá genó eyigé ásame né ñwe mabe yimbɔ atome ne Sara ebwɔ́ ne Haggai? ²² Asa wye aké Abraham abɔ awyaá baá ande apea. Abye ama ne mendée ayi alu mefwɛ ne abye ayifɔ ne mendée wuú ayi álá ápó mefwɛ. ²³ Ne maá ayi mendée ayi mefwɛ ábyéné, abye lé ji ndere akwaá aké ebe. Ne maá ayi mendée ayi álá ápó mefwɛ ábyéné, abye ji ndere Esɔwɔ́ abó anyémeno ne Abraham. ²⁴ Mechɔ ewéna elúmbɔ elé eké nekanemejɔ́. Ne andée bina makpo apea atene mbaá ufɔ́ menomenyéé upea. Haga atene mbaá menomenyéé éwé Esɔwɔ́ anyé ne bɔ́ Isreli gébégé ji achyéé Mosis mabe né mekwe Sinay. Ne bɔ́ abi ábyéné ebwɔ́ né amu ebe alu afwé ndere baá Haga. ²⁵ Haga yina atene mbaá mekwe Sinay éwé elú né melo Arabya. Ji atene ntó mbaá melo Jerosale éwé elúmbɔ nana néndé ji ne bɔ́ bií ako alu afwé mbaá mabe. ²⁶ Ne Jerosale ayi alu né mfaánebuú, bɔ́ bií ápó fɔ́ afwé. Ji yimbɔ ne alu mma awese. ²⁷ Ji alu ndere mma se Sarah. Elú wye ndere asame né ñwe Esɔwɔ́ nnɔ, “Wɔ́ menkwɔ́ mendée be ne metɔ́ megómégɔ́. Wɔ́ muú ɔ́la ɔ́lu dankaa ndere nebye nemmyéé mendée nyoge ɔ́choge ne metɔ́ megómégɔ́ néndé mendée ayi meno wuú atene ji neba, abéé nye ne gejamégé baá apwɔ́ ayi meno wuú álá atene ji wɔ́.” ²⁸ Anme ba, depɔ́ etiré na délere nnɔ enyú delu baá menomenyéé Esɔwɔ́ wye ndere Asek.

²⁹ Elú ntó ndere elú nya nnɔ, maá ayi ábyéné ji ndere akwaá akelege, ammye amu ne ayi ábyéné ji ndere Mendoó Ukpea epye nnɔ ábyé ji, wyembɔ ne elú ye nana. ³⁰ Yémbɔ ndé genó eyigé mekomejɔ́ Esɔwɔ́ ajɔ́? Ajɔ́ aké, “Bú mendée ayi alu mefwɛ choncho ne maá wuú ájye. Maá yimbɔ anyéé fɔ́ getege nte wuú choncho ne maá ayi mma awuú álá ápó mefwɛ.” ³¹ Anme ba, dékage jɔ́ nnɔ esé depɔ́ fɔ́ baá mendée ayi alú mefwɛ. Delu lé baá mendée ayi álá pɔ́ fɔ́ mefwɛ.

5

Debege sé afwe mbaá mabe

¹ Kras apye nnɔ esé detene mmyemmye sé. Elɔme nnɔ debe mmyemmye esé nnɔ ekágé dema dékere né défwere mabe.

² Wúgé, me Pɔ́l ngarege enyú nnɔ dekamege nnɔ asɔ́ enyú nsɔ́, ebyennó genó eyigé Kras apye gepɔ́ yé enyú ne nsa fɔ́ chacha. ³ Ne mmage ngare enyú nnɔ yéndémuú ayi akamege nnɔ asɔ́ ji nsɔ́, ebyennó abɔ́ mambele mabe Mosis mako. ⁴ Enyú abi démmye nnɔ debe cho né mbe ushu Esɔwɔ́ gétúgé débelege mabe, kágé nnɔ défa mbwa ne Kras. Ndere dépyémbɔ, depɔ́ sé né amu galógáló ayi Esɔwɔ́ alerege. ⁵ Né eta sé, Mendoó Esɔwɔ́ epye lé nnɔ esé déneré metɔ́, dégilé nnɔ Esɔwɔ́ apye nye esé détene cho né mbe ushu wuú gétúgé défyéé metɔ́ ne Kras. ⁶ Ne muú achogé mmye ne Kras Jisɔ́s, yé asɔ́ ji nsɔ́, yé asɔ́ wɔ́ ewémbɔ epye fɔ́ mechɔ chacha wɔ́. Genó eyi genéá geme dɔ́ gelu lé mamfyéé metɔ́ ne Kras. Éwéna elérége né gejeé eyigé debɔ́ ne ate.

⁷ Enyú debɔ́ dépyéé unó chanéné né genwáge nyú ne Esɔwɔ́, ndé muú cha ama agbe enyú nnɔ dékwɔlege se mekomejɔ́ ayi alu wáwálé. ⁸ Muú ayi apelege enyú nnɔ dépyembɔ apó fɔ́ Esɔwɔ́ muú akuú enyú. ⁹ Neku nema ne nechɔ́ éba. ¹⁰ Me nlu nwyaa wyeé metɔ́ ewémbɔ nnɔ te mbaá enyú déchome mmye ne Ata, enyú déferege unó ndere me nfererege. Ne yéndémuú ayi apye nnɔ enyú dékwé tametame, yé alu ndé gefogé muú, Esɔwɔ́ achyegé nye ji efwyale.

¹¹ Anme ba, mbɔgé me mbɔ ngarege bɔ́ nnɔ ásogé muú nsɔ́ ne abe cho né mbe ushu Esɔwɔ́, mbɔ́ bɔ́ Jus abɔ́ ammye sé amu ne

me. Ne mbogé ebə ebe nnó mbə ne me ngarege, mbó matóó ásoó sé bóó Jus nnó me ngarege nnó elé gétúgέ Kras agboó né mfaá gekwa ne Εσωω άpyeé bóó ábeé cho né mbe ushu wuú. ¹² Mbə nkεlege nnó bóó abi abwólége mbə enyú metóó né mecho nso mansə, ebwó abi áshige wye amu né mecho ewé, akpe ajye yé mbe ápe mmye ebwó ebwó ambóó.

¹³ Ne enyú aηme ba, Εσωω akú enyú nnó débe mmyemmye nyú. Yémbə ekágé dése nnó elé délu mmyemmye nyú, dékágé pyegé yéndégenó eyigé menyammye nyú akεlege. Bogé lé gejeé ne ate aηme dékpane ate defwe. ¹⁴ Néndé ebe ewé εgbare mabe Mosis mako elé ebe ewé εjóó nnó, “Boge gejeé ne nte meηme ndere obóó ne geme jyéé.” ¹⁵ Mbogé enyú déké démmmye ne ate eké menya mewaá eyi enóme ne enyεé ate. Σεgé gébé, mbogé mbə fó wó déwane nye ate.

Kwəlege lé genó eyigé Mendoó Ukpea ελερεge εpófó gepəge akwaá

¹⁶ Genó eyigé me ngarege enyú gelu nnó, lyage Mendoó Ukpea ελεré enyú genó eyi débóó mampye, déké dépyεmbə dépye fó genó eyigé menyammye nyú akεlege. ¹⁷ Genó eyigé menyammye akεlege gekεlege fó genó eyi Mendoó Εσωω ekεlege. Ne genó eyigé Mendoó Εσωω ekεlege gekene fó ne genó eyigé menyammye akεlege. Ndere elúmbə, unó bina upea ummye ne ate. Ge ula bi enyú dela dékágé pye unó bi enyú dékεlege mbə. ¹⁸ Ne mbogé enyú déké dépyeé genó eyi Mendoó Εσωω ελερεge enyú, ebyennó mabe apó sé ne eshye né geηwáge nyú.

¹⁹ Uboubο unó bi menyammye mekwaá akεlege nnó bóó apyegé úlú mme gbəηəə. Ne unó bina elé: Ubele ne bóó tametame, ufere uboubο, eηménéne. ²⁰ Manjele áló uka, mafoó, mampage bóó, mawámé, mansəge metóó ne bóó gétúgέ apwóó wə, metóó usóó, use, aηgya, mbwa mamfa, ²¹ mamfyεge ame né unó bóó, manyugé mmóó mampyεné bóó, mankene mapaá mabomabo, ne unó bi fə eké bina. Ne me nkwelege enyú mbeé ndere mbə nkwele mbεmbe, nnó bóó abi άpye ufóó unó bina ányεé fə gefwa eyigé Εσωω ágbárege.

²² Gepə eyigé Mendoó Ukpea εchyεge muú elé gejeé ne ate aηme, nechóchó, neso, metóó mekoge, ulóó melu, gepə gelógéló ne mampyεge genó eyigé ji anyémeno nnó apyεé, ²³ mansεle depə peré, ne mágbárege mmyé. Muú aké apyεé unó bina, yé ebe ewé ji akwene epó. ²⁴ Bóó abi álu bóó Kras Jisəs áferege amu né unó bi menyammye ákεlege, alá eké bóó abi áwəme menyammye bwó ayi ákεlege unó εbimbə né mfaá gekwa. ²⁵ Ne te mbaá Mendoó Ukpea εchyεé εsé geηwá, εlome nnó εsé ntó débe wye mankwəlege genó eyigé ewu ελερεge. ²⁶ Ekágé débwege mmye. Ekágé déjwáge ate ne ekágé désəge matóó gétúgέ bóó apwóó enyú.

6

Pyεge galógáló mbaá bóó ako

¹ Aηme ba, mbogé dégege nnó muú nyú fə apye yéndé gefəge gabo, enyú abi délu dépyeé genó eyigé Mendoó Εσωω ελερεge, σεgé ewú pere dépoó ji átáné né gabo yimbə. Ndere dépyεmbə, sege gébé nnó ekágé muú nyú ntó akwe né mmuameno.

² Pogé ate aηme né matuú kpakpa ayi ebwó akpané. Déké dépyeé mbə, dépyeé genó eyigé ebe Kras eké enyú dépyegé. ³ Muú aferege nnó aηea geme dóó, ayi alá akágé poó nte muú ayi genó gelií ji, abwólége elé geme jíí. Apó yé muú fə. ⁴ Yéndémuú acheré lé geme jíí, mbogé apyεé genó eyigé ji abóó mampye chancha ne akágé do ebwó ewəme ewé alá mege fə mmye ne nte meηme. ⁵ Néndé yéndémuú abə mampye ebií utóó bi Εσωω achyεé ji.

⁶ Muú ayi ágií mekomejóó Εσωω, abə mankarege unó ulúúl ébi ji awya uko achyεge ntó menlere wuú.

⁷ Débwalége fə gemεge nyú, kágé nnó yé muú akágé jwyaá fə Εσωω. Genó eyigé muú apεne, geji ntó ne ji ágoógé. ⁸ Muú apεge genó eyigé menyammye akεlege, mbwe ayi ji abóó wye elé negbo. Ne muú apεge genó eyigé Mendoó Ukpea ekεlege, mbwe ayi ji abóó wye elé geηwá eyi gélagé byéé. ⁹ Εsé débεge fə ne gepwa mampyεgέ galógáló. Bií uchwóó nye ebi débóó mbwe ayi atanεge wye eβεge dela detə né meti wó. ¹⁰ Ndere elúmbə, yéndégbé dégege meti

dépye galógáló mbaá bọ́ ako. Chacha ne aḡme abi áfyéé metọ́ ne Kras.

Pól achyéé kwyakwya majyéé

¹¹ Pẹge ukpe kpe malọ ọwe ayi me nsele ebwọ wa membọ́ nsame enyú matame mina. ¹² Bọ́ abi aḡmerege enyú mekpọ mme nnọ asọ enyú nsọ, ábwẹge lé mmye né mbaá unọ bi ebwọ apyéé nnọ bọ́ aḡe ebwọ. Ebwọ apyembọ́ nnọ ekágé bọ́ ámmyege amu ne ebwọ gétúgé áḡare nnọ Ẹsọwọ áwenege gemẹge bọ́ wye elé gétúgé ákame nnọ Kras áḡboó né gekwa. ¹³ Yé bọ́ abi asọ́ ebwọ nsọ akwọlege yé mabe mako. Yémbọ́ akẹlege nnọ asọ́ḡé enyú nsọ, ákẹne ábwẹge mmye nnọ enyú délu bọ́ bwọ. ¹⁴ Né eta wa, me ndoó fọ́ ebwọ ẹwọme né genó gefọ́. Genó ẹyi gepyẹ me ndoó ebwọ ẹwọme elé negbo eniné Ata sé Kras Jisọs aḡboó né mfaá gekwa. Gétúgé negbo eníí né gekwa ne unọ mme ula upọ́ sé me eké genó, ne me ntọ́ mpọ́ sé eké genó mbaá unọ mme. ¹⁵ Yé asọ́ muú nsọ́ yé asọ́́ wọ́, ẹwémbọ́ ẹpọ́ yé eké genó. Menọ́ geno ayi aḡea gemẹ apwọ́ alú nnọ Ẹsọwọ́ apyẹ nnọ enyú debe bọ́ ake. ¹⁶ Nnẹnemmye nnọ Ẹsọwọ́ apyẹ bọ́ abi akwọlege unọ́ ẹbí menjọ́ mbọ́, ábẹ nesọ́, alerege ebwọ́ ulọ́ melu bíí nnọ́ ebwọ́ abe bọ́ Ẹsọwọ́ ndere bọ́ Isrẹli.

¹⁷ Ne kwyakwya me njóḡé nnọ́ ekágé muú fọ́ ama achyéé me ẹfwyale néndé mabọ́me upa ayi alu me mmye alerege nnọ́ me nlú muú utọ́ Jisọs.

¹⁸ Aḡme ba, nnẹnemmye nnọ́ Ata sé Jisọs Kras álérégé enyú galógáló. Amen.

Νῶε ayi Pól ásamé mbaá εchomele bṓṓ Kras né Εφεσṓς

Matame

¹ Me Pól ne nsámé ηῶε yina. Me nlu ηῶba Kras Jisṓς ndere Εṓῶῶ akelé nnó mbe.

Ntṓme ηῶε yina eta nyú bṓṓ Kras né melo Εφεσṓς, enyú abi délii mmye ne déchome mmye ne Jisṓς Kras.

² Nnenemmye nnó nte sé Εṓῶῶ ne Ata Jisṓς Kras álerégé enyú galógáló, ne apye enyú débé né nesṓ.

Εṓῶῶ alerege esé ulṓṓ melu gétúgé déchome mmye ne Kras

³ Déféé Εṓῶῶ. Ji alu Εṓῶῶ ne Nte Ata sé Jisṓς Kras muú gétúgé déchome mmye ne Kras, ji ajéle esé ne yéndé gefṓgé méjé wuú ewé elú né malu ujwólé Εṓῶῶ ayi mfaánebuú. ⁴ Gemεge nnó Εṓῶῶ akwyéé mme yina, ji abṓ me mbe ajya esé nnó débé bṓṓ bií, gébégé déchome mmye ne Kras. Ji apyembṓ nnó esé débé bṓṓ ukpea abi muú alá kágé shulé ebwṓ ndo né mbe ushu wuú.

Né gétúgé gejeé jíí eyigé na, ⁵ ji abṓṓ me mbe ashuú nnó ji apye nye nnó esé débé baá bií ndere ákene né genó eyigé Jisṓς Kras apyéé nye. Ge genó eyige gebṓ gelú ji metṓṓ mampye mṓṓ. Ne geji ne ji akelege mampye. ⁶ Getú eyigémbṓ ne débṓṓ mamfεge ji né gekpekpege galógáló wuú ayi ji alerege esé detú, ndere déchome mmye ne Maá wuú ayi ji abṓṓ gejeé ne ji dṓṓ. ⁷ Εṓῶῶ ake ne manoó Maá wuú ami machyéé mme gébégé ji agboó, awené gemεge esé, mmye eké Εṓῶῶ ajinte gabo se, gétúgé gekpekpege galógáló wuú ⁸ ayi ji alerege esé gejamé gejamé. Εṓῶῶ né denḡa etií deko ne defṓṓ etií, ⁹ apye esé dékaá genó eyigé gebṓ gelú bíbí, eyigé ji akelege mampye. Apye ntó esé dékaá genó eyigé gebṓ gelú ji metṓṓ mampye ndere ji ashuú me te gachií ábelé nnó Kras apye, ¹⁰ ndere ji ashuú nnó gébé eyigémbṓ gekwṓnege ji ányweré unó uko choncho, ebi ji akwyε, ebi ulú né mfaánebuú ne ebi ulú fa mme nnó Kras abε mfwa bwṓ.

¹¹ Yéndé genó gekene wye ndere Εṓῶῶ abṓ ashuú me nnó ebe. Ji ajya esé nnó débé bṓṓ bií ndere déchome mmye ne Kras gétúgé genó eyigé gebṓ gelu ji metṓṓ mampye ndere ji aké ebe te gachií. ¹² Ji ajyaá ntó esé abi débṓṓ mbe déneré metṓṓ ne Kras nnó débé déféége ji gétúgé ηḡṓ wuú.

¹³ Ne enyú déwú ntó mekomejṓṓ ayi alu wáwálé. Mekomejṓṓ yimbṓ elé abya melóméló ayi Εṓῶῶ aferege nye enyú né εfwyale gabo. Gébégé enyú défyéé metṓṓ ne Kras ne Εṓῶῶ achyéé enyú Mendoó Ukpea, ndere gelo eyigé gélerege nnó enyú delu bṓṓ bií wye ndere ji anyé me meno nnó achyεge. ¹⁴ Mendoó Ukpea elú ndere genó eyigé Εṓῶῶ áchoó utó nnó ji apye nye eta esé yéndégenó eyige ji anyéméno nnó ápye mbaá bṓṓ bií. Ji awené gemεge sé nnó esé débé bṓṓ bií nnó défεge ji gétúgé ηḡṓ wuú.

Pól anenemmye mbaá Εṓῶῶ gétúgé echomelé bṓṓ Kras né Εφεσṓς

¹⁵ Te gébé eyigé me nwuú nnó enyú défyéé metṓṓ ne Ata Jisṓς, ne nnó débṓ gejeé ne ate bṓṓ Εṓῶῶ, ¹⁶ me nlu danlyaaá mantamege Εṓῶῶ gétúgé nyú. Nteé enyú né mmyemenene. ¹⁷ Me ngigé nnó Εṓῶῶ Ata sé Jisṓς Kras, Nte ayi apwṓṓ amu, achyéé enyu Mendoó wuú nnó epye enyú débé ne denḡa ne nnó eti enyú ame ndere dékágé ji. ¹⁸ Nnene ntó mmye nnó Εṓῶῶ apye genḡḡ jíí gegené né mmu matṓṓ nyú, nnó dékaá genó eyigé ji akuú enyú nnó déneré metṓṓ wye. Ne mma nnenemmye nnó enyú dékaá gekpekpege mejé ewé Εṓῶῶ awyaá né mfaánebuú ewé ji anyéméno nnó achyεge bṓṓ bií. ¹⁹ Nnene ntó mmye nnó ji apye enyú dékaá gekpekpege uto bií ebi upógé esé abi défyéé metṓṓ ne ji. Uto bina ebi upógé esé, elé wye gekpekpege uto bi, ²⁰ ne Εṓῶῶ asele apye Kras akwilé né negbo ne apye ji ajwólé né egbe ebwṓnyε wuú né malu ujwóle Εṓῶῶ né mfaánebuú. ²¹ Kras awyaá uto ewuú ebi upwṓṓ yéndé gefwa eyi gelu fa mme, yé né mfaá. Ebi upwṓṓ ntó uto ákwaá, yé ebe lé ebi aló nchye. Ne ye muú ama ayi awyaá gefṓgé gefwa eyigé na apó, yé né mme yina ne ayi achwṓṓ. ²² Ne Εṓῶῶ afye yéndégenó né amu ji ne apye nnó ji abε muú kpaá mbaá unó uko né εchomele bṓṓ Kras. ²³ Echomele

βοό Kras ελί menyammye wuu. Εwú egbee ne uto Kras ne Ji apye yéndegenó né yéndé mbaá gebe ndere gebóó mambe.

2

Εσωω achyεé εsé geηwá ndere déchome mmye ne Kras

¹ Mbembe enyú débó dégbo né depore Εσωω gétúgέ déla débelege mabe Εσωω ne debó dépye nto gabo. ² Né gébé eyigémbó enyú débó dépye lé ubobo unó bi βοό mme ápye. Dékwolege lé unó bi mfwa áló nchye abi mfaá akélege nnó enyú dépyege. Ji yimbó ne anyuú matóó βοό abi álá kélege manwú ne Εσωω. ³ Wyembó ntó ne εsé ako debó delu, dépye nya lé ubobo unó bi menyammye akélege. Dépye lé unó bi menyammye ne matóó sé akélege. Abyé εsé ako ne gepó gebogebo. Getú eyigémbó, Εσωω abó alu manlere εsé metóó usóó wuu ndere ji alerege nye yéndemuú.

⁴ Yémbó meshwe ayi Εσωω agene εsé aja dóó, ne gejeé eyigé ji abóó ne εsé gepwó amu. ⁵ Ye gébégέ εsé débó dégboó gétúgέ gabo se, Εσωω apye εsé dékere né geηwá chóncho ne Kras. Ne elé gétúgέ ulóó melu Εσωω ne ji áwené gemége nyú. ⁶ Ndere εsé déchomé mmye ne Kras Jisós, Εσωω apye εsé dékwilé né negbo ne ji, ne abweé εsé nnó dégbare gefwa ne ji né malu ujwóle Εσωω né mfaánebuú. ⁷ Εσωω apyembó nnó né gejamégé aηme ayi achwóó né mbe, ji apye βοό ako akaá gekpekpege ulóó melu ebi ujame dóó, ebi ji alere né gejeé gétúgέ genó eyigé Kras Jisós apye. ⁸ Gétúgέ ulóó melu Εσωω, ji afere enyú né efwyale gabo gébégέ défyéé metóó ne Kras, épó fó né uto bi nyú ne ji afere enyú né efwyale gabo. Elé echye ewé Εσωω achyegé. ⁹ Épó fó gétúgέ utóó ulóó uló ebi enyú dépye. Ndere elúmbó, ékágé muú fó adogé ebwó ewóme. ¹⁰ Néndé εsé délu elé amu utóó Εσωω. Ji akwyéé εsé ne apye décho mmye ne Kras Jisós nnó délerege galógaló mbaá βοό ndere ji akwye me te gachií ábelé nnó dépyegé.

Εsé ako delú muú ama ndere Εσωω apye εsé déchome mmye ne Kras

¹¹ Tege nnó mbembe βοό Jus βοό akuú gemege bwó nnó, “Bóó abi ásóó ebwó nso,” abóó ákuú enyú abi délá dépó βοό Jus nnó,

“Bóó unyi gada.” Mmyéké genó ayi akwaá apyéé ne amu né menyammye. ¹² Tege ndere enyú debó delu. Né gébé eyigémbó enyú depó mbwa ama ne Kras, enyú debó délu lé aηkéé né geluagé βοό abi Εσωω abó ajyaá nnó abe abií. Menomenyéé gejame ewé Εσωω anyéé ne βοό bií, menomenyéé ewémbó épófó ewé nyú. Apyembó, gétúgέ geno eyigé ji abó anyémeno nnó apyéé, yémbó ji anyé fó meno ne enyú wó. Depó ye ntó ne genó gefó fa né mme eyigé enyú dénererege metóó wyéé. Ne débó depó fó mbwa ama ne Εσωω. ¹³ Yémbó nana Εσωω apye enyú déchome mmye ne Kras Jisós, ji aja enyú abi délu nya tete ne ji, délá kwókwólé ne ji gétúgέ manoó Kras amí machyéé mme gébégέ ji gboó né gekwa. ¹⁴ Kras jimboó ne apyéé εsé délu né nesó ne ate, néndé ji apye βοό Jus ne βοό abi álá pó βοό Jus ákwé eké muú ama. Ndere ji apyembó, Kras amu ekwó gepú ewé ebó ekare βοό Jus ne abi álá pó fó βοό Jus ne epye ebwó abóó mawáme ne ate. ¹⁵ Kras agboge atyaá mabe βοό Jus ako ayi apye βοό Jus afaá mbwa ne βοό abi álá pó fó βοό Jus. Ji apyembó nnó ji ase βοό Jus ne abi álá pó βοό Jus ácho ebwó alá muú meke, ácho ntó mmye ne ji nnó epyegé mbó ebwó abe nesó ne ate. ¹⁶ Ndere ji apyembó, aja βοό Jus ne abi álá pó fó βοό Jus nnó anyé nesó ne Εσωω ála ndere muú ama gétúgέ negbo eníne ji agboó né gekwa ne mawámé bwó ábyéé. ¹⁷ Ne Kras achwó, agaré abya melóméló ayi achwóó ne nesó eta nyú βοό abi debó delu tete ne Εσωω ne mbaá βοό abi abó álú kwókwólé ne Εσωω. ¹⁸ Ne elé gétúgέ genó eyigé Kras apye ne εsé ako dégene meti mantene né mbe ushu nte sé Εσωω dénemmye né uto Mendoó Ukpea ewú ema.

¹⁹ Ndere elúmbó, enyú βοό abi álá pó βοό Jus dépó sé aηkéé bó, βοό abi áchwó elé manjwólé né mbaá jwólege. Enyú délá ambóó meló, dékwe gelua gema ne βοό abi Εσωω ajyaá nnó abe abií. Ne dela ntó βοό ula gepu Εσωω. ²⁰ Enyú délu egbe gepú eyigé Εσωω atenege. Abelé enyú né nebóme gepú eníne áηgbá Jisós ne βοό ekpave Εσωω áfyéé. Kras Jisós jimboó ne alu ntaá eníne né gbarege ekwó gepú. ²¹ Kras ne agbare gepú eyina geko mbaá ama. Ne apye

nnó gejamégé bós áchwós né mmu nnó geji géwéné gebe εcha ukpea mbaá Ata. ²² Ndere Εσωωσ apye enyú déchome mmye ne Kras, apye ntó enyú détene chóncho ne ate anme abifo ako déla eké melu ewé Εσωωσ ajwalege wye né Mendoó wuu.

3

Utós bi Pól apye mbaá bós abi álá pó bós Jus

¹ Ne gétúgé Εσωωσ apye bós Jus ne abi álá pó bós Jus ála muú ama, ne me Pól muú nkpe ne deno elé ngarege abya Kras Jisós eta nyú bós abi álá pó bós Jus, nnenemmye gétúgé nyú echomele bós Kras né Εφεσός. ² Mferé nnó enyú déwú me nnó gétúgé uló melu ebi Εσωωσ elerege, ji achyéé me utós bina nno mpyege né galógáló nyú. ³ Ne Εσωωσ apye me nkaá genó eyi gebó gelu ji metós bibíí, wye ndere me mbó mbós me mbe nsame geji gachyéé eta nyú. ⁴ Ne mbógé enyú dékúgé genó eyigé me nsame eta nyú, dékágé nye ndere epye ne nkaá deporé Kras etiré délu nya bibíí. ⁵ Mbe mbe akwaá ábó ákaá fós depó etiré na wó, yémbo nana Mendoó Εσωωσ epye ángbá Jisós ne bós ekpávé Εσωωσ, bós ukpea bíí ákaá deti. ⁶ Genó eyigé Εσωωσ ábelé bibíí gelú nnó ji áke ne abya melóméló ápye bós abi álá pó bós Jus ácho mmye ne bós Jus ála ndere upó né menyammye ama ne nnó ebwó ako ábó mejeé Εσωωσ ne genó eyigé Εσωωσ anyéméno nnó achyege nye bós bíí. Kras Jisós ne apye nnó menomenye ewémbó ebe wáwálé.

⁷ Εσωωσ ajya me né uló melu bíí nnó mbe muú utós wuu, ngarege abya melóméló Kras né gekpekepegé uto bíí. ⁸ Né gelu- age bós Εσωωσ ako, me ne nlú mamané ká. Yémbo Εσωωσ achyéé me gechachage echye ewéna nnó ngarege abya melóméló mbaá bós abi álá pó bós Jus. Ne abya melóméló yimbó atome ne uchacha unó bi muú álá kagé méé ebi Kras achyege. ⁹ Utós ba ntó ulú nnó me mpye bós ako akaá genó eyigé Εσωωσ muú akwyéé unó uko ashúú mampye né genó eyigé ábelé bibíí te ula uló mme. ¹⁰ Εσωωσ abó apyembó nnó gébé sé eyigé na gekwonege, echomele bós Jisós epye yéndé gefwage álo nchye eyigé gelu mfaá, ne uto aló nchye uko ukaa nnó Εσωωσ awyaá denja

daó né yéndé meti. ¹¹ Ji áke ne Ata se Kras Jisós apye mecho ewéna epye wye ndere ji Εσωωσ abó ajós me nnó εβε. ¹² Ndere Εσωωσ apye esé déchome mmye ne Kras, ne ndere défyéé metós ne ji, esé dékágé tene né mbe ushu Εσωωσ tágétágé débée fós ne εfó metós. ¹³ Ndere elúmbó, nnene enyú mmye nnó débegeré fós ne gepwa metós elé me ngene εfwyale gétúgé nyú. Me ngene εfwyale ewéna né galógáló nyú.

Pól anenemmye gétúgé echomele bós Kras né Εφεσός

¹⁴ Gétúgé Εσωωσ apye unó ulóuló bina, ne me ntome maño mme nnenemmye mbaá nte sé Εσωωσ, ¹⁵ muú afyéé mabó mbaá mala upú mako né mfaánebuú ne mme. ¹⁶ Nnenemmye mbaá Εσωωσ muú awyaá gekpekepe mejeé né mfaánebuú nnó ji apye Mendoó wuu echyéé enyú eshye nnó matós nyú ábéné, ¹⁷ ne nnó Kras ájwólé né mmu matós nyú ndere défyéé metós ne ji. Nnenemmye nnó gejeé eyigé enyú débós ne Εσωωσ ne ate anme gepye enyú détene ne eshye. ¹⁸ Nnene ntó mmye nnó Εσωωσ apye enyú chóncho ne bós Εσωωσ abifo ako débó uto mankaá nnó gejeé eyigé Kras Jisós abós ne enyú ako, gepwós yéndégenó eyigé muú akágé méé, ¹⁹ ne nnó enyú dékaá nnó gejeé Kras eyigémbó geja kpaá gepwó amu, muú akágé kaá fós geji anere. Ndere unó bi uko ulú mbó, débée ne gepogé Εσωωσ geko.

²⁰ Déféé Εσωωσ muú apógé esé ne uto bíí ebi ulú esé mmye. Ji akágé pye gejamégé ukpekepe unó bi upwós ebi esé dégigé ji, ye ebi déferege. ²¹ Esé ako abi délu echomele bós Jisós, abi déchome mmye ne Kras Jisós yéndémuú anógé Εσωωσ yéndégébé te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

4

Bós echomele Kras álú muú ama

¹ Me muú nkpe ne deno gétúgé mpye utós Ata, nkpeage enyú nnó dépye genwáge nyú gébe ndere Εσωωσ muú akuú enyú ákelege nnó gébe. ² Shulege mmye nyú mme yéndégébé, sege deporé nyú pere, koge metós mbaá yéndégenó. Boge gejeé ne ate, dépyegé mbó, dépye fós unó bi ubalege ate mmye. ³ Myege nnó débé meko ama ndere Mendoó Ukpea epye nnó enyú décho mmye

ne atε débε né nesα. ⁴ Esé bαó echomele Jisαs delú wyε ndere upα menyammyε ama. Ne elé wyε Mendoó Ukpea εwú εma ne elú esé ako né mmyε, wyε ndere genó gelú lé gema eyigé Esαwα akuú esé nnó dénerege mató wyε. ⁵ Esé ako déwyaá wyε Ata awu ama, ne wyε lé depαré Jisαs déti dema ne esé ako dékwalege. Awyaá esé ako gefεge manaá Esαwα mami mamaá. ⁶ Esαwα esé awú dénógé alú elé ama, ji ne alú Nte esé esé ako. Ji ne alú mfwa esé ako, ji achyεge esé utó εbi débαó mampyε ndere ji akεlege. Ne mendoó wuú ejwalege né mmu mató bαó bií ako.

⁷ Yémbα Kras achyεé yéndemuú sé εwuú echyε ndere ji amε nnó ekwane ne yéndemuú. ⁸ Elú wyε ndere asame né mmu ηwe Esαwα nnó, “Gébége Kras akwαme ajyεé né melu εwé mfaá, aja gejamégé bαó denα ákwale ji, ne achyεé akwaá ufó ufó echyε.” ⁹ Asa wyε aké, “Akwα afε né mfaá”, εwéna εtene nnó gemεge nnó Kras akwα né mfaá abα mε mβε ashulé achwó fa mme. * ¹⁰ Wyε lé ji awú muú ashulé achwó fa mme ne akwαme ajyεé né malu ayi álú te mfaá mfaá. Ji apyεmbα nnó ji apyε yéndegenó né yéndé mbaá gébe gelógéló ndere ji akεlege nnó gebε. ¹¹ Ji achyεé bαó abifα echyε nnó ábé áηgbá Kras. Achyε abifα echyε nnó ábé abó εkpave Esαwα, achyε abifα nnó ágárégé abya melóméló, abifα, achyε εbwó nnó ábé ambame ne anlere mekomejαó Esαwα. ¹² Kras apyεmbα nnó ji akpome bαó Esαwα ako mmyε nnó ápyεge utó bií ne nnó ji apyε echomele bαó bií εwé elú menyammyε wuú εwéne, ¹³ kpaá te esé débεé ndere muú ama né mató sé ayi défyεé ne Maá Esαwα ne dékágé ji chánéné. Debα mambε bαó abi ábené né depαré Esαwα, kpaá te débεé ndere Kras jimboó né gepα jí geko, ¹⁴ nnó esé débεge sé eké ambane abi anlere gebyα ásele mati défyα ne gebyα ábwálege amu ne εbwó. Ambáné álú eké baá makpe ayi mmbyo nnyi atene ájyεé we na ne we. Yéndé mbaá ayi mbyó ajyεé ne aji ajyε ntó, mbα ne εpyε ne bαó abi ánleré gebyα álerégé. Anlere gebyα awyaá défyα mabwálege bαó akame ne genó eyi gelú gebyα. ¹⁵ Déjógé lé genó

eyi gelú wáwálé, ne débαge gejeé ne bαó abi déjoge ne εbwó. Déké dépyεmbα, débεnege nyε né depαré Esαwα, né yéndé meti wyε eké Kras muú alú muú kpaá né echomele bαó bií. ¹⁶ Kras ne afyεé yéndé gepαge menyammyε né melu εwuú, yéndé geféne ne gepyεé nnó menyammyε meko áchómé mbaá ama. Ndere elúmbα yéndé gepαge menyammyε geké gepyε utó bií chánéné, menyammyε meko awene abεnege gétúgé upα bina upogé atε né gejeé.

Jisαs Kras achyεge geηwá gekε

¹⁷ Me nkwelege enyú mbeé né uto Ata nnó ékágé débε eké bαó mme abi álá pó bαó Jus. Ufere bwó upα ne mekpo ne ula. ¹⁸ Uferé bwó úlú kendeé. εbwó apó fó ne geηwá eyigé Esαwα achyεge, néndé εbwó ákágé yé genó ne aηea mataó. ¹⁹ Yé εbwó ápyε genó eyigé gela gelómé fó, mmyε εgboó fó εbwó. Achyεé gemεge bwó né unó bi ugbó mmyε ne ápwyaá fó mampyε úkwékwé unó.

²⁰ Unó Kras εbi alere enyú dégií na fó wα. ²¹ Nferé nnó enyú déwú genó eyigé getome ne Jisαs, ne áleré enyú aηkwale bií, né mekomejαó ayi wáwálé. Mekomejαó yimbα elé abya melóméló ayi atome ne Jisαs. ²² Lyagé gekwenege gepα eyigé gepyε enyú debα dépyε uboubο unó. Gekwenege gepα eyigé enyú debα déwyaá gechwó lé enyú chwó ndere gébwále enyú mambε ne metó mampyε uboubο unó. ²³ Kwαrege mató nyú ne gefó eyigé enyú déferege unó gebε genó gekε. ²⁴ Enyú debα mambε ne gepα gekε ndere bαó abi Esαwα akwyεé nnó afu ji. Gepα gekε eyigé na, gelú lé gepα eyi gelú cho, ne pópó né mβε ushu Esαwα.

²⁵ Ndere elúmbα, lyage gebyα dégarege lé wáwálé mbaá atε aηme, néndé esé ako décho mmyε delú ndere upα né menyammyε Kras. ²⁶ Metó esógé muú nyú, ékágé akame metó usó été ji apyε gabo. Ne ékágé álá ne metó usó né bií kpogele. ²⁷ Ne ékágé déchyε danchαmeló meti εwé ji aηmaá amu wyε. ²⁸ Mbógé muú abα ajoó ejo, abα manlyáá ejo apyεge utó ne amu jíi jimboó nnó abα unó bi ji ákágé kare ne bαó abi álá pó ne ubi. ²⁹ Muú nyú ajógé

* **4:9** Elú wáwálé nnó: Gejamégé bαó ηwe áwyaá nnó Jisαs ashulé afε né melo álo.

fó mejóó mebomebo, ajógé lé mekomejóó melóméló ayi apógé ate, ne akwánege né gébé eyigémbó, nnó mejóó nyú eβε mejóó εwé εfyεé bóó εshye ne εchwóó ne galógáló mbaá bóó abi awuú enyú. ³⁰ Εκάgé enyú dépye Mendoó Ukpea eβε meshwεmeshwe né unó bi enyú dépye. Εσωω afye enyú Mendoó Ukpea wuú né mmye nnó eβε ndere gelo eyi gelerege nnó enyú delú bóó bií, ne nnó bií uma ji awenege nyε gemége nyú. ³¹ Ndere elúmbó, débégé fó ne ufere uboubo ne ate: Debálégé fó matóó, desoge fó matóó ne ate, debεge fó ne genyane ne ate, déchagé fó ate mabó, dépyεgé fó nchye, défεregé fó gabo ne ate né yéndé meti. ³² Lerege elé ulóó melu ne ate, gege ate meshwe, jigé nte gabo ayi ate aηme apye ndere Εσωω ajinte gabo ayi enyú dépye gétúgé genó eyigé Kras apyεé.

5

Βεgé bóó genjboó

¹ Te mbaá Εσωω abóó gejeé ne enyú baá bií, mmyεgé nnó débε ndere ji. ² Gógé genwáge nyú gelere nnó déwyaá gejeé ne ate wye ndere Kras abóó gejeé ne εsé kpaá te áchyeé genwá jií né galógáló sé. Nkane ji ápyεmbó, elú wye ndere gepε eyi genóme gebé gelógéló né mβε ushu Εσωω.

³ Ndere elúmbó, dékamegé muú fó awú yé né geluage nyú εημεημεné ubεle tametame yé gekwekwégé gepó, yé ame mamfyε né genó eyigé muú. Ne demmyεge fó nnó enyú ne debε ne unó uko, néndé gefógé genwá eyigémbó gekwané fó mambe ne bóó Εσωω wó. ⁴ Dekamege fó mejóó εwé εchwóó ne mekpo unóó ne gekekenegé mejóó ne gekwekwégé abya andée utanege enyú né meno néndé εkwane wó. Genó eyigé enyú debóó mampye elé mantamege Εσωω né unó bi ji apyε né geluage nyú. ⁵ Kágé nnó muú ayi abεlege ubεle tametame, ayi awyaá gekwékwégé gepó, ye ayi afye ame né unó bóó (alú mbó lé muú ayi ánógé unó bina éké εσωω ayifó). Ji anyé fó gefwa eyigé Kras ne Εσωω agbarége.

⁶ Dékamege muú fó abwólé enyú ne mejóó εwé ela épó ne mekpo ne ula. Elé gétúgé unó bina ne Εσωω asóó nyε metóó ne bóó abi álá wuú fó ji. ⁷ Ndere elúmbó, déchagé fó mmye

ne ufóó bóó bimbo, ⁸ néndé mβεmβε enyú débó delú né mmu gemua, nana enyú delú né mmu genjbo gétúgé Εσωω apyε enyú déchome mmyε ne Kras. Ndere elúmbó, gógé genwáge nyú geβε ndere bóó abi álú né genjbo. ⁹ Elé genjbo eyigé na, ne gepye nnó εsé dépyεgé unó ulóóló, ne εbi ulú cho ne nnó dégarege wáwálé. ¹⁰ Myεgé mankaá genó eyigé dépyεge metóó εγóó Ata. ¹¹ Déchoge fó amu depyεge ubobo unó bi bóó abi álú né mmu gemua ápyεé, dyáge lé εbwó malá. ¹² Elu lé mekpo unóó manjóó depó εtiré εbwó apyε bibií. ¹³ Genjbo gegεnégé né genó, bóó ágεne ndere geji gelu ne ákágé ndere geji gelu wáwálé. ¹⁴ Mbó ne elú néndé yéndégenó eyi genjbo gegεnege wye, gébwólege gela genjbo. Ge ula bi ajóó aké, “Peé wó ayi abεlege gejya, kwilé né negbo, ne Kras apyε nyε genjbo jií gegεnege eta wye.”

¹⁵ Ndere elúmbó, segé gébé nnó dépyεge genó eyigé gelu cho. Dépyεge fó unó éké ηηkekene bóó, pyεge ndere bóó abi áwyaá defóó. ¹⁶ Dégege meti mampye genó gelógéló, pyεgé geji chánéné neídé bóó apyε gabo né gébé eyigé na dóó. ¹⁷ Εκάgé debε éké ηηkekene bóó, mmyεgé elé mmye nnó dékaá genó eyigé Ata akεlege nnó enyú dépyεge.

¹⁸ Dényúgé fó mmóó dékwene néndé mmóó matene muú né genwá gebogebo. Gógé elé Mendoó Ukpea εgbeé enyú né matóó. ¹⁹ Mendoó Ukpea εgbege enyú né metóó, epye enyú dékwane makwa ayi átánege né bó ηwe Εσωω, défyεge ate matóó ne makwa ayi atome ne Kras ne ayi Mendoó Ukpea alerege. Kwagé makwa yina ne matóó nyú mako défεge Ata. ²⁰ Né yéndégenó eyi gepye, tamege nte sé Εσωω yéndégébé gétúgé genó eyigé Ata Jisω Kras apyε eta εsé.

Pol achyεge majye mbaá andeé ne anó

²¹ Yéndémuú nyú awúgé ne nte nnó dénógé Kras.

²² Enyú andeé anó, wúgé ne anó nyú wye ndere déwú ne Ata. ²³ Menó alu muú kpaá mbaá mendée wyεé ndere Kras alú muú kpaá mbaá εchomele bóó bií εwé elú menyammye wuú. Ne Kras jimboó alu Mempoó εchomele wuú. ²⁴ Ndere εchomele bóó Kras εwuú ne ji, mbóntó ne

enyú andeé anɔ débɔɔ manwúgɛ ne anɔ nyú né yéndé meti.

²⁵ Enyú anɔ, bɔgɛ gejeé ne andeé nyú wye ndere Kras abɔɔ gejeé ne echomele wuú kpaá te achyɛé gemɛ jíí né galógáló wuú. ²⁶ Ji apyembɔ nnó ji afyɛé ewú né amu Esɔwɔ ndere genógɛ ukpea gébégɛ ji ashwɔnégɛ ewú ne manaá ne mekomejɔɔ wuú. ²⁷ Apyembɔ ntó nnó echomele bɔɔ bií etene né mbe ushuú wuú jimbo ne genwá gekɛ eyi gelɔme gepwɔɔ amu ne nnó ebege fɔ ne deba yé gebágɛ dekoó né mmyɛ, ebe lé echomele ukpea ewé muú alá kágɛ shulé ebwɔ ndo né meti fɔ. ²⁸ Anɔ abɔ mambɔge gejeé ne andeé bwɔ wye ndere ebwɔ abɔɔ ne menyammye bwɔ ambɔɔ, néndé mende ayi abɔɔ gejeé ne mendée wuú ebyennó abɔ gejeé ne menyammye awú ntó. ²⁹ Yé muú sé fɔ ayi apaá menyammye wuú apó. Déchyɛge menyammye sé menyɛé, décherege ji, wye ndere Kras apyɛ ne echomele bɔɔ bií. ³⁰ Ji apyembɔ yéndégébé néndé esé delu upɔ né menyammye wuú. ³¹ Ge ula bi ásámé né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Getú eyigémbɔ mende abɔ manlyaaá gepúgɛ nte wuú ne mma wuú acho mmyɛ ne mendée wuú ebwɔ apea ála muú ama.” ³² Mekomejɔɔ Esɔwɔ ayina apyɛ esé dékaá menɔ genó ayi abɔ alu bíbí. Genó eyigémbɔ getome ne Kras ne echomele bɔɔ bií. ³³ Yémbɔ enyú abi débane neba dékágɛ pyɛge ntó geji. Genó eyigémbɔ gelu nnó yéndé menɔ abɔ mambɔ gejeé ne mendée wuú wye ndere ji abɔɔ gejeé ne gemɛ jíí. Ne yéndé mendée menɔ abɔ manógɛ menɔ wuú.

6

Na ne baá ne ante ne ama ábɔɔ mambɛ

¹ Enyú baá melɔ wúgɛ ne amma nyú ne ante nyú, gétúgɛ déchome mmyɛ ne Ata, néndé ge genó eyi gélú cho mampyɛ mbɔ. ² “Nógɛ amma nyú ne ante nyú.” Ge ndo mbe ayi Esɔwɔ anyémɛno gébégɛ achyɛé ebe aké, ³ “Dépyɛge mbɔ, dégɛne nyɛ galógáló ne dényé neki fa mme.”

⁴ Enyú ante ékágɛ débɛ ne gepɔ eyi gepyɛ matɔɔ asɔɔ baá nyú. Wyege lé ebwɔ né meti ewé délerege ebwɔ unó ndere abɔɔ

mampyɛ, déchyɛge ebwɔ majyɛé ndere Ata akelege.

Na ne áfwɛ ne ante abi abɔɔ ebwɔ ábéé

⁵ Enyú áfwɛ, wúgɛ ne bɔɔ abi abɔɔ enyú ne efɔ metɔɔ, déchyɛge ebwɔ énogé ne matɔɔ nyu mako wye ndere ebe ebe lé Kras, enyú dépyɛ ne jíí. ⁶ Pyɛge utɔɔ enyú chanéné. Dépyɛge fɔ wye lé gébégɛ ebwɔ abege aké agene enyú gétúgɛ dékelege nnó ebwɔ áfɛge enyú. Ndere baá utɔɔ Kras, pyɛgɛ élé genó eyigé Esɔwɔ akelege ne matɔɔ nyú mako. ⁷ Pyɛgɛ utɔɔ ne metɔɔ megɔmegɔ wye eké enyú dépyɛ mbaá Ata, épó fɔ élé mbaá mekwaá. ⁸ Kaágɛ nnó yé muú alú mefwɛ ye apó, élé Ata ne achyɛge esé ako nsa né utɔɔ ulúlú ebi esé dépyɛé.

⁹ Enyú ante wyembɔ ntó ne débɔɔ mampyɛge ne áfwɛ nyú. Déchyɛge sé ebwɔ genyane. Kaágɛ nnó Ata ayi abɔɔ enyú chóncho ne ebwɔ alú né mfaánebuú. Ne ji asɔɔ mpa yéndémuú alerege fɔ angya.

Pɔl ajógɛ ndere bɔɔ kras abɔɔ matene ummyɛ ne danchomeló

¹⁰ Kwyakwya genó eyigé, me nkelege mangare enyú gelu nnó, bɔgɛ eshyɛ ndere déchome mmyɛ ne Ata. Ne gɔgɛ ji ase gekpekpege utó bií apyɛ enyú détoó. ¹¹ Fyɛgɛ unó ummyɛ uko ebi Esɔwɔ achyɛé enyú nnó détene ummyɛ ne mati défyɛ ayi danchomeló apenege. ¹² Néndé bee bina upó fɔ ne ate akwaá. Démmyɛ lé ne yéndé gefwage aló nchye eyigé gelu né mfaá, ne uto aló nchye uko. Démmyɛ ne aló nchye ako abi ágbarege gefwa né malu ayi mfaá, ne abi áwyaá utó fa né mme yina ayi alú melu gemua. ¹³ Ndere elúmbɔ, bɔgɛ unó ummyɛ uko ebi Esɔwɔ achyɛé enyú nnó yéndégébé danchomeló achwágɛ ne efwyale démmyɛ ékágɛ ji apwɔ enyú ne démmyɛgɛ né kwyakwya détenege nyɛ chanéné.

¹⁴ Ndere elúmbɔ, kpomege mmyɛ. Ndere muú bee áwéle ekandá mamkpome mmyɛ né utɔɔ bií, mbɔ ne enyú débɔɔ mangarege wáwálé. Pyɛge genó eyi gelu chó né mbe ushu Esɔwɔ, ewéna ebeé nyɛ ndere genógɛ ummyɛ eyigé muú bee akwere ewɔme wuú nnó ékágɛ nekɔ né kpe ne ta ji. ¹⁵ Ndere muú bee afyɛ unó uka utouto nnó ékágɛ ji

ásere ákwe gébége aké alomege, mbántó ne enyú débóó mangarege abya melóméló ayi apye bóó ábeé nesó ne Εσωώ. ¹⁶ Genó eyigé fó eyigé débóó mampye gelú nnó, gbarege metóó ewé enyú défyéé ne Εσωώ εβε enyú né mbe. Ewéna εβε nye eta nyú ndere genogé ummye eyi gegbéé nnó ámbéé danchómelo ako ayi achwóó eké mewε akwonege fó enyú mmye. ¹⁷ Σεgé mamfere ayi Εσωώ áferé enyú né εfwyale gabo ábé ndere ela ummye ewe ekwerege mekpo muú bee, nnó ekágé ji akpa gepa. Σεge ntó mekomejóó Εσωώ ndere aparanja ayi Mendóó Ukpεa εchye enyú nnó démmyege ummye ne ji. ¹⁸ Gíge Εσωώ nnó apóge enyú yéndégébé né mmyemenene. Nεgemmye né yéndégenó eyigé enyú dékelege. Pyege mbó ndere Mendóó Ukpεa εlerege enyú meti yéndégébé. Ndere elúmbó, begé peé né yéndégenó eyigé gepye, dékogé metóó gbene. Nεge ntó mmye yéndégébé mbaá bóó Εσωώ ako. ¹⁹ Nεge ntó mmye getú ya, nnó yéndégébé nké nkelege mangare abya melóméló, Εσωώ achye me mekomejóó nnó ngare, mmbegé fó ne εfó metóó mampye bóó akaá depóré abya melóméló εtiré debo delu bibíi. ²⁰ Elé gétúgé abya melóméló yina ne Kras atóme me, ne nana nlú né denó gétúgé mbó ngarege abya melóméló wuú. Nεgemmye nnó Ata apóó me mbege ne εfó metóó mangare abya melóméló yina ndere me mbóó manjóó.

Kwyakwya matame

²¹ Μεημε sé Tikikós ayi mbóó gejeé ne ji dóó, ne nte muú ayi dékágé líi mmye ne ji ndere apye utóó Ata achwógé, agarege nye enyú yéndégenó eyi getome ne me, ne enyú dékágé nye ndere depó dekene ne me wéna.

²² Elé wye getú eyigé na ne me ntóme ji eta nyú nnó ji apye enyú dékaá ndere εsé délu wéna, ne nnó afye enyú eshye.

²³ Nεnemmye nnó Nte sé Εσωώ ne Ata Jisós Kras apye enyú aηme sé debe nesó ne ate, débó gejeé ne ate, ne nnó défyege wye metóó ne Εσωώ. ²⁴ Mma nnεnemmye nnó Εσωώ alerege galógáló mbaá bóó ako abi abóó gejeé eyi gela gebyeé ne Ata Jisós Kras te kwyakwya.

elú me galógáló nnó nlyaaá mme yina nnyé mbé ne Kras. Epwá nnó me mbé mebe. ²⁴ Né εgbé ewefó, elú galógáló nnó me mbé mebé gétúgé nyú, epwá nnó nnyé mbé ne Kras. ²⁵ Nkaá wáwálé nnó Esowá apye nyé me nnó mbé mebe gétúgé enyú nnó mpóogé enyú déwéné déjyégé mbe né utóó bíí ne nnó débé ne néchóchó né deporé Jisós. ²⁶ Ula bi me njóoge depá etiré na ulú nnó mmagé kéré meso eta nyú, débée nyé ne gempóoge gétúgé genó eyigé Kras Jisós apye eta wa.

²⁷ Genó géma gélú nnó gepogé nyú gélérégé nnó enyú dekaá abya melóméló Kras. Ne yéé nchwó ewú, yéé nchwó sé wó, nkelege manwúgé lé nnó enyú détené chánéné, metóó ema, meko ama, démmye chónchó nnó abya melóméló ayi enyú dékwálege né deporé Jisós ájyégé mbembé. ²⁸ Nkelege ntó manwúgé lé nnó, defóó fó yé genó, cháchá eyigé bóó abi ápáa enyú ápyéé ne enyú. Depyégémbó, ewéna ébé nyé ndere gepó eyi gélérege nyé ebwó nnó Esowá awane nyé ebwó, ne apyéé nyé enyú demye dépwá. ²⁹ Me njoge mbó gétúgé nnó, élé enyú ne Esowá apyéé nnó défyégé fó lé metóó ewuεwu ne Kras Jisós. Apyé ntó nnó dégéné efwyale gétú ji. ³⁰ Ne esé ako décho amu démmye ummye bina nkane enyú débó dégéné me mmyéé ne nkane déwúu mbó nana nnó nlú mmye wye mmye.

2

Ankwólé Jisós áshulé gemεge bwó mme ndere gepogé Jisós géleré

¹ Me nkaá chánéné nnó enyú délu bóó ama ne Kras, ne afyéé enyú eshye. Ne gejeé eyigé ji abóó ne enyú, gépye mmye efyóó enyú mmu. Ne dényé denme ne ate ne Mendoó Ukpea, délu ne matóó malómáló ne ate, dégéné ate meshwe. ² Ndere elúmbó, nkpa enyú geka nnó déneré mampye metóó egógé me. Nkelege nnó enyú débé metóó ema, débó gejeé ne ate, debe meko ama, ne déférégé genó géma. ³ Délerégé fó nnó denjá gemε depwá ate, ne débwegé fó mmye nnó enyú ne depwá amu. Yémbó, sége gemεge nyú nnó dépó yéé eké genó, dépélé ate abifó nnó anjá gemε apwá enyú. ⁴ Muú abógé genó mampye, apyégé fó ndere

gépoge lé jimbií, apye ndere gépogé ntó bóó abifó ako. ⁵ Ne gepoge nyú ntó gébé nkane eyigé Kras Jisós gébó gelú.

⁶ Yéé élé Jisós alú eké Esowá né mati mako, agbare fó amu wye kenké nnó alu janja ne Esowá wó. ⁷ Yémbó, ashulé mmye jíí mme alá eké maá defwé. Ase gepogé mekwaá, ábyé ji alu eke mekwaá. ⁸ Ndere alu mekwaá wáwálé, ase gemε ji nnó apó yéé genó. Awú wye majyéé Esowá kpaá te akame negboné mekpo unóó né mfaá gekwa. ⁹ Gétú eyigémbó Esowá abwéé ji mfaá, abelé né melu enógé ewé epwá malu mako. Achye ji mabó ami mawya ncha mapwá mabó mako. ¹⁰ Esowá apyεmbó nnó, bóó abi álú né mfaá ne abi álú fa mme ne meló áwuú bóó, áwugé mabó Jisós, yéndégébé, átóme mánó mme. ¹¹ Ne yéndemuú ajógé nyé aké, Jisós Kras alu Anya Ata ayi ápwáó amu. Ajógé mbó, achyεge mbó lé enógé mbaá Nte sé Esowá.

¹² Anme ba, wye ndere enyú débó déwuú mé majyéé ma gébégé me nlú ne enyú, ne ushuú nana ayi me nlá mpó sé ne enyú, nkelege nnó déwúgé majyéé ma depwá yéé ndere mbembé. Kwólege wye majye amimbó ne matóó nyú mako, démmyé gé ne efó né metóó, mampye unó bi ulérege nnó Esowá aferege enyú né efwyale gabo. ¹³ Enyú dekage pye unó bina ne metóó ema, néndé élé Esowá jimboó ne achyεge enyú eshye. Ji apyéé enyú debóó metóó mampye unó bi ji akélege. Ne alerege enyú meti ewe dépyéé ubi.

¹⁴ Ne yéndégenó eyigé dépyéé, pyége géjí, déshulégé ate ndo yé mawáme déwamégé fó ne ate. ¹⁵ Dépyégé mbó débée matóó mmu pópó, muú fó ashulégé fó enyú ndo nnó dépye gyéé. Ne enyú baá Esowá, yéé élé délú né mpu bóó ube, bége ne gepó gelógéló, gégénégé eké ambe ágénege ne utuú né mfaá. ¹⁶ Gbárege abya melóméló ayi achyεge bóó genwá eyi gélágé byé ne metóó ema. Depyégé mbó, bíí ebi Kras Jisós akérege meso fa mme, me ndoó nyé ebwá ewómé nnó mpye utóó mbó nsá, nlomé gatélé mpwá.

¹⁷ Mbe ne metóó megómegó ne nechóchó ne enyú ako, yéé ebe lé nnó manoó ma magbélé mme eké mmóó gepε né gepε eyigé

nyú ndere dégene efwyale gétúgé matóó ayi défyéé ne Kras. ¹⁸ Gétú eyigémbò, bége ntó ne metóó megómegò ne nechóchó eké me.

Pól akélege mantò Timòti ne Epafrudytòs né Filipi

¹⁹ Mbó wya uméé mantó Timòti eta nyú mbògé Ata Jisòs achyegé eshye. Akerégé eta wa, agarege me ndere enyú délú ewumbò, metóó ntó egòò me. ²⁰ Yéé muú yichá ayi enyú ntó délú ji metóó eké Timòti apò. Ji asomege ntó nnó waá depò dékene mbò chancha né enyú ewu, waá dékéné ah? ²¹ Néndé, bòò abifò ako apyé lé unó bi ebwó ákélege, ápyé fò ndere Jisòs Kras akélege. ²² Yémbò enyú dékaá me ndere Timòti aléré nnó ji awya gepò gelógéló. Néndé, ndere maá ábéé ne nte wuú, wymbò ne Timòti apyé utóò ne me nnó dégáregé abya melóméló ajyegge mbe. ²³ Gétú eyigémbò ne ji alu maá ayi nneré metóó nnó ntòme achwó eta nyú ténéténé mbògé ngegé ndere mpa wa ábéé. ²⁴ Ne nkamé ntó wáwálé nnó Ata apyegé, mbélégé fò dòò, nchwó ngé enyú.

²⁵ Ngé nnó elú galógáló nnó ntó kpé menjmé sé Epafrudytus akéré meso eta nyú. Ji alu ntó muú ayi ese ne ji dépyéé utóò choncho ne ammye ntó choncho ne me eké muú bee mampye nnó abya melóméló ajyegge mbe. Elé ji ntó ne alu muú dentóó ayi enyú détòme nnó achwó apóo me ne unó bi nkélege. ²⁶ Nkélege nnó ji akéré eta nyú néndé, ashyage mmye dòò mangé enyú, cháchá gébégé ji akaá nnó enyú déwú nnó ji améé. ²⁷ Abó amée wáwálé, ela gachyéé mbó agbó. Yémbò Esòwò agé ji meshwe apye ji atóo, agbo wó, ne agé me meshwe ntó nnó ekagé efwyale ewéché ema echo ne ewé menwya mé. ²⁸ Gé ula ubi me nkelege mantó ji nnó akéré meso wáwá mbò, nnó enyú degé gé ji débè ne nechóchó. Ne efwyale wa ejámé sé dòò. ²⁹ Achwògé, sége ji ne nechóchó. Ji ntó alu menjmé nyú né mabo Ata. Ne chyegge ufóò bòò bina enógé. ³⁰ Néndé, ase fò genwá jíí eke genó wó, gétúgé utóò Kras. Ela gachyéé mbó agbó ndere achwòò mampòò me né unó bi enyú délá gé meti manchwò pye wó.

3

Muú afyegé metóó ne Kras, Esòwò apye ji atené cho né mbe ushu wuú

¹ Anmé ba, bégé ne nechóchó né mabò Ata. Me mbéé fò ne gepwa manyuaré nsá depò etiré mbò ngaré mé enyú, néndé depoge nye enyú. ² Ségé gébé ne bòò abi ápye utóò unómé, álú eké bò mamye, néndé ebwó átome wye eshye nnó ásó unó ande ne ábé ankwólé Jisòs. ³ Esé ne délú bòò Esòwò. Wáwálé esé ne asó esé nsó ayi wáwálé epófó ebwó, néndé esé denoge ji né eshye ewé Mendoó Ukpya echyegé esé. Esé dewya gempóge gétúgé genó eyigé Kras Jisòs apye eta sé. Ne dépélé fò lé unó bi akwaá apye né gepoge akwaá, ndere mansó nsó. ⁴ Yéé élé me nkage mpye uno ebi me mbó mpye mé né mekò menyammye. Mbògé muú aferégé nnó abóò nsá né unó bi ji apye né gepogé akwaá, me nlu menò mbe. ⁵ Néndé ábyégé me, mbélé ndò enée, ásó me nsó. Me nlu muú Hibru tágetágé, ntané ntoné Benjamin né melò Isrèli. Me mbélé mabé ukwene ante sé chánéné néndé me nlu muú ekwó bòò Farasi. ⁶ Ne gétúgé mabé yimbò, me nkpa gechyéé, mpye echomele bòò Jisòs ágé efwyale. Ne me mbòò mbélé mabé yimbò ako yéé ema nkwe wó. Gétú eyigémbò mbó nlu cho, muú ákágé shulé fò me ndo. ⁷ Yémbò yéndé unó bi me mbó mferé nnó mpyegé mbòò nsá, nse nnó úlú lé únómé, upó sé me eké genó gétúgé genó eyigé Kras apye eta wá. ⁸ Genó eyi gefó gélú nnó unó uko ebi mbó nwyá, nse ubi uko nnó élé unómé. Nkelege lé nnó nkaá Kras Jisòs, Ata ayi me nnóge. Ji ne apwòò amu né genwá ya. Né gétú jíí me nlyáá unó uko uno, nse ubi eké debi nnó nkaá ji chánéné ne nno ⁹ mbe metóò ema ne ji. Nkélégé fò manténé cho né mbe ushu Esòwò né mmu eshye wa, mmyeké mambélégé mabé sé bòò Jus. Me nkelege mambé cho né ushu Esòwò, anenege me meti gétúgé me mfyéé metóó wa ne Kras. ¹⁰ Genó géma eyigé me mfyéé ame wye gélú nnó, me nkaá Kras Jisòs ne utó Esòwò ebi upye ji akwilé né negbó. Nkelege ntó nnó ncho amu ne ji ngéné efwyale ndere ji agené, ngbó ntó nkane ji akamé negbo agboó. ¹¹ Nnó yé

εμα έβέ nnό γέβέγέ ngbogé Εσωω άpye me nkwilé né negbo.

Pól agarege ankwólé Jisós nnó άσε gekágé neke jii

12 Ερφός nnό me mbό mé unό bina ne epόfό ntό nnό me nlu mé cho né mbe ushu Εσωω. Υέmbό me nlu mmye manjye wye mbe jyε. Nnό mbό genό eyigé Kras Jisós abό abelé mé eta wa. * 13 Anmé ba, ndoό fό εbωό εωome nnό mgbaré mé unό bina né amu ya. Genό géma eyigé mpyée gélu nnό, me njigé nte unό bi ukoό mé né meso, mmyégé mambό ebi ulú né mbe. † 14 Me ntome wye eshye nnό njyéggé mbe né gebá eyigé nkwónégé wye mbόό nsá né mfaánebuú mbaá ayi Εσωω akuú me nnό jyε wye gétúggé genό eyigé Kras Jisós apye eta wa. 15 Εsé ako abi défyéé matóό ne Εσωω ne débéné né depó etií, débé wye ne gefóggé uféré ebimbo. Mbóggé muú awya ebií uféré chá, Εσωω apye nye ji akaá nnό alu gyéé. 16 Menó genό alu nnό esé deyye wye mbe dépyégé ndere Εσωω aleré mé esé. 17 Anmé ba, choge ne ate désé gekágé neke na, ne pege ntό anmé abi áwyaá gepóggé gelóggé ndere esé déleré, dékwólégé εbωó. 18 Néndé, mechό ewé me nchwó gáre mbό enyú, me ngaré mé enyú ndóndó ne ndó ne nana ngarege enyú ne mansé né ame nnό gejamégé bόó áké ále lé ankwólé Kras. Υέmbό, gepóggé bwό gélerege nnό álú bόó abi álá kií abya ayi agárege nkane Jisós agboό né mfaá gekwa. 19 Ne meso gébé, ágbogé Εσωω afyéé εbωό mmu ntoné mewε, néndé áσε mmwólé unό unyéε ula Εσωω ayi εbωό anogé. Υέ apyéé gabo mmye εgbόό sé εbωό, ábé lé ne nepá, áneré matóό bwό né unό mme. 20 Υέmbό meló ewesé elú né mfaánebuú. Εsé dégilé Ata Jisós Kras muú alu Menchyé genwá nnό atané wye achwó fa mme. 21 Achwóggé asεle nye gekpékpégé eshye ewé ji ábwólege yéndégenό gela nteé gefwa jii; akwóré menyammye esé yina ayi alú mbóntό usóό, achyε esé ayi meke ayi ashwánege eké awuú gébégé ji akwilé né negbo.

4

1 Anmé ba, gétúggé unό uko ebi me ngaré mé enyú, me mbό gejeé ne enyú dόό ne nshyage mangé enyú. Enyú depyéε metóό εggό me, ne delu nsá utóό εba. Anmé ba, ténege yé ne eshye né mabό Ata.

Pól agaré bόό Εσωω abi álú né Filipi ndere ábeé ne nesό né mmu metóό

2 Me nkpane Yudya ne Sintiche geká nnό ákwye depóré bwό ábé meko ama né mabό Ata Jisós Kras. 3 Ne wό nte menme ayi depyéε utóό uluá, ngarege wό wáwálé nnό, opoό andée bina ábé nesό ne ate. Εbωό apeá ammye ne me nnό dépyée bόó áwuú abya melóméló Kras. Chóncho ntό ne Klemen ne bόó abifó abό ápyée utóό ne me. Εσωω asá mé mabό bwό né mmu ηwe bόó abi ábόό nye genwá eyi gélagé byé.

4 Ngarege enyú ako nnό yéndégébé débé ne nechóchό, mma ηmere nké bégé ne néchóchό néndé enyú delu bόó Ata Jisós.

5 Góggé bόó ako ágé nnό enyú delome melu. Téggé nnό ela gachyée Ata Jisós achwóó. 6 Dékamégé genό gefó géchyée enyú εfwyale né metóό. Genό géké gékelege manchyé enyú εfwyale, nége lé mmye défyéé géjí né amu Εσωω. Ne yéndégébé déké dénemmye déjigé fό nte mantámégé Εσωω né unό bi ji apyéé me eta nyú. 7 Dépyégé mbό, Εσωω achyεge enyú nesό né metóό. Ne nesό enínémbό nepwό amu, néní nepye nye nnό matóό ákwénéggé enyú ne débée fό ne εfó né yéndégenό eyi géchyége enyú εfwyale, néndé enyú défyéé matóό ne Kras Jisós.

8 Anmé ba, géggé unό bi menkelege enyú défyégé ame wye na: Ferege uno bi ulú wáwálé ne ebi bόó ánoqe. Ne yéndégenό eyigé Εσωω aselé nnό gélu gélogéllό ne cho, ne eyi gabo álá pó wye. Υéndé genό eyigé bόó ábόό gejeé ne géjí ne mamferege dόό unό bi upyéε muú ábeé ne mabό malómáló. Wáwálé fyége mekpo né unό bina, yéndégenό eyi gélmé dόό ne yéndégenό eyigé bόó áfége. 9 Ne pyége unό bi me nleré enyú ne ebi dégií eta wa. Pyége unό bi déwú me ngaré ne ebi dégené me mpyée. Ne dépyégé mbό, Εσωω muú achyégé nesό né metóό, ábeé nye ne enyú.

* 3:12 Elú wáwálé nnό: Unό ande elé mansό nsό. † 3:13 Elú wáwálé nnό: Unό bi Pól alyaá meso elé ebi 3:5-6.

Pɔl atame bɔ́ Jisɔs abi álú né Filípi né echyε ewé achyέé ji

¹⁰ Metɔ́ ɛgɔ́ me dɔ́, ne ntamege Ata nnó yé élé ebelé mé dɔ́, enyú déma téε me né echyε ewé enyú détɔ́mé me. Yé élé njɔ́ mbo nkaá nnó enyú détée wye me, ne elú lé nnó dégé fɔ́ meti mampoo me wɔ́. ¹¹ Njɔ́ge mbo, ɛpɔ́fɔ́ nnó me nlu gekpo ne nkɔ́ fɔ́ nka. Elú lé nnó yé nwyá genó yé mpó ne géjí mbeá mé manjwólé chánéné. ¹² Nkaá ndere mbeé gébége mbεgé amuamu ne nkaá ntó ndere mbeé gébége mbεgé ne unó gejamé. Mbeá ndere njwólege chánéné yéndégébé, yé nyé mgbege yé nlu lé mesa, yé wya unó dɔ́ yé mpó ne ubí. ¹³ Me nkage nténe yéndégébé mampyε yéndé geno né eshyε ewé Kras achyέé me.

¹⁴ Yémbɔ́ eló ndere enyú déchómé amu dépoógé me né εfwyale wa. ¹⁵ Ne enyú bɔ́ Kras né Filípi, dékaá mé nnó élé wye enyú ne déchyé́é me unó εbí me nkélégé gébége débɔ́ mbe déwuú abya melóméló. Tε gébége me nlyáá enyú né gebagé mewaa Masedonia, yé bɔ́ Jisɔs abi chá abi ápoó me ápɔ́ ɛkosé wye enyú. ¹⁶ Néndé yé gébége mbó nlu né Tessalonika wye né gebagé mewaa Masadonia, mbó mpó ne genó, enyú dépoó me ndɔ́ndɔ́ ne ndɔ́. ¹⁷ Me njɔ́ge mbo, ɛpɔ́fɔ́ nnó nkélege echyé ewé chá, nkelege lé nnó galógáló ayi enyú dépyε agbeé ne ayi enyú dépyé́é me nnó ɛsɔ́wɔ́ akaá. ¹⁸ Nkelege mampyε enyú dékaá nnó unó εbí détɔ́mé ɛpafrudytus nnó achwó achyε me, me ngé. Ne újá kpaá upwɔ́ ndere membɔ́ nkélege. Unó bimbɔ́ úlú me ɛké echyε ɛsɔ́wɔ́ ewé enómé gebé gelógéló. Ulu ntó ɛké gepεgé ɛsɔ́wɔ́ ɛyigé ásɔ́gé né mewε achyέé ji metɔ́ ɛgɔ́ ji. ¹⁹ Ne ɛsɔ́wɔ́ muú me nóge awya gefwa ɛyi gepwó amu. Ne gétúgé genó ɛyigé Kras Jisɔs apyε eta enyú, ɛsɔ́wɔ́ achyεge nyε enyú unó uko εbí dékélege. ²⁰ Déchyé́é ɛnógé mbaá Ntε sé ɛsɔ́wɔ́ muú alú mfaánebuú tε kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame ami Pɔl ne bɔ́ abi álú ne ji átamé bɔ́ ɛsɔ́wɔ́ né Filípi

²¹ Támege bɔ́ ɛsɔ́wɔ́ ako ewú gétúgé álú bɔ́ Kras Jisɔs. Anmé abi álú fa ne me áló enyú matame. ²² Bɔ́ ɛsɔ́wɔ́ ako abi álú ntó wé áló enyú matame. Cháchá

abi álú né dachi Sesa mfwa Rom aló enyú matame. ²³ Nnɛnemyε nnó Ata Jisɔs Kras aléré enyú ako galógáló. Amen.

Ἡ ὡς αἰὶ Πῶλ ἄσαμέ μβαά εἰς χομελε βῶσ Κρας νέ Κολοσιῶνα

Ματαμε

¹ Με Πῶλ μουὺ Ἐσωῶ ἀπυε ννό μβε ἠγβά Κρας Ἰῆσῶς νε νσάμε ἠῶε ἡνα. Νλύ φα χονχο νε μεῆμε σε Τιμῶτι.

² Ἐσέ δέταμε ἠῶε ἡνα ετα νυὺ βῶσ Ἐσωῶ νέ μελῶ Κολοσιῶνα. Ἐνυὺ ἀβι δελυ ἀῆμε σε ἀβι δέχομε μμυε νε Ἰῆσῶς Κρας νε δέκωλεγε ἡ νε μετῶσ εμα. Δένεμμυε ννό Ντε σε Ἐσωῶ εβῶσ νε Ἀτα σε Ἰῆσῶς Κρας ἀλερε ἐνυὺ γαλόγάλῶ, ἀπυε ἐνυὺ δεβε νε νεσῶ.

Πῶλ ἀνεμμυε μβαά Ἐσωῶ γέτῦγέ βῶσ Κολοσιῶνα

³ Ἐσέ δεκε δένεμμυε ἡνδégébé γέτῦγέ νυὺ, δέταμεγε Ἐσωῶ Ντε Ἀτα σε Ἰῆσῶς Κρας. ⁴ Ἐσέ δέταμεγε Ἐσωῶ γέτῦγέ δεωῦ ννό ἐνυὺ δέφυέέ μετῶσ νε Κρας Ἰῆσῶς, νε δεβῶσ ντο γεἰέ νε ἀτε βῶσ Ἐσωῶ ἀκο. ⁵ Ἐνυὺ δέπυεέ μβῶ γέτῦγέ δένερέ μετῶσ νέ ννό βι Ἐσωῶ ἀκῶε με ἀβελέ ετα νυὺ νέ μφαάνεβυὺ. Γενῶ εἰ γέπυε ἐνυὺ δένερέ μετῶσ νέ ννό βιμῶ ἐλέ ῶῶῶλέ αἰ ἀτανεγε νέ ἀβυα μελόμélῶ αἰ ἐνυὺ δεβῶσ μβε δεωῦ. ⁶ Ἀβυα μελόμélῶ ἡμβῶ ἄσανεγε ἀἡε ἡνδé μβαά φα νέ μμε, ἀπυε βῶσ ἀκῶεγε γέπυε βῶσ. Νε γεἰαμέγέ βῶσ ἀφῶεέ μετῶσ νε ἡ, ῶε νδере ἀβῶ ἀπυε ἡνα νε νυὺ τε γέβέ εἰγέ ἐνυὺ δεωῦ ἡ. Νε δέκαά ῶῶῶλέ νδере Ἐσωῶ ἀλερεγε ὑλῶ μελυ βῆ μβαά βῶσ ἀκο. ⁷ Ἐλέ Ἐπαφρας νε ἀπυε ἐνυὺ δέκαά ἀβυα μελόμélῶ ἡνα. Ἐσέ δέβῶσ γεἰέ νε ἡ δῶσ. ἡ ἰλυ ντε μουὺ ὑτῶσ αἰ ἀπυε ὑτῶσ δῶσ νε ἐσέ χοχο. ἡ ἰλυ μαά ὑτῶσ αἰ ἀπυε ὑτῶσ Κρας γέτῦγέ ἐσε νε μετῶσ ῶῶ εμα. ⁸ ἡ ντό νε ἀγारे ἐσε γέῶσ εἰγέ ἐνυὺ δεβῶσ γεἰέ νε ἀτε βῶσ Ἐσωῶ. Ἐλέ Μενδῶό Ὑκρεα νε ἐπυε ἐνυὺ δεβῶσ γεἰέ εἰγέμβῶ.

⁹ Γετῦ εἰγέμβῶ, νε τε βῆ βι ἐσε δεωῦ ἀβυα νυὺ, δελα δέπῶῶῶά ῶ μανέμμυε γέτῦγέ νυὺ. Ἐσε δένεμμυε δέγίγέ Ἐσωῶ ννό ἀπυε ἐνυὺ δέκαά χανέné γενῶ εἰγέ ἡ ἀῆῦ μᾶπυε μβαά βῶσ βῆ. Νε ννό ἀχῶε ἐνυὺ δέῶσ δέκο εἰρε Μενδῶό ῶῶ εχῶεγε. ¹⁰ Ἐνυὺ δέβεγέ νε δέῶσ εἰρε μβῶ, δέβεέ ἡε νε γεῆῶά εἰγε Ἀτα ἀκελεγε νε

δέπυε ἡε ἡνδégéno éyi gegῶ ἡ μετῶσ. Νε δέλερεγε ἡε ὑλῶ μελυ μαἰμαἰ νε δέκαγέ ἡε δέπῶε Ἐσωῶ δέἡε μβεμβε. ¹¹ Δένεμμυε ντό ννό Ἐσωῶ ἀσε ὑτῶ βῆ ὑκο ἐβι ὑῶῶσ ἀμυ, ἀπυε ἐνυὺ δέτενε νε ἐῆε ννό ἡνδégéno éyi gepye, ἐνυὺ δέκῶγε ῶε μετῶσ κῶγέ δέἡεγε μβε νε νεχῶχῶ, ¹² δέχῶεγε ματαμε μβαά ντε σε μουὺ ἀπυε ἐνυὺ δέκῶνε μαμβῶ ὑνό ἐβι νυὺ, ἐβι Ἐσωῶ ἀκαρέγε μβαά βῶσ βῆ, ἐβι ἡ ἀκῶε ἀβελέ νέ μελυ ἐῶε γεῆῶ ἡ ἡέγεγε. ¹³ ἡ νε ἀφere ἐσέ νέ ὑτο μουὺ αἰ ἡγβῶρέγέ γέῶῶ ἡ νέ μελυ γέμυα, ἀσε ἐσέ δέῶε νέ μελυ γέῶῶῶέ μαά ῶῶ αἰ ἡ ἀβῶσ γεἰέ νε ἡ δῶσ. ¹⁴ Ἐλέ γέτῦγέ μαά ῶῶ ἡνα νε ἡ ἀῶενέ γέμῶε ἐσέ, ἐῶῶνα ἐλερέ ννό ἡ ἀἡνε γαβῶ σε.

Γέῶῶέ μουὺ αἰ Κρας ἰλυ νε ὑτῶσ ἐβι ἡ ἀπυε

¹⁵ Μαά ῶῶ ἡνα νε ἰλυ μουὺ αἰ ἐσέ δέγέné, νε ἡ νε ἰλυ μεκῶεέ Ἐσωῶ μουὺ ἐσέ δελα δέγέné ῶ. Νε ῶε νκαἡε μαά μβε ἀῶῶῶ ὑτο νέ ὑλαά γέῶ, μβῶντό νε Κρας ἀῶῶῶ ὑτο βι ὑῶῶσ ὑνό ὑκο ἐβι Ἐσωῶ ἀκῶεέ ¹⁶ νένδé ὑνό ὑκο ἐβι Ἐσωῶ ἀκῶεέ νέ μφαάνεβυὺ νε φα μμε ὑκε νε ἡ. ἡ ἐβε λέ ἐβι δέγέné νε ἐβι δέλα δέγένε, χῶνχο νε ἰλό ἡ ἐβελé ἀκῶῶῶ νε ἀῶῶ νε ἡνδé γέῶῶῶ ὑτο βι ὑλύ. ἡνδé γενῶ εἰγέ Ἐσωῶ ἀκῶεέ γέκε νε ἡ νε ὑλύ ἐλέ ννό ὑχῶεγε ἡ ἠγῶ. ¹⁷ Γέμῶε ννό ἡνδégéno gebé, ἡ ἰλυ με. Νε ἡ νε ἀπυε ὑνό ὑκο ὑλύ νέ μαλυ βῶσ. ¹⁸ ἡ νε ἰλυ μουὺ κῶῶ εἰς χομελε βῶσ βῆ ἐῶε ἐλυ μεῆῶῶῶ ῶῶ. Νε ἡ νε ἰλό ὑλα εἰς χομελε ἐῶῶνα. ἡ νε ἰλυ μουὺ μβε μακῶἰλέ νέ νεγῶ, ἰλά μάγε ἀγῶό σε. Ἐῶῶνα ἐπῶεέμβῶ ννό ἡ νε ἀβε μεῶ μβε νέ μβαά ὑνό ὑκο, ¹⁹ νένδé Ἐσωῶ ἡμβῶσ νε ἐγῶ ἡ ννό Κρας ἀβε νε γέῶ ἡ ἡ γέκο, ²⁰ ννό βῶσ ἀκε νε Κρας ἀκερέ ετα ῶῶ. Γέτῦγέ μαῶό μαά ῶῶ ἰλυ ἡἡε μμε γέβέγέ ἡ ἀγῶό νέ μφαά γέκῶῶ, Ἐσωῶ ἀπυε ννό ἡνδé γενῶ εἰ γέλυ φα μμε νε ἐβι μφαάνεβυὺ ὑβε νέ νεσῶ νε ἡ. ²¹ Νε ἐνυὺ δέκαά ννό, μβεμβε ἐνυὺ ἀμβῶσ δεβῶ δέῶ μβῶῶ νε Ἐσωῶ, δελα βῶσ μαῶῶῶ βῆ γέτῦγέ ὑβῶῶ ὑνό βι ἐνυὺ δέῶεγε νε δέπυε. ²² ἡμβῶ νᾶῶ ἡ ἡἡ ἐνυὺ δέχῶῶ ἡ μμυε γέτῦγέ νεγῶ ἐνῆné μαά ῶῶ ἀγῶό νδере μεκῶῶῶ ννό ἡ ἀπυε ἐνυὺ δέτενε νέ

mbε ushu wuu ndere bɔɔ ukpea, bɔɔ abi ɔ́lɔ́ pɔ́ ne deba né mmyε, abi Ɛsɔwɔ ɔ́lɔ́ garege fɔ́ nnó ɔ́kwe mpa. ²³ Ɛnyú debɔ mamfyεge wyε metɔɔ ne Kras detene ne εshyε. Délyage fɔ́ manéré metɔɔ né unó bi ɔ́nyú déwuú né abya melóméló. Abya melóméló yina ne bɔɔ ɔ́gáregé né yéndé mbaá fa mme, ne Ɛsɔwɔ ajya me Pɔ́l nnó mbε méngáregé abya melóméló yina ntó.

Utɔɔ bi Pɔ́l apyεé né εchomele bɔɔ Kras

²⁴ Ne nana metɔɔ ɔ́gɔɔ me né εfwyale εwe nge ne gétúgέ nyú. Me nge ne εfwyale εwéna né menyammyε nnó me nnere mangε εfwyale εwé bɔɔ εchomele Jisɔs ɔ́lu mangε wyε ndere Kras abɔ́ agene gétúgέ menyammyε wuu ayi alu εchomele bɔɔ bíí. ²⁵ Ɛsɔwɔ ajya me nnó mbε muú utɔɔ wuu né εchomele bɔɔ bíí εwéna. Ne utɔɔ εbi ji afyεε me né amu ulú nnó me nnere mampyε ɔ́nyú dekaá meko mejɔɔ wuu chanjéné. ²⁶ Abya melóméló yina ne Ɛsɔwɔ ɔ́belé nya bíbí mbaá bɔɔ abi nya mbεmbε ako. Nana apyε bɔɔ bíí akaá ji gbɔgɔnɔ. ²⁷ Bɔɔ bíí bina ne ji ɔ́jyaá nnó ɔ́pyε εbwɔ́ ɔ́kaá nnó genó ɔ́yige ji ɔ́belé nya bíbí mbaá bɔɔ bíí gelo kpaá gepwɔ́ amu. Ne genó ɔ́yigémbɔ́ élé Kras muu ajwɔ́lege ne ɔ́nyú bɔɔ abi ɔ́lɔ́ pɔ́ bɔɔ Jus. Ɛwémbɔ́ εtεne nnó ɔ́nyú ntó déneré metɔɔ wáwálé nnó dényε nyε gekpékpéggé gefwa jíí ulua ne Kras. ²⁸ Ndere élúmbɔ́, ɔ́sέ degarege bɔɔ abya Kras. Dekwelege εbwɔ́ mbeé ne délerege εbwɔ́ abya Kras ne denja deko. Depyεmbɔ́ nnó gébéggé yéndémuú ayi ɔ́chóme mmyε ne Kras atenege né mbε ushu Ɛsɔwɔ, abε ndere muú ayi ɔ́bené né depɔ́ré Ɛsɔwɔ. ²⁹ Elé gétúgέ unó bina ne me mfyεé εshyε wa meko nnó mpyε utɔɔ bina, εbi ulerege gekpékpege εshyε εwé Kras achyεge me.

2

¹ Me nkelegé ɔ́nyú dekaá ndere me mmyε ne εshyε mampyεge utɔɔ gétúgέ nyú ne bɔɔ Ɛsɔwɔ abi alú né Laodisha chóncho ne gejaméggé abi me nla nlú dantuú ntó amε ne εbwɔ́. ² Me mpyε mbɔ́ nnó mfyεé ɔ́nyú ako εshyε nnó gejeé ɔ́yigé ɔ́nyú debɔɔ ne atε genywere ɔ́nyú. Ne nkelege ɔ́nyú déneré mankaá genó ɔ́yigé Ɛsɔwɔ ɔ́belé nya bíbí, nnó ɔ́nyú débε ne gefɔ́ggé metɔɔ εwé

ela ɔ́nyigé fɔ́. Ne genó ɔ́yigémbɔ́ élé Kras Jimbɔɔ. ³ Elé Kras ne apyεé nnó ɔ́sέ debε ne defɔɔ ne denja dékágé unó. Unó bina ne uchwɔɔ ne gefwa ɔ́yi gepwɔɔ ɔ́mu, ɔ́yigé Ɛsɔwɔ ɔ́bɔ́ ɔ́belé nya bíbí.

⁴ Me njógé mbɔ́ nnó ɔ́kágé ɔ́nyú delyaá muú fɔ́ akpa géłoge mejɔɔ abwɔ́lé ɔ́nyú. ⁵ Kágé nnó yε élé me nla mpo ne ɔ́nyú εwú mbɔ́, metɔɔ wa elú ne ɔ́nyú yéndéggé. Ne metɔɔ ɔ́gɔɔ me ndéré nwuú nnó ɔ́nyú défyé metɔɔ ne Kras ne nnó decho mmyε ne atε dégbarege yéndégenó chánjéné.

Belege genwáge nyú ndere bɔɔ abi ɔ́chome mmyε ne Kras

⁶ Ne tε mbaá ɔ́nyú dekame nnó Kras Jisɔs abε Ata nyu, belege genwáge nyú ndere bɔɔ abi ɔ́chome mmyε ne ji. ⁷ Pérégé wyε uka nyú mme chánjéné ndéré déchomé mmyε ne Kras, débé eke genɔɔ ɔ́yi gefyεé maka ajyε tε mme. Gbarege uno εbi ɔ́lere enyu dékame ne ubi chánjéné. Ne tamege wyε Ɛsɔwɔ gétúgέ unó uko εbi ji apyεé.

⁸ Sege gebé nnó ɔ́kágé muú fɔ́ ɔ́bɔ́ géłoge mejɔɔ ne denjáregé akwaá abwɔ́lé ɔ́nyú dekwe ɔ́ké afwε mbaá unó ɔ́bí ɔ́bwɔ́ ɔ́lérégé. Unó bi ɔ́bwɔ́ ɔ́lérégé utanege fɔ́ mbaá Kras utanege élé mbaá gépógé akwaá ne aló nchyε abi ɔ́gbarege gefwa fa mme. ⁹ Dékáméggé fɔ́ ɔ́bwɔ́lé ɔ́nyú néndé élé Kras ne ɔ́chwɔɔ ndere mekwaa ne ɔ́wyaá gépógé Ɛsɔwɔ geko. ¹⁰ Ne ndéré ɔ́nyú ntó dechome mmyε ne Kras, yε geno fɔ́ ɔ́yi gelii enyu né depɔ́re Ɛsɔwɔ gepɔ́, néndé Kras ne apwɔɔ unó uko bi ugbarege gefwa ne εbi uwyaá utó né mfaá ne mme.

¹¹ Ndéré ɔ́nyú dechome mmyε né Kras, elu ɔ́ké nsɔ́ ne asɔ́ ɔ́nyú. Ɛpɔ́ fɔ́ nsɔ́ ayi akwaá asɔ́ ne amu. Ne nsɔ́ yimbɔ́ alú nnó Kras afere né menyammyε nyu gepɔ́ge mekwaa ɔ́yi gétene ji apyε gabo. ¹² Gébéggé ɔ́wyaá ɔ́nyú manaá Ɛsɔwɔ, genó ɔ́yi gepyεé gelu nnó, anií ntó ɔ́nyú ne Kras. Né gébé ɔ́yigé mbɔ́ntó, Ɛsɔwɔ apyε ɔ́nyú dekwilé né negbo ne Kras gétúgέ dekame ne uto Ɛsɔwɔ εbimbɔ́, nnó apyεé Kras akwilé né negbo. ¹³ Mbε mbε enyu debɔ́ depyεé gabo gétúgέ ɔ́lɔ́ lu dansɔ́ ɔ́nyú nsɔ́ ɔ́yi ɔ́tome ne Kras. Ndere élúmbɔ́, ɔ́nyú debɔ́ degbo né depɔ́ré Ɛsɔwɔ. Yémbɔ́ Ɛsɔwɔ ajinte gabo se meko ne apyε ese debɔ́ genwá choncho ne Kras.

14 Ati amma mpa né mmú ηwe ayi alerege nnó εsé dekwe mpa, choncho ne mabe ayi atome ne ama mpa yimbó. Achó ji kan̄ka ndere áwómé ji né mfaá gekwa. 15 Né mfaá gekwa eyigémbó, Kras áwá gelúgé aló nchye ako abi ágbárégé gefwa ne abi áwyaá uto. Ne achyéé ébwó mekpo unóó né mbe ushu bóó ako ndere ji apwóó ébwó gébégé ji agboó mfaá gekwa.

16 Ndere elúmbó, déwúgé fó mejóó éwé bóó ajógé nnó enyú delu gye gétúgé unó abi enyú denyé ne ebi denyúú. Ne gétúgé delá denyéé fó ufóó mapaá ayifó ndéré epaá ηme neke, mfaá meke ne epaá bií uwyua. 17 Unó nkane bina úlú lé dendoré unó bi uchwóó nye. Ne tojgése genó eyigé unó bina ulérégé elé Kras. 18 Ndere elúmbó, dekámégé fó ne bóó abi áshyíí wye nnó muú nyú abó mánshule gemé jíí mme ne nnó debó manoge wye makiénné Εσωώ ndéré ébwó ápye. Ébwó ábwólege enyú nnó dépyége unó bina. Agaré nnó Εσωώ alere ébwó unó né ame gejya. Yémbó unó bina utanégé ébwó né metóó ne upyéé ébwó ábwége mmye. Ne wáwálé alu nnó unó bi ébwó álérégé úlú lé ubyan̄kwó unó. 19 Ne ébwó áfa mbwa ne Kras muú alu ndere mekpo né mbaá menyammye. Elé Kras ne apye nnó menyammye akene chan̄éné ne ji ne apyéé nnó upó menyammye uko ucho mbaá ama. Anóó mali ne ufere ne ápyeé nnó upó menyammye uko uchome mbaá ama nnó menyammye awene ndere Εσωώ aké ébé.

Ula nnó enyú délu nóge ubyan̄kwó mabe

20 Te mbaá enyú degboó ne Kras, ewena eléré nnó Εσωώ afere enyú né uto aló nchye. Aló nchye apó sé ne utó bi ápyeé enyú dewuú ne ébwó. Ndere elúmbó, ula nnó enyú delu depyéé depó eke bóó abi alú bóó mme? Ula nnó enyú delu nóge mabe ayi bóó áfyéé nnó: 21 “Dégbárégé gefógé geno eyigé na. Dényégé eyi ne détagé eyigé na”? 22 Ufóó mabe yina alú le mabe akwaá ne unó bi ébwó alérégé. Aji átome le ne unó mme ebi muú apyege me ubi ula ubyan̄kwó unó. 23 Mabe yina ápye eke áfyéé muú defóó, néndé álérégé bóó nnó ábó gejeé mampyége unó bi uléré nnó ébwó álu bóó Εσωώ, álerege bóó nnó abwége fó mmye.

Αpye bóó atulege mmye detu, yémbó mabe yina apó ne uto mangbe muú nnó abóge fó gejeé mampyege gabo.

3

1 Geηwá geké eyigé Εσωώ achye enyú gelu wye eké ji apye enyú dekeré né geηwá ne Kras. Ndere elúmbó, nerege mataó nyú né mbaá unó bi úlú né mfaánebuú né mbaá ayi Kras ajwóle né egbe ébwónyε Εσωώ. 2 Belegé wye ufere nyú né depóré mfaánebuú, debélégé fó mbaá depóré mme. 3 Kage nno enyu debó degbo me ne geηwáge nyu gélú né amu Kras muú alu chóncho ne Εσωώ. 4 Ne gébégé Kras muú achyege enyu geηwá eyigé na amage kere meso fa mme, enyú ntó debéé nye wyεε ne gekpekepege ηgó wuú.

Geηwá gekwene ne eyi geké

5 Nderé elúmbó, ferege amu kan̄ka né yéndégenó eyi gebó getome ne gekwenege geηwá eyigé enyú debó dewyaá fa mme. Dekwólege se depóré manane tametame ne yéndé gepó eyi gegboó mmye. Déferégé fó gabo mampye, ne débégé fó ne mmwólé né gefwa. Deke depye mbó dechyege geji enóge éwé debóó manchyéé Εσωώ. 6 Elé gétúgé unó bina ne Εσωώ achyege nye éfwyale mbaá bóó abi álá nogé ji. 7 Mbó ne geηwáge nyu gebó gelu nya gébégé enyu depyéé ufóó uno bina.

8 Yémbó, nana depyege se ufóó unó bina. Desóge se metóó ne ate, debálégé se metóó, depyege fó nchye. Déchóge bóó mabó. Ne dékámégé fó mejóó mebomebo etanege enyú né meno. 9 Ekágé debyóge gebyó mbaá ate, nendé defere me gekwenege geηwá nyu ne gekwenege gepó eyi debó déwyaá défómé ndere muu áfomege gekwenege nkú. 10 Ne nana enyú defye gepó geké ndere muu áfyéé nkú meke. Ele gepó eyigé na ne Εσωώ muú ákwyeéggé geji áchyege enyu nnó enyu débε eke ji, nnó ápyeé enyú dekaá ji chán̄éné. 11 Né geηwá geké eyigé na, an̄gya apó se né géluágé bóó Εσωώ. Yé wó olú lé muú jus ye muú ayi ála pó muú jus, yé asó wó nso ye asó wó, ye olú lé chogéchogé, yé olú mefwe, yé olú mmyemmye jyε, ewémbó epye ye genó wó.

Genó eyi gejeá gemε gepwóó elé Kras, ne ji alu né mmu matóó ufóó bóó bina ako.

¹² Te mbaá Esowá ajyaá enyú nnó debe bóó bíí, enyú delu bóó ukpea ne ji agboó ne enyú dáó. Ndéré elúmbá, bege ne gepo eyi gelérégέ nnó enyú dégene ate meshwe, delome melu, débwεge fá mmyε, désele deparé nyu peré, ne dekoge metóó né uno bi bóó ápyéé. ¹³ Debó mambyage ntó depo εtire ate aημε apye. Nte meημε apyege genó eyi gesóó enyú metóó, jige ji nte. Enyú debó manjigé nte gabo ayi ate aημε apye ne enyú, wye ndere Ata Jisós ajinte gabo awe nyu. ¹⁴ Menó genó ayi enyú debóó mampyε, ayi apwóó unó bina uko alu nnó enyú debo gejeé ne ate, néndé gejeé ne gepye bóó áchóme mmyε ne ate chánéné. ¹⁵ Pyεge wye unó gefóó eyige nesó eniné Kras áchyεge nebeé né muú matóó nyu néndé elé gétúgέ Esowá akelégέ nnó enyú debé né nesó, ne ji akuú enyú. Choge mmyε ne ate, debe ndere upó menyammyε ucheme né menyammyε ama, nnó detámégé ji né unó bi ji apyεε. ¹⁶ Gáge abya Kras abε enyú né matóó gbene. Lérégé ji mbaá ate ne chyεge ate majye né denja deko. Kwage makwa ayi atanegé né bó ηwe Esowá ne ayi atomé ne Kras ne ayi Mendoó Ukpea εlerege. Kwage áji ne metóó megómegó né mbaa Esowá. ¹⁷ Ne yéndégenó eyigé enyú dépyéé, ye déjógé lé mejóó, yé depyé lé unó, pyεgέ ubí ukó gefóó eyi gelérege nnó enyú delu bóó Ata Jisós. Deke ne ji detamégé nte se Esowá yéndégébé.

Pól achyεge majye mbaá mala upú bóó Esowá

¹⁸ Enyú andeé anó wúgέ ne anó nyú yéndégébé, mbó ne andeé abi áfyéé metóó ne Ata ápyéé.

¹⁹ Enyú anó, yéndémuú nyu abógé gejeé ne mendée wuú. Ekágé achyεge ji genyane.

²⁰ Enyú baá, wúgέ ne ama ne ante nyú yéndégébé néndé ge genó eyigé gepyεé metóó εgóó Ata mbó.

²¹ Enyú ante, ekágé depyεge matóó asoge baá nyú, deke depye mbó defyεé εbwó gebwa mmyε ne apye se genó gelógeló.

²² Enyú afwe yéndégébé wugé né bóó abi abóó enyú fa mme. Deke depyεé utóó nyú, ekágé dépyεge lé nnó εbwó agéné

utóó bi enyú depyé ne áféεge enyú. Pyége utóó nyú metóó εma gétúgέ denógé Ata. ²³ Yéndé utóó bi achyεge enyú nnó depye, pyεge ubi chánéné ne metóó εma, ndere bóó abi apye lé utóó Ata, épó fá lé mbaá akwaá. ²⁴ Ne kágé nnó Ata achyεge nye enyú nsa. Ne nsa yimbó elé unó bi ji ákwyéé ábelé mbaá bóó bíí. Ne yende utóó εbi enyu depyεé, depyεé mbó elé mbaa Kras muú abóó enyú. ²⁵ Yéndémuú ayi apye gabo agene nye εfwyale ndéré ji apyεε gabo néndé Esowá asóó mpa yéndémuú alérégέ fá aηgya.

4

Majye ami Pól ama chyéé

¹ Enyú bóó abi dewyaá afwe, pyεge galógáló ne εbwó ne unó bi úlú cho. Tégé ntó nnó enyú dewyaá muú ayi abóó enyú né mfaánebuú.

² Débégέ fá ne gepwa manemmyε mbaá Esowá. Ne fyεge amε nyú né mbaá unó bi enyú denemmyε, chyεge ntó matáme mbaá Esowá. ³ Deke denémmyε fyεge ese ntó né mmyεmenene nyú, dégigé Esowá nnó apyεé εsé degε meti déléregé bóó mekomejóó Kras ayi ji ábelé nya bibíí. Ne elé gétúgέ abya melóméló yina ne me nkprene né denó. ⁴ Nεgemmyε nnó me ngáre mekomejóó yina gefóó eyigé bóó akage ji chánéné ndéré mbóó mangare.

⁵ Bege ne denja né gefóó eyigé enyú dekene né gelúagé bóó abi álá fye metóó ne Jisós wá. Yéndé meti éwé enyú dégege, déchoge fá gébé mangaré εbwó mekomejóó.

⁶ Bege ne dengare mejóó melóméló né meno nnó εbwó áké awuú genó eyigé enyú dejógé, matóó ágógé εbwó. Deke depye mbó dekage nye mashuú meko mbaá yéndégenó eyigé εbwó agige enyú.

Kwyakwya matame ami Pól atamege εbwó

⁷ Meημε se Tikikós achwóge, agárégé nye enyú genó eyi gepyεé ne me. Ésé débó gejeé ne ji dáó, ne alú nte meημε ayi apyεé utóó ne εsé chóncho ne apyεé utóó Ata ne metóó wuú εma. ⁸ Ula bi me ntóme ji εta nyú úlú nnó achwóge, agáre enyú ndéré depó dekene wena ne εsé nnó afye enyú eshyε. ⁹ Ébwó ne meημε se Jnesimus muú meló

nyú ne áchwóó. Esé debó gejeé ne Onesimus dóó. Ne ji ntó apyéé utóó Ata chánéné. Ebwó áchwóge ágáregé nye enyú yéndégenó eyi gepyéé ne ese wena.

¹⁰ Aristakós nte menme se ayi delu fa né denó ne me alóó enyú matame. Makós ayi alu mbéé Banabas atamege ntó enyu. Ji alu muú ayi me ngáregé me enyú nnó mbóge ji achwóge sege ji amu apea. ¹¹ Jisós ayi akuú ji ntó nnó Justós alóó enyú matame. Né géluágé bóó ako abi ápye utóó ne me elé bóó bina aléé ne álu bóó Jus. Ebwó bina ne ábane me nnó dégáregé abya gefwage Esówa. Ebwó ápoó me kpaá ápwá.

¹² Epafras muú meló nyú alóó nto enyú matame. Ji alu maá utóó Kras Jisós. Ji anenemmye yéndégébé gétúgé nyú apwyaá fí. Anenemmye nnó Esówa apye enyú déténe ne eshye ndére bóó abi ábené né dépó etíí, ne nnó debe ne gefóge metóó ewe elá enyige fo mankaá genó eyigé Esówa akelége nnó enyú depyegé. ¹³ Ne me ngáregé enyú ndere ntesé wuú nnó ji apyéé utóó ne eshye nnó apóó enyú ne bóó Esówa abi álu né Laodisha ne abi Hirapolis. ¹⁴ Menme se Lukase mempye mamee ayi debóó gejeé ne ji dóó, ebwó ne Damas átamege enyú.

¹⁵ Tamege aḡme se abi alú né meló Laodisha. Tamege ntó Nyfa menme se ayi mendée choncho ne bóó echomele Jisós abi anywerege né gepu jíí. ¹⁶ Dejógé ḡwe yina dewúgé, mmyege mmye ájóó ntó ji mbaá echomele bóó Jisós abi alú né Laodisha. Ne enyú ntó jógé ḡwe ayi me nsame abi Laodisha. ¹⁷ Gáregé Akipus nnó ammye mmye anéré utóó ebi Ata achyéé ji nnó apye.

¹⁸ Membóó Pól ne nsame kwyakwa matame amina ne ebwó wa. Tege nnó me nlú né gépúgé denó. Nnenemmye nnó Esówa álérége enyú galógaló.

N̄wε m̄bε ayi P̄l ásamé m̄baá εchomele b̄óó Kras né Tεssalonika

Matame

¹ Me P̄l ne nsame ηwε yina. Silvanos εbw̄ó ne Tim̄oti choncho ne me dél̄óó enyú matame. Me nt̄ome ηwε yina εta nyú b̄óó εchomele Jis̄s né mel̄o Tεssalonika, enyú abi dél̄u b̄óó Nte sé εσω̄w̄o ne Ata Jis̄s Kras. N̄nenemmye nn̄ó Nte sé εσω̄w̄o ne Ata Jis̄s Kras álérégé enyú galógál̄ó, apye enyú débε né nes̄o.

Gef̄óó eyigé b̄óó Tεssalonika abi áfyéé met̄óó ne Kras ábele genwá gebw̄ó

² Yéndégébé εsé deké dén̄nemmye, détamegέ εσω̄w̄o gétúgέ enyú ako, ne défyéé enyú né mmyemenene sé. ³ N̄dere dén̄nemmye m̄baá εσω̄w̄o Nte se εsé ako, détée un̄ó ul̄úúl̄ó εbi enyú dépye gétúgέ défyéé met̄óó ne ji. Détée ut̄óó εbi enyú dépyé ne εshye gétúgέ déb̄óó gejeé ne ji. Détée nt̄ó ndere enyú dékoge met̄óó gétúgέ dén̄eré met̄óó ne Ata sé Jis̄s Kras. ⁴ Ān̄me sé, εsé dékaá nn̄ó εσω̄w̄o ab̄o gejeé ne enyú, ne ajya enyú nn̄ó débε b̄óó bií. ⁵ Néndé gébégέ εsé déchw̄óó ne abya mel̄ómél̄ó εta nyú, déchw̄óó f̄ó ne mekomej̄óó jiji w̄ó, déchw̄o nt̄ó ne εshye ewé Mendoó Ukpea εchyege. Ne εsé dékaá chánéné nn̄ó abya mel̄ómél̄ó yimb̄o alu wáwálé. Enyú dékaá nt̄ó gef̄ógé gep̄o eyigé εsé déwyaá gébégέ dél̄u ne enyú, ne dél̄u nya mb̄o né galógál̄ó nyú. ⁶ Enyú nt̄ó dékw̄ole wye gekagé neke ne sé ne eyigé Ata. Yé élé b̄óó achyεé enyú εfwyale gétúgέ abya mel̄ómél̄ó, enyú dékame wye ne ji ne nechóch̄ó. Ne élé Mendoó Ukpea ne εchyege enyú nechóch̄ó eniné na. ⁷ N̄dere enyú dépyéé mb̄o, dél̄á b̄óó abi ān̄mé ako abi áfyéé met̄óó ne Kras né gebage mewaá Masedonia ne Akaya ab̄óó mankw̄ole gekage nekene bw̄ó. ⁸ Enyú dépyé f̄ó mekomej̄óó Ata asane wye élé né gebage mewaá Masedonia ne Akaya gejigeji w̄ó, yéndé m̄baá b̄óó akaá gef̄ógé met̄óó ewé enyú défyéé ne εσω̄w̄o. Getu eyigémb̄o εsé deb̄óó sé mangaré εbw̄ó gen̄ó w̄ó, ⁹ néndé εbw̄ó amb̄óó ágárege gef̄óó eyigé

enyú désεle εsé gébégέ déchw̄óó l̄o mangaré abya mel̄ómél̄ó εta nyú. Agárege nt̄ó ndere enyú délyaá aló uka, dénógé lé εσω̄w̄o. Nana enyú dénógé εσω̄w̄o ayi mb̄óó, muú alú mebe. ¹⁰ Agárege nt̄ó ndere enyú dégilé Maá wuú nn̄ó atanegε nye mfaánebuú achw̄ó fa mme. Maá wuú yimb̄o élé Jis̄s, muú ji apye akwilé né negboó. Elé Jis̄s ne aferege εsé né met̄óó us̄óó ewé εσω̄w̄o alerege nye gébégέ aké as̄óó mpa.

2

Ut̄óó P̄l né Tεssalonika

¹ Ān̄mé sé, enyú amb̄óó dékaá nn̄ó neke eniné εsé déchw̄óó εta nyú neno f̄ó mme detu w̄ó.

² Gemégé nn̄ó εsé déchw̄o ewú déb̄o dél̄u né mel̄o Filipi. Enyú dékaá ndere b̄óó abi éwú áchyéé εsé εfwyale ne mashye ami εbw̄ó áshyεé εsé. Yémb̄o εσω̄w̄o afye εsé εshye nn̄ó déchw̄óó dégare enyú abya mel̄ómél̄ó ayi ji áchyéé, ye élé b̄óó átene ukpene ne εsé. ³ Gégé ye nn̄ó gen̄ó eyigé εsé dégaré enyú gelú wáwálé. Uferé uboubo up̄ó mmu, ye démbw̄olé nt̄ó dep̄o mmu. ⁴ εsé dégarege lé gen̄ó eyigé εσω̄w̄o akεlege nn̄ó εsé dégarégé. Ji achere εsé, agé nn̄ó εsé dékwane mambe b̄óó abi ji áfyéé εbw̄ó abya mel̄ómél̄ó né amu nn̄ó dégarégé. Ne εsé démmye f̄ó nn̄ó dépye gen̄ó eyi geḡóó ákwaá met̄óó, dépyéé élé gen̄ó eyi geḡóó εσω̄w̄o muú áchérege mat̄óó se. ⁵ Enyú dékaá chánéné nn̄ó εsé déchw̄óó f̄ó εta nyú ne gelógé mej̄óó w̄ó, yé ebe élé man̄me enyú gemuá ame nn̄ó désé un̄ó nyú. εσω̄w̄o alu nt̄ése nn̄ó njógé wáwálé. ⁶ εsé deb̄o démmye f̄ó nn̄ó b̄óó áfεge εsé. Ye ebe élé enyú, yé b̄óó abi cha εsé dékelege f̄ó. ⁷ εsé ndere ān̄gbá Kras, déb̄o delú cho mangií nn̄ó enyú déchyεge εsé un̄ó bi dékelege, yemb̄o εsé dépye f̄ó mb̄o w̄ó, delú pere ne enyú, dégbare enyú chánéné ndere mmabu ágbarege baá bií. ⁸ Gétúgέ gejeé eyigé εsé déb̄óó ne enyú d̄óó, dépye f̄ó nn̄ó enyú dékaá lé abya mel̄ómél̄ó εσω̄w̄o jiji w̄ó, dékpome mmye manchyéé genwá gesé nn̄ó dépoó enyú néndé εsé déb̄o gejeé ne enyú d̄óó. ⁹ Ān̄me ba, nfere nn̄ó enyú dél̄u teé ut̄óó εbi εsé amb̄óó dépyéé dés̄óó njújú. Dépye ut̄óó utuú ne ηw̄omesé nn̄ó ékágé dén̄eré muú f̄ó metuú mmye ndere dégarege enyú abya

melóméló ayi Εσωω achyεέ. ¹⁰ Enyú dege ndere gepógé sé gelu, ne Εσωω ntó akaá ndere esé délere gepó gelógéló ne enyú abi défyεέ metóó ne Kras. Esé debó délu pópó ne cho né mbe ushu Εσωω ne dépyεέ fó genó eyigé bóó ákage shulege esé ndo wó. ¹¹ Ne dékaá ntó nnó unó bi esé dépye nya ne enyú, úlú wye ndere nte apye ne baá bií. ¹² Esé défyεέ enyú eshye, dépyεé matóó ákwenege enyú né mmu, ne dékpeage enyú nnó débε ne genwá eyigé Εσωω akεlege. Εσωω ne akuú enyú nnó dényε gefwa jíí ne nnó débó ntó gekpekpegé ηgó wuú.

¹³ Ne esé détamege ntó Εσωω yéndégébé néndé, gébégé enyú déwuú mekomejóó Εσωω ayi esé dégarε enyú, dese fó ji eké mekomejóó ákwaá wó. Désε ji ndere mekomejóó Εσωω, ne mbó ne ji alu wáwálé. Ne mekomejóó yimbó alú pyεé utóó né genwáge nyú abi défyεé metóó ne Εσωω. ¹⁴ Anímé esé, me njógé mbó néndé, genó eyi gepye ne enyú, gepye ntó ne machomele bóó Εσωω abi áfyε metóó ne Kras Jisós né gebagé mewaá Judiya. Bóó meló nyú ápye enyú dége εfwyale wye ndere bóó Jus abi alu né gebagé mewaá Judiya ápyεé anme abi álu εwu ágene. ¹⁵ Elé bóó Jus ne ápye áwáne Atá Jisós ne bóó ekpávε Εσωω fó, wye elé bóó Jus ne ábuú esé né malu ayi dégarεge meko mejóó Εσωω wye. Metóó εσόó Εσωω ne εbwó. Ne εbwó álu bóó mawáme mbaá bóó ako. ¹⁶ Ammye mamgbεge esé nnó ékágé dégaré bóó abi álá pó bóó Jus mekomejóó Εσωω ayi ákage pye Εσωω áferé εbwó né εfwyale gabo. Ndere ápyεé mbó, ágbége gabo bwó mfaá gabo kpaá te akwónεgé ndere Εσωω akεlege nnó akwane. Ne nana metóó εσο Εσωω. Ela gachyεé achyεé εbwó εfwyale.

Pól akεlege ma manjye gé ánmé né Tessalonika

¹⁷ Anímé esé, bóó ábú esé délyaá enyú meshwεmeshwε. Ne yé elé bóó ápyεé esé délyaá enyú né mboó gébé, délu teé wye enyú yéndégébé. Ne te ndere esé débóó gejeé ne enyú dóó, demmye ne eshye nnó déchwó détuú mashu ne ate. ¹⁸ Wáwálé esé débó delu ma manchwó tuú mashu ne enyú. Me mbóó Pól mmua me ndóndó ne ndó manchwó yémbó danchómeló agbe esé meti. ¹⁹ Esé debó délu ma manchwó tuú mashu ne enyú néndé elé enyú ne esé

dénεré metóó chánéné nnó défyε metóó ne Jisós chánéné. Enyú ne dépyεé nnó esé debe ne nechóchó. Ne né bií εbi Jisós Kras akεrege meso fa mme, enyú ne depye nye esé débεé ne gempoge né mbe ushu Ata Jisós nnó dépye utóó se chánéné. ²⁰ Elu wáwálé nnó enyú ne dépyεé nnó esé débó ηgó ne nnó debε ne nechóchó.

3

¹ Ne ndere esé dékεlege nnó déma détuú mashu ne enyú, dégégé nnó dékagé ko sé metóó ndere delá dépóó ne enyú, défere nnó elú galógáló nnó esé ne Silas dékpe delá né meló Atens, ² détó menme sé Timóti eta nyú. Ji apye utóó Εσωω choncho ne esé ne apóge esé mangare abya melóméló Kras. Esé déto ji nnó achwó afye enyú eshye, ápyé metóó εwé enyú défyεé ne Kras ébéné, ³ nnó ékágé muú nyú fó abó gepwa né metóó gétúgé gefógé εfwyale εwé bóó ápye enyú dégene. Enyú ambóó dékaá me nnó mbó ne Εσωω akεlege nnó εpye ne bóó bií. ⁴ Ye gébégé esé délu ne enyú, débó me mbe dégarε enyú nnó esé ako dégene nye εfwyale. Ne wyεmbó ntó ne εpyεé, enyú ambóó dékaá chánéné. ⁵ Getúgé me nla nkage ko sé metóó ne ntóme Timóti nnó achwó ape mbógé enyú delú défyεé wye metóó ne Kras waá défyεé fó. Me mpyεmbó gétúgé nnó mbó εfó nnó ndó fó danchómeló muú achwóó bóó ne mmuameno, apye enyú délyaá mamfyε metóó ne Jisós. Ne nnó ndó fó utóó εbi dépye eta nyú uno mme detu.

⁶ Ne nana ayi Timóti atane eta nyú achwóó, achwó esé ne abya melóméló nnó enyú delú défyεé wye metóó ne Kras ne débóó wye gejeé ne ate. Agare ntó esé ndere esé delú enyú metóó chí chí chí ne nnó enyú debó gejeé dóó mange esé wye ndere esé ntó débóó gejeé mange enyú. ⁷ Anme sé, gétú eyigémbó, yé elé bóó ápye esé déwuú ubalé dégene εfwyale, matóó ákwene esé mmu néndé enyú delú défyεé wye metóó ne Kras. ⁸ Ne nana amba apwya esé mmu ndere enyú détene ne eshye défyεé metóó ne Ata. ⁹ Esé dékage yé ndere détamege Εσωω né mmyεmenεne gétúgé genó eyi ji apye né genwáge nyú, ne nechóchó eniné esé déwyaá né mbe ushu Nte sé Εσωω. ¹⁰ Esé dénεnemmye mbaá Εσωω ne matóó sé ako,

utuú ne ñwamese nnó ji ápye esé dema detuú mashu ne atε, nnó délere enyú unó bi enyú débóó mankaá, ebi upyεé nnó metóó εwé enyú défyεé ne Kras εbene cháñéné.

¹¹ Dénεnemmye nnó Nte esé εσωω jimbóó ne Ata sé Jisós apye esé degε meti déchwó detuú mashu ne enyú. ¹² Dénεnemmye nnó Ata apye gejeé eyigé enyú débóó ne ate choncho ne bóó ako geja eké eyigé esé débóó ne enyú. ¹³ Déké dépyεé mbó, Ata apyεé matóó nyú ábénege, apye enyú débεé fó gyεé né meti fó, ne apye enyú débεé bóó ukpea gébégé détenege né mbe ushu Nte sé εσωω né bíí bi Kras ákerege meso fa mme ne bóó ukpea bíí ako.

4

Bege ne gepó eyi gepyε metóó εγóó εσωω

¹ Añme sé, genó eyigé fó, eyigé esé dékelege mangaré enyú gelú nnó, esé délere me enyú gefóó eyigé enyú débóó mambele geñwáge nyú nnó metóó εγóó εσωω. Wyεmbó ntó ne enyú dépye me. Ne nana esé dékpane enyú geka né mabó Ata Jisós ne dékpeage enyú nnó dépyεgé wyεmbó déjyεge mbεmbe. ² Enyú dékaá unó bi esé dégarε enyú nnó dépyεge. Ne elé Ata Jisós ne achyεé esé uto nnó dégarε enyú nnó dépyεge mbó. ³ Genó eyigé εσωω akεlege gelú nnó enyú debe bóó ukpea défere amu né manane tamtame. ⁴ Yéndemuú nyú akaá ndere ágbárege menyammye wuú né depóré ubele, apyεgé mbó abεé muú ukpea ne abóó enógé. * ⁵ Débεgé fó bóó abi ashyage ubele eké bóó mme abi alá kágé εσωω. ⁶ Né mechó εwéna, ékágé muú fó apye nte gabo yé nnó anyε ji upwóó né meti fó chacha. Esé dégaré me enyú mechó εwéna, ne dekwele enyú mbeé nnó Ata achyεge nyε εfwyale mbaá bóó abi ápye unó bina uko. ⁷ εσωω akuú fó esé nnó depyεgé ukwenkwe unó wó, akuú lé esé nnó débεé bóó ukpea. ⁸ Ndere elúmbó, muú ayi abyaá majyε ami esé déchyεé mbó na, abyaá fó lé ákwaá wó, abyaá lé εσωω muú achyεé enyú Mendoó Ukpea wuú.

⁹ Né mechó gejeé mambó ne ate, nge sé ula bi démage sa dégaré enyú wó, εσωω

alere me enyú ambóó ndere débóó magbóge ne ate. ¹⁰ Ne wáwálé enyú débóó me gejeé ne ate añme ako né gebage mewaá Masedonia. Ndere elúmbó, añme sé, esé dékpeage enyú nnó debógé wyε gejeé ne ate déjyεge mbεmbe. ¹¹ Ne dékpeage ntó enyú nnó démmye mambele geñwáge nyú gefóó eyi dela débóó fó εfwyale ne muú fó, défyεge fó meno né depóré bóó abi chacha, ne enyú ambóó pyεgé utoó ebi upógé enyú wyε ndere esé dégaré me enyú. ¹² Déké dépyεmbó, bóó abi alá áfyεé metóó ne εσωω wó, áchyεge enyú enógé ne dégilé fó muú fó nnó achyεge enyú unó bi ulíí enyú.

Genó eyi gepyε nyε gemεge nnó Ata akεrege fa mme

¹³ Añme sé, esé dékelege nnó enyú dékaá wáwálé genó eyi gepyε nyε ne bóó abi ágboó, nnó ékágé enyú déla meshwεmeshwε eké bóó abi alá áneré fó metóó nnó ágboge εσωω apyεé nyε εbwó ákwilé né negbo wó. ¹⁴ Te mbaá esé dékamé nnó Jisós agbo ne akwilé né negbo, dékamé ntó nnó εσωω apye nyε bóó abi áfyεé metóó ne Jisós ne ale gbo ákere né geñwá ne ji.

¹⁵ Genó eyigé Ata Jisós jimbóó agaré, geji ne esé ntó dégarεge enyú nana, nnó né bíí bi ji ake ashulege fa mme, esé abi débεé abε kpaá te bíí ebi mbó, débóó fó mbe detuú ne ji ne bóó abi áfyεé metóó ne ji ne ale gbo. ¹⁶ Ata jimbóó atanεge nyε né mfaánebuú ashulege fa mme, akuú nyε bóó ne meko metometo, bóó áwuú nyε ntó meko mfwa makiénné εσωω ne meko mbá εσωω. Bóó abi áfyεé metóó ne Kras ne ale gbo ne abóó nyε mbe akwilé né negbo. ¹⁷ εσωω apye nyε εbwó ako choncho ne esé abi délu mbó abε nana detuú ne ate né mbaá ayi geko gelu, nnó débáné Ata ne débεé ne ji te kwyakwya. ¹⁸ Ndere elúmbó, fyεge ate metóó né depó étiré esé déjógε mbó na.

5

Kpomege mmyε dégilé bíí ebi Ata áchwóó

¹ Añme sé, nge sé ula bi esé désame dégarε enyú gébé eyigé unó bina upyεé nyε wó. ² Esé déjógé mbó néndé, enyú ambóó dékaá cháñéné nnó bíí bi Ata Jisós amage chwó, uchwó nyε mbelepo wyε ndere

* **4:4** Elú wáwálé nnó: Bó ñwe abifó ása nnó “ágbárege mendée wuú.”

ménjò achwóó ne utuú. ³ Bóó aké ájógé nyé nnó, “Yéndégenó gelú chánéné, ne yé efwyale f́w épó,” gébé eyigémbó ne depó déchóge nyé ébwó wyé ndere nebyéé nelóó mendéé. Ne yé muú ayi ákágé bo apó. ⁴ Yémbó aḡme sé, enyú depó f́w né mmu gemua, getú eyigémbó bií bimbó uchwóó f́w enyú mbelepo ndere ménjò. ⁵ Enyú ako delú bóó abi álu né genḡbó ápye unó bií gbóó. Esé bóó Esówó, depó f́w bóó abi álu né mmu gemua ápye unó eké bóó abi utuú ugilé ébwó. ⁶ Ndere elúmbó, ékágé esé débelege gejya eké bóó abi álá teé f́w nnó Jisós amage kere nyé fa mme. Debe peé, dégilé bií bi Jisós akerege ne dégbarege mmye sé. ⁷ Elé ne utuú ne bóó abelege gejya ne elé ne utuú ntó ne bóó anyuú mmóó mámpyene ébwó. ⁸ Yémbó esé delu bóó abi álu né gegbóó. Debo mamgbárege mmye sé. Défyé gé wyé metóó ne Jisós, ne debóge wyé gejeé ne ate aḡme. Ewéna ebéé nyé nkane genó eyi gekwerege nnó ékágé genó gepye esé wyé ndere gekúge ummye gekwerege muú bee né ewóme. Ne dénéré gé wyé metóó ne Jisós nnó aferege nyé esé né efwyale gabo, ewéna ekwerege nyé ntó esé ndere ela ummye ewé muú bee akwerege né mekpó. ⁹ Esówó ajyaá f́w esé nnó dege efwyale ewé ji alerege nyé bóó wó. Ajyaá lé esé nnó ji afere esé né efwyale gabo gétúgé genó eyigé Ata sé Jisós Kras apyéé. ¹⁰ Jisós agbo gétúgé esé. Ji apyembó nnó yé esé debe abe, yé dégbó, bií bi ji achwó gé esé debe ne ji te kwyakwya. ¹¹ Ndere elúmbó, fyége ate metóó, depogé ate nnó défyé metóó ne Jisós wyé ndere enyú dépye me.

Kwyakwya majye ami Pól achyéé

¹² Aḡmé sé, dékpeage enyú nnó défége bóó abi apye utóó Ata Jisós chánéné né geluage nyú. Ébwó ne álu bóó kprakpa nyú, ne ébwó ne áchyége enyú majye. ¹³ Chyége ébwó enógé dóó, ne bó gé ntó gejeé ne ébwó gétúgé utóó bi ébwó apyéé. Bege nesó ne ate.

¹⁴ Aḡmé se, dékpeage enyú nnó, dékpeage bóó abi álá kelege mampye utóó nnó apyége matóó, fyége abi afóó efó metóó, póge abi álá pó ne eshye, ne bege pere ne yéndemuú. ¹⁵ Ségé gébé nnó ékágé nte f́w ashuú nte gabo, lerege ulóó melu ne ate choncho ne bóó ako.

¹⁶ Bege ne nechóchó yéndégébé. ¹⁷ Nege wyé mmye nnene. ¹⁸ Tamege wyé Esówó né yéndégenó eyi gepye enyú. Gege genó eyigé Esówó akerege nnó enyú abi dechome mmye ne Kras Jisós dépyembó.

¹⁹ Ekágé dépye Mendoó Ukpea elyaá mampye utóó bií né geluage nyú. ²⁰ Débyage f́w mekomejóó ayi atane mbaá Esówó. ²¹ Yémbó cherege yéndégenó chánéné mbó gé nnó gelú genó gelógéló, kamege ne geji. ²² Ne yéndégenó eyi gela gelóme dékamege f́w ne geji chacha.

Pól anemmye nnó ábelé genwáge bwó pópó

²³ Nnenemmye nnó Esówó jimbó muú áchyége nesó, ápye enyú débe bóó ukpea ne nnó ápye enyú débele genwáge nyú geko pópó gefóó eyigé muú álá ákagé shulé enyú ndo kpaá te bií bi Ata sé Jisós Kras akerege meso fa mme. ²⁴ Esówó muú akuú enyú anyegémeno nnó apyéé genó apye geji. Ndere elúmbó, ji apye nyé nnó enyú débe bóó ukpea.

²⁵ Aḡme sé, nege ntó mmye mbaá Esówó gétúgé esé.

²⁶ Tamege ate aḡme ako ne gejeé ndere bóó Esówó.

²⁷ Nkpeage enyú né mabó Ata Jisós nnó dékú ḡwe yina aḡme ako awu.

²⁸ Nnenemmye nnó Ata sé Jisós Kras álé ré gé enyú galógáló.

Ἡμε ἄγι ἀγβεέ ἡμε εἰπεα, εἰ Πῶλ ἄsamé mbaá εἰchomele βῶῶ Κρας né Τεσσαλονικα

Matame

¹ Με Πῶλ ne nsamé ἡμε yina. Silvanos εἰβῶ ne Timῶti choncho ne me delῶῶ enyú matame. Me ntῶme ἡμε yina εἰta nyú εἰchomele βῶῶ Εἰσωῶ né melῶ Τεσσαλονικα, enyú abi delú βῶῶ Ντε sé Εἰσωῶ né Ατα Jisῶs Κρας.

² Εἰsé dénenemmye nnó Ντε sé Εἰσωῶ εἰβῶ ne Ατα Jisῶs Κρας ἄlerege enyú galógáló ne apye enyú débε ne nesῶ.

Gefῶῶ εἰyigé Κρας asῶῶ nye mpa gébégé akerege fa mme

³ Αἡμε sé, εἰsé débῶ mantamege Εἰσωῶ yéndégébé gétúgé enyú. Εἰlú cho mampyege mbῶ, néndé enyú défyéé wye metῶῶ ne Κρας déjye mbεmbe ne débῶῶ wye ntó gejeé ne ate déjye mbεmbe. ⁴ Getú εἰyigémbῶ, εἰsé déjógé né gempῶgé, dégarere machomele βῶῶ Εἰσωῶ ndere enyú dékogé metῶῶ, né εἰfwyale εἰwé βῶῶ áchyεgé enyú ápyéé enyú déwuú ubale ne défyéé wye metῶῶ ne Κρας.

⁵ Ndere enyú défyéé wye metῶῶ ne Κρας mbῶ, εἰlerege gbῶgῶnῶ nnó Εἰσωῶ asῶῶ nye mpa yéndémuú chánéné. Ji apye nye enyú dékwane mambε βῶῶ abi dékpene né gefwa jí. Εἰlé gétúgé gefwa εἰyina ne enyú dégene εἰfwyale. ⁶ Εἰσωῶ asῶῶ mpa wuú chánéné. Ndere εἰlúmbῶ, ji ashuge nye amu achye εἰfwyale mbaá βῶῶ abi áchyεgé enyú εἰfwyale. ⁷ Ji apye nye mmye ekwene enyú abi βῶῶ áchyεge mbῶ enyú εἰfwyale ne apye ntó mmye ekwene εἰsé. Ji apye nye unó bina gébégé Ατα Jisῶs atanegε mfaánebuú achwῶge ne ukpekre makiénné jí né mmu manῶme mewε εἰwé εἰlúle, ⁸ manchyéé εἰfwyale mbaá βῶῶ abi ἄlá kage Εἰσωῶ. Εἰβῶ ne ashyaá manwú ne abya melóméló Ατα se Jisῶs. ⁹ Εἰβῶ ἄgene nye εἰfwyale εἰwé áchῶῶ genwáge bwῶ te kwyakwya, ábεé fῶ né melu εἰwé εἰβῶ ἄgene ἡgῶ wuú ayi uto bíi ulerege. ¹⁰ Unó bina upye nye né bíi bi Ατα Jisῶs achwῶgé mansε ἡgῶ mbaá βῶῶ ukpea bíi. Ne βῶῶ abi

áfyeé metῶῶ ne ji mano ἄlaá εἰbwῶ mekpῶ fuú. Enyú ntó débεé nye né geluage βῶῶ bina néndé enyú dékamé ne mekomejῶῶ ayi εἰsé dégarere enyú.

¹¹ Gege ula bi yéndégébé εἰsé dénenemmye gétúgé nyú mbῶ. Dénenemmye nnó Εἰσωῶ sé apye enyú débεle genwáge nyú chánéné ndere βῶῶ abi áwyaá gefῶgé genwá εἰyigé ji akuú enyú nnó débε ne geji. Déne ne ntó mmye nnó, ji apῶῶ enyú né uto bíi dépye unó ulsulῶ εἰbi enyú dékelege mampye uko, ne nnó dénére utῶῶ bi débῶῶ mampye gétúgé défyéé metῶῶ ne Jisῶs. ¹² Ndere εἰlúmbῶ, βῶῶ áfεge Ατα Jisῶs gétúgé gefῶῶ genῶ εἰyigé enyú débεle genwáge nyú ne εἰyigé ji apyeé εἰta nyú. Ne áfεge nye enyú gétúgé déchome mmye ne ji né galógáló ayi Ντε sé Εἰσωῶ ne Ατα Jisῶs Κρας alerege.

2

Muú nchye

¹ Αἡμε sé, εἰsé dékelege mangaré enyú genῶ εἰyi gepye nye gemεge nnó Ατα Jisῶs Κρας akerege nye fa mme, ne ndere Εἰσωῶ anywerege nye εἰsé détuú ne ji. Né mechῶ εἰwéna, εἰsé dékpeage enyú nnó ² ékágé dékwe tametame, ne ékágé matῶῶ ányigé enyú né mmu gétúgé genῶ εἰyi βῶῶ ájῶge. Βῶῶ abifῶ ájῶgé nnó bíi εἰbi Ατα Jisῶs akerege meso fa mme uchwῶ me. Abifῶ ájῶgé áké εἰlé Mendoῶ Εἰσωῶ ne epye agaré nnó bíi εἰbi Ατα akerege meso uchwῶ. Abifῶ áké εἰsé desá né mmu ἡμε ne átῶme. ³ Εἰkágé muú fῶ abwῶlé enyú né meti fῶ. Gemεge nnó Ατα Jisῶs akere meso, gébé gebεé nye εἰyigé gejamégé βῶῶ átoῶ nye mekpῶ ne Εἰσωῶ dῶῶ. Gébé εἰyigémbῶ gekwῶnege muú nchye fῶ alerege nye mmye. Ji muú Εἰσωῶ abῶῶ manéré ne ji. ⁴ Ji atenege nye ukóló ne Εἰσωῶ ne yéndégenῶ εἰyigé βῶῶ anógé ne ásele nnó εἰlé bῶ Εἰσωῶ bwῶ. Asele nye gemε jí nnó aἡea gemε apwῶ εἰbwῶ ako. Ne aἡye jwῶle nye né εἰcha upε Εἰσωῶ ajῶgé áké jimβῶῶ ne alu Εἰσωῶ.

⁵ Enyú déteé fῶ nnó gébégé me nlú ne enyú, mbῶ ngaré me enyú unó bina? ⁶ Enyú dékaá genῶ εἰyi gegbεé muú nchye yimbῶ nnó achwῶgé fῶ nana. Ji abῶ manchwῶ lé né gébé εἰyigé Εἰσωῶ akerege nnó ji achwῶ. ⁷ Ne uto bi upye βῶῶ ἄlá belegé sé mabe

Esowò ulò mē mampyē utóó bibií. Ne muú fò agbèé utó ebimbo ne agbèé nyē wyē ubi mbò kpaá tē Esowò aferege jì né meti. ⁸ Esowò aferege muú yimbo né meti ne muú nchye yimbo aleré gemē jii. Ne gébégé Ata Jisòs achwógé awane nyē muú nchye yimbo ne gejulé eyi getanege jì né meno. Ne anerege nyē jì kanjka ne genjgbò eyi gegenege gébégé jì aké achwóó. ⁹ Muú nchye yina ayi achwóó, danchòmelò achyēge nyē jì utó ebií jì apyē ukpekpe ufelekpa mambwòlege bóó, ne gejamégé unó bi upyē nyē bóó alá mano mekpò fuú. ¹⁰ Asēle nyē yéndé gefógé mejóó dembwólé abwólé bóó abi ánóme nyē mme detu. Ebwó bina ánóme nyē mme detú gétúgέ áshyá mambò gejeé ne wáwálé ayi mekomejóó Esowò agaré nnó apyē ebwó atané né efwyale gabo. ¹¹ Gétú eyigémbò, Esowò apyē ebwó ákwe tametame ákamé ne genó eyi gelu gebyò. ¹² Nderé elúmbò, yéndemuú ayi alá kamé ne wáwálé ayi mekomejóó Esowò agarege wó, gétúgέ gabo ágóó jì mampyē, Esowò ajóge nyē nnó akwe mpa, abò mangē efwyale.

Esowò ajyad enyú nnó afere enyú né efwyale

¹³ Añmé sé, esé debò mantamege Esowò yéndégébé gétúgέ enyú bóó Ata ábóó gejeé ne enyú, néndé Esowò ajya mé enyú tē ula ulóó nnó apyē enyú detane né efwyale gabo. Enyú detane né efwyale ewéna ndere Mendóó Ukpea epyéé nnó enyú debe bóó ukpea Esowò ne ndere dékamé ne wáwálé ayi mekomejóó Esowò agarege. ¹⁴ Esowò akuú enyú nnó jì apyē enyú détane né efwyale gébégé enyú dékamé ne abya melóméló ayi esé dégaré enyú. Jì akuú enyú nnó jì achyéé enyú gefóge enógé ewé Ata sé Jisòs Kras abóó. ¹⁵ Nderé elúmbò, añmē sé, tenege chánéné, dékwòlege unó bi esé délere enyú yé ebi dégaré gébégé dégarége mekomejóó Esowò, ne ebi désame enyú né bò ñwē.

¹⁶ Ata sé Jisòs Kras ne Nte sé Esowò alere esé galógáló. Abó gejeé ne esé, áfyéé esé metóó ewé ela ebyéé, apyē esé dénererege metóó chánéné né unó uko ebi Esowò anyémēno nnó achyēge ne Jisòs Kras. ¹⁷ Nñemmyē nnó jì áfyéé enyú metóó, apyē enyú debò eshyē dépyēge ne déjógé elé unó bi ulú cho yéndégébé.

3

Negemmyē gétúgέ esé

¹ Añmē esé, genó eyigé fò eyigé me nkelege mangaré enyú gelu nnó, enyú dénemmyē gétúgέ esé. Negemmyē nnó mekomejóó Ata asane wáwá akpē né yéndé mbaá ne nnó bóó ase jì ne enógé wyē ndere akpene nya eta nyú. ² Nege ntó mmyē nnó Esowò akamege fò esé dékpe né amu bóó ube ne bóó nchye. Néndé bóó ako fò wó ákamé ne mekomejóó Ata wó.

³ Yémbò esé dékage líi mmyē ne Ata. Nderé elúmbò, jì apyē nyē enyú débene né depòré Esowò ne ábáme nyē enyú nnó ékágé muú nchye yimbo apyē enyú dekpē né gabo.

⁴ Esé dékaá chánéné nnó Ata apoóge enyú dépyéé unó bi esé délere enyú, ne nnó enyú déjyē nyē wyē mbe mampyēge ubi.

⁵ Nñemmyē nnó Ata apyē enyú dékaá chánéné gejeé eyigé Esowò abóó ne enyú ne nnó apyē ntó enyú dékaá gefóge metóó mekoge ewé Kras alere nya gébégé agene efwyale.

Débò mampyēge utóó débégé fòó ámbwá

⁶ Añmē sé, né uto bi Ata sé Jisòs Kras achyē esé, dékpeage enyú nnó defa mbwa ne yéndé menjme ayi alá kelege mampyē utóó, ebwó abi alá pyéé fò unó ndere esé dégaré enyú nnó dépyēge. ⁷ Néndé enyú ambóó dékaá mē nnó debò mankwòlege gekage nekene sé. Esé déwē nya fò amu déjwólé gébégé delu ne nyú wó. ⁸ Yé me nyéé muú fò ayi dényéé dela dechyēge ñka wò apó. Esé dépyē utóó ne eshyē utuú ne ñwómese nnó ékágé esé déneré muú nyú fò metuú ndere dégarége abya melóméló. ⁹ Esé dépyē nya mbò, épó fò nnó esé dépó fò ne uto makpea enyú nnó déchyēge esé unó bi dékelege. Esé dépyē nya mbò nnó délere enyú gepò eyigé débóó mankwòlegé. ¹⁰ Yé gébégé esé delu ne enyú, dégarége enyú nnó, “Muú ashyage mampyē utóó, ékágé afere nnó muú fò achyēge nyē jì menyéé.”

¹¹ Esé déjógé mbò unó bina elé gétúgέ déwuú nnó bóó fò alú né geluage nyú abi alu ámbwá. Akélege fò mampyē utóó, ákene afyéé elé meno né depòré bò. ¹² Né uto bi Ata Jisòs Kras achyēge esé, dégarége ne dékpeage ufóó bóó bina nnó akwóré gepò,

ase gébé ápyege matóó nnó agene ηka eyi
εbwó áname menyé.

¹³ Ne enyú aηme sé, ékágé muú nyú fó
abe ne gepwa mampyege genó eyi gelu cho.

¹⁴ Ne mbógé muú fó ashyage mankwólege
majyéé mi esé déchyε mbó enyú né ηwe
yina, fyεge ji ame nmyε defa mbwa ne
ji. Dépyεgé mbó akpane nyε mekpo unóó.

¹⁵ Yémbó ékágé désε ji ndere muú mawáme,
chyεge lé ji majyε ndere nte meηme ayi áfyε
nto metóó ne Kras.

Kwyakwya mejóó

¹⁶ Nnεnemyε nnó Ata se Jisós Kras muú
apyε bóó abεé né nesó, jimbóó apyε enyú
debε né nesó yéndégébé, né mati mako. Ata
abe ne enyú ako.

¹⁷ Membóó Pól ne nsame ηwe yina ne amu
ya. Ge na ne me nnerege mansa bó ηwe ba,
nnó mpyε bóó akaá nnó me ne nsame.

¹⁸ Nnεnemyε nnó Ata sé Jisós Kras
álerégé enyú ako galógáló.

N̄wε mβε ayi P̄ol ásamé mbaá Timōti

¹ Me P̄ol ne nsame ηwε yina. Me n̄lú ηgbá Kras Jis̄s. Ε̄s̄w̄o Menchyé genwá sé ne Kras Jis̄s muú ε̄sé dén̄eré met̄ó ne ji nnó achyεge ε̄sé yéndégenó ne áj̄óó nnó me mβε ηgbá. ² Nt̄ome ηwε yina eta wyéé Timōti. W̄o olú eké maá wa wáwálé gétúgέ ε̄sé ne w̄o défyéé met̄ó né dep̄oré Jis̄s. Nn̄enemmye nnó Nte sé Ε̄s̄w̄o ne Ata Kras Jis̄s alerege w̄o galógál, agene w̄o meshwε, ne apye nes̄o ne bw̄ó ne bε ne w̄o.

Sεge gébé ne ánlere gebyó

³ Nkane mb̄o nkpea nya w̄o gébégé njyεé Masedonia, jw̄ale né meló Ef̄es̄s, nnó ogbεge b̄óó bi alerege mb̄o unó bi ulú cha, ebi ula upó f̄ó ndere ebi enyú déb̄óó mβε déwuú eta Ε̄s̄w̄o. ⁴ Gare εbw̄ó nnó ách̄age sé gébé mankúgέ mab̄o ukwene ante, ájame ubi né b̄o abya abi átome ne εbw̄ó. Gef̄ogé b̄o abya bina abi alá kwyagé, achw̄ó elé ne mbeé manyεge ne áleregé f̄ó b̄óó unó bi b̄óó ákamé ne ubi, ebi Ε̄s̄w̄o akεlege. ⁵ Men̄o genó ayi me ngarege w̄o né mech̄o ewéna alú nnó, w̄o ogare lé εbw̄ó nnó abogé gejeé ne ate. Gejeé eyigé na getanege né met̄ó ewe elu pópó, ewé ekaá nnó epyéé muú f̄o gabo w̄ó, ne ekame wáwálé ne unó Ε̄s̄w̄o. ⁶ B̄óó abif̄o ályaá mampyεge mb̄o, alá j̄óó lé unó bi ula upó ne nsa. ⁷ Εbw̄ó akεlege mambe ánlere mabe Ε̄s̄w̄o yémb̄o ákage yé unó bi εbw̄ó amb̄óó álerege, ne yé ebelé unó bi εbw̄ó áferé nnó ákaá d̄óó ákágé yé ubi.

⁸ Ε̄sé dekaá nnó εbé el̄o yémb̄o elé gébégé dégbaregέ ewu chán̄éné ne el̄omé. ⁹ Kaá nnó mabé yina ap̄o f̄ó mbaá b̄óó bi alá kwene mabe, alu lé mbaá b̄óó bi ákwene áji, átoó mekpo, abi alá nógέ f̄ó Ε̄s̄w̄o ne abi ápyéé gabo, abi alá selé dep̄oré Ε̄s̄w̄o eké genó, áj̄ógé gabo ne Ε̄s̄w̄o, abi áwáné ama ne ante bw̄ó, abi ut̄óó bw̄ó ulú lé manwáné b̄óó. ¹⁰ Abi ánane manané tametame, ande abi ánané ate. Abi ákene gesεge mmye b̄o, abi ábȳoge gebȳo ne yé abi átenege ntesε gebȳo ne abi apye yéndégenó cha eyi gela gekene ne unó bi ε̄sé dégaré enyú.

¹¹ Unó bina ne ulú unó bi ulú né mmu abya

melóméló ayi Ε̄s̄w̄o muú apw̄óó amu áfyéé me né amu nnó ngarege.

P̄ol atame Ε̄s̄w̄o gétúgέ ágene ji meshwε

¹² Ntamege Ata sé Kras Jis̄s muú achyε me ut̄ó nnó mpye ut̄óó bina. Gétúgέ ji agené nnó akage nere met̄óó ne me ne afyéé me ut̄óó bina né amu nnó mpye. ¹³ Ye elé mβεmβε njógé mej̄óó mebomebo ne ji, nchyεge b̄óó bií efwyale, mma nlu muú nen̄a, yémb̄o ji age wye me meshwε gétúgέ mpye nya unó bina né mmu ukenkene. Né gébé eyigémb̄o nlá n̄lú dan̄kame ne ji. ¹⁴ Yémb̄o Ata alere me ul̄óó melu bi gejamégejamé, apye me nfyé met̄óó ne ji, ne mb̄o gejeé ne b̄óó gétúgέ nchome mmye ne ji.

¹⁵ Kras Jis̄s áchw̄ó fa mme nnó áwéné gemége b̄óó abi ápyéé gabo. Mech̄o ewéna elú wáwálé ne yéndémuú ab̄o manere met̄óó wyéé. Ne né geluage b̄óó abi ápye gabo, me mb̄o mpw̄o amu. ¹⁶ Yémb̄o getú yina ne Ε̄s̄w̄o agene me meshwε, manlere me nkane Jis̄s Kras akoge met̄óó wuú yé ebe elé ne b̄óó abi ápyéé gabo ayi apw̄óó amu. Nkelege manj̄óó nnó né meti ewéna ne yéndémuú afyégé met̄óó ne Jis̄s akage b̄o genwá eyi gélagé byé. ¹⁷ Déchyε ηḡo ne matame mbaá Ε̄s̄w̄o muú alu mfwa te kwyakwya ne kwyakwya. Ji agboó f̄ó, ágene f̄ó ji ne ame, ji mbií ne alu Ε̄s̄w̄o, Amen.

Ut̄óó bi Timōti ab̄óó mampyε

¹⁸ Maá wa Timōti, genó eyigé me nkelege mangaré w̄o nnó opye, gekε meko ama ne mej̄óó ewé nya b̄óó ekpave Ε̄s̄w̄o aj̄óó atome ne w̄o. Se mekomej̄óó yina ommyεge ummye ul̄óól̄ú mangame dep̄oré Ε̄s̄w̄o etiré ε̄sé défyε met̄óó wyε. ¹⁹ Ne gbare met̄óó wyε ewé ofyε ne Ε̄s̄w̄o chancha, opyege genó eyigé w̄o okaá nnó gelú ch̄ó. B̄óó bifo alya mampyεge genó eyigé ákaá nnó gelú ch̄ó, gétu eyigémb̄o dep̄oré Ε̄s̄w̄o etiré εbw̄ó áfyéé met̄óó wyéé déno nnyi. ²⁰ Né geluage b̄óó bim̄b̄o Aleksanda εbw̄ó ne Hemen̄s alu b̄óó abi me fyε εbw̄ó né amu danch̄omeló nnó εbw̄ó ákaá nnó el̄ome f̄ó manch̄ogé mab̄o Ε̄s̄w̄o.

2

Majye ndere b̄óó Ε̄s̄w̄o ab̄óó man̄en̄emmye

¹ Meno genó ayi me mkpeage enyú nnó dépyege alu nnó, enyú dénennemye mbaá Esowo gétúgé bọ́ ako, dékpane ji geka nnó agene ebwó meshwe. Nge ji mmye nnó achyege ebwó unó bi ebwó ákelege, ne chyege ji matame né unó bi ji apyee mbaá bọ́ ako. ² Negemmye ntó mbaá Esowo gétúgé afwa ne ákpakpa meló abi áwyaá uto né amu bwó nnó apyee esé débene né genwá eyi gelú pere, débene nesó ne ate. Débégé ne genwá eyi na délerege nnó dénógé Esowo ne nnó déwyaá gepo galógáló ne bọ́ ako. ³ Enyú déké dépyembó elo ne metó egó Esowo Menchyé genwá sé. ⁴ Ji akelege nnó áwené gemége yéndemuú, ákaá wáwálé ayi alu né abya melóméló. ⁵ Wáwálé yimbó alu nnó, Esowo alu ama ne muú alu ama ayi áhóme akwaá ushu ne Esowo. Muú yimbó elé Kras Jisós. ⁶ Ji achyee game jí nnó áwené gemége yéndemuú. Ne Jisós apyembó né gébé eyigé Esowo ákwyéé me ábelé manlere nnó Esowo akelege nnó yéndemuú abó genwá. ⁷ Getú eyigé na ne Esowo atome me nnó mbe ngbá Jisós ne ménlere mbaá bọ́ abi alá pó bọ́ Jus. Njógé mbó mbyógé fó gebyó. Ji ató me nnó ngarege bọ́ nkane áfyéé metó ne Esowo ne nnó ákaá wáwálé ayi atome ne ji.

Majyéé mbaá andée ne ande né echomele bọ́ Kras

⁸ Nkelege nnó yéndé mbaá ande anenemmye. Ebwó abó mambé ne metó mmu pópó, ábwégé amu mfaá ánenemmye mbaá Esowo ewé alá ápó ne metó usó, ne ányégé fó mbeé.

⁹ Ne nkelege nnó andée áfyege unó bi ukwanege né ebwó kwaneege, ebi upyee ebwó ábéé ne énogé. Epófó mamfyege densó né manjwe bwó dó, ye ebele mamfyege mboó unó eyi egenege ne bọ́ nkpaganere ne mandee ayi ajame nká dó, ¹⁰ ábé lé ne gepo gelógéló. Gé mbó ne andée abi áké ánogé Esowo abó mampyegé.

¹¹ Andée ágigé mekomejọ́ Esowo nyame ne áwúgé ne ande abi álerege ebwó. ¹² Nkele fó nnó andée álerege mekomejọ́ Esowo yé nnó áwyaá uto ápwá ánde wó. Abé nyame áwuúge genó eyigé ande álerege.

¹³ Mbó ne ebó mambé nénde, Esowo abó mbe akwyee Adam ne ale kwyee Ife. ¹⁴ Ne danchameló abó abwalé nyá fó lé Adam wó, abwalé elé Ife ne Ife apyee gabo. ¹⁵ Yémbó Esowo abame nye mendee gébége nebyee kpaá te aferege ji né efwyale mbógé aké áfyee wyee metó ne Esowo, agboó ne ate bọ́, apyee unó ne metó mmu pópó, ne mbógé abege ne gepo eyi gekwane ne ji kwaneege. Melo nwe ewéna ékágé tene ntó nnó: *

3

Gepo eyigé muú kpaá né gepugé Esowo abe ne geji

¹ Ajó wáwálé aké, “Mboge muú akelege mambé muú kpaá né echomele bọ́ Esowo, ebyennó akelege melu utó melóméló.” ² Muú kpaá né echomele bọ́ Esowo abó mambé ne gepo eyigé muú alá shúlégé ji ndo, abó mambé muú ayi ábané lé mendee ama, muú ayi asele depo tíí pere, muú yi awya defó, énogé, muú yi ánenémane, ne akáge lere bọ́ depore Esowo. ³ Abó fó mambé menyuú mmó, ábéé fó ntó muú efwyale, abó mambé pere né genwá jí, ábéé fó muú yi agboó ne mawáme, ábéé fó muú yi agboó ne nká. ⁴ Abó mambé muú yi ágbárege ula gepú bíí chacha, muú ayi akage gbare baá bíí chanchá nnó áwugé ji ne achyeege ji énogé. ⁵ Mbógé muú alá káge gbare ulá gepú bíí chancha, apyembó nnó ne agbare echomele bọ́ Esowo? ⁶ Abé fó ntó muú yi áfyee metó gakegake ne Esowo. Abégé mbó, akáge be ne nepa, Esowo áfyee ji né efwyale wye ndere áfyee danchameló né efwyale gétúgé nepa. ⁷ Abó mambé muú ayi yéndemuú ánogé. Mbógé mbó fó wó akagé kwe né metaá danchameló, akpa mekpó genó.

Gepogé bọ́ abi apogé né echomele Esowo

⁸ Bọ́ abi apogé né echomele Esowo ntó abó mambé bọ́ abi ájoge mejó nenome nemaá, áwyaá gepo gelógéló, ányuú fó mmó dodo. Abégé fó bọ́ bi ábó gejeé ne nká. ⁹ Abó mambé bọ́ bi ágbárege depore Jisós chánéné etiré mbembe bọ́ alá ákagé, ne nana Esowo apyee esé dékaá ne defyee metó wyee ne dékwólegé déti ne metó ewé ékaá

* **2:15** Elú wáwálé nnó: Bó abifó aké, elé mendee ábyene nebyee ne Esowo awenege nye game jii.

nnó dépyeé genó eyi gelú cho. ¹⁰ Gemεge nnó ásé ebwó nnó ábé bós abi apoóge né gepúge Εσωω, ábó mamua ebwó, áγεge nnó ákwane mampye utós bimbó ne áse ebwó.

¹¹ Andée abi ápye gefóge utós bina ntó, ábó mambε andée ne gepó gelógéló, ábé andée bi álá achós fó bós mabó, andée abi ágbaregé menyammye bwó chánéné, abi álá bwεgemmye, ándée abi muú akágé nεre metós ne ebwó né yéndé meti.

¹² Muú ayi apoge né εchomele Εσωω abó mamba le mendée ama, abó mangbaré baá bií, ne ula gepú bi chánéné. ¹³ Bós abi apoógé chánéné né εchomele bós Jisós ábós enógé ne akágé jóó mejós tágétágé gétúgé depóre εtiré detome ne Kras Jisós.

Gekpekpεgé genó eyi apye esé dékaá

¹⁴ Mbele mbó umée manchwó ngé wó mboó ndó yi. Yémbó nsame mbó ηwe yina εta wyeé, ¹⁵ nnó nla chwó wáwá wó, wó ókaá nkane bós abós mampyege né ula gepúgé Εσωω. Elé gepú eyigé na ne gelú εchomele bós Εσωω muú álu mebe. Εwú ntó ne elú gekwa ne nebóme ení negbaré wáwálé Εσωω meko. ¹⁶ Elú mme gbógónó nnó unó bi Εσωω apye esé dékaá ne dékwólege ulú gekpekpεgé genó.

Kras achwó fa mme nkane mekwaá, Mendoó Ukpea εleré nnó ji ápye gabo wó.

Makiénné Εσωω ntó ágé ji.

Bós ágaré mekomejóó wuú fa mme.

Gejamegé bós áfyεé matós ne ji.

Εσωω ase ji afé mfaá né melu ηgó.

4

Sεge gébé ne ánlere gebyó

¹ Nana, Mendoó Εσωω εgarege gbógónó nnó meso gébé bós bifó ályage nye depóre abya melóméló. Akwólege nye lé mandóó gebyó ne unó bi aló nchye álerege.

² Bós abifó áselé nye unó bina áleregé eké ebwó ágarege unó bi ulú wáwálé, yémbó ebwó ambós ákaá nnó élé gebyó. Nδere ebwó ápyεmbó, matós bwó ákwe kéndε, akágé sé genó eyi gelú gyeé ne eyi gelú chó. ³ Ebwó agarege nnó bós ábagé fó neba, ne nnó ányége fó ufóó menyεé εbifó εbi Εσωω akwyεé nnó bós áchyege ji matame ányεgé ndere ákamé ne ji ne ákage wáwálé ayi atome ne ji. ⁴ Yéndε genó

eyigé Εσωω akwyεé geló, muú ashyage fó genó mbógé aké áselé geji achyege matame mbaá Εσωω. ⁵ Néndé mekomejóó Εσωω ne mmyεmenεne ápyé geji gela pópó.

Be maá utós melóméló mbaá Kras

⁶ Ne mbógé ógaregé áηme unó bina, óbεé nye maá utós melóméló mbaá Kras Jisós ne óbós nsa né depóre Jisós εtiré delu mmu abya melóméló ayi alere wó ókwólegé. ⁷ Ófyεgé fó mekpó mandoge ukenkεne abya abi ála pogé fó bós ákwólege Εσωω. Pye menyammye wye awúgé ne mampyege unó bi Εσωω akεlege. ⁸ Muú aké apyeé menyammye wuú abεnege nnó apyege metu εlome, yémbó muú aké apye menyammye wuú abεnege né mampye genó eyigé Εσωω akεlege, εlome epwós nénde abεé ne nsa né genwá eyigé nana ne eyi gechwó meso gébé.

⁹ Genó eyigé njós mbó gelú wáwálé ne yéndémuú anere metós wyeé. ¹⁰ Ge ula bi esé démmye dépye utós ne eshye mbó. Esé déneré metós ne Εσωω muú álu mebe. Ji ne alu Menchyé genwá mbaá esé ako, chacha bós abi ákamé ne ji.

¹¹ Gé unó bi óbós manlere na ne fyε eshye nnó ápyεge ubi. ¹² Ekágé ópye genó eyigé bós áselé wó fuú né dembane tyε, leré lé gepó gelógéló mbaá bós ako abi áfyεé metós ne Εσωω, né mejós wye, né genwá jyε, né gejeé eyigé óbós ne bós, né metós ewé ófyεé ne Εσωω, ne né metós wye ewé elú pópó.

¹³ Chyεé gébé jyεé ókúgé mekomejóó Εσωω né εchomele bós Εσωω, ófyεge bós eshye ne ólere ebwó mekomejóó kpaá te me nchwós.

¹⁴ Ekamegé ófeé mekpó né εchye ewé wó ówyaá. Εσωω achyεé wó εchye ewémbó gébégé ekwó bós kpakpa εchomele Εσωω ánere wó amu mmye. Εσωω apyeé ebwó ágaré εchye ewé Εσωω achyε wó.

¹⁵ Chyε geme jyε ópyεgé unó bina yéndégébé nnó bós ágene nkane utós bye uwene. ¹⁶ Sé gébé ne genwá jyε ne unó bi wó ólerege. Pyεge wye unó bina nénde óke ópye mbó ówenεgé nye geme jyε ne eyigé bós bií áwuú wó.

5

Majyé ndere ógbaregé ákwi andée

1 Ɔjógé fɔ mejóó metometo ne mekoó mende, chyege lé ji majye ndere nte wye. Chyege njye usa majyee ndere aḡmo bye. 2 Chyege akoó andée majyee ndere amma bye, chyegé ntó ansɔ andée majyee ndere aḡmo bye abi andée, pyegé mbɔ né ebwó ne metóó wye mmu pópó.

3 Chyege enoge mbaá andée bi alu ákwi andée wáwálé. 4 Yémbɔ mbógé mekwi mendée awyaá baá, yele upyáne, genóge mbe eyigé ebwó abóó mangi gelú nnó, abó apóógé mala upú bwó ndere bóó echomele Esɔwɔ abóó mampye ne áshuge ntó ulóó melu ebi ama bwó ne ante abó ápye. Aké apyembɔ, metóó ntó egóó Esɔwɔ. 5 Ne mendée ayi alu mekwi mendée wáwálé, elé ayi alá pó fɔ ne muú ayi apóógé ji, aneregé metóó wuú ne Esɔwɔ ne anenemmye mbaá Esɔwɔ utuú ne ḡwámese nnó Esɔwɔ apóó ji. 6 Ne mekwí mendée ayi achyege geme jii manyegé geḡwáge mme, agbo me ye elé álú mebe. 7 Gárege aḡme unó bina, nnó ékágé muú fɔ agé meti ewé ashulé ebwó ndo. 8 Ne muú ála pele aḡme bií, ushuú chacha ula gepú bií jimbɔ ebyennó ashya makwólé depɔré Jisɔs etiré défyé metóó wyeé ne abo apwɔ muú yi alá fye metóó ne Esɔwɔ wó.

9 Mekwí mendée akwonege usaá aḡme uléé ne ḡgbéé mabɔ mií né geluage akwi abi echomele Esɔwɔ epoge ebwó. Ne abó mambɛ mendée ayi abo ábané elé meno ama. 10 Ɔbó mangɛ nnó alu mendée ayi bóó afegé galógáló yi ji apye, awéé baá chancha, anene aḡkéé, ashwonege uka bóó Esɔwɔ, apóoge bóó abi ágene efwyale, achyee geme ji mampyegé galógáló né yende meti.

11 Ɔfyegé fɔ akwi andée abi alu ambane né geluage abi abo mampóó ebwó nénde gejeé eyigé ebwó áwyaá né ubele gekulege né matóó bwó, getogé gepwógé metóó ewé ebwó áwyaá makwólé meti Kras, ákelege nnó ama ábá áno bicha. 12 Ndere ápyembɔ, áchɔ mashu ne Kras gétúgé alá bele menomenyee éwe ebwó ánye ne ji wó. 13 Né egbe ewé fɔ ala ambwa, ákene upú upú. Ewé ekpe chóó elu nnó, ábeé fɔ lé ámbwá abiabi, ájógé ntó bóó mesomeso, ama áfyee mano né depɔré bóó, ájógé depɔ etiré déla déta ebwó wɔ. 14 Ndere elúmbɔ, majyee ma malu nnó, áso andée

abi álú akwi ama ábá anó, ábyé baá, ápele upú bwó, nnó ekágé áchye muú mawame se meti áchóógé esé mabɔ. 15 Nénde ákwi andée abifɔ ano me mewaá, ákwólé danchameló.

16 Ne yénde mendée ayi ákamé ne Jisɔs, abege mekwi mendée ula gepú bií abó mampógé ji nnó metuú ewémbɔ ebege sé ewé echomele bóó Esɔwɔ nnó egené meti mampógé lé akwí abi alá pó ne bóó abi apóoge ebwó.

Gefóó eyigé ḡgbarege ákpakpa né echomele Esɔwɔ

17 Ne ákpakpa abi ápye utóó Esɔwɔ chancha, abó manchye ebwó gekpekpege enógé, ushuú chacha abi áfyee eshye mangarege ne manlerege mekomejóó Esɔwɔ. 18 Nénde asa né mekomejóó Esɔwɔ aké, “Ɔwegé fɔ meno mpɔ nnó ányége fɔ menyé gébégé aké apye utóó ne ji mando erise.” Asa ntó nnó, “Muú ayi apye utóó abo manse nsa utóó bií.” 19 Ekágé ḡwuú ndó yi bóó ashulege muú kpaá echomele Esɔwɔ, ekosé nnó bóó ntesé ábege apea ye áléé abi ágarege nnó ji alu gye. 20 Bóó aké ápye wye gabo shulege ebwó ndo gbɔḡḡɔ né echomele bóó Esɔwɔ nnó bóó abifɔ abógé efóó.

21 Esɔwɔ, ne Kras Jisɔs choncho ne makiénné ayi Esɔwɔ ajyaá álú bóó ntesé ba, ndere me ngarege wɔ ne metóó wa meko nnó wɔ ḡbele majye mi me nchyeé mbɔ wɔ na. Ɔké ḡpyee genó mbaá bóó ḡleregé fɔ aḡya, se nnó bóó ako álú wye janja.

22 Ɔwege mmye manere muú amu mekpo manje ji nnó abe muú utóó né echomele Esɔwɔ, ḡkpégé fɔ mbwa ne gabo yi bóó bicha ápyee. Bele geḡwá jyé pópó.

23 Gétúgé une ebi ummye wɔ yéndégébé, ḡmage nyú se le manaá mamímamí. Selé ntó ekéke mmáó ḡnyúgé, ḡpyege mbɔ ḡmyee sé yéndégébé.

24 Gabo yi bóó bifɔ apyee alu wáwá mangɛ ne alerege nnó ebwó ákpene nye né unó mpa, yémbɔ ayi bóó bifɔ ágenege nye gébé geji. 25 Wye mbɔ ntó ne elú né galógáló ayi bóó apye. Galógáló ayi bóó apye alu wáwá mangɛ, yémbɔ, yé ebe elé ayi alá ágené fɔ kákege, akágé la fɔ bibíí.

6

Majyéé mbaá áfwε

¹ Bóó ako abi alu áfwε ábó mangε nnó áchyεge enógé gbene mbaá bóó abi ábó εbwó. Garé εbwó ápyéé wyεmbó nnó ékágé muú fó achóó mabó εσωωó yé elé unó bi ese délerege. ² Afwé abi bóó bi ábóó εbwó, áfyéé metóó ne Kras, ékágé ábyágé bóó abi ábóó εbwó, elé εbwó ako álu baá εσωωó. Εbwó ábóó mampye lé utóó bwó chancha ápwó ndere abó ápye mbe mbe néndé bóó abi ágené nsa né utóó bi εbwó apyεé, elé bóó εσωωó abi εbwó afwé ábóó gejeé ne εbwó. Lere εbwó unó bina, áfyεge εbwó εshye nnó ápyεge ubi.

Majyéé mi matomé ne anleré gebyó ne mmwólé ηka

³ Ne muú aké alerege unó bi cha εbi ulá kwane ne mekomejóó Ata sé Jisós Kras, ayi álu wáwálé ne ulá ukene ntó ne unó bi áleré esé ndere dékwólege meti εσωωó, ⁴ alu muú ayi mmu agbeé ji ne nepa, ne akáge ye genó ne afye lé mekpo manyége mbeé né ukεke uchu εbi ulú né ηwe εσωωó. Unó bina ne upyεé bóó aké ábóó unó matóó ásóó abifó, ábóó mawáme, áchóó bóó mabó, ⁵ ne mbeé ayi ála byéé. Elé bóó abi uferé εbwó ula pó sé mmu cho ne akágé sé ntó genó eyi gelú wáwálé ne áfere nnó meti εσωωó elú lé mampye εbwó abó gefwa. Ékágé ógya ye mbaá yi ufóó bóó bina ulú.

⁶ Elú wáwálé nnó mankwólé εσωωó achwóó ne nsa, mbógé unó bi déwyaá ukwane esé metóó. ⁷ Néndé, ye genó eyigé ese déchwó ne geji né mme yina gepó, ne elú ntó wáwálé nnó ye genó eyigé dékpane fa mme déjye ne geji gepó. ⁸ Ndere elúmbó, mbógé débεge ne mandéé ne genó eyigé dényε unó bina úkwáné ne ese. ⁹ Bóó bi ákelege mambε ne gefwa ákrene né mmuameno, ákwene né mmu metaá gejamégé ηkεkenége uno ne usóó depó tire defyεé εbwó né mmu εfwyale ewe echóó geηwáge εbwó. ¹⁰ Néndé gejegé ηka ne gepye bóó ápye yéndé gefógé gabo. Bóó bifó ályaá mankwólé depóré Jisós etiré esé défyε metóó wyε gétúgé ákelege mambó gejamégé ηka. Ndere ápyéé mbó áwáne gemεge bwó ne gejame mesome ewé kpaá.

Genó eyige Pól akεlege nnó Timōti ákaá

¹¹ Ne wó, muú εσωωó, bóó unó bina, mmyεge mampyege genó eyigé gelú cho, nógé wyε lé ji, fyεge metóó ne ji, bógé gejeé ne bóó, kóóge metóó, selé depó pere.

¹² Myεumye ulóuló ndere muú ayi áfyéé metóó ne Kras, nneré metóó mambó geηwá eyi gélágé byé. Elé gétúgé geηwá eyigé na né εσωωó ákuú wó, ótene né mbe ushu gejamégé bóó ntεse ógaré nya gbóηóno nnó ófyε metóó ne Kras. ¹³ Me ngarege wó unó bina uko né mbe ushu εσωωó muú achyεge geηwá mbaá yéndé genó ne né mbe ushu Ata se Kras Jisós muú atene né mbe ushu Póntyós Palet agaré wáwálé ayi atome ne jimbo. ¹⁴ Me ngarege wó nnó bóó mampyege unó bina uko, óké ópyéé mbó muú fó áshúlégé wó ndo. Ne pyεge wyεmbó kpáte Ata sé Jisós Kras amagé chwó. ¹⁵ Kras achwóó nyε wyε né gébé eyi gekwané εσωωó metóó. Ji εσωωó mbií ne abóó bóó ako. Ji alu mfwa bóó afwa ne Ata yi bóó áta, ¹⁶ ji mbií ne ála gboó ne ajwólege né mmu geηgbó eyigé yé muú alá kágé jyε kwókwólé wyε. Yé muú alu danje ji ne yé muú akágé ge ji. Enógé ne uto ube ebií te kwyakwya. Amen.

¹⁷ Garé bóó abi awya gefwa fa mme yina nnó ékágé εbwó ábwεgé mmyε. Garé εbwó nnó ékágé áneré matóó bwó né gefwa genó eyigé déla dékagé mbógé gebéé te kwyakwya, áneré lé metóó ne εσωωó muú achyεgé esé yéndégenó detú nnó dényége ne nechóchó. ¹⁸ Gare εbwó nnó, ápyεge galógáló, nnó utóó ulóuló ne ube gefwage bwó, ánenege amu áchyεge εchyε, ápógé ate bóó. ¹⁹ Aké ápyεmbó, ánywérege gefwáge bwó, ne ákwyεgé mbó elé nebómé nelónéló né geηwá bwó eyi gechwóó meso gébé. Ge mbó ne abóó mampye nnó abóó geηwá eyi gélu geηwá wáwálé.

²⁰ Timōti gbare unó bi εσωωó afye wó né amu chancha, ókpege né mejóó ewé ela epó ne nsá. Ónyégé fó mbeé ne bóó gétúgé depó etiré bóó aké délu denja ewé délá depó. ²¹ Bóó abifó áferé nnó áwyaá gefógé denja etiré na, gétúgé eyigémbó áno mewaá, ákwólegé sé depóré abya melóméló etiré εbwó áfyéé metóó wyε. Nnenemmye nnó εσωωó alere wó galógáló.

⁸ Ojige fɔ nte nnó Jisɔs Kras akwilé nya né negbo. Ojigé fɔ nte nnó ji alu mpyáne mfwa Devid ndere elu mmu abya melómelo ayi me ngare. * ⁹ Abya melóméló ayi me ngarege ne ngene efwyale. Awele me ne bɔ mkpokove eke me kwene ebe, yémbɔ muú ákágé wɛ fɔ mekomejɔ́ ɛsɔwɔ ne bɔ mkpokove. ¹⁰ Ne me nkame mangɛ efwyale we, gétúgɛ bɔ́ abi ɛsɔwɔ ajya, nnó ɛbwɔ ntó átáné né efwyale gabo gétúgɛ áchomé mmye ne Kras Jisɔs abɔ ntó ngɔ ayi alá byéé.

¹¹ Mejɔ́ wena elu wáwálé ɛwé ejɔ́ nnó:

“Mbɔge ɛsé dégbo ne ji,

debéé nye ntó né genwá déjwɔle ne ji.

¹² Mbɔgé ɛsé dekoge metɔ́ gétúgɛ efwyale ɛwé dégene,

déjwɔlege nye ntó né geluɔge enoge ne ji.

Mbɔgé ɛsé déshyage nnó dékage fɔ ji, ji ntó ashya nye nnó ákagé fɔ ɛsé.

¹³ Mbɔgé ɛsé delá dépye fɔ unó sé wáwálé, ji apyéé wyeé unó bi wáwálé gétúgɛ nnó ji akage kwɔré fɔ abe muú ayi ji alá pɔ.”

Muú utɔ́ ayi ɛsɔwɔ ágboó ne ji

¹⁴ Tegé ɛbwɔ unó bina, ɔkwele ɛbwɔ mbeé né mbe ushu ɛsɔwɔ nnó ékágé ɛbwɔ anyege mbeé né ucho mejɔ́. Gefɔ́gɛ mbeé yina ayi alá pɔ́ge ye né meti fɔ́, atyaá bɔ́ lé makpo abi áwuú ji. ¹⁵ Mmye lé mangi mekomejɔ́ ɛsɔwɔ nnó ɔbe ne mabɔ malómáló né mbe ushu wuú, nkane muú utɔ́ ayi mmye ela gboó ji. Ji alerege mekomejɔ́ ɛsɔwɔ ayi átome ne unó bi ulú wáwálé ne alerege ubi chancha. ¹⁶ Ofyege fɔ́ mmye ne bɔ́ abi ajɔ́gɛ depɔ́ tire dela tanege fɔ́ né mekomejɔ́ ɛsɔwɔ, nénde dépye bɔ́ ajye wye mbe mampyege unó bi ɛsɔwɔ alá aklege. ¹⁷ Unó bi ɛbwɔ álerege ulú eke etukwe gepa eyi genyé muú menyammye geláge gboó. Né geluage bɔ́ bina Hemenɔs ɛbwɔ ne Filetɔs alu wye. ¹⁸ ɛbwɔ ályaá meti ewe álerege wáwálé, ála leré le nnó ɛsɔwɔ apye me bɔ́ ákwilé né negbo. Nkane ápyembɔ, áfyɛ gepwa mbaá bɔ́ bifɔ́ abi ábɔ́ áfyéé me metɔ́ ne ɛsɔwɔ. ¹⁹ Yémbɔ, mekomejɔ́ ɛsɔwɔ atene wáwálé eke nebɔme gepú ɛnine átene né

ɛtarave ye genó gekáge nyige ji. Asa wye áké, “Ata akaá bɔ́ bi álu abi.” Asa ntó wye áké, “Yéndémuú yi aké alu muú Ata abɔ manlyaá gabo mampyege.”

²⁰ Yéndé gepú eyigé mfwa, uchwere menyé ube wye, ebi ákwye ne gul ne seleba ubeé wye, mamba, uku, ne bɔ́ asele ntó abe wye. ɛbifɔ́ ulú ebi uwya enoge, alá nyé menyéé wye tametame ne ɛbifɔ́ ulú ebi ula pɔ́ ne enoge, anyé menyé wye gébé geko.

²¹ Wyembɔ ne yéndémuú ayi alyaáge gabo nnó abe pɔ́pɔ́ né mbe ushu ɛsɔwɔ, abeé. Alu nkane uchwere menyé ebi uwya enoge. Abelege gemɛ jíi nnó akpome menyammye wuú nnó mbɔ́ gepú asele ji ápyege utɔ́ ulúlú wyeé.

²² Né getu eyina, bo ɔlyaá gepɔ́ gebo-gebo eyi njɛusa ne asɔ abifɔ́ áwyaá. Fye lé mekpo wye mampyɛ genó eyi gelú cho. Fye metɔ́ wye ne ɛsɔwɔ. Bɔ́ gejeé ne ate aɲme. Be ne nesɔ nkane ɔkene ne ate aɲme abi ákuú mabɔ́ Ata ne matɔ́ bɔ́wɔ mmu pɔ́pɔ́. ²³ Ochoge mbwa ne bɔ́ abi ányé ukenkene mbeé nende, wɔ́ ɔkaá nnó gefɔ́gɛ mbeé yina áchwɔ́ bɔ́ ne mawáme. ²⁴ Ne muú utɔ́ ɛsɔwɔ abɔ́ fɔ́ mambe menwáme mawáme, abɔ́ mambe muú nesɔ mbaá bɔ́ ako. Abɔ́ mambe menlere melómelo ne metɔ́ ela sɔ́ ji wáwá. ²⁵ Ajɔ́gɛ mejɔ́ ne nesɔ ne achye majye mbaá bɔ́ abi alá káme ne ji wɔ́ nnó ákaá mbaá ayi ɛbwɔ alu gyéé. Nkane ɔpyembɔ, ɛsɔwɔ akáge néne ɛbwɔ meti akwɔre metɔ́ bɔ́wɔ ákaá wáwálé ayi atome ne ji. ²⁶ Ne nnó ndɔ́fɔ́ akage kere né defɔre débɔ́wɔ átáné né mataá danchómelo muú abɔ́ apyene ɛbwɔ alá wuú lé ne Ji.

3

Gepɔ́ eyigé bɔ́ abéé nye ne geji né kwyak-wya gébé

¹ Ne kaá nnó gébé eyigé mme ake álé chwɔ́ kwya, efwyale ejame nye dɔ́. ² Gébé eyigémbɔ́ ákwaá abɔ́ nye lé gejeé ne gemɛge bɔ́wɔ ambɔ́, ábɔ́ nye geje ne nka, ábwɛge mmye, áchyege nye sé ate enoge, áshye ate, áwuú nye sé majye ámmá ne ante bɔ́wɔ, ye ɔma pye bɔ́wɔ ndé, matɔ́ ágɔ́ fɔ́ ɛbwɔ, ábeé nye sé pɔ́pɔ́ né mbe ushu ɛsɔwɔ. ³ Alómé nye sé melu, agene nye sé meshwe

* **2:8** Elú wáwálé nnó: Dékage nnó Jisɔs alu mpyáne Devid ewena eléré nnó ji alu Muú yi ɛsɔwɔ akweré ji elá gefwa, ayi ɛsɔwɔ anyéméno nnó achwɔ́.

ne ate ákwaá, áchóó nyé ate mabó, ábálege matóó, ápyéé éfó, ákií nyé sé genó gelógéló. ⁴ Achyēge ate ájeé mankwaá, álaá nyé bóó gebyó, ápye unó tametame, ágbéēge nyé ne gempóge, ábó gejeé manyé genwá, ábóó fó gejeé ne Ešwá. ⁵ Gébé eyigé mbóntó ábéé nyé eke bóó abi ákwólege depóré Ešwá, yémbó áshyá nyé utó bi ulú wyéé. Óchoge fó mbwa ne ufóó bóó bina.

⁶ Né geluage bwó, abifó ákpene né úpu bó alá ajeé mbaá andée abi apwa ébwó mmye. Andée bimbó álu abi gabo ayi ébwó ápye ne ákwólege, áchyēge ébwó éfwyale né metóó. ⁷ Andée bina áwya gejeé mangi yéndé gefógé genó eyi matóó bwó ágarege, yémbó akágé, kwóne fó mbaá ayi ákaáge genó eyi gelu wáwálé. ⁸ Ne ndere Jens ébwó ne Jambras átene nya ukpene ne Mosis wyémbó ntó ne bóó bina ála kámege ne genó eyi gelú wáwálé. Ébwó alú bóó abi matóó bwó alá ferege sé depó chánéné, ábyó gebyó nnó áfyé matóó ne Ešwá. ⁹ Yémbó ájye nyé ye teté ne unó bwó ébimbó nénde, éla gachyē bóó ákaá nnó ébwó álu unkenkene bóó. Ndere ébó epye nya ne Jannes ébwó ne mejeé wuú Jambres.

Pál achyē Timōti kwyakwya majye

¹⁰ Ne nana wó Timōti, ókaá unó bi me nleerege, ókaá gepó ya, ne genó eyigé me mferege mampye né genwá ya, ókaá nkane me mfyéé metóó ne Jisós, nkógé metóó, gejeé eyi me mbóó ne ate bóó. ¹¹ Ne ókaá nkane ntene janja né gejamégé éfwyale ewé ékwólege me, ókaá ndere bóó ámmye amu ne me, ókaá éfwyale ewe me nge, depó tiré dépye ne me né meló Antiók, Ikónyóm, ne meló Lystra. Ókaá ntó ndere ámmye me amu ne me nkogé metóó, yémbó Ešwá apóó me ntane wyé ye jya gegoó me mmye wó. ¹² Elú wáwálé nnó yéndémuú ayi áchomé mmye ne Kras Jisós ne abóó gejeé mambele genwá jíí ndere Ešwá akelege, ate bóó ágóó fó manchye ji éfwyale. ¹³ Bóó abo, ne bóó gebyó bina, gabo ayi ébwó ápyéé, ábéé nyé ndere muú, áboó nyé debele akwe nnyi. Abwólege nyé bóó ne bóó ntó ábwólege nyé ébwó. ¹⁴ Yémbó wó Timōti cho wyé mbe ne unó bi áleré wó, ne fyéé metóó wyé chancha. Wó ókaá chánéné ufóó bóó abi áleré wó unó bina. ¹⁵ Ne wó ókaá mé

mekomejóó Ešwá te dembane ayi achyē wó dennga etiré depye wó otané né éfwyale gabo gétúgé ófyéé metóó ne Kras Jisós. ¹⁶ Unó uko bi ulú mmu ηwe Ešwá utane lé né uferé Ešwá jimbó. Unó bina upoge manleerege ese unó bi ulú wáwálé, unyane bóó bi ápye gabo, unyage ese mati yi dela kwóle chancha wó, ne alerege ese nkane débóó mambelé genwáge sé cho ndere Ešwá akelege, ¹⁷ nnó yéndémuú ayi apyéé utóó Ešwá abe ne dennga deko, akwane mampye yéndé utóó ulúló.

4

¹ Me njógé unó bina ngarege wó ne eshye né mbe ushu Ešwá ne Kras Jisós muú achwóge nyé mangbáre gefwa jíí ne mansó mpa bóó abi agboó ne abi álu abe, nkpeage wó nnó, ² ógarege bóó mekomejóó yina yéndégébé ópwage. Ye né gébé gelógéló ye gébé gebogebo. Pyegé bóó ákaá mati ayi ápye gyeé, nyane ébwó nnó ályaa gabo. Fyēge ébwó eshye, koógé metóó ne alerege ébwó unó bina. ³ Nénde gébé géchwó nyé eyi bóó ála ákií nyé se manwú wáwálé ayi bóó alerege, ála aferé nyé le unó bi ébwó ákelege ne ákelege nyé le anlere abi alerege ébwó unó bi ulóme ébwó metóó. ⁴ Ne ályage nyé manwú genó eyi gelú wáwálé ála ákwóle lé ukwene bóó abya. ⁵ Ne wó Timōti ye ema ébe nnó gbarege wyé mmye jyeé. Ye ógene éfwyale nnó, koóge wyé metóó, pye utóó bye ndere mengaré abya melóméló. Pyegé utóó bye ébi Ešwá achyē wó uko.

⁶ Mbógé né getu ya, nla me meti gewúle. Éla gachyéé manoó ma magbele mme nkane mmóó gepē. ⁷ Me mmye ummye ulúló, nlome gatele wa abyé. Ngbare depóré Kras chancha kpa te nné. ⁸ Ne nana nsa wa agile me. Nsa yimbó élé éla genwá ewé muú ayi abéé cho né mbe ushu Ešwá abóó. Muú yi achyēge nyé me éla ewéna né bíí bi mbó élé Ata. Ji asóó nyé mpa yéndémuú chancha né bíí mpa. Achyēge nyé fó le me mbií, achyēge nyé ntó bóó abi ágilé ji ne gejeé nnó ji achwóó.

Mechó ewé etomé Pál jimbóó

⁹ Ne kele meti óchwó óbane me wáwá. ¹⁰ Nénde Damas alyaa me afe né meló Tessalonika gétúgé abóó gejeé ne unó mme.

Kresens ntó afé melo Galasiya ne Titos afé Dalmatya. ¹¹ Wye le Lukase jimbií ne ala fa ne me. Oke ochwóó se Makos enyú ne ji dechwó, néndé ji apoóge me né utóó dóó. ¹² Ntò mbó Tikikos né melo Efesos. ¹³ Oke ochwóó se nku gefwene wa ayi nlyaa mbaá menme se Kapus né melo Truus, ne bə ηwe ba ochwóó ne ebwó, ushu chancha uchan-cha bə ηwe ba bimbó ojigé fó nte.

¹⁴ Aleksanda mempye utóó ete, apye me gabo ayi apwóó amu. Ata Esowó achyēge nye ji nsa né genó eyi ji apyembó me. ¹⁵ Wó mbóó, kaá nkane ofye mmye ne ji, néndé atene ukpene ne mekomejóó ayi esé délerege.

¹⁶ Bií bi me nkrene unóó mpa bi mbe mashyaá mmye ya né depó tire ámale me mmye, ye muú ama ayi achwó nya wye nnó apóo me apó. Ebwó ako abo me, nene le mmye nnó Esowó asogé metóó ne ebwó. ¹⁷ Yémbó Ata abó alu ne me ne achye me utó nnó ngare mekomejóó wuú gbene nnó bóó bi álá pó bóó Jus áwuú. Ne ji afere me né meno genyanya. ¹⁸ Ata Esowó aferege nye wye me né yéndé efwyale gabo ewé mkpene, ne apóge nye me mkpe né gefwa ji, eyi gelu né mfaánebuú. Matame mabé ne ji te kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame

¹⁹ Tame Priska, ebwó ne Akwila ne ula gepú Onesiforus. ²⁰ Erastus ala né melo Karent, Trófimós ntó amee nlyaa ji né melo Melitos. ²¹ Mmye ochwóó gemēge nnó neba nekwone. Yubolos, Pudens, Linos, Klodya ne anme abi álu we ako áké ntame wó.

²² Nnenemmye nnó Ata abe ne wó, ne nnó álérégé enyú ako galógáló.

Ἡμε ἀγι Πῶλ ἀσάμῃ μβαά Τίτῳ

Matame

¹ Ἐλέ με Πῶλ μαά ὑτῶ Ἐσωῶ ne ἠγβα Jisῶs Kras ne nsamé ἠμε yina. Ἐσωῶ achyεé me ὑτῶ bina gétúgέ βῶῶ bi ji ajyaá nnó ábέ abií, nnó mpyé ebwῶ áfyegé wye metῶῶ ne Ἐσωῶ ne nnó mpye ebwῶ ákaá wáwálé ayi ápogé ebwῶ ákwalege depῶré Ἐσωῶ cháḡéné. ² Ἐwéna epógέ nnó ebwῶ áneré metῶῶ mambῶ geḡwá eyi gélágé byé eyi Ἐσωῶ muú ayi alá abyῶgέ gebyῶ ányεé me meno te ukwene nnó achyεgέ. ³ Ne gébé eyigé ji ajyaá gekwónégé, ji apye geḡwá eyina gegené né mekomejῶῶ wuú. Ἐlé mekomejῶῶ yina ne Ἐσωῶ Mempoῶ sé áfyεé me né amu nnó ngaregέ. Ne wye nkane Ἐσωῶ achyεé me majyεé, mbántῶ ne mpyεé ὑτῶῶ bií.

⁴ Me ntῶme ἠμε yina mbaá Titῶs. Me ngboῶ ne ji ndere εσέ ako défyεé metῶῶ ne Jisῶs.

Me nnenemmye nnó Nte sé Ἐσωῶ ne Kras Jisῶs Muú áwene gemége sé alere wῶ galógálῶ, apye ntῶ wῶ ὀbe né nesῶ.

Gepῶ eyigé muú kpaá echomele βῶῶ Jisῶs abῶῶ mambε ne geji

⁵ Ula bi me ntῶmé wῶ né melῶ Kret úlú nnó wῶ ὄneré mampye unῶ bi ulaá, ne nnó ὀjya ákpákpá né mmú gepúgέ Ἐσωῶ ndere me mbῶ ngare mé wῶ nnó ὀpye né yéndé melῶ. ⁶ Muú ayi abεé muú kpaá né gepúgέ Ἐσωῶ, abῶ mambε muú ayi geḡwá jíí gela gepῶ ne dembyῶ, ábané ele mendée ama. Baá bií ntῶ abῶ mankame ne Jisῶs, ábεé ne gepῶ gelógélῶ, áchyεge enógé mba βῶῶ kpakpa. ⁷ Muú kpaá né mmu echomelé βῶῶ Ἐσωῶ alu muú ayi apelé ndere ὑτῶ Ἐσωῶ ukene. Ndere elúmbῶ, abῶ mambε muú ayi alá ákágé shulé ji ndo, abῶῶ fῶ mambε muú nenḡa, muú ayi awyaá gefere, menyuú mmῶῶ, abεé fῶ memmye mammye, ne abεé fῶ muú ayi aselegé ebwῶ. ⁸ Abῶ mambε muú ayi anene ankéé, agboῶ ne genῶ gelógélῶ, muú ayi akagé gbaré mmye jíí, ajógé mejῶῶ wuú gbógónῶ, abεé cho né mbe ushu Ἐσωῶ ne apyεé genῶ eyi ji abῶῶ

mampye. ⁹ Abῶ ntῶ mambε muú ayi agbaré mekomejῶῶ Ἐσωῶ ayi alere ji chancha, nnó ji ntῶ akaá ndere aleregέ unῶ bi βῶῶ Ἐσωῶ akwalegέ, nnó áleré βῶῶ abi álerege unῶ ebicha nnó álu gyεé.

Weége anleré gebyῶ yéndégébé

¹⁰ Njógé mbῶ mechῶ ewéna gétúgέ gejaméggέ βῶῶ abi átene ukpene ne mekomejῶῶ Ἐσωῶ yina. Ebwῶ alú βῶῶ meno ne βῶῶ dembwalé chacha ekwῶ abi átomé wyeé eshye nnó ábῶ mansῶ muú nsῶ ne atene cho né mbe ushu Ἐσωῶ. ¹¹ Ekameggέ wῶ ὀlyaá ufῶῶ βῶῶ bina ajye mbe ne depῶti né mmu gepúge Ἐσωῶ. Ebwῶ ápye me gejaméggέ mala upú ákwe tametame ndere aleregέ unῶ bi ebwῶ ambῶῶ ne abῶῶ nsa, ewé alá ábῶῶ fῶ manleré ubi wῶ. ¹² Muú ekpávέ bwῶ ama ayi alu muú melῶ Kret ewéna ajῶῶ ntῶ ato ne βῶῶ bií aké, “Bῶῶ Kret alu βῶῶ gebyῶ, βῶῶ nchye ne ambwa abi ányεé geḡῶ.” ¹³ Mechῶ ewéna elu wáwálé ne ὀbῶ manshulegέ ebwῶ ndo, ὀwegé ebwῶ yéndégébé nnó ebwῶ ákeré ákamé ne genῶ eyi gelú cho eyi getome ne depῶré Jisῶs. ¹⁴ Amágé wu nye se ubi ebi βῶῶ Jus ajame yé. ¹⁵ Yéndégenῶ gelú pῶpῶ mbaá βῶῶ abi alá apῶ ne uferé uboubo né mmu metῶῶ. Yémbῶ abi álú ne uferé uboubo, ebwῶ bi alá áfyεé metῶῶ ne Ἐσωῶ wῶ, yé genῶ gefῶ eyi gelú ebwῶ pῶpῶ gepῶ. Deba etiré dégbeé ebwῶ matῶῶ dépye uferé bwῶ úlú wyeé nchyenchyε. ¹⁶ Aké ebwῶ ákage Ἐσωῶ, yémbῶ gepῶgέ bwῶ geleré nnó áshya ji. Ebwῶ álu βῶῶ abi muú alá ákágé bῶ gejeé ne ebwῶ ne áwú fῶ Ἐσωῶ. Ye galógálῶ ayi ebwῶ ákágé pye ne βῶῶ ápῶ.

2

Majye ami Titῶs abῶῶ manchye βῶῶ echomele Jisῶs

¹ Ne wῶ Titῶs, ὀbῶ manlerégé elé unῶ bi úlú cho ndere mekomejῶῶ Ἐσωῶ agarege. ² Chyεge βῶῶ kpakpa né mmu gepúge Ἐσωῶ majyεé nnó abε pere ne βῶῶ, ápyεgέ ὑτῶῶ ne eshye, ákágé genῶ eyigé ebwῶ ápye, ákágé ndere ágbaregέ mmye bwῶ, átene cháḡéné né metῶῶ ewé áfyεé ne Jisῶs, abῶgέ gejeé ne βῶῶ. Akogé wye metῶῶ cháḡéné gébéggέ mmuameno achwógé.

³ Wye ndere alere akpakpa abi ande, mbantó ne abó manlere abi andée, nnó ebwó abé ne gepo eyi gechwó ne enógé, áchoge fó bós mabó, áchyege fó gemege bwó né mmós manyúgé. Alerege elé genó eyi gelu cho, ⁴ nnó ebwó ápye áso andée abó gejeé ne áno bwó ne baá bwó. ⁵ Gare ntó ebwó nnó akagé genó eyi ebwó ápyeé, abé bós abi áno bwó, ebwó ebwó ne ákaá désoré bwó. Pye ntó ebwó ákaá nnó abo mampyegé utós né upú bwó. Alerege ntó ulós melu awugé áno bwó nnó ékagé mekomejós Esowó abe ne gembya.

⁶ Wyembó ntó ne abó manleré njyee usa nnó ákaá ndere ágbaregé mmye bwó. ⁷ Ne wó Titos abo manlere gepo gelógéló né yéndegenó eyi wó opyee, okwilegé manleré ebwó genó, lere ne metós wye mmu pópó, opyegé nselé. ⁸ Mekomejós ayi atanege wó meno, abe ayi muú awúgé alá akagé shulé wó ndo, nnó muú mawámé wyeé awugé meno egbe ji akpa mekpo unós

⁹ Chyegé afwe majyee nnó abó manwúgé ne ante abi abós ebwó né yéndegenó, ápyege elé genó eyigé ebwó ákelegé. Ekagé átene ukolo ne ebwó, ¹⁰ yé unó bwó ntó ájogé fó. Ebwó abé elé bós abi ante bwó akagé neré metós ne ebwó nnó yéndegenó eyigé ebwó ápyeé gelerege elé ndere mekomejós Esowó Muú áwene gemége sé alóme.

¹¹ Esowó aleré bós ako galógáló wuú ayi ji áwenege gemége bó. ¹² Ne galógáló yimbo achyegé esé majyee nnó deféré amu né depó etí delá déchwó fó ne enógé mbaá Esowó, etí delu elé deporé mmwolé unó mme, nnó dégbarege mmye, debe ne genwá eyi gelu cho ne nnó dépye genó eyigé Esowó akalegé fa né mme yina, ¹³ ndere degilé gekpekepegé genó eyigé esé déneré metós wyeé gelu nnó Esowó sé ayi apwós amu alerege mmye ne utó gefwa jíí. Esowó yina elé Jisós Kras Mewené gemége sé. ¹⁴ Jisós yina ne achye gemé ji gétúgé se nnó áwéné esé né yéndé gefógé gabo, ashwane esé nnó débe bós bíí abi akpané gechyee mampyegé galógáló.

¹⁵ Titos abo manlerégé bós unó bina, fyegé ebwó eshye ne weége ebwó ne uto ebi Esowó achyee wó. Ne okamegé muú abya wó ndere alerege ubi.

3

Bege ne gepo gelógéló

¹ Titos, tége bós byee nnó áshulégé mmye bwó mme mbaá akpakpa ne bós abi abós uto né melo. Awugé ne ebwó, abé ntó téné mampyegé genó eyi gechwó ne galógáló mbaá bós ako. ² Ekagé áchoge mabó muú fó, ályaá mawámé, áselé depó peré, ne nnó abe chancha ne bós ako.

³ Néndé mbembe esé débó dekenege ntó wye ndere ebwó, déwuú nya fó ne Esowó dépyee nya gyee. Dékwe nya eké afwe ndere dépyee unó bi menyammye sé ákelegé ne ebi ugós esé metós. Déchwó nya gébé se mambalegé matós ne ate. Bós abifo áké abós unó matós áso esé. Bós abifo ápaá esé, esé ntó depaá ate. ⁴ Yémbó gébége Esowó Muú áwene gemége sé aleré esé galógáló ne gejeé eyigé ji abós ne esé, ⁵ aferé esé né efwyale gabo. Epófó gétúgé galógáló ayi esé dépyee, ji age lé esé meshwe ne áwene gemé gesé. Ji ashwané matós sé nnó débó genwá eyi geké ne Mendoó Ukpea pye esé déla bós aké. ⁶ Esowó afyee esé Mendoó Ukpea ewéna egbeé esé né mmye ndere Jisós Kras Mempoó sé achye gemé jíí gétúgé sé, ⁷ nnó gétúgé galógáló wuú, esé détené cho né mbe ushu Esowó degilé mambó ntó genwá eyi gélagé bye. ⁸ Mejós wena elu wawálee, ne nkelegé wó otome eshye manlerégé ewu, nnó yéndemuú ayi áfyee metós ne Esowó ágbaré menyammye wuú chanéné, nnó ápyegé galógáló yéndégébé. Unó bina ebi me ngaré mbó wó, uló ne upogé yéndemuú.

⁹ Ne ekamege wó ocho mbwa ne bós abi anyee genkekenégé mbee yé mbeé mankógé mabó ukwene ante ne mammyege gétúgé ebe. Unó bina upó ne nsa ne ulú elé ubyankwó unó. ¹⁰ Yéndemuú ayi ogene nnó agboó ne mawámé ne mbeé manyegé, chye ji majyee dama, ekogé ndó epea alá awuú fó, fa mbwa ne ji, ¹¹ néndé okáá nnó gefógé muú eyigé na, alu muú ayi anyee utuú ne gabo ayi ji apyee aleré nnó jimboó achó mabó mií.

Kwyakwya mejós

¹² Me nkelegé mbó mantó Atemas ewú, nla ntó ji wó, ebyennó ntómé nyé lé Tikikós, ne yéndemuú bwó achwógé ewú, mmye nnó wó ochwó abane me wena né melo

Nikapolis néndé nkélegé nnó nebá nebye me ewú. ¹³ Αημε se bina apea, Senas muú εβε ne Apolos ájyεέ nye nekε, áké ájyεέ chyεέ εbwó yéndégenó eyigé εbwó ákélegé okamegé εbwó ájyε amuamu. ¹⁴ Gare bós se ewúmbwó né meló Krete nnó ági manlεregé uló melu. Áké ápyεέ mbwó, ágene unó manchyεέ mbaá bós abi unó ulíi εbwó. Gárege εbwó nnó ékágé áβε ambwa.

¹⁵ Αημέ sé ako abi álu ne me áló enyú matame. Tame ntó ájeé se abi ágboó ne εsé ne áfyεέ mató ne Εσωwó. Nnenemmyε nnó Εσωwó álérégέ enyú ako galógáló.

N̄we ayi P̄l ásamé mbaá Filemōn

Matame

¹ Me P̄l muú nk̄pene deno gétúgέ utó Kras Jis̄s ne nsame ηwe ayina. Nlú fa chónchó ne men̄me sé Tim̄oti. Nt̄ame ηwe ayina eta wye Filemōn. W̄o alú mejeé sé ayi déb̄ó gejeé ne w̄o d̄ó ne nte muú utó ayi dépyéé utó es̄w̄o chónchó.

² Esé dél̄ó matame mbaá Apfia men̄me sé ayi mendée ne Akipus nte men̄me ayi démm̄ye dépye utó Kras chóncho eké b̄ó bee. Dél̄ó ntó matame mbaá echomele b̄ó Es̄w̄o ewe enywerege né gepú jyé.

³ N̄nenem̄mye nnó Nte sé Es̄w̄o ne Ata Jis̄s Kras álérégé enyú galógáló, ne apye enyú débé né nsēo.

P̄l aféé Filemōn

⁴ Men̄me wa, yéndégébé me nké n̄nenem̄mye mfyéé w̄o ntó né m̄myemenene, ne ntamege Es̄w̄o wa, ⁵ gétúgέ n̄wuú nnó ofyéé metó ne Kras ne ab̄ó gejeé ne ate b̄ó Es̄w̄o ako. ⁶ N̄nenem̄mye nnó m̄mye eyi ese déchome ndere b̄ó abi ákame ne Jis̄s, ep̄ye w̄o akaá ch̄ánéné genó eyi getome ne mejé ewé ese déwyaá ndere b̄ó Jis̄s Kras. ⁷ Men̄me wa, gefo gejeé eyigé ab̄ó ne b̄ó Es̄w̄o gep̄yéé metó eḡó me, ne gema fyéé me eshye ndere ab̄ó gejeé ne ebwó mb̄o ep̄yéé mató akwenege ebwó mmu.

P̄l anene Filemōn m̄mye nnó asē D̄nesim̄os

⁸ Ndere me nlú muú dentó Jis̄s Kras nkage garé w̄o ne utó ba nnó w̄o pye genó eyigé ab̄ó mamp̄ye, yémb̄o m̄pyéé f̄ó mb̄o. ⁹ Ndere elúmb̄o, nnene elé w̄o m̄mye né gejeé eyigé déb̄ó ne ate. Me P̄l nnene w̄o m̄mye ndere muú kpaá wye ne muú ayi ak̄pene deno gétúgέ Kras Jis̄s. ¹⁰ N̄nene w̄o m̄mye nnó w̄o ogé meshwe ne maá wa D̄nesimus. Nge ji ndere maá wa gétúgέ m̄pye ji afyéé metó ne Kras gébégé nlú né gepúgέ deno. * ¹¹ Mb̄e mb̄e ji ab̄o alú geb̄yan̄kwogé muú né eta wye. Ne nana alu muú melóméló né eta wye ne eta wa.

¹² Me nt̄ame ji nnó akere eta wye. Elú me eké mb̄wií metó wa ne nt̄ame mb̄o eta wye. ¹³ Mb̄o nké mbele ji abe fa ne me, ase melu wye mampógé me ndere nlú né deno gétúgέ abya melóméló. ¹⁴ Yémb̄o nkelegé f̄ó mamp̄ye genó gefo eyigé w̄o ala mb̄ó mb̄e akame wó. M̄pyemb̄o, nnó yé aké ap̄ye genó mamp̄o me, ap̄ye ndere metó wye egarege, ékágé ebe nnó me ne ηm̄erege w̄o mekpo mme.

¹⁵ Nd̄of̄o D̄nesim̄os alyaá w̄o né mboó gébé nnó ji amage kere eta wye enyú debe ne ate téé kwyakwya. ¹⁶ Mb̄e mb̄e ji ab̄o alú mefwé wye, yémb̄o nana ahea geme apw̄o mefwé néndé alá nte men̄me wye gétúgέ ji ntó afyéé metó ne Kras. Me mb̄ó gejeé ne ji d̄ó, yémb̄o ushuú gejeé eyigé ab̄ó nye ne ji gejamé kpaá gepw̄o amu néndé ji alú nte mekwaá ne nte men̄me wye ayi afyéé ntó metó ne Ata.

¹⁷ Ndere elúmb̄o, mb̄ogé ase me ndere nte muú utó Ata, achwogé, se ji amu apea wye ndere me mb̄o nchwogé asele me. ¹⁸ Yé ap̄ye w̄o genó gefo gebo, yé anye elé w̄o ujw̄ó, gií me. ¹⁹ Elé me mb̄ó P̄l ne nsamé ne ebw̄o wa ngarege w̄o nnó nkwalé w̄o ujw̄ó bimb̄o. M̄mege f̄o nnó yé w̄o mb̄ó ogbarege me ujw̄ó né genwá jyé. ²⁰ Ndere elúmb̄o, men̄me wa, né gétúgέ mab̄o Ata pye me galógáló. Pye metó eḡo me ndere nte men̄me ayi afyéé metó ne Kras.

²¹ Ne me nkaá wáwálé nnó ndere me nsame ηwe yina ap̄ye nye wye ndere me njó. Ne ap̄yéé nye yé genó eyi gepw̄ó eyigé me ngií. ²² Genó eyigé cha eyigé me mmage gbéé gelú nnó, akwye melu né maá gepúgέ an̄kéé bele eta wa. Me n̄nere metó nnó Ata awuú nye m̄myemenene nyú, ap̄ye me ntané deno nkeré eta nyú.

²³ Ep̄af̄ras nte muú ayi ak̄pene deno gétúgέ Kras Jis̄s ab̄ó enyú matame. ²⁴ Wyemb̄o ntó ne Mak̄os, Aristak̄os ne Damas ne Lukase áló enyú matame. Ebwó alú áte āh̄me abi ap̄yéé utó Ata.

²⁵ N̄nenem̄mye nnó Ata Jis̄s Kras álérégé enyú galógáló.

* **1:10** Elú wáwálé nnó: Mab̄o D̄nesimus matene nnó muú yi achwó ne nsa.

N̄wε ayi ásamé mbaá b̄óó Hibus

Mekomej̄óó ayi Es̄w̄o ap̄ye maá wuú agaré

¹ Nyá mbembe Es̄w̄o ap̄ye b̄óó ekpavé bií ágaré ukwené ante sé mekomej̄óó wuú nd̄o, nd̄o ne nd̄o né mati uf̄óó uf̄óó. ² Ne nana ayi mme achw̄o bye, Es̄w̄o ap̄ye maá wuú agaré esé mekomej̄óó wuú. Maá wuú yina ntó ne ebw̄ó ne ji akwyéé yéndégenó fa mme chóncho. Ji ne Es̄w̄o ábélé nnó abe menyéé geteé unó uko ebi ji awyaá. ³ Elé maá yina ne ap̄yéé gekpékpé gé ηḡo Es̄w̄o ágenege. Ndere ji alú, mb̄ontó ne Es̄w̄o alu né mati mako. Mekomej̄óó wuú awyaá utó ne elé mekomej̄óó wuú yina ne ap̄yéé nnó yéndégenó eyigé akwyéé gekene chánéné. Ji anerege mamp̄ye genó eyi gépyéé Es̄w̄o ashw̄onége gabo ayi b̄óó ápyéé, afé mfaánebuú, ne ajw̄alé né melú énogé né egbe ebw̄onye Es̄w̄o Muú an̄ea Apw̄óó amu.

Maá Es̄w̄o an̄ea gem̄e apw̄ó makiénné Es̄w̄o

⁴ Ndere elúmb̄o, Es̄w̄o ap̄ye maá wuú an̄ea gem̄e apw̄ó makiénné jíí wye ndere mab̄o ami Es̄w̄o achyéé ji málómé mapw̄ó ami bw̄ó. ⁵ Esé dékaá mb̄o néndé Es̄w̄o aj̄óó f̄ó ne ekiénné f̄ó nnó, “W̄o olú Maá wa, fina nla Nte wye.” Es̄w̄o aj̄óó yé ntó ató ne ekiénné f̄ó nnó, “Me mb̄éé n̄ye Nte wuú ne ji abeé n̄ye Maá wa.” ⁶ Ne gébégé Es̄w̄o atóme maá mb̄e wuú fa mme ama j̄óó aké, “Gógé makiénné ya ánógé ji.” ⁷ Ge genó eyigé aj̄óó atómé ne makiénné Es̄w̄o aké, “Es̄w̄o ap̄yéé makiénné jíí álú eké mbyo ne ap̄ye baá utóó bimb̄o álú eké manómé mew̄e.” ⁸ Yémb̄o aj̄óó ató ne Maá wuú aké, “E é Es̄w̄o, gefwa j̄ye gebéé te kwyakwya ne kwyakwya, ṡgbarege n̄ye gefwa j̄ye né meti ewé elú cho ne melómél̄ó. ⁹ W̄o ṡgboó ne genó eyi gelú cho ne ṡpaá gep̄ogé b̄óó abi álá ábelegé mabe Es̄w̄o. Ge ula bi me Es̄w̄o, muú nlú Es̄w̄o wye njyaá w̄o nnó ṡbe ne ηḡo yi ap̄ye metóó eḡóó w̄o epw̄óó ate ájeé byéé.” ¹⁰ Ama j̄óó ntó ne maá wuú aké, “W̄o, Ata, né ula ulóó ṡkwyéé mme, ne

ṡkwyéé yéndégenó eyi gelú né mfaánebuú ne ammu j̄ye. ¹¹ Unó bina uchogé n̄ye né meso gébé, ne w̄o mb̄óó ṡbeé n̄ye te kwyakwya. Ubi uko ugboó n̄ye manaá eké ukwene mandeé, ¹² ne w̄o ṡkóó n̄ye ubi ntó eké gekwenege nkú ne ṡkwórégé n̄ye ubi eké muú akwórégé ukwene mandeé ne ayi make. Yémb̄o, w̄o mb̄óó ṡkwórégé f̄ó ne genwá j̄ye gebyéé f̄ó te kwyakwya.” ¹³ Es̄w̄o aj̄óó f̄ó ne ekiénné wuú f̄ó genó eyigé ji aj̄óó ne maá wuú nnó, “Jw̄alé fa né egbe ebw̄onye wa, kpaá te mpyéé b̄óó mawáme byéé akwene eké geluṡ eyigé ṡnérege uká byéé mfaá.”

¹⁴ Ne makiénné Es̄w̄o ako ulú le mandoó ayi ápyéé utóó. Es̄w̄o atómé nnó ápoógé b̄óó abi Es̄w̄o áwenege n̄ye gemége bw̄ó.

2

Fyegé mekpo né wáwálé ayi déwuú

¹ Te ndere esé dekaá unó bina debó mamfyege mekpo né ubi chánéné nnó ékágé deno mewaá. ² Esé dékaá nnó mekomej̄óó Es̄w̄o ayi makiénné jíí ágaré ukwene ante sé alu wáwálé, ne b̄óó abi álá bélé ji w̄o ne abi atoó ntó mekpo, agé wye efwyale ewé ekwane ne ebw̄ó. ³ Ndere elúmb̄o, mb̄ogé esé abi déwuú gekpekepege mekomej̄óó Es̄w̄o ayi áwenege gemége b̄óó, debyage ji, dépyéé mb̄o nnó ne esé débo efwyale? Ata jim̄b̄óó ne ab̄óó mb̄e ágaré b̄óó mekomej̄óó yina, ne b̄óó abi áwuú ndere ji ágárege ap̄ye esé dékaá nnó alu wáwálé. ⁴ Ne Es̄w̄o alere ntó esé chánéné nnó mekomej̄óó yina alu wáwálé né gep̄ogé ufelekpa ebi up̄yéé b̄óó álá mano mekpo fuú ne unó ebif̄o uf̄óó uf̄o ebi ulerege utó bií. Ne achyéé ntó uf̄óó uf̄óó echȳe ewé etanege mbaá Mendoó Ukpea mbaá b̄óó bií ndere ji ákélé.

Elé jis̄s ne awenege gem̄ege sé

⁵ Ge, genó eyigé esé déjógé détome ne geji gelu nnó: Makiénné Es̄w̄o f̄ó w̄o Es̄w̄o ábélé nnó ágbare gefwa né mme meke ayi achw̄o w̄ó ⁶ Né mbaá melu f̄ó né mmu ηwe Es̄w̄o ásá lé nnó, “E é Ata Es̄w̄o mekwaá alú kpe ndé genó ayi ṡteé ji, gebyanj̄kwogé nte mekwaá ayi w̄o ṡkpege alu waá? ⁷ Né mboó gébé, ṡpye f̄ó ji an̄ea yé gem̄e d̄óó eké makiénné j̄ye w̄ó, yémb̄o ṡfwa ji ne ηḡo ne

ένόγέ εκέ mfwa. ⁸ Wα ρfyε yéndégenó né amu jíí. Asá né mmu ηwe Εσωω nnó, Εσωω afye yéndégenó né ammu jíí.” Εbyennó yé genó eyigé cha eyi gelaá gepα. Yémbα esé delú danγε mbα nnó yéndégenó gelu né amu jíí. ⁹ Yémbα elé Jisαs ne esé dégene. Né mboó gébé, Εσωω abelé ji né melu ewé ela ηnea yé geme εκέ ewé makiénné jíí wó. Εσωω apyembα nnó gétúgέ galógáló ayi ji alerege, Jisαs ágéé efwyale agbo gétúgέ bαó ako. Gétúgέ efwyale ewé Jisαs agene ne negbo ενiné ji agboó, ne Εσωω afwa ji ne ηgό ne ενόgέ ndere mfwa. ¹⁰ Εσωω ne akwye unó uko ne ji ne agbaré ubi nnó ukene chánéné. Ndere ji apye nnó gejamégé bαó ábé baá bíí abα ηgα, elú galógáló nnó ji apye muú ayi ánenege ebwó meti áwené gemége bwó, ágé efwyale nnó akwane né yéndé meti mambε muú ayi ákágé pye ebwó ábό geηwá.

¹¹ Jisαs muú apye nnó bαó abε pópó chóncho ne bαó abi ji apye ebwó álu me pópó, ebwó ako alu baá Nte ama. Ge ula bi mmye ela gboó fό ji mankú ebwó nnó aηme bíí. ¹² Ajóoge aké, “Mpye nye aηme ba akaá gekpékpégé muú ayi wα olu. Mfεge nye wα né εchomele bαó byéé.” ¹³ Ama jóó aké, “Elé Εσωω ne nliige mmye ne ji,” ne ama jóó ntó aké, “Gé me na ne baá abi Εσωω achye me.”

¹⁴ Te mbaá baá bíí bimbα, ebwó ako alu akwaá, getú eyigémbα, Jisαs jimboó abwólé mekwaá álá εκέ ebwó nnó ji agbo ake ne negbo nni áchό utó muú ayi apyéé nnó bαó ágbo. Ne muú yimbα elé danchαmeló. ¹⁵ Ndere ápyembα, ápye nnó bαó áfóógé sé negbo né geηwáge bwó geko, elé ebwó abα álu afwe mbaá negbo gétúgέ abα afóó néni. ¹⁶ Esé ako dékaá chánéné nnó Jisαs achwó lé nnó apoó upyáne Abraham, achwó fό mampoó makiénné Εσωω wó. ¹⁷ Ge genó eyigé gepye ji abwólé ntó mekwaá álá εκέ aηme bíí né yéndé meti mbα, nnó abε etukpe ampyéé upε Εσωω, ewé εgene bαó meshwe, ne muú ákágé neré metαó ne ji nnó ji achyéé gepε gétúgέ gabo ayi bαó ápyeé. ¹⁸ Ji akágé wené gemεge bαó abi mmuameno ábánεge ebwó nana néndé mmuameno abό abané me jimboó ne age efwyale.

3

Jisαs aηeá geme apwα Mosis

¹ Aηme ba, abi ukpea, muú ayi alu né mfaánebuú akú ntó enyú. Ndere elúmbα, pege gefógé muú ayi Jisαs alú, ji alú ηgba ne etukpe né depαré Εσωω etiré esé défyéé metαó wye ne déjógé. ² Ji apye utαó bi Εσωω achye ji metαó ema wye ndere Mosis ntó apyéé né gepúgέ Εσωω. ³ Yémbα, Jisαs akwáne mambό ενόgέ apwα Mosis wye ndere bαó ánógé muú ayi áténé gepú apwαó gepú eyigé ji áténé. ⁴ Elú wáwálé nnó yéndé gepú muú ne atenege geji, yémbα, muú ayi apye yéndégenó elé Εσωω. ⁵ Mosis apye utαó bíí uko né gepugé Εσωω metαó ema, ndere maá utαó Εσωω. Utαó bíí bimbα utene mbaá unó bi Εσωω apyéé nye nnó bαó ákaá né meso gébé. ⁶ Yémbα Kras apye nya utαó bíí uko né gepugé Εσωω metαó ema ndere Maá Εσωω. Esé delú bαó gepu eyigémbα mbógé dégbarege matαó sé chánéné ne dénegege ntó wye metαó tágétágé te kwyakwya né unó bi débαó nye.

Déneáge fό matαó

⁷ Ge ula bi Mendoó Ukpea ejógé εκέ, “Fina mbógé enyú déwúgέ meko Εσωω ⁸ détogé fό mekpo ndere ukwene ante nyú abό ápyeé ne Εσωω. Ashya mampye genó eyigé ji ajóó, gébége ebwó ákene né mashwone, ákpa mekpo metoó bwó áfwαré ji. ⁹ Εwú né mashwone, ukwene ante nyú ákpélé me, ágé unó bi me mpyeé né usaá aηme upea. ¹⁰ Gé ula bi metαó esαó me ne nje ενiné mbα, ne njóó nké, ‘Matαó bwó áféregé fό unó choó yéndégébé ne ákágé fό genó eyi me nkelege nnó ebwó ápye’. ¹¹ Ne ndere metαó esαó me ne ebwó mbα, nkélé nké, ‘Ebwó ákpené fό né melu ugbeé mmye wa.’”

¹² Aηme ba, ségέ gébé nnó, ékágé muú fα abε né geluage nyú ayi awya gebobogé metαó ewé ji ashya mamfyε metαó ne Εσωω, ati meso ne Εσωω muú alu mebe. ¹³ Genó eyigé enyú debαó mampye gelu nnó, enyú déchyεge ate majyéé yéndé bíí pyεge wyεmbα te mbaá delu kuú bíí ebifα nnó fina nnó ékágé yé gabo fό ábwólé enyú détógé mekpo ne Εσωω. ¹⁴ Kágé nnó esé ne Jisαs Kras delú muú ama, mbógé dégbaré metαó ewé débαó mbε défyε ne ji ne eshyε kpaá te dékwónégé kwyakwya. ¹⁵ Wye ndere dékuú nye me, déjigé fό nte genó eyigé ajóó

nnó, “Fina mbəgé déwúgé meko Εσωω, détógé fə mekpo, ndere ukwene ante nyú apye gébégé átoó mekpo ne ji.”

¹⁶ Ndé bə áb áwuú meko Εσωω ne áshyá mampye genó eyi ji ájóó? Elé bəó ako abi Mo-sis abə áferé nya εbwó né melə Ijip. ¹⁷ Ndé bəó abi metəó εsəó nya Εσωω ne εbwó né usa aηme upea? Elé bəó bi ápyeé nya gabo ágboó né mashwəne. ¹⁸ Ndé bəó Εσωω abə kélé nnó εbwó akpéné fə né melu ugbeé mmye wuú? Elé bəó bi álá ákamé nya mampye genó eyi ji ájóó wó. ¹⁹ Mbə ne εsé dégéné nnó, εbwó ákágé kpe fə né melu ugbeé mmye gétúgé álá áfyε metəó ne Εσωω wó.

4

Εσωω anyéməno nnó achyege bəó bií ug-beé mmye

¹ Menomenye εwé Εσωω anyé nya ne εsé bi dékpene nyε né melu ugbeé mmye wuú élú. Ndere elúmbə, sεgé gébé nnó ékágé muú nyú fə akwe meti, ása mpa wuú nnó ákágé nkpe fə né melu ugbeé mmye εwéməbə. ² Εsé ntó déwuú abya melóméló wye ndere εbwó abi nya áwuú. Yéməbə, εsé dége nnó mekomejóó Εσωω ayi εbwó áwuú apoo εbwó wó, néndé ndere εbwó áwuú ji ákamé fə genó eyigé Εσωω ágaré bwó wó. ³ Elé εsé bi défyεé metəó ne Εσωω ne dékpene né melú ugbeé mmye epófə abi álá fyε metəó ne ji wó, néndé Εσωω ajóó aké, “Nkelé né metəó usəó wa nnó, ‘Ébwó akpene fə né melú ugbeé mmye wa kanja.’” Yélé ji ajóó mbə, abə annere me utəó bií ne akwyεé melú ugbeé mmye te gébégé ji akwyε mme. ⁴ Εsé dékaá nnó, melú ugbeé mmye elú wye néndé né melú fə né ηwe Εσωω ájóó ato ne ndə yi agbeé ekeneama nnó, “Εσωω annerege utəó mme mankwye agbeé mmye né utəó bií uko né ndə ayi ag-beé ekeneama.” ⁵ Né melə ηwe εwé dékuú nyε ajóó wye áké, “Ébwó ákpéné fə né melu ugbeé mmye wa.” ⁶ Ndere elúmbə, elú wye mme fuú, nnó bəó bifə ákpene nyε né melu ugbeé mmye εwéməbə. Yéməbə bəó bi ábəó mbe áwuú abya melóméló yina ákpεé wye wó gétúgé álá ápyeé genó eyi Εσωω ajóó. ⁷ Getú eyigéməbə, Εσωω ábélé bií bi fə, ne ákuú bií ebi mbə nnó fina. Ne te nya, Εσωω apye Devid agáre mekomejóó ndere débəó

me mbe déwuú né mekomejóó yimbə nnó, “Fina, mbəgé enyú déwuúgé meko Εσωω détógé mekpo.”

⁸ Mbəgé bəó bi Joshua abə áselé ákpene melə Kanáan abə nyá ugbeé mmye wáwálé mbə Εσωω ámá jóó se ató ne bií ebicha wə. ⁹ Εwéna eléré nnó, bií ugbeé mmye ebifə úlú gilí wye bəó Εσωω. ¹⁰ Yéndémuú ayi akpene né ugbeé mmye Εσωω agbégé ntó mmye né utəó bií wye ndere Εσωω agbeé mmye gébégé annere mankwε mme. ¹¹ Ndere elúmbə, démmye ne εshye mankpe né melú ugbeé mmye εwéməbə nnó ékágé muú se fə atoo mekpoo ne Εσωω ndere bəó Isrēli áto mekpo ákwéne nyá.

¹² Mekomejóó Εσωω alú mbe ne awyaá uto. Achyaá apwə yéndé aparanja magbe apea ne akpene kpaá akwəne mbaá genwáge mekwaá géchonege ne mendoo wuú. Akwənege mbaá yi ufere ne défəó dechonege. Alerege unó bi úlú cho ne ebi úlú gyεé, ebi mekwaá aferege né metəó wuú ne ebi ji aklege mampyege. ¹³ Ye genó gefə eyigé Εσωω akwe eyigé gelu bibií né ame Εσωω gepó. Εσωω agene yéndégenó chánéné ne elé eta wuú ne εsé dégarége nyε yéndégenó eyigé εsé dépyeé.

Jisəs alu gekpékpégé etukpe Εσωω

¹⁴ Εsé déwyaá gekpékpégé etukpe muú ajye koó né mfaánebuú ájyeé né mbaá ayi Εσωω alu. Etukpe εwéməbə elé Jisəs, Maá Εσωω. Ndere elúmbə, dégbaré unó bi εsé défyε metəó wye ne εshye. ¹⁵ Etukpe Εσωω sé epófə muú yi álá ákágé gé fə εsé meshwe gébégé genó geké géjwerege εsé mampye ne ji alu muú ayi akpene né yéndé gefəgé mmuaməno eké εsé, yéməbə ji apye gabo wó. ¹⁶ Ndere elúmbə, déjye tágétágé kwókwólé ne geluə eyigé Εσωω ajwəlege wye alerege bəó galógáló nnó ji age εsé meshwe ne alerege εsé galógáló yéndégébé eyigé genó geké gelií εsé.

5

¹ Ajyaá yéndé etukpe Εσωω né geluage ákwaá nnó ji atene mbe né depərə Εσωω. Achyege εchye ne nnó apyege upe mbaá Εσωω gétúgé gabo yi εbwó ápyeé. ² Akágé ndere aselé depə peré ne bəó abi álá kágé ye genó abi anome mewaá né depərə Εσωω

néndé jimbóó ntó, unó ebifó ujwerege ji mampye. ³ Gé ula bi ji abóó mampyeégé upe mbaá Esòwò gétúgè gabo awuú jimbóó ne ayi bóó ntó. ⁴ Muú ákágé jya fó gemè jii nnó abe etukpe Esòwò gétúgè akélege mambò énogé etukpe. Elé Esòwò ne abò manjya ji né utóó bina wye ndere ajyaá nya Eròn.

⁵ Wyembò ntó ne elú, epófó Kras jimbóó ne aselé ngò afye né gemè jii nnó abe etukpe wó. Elé Esòwò ne ajóó ne ji aké, “Wò òlu Maá wa, fina me nla Nte wye.” ⁶ Ajóó ntó né melu ewé fó aké, “Òlu mempye upe Esòwò te kwyakwya wye ndere ajóó atome ne Melkisedek.”

⁷ Gébégé Jisòs alu fa mme, annemmye. Akpa Esòwò geka, alilé ne akalege mansé ashulege nnó Esòwò muú ákágé fere ji né negbo apóó ji. Esòwò awuú mmyemenene jii néndé Jisòs ashulege gemè mme anógé ji. ⁸ Ye elé Jisòs alú Maá Esòwò agi wye manwuúgè ne Esòwò né efwyale ewé ji agéné. ⁹ Esòwò ápyégé ji ákwanégé mambè etukpe wuú, ji alá muú yi apye bóó bi áwuú ne ji ábóó genwá eyigé gela gebye. ¹⁰ Ne Esòwò afye ji nnó abe etukpe wuú gefóó eyigé Melkisedek alú.

Ekágé délya mamfyege metóó ne Kras

¹¹ Esé déwyaá gejámege unó bi debóó mangaré enyú gétúgè mechò ewé, yémbò ejwerege esé mampye enyú dékaá néndé enyú dékágé fó genó wáwá. ¹² Né gébé eyigé na, enyú debóó delú mambè anleré mbaá bóó abifó, yémbò elu wye eké bóó fò ábò manlerégé wye enyú unó lerégé, ebi muú abóó mbe ágií né mekomejóó Esòwò. Enyú delu eké bóó abi álu nyuú elé némbè depò ndere bóó abi ákwane manyé menyéé mbóó. ¹³ Yéndémuú ayi alú nyuú lé némbè apó ne défóó mankaá genó eyi gelú cho ne eyi gelu gyé. ¹⁴ Menyéé mbóó alu mbaá ákpakpa néndé ebwó ági ne ákaágé genó eyi gelu cho ne eyi gelú gyé.

6

¹ Getu eyigembò, délyaá yé mampalé lé unó bi debóó me mbe dékaá né depòré Kras, déjye mbe nnó débené mankaágé unó chanéné. Débóó sé manselé gébé déjógé unó bi débóó me mbe dékaá né depòré Esòwò etire défyéé metóó wye ne etire détome nnó muú abó mankwòre

metóó wuú alya unó bi uchwóó lé ne negbo. Déké dépyéé mbò, elú wye eké démágé fyé mbò lé nebòme gepú enine débò défyéé me.

² Dekaa me ndere awyage bóó manaá Esòwò ne ndere annerege muú amu mekpo ajé ji. Dekaa nnó Esòwò apyeé bóó akwilé né negbo ne ndere Esòwò asóó mpa bóó déma te kwyakwya. Délyaá unó bina dépele mbe, mbe. ³ Mbógé Esòwò apógé, esé depye nye wyembò.

⁴ Ula bi debóó manjye mbe úlú nnó, epófó kókógé nnó dépye bóó abi átií meso ne Esòwò ama kwòré matóó bwó. Ufò bóó bina ame abó ákaá me ebwó né depòré Esòwò ne áfwòré me echye ewé Esòwò achyegé, Mendóó Ukpea ntó echwó ebwó mmye. ⁵ Ne age nnó mekomejóó Esòwò alòme, ebwó ákaá ntó utó bi Esòwò alerege nye né mme meke yi achwóó. ⁶ Mbógé ufóó bóó bina átigé meso ne Esòwò epófó kókógé nnó apye ebwó ama kwòre matóó bwó néndé elú wye eké ebwó álú wòme wye Maá Esòwò né gekwa ne áchyegé ji mekpo unóó né mbe ushu bóó ako ne áwane mbò lé gemège bwó.

⁷ Manaá akwégé, ne melu mme ényúgé manaá dóó ne mbwe ayi ápéné wye awene chánéné mbaá muú yi apye utóó wye. Ebyennó Esòwò ajé lé nye melu mme ewémbò. ⁸ Ne mbógé melu mme ewémbò ewéne lé byabya ne meshií, ebyennó elòme fó ne elá gachye Esòwò achò ewu ne kwyakwya asóó ewú né mewé.

⁹ Anme sé, ye elé dejógé mbò, esé dekaa wáwálé nnó enyú dekéné chánéné né unó bi dépye ndere bóó abi áwene gemège bwó. ¹⁰ Esòwò alú cho yéndégébé. Ajigé fó enyú nté né utóó ebi enyú dépyéé. Delere nnó enyú dégbóó ne ji ndere enyú depóó ate anme nyú ne delu pye wyembò. ¹¹ Esé dékelege nnó yéndémuú nyú ámmuámé mampyege utóó bií ne eshye ne akpane gechye wyembò kpa te kwyakwya. Déké dépyéé mbò, dékágé unó bi enyú dénerere metóó wye degilé. ¹² Dékelege fó nnó enyú debwalé ebwá. Ségé lé gekágé nékéné bóó abi áfyéé metóó ne Esòwò, akógé ntó metóó ne áselé genó eyigé Esòwò anyémeno nnó achyegé ebwó.

Menomenye Esòwò epyéé esé dénerere metóó né unó bi ji anyémeno

¹³ Ne gébégé Ɛsɔwɔ anyéé nya meno ne Abraham akélé geme ji nnó ji apye genó eyigé ji anyémeno nnó apyéé gétúgé muú ayicha alá pó sé ayi aɲea geme apwɔ́ ji ayi ji akage kelé ji. ¹⁴ Ɛsɔwɔ anyémeno ne Abraham aké, “Wáwálé, njéle nyɛ wɔ nchye wɔ ntó gejamégé upyáne.” ¹⁵ Mbɔ́ ne Abraham akógé metɔ́ agilé kpa te agene unó bi Ɛsɔwɔ anyémeno nnó achyege ji. ¹⁶ Bɔ́ áke akélégé, áselé mabɔ́ muú ayi aɲea geme apwɔ́ ebwɔ́ ne ákélé. Akelege mbɔ́, yéndé mbeé ayi ebwɔ́ anyɛ asógé ne akamé nnó mechɔ́ ewémbɔ́ elú wáwálé. ¹⁷ Ɛsɔwɔ ntó akelege nnó ji apyéé bɔ́ abi áselé nyɛ unó bi ji anyémeno manchye ebwɔ́ ákaá chanéné nnó wáwálé ji akwɔ́rege fɔ́ metɔ́ wuú. Ge ulá bi ji akélé lé mabɔ́ amií jimbɔ́ manlere nnó, ji apye nyɛ genó eyigé ji anyémeno nnó apyéé. ¹⁸ Mbɔ́ ne elú, dewyaá unó upea. Unó bina ulú nnó Ɛsɔwɔ anyémeno ne ákélé. Unó bina ukwɔ́rege fɔ́ ne ji ákáge byɔ́ fɔ́ gebyɔ́. Ubi upye matɔ́ sé ábénege nno, esé bi deboó ɛfwyale débií ne Ɛsɔwɔ, dégbarege matɔ́ sé, dénérégé matɔ́ né unó bi esé dekaá nnó degene nyɛ né meso gébé. ¹⁹ Unó bi esé dénerege metɔ́ wye ugbarege genwáge sé mbaá ama ndere mkpɔ́kɔ́ne ágbárege ekpe, nnó dépere uka sé mme chánéné. Unó bina ujame esé nnó dekoó ekat dékpe né melu makilé Ɛsɔwɔ. ²⁰ Jisɔs jimbɔ́ abɔ́ me mbe afé ewuú né gétúgé sé gébégé ji alá me etukpe sé te kwyakwya gefɔ́ eyigé Melkisedek alu.

7

Depɔ́ etire Melkisedek alu mempye upe Ɛsɔwɔ

¹ Melkisedek yina alu nya mfwa melo Salem, ne mempye upe Ɛsɔwɔ ayi aɲea apwɔ́ amu. Ne gébégé Abraham atane mewá bee, mbaá awané gejamégé afwa, ndere akerege meso atuú ne Melkisedek. Atugé ne ji Melkisedek ajé ji. ² Ne Abraham akáre unó uko ebi ji afɔ́ né mewaaá bee né malu afya, achyéé ji melu ɛma. Unó ulú upea ebi utome ne Melkisedek. Eyigé mbe gelú nnó, mabɔ́ mií maténé nnó, “Mfwa ayi apye depɔ́ etiré delu cho.” Eyigé gepye unó upea gelu nnó, “Alú mfwa Salem,” ewé eténe nnó, “Mfwa ayi achwɔ́ né nesɔ́.” ³ Né mmu

ɲwe Ɛsɔwɔ, mbaá fɔ́ apó ayi ásámé mabɔ́ nte wuú ne mabɔ́ mma wuú, yé lé ami ukwene ante bií. Bií bi ábyéné ji ne ebi ji agbo, ye muú fɔ́ akaá wɔ́. Ji alú eké Maá Ɛsɔwɔ ne ji alá wye mempye upe Ɛsɔwɔ te kwyakwya.

⁴ Gege yé gefɔ́ eyigé Melkisedek aɲea geme. Abraham muú abɔ́ alú gekwenege nte bɔ́ Isrɛli, achyéé Melkisedek melu unó ewéna ɛma. ⁵ Né mbaá upyáne Levi ebwɔ́ abi alú amppe upe Ɛsɔwɔ, ebe Mosis ejɔ́ nnó, ábɔ́ mansɛ melú unó ewémbɔ́ mbaá bɔ́ Isrɛli. Ewéna etene nnó, áse unó bina mbaá bɔ́ melɔ́ bwɔ́, yelé elú wáwálé nnó, ebwɔ́ ako alu upyáne Abraham. ⁶ Melkisedek apó fɔ́ muú ntoné Levi, yémbɔ́ Abraham jimbɔ́ akáre unó bií achyéé ji melu ɛma. Melkisedek ntó ajé ji, muú Ɛsɔwɔ anyémeno ne ji. ⁷ Elú wáwálé nnó muú ayi ajéle nte muú yifɔ́ aɲea geme apwɔ́ muú ayi ji ajéle. ⁸ Né mechɔ́ amppe upe Ɛsɔwɔ abi alú upyáne Levi, abi áselé melu ɛma né malu afya, alú lé akwaá abi agbo. Yémbɔ́, né mechɔ́ Melkisedek muú asélé melu ɛma né malu afya, ji alú muú yi alá gbɔ́ fɔ́, wye ndere ɲwe Ɛsɔwɔ aléré. ⁹ Ndere Abraham achyéé nya melu unó ɛma né malu afya mbaá Melkisedek. Esé dékáge jɔ́ nnó Levi ntó ne achyéé ewú. ¹⁰ Esé dekáge jɔ́ mbɔ́, néndé, gébégé Melkisedek atuú ne Abraham, Levi alú né mmu manoó Abraham, gekwenege nte wuú.

Jisɔs alú wye eké Melkisedek

¹¹ Gébégé Ɛsɔwɔ ajyaá Levi ne upyáne bií nnó abe amppe upe ne ale chye ebe ewé ekene ne utɔ́ amppe upe. Ne, mbɔ́gé ebɔ́ ebé nnó utɔ́ bwɔ́ ukágé pye nnó akwaá akwane ndere Ɛsɔwɔ akelege, mbɔ́ Ɛsɔwɔ ama kelesé mempye upe ayi cha ayi alú gefɔ́ eyigé Melkisedek wɔ́. Yémbɔ́ Ɛsɔwɔ ajya gefɔ́ge mempye upe yi cha ayi alá tané fɔ́ né ula gepú Ɛrɔn, mpyáne Levi wɔ́. ¹² Ne ákwóregé ntóné amppeé upe Ɛsɔwɔ, abɔ́ mankwɔ́ré ntó ebe. ¹³ Muú yi déjógé unó bina détómé ne ji, atané né ntoó eniné cha. Yé muú fɔ́ né ntoó enií alu dambe mempye upe Ɛsɔwɔ ayi apyéé upe né gelu. ¹⁴ Esé dékaá chanchá nnó Ata sé atané né ntoné Juda. Mosis ajɔ́ yé genó gefɔ́ átó nnó amppeé upe Ɛsɔwɔ atanege né ntoó eniné mbɔ́ wɔ́.

15 Genó eyi gepyε gema gepyε esé dégene chánchá nnó εβε εκwαρέ lé manchwα ayi mempyε upε Esωwα ayicha ayi alú gefóó eyigé Melkisedek achwó nana. 16 Ji alú mempyεé upε, epófó ndere εβε ewé etome ne ntoné ampyεé upε Esωwα ejóó. Ji alú mempyεé upε Esωwα gétúgέ utó genwá jii eyigé muú alá kagé chα geji. 17 Wye ndere ajóó atome ne Jisαs aké, “Wα olú Mempyε upε te kwyakwya gefóó eyigé Melkisedek alú.” 18 Até gekwenege εβέ ελά bábá neíndé elú jóó ne epófó ne ncha. 19 Εβε ewémbα ékágé pyε fα bóó akwane ndere Esωwα akelege. Nana genó eyi gelome gepwóó gechwó. Geji ne esé dénerege metáó wye, ne geji ne gejame esé deyje kwókwólé ne Esωwα

20 Genó eyigé fó eyi dégbεge mfaá gelu nnó, gébégé Esωwα apyε Jisαs alaá mempyεé upε, akelé mempyε upε yicha apó sé ayi Esωwα akelé. 21 Yémbα Jisαs alú mempyε upε Esωwα gétúgέ Esωwα akelé ajóó ne ji nnó, “Ata annyemeno wáwálé ne akwené fó menomenyεé wuú, ‘Wα olu mempyεé upεé Esωwα te kwyakwya.’” 22 Ne gétúgέ Esωwα akelé mbα, Jisαs ne aténé ndere muú ayi alerege nnó menomenyεé meke elome epwóó gétúgέ elú te kwyakwya.

23 Genó eyigé fα gelú nnó, ampyεé upε abi átané né ulaá gepú Levi ája nya dóó neíndé negbo nesáó nya εbwó, ábeé sé wye mampyεge utáó bwó. 24 Yémbα gétúgέ nnó Jisαs agboó fó, ji apyεé utáó ndere mempyε upε Esωwα te kwyakwya. 25 Ndere elúmbα, Jisαs awyaá utó nana mamferé bóó ako né εfwyale gabo dámaa te kwyakwya abi akoógé né amu jii ne achwóó mbaá Esωwα. Ji alu meβε te kwyakwya manenemmye mbaá Esωwα gétúgέ bwó.

26 Ji alú gefógé etukpe Esωwα ayi esé dékelege. Ji alú muú ukpea, muú akágé shulé fα ji ndo. Apó fó ne gabo né mmye. Ji afa mbwa ne bóó ubeé, ji alu né melu enógé né mfaánebuú eniné mfaá mfaá. 27 Jisαs abóó fó mampyε upε mbaá Esωwα yéndé bií ndere matúkpe ampyεé upε apyεé wó. Εbwó abóó mβε apyε upε gétúgέ gabo bwó ne apyε ntó gétúgέ ayi bóó bifα. Yémbα Jisαs apyε gepε ejii mbaá Esωwα damaá mechα ebye gébégé ji achyεé gemε ji agboó. 28 Εβε Mosis ejya lé akwaá, abi akágé pyε gye

nnó abε matukpe Esωwα. Yémbα mekomejóó ayi Esωwα akele, akele gébégé áfyεé me εβε Mosis. Mekomejóó yimbα ne ájyaá Maá nnó akwane te kwyakwya mambε etukpe ampyε upε.

8

Jisαs ne alu etukpe menomenyεé meke

1 Memma mechα ewé déjógé mbα elú nnó: Esé déwyaá gefógé etukpe ewéna. Ji ajwólé né melu enógé né εgbε εbwαnyε Esωwα Muú ajea Apwóó amu né mfaánebuú. 2 Εφεé ne ji apyεé utáó bií né mmu mákilé Esωwα né mmu maá geto ayi wáwálé. Ata ne akwyεé maá geto wú epófó akwaá.

3 Afyεé yéndé etukpe nnó achyεgέ εchyε, apyεge ntó upε mbaá Esωwα. Mbαntó ne etukpe ewé sé abóó mambε ne genó eyigé ji achyεgέ mbaá Esωwα. 4 Mbαgέ ji ábα áβε fa mme, mbα ji abα abεé yé mempyεé upε Esωwα chácha néndé ampyεé upε álu me abi áchyεgέ εchyε mbaá Esωwα ndere εβε ekelege. 5 Utáó εbi εbwó ápyεé né melu ewémbα úlú élé dendore unó bi apyε né mákilé Esωwα né mfaánebuú. Esé dékaá mbα néndé gébégé Mosis alú mantene maá gepúge Esωwα, Esωwα ajóó ne ji aké, “Se gébé nnó opyεé yéndégenó geβε wye gefóó eyigé me nleré wα né mfaá mekwε.” 6 Yémbα utáó Jisαs ujea gemε upwáó εbi ukwene ampyεé upε, wye ndere menomenyεé meke wuú ewé εchome bóó mashu ne Esωwα elome epwáó ewé gekwene. Gétúgέ εtene mbaá unó ulúúl εbi Esωwα achyεge nyε.

7 Mbαgέ gekwenege menomenyεé ékágε pyε nnó bóó ákwane ndere Esωwα akelege, mbα ámágé kele sé ewé chá. 8 Yémbα Esωwα ágegέ nnó bóó bií ápyεé gyεé, getú eyigémbα ne ji ajóó aké, “Ata aké, gébé gechwáó nyε eyigé me nnyεé nyε menomenyεé meke ne bóó Isreli ne abi Juda. 9 Menomenyεé ewémbα eβεé sé ndere ewé me mbáó nnyεé ne ukwene ante bwó né bií bi me nsele εbwó ne amu átané né melo Ijip. Ne ndere εbwó alá pyε sé genó eyigé me nnyéméno ne εbwó, me ntó nti meso ne εbwó, me Ata ne njóógé mbα. 10 Ge menomenyεé ewé me nnyε nyε ne ntoné Isreli na. Né gébé eyigémbα, me nfyεé nyε mabe ya né makpo bwó, nsa áji né mmu matáó bwó. Me mbεé nyε Esωwα bwó ne εbwó ntó abεé nyε bóó ba.

11 Ne ye muú bwó amágé lere sé nte menme wuú, ye muú ula gepú bíí ajógé sé nnó, 'Kaágé Ata' néndé yéndemuú manlo ne bós abi alá ñea gemε wó, okwone mbaá abi aña gemε akaáge nye me. 12 Ne me nge ne nye ebwó meshwe né gabo ayi ebwó ápyéé ne mmágé te sé gyéé ayi ebwó apyéé cháchá." 13 Ndere Esowó ajó atome ne menomenyéé meke, ebyennó ji ase nnó ewé gekwene egbo gelu. Ne yéndegenó eyi gegboó gelu, gekwóó ukoó, abelege geji baba.

9

Gekwenegé meti ewé débó dénógé Esowó

1 Menomenyéé mbe ewé Esowó anyéé nya ne bós, ewyaá mabe ayi álerégé ndere ánogé Esowó. Ne bós ntó ákwyéé maá geto ayi ánogé Esowó wyeé fa mme. Akare maá geto yimbó malú apea ne makat apea. 2 Né meso ekat ewé mbe akuú ewu nnó melu ukpea. Né melu ewéna geluógé etuleka gelu wyeé ne ekpokpoge. Né mfaá ekpokpogele ewémbó áneré ntoó bred eyi achyéé mbaá Esowó. 3 Né meso ekat ewé mmu élé melu ewé akuú nnó melu ukpea ewé epwóó malu ukpea ako. 4 Ne melu ewémbó, geluó eyigé asóó elu mbaá Esowó gelu wyeé. Akwyéé geji ne gul. Mekwa menomenyéé Esowó elu ntó wyeé, afyale ewú ne gul. Né mmu mekwa ewéna maá nkwo ayi akwyéé ne gul alu wyeé. Afyé menyéé yimbó ayi ákuú nnó manaá né mmu. Meto Erón ewé echíí nya bya elú ntó wyeé ne ubare mataá ebi Esowó asame mabe jíí wyeé. 5 Unó fó upea eké makiénné Esowó ulú né mfaá mekwa ewémbó, ákuú ubi nnó bó charubim. Ubagele bwó ukwere mbaá ayi Esowó ajige nté gabo bós. Yémbó dékage pye bós akaá unó bina uko nana.

6 Akwyéé unó bina ábelégé mbó, ampyéé upe Esowó akpene né mmu maá gepú ayi mbe yéndé bíí ápyéé utóó bwó. 7 Yémbó ekosé etukpe ampyéé upe ne akpene né maá gepú ayi mmu. Ne ji akpene wye damaá né ñme. Ji aké akpene wyeé abó mamkpa manóó menya mampye upe mbaá Esowó nnó Esowó ajinte gabo awuú jimbóó ne ayi bós ápyéé dankaa. 8 Ndere epyembó, Mendoó Ukpea ebó elerege mbó lé nnó, te ndere maá gepú yimbó ayi mbe

alú wyeé ne menombi ntó wye gbege, ye meti epóó ewé bós ákágé kpe né mmu maá gepú ukpea ayi apwóó malu ukpea ako. 9 Unó bi ulumbó élé gepó eyi gelerege njene esé eniné nnó echye ewé bós áchyegé ne upe ebi bós apye mbaá Esowó ukágé pye fó nnó bós abi ánogé Esowó ábé ne ufere ebi ukwane ndere Esowó akelage. 10 Unó bina utome élé ne depóré manyégé ne manyúgé ne ndere muú ashwanége mmye nnó abe pópó né mbe ushu Esowó. Ubi ulú élé mabe ayi atome ne depóré menyammye ne ubyéé nye gébége Esowó apyégé yéndegenó gelage geké.

Meti meke ewe debó manógé Esowó

11 Yémbó Kras achwó mé. Ji alu etukpe Esowó ayi achwóó ne unó ulúúl ebi ulú mbó esé né gébé eyigé na. Ji apyéé utóó né melu melóméló mbaá ayi akwane apwóó maá geto ayi ampyéé upe abó apyéé nya utóó wyeé. Akwaá fó wó átene ji wó, mmyeke apó fó né geluage unó bi ulú fa mme. 12 Kras akpe né melu ukpea ewé epwóó malu ukpea ako dama te kwyakwya. Gébége ji ákpene wye, ákpa fó lé manóó menya ndere ñme yé ami mpó ne ákpe né mmu wó, ji ákpa lé manóó míí jimbóó ne ákpene wyeé. Akpégé ana gemεge sé nnó detane né efwyale te kwyakwya. 13 Né menomenyéé ewé gekwene, muú alá pó fó pópó asélé élé manóó ñme ne ami menó mpó ne matwó maá mpó ayi asóó né mewe améé ji né mmye nnó abe pópó ndere Esowó akelage. 14 Ne mbógé manóó amií ufóó menya eyina mawyaá uto na, ebyennó ami Kras mawyaá uto kpaá mampwó amu. Né uto Mendoó Ukpea, muú alú te kwyakwya, Kras achyéé gemε jíí mbaá Esowó gétúgé sé. Ji apyembó nnó ashwané ufere sé ékágé dépyégé upwyap- wyané unó ne nnó esé dépyege élé utóó Esowó muú alú mebe.

15 Getú eyigémbó ne Kras ala muú ayi áchómé bós mashu ne Esowó né menomenyéé meke ewé Esowó anyéé ne bós bíí. Ji apyembó nnó bós abi Esowó akuú, abó mejé ewé elá ebyéé fó te kwyakwya ewé ji anyémeno. Mbó ne elú néndé negbo níí eniné mbó ne nepyéé nnó áféré bós né gabo ayi nya ebwó ápyéé gébége gekwenegé menomenyéé.

16 Nwe geteé alu wye eké menomenyεé. Muú aságé ηwe geteé ágárégé ndere ji agbogé akarege unó bií, alyage ubi kpaá te ji agbogé ne akaré ubi. 17 Gefógé ηwe yimbó awyaá uto mbógé muú ayi asamé ji agbo. Mbógé muú ayi asame ji álá agboó wó, ηwe yimbó afulé yé genó. 18 Getú eyigémbó ne manó malá magbele mme wó, nnó menomenyεé ewé mbembe ebefó ne uto. 19 Mosis agarégé bód mabe Esowó ako, ase manó anó mpó ne ami ηme áchwaré ne manaá, abó eta maá genó ayi akuú nnó hisóp ne néwú negelé anyua né mmu, améé né ηwe mabe Esowó ne menyammye bód ako ntó. 20 Ameégé mbó ajód aké, “Gegé manó ami magbaré menomenyεé ewé Esowó anyεé ne enyú, agaré nnó debele na.” 21 Wyembó ntó ne Mosis améé manó mimbo né maá geto ne yéndégenó eyigé asele anógé Esowó wyeé. 22 Ndere mabe yimbó alerege, elu wáwálé nnó aselé lé manó ne apye nnó yéndégenó gebε pópó né mbe ushu Esowó. Ne mbógé manó mala machyεé mme wó, ajigé fó nte gabo.

Gepe eyigé Kras apyεé géférege bód gabo mmye

23 Ge ula bi, asele lé manó menya ne apye nnó unó bi úlú lé dendoré unó bi úlú né mfaánebuú ube pópó. Yémbó abó manse lé genóge upe eyi gelome kpaá gepwó manó menya ne apye nnó unó bi mbó né mfaánebuú ube pópó. 24 Kras akpe fó élé né maá geto ayi akwaá akwyεé ne apye ejíi gepε wó. Melú ewémbó elú élé dendoré melu ukpea ewé elú né mfaánebuú. Ji akpe élé né mfaánebuú neni ambóó, atene mbe ushu Esowó gétúgé esé. 25 Ji akpe fó né mfaánebuú nnó apye gepε jíi ndóndó ne ndó ndere etukpe akpene yéndé ηme né melú ukpea ewé epwóó malu ukpea ako manchyεé manó ami mala mapó fó amií jimbóó né mbaá Esowó wó. 26 Mbógé ebe nnó mbó ne ji abód apyεé, mbó ji agé efwyale ndóndó ne ndó te ula ulóó mme. Ndere elúmbó, ji achwó ndó gamaá né gébé eyi mme achwóó kwyaá ne achyεé gemε jíi nnó áneré ne gabo. 27 Elú me nnó yéndémuú abó magbó demaá, agbogé mbó agilé unóó mpa ayi Esowó apane. 28 Wyembó ntó ne Kras agboó ndere gepε nnó aferé gejamégé bód

né gabo. Ne ji amágé chwó nyε ndó yifó. Né gébé eyigémbó achwóó sé né gétúgé gabo sé, achwóó élé nnó awene gemεge bód abi agilé ji álá mmyεmmyε bwó.

10

Gepe eyi Kras gelú lé damaá te kwyakwya

1 Ebe Mosis elú lé dendore unó ulóuló ebi úlú manchwó, epófó unó bimbó ubi ambóó. Getú eyigé mbó bód aké achwóó mbaá Esowó upe ebi ebwó anyuarege apyεé yéndé ηme, upyεé fó kánka nnó ebwó akwane chájéné ndere Esowó akεlege. 2 Mbógé ebo ebe nnó gefógé upe bina upyεé nnó bód akwane chájéné ndere Esowó akεlege, mbó bód ntó ámagé téε sé mechó gabo ne ábo ámagé pye sé upe bimbó. 3 Yémbó upe bina ebi bód anyuarege apye yéndé ηme, upyεé lé nnó bód átégé gabo ayi ebwó apyεé. 4 Néndé manó anó mpó ne ηme makágé fere fó bód gabo né mmyε cháchá.

5 Ge ula bi gébégé Kras alu manchwó fa mme ajód ne Esowó nnó, “Wó akεlegé sé upe ebi bód ápyεé eta wyeé ne echyε ewé bód áchyεgé. Wó akwyεé lé menyammye ayi akwyεé obelé nnó me nse mpye upe wye. 6 Menya eyi bód asóó kpógelé né geluógé upe ne echyε ewé ebwó áchyεgé gétúgé gabo ayi ebwó ápyεé ukwane fó wó metóó wó. 7 Ne njóó nké, ‘Esowó gé me na nchwó mampye genó eyi wó akεlege nnó me mpye wye ndere asamé né mmu ηwe atomé ne me nnó mbó mampye.’” 8 Kras abó mbe ajód ne Esowó aké, “Ufóó upe bi bód ápyεé ndere ebi apyεé ne menya, yé ebi ápyεé ne umpomé yé ebe lé ebi bód ásoó né geluógé upe mampye upe eta wye ne unó bi bód achyεgé gétúgé gabo bwó ukwané fó wó metóó wó.” (Yé élé ebe Mosis eké ápyεgé mbó.) 9 Ne ama ajód aké, “Ge me na, nchwó mampye genó eyigé wó akεlege nnó mpye.” Ndere elúmbó, Esowó aferé upe bi ukwene nnó apye gepε eyigé Kras gesε malu bwó. 10 Ne gétúgé Jisós Kras apyεé genó eyigé Esowó akεlege, achyεé menyammye wuú ndere gepε te kwyakwya. Getú eyigémbó esé dela bód ukpea né mbe ushu Esowó.

11 Né gekwenege menomenyεé ampyεé upe Esowó ápyεé utóó bwó yéndé bií. Anyuarege upe bimbó manjané manjané,

yémbò upε bimbo ukágé fere fò bòó gabo né mmyε. ¹² Ne Kras awesé mēpyyé upε, apyε lé gepε gema eyi gekwane tε kwyakwya, manshwóné gabo sé. Apyégémbò ajwólé né melu enógé né εgbε ebwónyε Εσωω. ¹³ Ne ji ajwòle wyε agilé kpaá tε Εσωω apyε bòó mawámé bií álaá eké geluo eyi ji anerege uka mfaá. ¹⁴ Mbò ne elú nnó Kras apyε elé gepε gemaá nnó bòó abi ji ashwónegé ákwane chánéné ndere Εσωω akεlege tε kwyakwya.

¹⁵ Mendoó Ukpea ntó εgáré esé genó eyina. Abó mbe ajóó aké, ¹⁶ Ata aké, “Gébé gekwónégé, γε menomenyεé εwé me nnyεé nyε ne ebwó na. Me mfyεé nyε mabe ya né mmu matóó bwó ne nsame nyε ájí né mmu défóré bwó.” ¹⁷ Ne ama agbéé aké, “Me ntee sé gabo bwó ne depò etiré ebwó ápyyé gyéé.” ¹⁸ Dékagé γε nnó, ajigénte gabo bòó, yé ula fò ubéé sé εbi amágé pyε upε.

Déchwó kwókwólé ne Εσωω débégé ne dembyò

¹⁹ Aημε ba, εwéna εtεne nnó esé dékágé kpe tágétágé né melu ukpea εwé επwóó malu ukpea ako, gétúgé manoó Kras ami machyεé mme gébégé ji agboó. ²⁰ Jisòs anené με εkat εwé εkaré melu ukpea ne melu ukpea εwé επwóó malu ukpea ako. Anené esé meti meke εwé εwyaá genwá. Ekat εwé Jisòs anené mbò, εtεne mbaá menyammyε wuú gébégé ji agboó gétúgé sé nnó esé dekoó wyε déjyε mbaá Εσωω. ²¹ Ne tε ndere esé déwyaá gekpekpegé εtukpe εwé επελε gepúgé Εσωω, ²² déchwó kwókwólé ne Εσωω ne matóó sé mako ne défyéé metóó ne ji gefóó eyigé déla dékágé be fò ne dembyò néndé manoó Jisòs Kras mameé με né matóó sé ála pópó ne ágaré esé nnó delu cho. Ne áshwóné menyammyε se ne manaá ami makpea. ²³ Déténé ne eshyε né depó etiré esé déneré metóó wyé ne dégarégé deti. Ekágé déwé mmyε néndé Εσωω anyégémeno nnó apyεé genó, ápyyé geji. ²⁴ Dékelégé meti εwé défyéé ate aημε eshyε nnó ágbógé ne ate ne nnó álerege ulóó melu. ²⁵ Délyagé fò mankene uchome bòó Εσωω ndere bòó abifò ályaa esé déchome wyε mmyε, défyégé ate eshyε, ushuú chacha ayi dégene mbò nnó bií εbi Ata achwóó ula kwókwólé.

²⁶ Néndé mbógé déké dépyyé wyε gabo kpékpé ayi dékaá με wáwálé ayi mekomejóó Εσωω álerege, gepε eyigé chá gepò sé eyi gekagé fere esé gabo né mmyε. ²⁷ Genó eyi degile ne εfò metóó élé mpa Εσωω ne gekpekpegé mewε εwé esóó nyε bòó mawáme Εσωω. ²⁸ Dékaá nnó muú ayi abyaá εbe Mosis, áwáne ji ágené fò meshwε mbógé bò nteεε apea yé áléé ágarégé nnó ákpa ame age ji ndere ápyyé genó eyi geleré nnó ji akwé εbe εwémbò. ²⁹ Ebege mbò, férege gekpekpegé εfwyale εwé ebéé nyε ne muú ayi abyaá Maá Εσωω ne aselé manoó mií ami magbaré menomenyεé Εσωω, nnó mapó yé genó yé élé manoó ami na ne mashwone ji nnó abε pópó, ne ajógé ntó mejóó mebo atome ne Mendoó Ukpea muú alerege bòó galógáló. ³⁰ Esé dékaá ji muú ajóó aké, “Me ne nwyaá utó manshuú amu né gabo ayi ebwó ápyyé, ne nshúgé nyε amu mbaá bòó abi ápyyé ubé.” Ne ajóó aké, “Ata ne asóó nyε mpa bòó.” ³¹ Epyyé εfò mankwe né amu Εσωω muú álú mbeε.

³² Tége ndere elú nya ne enyú gébégé enyú debóó mbe dékaá depore Εσωω. Yé élé enyú dégéné gejamégé εfwyale né gébé eyigémbò, déténe wyε ne eshyε yé genó genyige enyú wó. ³³ Gébé eyigé fò bòó ashyéé enyú gbòhòò ne ápyyé enyú déwuú ubalé. Né gébé eyigé fò bòó abi agene ntó εfwyale mbò, enyú déchome défyoge ebwó mmyε. ³⁴ Dégene meshwε ne bòó abi ákpéné denò, ne gébégé bòó áfóó unó nyú dékame wyε kamegé ne metóó megómégó ndere dékaá nnó déwyaá unó ulóuló εbi upwóó ammu, εbi ubéé nyε tε kwyakwya. ³⁵ Ndere elúmbò, délyagé fò mamfyégé metóó ne Εσωω néndé ji achame nyε enyú. ³⁶ Enyú débóó mankogé élé metóó dépyégé genó eyigé Εσωω akεlege, ne désε unó uko εbi Εσωω anyémeno nnó achyégé. ³⁷ Néndé Εσωω aké, “Elá gachyεé muú ayi achwóó nyε achwò achóó sé gébé. ³⁸ Né bòó ba abi ápyyé wyε genó eyi gelú cho, abéé nyε wyε mamfyégé metóó ne me. Yémbò muú ayi ajame mmyε meso, metóó wa εgóó fò ne ji.” ³⁹ Esé depò fò bòó abi ajame mmyε meso genwagé bwó genó mme detu. Esé delú élé bòó abi áfyéé metóó ne Εσωω ji awene gemεge bwó.

11

Gefɔ́ ɛyigé bɔ́ ɔ́fyéé metɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ

¹ Metɔ́ mamfyé ne Ɛsɔ́wɔ élé ndé? Metɔ́ mamfyé ne Ɛsɔ́wɔ élé mankaá nnó débɔ́ nyé unó bi déneré metɔ́ wyeé ne nnó unó bi esé dela delu danɓe úlú wyeé wáwálé. ² Bɔ́ abi nya mbembe ɔ́fyéé metɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ, getú ɛyigémbɔ Ɛsɔ́wɔ ase nnó apye genó gelógél.

³ Ne élé gétúgέ esé défyéé metɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ ne dékaá nnó mekomejɔ́ ayi Ɛsɔ́wɔ ajɔ́ ne akwyéé mme. Ɛwéna ɛtene nnó unó bi esé dégene mbɔ fa mme, akwyéé ubi ne unó bi muú alá gene.

⁴ Gétúgέ Ɛbel ɔ́fyéé nya metɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ ne ji apyéé gepε mbaá Ɛsɔ́wɔ eyi gelɔme gepwɔ́ ɛyigé menmo wuú Ken. Nɔ́re ji apyεmbɔ, Ɛsɔ́wɔ akame nnó ji alú cho, getugé gepε ɛyigé ji apyéé. Yé élé Ɛbel agboó te nya metɔ́ ɛwé ji ɔ́fyéé ne Ɛsɔ́wɔ elú ejógé mejɔ́ te fina.

⁵ Gétúgέ Ɛnak ɔ́fyéé nya metɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ, ji agbo wɔ. Ɛsɔ́wɔ ase ji afé né mfaánebuú mebe. Yé muú ama agé sé ji wɔ gétúgέ Ɛsɔ́wɔ asélé ji ajye né mfaánebuú. Gemεgέ nnó Ɛsɔ́wɔ asé nya ji ajye mfaánebuú alere me nnó gepɔ́ ejíí gegɔ́ ji metɔ́. ⁶ Elú wáwálé nnó yé muú ákágé pye fɔ́ metɔ́ egɔ́ Ɛsɔ́wɔ mbɔgέ muú yimbɔ alá fyε metɔ́ ne ji wɔ, néndé yéndémuú ayi achwɔ́ kwókwóle ne Ɛsɔ́wɔ, abɔ́ mankamé nnó Ɛsɔ́wɔ alú wye wáwálé, ne ji achame bɔ́ abi ákeleɓe ji ne matɔ́ bwɔ́ mako.

⁷ Metɔ́ ɛwé Nowa ɔ́fyéé nya ne Ɛsɔ́wɔ ɛpye ji awú mbeé ayi Ɛsɔ́wɔ akwélé ji gétúgέ unó bi upyéé nyε meso gébé. Akwyε ɛkpe kpaá ɛwé ji ne ula gepú bíí akpené mmu nnó ápó negbone ngbannyi. Nɔ́re ji apyεmbɔ mfaánebuú ashulé bɔ́ mme né mmye, ne Ɛsɔ́wɔ apye ji ntó alá cho gétúgέ ji ɔ́fyéé metɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ.

⁸ Metɔ́ ɛwé Abraham ɔ́fyéé nya ne Ɛsɔ́wɔ ɛpye ji awú ne Ɛsɔ́wɔ. Akú Abraham ajɔ́ ne ji nnó akwilé ajyéé né gebage mewaa ɛyigé ji achyεgέ nyε ji meso gébé. Ji alyaa melo wuú afé yé élé ji alá akaá mbaá ayi ji ajyéé wɔ. ⁹ Metɔ́ ɛwé ji ɔ́fyéé ne Ɛsɔ́wɔ ɛpye ji ajwólé né mmu baá otó ndere menkéé né mme bɔ́ abi cha ayi Ɛsɔ́wɔ anyémeno nnó achyεgέ nyε ji. Mbɔntó ne maá wuú Asek ne mpyáne wuú Jakɔ́b ajwólé. Ɛbwɔ́ alú bɔ́ bi alú mambɔ ntó genó ɛyigé Ɛsɔ́wɔ

anyémeno nnó achyεgέ ɛbwɔ́. ¹⁰ Abraham akó metɔ́ ajwólé né baá otó bimɔ́ néndé ji abɔ́ agilé manjwólé né melo ɛwé ɛwyaá mabɔme ayi alá chɔgέ ɛwé Ɛsɔ́wɔ akwyéé atene.

¹¹ Metɔ́ ɛwé Sara ɔ́fyéé ne Ɛsɔ́wɔ, ne ɛpyéé ji akpane unε. Yé élé ji akwɔ́ me ukoo, ákoó gébé ɛyigé ji ábyéne maá, ji ɔ́fyéé wye metɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ nnó anyégémeno mampyéé genó, apye geji. ¹² Yé élé Abraham ábené me alá kágé byε se baá, upyáne bíí uja eké ambe né mfaánebuú ne gesɔ́ né mbale ɛbeé mega. Yé muú ákágé pa fɔ́ ubí.

¹³ Bɔ́ bina ako ɔ́fyéé wye metɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ kpaá te agboó. Yé muú bwɔ́ fɔ́ ase yé genó ɛyigé Ɛsɔ́wɔ anyémenó nnó achyεgέ nyε ɛbwɔ́ wɔ. Yémbɔ́ áge lé unó bimɔ́ te mbe ne matɔ́ ágɔ́ ɛbwɔ́. Ɛbwɔ́ ákaá nnó ɛbwɔ́ alú élé ankéé bɔ́ abi ákógé fa mme yina kógé.

¹⁴ Bɔ́ abi ájógé mbɔ́ álere chánéné nnó ɛbwɔ́ akéleɓe mbaá ayi abeé melo ɛwé bwɔ́.

¹⁵ Mbɔgέ ɛbwɔ́ abɔ́ átégé lé melo ɛwé ɛbwɔ́ atané wyeé, mbɔ́ ɛbwɔ́ akelé meti mankere wyeé. ¹⁶ Yémbɔ́ ɛbwɔ́ ashyagé lé melo ɛwé elomé ɛpwɔ́ ɛwé ɛbwɔ́ abɔ́ alú wyeé. Ne melo ɛwémbɔ́ elú lé né mfaánebuú. Nɔ́re elúmbɔ́, mmye egboó fɔ́ Ɛsɔ́wɔ nnó ɛbwɔ́ ákúgέ ji nnó Ɛsɔ́wɔ bwɔ́ néndé ji ákwyeé me melo ábelé ɛbwɔ́.

¹⁷ Gébégέ Ɛsɔ́wɔ amuame Abraham nnó ase maá wuú Asek apye gepε, Abraham ákamé gétúgέ ɔ́fyéé metɔ́ ne ji. Elé Abraham yina ne Ɛsɔ́wɔ anyéé nya meno ne ji nnó abeé ne gejamégé upyáne, yémbɔ́ ji akpome mmye manse danchi maá wuú apyé gepε mbaá Ɛsɔ́wɔ, ¹⁸ yé élé Ɛsɔ́wɔ ajɔ́ nya ne ji aké, “Gejamegέ upyáne ɛbi wɔ́ ɔ́bɔ́ nyε utaneɓe nyε lé mbaá Asek.” ¹⁹ Abraham ntó ákamé nnó Ɛsɔ́wɔ akágé pyéé bɔ́ akwilé né negbo. Ne dékágé jɔ́ nnó elú wye eké Ɛsɔ́wɔ apye Asek akéré né genwá Abraham ase ji akere mmu.

²⁰ Elé gétúgέ Asek ɔ́fyéé metɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ ne ji ajelé Jakɔ́b ɛbwɔ́ ne Ɛsao, agaré ɛbwɔ́ mejé ɛwé ɛbwɔ́ abɔ́ nyε meso gébé.

²¹ Gétúgέ Jakɔ́b ɔ́fyéé metɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ né gébégέ ji achwɔ́ gbo ajé lé baá Josef apea abi ande. Né gébé ɛyigémbɔ́ agíí né meto wuú anógé Ɛsɔ́wɔ.

²² Gétúgέ Josef ɔ́fyéé metɔ́ ne Ɛsɔ́wɔ né gébégέ ji áchwɔ́ gbó agaré bɔ́ Israeli nnó

ebwó ályage nye melo Ijip. Ne agaré ntó ebwó ndere ji agbogé ápyeé ne ugoó bií.

²³ Gétúgέ mma ne nte Mosis áfyεé metóó ne Eσωω ne gébégé ábyené Mosis ábí nya ji né ámfáá álée, néndé áγε nnó ji alú maá ayi alome ulóó. Ne áfo yé mambya ebe ewé mfwa melo afyεé nnó áwáné baá bóó Isreli né gébé eyigémbó wó.

²⁴ Gétúgέ Mosis áfyεé metóó ne Eσωω né gébégé ji awené ashyaá nnó asegé fó ji ndere maá ayi maá mfwa Fero ayi mendée ábyené. ²⁵ Ji ákamé mange efwyalé ne bóó Eσωω ne nnó ji anyéagé apogé ne nechóchó né mmu gabo ewé nechóchó eniné na nela newyagé. ²⁶ Ji aferé nnó mange efwyale gétúgέ Kras elé gekpekpegé gefwa eyi gepwóó gefwa geko eyi gelú né Ijip néndé ji apelé wye né mbe mambó genó eyigé Eσωω ácháme nye ji.

²⁷ Gétúgέ metóó ewé ji áfyεé ne Eσωω alyaa melo Ijip abó yé efo wó né genó eyigé metóó esogé mfwa ákágé pye wó. Ji akó metóó apelé wye mbe mbe eké abó age me Eσωω muú bóó alá gené ji ne ame. ²⁸ Elé gétúgέ metóó ewé Mosis áfyεé ne Eσωω, ne ji agaré bóó Isreli nnó áló manyé epaá koo upú, ne nnó ase manoó ηme amee né manombi upú bwó nnó ekiénné Eσωω ewé ewáné bóó echwógé ekoo upú bwó kógé ekágé ewa baá mbe bwó, ndere ewáné nye abi bóó Ijip.

²⁹ Gétúgέ metóó ewé bóó Isreli áfyεé ne Eσωω, ne áchyaá ebeé mega ewé ákuú nnó ebeé megelé eké bóó abi ákené né mme detu. Ne gébégé bóó Ijip ámuame manchyaá, ebeé ewémbó eshwya ebwó ako.

³⁰ Gétúgέ metóó ewé ebwó áfyεé ne Eσωω, ebwó ákégé ágyaágé melo Jeriko né mme ndo ékenéama, gebamé mataá eyi genó melo mme gekwe gbarammm. ³¹ Gétúgέ Rahab mendée enó áfyεé metóó ne Eσωω abi bóó Isreli abi áchwóó cheré meló ewémbó bibií. Getú eyigémbó ne ji alá agboó fó choncho ne bóó abi alá ákamé ne Eσωω wó.

³² Me mmagé jóó na nnó? Unó bi bóó abi áfyεé metóó ne Eσωω apye uja doó. Gébé ne gela gepó sé eyi me njógé ntome ne bóó ndere Gidyon, Barak, Samsen, Jefta, Devid, Samuele ne bóó ekpave Eσωω abifo.

³³ Elé gétúgέ metóó ewé ebwó áfyεé ne Eσωω, ne ebwó abifo ámmye bee ne malo kpakpa ápwó áji. Agbaré malo ebwó chancha, ne ábo unó bi Eσωω anyémeno nnó achyεgé ebwó. Gétúgέ metóó ewé ebwó áfyεé ne Eσωω ágbe manó unyanya nnó ékágé uwá ebwó. ³⁴ Anii mewe ewé elulé wum, wum, wum, yémbó mewe esó fó ebwó wó. Abifo abó bóó abi aké áwá ebwó ne bó aparanja. Abifo apó ne eshye yémbó Eσωω achyεé ebwó eshye. Abi awyaá eshye mamye bee ámmye abú bóó bee abifo né malo bwó. ³⁵ Gétúgέ metóó ewé andée abifo áfyεé ne Eσωω, áge bóó bwó abi ágboó ndere ákwilé né negbo. Abifo átulé ebwó kpaá alá mangbomangbo, yémbó ákamé negbo áshya mamferé metóó ne Eσωω bóó ályaa ebwó. Apyεmbó nnó meso gébé Eσωω apye ebwó abó genwá eyi gepwóó amu. ³⁶ Abifo ájwa ebwó ne atulé ebwó ne otoo, awe abifo ne bó mkpákovε áfyε ebwó né gepúgé deno. ³⁷ Ató abifo ne mataá áwa. Agyá abifo ubauba ne soó. Awá abifo ne bó aparanja. Abifo alú ubya bó, áfyεé elé meko ηme. Achyεé ebwó efwyale, ámmye amu ne ebwó. ³⁸ Akené nya mmu mewaá tametamé ákwame makwe áshulege, ábiigé né mmu maba mataá ne ambu né mme. Mme yina ákwane yé mambe mbaá ayi ebwó ákágé ájwólegé wye wó.

³⁹ Gétúgέ ebwó áfyεé metóó ne Eσωω, áké ebwó ápye gechágéné genó. Yé elé elúmbó, ebwó ásé yé genó eyigé Eσωω anyémeno nnó achyεge ebwó wó, ⁴⁰ néndé Eσωω awyaá gechachage genó né metóó mampye eyi getome ntó ne sé. Genó eyimbó gelú nnó aselé esé chónchó ne ebwó apye nnó dékwane chánéné ndere ji akelege.

12

Nte sé Eσωω anywólege esé mati

¹ Né ege ewé se, bóó bina ako abi áleré esé ndere áfyεé metóó ne Eσωω álu wyeé, áno esé mme eké geko apelé nnó áge genó eyigé esé dépyeé nye. Ndere elúmbó, dékpa yéndégenó eyi génó esé eyi gépye esé déla dékage lome dégbe mewaá chónchó ne gabo ayi áfwyánege esé. Dékógé metóó délómégé wye gatelé ayi alú esé mbe. ² Ndere délómége dépelé wye ne Jisós muú

anene esé meti défyéé metóó ne Esowá. Wye elé ji ne akpané nye esé apye metóó ewé défyéé ne Esowá ekwane chanéné. Ji akamé nya magbo negbone mekpo unóó né gekwa. Ji asé yé mekpo unóó ewé elú né gefógé negbo eniné mbá efú genó wó néndé ji akaá gekpekpegé metóó megómégó ewé Esowá ákwyéé me ábelé eta wuú. Gétúgé ji agboó negbo eniné mbá, ji ajwólé nana né melu enógé né egbe ebwányé Esowá.

³ Tégé ndere ji akógé nya metóó ajené efwyale né amu bós ubeé, bós ápaá ji. Tégé wye ji nnó ékágé enyú debe ne gepwa metóó deto meti. ⁴ Ummye ebi enyú démmye manlyáá gabo delú dammye dekwóné mbaá manoó nyú machyegge mme. ⁵ Nnó enyú dejíí me nte majyéé ami Esowá achyegé enyú ndere baá bíí? Ji ajóó aké, “Maá wa, Esowá ányágé wá gétúgé gye ayi wá opyéé, assege fó ewú eké efuú yé genó wó. Ashúlegé wá ndo, obegge ne gepwa. ⁶ Kaá nnó Ata alerege lé chuchu yina mbaá muú ayi ji ábós gejeé ne ji. Ne atulegé lé yéndémuú ayi ji aselé nnó alú maá wuú.” ⁷ Ndere elúmbá, kógé metóó né chuchu ayi Esowá alerege enyú, manleré enyú genó. Ji apyembá elé ne enyú ndere nte apyéé ne baá bíí. Ndé maá ayi apyegge gye nte wuú alá alerege fó ji chuchu? ⁸ Mbógé Esowá alá alere enyú chuchu né gye ayi dépye ndere ji apyéé ne baá bíí ako wó, ebyennó enyú dépó fó baá bíí wáwálé delú baá uló. ⁹ Genó eyigé fó gelú nnó, ante sé fa mme alerege esé chuchu mbógé dépyegé gyéé, denoge ebwó. Ndere elúmbá, elú galógáló nnó esé déwúgé dós ne nte sé muú abós mandoó sé, nno debó genwá. ¹⁰ Ante sé fa mme alerege ese chuchu né mboó gébé ndere ejigé ebwó gétúgé gyéé ayi esé dépyéé, Esowá alerege esé chuchu gétúgé gyéé ayi dépyéé né galógáló awé sé, nnó esé debe bós ukpea ndere ji. ¹¹ Né gébégé alerege esé chuchu déselé fó nnó elé genó gelógéló. Déselé elé nnó elé genó eyi gepyéé esé débéé meshwemeshwe. Yémbá ewyagé, efwyale ewémbá echwós ne galógáló mbaá bós abi ágií genó wyeé. Epyéé nnó ebwó apyegé genó eyi gelú cho ne nnó ábé nesó ne ate bós.

Majyéé ne mbeé mekwelege

¹² Ndere dékaá mbá, gbarege unóó chancha ne amu nyú ayi abós gepwa ne tenege ne eshye ne uka nyú ebi uweré. ¹³ Chógé wye mbe dékené né mati ayi alú chó nnó ékágé uka nyú ebi ulóó né uferé ubwiré, utógé lé tógé.

¹⁴ Mmyegé nnó débé nesó ne bós ako. Mmyegé ntó débé bós ukpea. Muú alá ápó muú ukpea ajené fó Ata. ¹⁵ Ségé gébé nnó ékágé muú nyú fó apye genó eyigé Esowá alyagé manleré ji galógáló. Ségé gébé nnó ékágé muú nyú abe ne gepó gebo-gebo. Gefógé gepó eyina gelú eké nchye ayi agbógé unywóne bíí uchwós ne efwyale ne uchós gejamégé unóó ebifó. ¹⁶ Ségé ntó gébé nnó ékágé muú nyú fó abe ne gepógé ubelé tametame. Yé eké muú ayi abyaá depóré Esowá ndere Esao apyéé. Ji akpo dékpaakpaá tíí ndere maá mbe gétúgé némbane menyéé. ¹⁷ Ebelegé ammye nnó ama abó dékpaakpa etií nnó nte wuú achyéé ji méjé ewuú ndere maá mbe yémbá nte wuú ashya. Akéle meti ne manse amé nnó akwóré mechó ewéna age wá.

¹⁸ Féregé mbaá ayi enyú détene mbá nana manchwá kwókwólé ne Esowá. Enyú détene fó né melu ewé bós Israeli atene nya wá. Ebwó átené nya kwókwólé ne mekwe ewé akuú nnó Sina mbaá ayi muú ákágé ta. Melu ewé mewe ebó elúlé wum, wum, empinya gemua gekwene mbaá alá chendeé ne mbyo ammye ntó wuuuuuuu. ¹⁹ Ebwó awú meko emba ewé áfóme. Awú ntó meko muú fó. Genó eyi muú yimbá ajóó gépye ebwó anemmye nnó muú yimbá amágé jós sé meko yicha ebwó áwú. ²⁰ Ebwó ajóó mbá néndé genó eyigé muú yimbá ajóó gepye ebwó abó efó dós. Muú yimbá agaré aké, “Yéndé genó eyi getaá mekwe ewéna, yé ebe elé menya, ato ji ne mataá kpaá te agboó.” ²¹ Genó eyi ebwó ajené né mekwe ewémbá gepyéé efó kpaá Mosis jimboó ajóó aké, “Nwere ne efó metóó.”

²² Yémbá enyú détene elé kwókwólé ne Mekwe Sayón. Mekwe ewéna ne elú melo Esowá muú alú mebe. Melo ewémbá elé Jerosale ayi alú né mfaánebuú. Elé né melo ewéna ne makiénné Esowá gejamegejame áchomé wye ne nechóchó. ²³ Enyú delú mbá lé né echomele bós abi Esowá ajyaá ndere baá mbe bíí, ebwó bina ne ásámé mabó bwó

né mmu ηwe ayi alu né mfaánebuú. Enyú déchwó mbaá Εσωω muú asó mpa bóo ako, ne décho mbwa ne mandoó bóo mbembe abi álú cho. Εβωó bi Εσωω apyεé nnó ákwane chánéné ndere ji akelege. ²⁴ Enyú déchwó mbaá Jisωs muú áchomé akwaá mashu ne Εσωω né menomenye meke. Enyú déchwó né manoó mií ami mameé enyú mmye. Mami majógé genó eyigé gelome gepwó eyigé manoó Εbel. *

²⁵ Segé gébé nnó ékágé déshya manwú genó eyi Εσωω ajógé ne enyú, néndé bóo abi mbembe abi áshyá manwú ne muú ayi ákwele εβωó mbeé fa mme áge meti mambo εfwyalé wó. Ndere elúmbó, εsé déshyagé manwú genó eyigé Εσωω né mfaánebuú agaregé εsé, εbyennó dékagé bo nye fó εfwyalé εwé εchwó wáwálé. ²⁶ Meko ayi ji ajóo mbembe anyigé mme. Nana anyémeno nnó, “Né ndó ayi fó me nyigé nye sé elé mme jiji, nyigé nye ntó mfaánebuú.” ²⁷ Uchu bi ji ajóo mbó nnó, “Né ndó ayi fó” ulere nnó unó bi ji akwyεé uko unyigé nye, utane né malu bwó nnó ebi alá kágé nyigé ubi ne ulaá te kwyakwya.

²⁸ Ndere elúmbó, te mbaá εsé dékrene nye né gefwage Εσωω eyigé muú alá kágé nyigé, détamege Εσωω, défεge ji né meti εwé εγóo ji, dénógé ji ne εfo metóo ²⁹ néndé Εσωω se alu eké mewε εwé εσóo yéndégenó.

13

Gepó eyigé baá Εσωω abóo mambε ne geji

¹ Enyú debó mamgbógé ne ate ndere ate aηme agboó ne ate. ² Délyage fó manene aηkéé né mmu upú nyú. Kágé nnó mbó ne bóo abifo ápyεé ne anene makiénné Εσωω dankaa. ³ Tége bóo abi alú né denó. Segé nnó enyú ntó délú né denó ne εβωó chónchó. Tége ntó bóo abi ágené εfwyalé. Sége nnó enyú ntó dégené εfwyalé eké εβωó.

⁴ Bóo ako ánógé depóre neba. Yéndé mendée ne menó abε ne ate ndere bóo abi ábané neba ábeé, ékágé muú ályaá nte ájye ákelé muú yicha né dafye. Tége nnó bóo abi ákwené uló ne ábelégé ubele tamé tamé, Εσωω ásóo nye mpa bwó.

⁵ Débógé fó mmwólé ηka, yémbó segé yéndégenó eyigé enyú déwyaá gekwané ne enyú kwanegé néndé Εσωω ajóo aké, “Me nkágé lyaá fó enyú chacha, ne nlyagé fó enyú mbya” (Det. 31:6) ⁶ Ndere elúmbó, εsé dékágé do εβωω εwóme déjóo ndere muú fó ajóo nnó, “Ata álú mempoó wa. Me nfóo fó. Ndé genó muú ákágé pyε me?” (Ps. 118:6)

⁷ Tége ákpakpa nyú abi ábóo mbε átií enyú amε né depóre Εσωω. Tége galógáló ayi εβωó alú nya fa mme ápyεé. Gyérege ndere εβωó áfyεé metóo ne Εσωω. ⁸ Jisωs Kras akworege fó. Ndere ji alú nya, mbó ne ji alu fina, ne mbóntó ne ji abεé nye te kwyakwya. ⁹ Segé gébé nnó ékágé délyaaá ufo ufóo unó bi bóo álerege ubwólé enyú. Genó eyi gelome gepwó, elé galógáló ayi Εσωω alerege nnó matóo nyú ábénégé, epófo mankwolege mabε ayi atome ne depóre menyεé. Aji apóógé yé bóo abi ákwolege aji né meti fó.

¹⁰ Εsé déwyaá geluógé upε eyigé ampyεé upε abi ápyεé upε né melú ukpea ála abó fó manye menyεé ayi atanegε wye wó.

¹¹ Etukpe eké epyε upε né melu ukpea εwé epwóo malú ukpea ako, áwáne menya ákpa manoó manchyεé ndere gepε mbaá Εσωω gétúgé gabo ayi bóo ápyεé. Yémbó ákpane menya yimbó jimbóo, áfe ásóo ji né mekpo meti. ¹² Wyεmbó ntó ne gepε eyigé Kras apyεé gelu. Ji agbo né mekpo meti Jerosale nnó ji ase manoó mií ashwóne bóo bií ábé bóo ukpea. ¹³ Ndere elúmbó, délyaaá meló dékwólé Jisωs dékpa mekpo unóo eké ji. ¹⁴ Néndé εsé depó ne meló fa mme εwé εbeé te kwyakwyaá. Εsé dépelé mangε meló εwé εchwóo nye. ¹⁵ Ndere elúmbó, dékoó né amu Jisωs défεgé Εσωω yéndégébé. Déké défεgé ji mbó, elú wye eké gepε ne dépyεmbó mbaá Εσωω. Désε lé mano sé dékwane mabó mií nnó ji ne alu Ata. ¹⁶ Délyage fó mampyεgé galógáló ne mampógé ate aηme ne unó bi déwyaá néndé ge upε ebi ugóo Εσωω metóo mbó.

¹⁷ Wúgé ne ákpakpa nyú ne dépyεgé unó bi εβωó ágarégé enyú. Εβωó ápelé enyú né depóre Εσωω ndere bóo abi bií uma atenege né mbε ushu Εσωω agaré ndere εβωó ápelé enyú. Enyú déké dépyεé unó bi

* **12:24** Elú wáwálé nnó: Manoó Εbel malilé nya nno Εσωω ashuú amu, yémbó ami Jisωs malilé nnó Εσωω agene εsé meshwe.

εβώ άgarege ενyύ, άpye nye utό bwό ne metό megomegό. Delά dέwuύ fό ne εβώ, άβεέ ne mesome ndere άpye utό bwό ne εwέmbό έpόgέ yέ ενyύ né meti fό. ¹⁸ Nεgέ wyε mmye gétúgέ sé néndé εsé dékaá nnό dέwyaá matό mmye pópό mampye genό eyi gelú choό yéndégébé. ¹⁹ Me nnene ενyύ mmye dό nnό ενyύ dénenemmye mbaá Εσωω nnό apye me nge meti mma nkeré ετα nyú wáwá.

Mmyemenene ne matame

²⁰ Nnenemmye nnό Εσωω muú apyεέ bό άβεέ né nesό, άbámé ενyύ. Ji ne apyεέ Ata Jisό Kras akwilé né negbo. Jisό ne alú muú kpaá ambame magomε muú apelé εsé bό Εσωω. Mbό ne elú gétúgέ manoό mií amií mampye nnό menomenyεέ ewé Εσωω anyεέ ne bό bií ekene te kwyakwya. ²¹ Nnenemmye nnό Εσωω achyε ενyύ yéndégenό gelógélό eyigέ ενyύ dékelege, mampyεgέ unό bi ji akεlege nnό ενyύ dépyεgέ. Nnenemmye nnό Εσωω apyεέ Jisό Kras apόό εsé dépyεgέ unό bi ugό ji metό. Déchyεgέ ηgό mbaá Kras te kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

²² Anme ba, nnene ενyύ mmye nnό dékoό metό dékú mekomejό ayi me nsámé mbό nchyεgέ ενyύ majyεé néndé nsá ji aja wό.

²³ Nkelegέ ενyύ ntό dékaá nnό menme sé Timoti atané denό. Mbόgέ abanégé me wáwá, nké nchwό gε ενyύ nchwό ne ji.

²⁴ Tamege άkpakpa nyú chónchό ne bό Εσωω ako. Anme sé abi atane né Itali alό ενyύ matame. ²⁵ Nnenemmye nnό galógálό abe ne ενyύ ako.

Nwe ayi Jemsi ásamé

Matame

¹ Me Jemsi, memkpané defwé Eṣṣwṣ ne Ata Jisṣ Kras ne nsámé ηwe yina eta enyú bṣṣ Jisṣ abi détyaá déjyεé né mme meko. Ntamege enyú. *

Bége ne nechóchó gebége depṣ détomége enyú

² Aηme ba, yendégébé depṣ déké détomége enyú, né eta nyú ébé metṣṣ megṣmegṣ. ³ Tége nnó depṣ εtiré détomége mbṣ enyú délúlé mamfwṣré mbṣgé enyú défyé matṣṣ ne Eṣṣwṣ wáwálé. Depyεé nnó enyú débṣ εshye mangbárégé matṣṣ. ⁴ Ne debṣ mangbárégé matṣṣ nyú yéndégébé, pyége mbṣ nnó débene né depṣré Eṣṣwṣ né yéndé meti, dékaá chánéné yéndégenó eyigé enyú dépyεé. ⁵ Mbṣgé muú nyú ala kaágé genó eyigé ji abṣṣ mampye, ánémmye mbaá Eṣṣwṣ. Achyεgé nye ji majyεé. Eṣṣwṣ achyεge majyεé ne metṣṣ megṣmegṣ akpεge fṣ mbaá muú ayi agíge ji.

⁶ Yémbṣ muú aké anenemmye, ákamé ne metṣṣ ema áβεge fṣ ne dembyṣ. Akaá nnó muú ayi áβεé ne dembyṣ, alu eké ηgbannyi eβεé mega, ayi mbyṣ nnyi átene ájyεé yéndé égbé. ⁷⁻⁸ Muú ayi áwyaá matṣṣ apea, áférege depṣ deyaádeyaá né genó eyigé ji apye. Gṣfṣgé muú yimbṣ ékagé áfére nnó Eṣṣwṣ achyεge nyé ji genó fṣ cháchá.

Muú gekpo ne muú gefwa

⁹ Yéndé menmé ayi álú mbya ábé ne nechóchó nnó aηea gemε né mbe ushu Eṣṣwṣ, ¹⁰ Wyémbṣ ntó ne yéndé menme ayi áwyaá gefwa, abṣṣ mambe ne nechóchó nnó Eṣṣwṣ apye ji alu lé muú ayi akṣṣ deko né mbe ushú wuú. Néndé, ábélégé nye fṣ mamgbṣ ndere ukoó byá mewaá úgbṣ. ¹¹ Mηmεé étyεgé ne gelu, edo ukoó bya mewaá bimbṣ úwánese úgbṣ, ulṣṣ ebwṣ unó. Wyémbṣ ntó ne muú gefwa ágbṣṣ gebége akwólégé mati gefwa jíí.

Mmuameno átánégé fṣ mbaá Eṣṣwṣ

¹² Muú ayi ágbárege metṣṣ wuú gebége depṣ détomége ji abṣṣ méjé, néndé gebége atenégé ne εshye apwṣgé depṣ εtiré mbṣ, Eṣṣwṣ achyεge nye ji nsá ayi ji anyémeno manchyεé bṣṣ abi ágbṣṣ ne ji. Nsá yimbṣ élé genwá eyi gélagé byé. ¹³ Depṣ déké détené múu né mmuameno, ékagé ajṣṣ nnó, “Eṣṣwṣ ne ámmuáme ji,” yé genó gépṣ eyi gékágé té Eṣṣwṣ né mmuameno nnó gété ji ápye gabo. Ne Eṣṣwṣ ntó aténé fṣ muú ne mmuameno. ¹⁴ Yémbṣ élé uféré uboubṣ ebi útánege ese matṣṣ ne únyúu εsé dékpé né gabo. ¹⁵ Ubi ujágé ese né matṣṣ dṣṣ, úténe ese né gabo ne gabo ntó gebége awegé aηεágé achwṣ ne negbo.

¹⁶ Aηme ba abi ngboó ne enyú, dékamége fṣ muú ápye enyú déno mewaá. ¹⁷ Yéndé εchye ewé élú melóméló ne cho, étánege mbaá nte εsé Eṣṣwṣ ayi ákwyé unó uko ebi úgénége né mfaánebuú. Unó bi úgénége né mfaá úkwṣrege malu, ne Eṣṣwṣ akwṣrége cháchá. ¹⁸ Eṣṣwṣ ndere ji ákelege, akε ne mekomejṣṣ wuú ayi álu wáwálé abyε εsé mambye yi meke. Apyεmbṣ nnó εsé débé genógé mbe, eyige jimṣṣṣ ajyaá nnó gébé ejíí né geluágé unó uko ebi ji ákwyé.

Wúge mekomejṣṣ Eṣṣwṣ dépyége unó bi ájṣṣ

¹⁹ Aηme ba, abi ngboó ne enyú, tege nnó yéndémuú nyú akpome mmye mánwúge unó, ase gebe ne ajṣge unó ne asṣge fṣ metṣṣ wáwá. ²⁰ Néndé matṣṣ áke áṣṣṣ bṣṣ, ákagé pye fṣ unó ulṣṣṣ ebi Eṣṣwṣ ákelege nnó ápye. ²¹ Ne manjye mbe gétú eyigémbṣ, lyage yéndé gepṣ gebogebo eyi gétené enyú mampye gabo, ne lyáge ntó ufere uboubṣ bi enyú dewyaá ne ate. Chyége gemεge nyú mbaá Eṣṣwṣ dékamé ne meko mejṣṣ ayi ji afyéé mmu matṣṣ nyú, néndé mekomejṣṣ yimbṣ ne ákage pye enyú dépṣ negbo.

²² Débṣ mambe bṣṣ abi ápye genó eyigé mekomejṣṣ Eṣṣwṣ ájṣṣge, délagé fṣ manwúge wuú. Déké dewuú délá dépye genó eyigé ajṣṣge, εbyennó debwṣlege gemεge nyú. ²³ Ne mbṣgé muú awúge mekomejṣṣ Eṣṣwṣ alá pyεé genó eyigé ajṣṣ, muú yimbṣ alu eké muú ayi ápéle gemε jíí

* **1:1** Elú wáwálé nnó: Né ukwene bṣ ηwe abifṣ ása wye nnó Matoó Isrṣli 12. Ne elu wáwálé nnó Jemsi ájṣṣ mbṣ, atome mbṣ nto ele ne bṣṣ Jisṣ ako.

né éféé, ²⁴ agεgέ ndεre ushu bií úlú atanégé ajyεgέ éwyágé ajinte ndεre ushu bií úbó úlú. ²⁵ Né mbaá muú ayi ágií mekomejόó Εσωω chánchá ayi áférege bόó né mmu gabo ne negbo, ne ajyεé mβε mampyégé genό eyi mekomejόó yimbό ájόó, Εσωω ajéle ji né yéndégenό eyigé ji ápyéε. Alu muú ayi álá wuú mekomejόó Εσωω wuú, apyε genό eyigé ájόó.

²⁶ Mbόgέ muú afεre nnό anoge Εσωω chánchá ne álá gbárégé nénómé nií né mbaá unό bi ji ajόóge, abwólége lé geme jíí ne yéndégenό eyigé ji ápyéε né mabό Εσωω genome mme detu. ²⁷ Unό εbí úlú cho ne pópó né mβε ushu Εσωω Nte εsé, εbí ji ákélege nnό ankwale bií ápyégé úlú nnό, ábό mampoógé baá ulame ne akwí andée né εfwyale bwό. Abámé gemεge bwό nnό ékagé unό uboubό ebi mme úchό εbwό.

2

Lyaáge mansélé bόó abifό nnό áηεά gemε άpwό abifό

¹ Anηε ba, te mbaá défyéé matόó nyú ne Ata sé Jisωs Kras, Ata ayi énogé, élmé fό nnό dékpreégé bόó abifό dépwόgέ abifό. ² Désé nnό bόó ápeá áchwό kpe mbaá ayi enyú dégbarege ujwólé. Ama awyá ηka, afyé mandeé malómáló, afyé ntό bό nkpáganεré abi ájamé ηka dόó né denεré amu tíí. Ayi fό alu muú gekpo, afyε uchálé mandeé. ³ Enyú dése muú ayi afyεé mandeé malómáló ne énogé dejόó ne ji nnό, “Ata gé geluógé énogé na jwólé fa.” Ne débwalé mmyε, mbaá muú gekpo deké, “Téné éwu,” élá pó mbό wό, “Chwό jwólé fa né metόó gepú.” ⁴ Depyεgέ mbό, delεre mbό le áηgyá né geluage nyú ne desόó mpa ne uféré uboubό.

⁵ Anηε ba abi gejeé, nénege matu déwú mechό εwé nkélege mangaré enyú. Εσωω ajya mé bόó abi áferé nnό álú gekpo, ákwane fό mμβε bόó abi áwyaá gefwa né depεre εσωω wό, nnό εbwό ne álú abi áfyéé matόó ne Ata Jisωs wáwálé. Εbwό ntό ne álú bόó abi anyεé nyé gefwa eyigé ji ábό anyεé nyá meno nnό achyεge bόó ako abi ábόó gejeé ne ji. ⁶ Enyú debyaá bόó gekpo, pó nnό bόó manka ne áfwálege ná enyú? Εbwό ne ájáme enyú dékpeνε unόó mpa né máchá εso. ⁷ Pό nnό wyé εbwό ntό ne áchόó

gechánchágé mabό Ata nyú ayi enyú délú bόó bií?

⁸ Mbόgέ enyú dékelege mampyε genό eyi gélu cho, débό mámbεle gekpékpegé εbé εwé élu né mmu ηwe Εσωω mfwa sé. Εbé wémbό εjόóge éké, “Bό gejeé ne nte menηmé wyε ndεre εbό ne gemε jyεé.” ⁹ Yémbό deké desele bόó abifό nnό áηεά gemε άpwό abifό dépyε gabo, ne εbé εwémbό εgbaré enyú ndεre bόó abi ákwené εbé. ¹⁰ Yé ébéle nnό, muú anogé mabé Εσωω ne ákwegé éma εbyennό akwé mbό elé ájí mako. ¹¹ Néndé muú ayi ájόó nnό “Okwegé uló” wyé ji ne ájόó ntό nnό “Okwegé muú.” Gétú eyímbό, mbόgέ muú awagé nte akwé εbé Εσωω, yéé elé álá kwe uló wό. ¹² Gétú eyina, ngarege enyú nnό yéndégenό eyi dejόógé ne yéndégenό eyi dépyéé, pyége ndεre bόó abi ákaá nnό bií uma Εσωω asele nyε mabe áyina, ayi áferege εbwό né gabo ápa mpa bwό. ¹³ Mbόgέ muú ála γε meshwe ne nte menηmé wuú wό, Εσωω ntό agé né fό ji meshwe gébége aké apane mpa bόó. Yémbό muú ayi ágéne meshwe ne ate áηmé akpeνε unόó mpa Εσωω tágátágé.

Metόó mamfyε ne Εσωω ne ulόó melu

¹⁴ Anηε ba, mbόgέ muú ajόóge mbό nnό áfyéé metόó wuú ne Jisωs Kras ne álá lómé melu, galógáló awuú alu mbό fό? Gefόógé metόó εwé ji áfyé mbό nnό ekage pyéé Εσωω afere ji né unόó mpa né bií ebi kwyakwya? ¹⁵ Désé nnό anηé fό άpό ne mandeé ne genό eyigé anyεé yéndé bií. ¹⁶ Ne muú nyú agεgέ εbwό atamé lé εbwό támege aké, “Deke oo” Εσωω ájé enyú debό mandeé ne menyéé ayi dekelege yénde bi. Mbόgέ átamégé εbwό mbό, álá chyé εbwό genό eyigé εbwό ákélege wό, άpόó mbό εbwό né ndé meti? ¹⁷ Gége yé nnό mbόgέ muú ake áfyéé wyé metόó éwú éwú ne Kras ne álá lómé melu, metόó εwé ji aké mbό afyé ne Kras élu detú.

¹⁸ Ndό fό muú fό akage jόó aké, “Mfyéé lé metόó wa éwú éwú ne Kras, ne ayifό aké me ntό mpyε elé uló melu ebi Εσωω akélege”. Né égbé wa, ngige muú ayi mβε nnό léré me gefόó eyigé wό ófyéé metόó ne Εσωω, olá lómé melu, ne me ntό nkeré nleré wό metόó wé me mfyéé ne Εσωω né ulόó melu bi me mpyéε. ¹⁹ Enyú dékamé nnό Εσωω alu ama εwémbό éls, yémbό tége nnό aló nchyε ntό

ákamé mbò ne épye abi áwére gbagba ne efò.

²⁰ Wò muú defòó délá pò wò, òkelege nléré wò nnó muú áfyegé metòó ne Èsòwò alá lómé melu, metòó wé ji afyéé mbò épó yé eké genó? ²¹ Pé gekwénégé nte sé Abraham. Ndé gepyé Èsòwò asélé ji nnó alu cho né mbe ushu wuú? Ele genó eyigé ji ápyé né gébé eyimbo. Ndere ásele Asek maá wuú anere mfaá geluú eyigé áchyége gepé mbaá Èsòwò nnó ápye gepé eta wuú. ²² Gé yé ndere metòó we ji áfyéé ne Èsòwò ekene gelua ne genó eyigé ji ápyéé. Genó eyigé ji apyéé gélere chánchá nno metòó ewe ji afyéé ne Èsòwò ekwane. ²³ Genó eyigé ñwe Èsòwò ájòó gelu cho nnó, “Abraham áfyéé metòó wuú ne Èsòwò. Èpyégémbò Èsòwò ase ji nnó alu cho né mbe ushu wuú.” Bòó ntó áké, ji alu “Mejeé Èsòwò.” ²⁴ Gége yé nnó élé né ulòó melu ebi muú apyéé, ebi Èsòwò akélege ne aséle muú nnó alu cho né mbe ushu wuú, épó fò metòó mamfyé ne ji éwú éwú.

²⁵ Goge mma méé enyú né mechó ewé fò. Tége Rahab ayi ábò álu nya mendée eno. Ji ase nya bòó Isrelí fò abi átòme nnó áchwò ápe mewaá bibíí, ane ebwò, apoo ebwò ábò né meti ewé cha ákere. Getu eyigémbò Èsòwò ase nyá ji nnó álu cho né mbe ushu wuú.

²⁶ Wyé ndere mendoó étané gé muú mmye alaá genkwò, wyé mbòntó ne muú afyegé metòó ne Èsòwò alá pyéé ulòó melu ebi Èsòwò akélege, metòó ewé áfyé mbò élú detú.

3

Gbarege mánómé nyú

¹ Anmé ba, élómé fò nnó esé gejamé démmyé gé nnó débé ánleré né gepúgé Èsòwò, néndé dékaá nnó Èsòwò acherege nyé mpa esé abi délerege apwò ayi bòó abifò. ² Ese ako depyéé mé gyéé né gejamé gé mati. Ne mbògé élú wáwálé nnó muú akwe fò nekwené meno né mejòó wuú wó, ébyénnó apó gyéé ne akagé gbare menyammye wuú. ³ Déméé mechó ewé ná ne mpò mekágálá. Defyégé ñkpòkòvé né meno wuú, depyéé nnó awu ese. Ne dékaagé já ji ájyé yéndé mbaá yi dekelege. ⁴ Déméé ntó ndere esogeka ewé ekéne né ebeé mega élú. Yé élé ñjeá, mbyo nnyi akpane éwú. Muú ayi

ajíi ekpé akagé sé maá genó nkane nsòm ásó éwú éjyé yéndé mbaá ayi ji akélege. ⁵ Wyémbò ne nénómé mekwaá nélú. Yé élé nélú kòó, né wyaá uto né menyammye mekwaá ne nejòóge depò kpakpa.

Tége ntó ndere mbe mewé akáge só gekpékpégé mewaá wum wum wum. ⁶ Nénómé nélú ntó eké mewé, nélú mbaá ayi gabo mme meko átánege, wyé ne ásane achò yéndé mbaá né menyammye mekwaá. Nénómé né lwéége mewé ewé esòó genwágé mekwaá, éló né dembáné kpaá te ágboó. Mewé ewémbò étánege né mbaá danchòmeló jimboó. ⁷ Esé akwaá dekage nkane ábélege ufòó menya ufòó ufòó. Debelege me menya eyi mewaá ne eyi nnyi, mmyò ne denywòne, depyé éjí ewuú esé. ⁸ Yémbò muú akaagé gbare nénómé níí nnó néwuge ji. Nélú genó gebo, muú akaagé gbare fò néní ne nchye ayi néní néwyaá awane muú. ⁹ Esé desele nénómé dechyege matame mbaá Ata ne nte sé Èsòwò, desele ntó néní deshyéé bòó abi Èsòwò akwyéé nnó áfú ji. ¹⁰ Meno éwú ne matame ne mashye atanegé wyéé. Anmé bá, gefòógé genó eyina gékwané ne esé wó. ¹¹ Manaá manyú ne ami mámyáme mátánégé fò né embú nnyi éma. ¹² Anmé bá, dánfelé awómé fò mashu, ne ula ushi úwómé fò ntó dánfelé. Wyémbò ntó ne, embú nnyi ewé éwyaá manaá malómáló élá tánégé né ebeé mega.

Denğa tire detanege mbaá Èsòwò

¹³ Mbògé muú nyú fò ama alu ayi áwyaá denğa, ne akaagé ndere Èsòwò akélege nnó ese débé, genwá jíi geko geléré nnó awyaá denğa ne ake alerege ulòó melu bíí, áshúlé mmye jíi mme. Gé gepò yi gélerege nnó muú awyaá denğa mbò. ¹⁴ Yémbò mbògé enyú deke demmye demboó ne ate ne dékelege wyé lé nnó áwú enyú ambií, ékagé débwegé mmye nnó dewyaá denğa. Déségé ntó gebyò dékwéré wáwálé. ¹⁵ Gefòógé denğa etiré na détané fò mbaá Èsòwò wó. Détané fá mme délúlé denğaré akwaá ne etire aló nchye. ¹⁶ Yénde mbaá ayi bòó ábege áke ámmye demboó ne ate ne áké akélege nnó ebwò ambií ne ábò unó ápwò abifò, éféé ntó ne mawámé ne yéndé gefòógé gabo abeé. ¹⁷ Yémbò denğa etíre détanegé mbaá

Esɔwɔ dɛlú chá. Muú ayi awyaá gefóógé denɔga ɛtire na abɛé fɔ ne deba né metɔ́ wuú. Abɛ ne nesɔ ne atɛ aɲme, abɛé muú nyámeé, atóó fɔ mekpɔ, agɛne meshwɛ ne atɛ aɲmé dɔ́. Alɔme melu, álérégé fɔ áɲgyá ne abɛé fɔ muú dembwólé. ¹⁸ Bɔ́ abi ápyɛ nesɔ abi ápoóge ntó atɛ abifɔ nnó ákéné né mmu nesɔ, ágɛne nyɛ galógálɔ́ dɔ́ ayi átánege mbaá unó bi ɛbwɔ́ ápyɛé.

4

Dényéégé fɔ dejeé ne genwáge mme

¹ Ndé genó gepyɛé ne enyú déwámege, demmyɛ ne atɛ? Pó lé gétúgé mmwólé unó mme? Ubi ne ummyɛ ne enyú né matɔ́. ² Enyú dekelege mambɔ unó bi dela pɔ ne ubi, ɛfɛé mbɔ ne dewane atɛ. Denyɛé manwaá, dégéné fɔ unó úbi enyú dekelege, nkaáwu ne démmyéɛ, déwámege ne atɛ. Ne ula bi délá bɔ unó bi dékélege úlú nnó, degíge fɔ Esɔwɔ nnó achyéé enyú ubi. ³ Ndɔfɔ degíige Esɔwɔ nnó achyéé enyú unó bimbɔ, achyéégé fɔ néndé degíige ne uféré uboubɔ. Dekelege nnó achyéégé enyú déchɔ né mmwólé unó mme nnó depyɛ nkane ejíi enyú. ⁴ Enyú delu ɛké andée abi ákwéne malɔ. Dekaaá nnó mbɔgé muú aké agboó ne unó mme yina alu muú mawámé Esɔwɔ wɔ? Yéndémuú ayi abɔ́ gejeé manyéé dejeé ne unó mme, alu muú mawámé Esɔwɔ wáwálé. ⁵ Asá né mmu ɲwe Esɔwɔ nnó, “Esɔwɔ abɔ́ gejee ne mendó ɛwe ji afyɛé ɛsé ne menyammyɛ dɔ́.” Nénde alu ɛke menɔ ayi álá kelege nnó mendée wuú akwe ulɔ. Déféréégé fɔ nnó genó ɛyina gelú detú. ⁶ Yémbɔ, Esɔwɔ apoóge ɛse dɔ́ wyé ndere ɲwe wuú ájó́ aké, “Esɔwɔ ashyaá yéndégenó ɛyigé bɔ́ abi ábwɛge mmyɛ ákelege mampyɛ, yémbɔ apoóge bɔ́ abi áshúlege mmyɛ ɛbwɔ́ mme.”

⁷ Gétú yina, lyaáge Esɔwɔ ábé mfwa nyú. Ténege ukólɔ́ ne danchɔmelɔ́ ne aboó nyɛ enyú. ⁸ Chwóge kwákwólé ne Esɔwɔ, mbɔgé dechwáge kwákwólé ne Esɔwɔ, ji ntó achwɔ́ kwákwólé ne enyú. Enyú bɔ́ abi dépyɛé gabo, férege amu né gabo yi enyú depyɛé, enyú bɔ́ abi dedoó manaá dedoó mawéé, tenege meti é má ne matɔ́ nyú mmu pópó. ⁹ Tége gabo ayi enyú depyɛé, débé meshwɛ, désómégé, délilí mánsé

áshúlégé. Démagé jwase jwane, somege lé somege. Debege fɔ ne metɔ́ megómégó, bégelé meshwɛmeshwɛ. ¹⁰ Shulégé mmyɛ enyú mme né mbɛ ushu Ata, depyɛgé mbɔ abwɛge nyɛ enyú ntó mfaá.

Déjɔ́gé fɔ depɔ́ debodebo ne atɛ aɲmé

¹¹ Aɲmé ba, déjɔ́gé fɔ depɔ́ debodebo ne atɛ. Mbɔgé muú ajɔ́gé mejɔ́ mehomebo ne nte menme wuú, yɛ asɔge mpa wuú mbɔ, ɛbyennó ajɔge mbɔ atome ne ɛbe Esɔwɔ ne ajɔge mbɔ lé nnó ɛpófɔ́ cho mánsó mpa. Mbɔgé ajɔge nnó ɛbe ɛpófɔ́ cho, ɛbyennó ji ábélege se ɛbé, ne asele gɛme jíi nnó apwɔ ɛbé Esɔwɔ. ¹² Elé Esɔwɔ mbiú ne awyaá utó mánychyéé bɔ́ ɛbé ne mámpa mpa bwɔ́. Ji ntó ne awyaá utó mámpyɛ muú atané né unɔ́ mpa. Ji ntó ne awyaá utó manwá muú. Wɔ́ ɔferé nnó ɔlu waá ayi ótenege ójɔ́ge gabo mbaá menmé wyɛ?

Lyaáge mmyɛ mebwɛge

¹³ Wúge, enyú bɔ́ abi déjɔ́ge nnó, “Waá fina, waá geyana dejeé nyɛ gefóógé melɔ ɛwe. Debelege éwu genógé ɲɲme, deke ne gese ne debɔ́ nyé nsa ɲka.” ¹⁴ Enyú déjɔ́ge mbɔ dekaaá nnó geyána abɛé nnó? Genwáge nyú gébéé nyɛ nnó? Genwáge nyú gélu ɛké gekógé dondo, ɛyi géchwáge géla wyágé mankaá. ¹⁵ Enyú débɔ́ manjɔ́ lé nnó, “Mbɔgé Esɔwɔ ajɔ́gé nnó denyé genwá, denyé nyɛ genwá dépyɛ yéndégenó.” ¹⁶ Ndere elúmbɔ, enyú dɛlú detéé wyɛ genwá ne nsá ɲka, debwɛge mmyɛ ne dewyaá nepá. Mmyɛ mebwɛge ɛyimbɔ elɔme fɔ.

¹⁷ Tége nnó mbɔgé muú akaá genó gelógélɔ́ ɛyigé ji abɔ́ mampyɛ ne álá pyɛé géjí wɔ́, apyɛé mbɔ elé gabo.

5

Afwa ɲka ágene nyɛ ɛfwyale

¹ Wúge enyú afwa ɲka, débɔ́ manlíli ne dekalege né gekpékpéégé ɛfwyale ɛwé ɛchwɔ́ nyɛ eta nyú bíi fɔ. ² Gejamege unó bi enyú déwyáa né mmu upú uchɔ́, ne ugbáge únyéé mandeé nyú. ³ Nférékán achɔ́ me ɲka nyú. Nférékán yimbɔ alere nnó, wyɛ nkane áchɔ́ ɲka nyú, mbɔntó ne menyammyɛ nyú áchɔ́ge ndere mewɛ ɛsɔ́

genó. Mme achwáó byé yémbó enyú denywerege wye manka nywerege né mmu upú nyú eké yé genó eyi géchwáó pyé enyú gépó. ⁴ Wúge magbo ayi bóó abi ápyéé utóó né makóó nyú álilí gétúgé manka áyi enyú denyéé ebwó ne délá kélégé manchyéé. Éféé ne ebwó álilí áshúlege enyú ndo. Magbo ayi ebwó álilí gétúgé mbwe ayi ebwó ákyéé, akwone matú Anyátá Esowó. ⁵ Enyú denyéé genwá fá mme depye yéndégenó eyigé dékélege. Denyéé, dewene, denéage eké mpó mabó eyi ela kaá nnó fina ne áwáne nyé éjí wó. ⁶ Enyú depye ámpané mpa áke bóó abi álá pyé gabo wó ákwé mpa. Déwá bóó abi álu cho né mbe ushu Esowó yé mmye ádoré wó.

Kóge matóó degilé Ata Jisós

⁷ Gétú yina aḡmé ba, ngarege enyú nnó dékógé matóó, dégilé kpaá te gébégé Ata Jisós Kras achwáó nye abané esé fa. Féregé ndere mempyé makóó ágilé mambó mbwé melómélóó né mekóó wuú. Ajwálege ákoge metóó agilé manaá nnó ákwé, gébégé aké akwene ji agilé nnó mbwé áwé. ⁸ Wyé mbóntó ne enyú débóó mánkó metóó, dépwagé néndé, gébé eyigé Ata Jisós akérege nyé géla kwókwólé.

⁹ Ndere dégilé aḡmé ba, dénmené gé fó humhum déshúlé gé ate ndo. Depyegé mbó debéé gyé gébé gé Esowó aké apane mpa nyú. Néndé gébé eyigé Jisós gekpékpége mempane mpa achwáó géla kwókwólé.

¹⁰ Aḡmé ba, sége gekagé neke né bóó ekpávé Esowó, ebwó ágaré nyá mekomejóó né mabó Esowó. Agé gejamé gé éfwyale yémbó ájwáolé metóó kó. Kóge ntó matóó ndere ebwó ápyéé.

¹¹ Kaáge nnó esé dese ebwó ndere bóó abi Esowó ajéle ebwó, néndé ebwó átene ne eshye kpaá te kwyakwyá. Enyú debó dekaá ndere Job akogé nyá metóó gébé gé depo détime ji. Ne ndere Esowó apyé nnó ewuú éfwyale ekwyá ne galógáló. Wáwálé, Esowó alome melu ne agene esé ako meshwe

¹² Aḡmé ba, wúge mechó kpaá ewé me nkélege mangaré enyú. Yéndégébé muú ake akélege mánjóó genó ásé gébé ékagé akélé yé genó fó. Yé ébé élé mabó mfaánebuú yé ele mme. Akélé gé yé genó fó cháchá. Mechó ébé gé ewé ji akámege akámé “eh” ne ébé gé ewé ji áshya, ashya

“ḡgba.” Mbó gé muú apyegémbó, ábóó fó mpa ne Esowó.

¹³ Mbó gé muú nyú awyaá éfwyale ánemmye mbaá Esowó nnó ápoó ji. Mbó gé muú nyú metóó égóó ji, ákwá makwa áféé Esowó. ¹⁴ Mbó gé muú nyú améé, ákú ákpákpá echomele bóó Esowó áchwó áné mmye mbaá Esowó gétú ji. Aké anenemmye áwáá ji mawéé ne áne mmye né mabo Ata Jisós Kras nnó Esowó ápyé ji átoó. ¹⁵ Mbó gé ánegémmye mbó, ne áfyegé metóó ne Esowó, mmyemenene yimbó épye nye muú neméé yimbó átoó. Esowó apye nyé menyammye wuú átoó. Mbó gé ápyegé unó uboubo Esowó ájige nye nte gabo wuú. ¹⁶ Gétú eyína nchyege enyú majyéé nnó mbó gé muú nyú apye gyéé mbaá nte menémé, ashu eku né gabo ayi ji ápyé eta wuú ne yéndémuú nyú anenemmye nnó Esowó ápyé enyú détoó mbaá mameé nyú. Ne enyú debó mánkaá nnó mbó gé muú atené gé cho né mbe ushu Esowó, mmyemenene jí échyá ne ewyaá utó mampye Esowó apye yénde gekpékpé gé genó eyigé agi ji. ¹⁷ Tége Elija. Abó alu mekwaá wyé ndere esé. Ane nyá mmye mbaá Esowó ne metóó wuú meko nnó Esowó ágbaré manaá. Esowó agbaré nyá manaá né gebagé mewaá eyimbó. Mekwéé ákwe kpaá te né aḡme aléé ne geba yé enka manaá échyé mme né gebagé mewaá Isrelí wó. ¹⁸ Ébé gé gé, ama anémmye ne Esowó ató manaá matané mfaá makwé jegé jegé. Mme ala nywanywa ne unó úló mánwéné. ¹⁹ Aḡmé ba, mbó gé muú nyú anogé mewaá alyagé meti ewé wáwálé ne muú fó apoógé ji akérege wye, gé mechó melómélóó mbó. ²⁰ Kaáge nnó, yéndémuú nyú ayi ájáme muú ayi ápyéé gabo nnó alyáá gabo áké ré meso mbaá Esowó, ebyennó aferé ji né negbo. Apye ntó nnó Esowó ájinte gejamé gé gabo wuú.

N̄wε m̄bε ayi Pita ásamé

Matame

¹ Me Pita, ηγβά Jis̄s Kras ne nsame ηwe yina. Nt̄ome ji ετα nyú b̄s̄ abi Es̄w̄w̄ ajyaá, enyú delú ndere an̄kεé fa mme. Enyú abi délaá tyatya déjw̄lege né mme Rom né gebagé mewaá P̄ntus, Galasiya, Kapadosia, Esya ne abi ajw̄lege né Betinya. ² Es̄w̄w̄ ajya enyú nnó débε baá bií wye ndere ji ab̄s̄ mε m̄bε aferé nnó eb̄éé m̄b̄. Es̄w̄w̄ apyemb̄, ne Mendoó wuú epye enyú delu b̄s̄ ukpea nnó enyú dewúge ne Jis̄s Kras. Manoó mií m̄amégé enyú mmye, máshw̄négé enyú nnó débé p̄p̄. Me nn̄emmye nnó Es̄w̄w̄ aleré enyú galógáló ne nes̄o gejamé gejamé. *

Efwyale epye nnó dégilé mamb̄o gerw̄á eyigé déneré met̄s̄ wyeé

³ Detame Es̄w̄w̄, ji alu Es̄w̄w̄ ne Nte Ata sé Jis̄s Kras. Gétúgé gejamégé galógáló ayi ji alerege esé, ábyé esé mambye ayi meke. Ne nana esé dégilé ne mat̄s̄ se mako nnó te ndere ji apyεé Jis̄s Kras akwilé né negbo, meso gébé ji achyεge nye sé yéndé genó eyigé ji ányém̄eno nnó achyεge esé. ⁴ Genó eyigé f̄o eyigé esé dema n̄ere mat̄s̄ wyeé gelú nnó, ji Es̄w̄w̄ achyεge nye eyigé sé gefwa. Ne gefwa eyigémb̄o, géchógé f̄o, gep̄o ne deba ne gegboó f̄o manaá. Es̄w̄w̄ ábelé geji chánéné né mfaánebuú gétúgé enyú. ⁵ Enyú défyεé wye met̄s̄ ne Es̄w̄w̄, getu eyigémb̄o ne ji ábáme enyú né utó bií kpaá te ji achyεge nye enyú yendégenó eyigé ji ákwyeé mε ábele agile nnó achyεge b̄s̄ bií abi ji áfere ebw̄ó né efwyale gabo né bií bi kwyakwya.

⁶ Né getú eyigémb̄o, bεge wyeé ne nechóch̄o, yé lé débεé nye ne mesome né mboó gébé gétúgé mmuam̄eno ayi achw̄s̄ nye eta nyú matimati. ⁷ Mmuam̄eno yina, alú lé nnó afw̄ore mb̄ogé enyú défyεé met̄s̄ ne Es̄w̄w̄ wáwálé. Gegé, yé gesege mabo

eyigé ákuú nnó gul, genó eyi gekágé ch̄s̄, áfyεé lé ji né mewε ne afw̄ore mb̄ogé al̄ome. Mb̄antó ne met̄s̄ ewé enyú défyεé ne Es̄w̄w̄ elú melóméló epw̄o gul ne ab̄o mamfw̄ore ewú. Afw̄orege met̄s̄ ewé enyú défyεé ne Es̄w̄w̄, agegé nnó εt̄ene chánéné Es̄w̄w̄ afεge nye enyú, débε nye ne ηḡo ne enógé né bií bi Jis̄s Kras alerege nye mmye. ⁸ Enyú dégb̄o ne Jis̄s, yé lé enyú dela délu dan̄ge ji. Ne nana ayi enyú déla dégene ji, défyεé wyeé met̄s̄ ne ji. Ewéna epyennó enyú débεé ne gekpekpege nechóch̄o eniné muú alá akágé garé f̄o. ⁹ Enyú déwyaá gefogé nechóch̄o enina gétúgé Es̄w̄w̄ áfere enyu né efwyale gabo ewena, ewe elú genó eyi gépyeé enyú défyεé met̄s̄ ne ji nnó deb̄o.

¹⁰ B̄s̄ ekpave Es̄w̄w̄ ab̄o mε m̄bε, agaré galógáló ayi Es̄w̄w̄ ákwyeé mε ábelé eta nyú. Ne ákele chánéné nnó ákaá mech̄o ewéna ewe εtome ndere Es̄w̄w̄ áferege b̄s̄ né efwyale gabo. ¹¹ Mendoó Kras ewé elú b̄s̄ ekpávε Es̄w̄w̄ né mmye eb̄o m̄bε egaré ebw̄ó gefogé efwyale ewé Kras agene nye ne ηḡo ayi ji ab̄s̄ nye gébégé efwyale ewéna ebyεge. Ne ebw̄ó ammye nnó akaá gébé eyigé unó bina upyεé nye ne gefoge muú ayi unó bina upyεe nye ne ji. ¹² Es̄w̄w̄ apyε b̄s̄ ekpávε Es̄w̄w̄ bina akaá nnó ut̄s̄ bina ebw̄ó ápyεé f̄o né galógáló ebw̄ó amb̄s̄, ápyεé lé né galógáló nyú. Unó bi ebw̄ó ágaré, élé wye ubi ne ágare abya melóméló eta enyú. Ne élé Mendoó Ukpea ewé Es̄w̄w̄ at̄ome etané né mfaánebuú ne echyεé ebw̄ó utó ágare unó bina. Wye lé unó bina ntó ne makiénné Es̄w̄w̄ ákelege nnó áge ndere upyεé.

Bεge b̄s̄ ukpea

¹³ Ndere elúmb̄o, kpomege mmye mampyεge genó eyigé Es̄w̄w̄ akelege. Gbarege mmye nyú chánéné né yéndé meti ne n̄erege wye mat̄s̄ nyú mako né galógáló ayi Es̄w̄w̄ achyεge nye enyú né bií bi Jis̄s Kras achw̄s̄ leré nye mmye. ¹⁴ Wuúgé wye ne Nte nyú Es̄w̄w̄, ne lyaágé ubobo unó bi ujigé enyú mat̄s̄, ebi enyú deb̄o dépyeé nya gébégé enyú deb̄o delu dankaa Es̄w̄w̄. ¹⁵ Es̄w̄w̄ muú akuú enyú nnó debε b̄s̄ bií, alú muú ukpea, wyemb̄o ntó ne enyú deb̄s̄

* **1:2** Elú wáwálé nnó: Né gébé eyigé Es̄w̄w̄ ágbarege menomenyεé ne b̄s̄ Is̄reli, Mosis ase manoó menya ayi awáné ab̄s̄ m̄bε améé né geluεge upε ne améé b̄s̄ né mmye nnó ábε p̄p̄. (Ge Es̄o. 24:8)

mambε bṵ́ ukpea né gepóge nyú geko. ¹⁶Néndé ása né mmu ηwe Εσωῶ nnó, Εσωῶ aké, “Bεge bṵ́ ukpea me mbṵ́ nlú muú ukpea.”

¹⁷ Εσωῶ muú deke dénemmyε dékuú ji nnó Nte ese, ji alú muú ayi apane mpa bṵ́ ako. Ji apane mpa ndere yéndémuú apye unó, alerege fṵ́ angya. Ndere elúmbṵ́, chyεge wye ji enógé né εfṵ́ metṵ́ ndere débelege genwágé nyú geko fa mme eké ankeé.

¹⁸ Enyú dékaá nnó gébége Εσωῶ anamé gemεge nyú, detané né gebyankwógé gepṵ́ eyigé ukwene ante nyú álere enyú, ase fṵ́ genó eyi géchóge ndere ηka ne ana enyú wṵ́. ¹⁹ Ase lé gechachage manoó Kras, ne aname gemεge nyú. Kras alu eké εgṵ́me εwé elá epṵ́fṵ́ gechúchúle, ne gebá né mmyε. ²⁰ Εσωῶ abṵ́ mé mbε, ajya Jisṵ́ gemεge nnó ji akwyeé mme yina. Ne ji apye Jisṵ́ achwṵ́ fa mme né kwyakwya gébé eyigé na, nnó áge ji né galógálṵ́ nyú. ²¹ Ne elé gétúgé genó eyigé Kras yina apye ne enyú défyéé metṵ́ ne Εσωῶ. Εσωῶ apye Jisṵ́ akwilé né negbo, abelé ji né melú enógé. Getú eyigémbṵ́, ne enyú dénere metṵ́ ne Εσωῶ, ne dékaá chanéné nnó ápyéé nye yéndégenó eyigé ji ájṵ́.

²² Enyú débṵ́ gejeé eyigé wáwálé ne ate nana néndé déwú ne genó eyi gelu wáwálé. Ndere elúmbṵ́, bágé gejeé gbεne ne ate ne matṵ́ nyú mako. ²³ Elé mekomejṵ́ Εσωῶ ayi alu te kwyakwya, álá akwṵ́rege ne Εσωῶ aselé ábyené enyú mambyε yi meke. Ndere epyεmbṵ́, enyú dela baá Nte ayi álá gboṵ́ fṵ́, epṵ́fṵ́ ayi agboṵ́. ²⁴ Asa né mmu ηwe Εσωῶ nnó, “Bṵ́ ako alú eké byaá mewaá. Ne genwá eyigé εbwṵ́ ányéé gebṵ́ gelú eké ukoṵ́ bya unṵ́. Byaá mewaá uwanεsegé, ukoṵ́ bwṵ́ ude ukwe mme. ²⁵ Yémbṵ́ meko mejṵ́ Εσωῶ alu te kwyakwya.” Ne meko yimbṵ́ elé abya melómélṵ́ ayi ágare enyú.

2

Ntaá eniné Εσωῶ ajyaá nelú nelónélṵ́ eta nyú abi délu bṵ́ ukpea

¹ Ne te mbaá Εσωῶ ábyené enyú mambyε yi meke, lyaáge yéndé gefógé gabo. Débyógé fṵ́ gebyṵ́, débṵ́wṵ́lege fṵ́ démbṵ́wṵ́lé, défyεge fṵ́ amε né unó bṵ́, ne déjógé fṵ́ mejṵ́ mebo ne ate. ² Enyú delu baá

ake, shyaáge lé manyú nembε nelónélṵ́ eniné mendoṵ́ εchyεge. Nembε eniné mbṵ́, elé menyéé ayi mendoṵ́ ayi apyeé nnó enyú déwéné né depṵ́ré Εσωῶ kpaá te dékwanege mambṵ́ unó bi ji áferé nyú né εfwyale gabo nnó débṵ́. ³ Pyεgé wyεmbṵ́, néndé enyú ambṵ́ débṵ́wṵ́ré me dége nnó, Ata aló melu.

⁴ Chwógé mbaá Ata, ji alú eké ntaá eniné nelu nebe. Akwaá abṵ́ áshya ji nnó alṵ́me fṵ́, yémbṵ́ Εσωῶ ajya ji néndé, age nnó ji alu melómélṵ́. ⁵ Enyú ntó delú eké mataá ayi alú abε, Εσωῶ aselé enyú mantεne εcha upε wuú né mendoṵ́, nnó enyú debé ampyε upε ukpea abi achyéé gemεge εbwṵ́ mampyε upε εbi ukwané Εσωῶ metṵ́ gétúgé genó eyigé Jisṵ́ Kras apyeé. ⁶ Mbṵ́ ne elú, néndé asa né mmu ηwe Εσωῶ nnó Εσωῶ aké, “Gεgé me mbele ntaá né melṵ́ Sayṵ́n, ntaá eniné na ne negbarege ekwṵ́ gepú. Me njya néní nelú nelónélṵ́. Ne yéndémuú ayi áfyéé metṵ́ ne ji, abṵ́ fṵ́ mekpṵ́ unṵ́.”

⁷ Ne enyú abi défyéé metṵ́ ne ji, ntaá eniné na nelú nelónélṵ́ eta nyú yémbṵ́ né mbaá bṵ́ abi álá áfyéé fṵ́ metṵ́ ne ji wṵ́, alu eta bwṵ́ eké, “Ntaá eniné ántené upú áshyaá nnó nelómé, wye lé néní ne nelaá ntaá eniné ne gbare ekwṵ́ gepú.” ⁸ Asa ntó nnó, “Ji alú ntaá eniné bṵ́ ákpárege wye ne etarave εwé epyéé bṵ́ akwene mfaá.” Bṵ́ ákpáre wyeé néndé εbwṵ́ áshya manwú mekomejṵ́ Εσωῶ. Ne genó eyigé εbwṵ́ ápyéé gelú wye ndere Εσωῶ ákwye ábelé nnó epyε ne εbwṵ́.

⁹ Yémbṵ́ enyú delú bṵ́ ntoṵ́ eniné Εσωῶ ajyaá, enyú delú ampyéé upε abi apyeé upε mfwa. Enyú bṵ́ ntoné Εσωῶ enyú delú bṵ́ Εσωῶ. Εσωῶ ajya enyú nnó dégarage bṵ́ né ukpekpe unó bi ji apyeé. Elé ji ne aferé enyú né mmu gemuá ne dékpεne né gekpekpegé genṵ́bṵ́ jíí. ¹⁰ Mbε mbε enyú dépṵ́ yé bṵ́ fṵ́ yémbṵ́ nana enyú delú. Mbε mbε Εσωῶ agene fṵ́ enyú meshwε, yémbṵ́ nana agene.

Nogé ákpakpa melṵ́

¹¹ Anme ba abi gejíí, enyú delú bṵ́ abi dékoóge fa mme koóge delú ankeé. Me nene enyú mmyε nnó délyaá ubobo unó bi menyammyε ákelege εbi bṵ́ ágboṵ́ mampyεge. Unó bina ne ummyéé amu ne

mandoó nyú. ¹² Bege ne gepo gelógéló ne bós abi alá pó fō bós Jus nnó, yé ebwó aké ashulege enyú ndo nnó dépyéé gabo agene unó ulólóló ebi enyú dépyéé. Deké dépyéé mbó, né bií bi Esowó áchwóó ge bós, ebwó afegé nye ji gétúgé galógáló ayi enyú dépyéé.

¹³ Shulegé mmye nyú mme déwúgé ne ákpakpa ako abi ápelé enyú, déké dépyéé mbó dénógé Esowó ne mfwa meló ndere muú ayi abós meló meko. Deké dépyéé mbó dénógé Esowó. ¹⁴ Yé ebe elé bō gōmena, wúgé ntó ne ebwó néndé muú kpaá meló ne atome ebwó nnó áchwó afyēge bós abi apyēé gabo né ubale ne nnó afēge bós abi apyēé galógáló. ¹⁵ Pyégé wyembó, nnó dégbēge mano unkekene bós, abi ajógé mejóó ewé ebwó alá ákágé fō ula. Gegé galógáló ayi Esowó akēge nnó dépyēge mbó. ¹⁶ Bege ndere bós abi aláá mmyemmye bwó. Ne ékágé dénmage amu dépyēge gabo gétúgé délaá mmyemmye nyú. Yémbó begé lé ndere baá défwē Esowó. ¹⁷ Chyégé enógé mbaá bós ako. Bógé gejeé ne ate bós Esowó. Bege ne efō Esowó, dénógé mfwa meló.

¹⁸ Enyú baá défwé, shulege mmye nyú mme, déwúgé ne bós abi abós enyú ne enógé. Pyégé wyembó ne bós abi asele depó pere alóme melu ne enyú chóncho ne, abi ábálege mmye mampye utós ne ebwó. ¹⁹ Muú aké atēé Esowó ne akóge metós ndere bós áchyēge ji efwyale detú, metós egós Esowó ne ji. ²⁰ Muú abó fō nsa mbógé akogé metós né matule ayi átulege ji gétúgé ji apyēé gyēé, yémbó muú apyēgé genó eyigé gelú cho ne bós ápyēge ji aké áwuú ubalé ákogé metós, Esowó afēge ji.

²¹ Gegé ula bi Esowó akuú enyú mbó. Ne mbóntó ne Kras agene efwyale gétúgé enyú ne alere enyú ntó ndere debós mangene efwyale ndere ji. ²² Asá né mmu ηwe Esowó nnó, “Kras apye yé gabo fō wó ne, yé gebyó Ji abyó wó.” ²³ Yé gébége ajuú ji mashye né mmye ji ashúú ebwó meko wó. Ne yé gébége apye ji agene efwyale ji achare fō yé nnó ashuge ebwó wó. Yémbó achye lé geme jii mbaá Esowó muú apané mpa chánéné. ²⁴ Kras jimbo akpa gabo ese né menyammye wuú né mfaá gekwa. Ji apyembó nnó esé debe eké bós abi ágboó ályaá gabo, ama ápee

ákpene né genwá eyi gelu cho né mbe ushu Esowó. Ne upa ebi afyēé ji mmye upye esé détoó. ²⁵ Enyú debó dekene tametame eké magōhme yémbó, nana dekere dékwōlege membamé magōhme muú ábáme mandoó nyú.

3

Majyé mbaá ándée ne áno

¹ Wyembó ntó ne enyú andée anó debós mampyege. Shulegé mmye enyú mme déwúgé ne anó nyú. Yé lé ebwó abifó alá kelégé mánwúgé abya melóméló, déké dépyembó yé enyú dela dékpea fō ebwó wó, akágé kwōré matós bwó akame ne Esowó gétúgé gepōge nyú, ² ndere ágene enyú dénógé Esowó ne ndere genwáge nyú gela pó ne deba. ³ Ekágé ebwó ágene nnó enyú deló ulós gétúgé unó ulólóló ebi enyú defyēé né mmye ndere gefós eyige dékwyege manjwe álome, mboó unó eyi ejame ηka, yé ebe lé mandée malómáló ayi defyēé. ⁴ Ulós nyú ubó matané lé né gepó gelógéló eyigé enyú dewyaá. Gefōge ulós bina utanege né mmu metós. Ubi ukwós fō ukoó ne upyēé muú abeé nyameé ne alóme melu. Gé gefōge ulós ebi ulóme né mbe ushu Esowó dós na. ⁵ Gefōgé ulós bina ne andée abi alú nya bós ukpea ánerēge metós ne Esowó áwyaá. Ne áwuú ne anós bwó. ⁶ Mbóntó ne Sara alu nya. Ji awuú nya ne menó wuú Abraham ne akuú ji nnó, “Ata wa.” Enyú débēé baá Sara mbógé deké dépye genó eyigé gelú cho ne dela pó fō ne efō metós.

⁷ Wyembó ntó ne enyú anó, débó mampyégé. Bege ne gepó gelógéló ne andeé nyú, denógé ebwó néndé ebwó apó fō ne eshye eké enyú. Tége nnó andée ntó áchónēge nye ne enyú manyé genwá eyi gélagé byé, eyigé Esowó achyégé nye enyú ako gétúgé ulós melu bií. Deké dépyéé mbó Esowó áwuú mmyemenene nyú.

Majye mbaá bós Esowó ndere ábós mambē ne bós abi alá ákágé Esowó

⁸ Ne kwaykwya genó alú nnó enyú ako, bege ne metós ema ne ate, dégene ate meshwe, dégbógé ne ate, délerege ulós melu ne ate ne shulege mmye nyú mme. ⁹ Muú apyégé enyú gabo, deshúgé fō. Muú

ashyεge enyú deshugé f3. Nege elé mmye nnó Es3w3 ajé ji néndé ge genó eyigé Es3w3 akuú enyú mb3 nnó meso gébé Es3w3 ajé ntó enyú. ¹⁰ Pyegé wyemb3 néndé asa né mmu ηwe Es3w3 nnó, “Mb3gé muú aké akεlege manye genwá gbene, anye neki ab3 mangbare nenome nií, aj3gé f3 gabo, aby3gé f3 geby3, ¹¹ alyaá gep3 gebogebo, abε lé ne gep3 gel3gél3 ne ammye mambe nes3 ne atε b3. ¹² Néndé Ata agené b33 abi álú cho ne awuú mmyemenene εbw3. Yémb3 ji abi ushu bií mbaá b33 abi apye gabo.”

¹³ Mb3gé enyú dékpane gechyé mampyege unó ulúúl3 bina, yé muú f3 ayi apyεé enyú gabo ap3. ¹⁴ Ne yé εbélé nnó degene εfwyale gétúgé dépyéé genó eyi gelú cho, Es3w3 ajéle enyú. Déf3gé f3 b33 abi ammyéé amu ne enyú, ne dekamege f3 afye enyú εf3 met33. ¹⁵ Yémb3, né mmu mat33 nyú, n3gé Kras ndere Ata ne kpomege mmye yéndégébé manshuú meko mbaá yéndémuú ayi akelege nnó enyú degare ula bi enyú déneré met33 ne Kras. Shuge ji meko pere ne énogé ¹⁶ Ne yéndégébé, pyegé unó bi mat33 nyú agarege enyú nnó ulú cho, nnó b33 aké aj3gé gabo ne enyú ágegé gep3 gel3gél3 eyigé enyú b33 Kras déwya, mekp3 un33 εgbare εbw3. ¹⁷ Néndé εl3 nnó enyú dégene εfwyale gétúgé gal3gál3 ayi enyú dépyéé mb3gé nnó mb3 ne Es3w3 akεlege, εpw3 nnó dégene εfwyale gétúgé gabo ayi enyú dépyéé. ¹⁸ Mb3ntó ne Kras agene εfwyale agbo3 gétúgé gabo sé. Ji agbo dama ne ámage gbo sé. Ji alu muú mel3mél3 yémb3 agbo gétúgé b33 abo, nnó, apye εsé dekere meso mbaá Es3w3. B33 áwá ji agbo né menyammye, yémb3 Es3w3 apye mendo3 wuú εlú mebe. ¹⁹ Elé né Mendo3 wuú εwena ne ji ajye né mbaá ayi mando3 áwu b33 abi álú né gepúge den3 agaré abya mel3mél3. * ²⁰ Mand33 yina elé ayi b33 abi ab3 alá wuú nya ne Es3w3 gébégé Nowa áchomé ékpe w3. Gébégé Nowa achome ékpe, Es3w3 ako met33 agile nnó εbw3 alyaá gabo, yémb3 wyε elé mbeé b3 aneé ne apome negbone ηgbannyi. ²¹ Ngbannyi

yimb3, alú eké manaá Es3w3 ami áwyaá enyú, nana Es3w3 aferege enyú né gabo. Manaá Es3w3 ami áwyaá mb3 ese, map3 f3 nnó mafere εsé deba né mmye. Malu lé genó eyigé εsé désele dékpane Es3w3 geka nnó áshw3ne mat33 sé débε póp3. Manaá mina ne mapyεé nnó Es3w3 áferé enyú né εfwyale gabo gétúgé Jis3s Kras akwilé né negbo. ²² Ji akwilege né negbo afε né mfaánebuú, ajw3le né εgbε εbw3nyé Es3w3. Ji ne ab33 makiénné Es3w3 ako ch3nch3 ne mando3 ayi f3 ako ayi awyaá uf33 uto choncho ne ákwaá áwuú lé ne Ji.

4

Muú aké akw3lege Kras genwá jii gekw3rege

¹ Dékaá nnó Kras age εfwyale né menyammye, ndere εlúmb3, enyú ntó bege ne gef3gé met33 ewé ji ab3 awya, dekpome mmye mangé ntó εfwyale ndere ji agene. Néndé muú aké agene εfwyale ji alyage gabo. ² Mb3gé ji apyége mb3 ndere abεlege fa mme apyεé sé unó bi ug33 akwaá met33, apyεé lé εbi Es3w3 akεlege. ³ Enyú déch33 nya gébé d33 mampye unó bi b33 abi alá p3 b33 Jus ápyéé. Gébé eyigé enyú dech33 mb3 gékwáné. Enyú deb3 déwyaá geboboge genwá, mmw3lé mámpyégé ubobo unó, déjyεé mapaá, denyuú mm33 mapyene enyú, dékwene eké manya, ne deb3 den3gé aló uka, unó bi Es3w3 ashyaá nnó muú apyεgé f3. ⁴ Ne b33 abi alá kágé Es3w3 alá ne demby3 ndere enyú dela dechome sé mbwa ne εbw3 né uboub3 unó bi εbw3 ápyéé. Getú eyigémb3, aj3gé mej33 mebomebo ne enyú. ⁵ Yémb3 εbw3 áténege nyε né mbe ushu Es3w3, muú ákpomé mmye mampa mpa b33 ako, abi ágbo3 ne abi álú abε, agaré ndere εbw3 ápye ne genwáge εbw3 fa mme. ⁶ Ge ula bí ab3 agare abya mel3mél3 yé mbaá b33 abi ágbo3 mb3. Es3w3 as3 me mpa bw3 nnó ágbo ndere yéndémuú ágbo3 fa mme. Agaré ntó εbw3 abya mel3mél3 yina nnó yé lé εbw3 ágbo3 né menyammye, mando3 bw3 áb3 genwáge eké Es3w3.

* **3:19** Elú wáwálé nnó: B33 abif3 áferé nnó mando3 yina átene mbaá makiénné Es3w3 ayi ályaá malu ut33 bw3, εla εp3 mb3 w3 elé ayi aló nchye, εp3f3 ayi b33. Ne mej33 b33 Grek gechuú eyigé na gekáge tene mbaá mando3 b33 abi ágbo3 me, aló nchye, yé aló.

Yéndémuú agbaré echye ewé Esòwò achye ji chánéné

⁷ Gébé eyigé yéndégenó fa mme gebyeé, géla kwókwólé. Getú eyigémbò gbarege mmye nyú débè peé nnó dékpome mmye manenemmye chánéné. ⁸ Ne menò genó ayi nkelege nnó enyú dépye alú nnó, bòge gejeé ne atè aḡme néndé gejeé gekwerege gabo gejamegejame. ⁹ Atè aḡme áchwógé né upú nyú, negé ebwó, déjógé fò nnó mechò ewé ewuú dḡ. ¹⁰ Esòwò awyaá ufḡ ufḡ echye, ne achyegé yéndémuú sé gefógé echye ewuú nnó agbaré chánéné. Ne ndere bḡ abi ágbárege echye ewé Esòwò achyee ebwó chánéné yéndémuú nyú ase gefógé echye ewuú ewémbò apoógé atè aḡme abifo. ¹¹ Yéndémuú ayi agarege mekomejḡ Esòwò, agarege lé mekomejḡ ayi atane mbaá Esòwò. Yéndémuú ayi apye genó eyi gepoge atè aḡme, apyegé ne utó bi Esòwò achyegé ji nnó bḡ áchyegé Esòwò ḡgò né yéndégenó eyi dépyee gétúgé genó eyi Jisḡ Kras apyee. ḡgò ne utó ube ne ji te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

Gegé efwyale ndere bḡ Esòwò

¹² Aḡme ba, abi gejeé, débégé fò ne dembyò gétúgé efwyale mesómesó ewé enyú dégené. Ewú echwḡ mbò lé nnó efwḡre matḡ enyú. Déferégé fò nnó lé genó eyi gela gebḡ fò mampye wó. ¹³ Bege lé ne nechóchḡ nnó enyú ntó dégene efwyale wye ndere Kras agené nnó débè ne nechóchḡ dḡ gébégé Kras akerege fa ne mme manleré uto bií ebi upwḡ amu. ¹⁴ Bḡ aké ajógé depò debo ne enyú gétúgé enyú delu aḡkwale Jisḡ Kras, bege lé ne metḡ megómego néndé ewémbò elere nnó Mendó Esòwò ewé epwḡ amu elú ne enyú. ¹⁵ Yémbò ekágé muú nyú agene efwyale gétúgé awane bḡ, yé nnó alú menjó, yé nnó apye depò debodebo ne yé nnó akpene né depò etí dela pḡ fò etií. ¹⁶ Mbógé muú nyú aké agene efwyale gétúgé alu menkwale Kras, ekágé abe ne mekpò unḡ. Atamege lé Esòwò gétúgé bḡ akuú ji nnó, “Muú Kras.”

¹⁷ Néndé gébé gekwone eyigé Esòwò apane mpa. Mpa yina alḡ ne bḡ ula gepu bií. Ne mbógé nnó Esòwò alḡ mpa ne esé, ebyennó ebálege nye mmye ne bḡ abi álá wuú fò abya melóméló ayi atané mbaá

Esòwò. ¹⁸ Wye ndere ásámé né muú ḡwe Esòwò nnó, “Mbógé nnó epḡfḡ kókógé nnó bḡ abi álú cho né mbe ushu Esòwò átane né efwyale gabo, ebéé mbò nye nnó ne bḡ abi álá kelegé manwú mekomejḡ Esòwò ne bḡ abi ápyee gabo?” ¹⁹ Ne getú eyigémbò, bḡ abi ágene efwyale ndere Esòwò ajḡ nnó ebe ájye wye mbe mampyegé galógálḡ ne atè. Wye né meti ewémbò, áchyegé gemege ebwḡ mbaá Esòwò muú akwye ebwḡ. Ji anyégémeno mampye genó, apyee geji.

5

Majyee mbaá ákpakpa melò ne njeé usa né echomele bḡ Esòwò

¹ Nkelege manchye enyú majyee ndere ákpakpa ábée né echomele bḡ Esòwò. Me nlú nte muú kpaá ndere enyú ne muú ayi akpane ame agene ndere Kras agené efwyale agboó. Me ntó nlú muú ama ayi Esòwò achyegé nye ji utó Kras, ebi ji apye nye bḡ áge. ² Pège bḡ abi Esòwò áfyee enyú né amú chánéné. Ebwḡ alú eké magḡme Esòwò. Dépegé fò ebwḡ ndere bḡ abi ákpeage ebwḡ kpeage. Pégé ebwḡ ndere bḡ abi awyaá metḡ mampye utḡ bwḡ. Dépyegé fò ndere bḡ abi awyaá mmwolé mamboge nsa. Pège lé ndere bḡ abi abḡ gejií mampye utḡ ebwḡ. ³ Dénmerégé fò bḡ abi Esòwò áfyee né amu nyú mekpó mme. Lerege lé ebwḡ gepò eyigé ebwḡ ákage mankwale. ⁴ Déke depyembò, gébégé Kras muú alú eké mfwa ámbamé magḡme achwage, apyee nye débò ḡgò ndere nsa ne ḡgò yina agboó fò gelu.

⁵ Enyú njeé usa ne ansò andeé, wyembò ntó ne ebḡ mambé ne enyú. Nógé ákpakpa nyú né machomele bḡ Esòwò ne shulege mmye nyú mme mbaá atè aḡme. Pyégé gepò eyigé na geba enyú mmye yéndégébé néndé asá né mmu ḡwe Esòwò nnó, “Esòwò áshyá yéndégenó eyigé bḡ abi ábwége mmye ákelege mampye yémbò, alerege galógálḡ wuú mbaá bḡ abi ashulege mmye ebwḡ mme.” ⁶ Ndere elúmbò, shulege mmye nyú mme né mbe ushu Esòwò muú awyaá utó bi upwḡ amu, nnó gébé jií gekwonege abwéé enyú dékwò ḡgò. ⁷ Yéndégenó eyi gechyegé enyú efwyale fyegé geji né amu Esòwò néndé, ji atee enyú yéndégébé.

⁸ Gbarege mmye nyú chájéné, dekpome mmye. Danchomeló muú mawame enyú, akene mbò agyage meno fuú eké genyanya eyi geweége, akélege muú ayi ji anyeé. ⁹ Tenege ukòbò ne ji, fyége wye lé metò ne Esòwò dépérégè uka mme. Kaáge nnó élé wye géfógé efwyale ewéna ne aḡme nyú né mme meko ágéne. ¹⁰ Efwyale ewé enyú dégene nye ebé lé né mboó gébé ne efwyale ewémbò ebyegé Esòwò jimbòó apyeé enyú dékere né amu enyú déténe ne apyeé enyú débò eshye. Ne ji Esòwò muú alerege bòó galógáló matimati ne akuú enyú nnó dechome mmye ne Kras nnó debò ḡgò wuú ayi alá abyéé fò. ¹¹ Uto uko úlú ne ji te kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame

¹² Menme se Silas ne apó me nsamé maá mboó ḡwe yina. Ji alú muú ayi nḡere metò ne ji. Nsá enyú ukeke unó bina nnó nfyéé enyú eshye ne nnó ngare enyú nnó unó bimbo ne úlú galógáló Esòwò ayi wáwálé. Tenege ne eshye né unó bina.

¹³ Bòó echomele Esòwò né Babilon abi Esòwò ajya ntó, alóó enyú matame. Makòs maá wa né egbe ewé Esòwò alóó ntó enyú matame. ¹⁴ Támegege ate aḡme ne gejeé ndere bòó Esòwò. Nḡenemmye nnó nesò né Esòwò nebe ne enyú ako abi dechome mmye ne Kras.

Ἡ ἡμεῖς ἀγι ἀγβέε ἡμεῖς ἐπρά εἶ Pita ásamé

Matame

¹ Me Simun Pita, maá defwe Jis̄s Kras ne nsame ἡμεῖς yina. Me nlu ntó ἡγβά wuú.

Nsame ἡμεῖς yina eta b̄ó abi ágene meti áfyéé met̄ó ne Ἐσω̄ω wyε ndere esé.

Elé gétúgέ Ἐσω̄ω ne Mempoó esé Jis̄s Kras apyéé genó eyi gelú cho ne enyú ntó dégene meti défyéé met̄ó ne Ἐσω̄ω. Ne genó eyi gelú né mmu met̄ó ewéna ewé esé ako défyéé ne Ἐσω̄ω geló kpaá gep̄ω amu.

² Nnenemmye nnó Ἐσω̄ω alere enyú galógáló gejamégejamé ne nnó apye enyú débε ne nes̄o d̄ó ndere dekage ji chanéné, ji ne Jis̄s Kras Ata ese.

Bége ne gep̄o eyi gelerege nnó Ἐσω̄ω akú ne ajya enyú

³ Uto bíí, nkane Ἐσω̄ω, upye esé déb̄ó unó uko bi déb̄ó mambε ne ubi, nnó débε débelege gep̄ogé sé eké eyigé Ἐσω̄ω. Esé déb̄ó unó bina ndere dékagé ji muú akuú esé nnó deb̄ó ntó ἡγ̄o ne galógáló ayi ji awyaá. ⁴ Elé né meti ewéna ne Ἐσω̄ω achyéé esé unó ul̄úll̄o ebi upw̄ó amu ebi ji ányémeno nnó achyεge, apye esé debo délyaá mmwólé unó mme ebi uch̄ó gep̄oge b̄ó, deb̄o ntó gef̄ogé gep̄o eyigé ji awyaá nkane Ἐσω̄ω.

⁵ Gétúgέ unó bina uko ebi Ἐσω̄ω apye eta ese, mmyεge ne eshye débεé ne gep̄o gelógéló ndere enyú défyéé met̄ó ne Ἐσω̄ω. Ndere débεé ne gep̄o gelógéló, kaáge Ἐσω̄ω, ⁶ ndere dékage Ἐσω̄ω, bege ne mmye megbarege, ndere débεé ne mmye megbarege, bege ne met̄ó mekoge, ndere débεé ne met̄ó mekoge, bege ne gep̄oge Ἐσω̄ω. ⁷ Ndere débεé ne gep̄o eyigé Ἐσω̄ω akεlege, b̄oge gejeé ne ate ἡμε, ndere déb̄ó gejeé ne ate ἡμε b̄oge gejeé ne b̄o ako. ⁸ Ge uf̄ó unó bi enyú déb̄ó mampyεgé na, mb̄ogé déké dépyéé ubi gejamegejame, dékagé nye Ata sé Jis̄s Kras né gef̄ó eyi gepyéé enyú dépyéé unó ul̄úll̄o ne unó bi utanegé meti. ⁹ Ne muú ayi álá pyéé f̄ó unó bina, alú eké muú ayi ame atanege ji, ye eké

muú ame nónómé, ne ajií me nte nnó Ἐσω̄ω ab̄o ashw̄one me ukwenegé gabo ayi ji ab̄o apye.

¹⁰ Ndere elúmb̄o, ἡμε ba, kpagé gechyéé d̄ó mampyεge genó eyi gelerege nnó Ἐσω̄ω akuú enyú ne ajya enyú nnó debε b̄ó bíí wáwálé. Deké dépyεmb̄o, dékwené f̄ó né gabo. ¹¹ Ne Ἐσω̄ω asele nye enyú amu apeá nnó dékpe né gefwa eyigé Ata sé Jis̄s Kras Mewené gemége sé ágbárege te kwyakwya ne kwyakwya.

¹² Ndere elúmb̄o, me nkaá nnó enyú dékaá me unó bina, ne détene ne eshye né wáwálé ayi enyú déwyaá, yémb̄o me nkεlege nnó mma ntege enyú ubi yéndégébé. ¹³ Me mfere nnó elú galógáló nnó téé ndere me nlú mebe, mfyéé enyú eshye detege unó bina. ¹⁴ Néndé Ata sé Jis̄s Kras apyéé me nkaá chánéné nnó elá gachyéé ngbo. ¹⁵ Ne mmyéé ntó ne eshye mampye nnó gébége me nlyagé mme yiná enyú detege wyε unó bina.

Pita jimb̄ó akpa ame age ἡγ̄o ayi Jis̄s awyaá

¹⁶ Gébége esé dégaré enyú gekpekre utó bi Ata se Jis̄s Kras áleré ne manchw̄ó ayi ji amagé chw̄ó nye, dese f̄ó b̄o abya abi b̄ó akwyεgé ágaregé ne dégaré enyú w̄ó. Esé amb̄ó dékpa ame ese dégé ἡγ̄o wuú ayi apw̄ó amu. ¹⁷ Gébége ji asélé enógé ne ἡγ̄o mbaá Ἐσω̄ω muú alu nte, meko atane né melu Anyátá ἡγ̄o Muú Apw̄ó amu aké, “Gé maá wa ayi mb̄ó gejeé ne ji na, met̄ó εγ̄ó me ne ji d̄ó.” ¹⁸ Esé amb̄ó déwú meko yina ayi átané né mfaánebuú gébége delú ne ji né mekwε ukpea.

¹⁹ Getú eyigémb̄o, esé dékame ne met̄ó ese meko nnó mekomej̄ó ayi b̄ó Ekpáve Ἐσω̄ω ágare alu wáwálé. Ne enyú ntó fyεgé mekpo chánéné né genó eyigé ebw̄ó ásame. Unó bi ebw̄ó aj̄ó ulú eké mewε ewé ege nege né mbaá ayi alu gemuagemua kpaá te bíí bi mb̄o uyyage, ne membe gejejege bíí muú alú Kras, apye nye mewε wuú ege ne mmu mat̄ó nyú. ²⁰ Men̄o genó alu nnó enyú deb̄o mankaá chánéné nnó, yé genó eyigé b̄ó ekpave Ἐσω̄ω ásame né mmu ἡμε Ἐσω̄ω, eyigé áferé né mmu mat̄ó ebw̄ó ne ásamé gep̄ó. ²¹ Néndé yé mekomej̄ó ayi b̄ó

εκπάvé ágaré né utó bi εbwó apó. Elé Mendooó Ukpéa ne εpyéé bós ágare mekomejóó ayi átanége mbaá Εσωω.

2

Sege gébé ne anlere gebyo

1 Nya mbembe bós εκπάvé Εσωω abi gebyo alu ntó, wyembó ntó ne anlere abi ábyage gebyó abeé nye né geluage nyú. Achwágé, ásele nye défyá, álerege unó bi ulú gebyó ebi uchóo enyu makpo, kpaá te áshyá nye Ata muú ánámé gemége εbwó. Ndere ápyembó, εbwó ambós ákuu negbó ηware né gemége εbwó. 2 Ne gejamégé bós ákwólege nye depóre manané etiré anléré bimbo ápyeé. Ne gétúgé unó bi εbwó apye, bós ájógé nye mejóó mebomebo átome ne meti ewé elú wáwálé mankwóle Εσωω. 3 Ne εbwó ásele nye abyá gebyo ányua enyú déchyεge εbwó unó gétúgé áwyaá mmwólé mambó gejame unó. Yémbó Εσωω asó me mpa bwó te gachií ne ji muú awane nye εbwó, geja gekpene fó ji né amε.

4 Tége nnó Εσωω ályaa nya fós makiénné jíí ayi ápyeé gabo ájye detú wó, awe áji ne bó ηkράκονε afye áji né mmu empinya gemua né mmu ntoné mewε, ágilé bíí bi ji apáne mpa bwó. 5 Εσωω ntó alyaa fós bós abi nya mbembe ájye detú wó, ji apye nya ηgbannyi áshwa abi álá nógé Εσωω ako, εκose Nowa muú agarege genó eyi gelú cho ne apome ne bós abifós makpo akene ama. 6 Ata Εσωω ntó asó nya ntó maló Sodom ne Gomóra álá matwómatwó manlere nnó εbwó alu gyéé né gabo ayi εbwó ápye. Ji apyembó nnó alere bós genó eyi gepye nye ne bós abi álá ánógé ji. 7 Yémbó ji awené nya gemεge Lot né meló Sodom gétúgé Lot alu nya muú ayi alu cho né mbε ushu wuú. Ne metós εγós nya fós ji bógebógé gétúgé ubobo unó bi bós abi álá belégé mabe Εσωω ápyeé. 8 Ndere Lot muú alu cho né mbε ushu Εσωω, ajwólege ne bós Sodom, agéne unó ubobo ebi εbwó ápyeé yéndé bíí, metós εγós fós ji bógebógé. 9 Unó bina uko ebi Εσωω apyeé ulere nnó ji akage ndere ji apógé bós abi ánógé ji né gébége mmuameno. Ne akage ntó ndere abelege bós abi álá pyeé fós genó eyi gelu cho né mbε ushu wuú kpaá te bíí ebi ji apane nye mpa bwó. 10 Cháchá

ne bós abi ápyeé ubobo unó bi menyammyε bwó ákelege ebi uchóó gepóge bwó ne ábyaa bós kpakpa.

Anlere gebyo bina, ánea matós, awyaá neña ne apo ne εfós mánjós mejóó mebomebo átómé ne utó bi ákpakpa né mfaánebuú. 11 Yé makiénné Εσωω ayi awyaá utó ne εshye apwós utó bina né mfaá, álu dantene yé bíí uma né mbε ushu Ata Εσωω áchógé εbwó mabó. 12 Yémbó, bós bina álu bós abi ájógé mejóó mebomebo átome ne depó etiré εbwó álá kage ula. Εbwó álu eké menyá mewaá eyí épyé unó ndere menyammyε bwó akεlege. Εσωω akwyéé eji nnó ápye éji áwá. Ne ndere áwáne menyá, mbónto ne áwáne nye bós bina gétúgé gabo εbwó. 13 Nsa bwó abeé nye lé ubalá ebí εbwó apyeé bós abifó áwuú. Εbwó aké apye genó eyigé menyammyε εbwó ákelege, ye εβε né bíí gbós matós ágós εbwó. Εbwó alu eké upa ne upwyapwyane unó bi uchyεge mekpo unós né geluage nyú, néndé gébége déké dényε menyéé né epaá ne εbwó chonchó anyeé lé genwáge bwó. 14 Εbwó akage gé fós mendée ayi álá teé fós mechó ubεle. Akεlege fós manlyaa gabo mampyεge. Anyua bós abi matós bwó álá bené né depóre Εσωω wó, ápye gabo. Alú bós abi ákage ndere apyeé ne abó genó eyigé εbwó ákelege. Ne εbwó alu bós abi Εσωω apye nye εbwó ágé εfwyale. 15 Εbwó ályaa meti ewé elú cho áno mewaá, akwólé gepóge Balam maá Bua. Ji agboó nya mambóge nsa né gabo ayi ji apyeé. 16 Yémbó Εσωω ashule ji ndo né gabo ayi ji apyeé. Apye géjuná jíí gejóó mejóó eké mekwaá. Gejógé mbó Balam muú εκpave Εσωω yimbó alyaa mampyεgé mechó ewé eké muú ayi mekpo εla ekwane ji wó.

17 Bós bina álú eké ambu nnyi ayi áwame, ne álú ntó eké geko eyigé mbyo ákpáne. Ne melu ujwóle ewé Εσωω akwyéé egile εbwó élé empinya gemua. 18 Εbwó ájógé depó kpakpa etiré dela depó ne mekpo ne ula, ápye bós ákpene né gabo, ne ásele depóre ubεle ányua bós abi ámuame mafaá mbwa ne abi ápye gabo, ákerege meso né gabo ayi εbwó ábó ápyeé. 19 Εbwó ágarege bós nnó mbóge aké ápye yéndégenó eyi gejige εbwó metós, yéé genó gefó eyi gepye εbwó gepó. Yémbó meti epó ewé εbwó

ambó akage lyaá gabo mampyege, néndé muú ake apye genó gebogebo eyigé jimboó alá kaágé lyaá, alu mefwε mbaá genó eyigémbó. ²⁰ Mbógé bóó ábó ábó me ályaá mampyege ubobo unó bi úlú fa mme gétúgé ákaá Ata se Jisós Kras Mewené gemége sé, ne unó bimbo umágé bó ebwó deba, alá kágé lyaá sé ubi, ebyennó ebóó nye ne ebwó kpaá epwó ndere ebó elú mbembe. ²¹ Ebó elú galógál nno ebwó akage yé meti ewé muú abe cho né mbe ushu Esowó, epwó nno ákaá ewú ne alyaá mankwólé mabe ayi Esowó achyεé ebwó. ²² Genó eyigé ebwó apyεé mbó gelú wye eké nekane mejóó enina aké, “Mammye awó dewó ama akere anye. Ashwóné mekwende ama akere abulé mmye né utwótá.”

3

Ata Jisós akerege nye meso

¹ Anme ba, gégé ηwe ayi apye ηwe épea eyi me nsame eta nyú na. Me nsa enyú bó ηwe bina nno mpye mató nyú átege unó bi úlú cho. ² Me nkelege enyú detege unó bi bóó ekpavé Esowó ajóó me te gachií nno upye nye, ne tege ntó mabe ayi Ata se Jisós Kras ne Menchyé genwá, achyε ángbá bíí nno agarege enyú.

³ Genóge mbe eyigé enyú debóó mankaá gelú nno, né kwyakwya gébé bóó abi ájwyage enyú né genó eyigé défyεé metóó wyeé áchwóó nye. Ajwyaáge nye enyú, ne ákwólege lé unó bi upye matóó ágóó ebwó. ⁴ Ajógé nye aké, “Ata nyú, anyémeno nno achwóó, ji ale?” Te amu ante sé ágboó, yéndégenó gelú wye ndere geji gebó gelú me te gébége Esowó akwye mme. ⁵ Nderé ápyεé mbó, ákelege fó mante nno Esowó ase nya meko wuú akwye mfaánebuú ne mme, apye mme atané né mmu manaá. Ne gébége ji akwyege mme, ase ntó lé manaá ne apye utóó wye. ⁶ Ne Esowó ase nya ntó lé manaá mi na ne apye ηgbannyi ashwane bóó abi nya. ⁷ Wye mekomejóó áwú ne Esowó asele ábelé mfaá ne mme nno áso né mewε. Esowó abelé bi nno ube kpaá te bíí bi ji asó nye mpa bóó ako, aníí mbwe bóó abi alá akágé ji.

⁸ Yémbó anme ba, ékágé déjinte genó eyigé na. Né mbe ushu Ata, bíí uma úlú

éké anme dele, ne anme dele alú eké bíí uma. ⁹ Ata apó fó jóó mampye unó bi ji anyémeno nno apye ndere bóó abifo áferege nno Ji alú. Ji akoge lé metóó gétúgé nyú néndé akelege fó nno yé muú fó ama ano mme detu. Yémbó akelege lé nno yéndémuú akwore metóó wuú alyaá gabo.

¹⁰ Ne bíí bi Ata achwóó, uchwóó nye mbelepo eke menjo. Mfaánebuú alome nye ne eshye, anomese. Ne mewε esóó nye yéndégenó eyigé gelú né mfaánebuú. Mme ne yéndégenó eyi gelú wye gesage nye.

¹¹ Te mbaá unó bina uchóge nye gefóó eyi, ndé ufóó bóó abi enyú débéé nye? Enyú debo mambele genwáge nyú pópó, depyεge unó bi Esowó akelege, ¹² ndere dégile nno bíí Esowó uchwóó myεge nno uchwóó wáwa. Bíí bimbo ubéé nye ebi mewε esóó ne echóó nyé mfaánebuú mekomeko, ne yéndégenó eyi gelú né mfaánebuú genyuage nye gétúgé mbaá ásoóge dóó. ¹³ Yémbó ese bóó Esowó degile mfaánebuú ayi meke ne mme ayi meke nno achwóó ndere Esowó anyémeno. Ne bóó abi abéé wyeé apye nye lé unó bi úlú cho.

¹⁴ Anme ba, ndere elúmbó, te mbaá enyú degile nno unó bina upye, myεge ne eshye nno ji abané enyú pópó. Débége fó ne deba mmye. Bége nesó ne ji. ¹⁵ Kaáge nno metóó ewé Ata akoge manchwó, elú lé nno ji achyεé bóó gébé apye ji afere ebwó né efwyale gabo. Mbóntó ne meηme sé Pól abó asame agare enyú né dennga etiré Esowó achyεé ji. ¹⁶ Ji ajóó depó etiré na né bó ηwe abi ji asame ako. Depó etiré fó né mmu bó ηwe bíí déjwerege mankaá. Déti ne bóó abi alá kágé ye genó ne bóó abi alá bené né depore Esowó wó, ábwólege amu ne deti, ágáregé fó genó eyi gelú chó. Wye ndere apye ne maló ηwe ayifó né mmu ηwe Esowó. Ndere ebwó ápyεmbó áwane mbó élé gemεge bwó.

¹⁷ Anme ba, ndere debóó me mbe dékaá unó bina sage gébé nno ekágé bóó abi alá belege mabe Esowó aja enyú dékpe né gabo ayi ebwó apyεé débóó gepwa né metóó ewé défyεé ne Esowó. ¹⁸ Yémbó, choge wye mbe mampyege nno Ata se Jisós Kras Mewené gemége sé alerege enyú galógál ne gejeé jíí gejamegejame, apye enyú dewene ndere

dékágé ji chánéné. Nnemye nnó ngo
abe ne ji nana ne té kwyakwya ne kwyak-
wya. Amen

N̄wε mbε ayi Jɔn ásamé

Mekomejɔ́ ayi achyεge genwá

¹ N̄wε yina átome ne genó fɔ eyi gebo gelú me te nyá gemεge nnó εσωω akwyéé mme yina. Εsé déwú geji, déγε geji ne amε, déchεre geji, ne déta geji ne amu sé. Genó eyigémbɔ élé mekomejɔ́ ayi achyεgé genwá. Ji ne εsé désame eta nyú. ² Εσωω apye ji ayi alu genwá abwólé mekwaá, εsé déγε ji ne amε. Ne dégarεge abya ayi atome ne ji ayi achyεge genwá eyi gélágé byé. Ji abɔ alu ne Nte ne nana délé déγε ji. ³ Ji ayi εsé déγε ne déwuú ntó unó bi ji ajɔ ne dégarεge enyú nnó enyú ntó décho mbwa ne εsé dépyεge unó chóncho. Deké dépyεmbɔ déchome mbwa ne Nte ne Maá wuú Jisɔs Kras. ⁴ Εsé désame enyú unó bina nnó εsé ako deβε ne gejamégé nechóchó eninėjame nepwɔ́ amu.

Εσωω alu gengbɔ

⁵ Ge abya ayi εsé dewuú eta wuú ne dégarεge enyú, nnó εσωω alú gengbɔ, gemua gepɔ ne ji cháchá. ⁶ Mbɔgé εsé déjɔgé nnó décho mbwa ne ji, ne déké dépyε wyε depɔ eké bɔ́ abí álú né mmu gemua ebyennó debyɔge gebyɔ. Ne dekwεlege fɔ genó eyi gelú wáwálé. ⁷ Yémbɔ mbɔgé εsé déké dépyε depɔ eké bɔ́ abí álú né gengbɔ, wyε ndere εσωω alú, ebyennó εsé décho mbwa ne ate ne manó Maá wuú Jisɔs mashwonege εsé né yéndé gabo ayi dépyεé.

⁸ Mbɔgé εsé déjɔgé nnó gabo ápó εsé mmyε, débwólége élé gemεge sé, ne wáwálé εσωω ápó εsé ne metɔ́. ⁹ Yémbɔ mbɔgé εsé deshuge eku mbaá εσωω, né gabo ayi depyεé ji apye genó eyi gelú chó ne dekage líí mmyε ne ji nnó ji ajigé nye nte gabo ayi εsé dépyεé, ashwone εsé né yéndégenó eyi dépyεé eyi gela gepó cho né mbε ushu wuú. ¹⁰ Ne mbɔgé εsé déjɔge nnó dépyε fɔ gabo wɔ́, ebyennó déké εσωω alu muú gebyɔ. Ne mekomejɔ́ wuú ápó εsé né matɔ́.

2

Kras alu muú genga sé

¹ Baá ba abi gejeé, me nsame unó bina eta nyú nnó ékágé enyú dépyε gabo. Yémbɔ mbɔgé muú apyεgé gabo, ese déwyaá muú genga ayi agame εsé né mbε ushu nte se εσωω. Muú yimbɔ élé Jisɔs Kras muú alu cho né mbε ushu εσωω. ² Elé Kras jimɔ́ ne εσωω asele ndere ηme gepε nnó ajinte gabo sé. Yémbɔ epófɔ gabo awe sé jiji. Elu ntó gétúgé gabo bɔ́ mme meko.

³ Mbɔge εsé déké depyεé genó eyigé εσωω ajɔ́, εwémbɔ ne elerége nnó dékaá ji wáwálé. ⁴ Muú ayi ajɔ́gé nnó ji ákaá εσωω ne álá apyεé fɔ yéndégenó eyigé εσωω ajɔ́ alu muú gebyɔ ne wáwálé ápó ji né metɔ́. ⁵ Yémbɔ, mbɔgé muú aké abelege mekomejɔ́ εσωω, ebyennó gejeé eyigé ji abɔ́ gekwané ndere εσωω akεlege. Ge genó eyi gepyε ne εsé dékaá nnó décho mmyε ne εσωω mbɔ. ⁶ Muu ayi ajɔ́gé nnó ji acho mmyε ne εσωω abɔ́ mankwεle ntó gekágé nekene Jisɔs.

Gekwenege εβε εbwólé εβε meke

⁷ Ajeé ba abi gejeé, Eβε ewé me nsame mbɔ eta nyú na, epófɔ εβε ewe meke. Elé gekwenege εβε ewé enyú déwuú me te gébé eyigé enyú défyεé metɔ́ ne Jisɔs. Ne gekwenege εβε ewémbɔ élé mekomejɔ́ ayi enyú débɔ́ me mbε déwuú. ⁸ Yémbɔ mmage chyεé enyú εβε ewéna eké ewé meke. Genwage Kras ne eyigé nyú ntó geleré wáwálé genó eyigé εβε ewéna elú, néndé gemua gélégé byε ne gengbɔ eyigé wáwálé gégéné me.

⁹ Muú ayi ajɔ́gé nnó ji alu né gengbɔ ne aké apaá nte menme wuú alu né mmu gemua eyi ji abɔ́ alú wyε. ¹⁰ Mbɔgé muú aké abɔ́ gejeé ne nte menme wuú alu né gengbɔ. Ne ye genó gepɔ né genwá jíí eyi gekágé te ji apyε gabo. ¹¹ Yémbɔ muú ayi apaá nte menme wuú alu eké muu ayi alu né mmu gemua, akene né mmu gemua. Ji akágé fɔ mbaá ayi ji ajyεé néndé gemua gegilé ji amε.

Déɔgé fɔ gejeé ne unó mme

¹² Baá ba abi gejeé, me nsame enyú unó bina neéndé εσωω ajíí me nte gabo nyú gétúgé genó eyi Kras apyεé. ¹³ Akpakpa

ba, me nsame enyú unó bina, néndé enyú dekaá ji ayi abo alu mé te nyá gemεge nno akwye yende genó. Njye usa, me nsame ntó enyú unó bina néndé enyú démmye dépwō mfwa aló nchye. ¹⁴ Baá ba abi gejeé, nsame enyú unó bina néndé enyú dékaá ji ayi alu Nte. Antε ba me nsamé unó bina εta nyú néndé enyú dékaá ji ayi abo alú me te nyá gemεge nno akwye yéndégenó. Njye usa, nsame enyú unó bina néndé enyú détoó né dépwōré εσωω, ne mekomejōó εσωω alu né mmu matōó enyú. Ne démmye dépwō ntó mfwa aló nchye.

¹⁵ Ndere elúmbō, ekágé enyú debo gejeé ne gépwage mme yina, ye εbe lé unó mme débōge fō gejeé ne ubi. Mbōgé muú abōgé gejeé ne gepōge mme yina, ebyennó ji abōó fō gejeé ne Nte wó, ¹⁶ nénde yéndégenó eyi gelu fa mme ndere unó bi menyammye mekwaa ákelege, εbi bōó afye ame wye ne ákelege nno abōó, ne εbi upyεé bōó ábwεge mmye gétúgé ubi, unó bina uko útánégé fō mbaá Nte sé εσωω, útánege lé fa mme. ¹⁷ Mme yina abyεé. Yéndé genó jíí eyi bōó afye ame wye mambō gebye ntó, yémbō yéndémuú ayi apye genó eyigé εσωω akεlege abε te kwyakwya.

Muú ayi atené ukōlo ne Kras achwō me

¹⁸ Baá ba abi gejee, gébé eyigé mmena ábyεé gela kwókwólé. Tege nno ábō me mbe ágaré enyú nno muú ayi atené ukōlo ne Kras achwō nyε. Ne bōó abi álú eké ji áchwō me gejame. Ndere elúmbō, εsé dékaá nno gébé eyigé mme ábyεé gela kwókwólé. ¹⁹ Bōó bimbō áfa mbwa ne εsé. Ebwō ápó fō bōó se. Mbōgé εbwō abε bōó sé wáwálé, mbō alu mbwa ama ne εsé. Manlyáá ayi εbwō ályáá εsé álere nno εbwō ápó fō bōó εsé.

²⁰ Yémbō enyú dépwō fō nkane εbwō, néndé Kras muú ukpea afané enyú Mendoó Ukpea né mmye ne enyú ako dékaá genó eyi gelú wáwálé. ²¹ Ula bi me nsame enyú unó bina, epófō nno enyú dékagé fō genó eyi gelú wáwálé. Me nsame enyú unó bina gétúgé enyú dékaá geji. Ne dékaá ntó nno yéndégenó eyi gelú gebyō gétange fō né eyi gelú wáwálé.

²² Né mechō εwéna, ndemuú alu muú gebyō? Elé muú ayi ashyaá nno Jisōs apó fō Muú yi εσωω akweré ji elá gefwa.

Gefōgé muú yina ne alu muú ayi atené ukōlo ne Kras. Ji ne ashyaá Nte ne Maá wuu. ²³ Néndé yéndémuú ayi ashyaá Maá εσωω ebyennó ákágé fō Nte wuu. Muú ayi akamege nno Jisōs alú Maá εσωω ebyennó akage Nte wuu.

²⁴ Ndere elúmbō, gōgé unó bi enyú déwuú té ula ulō ubε né matōó nyu. Mbōgé unó bi enyú dewuú te ula ulō ubεge enyú né metōó, décho wye mmye ne Maá ne Nte wuu ntó.

²⁵ Ne genó eyigé ji anyémēno nno achyεge εsé, genó eyigémbō élé genwá eyi gélagé byé.

²⁶ Me nsame unó bina εta nyú ntome ne bōó abi ábwōlege enyú nno délyáá genó eyi gelú wáwálé. ²⁷ Kágé nno Mendoó Ukpea εwé Kras afané enyú né mmye elú me ne enyú, enyú deboó sé mankεle muú ayi cha nno alerege enyú wó néndé mendoó wuu εwémbō elerege me enyú yéndégenó. Ne unó bi εwú elerege enyú ulú wáwálé gebyō gepó wyeé. Ndere εwú elerege enyú choge wye mmye ne Kras. ²⁸ Baá gejeé ba, choge wye mmye ne Ji. Dépyεge mbō, εsé ako débéé fō ne efō metōó ne mekpo unōó εgbarege fō εsé deja mmye meso né bíí εbi ji akerege meso. ²⁹ Te mbaa dékaá nno Jisōs alú cho né mbe ushu εσωω, dékage kaá ntó nno yéndémuú ayi apye genó eyi gelú cho ala Maá εσωω.

3

Esé delú baá εσωω

¹ Pεge yé gejamégé gejeé eyigé Nte sé εσωω abōó ne εse. Getuge gejee eyige na, ji akuú εsé nno baá bíí. Mbō ne εsé delú ntó. Ula bi bōó mme álá akaá fō nno εsé delú baá εσωω, ulú nno εbwō ákágé fō ji. ² Anme ba abi gejee εsé delú nana baá εσωω. Ne genó eyi debo mankaá gelú nno εσωω alu danpye εsé dekaá ndere débéé nyε meso gébé. Yémbō dekaá nno gébégé Kras akerege fa mme εsé débéé nyε wye eké ji, néndé dégene nyε ndere ji alu. ³ Yéndémuú ayi ánerēge metōó nno ji abεé nyε eké Kras, abō mambεlege genwá jíí pópó ndere eyigé Kras gelu.

⁴ Yéndémuú ayi apyεé gabo akwene mbō lé εbe εσωω néndé gabo mampyεge élé mankwene mabe εσωω. ⁵ Enyú dékaá nno Kras achwō fa mme nno afere εsé gabo né mmye. Ne yé gabo fō apó ji mmye chá chá.

6 Ndere elúmbò, yéndémuú ayi áchomé mmye ne Kras amage pye sé gabo. Ne yéndémuú ayi apyee wye gabo, alu danɣe yé Kras, ne ákaá fò yé ji wó.

7 Baá gejeé ba, dékamege fò muú fò abwólé enyú. Yéndémuú ayi apyee wye genó eyi gelu cho alu cho né mbe ushu Esòwò, wye ndere Kras alu cho né mbe ushu wuú.

8 Yémbò yéndémuú ayi apyee wye gabo pyeé, alu muú danchòmeló néndé danchòmeló ne aló ula mampye gabo. Gétú eyigémbò ne Maá Esòwò achwó fa mme nnó áchò utó danchòmeló.

9 Yéndémuú ayi alaá maá Esòwò apyee sé wye gabo pye, néndé ji awyaá gepògé Esòwò. Ji akágé pye sé gabo néndé, ji alaá maá Esòwò. 10 Genó eyi gelerege bòó abi alu baá Esòwò ne abi alu baá danchòmeló gelú nnó, bòó abi alá apyee fò genó eyi gelu cho né mbe ushu Esòwò yé ebe elé gejeé alá abóó fò ne ate aɣme, ápó fò baá Esòwò.

Mekomejòó Esòwò aké débògé gejeé ne ate

11 Mekomejòó ayi enyú déwuú me te ula uló alu nnó esé débògé gejeé ne ate.

12 Ékágé esé debe eké Ken. Ji alu maá danchòmeló. Ji awá meɣmo wuú. Ulannó ji awáne meɣmo wuú? Awá ji néndé unó bi Ken jimbòó apyee úlú nchyenchyee ne ebi meɣme wuú apyee úlú cho.

13 Baá gejeé ba, ékágé enyú dela mano mekpò fuú mbògé bòó mme aké apaá enyú.

14 Esé dékaá nnó détane né amu negbo dékpe né mmu geɣwá. Dékaá mbò néndé esé debò gejeé ne ate aɣme. Muú ayi alá abóó fò gejeé ne nte meɣme wó alu né amu negbo. 15 Muú aké apaá nte meɣme wuú, ebyennó alu mewané bòó. Ne dékaá nnó muú ayi awané bòó alú dambò geɣwá eyi gélágé byé. 16 Genó eyi gepye esé dékágé genó eyi gejeé gelú, gelu nnó Kras achye geɣwá jíi agbo gétúgé se. Ne mbòntó ne esé débòó manchyeé geɣwáge sé, yé ebe lé mangbo gétúgé ate aɣme. 17 Ne mbògé muú abegé ne gefwa ne agegé nte meɣme ayi alu mbya, alá agé meshwe apoó ji wó, epyembò nnó ne ji agaré aké ji agboó ne Esòwò?

18 Baá gejeé ba, ékágé déjògé lé mejòó meno ewú ewú nnó debò gejeé ne ate. Délérégé gejeé eyi wáwálé ne ate né mbaá unó bi dépyeé.

19 Deké debòó gejeé ne ate, mbò ne dékágé nnó détene né eɣbe ewé wáwálé. Ne ewéna epye matóó abeé esé mmu pere gébégé détenege né mbe ushu Esòwò,

20 yéndégébe eyi matóó sé ágarege nnó dépye gye, néndé débò mankaá nnó Esòwò aɣea apwò yéndégenó eyi matóó ágarege esé ne ji akágé yéndégenó.

21 Ajeé ba abi gejeé, ndere elúmbò mbògé matóó sé alá agaré esé nnó dépye gye wó, débée fò ne efò metóó mantene né mbe ushu Esòwò. 22 Ne dékágé jíi yéndégenó ji achyege esé néndé esé débelege mabe jíi ne dépye ntó unó bi ugóó ji metóó.

23 Ne ebe ewé jíi achyeé esé elú nnó défyee metóó ne maá wuú Jisòs Kras ne nnó debò gejeé ne ate wye ndere ji agare esé nnó dépyege. 24 Bòó ako abi abelege mabe Esòwò, áchomé wye mmye ne ji ne ji ntó achome mmye ne ebwó. Genó eyi gepye nnó esé dékaá nnó ji acho mmye ne esé elé Mendoó wuú ewé jíi afyee esé né mmu metóó.

4

Mendoó ewé wáwálé ne ewé gebyò

1 Ajeé ba abi gejeé, ékágé dékamege ne yéndégenó eyigé muú ajògé. Muú ajògé genó, cherege dége mbògé mendoó ewé etene jíi nnó ajóó etané mbaá Esòwò, néndé gejamégé bòó ekpávè gebyò achwó ne atyaá né mme meko. 2 Genó eyi gepye ne dékaá mbògé elé Mendoó Esòwò ne elú muú né mmye gelú nnó, yéndémuú ayi agarege nnó Jisòs Kras achwó fa mme ndere mekwaá jíi yimbò ne Mendoó Ukpea elú jíi mmye.

3 Ne yéndémuú ayi alá agarege fò nnó Jisòs achwó fa mme ndere mekwaá Mendoó Esòwò epóó jíi né mmye. Ji yina ne awyaá mendoó muú ayi atené ukòlò ne Kras ayi enyú debò dewuú nnó achwóó. Ne nana alu me fa mme.

4 Baá gejeé ba, enyú delu baá Esòwò ne detoó depwò bòó gebyò bimbo néndé muú ayi alu enyú né mmye awyaá uto apwò muú ayi alu bòó mme né mmye. 5 Bòó gebyò bimbo alu ele bòó mme. Ndere elúmbò, ebwó ajògé lé depóré mme ne bòó mme áwuú ne ebwó. 6 Esé delu bòó Esòwò, ne yéndémuú ayi akágé Esòwò áwuú ne esé. Ne muú ayi ala apoó fò muú Esòwò áwuú fò ne esé. Ge mbò ne dékágé nyee mbògé

muú awyaá mendoó ewé wáwálé waá nnó awyaá lé mendoó ewé gebyo.

Esowá elé gejeé ne yéndémuú Esowá abóó gejeé ne bóó

⁷ Ajeé ba abi gejeé, déboge wye gejeé ne atε néndé gejeé getanege né mbaá Esowá. Ne yéndémuú ayi abóó gejeé ne bóó alu Maá Esowá ne akáge Esowá. ⁸ Ne muú ayi álá abóó fó gejeé ne bóó akágé fó Esowá, nendé Esowá elé gejeé. ⁹ Ge na ne Esowá aléré nnó ji abó gejeé ne esé. Ji ató danchi maá wuú fa mme nnó getu jíí, esé debó gejwá. ¹⁰ Ge genó eyi gejeé gelu mbó. Epófó nnó esé debóó gejeé ne Esowá. Elú elé nnó ji abóó gejeé ne esé ne atóme maá wuú nnó achwó agbo ndere ηme gepε nnó ji ajinte gabo ayi esé dépyε.

¹¹ Anηme ba abi gejeé, mbógé nnó na ne Esowá abóó gejeé ne esé, esé ntó debó mambó gejeé ne atε. ¹² Muú fó alu dange Esowá ne amε, yémbó mbógé debógé gejeé ne atε, Esowá achome mmyε ne esé, ne gejeé eyigé esé débóó ne atε gekwanεge ndere Esowá akεlege.

¹³ Esowá achyεé esé Mendoó wuú, ge mbó ne dékágé nnó esé décho mmyε ne ji ne ji ntó acho mmyε ne esé, néndé ji achyεé esé Mendoó wuú. ¹⁴ Ne esé ambóó dége ne dégarege bóó nnó Nte se Esowá ató Maá wuú fa mme nnó achwó ábεé Menchyé gejwá mbaá bóó mme. ¹⁵ Ne yéndémuú ayi akamege nnó Jisós alu Maá Esowá, Esowá achome mmyε ne ji ne ji ntó achome mmyε ne Esowá. ¹⁶ Ndere elúmbó, esé ntó dékaá ne dékámé nnó Esowá abó gejeé ne esé.

Esowá abóó gejeé ne bóó, ne yéndémuú ayi abóó wye gejeé achome mmyε ne Esowá ne Esowá ntó achome mmyε ne ji. ¹⁷ Genó eyi gepyε esé dékaá nnó gejeé eyi débóó gekwané ndere Esowá akεlege, elé mbógé esé débεé fó ne efó metóó né bíí bi Esowá asóó mpa néndé gejwáge sé fa mme gelú wye eké eyigé Kras. ¹⁸ Efo epó né gejeé, gejeé gekwónégé ndere Esowá akεlege gebuú efó. Geno eyi gepyεé efó elé efwyale. Ne yéndémuú ayi abóó efó metóó ebyennó gejeé eyigé ji abóó gelu gakwáne ndere Esowá akélegé.

¹⁹ Esé debóó gejeé ne Esowá ne atε anηme néndé Esowá abó me mbe abó gejeé ne

esé. ²⁰ Mbógé muú ajógé nnó ji abó gejeé ne Esowá ne ake alu paá nte menηme wuú ebyennó alu muú gebyo néndé muú álá abóó fó gejeé ne nte menηme wuú ayi ji agene ne amε, epyémbó nnó ne ji abó gejeé ne Esowá muú ji álé gené? ²¹ Ne achyεé esé ebe ewena aké: Yéndémuú ayi abóó gejeé ne Esowá abó mambó ntó gejeé ne atε anηme.

5

Esé dewyaá uto ebi démmyε depwó gabo fa mme

¹ Yéndémuú ayi akámege nnó Jisós alu Muú yi Esowá akweré ji elé gefwa, ebyennó alu Maá Esowá. Ne yéndémuú ayi abóó gejeé ne nte abóó ntó gejeé ne maá wuú. ² Genó eyi gepyεé ne esé dékaá nnó débóó gejeé ne baá Esowá elé mbógé debóó gejeé ne Esowá ne debélegé mabe jíí. ³ Mambó gejeé ne Esowá elé mambélegé mabe jíí. Ne mabé jíí ájwerégé fó mambelé. ⁴ Néndé yéndémuú ayi alaá maá Esowá awyaá uto bi ji ammyε apwó gabo fa mme. Ne mankame ayi esé dékame nnó Jisós alu Maá Esowá ne epyε nnó esé debó uto bi démmyε depwóó bóó mme. ⁵ Ndé muú ayi apwóó gabo fa mme? Elé muú ayi akámé nnó Jisós alu Maá Esowá.

Unó bi ulérεge nnó Jisós alu Maá Esowá

⁶ Elé ji yina ne alú Jisós Kras, Muú yi Esowá akweré ji elé gefwa. Ji achwóó fa mme, awyaá ji manaá ne manoó míí machyε mme gébége ji agboó. Ji akoó fó elé né mmu manaá mamímamí wó, akoó né mmu manaá choncho ne manoó. Ne elé Mendoó Ukpea ne etεne ntεse se nnó mechó ewéna elu wáwálé néndé Mendoó Ukpea egarege wáwálé. ⁷ Bó ntεse alu aléé abi alérégé nnó Jisós alu Maá Esowá. ⁸ Bó ntεse bina elé Mendoó Ukpea, manaa ne manoó. Ebwó bina aléé, ajógé wye genó gemma. ⁹ Akwaá agáré unó bi ebwó akaá, esé dekámégé nnó ajógé wáwálé. Yémbó genó eyigé Esowá agárégé gejeá gemε gepwó amu. Ne ji ne agáré esé genó eyi getome ne Maá wuú. ¹⁰ Yéndémuú ayi áfyεé metóó ne Maá Esowá akáge né metóó wuú nnó genó eyigé Esowá agarege atome ne maá wuú gelú wáwálé. Yéndémuú ayi álá fyéé fó metóó ne Esowá wó, ebyennó

aslele Ɛsɔwɔ nderé muú gebyɔ, néndé ashyá mankame nnó genó eyigé Ɛsɔwɔ ajóó atome ne Maá wuú Jisɔs gelú wáwálé. ¹¹ Ge genó eyigé Ɛsɔwɔ agaré ese na: Ji chyéé esé geɲwá eyi gélágé byé. Geɲwá eyigé na getanegé mbaá Maá wuú. ¹² Ne yéndémuú ayi áchómé mmye ne Maá Ɛsɔwɔ awyaa geɲwá. Yéndémuú ayi alá cho mmye ne Maá Ɛsɔwɔ wó, apó fɔ ne geɲwá.

Geɲwá eyi gélágé byé

¹³ Nsame enyú unó bina, enyú abi dékamé nnó Jisɔs alú Maá Ɛsɔwɔ nnó enyú dékaá nnó déwyaá geɲwá eyi gélágé byé. ¹⁴ Ɛsé deténégé né mbe ushu Ɛsɔwɔ né mmyemenene debeé fɔ ne dembyɔ néndé dékaá nnó yéndé genó eyi esé degígé ji awuú esé mbógé degígé ndere ji akélégé. ¹⁵ Mbógé esé dekaá nnó ji awuu esé né geno eyi degígé ji, debɔ mankaá ntó nnó ji achye me esé genó eyi degígé ji.

¹⁶ Mbógé muú akage nnó nte menme apyéé gabo ayi ála atene fɔ muú né negbo, anemmye nnó Ɛsɔwɔ ajíí ji nte achyee ji geɲwá. Ɛwéna etome elé ne bɔ́ abí apye gabo ayi alá atene fɔ muú né negbo néndé gabo yifɔ alu ayi atene muu né negbo. Njɔ́ fɔ nnó enyú dénémmmye mbaá Ɛsɔwɔ gétúgé muú ayi apyéé gefógé gabo yina wó. * ¹⁷ Yéndé gyéé ayi muú apye elé gabo né mbe ushu Ɛsɔwɔ. Yémbɔ gabo ayifɔ alu ayi alá aténé fɔ muú né negbo.

¹⁸ Ɛsé dekaá nnó yéndémuú ayi alaá Maá Ɛsɔwɔ apyee sé gabo pye néndé Jisɔs Maá Ɛsɔwɔ abame ji ne danchɔmeló ákágé pye fɔ ji genó.

¹⁹ Dékaá nnó esé delu baá Ɛsɔwɔ. Bɔ́ mme ako abi alá akage Ɛsɔwɔ alu né amu muú nchye.

²⁰ Ese dekaá yé nnó Maá Ɛsɔwɔ achwó fa mme ne apye nnó esé dekaá unó bina ne nnó dekaá Ɛsɔwɔ muú alu wáwálé. Ɛsé decho mmye ne Ɛsɔwɔ muú alu wáwálé ne Maá wuú Jisɔs Kras. Ji ne alu Ɛsɔwɔ muú alu wáwálé. Ji ntó ne achyee geɲwá eyi gelagé bye fɔ.

²¹ Nderé elúmbɔ, baá gejeé ba, ngárégé enyú nnó sege gébé nnó ekágé denógé aló uka.

* **5:16** Elú wáwálé nnó: Bɔ́ abí ágíí depɔré Ɛsɔwɔ dɔ́ aké, gabo ayi atene muú né negbo elé manshya ayi gejamégé bɔ́ áshyaá mankame nnó Jisɔs alu Maá Ɛsɔwɔ.

NWE ayi agbeé ηWE epea eyi Jón ásamé

Matame

¹ Me muú kpaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ ne nsame ηwe yina.

Ntɔme ji eta wye mma kpaá muú Ɛsɔwɔ ajyaá. Ntɔme ntó ji eta baá byéé. Me mbɔ gejeé ne enyú ne metɔ́ wa meko. Ɛpófɔ me mbií ne mbɔ́ gejeé ne enyu, bɔ́ ako abi akaá wáwálé Ɛsɔwɔ abɔ́ ntó gejeé ne enyú.

² Néndé wáwálé yina alu ese né matɔ́ ne abeé nyε ese matɔ́ kpa te kwyakwya.

³ Nnɛnemmyε nnó Ɛsɔwɔ Nte ese ne Jisɔs Kras Maá Nte álérégé esé galógáló, agene ese meshwe ne apyε ese debe né nesɔ. Nnɛnemmyε nnó, unó bina ube ɛbi sé, esé abi dékwɔlege wáwálé Ɛsɔwɔ ne debɔ́ gejeé ne ate.

Dékwɔlege genó eyi gelú wáwálé debɔ́gé wye gejeé ne ate

⁴ Metɔ́ ɛgɔ́ me dɔ́ ndéré ngene nnó baá byéé abifɔ akwɔlégé wáwálé Ɛsɔwɔ ne apyε wye ndéré Ɛsɔwɔ Nte agarege ese nnó dépyεge. ⁵ Nderé elúmbɔ, mma me nkpeage wɔ nnó debɔ́gé wye gejeé ne ate. Ɛpófɔ ɛbe meke ne me nchyege mbɔ wɔ, elé gekwenége ɛbe ɛwé ese dewuú me te ula ulɔ.

⁶ Mambɔgé gejeé ne ate, atene nnó depyεge unó bi Ɛsɔwɔ agare esé nnó dépyεge. Ge ɛbe ewe enyu dewuú me te ula ulɔ mbɔ nnó debɔ́gé wye gejeé ne ate.

⁷ Me njógé mbɔ néndé gejamégé bɔ́ dembwɔle atyaá mbɔ fa mme. Ɛbwɔ ákame fɔ́ nnó Jisɔs Kras achwɔ́ fa mme ndere mekwaá wɔ. Ufɔ́ bɔ́ bina alu lé bɔ́ muú dembwɔlé yimbɔ muú ayi atené ukɔ́ ne Kras. ⁸ Nderé elúmbɔ, sége gébé nnó ɛkágé nsa ayi enyú delu mambɔ gétúgé utɔ́ bi esé depyε anó mme detu. Mmyεge lé nnó debɔ́ nsa nyu meko.

⁹ Yéndémuú ayi ála apyεé fɔ́ unó bi Kras alere, ne ajye le mbe agbege unó né ɛbi Kras alere ɛbyennó apɔ́ ne Ɛsɔwɔ. Ne yéndémuú ayi apyεé unó bi Kras álérégé, ɛbyennó alu ne Nte chóncho ne Maá wuú.

¹⁰ Nderé elúmbɔ, mbɔgé muú achwɔ́ge eta

nyú alá gárégé fɔ́ lé unó bina ɛbi Kras alere, dekamege fɔ́ ji akpe né upú nyú, ye man-tame ji detamege kanka. ¹¹ Néndé muú atámégé gefóge muú yina, ɛbyennó acho mbwa ne ji né ubobo unó bi muú yimbɔ ápyéé.

Kwyakwya mejɔ́

¹² Me nwyaá gejamégé unó mangaré enyú, yémbɔ nkelege fɔ́ mansa ubi né mme. Néndé me mbele uméé manchwɔ́ gé enyú nnó detu ushu ne ate ne njɔ́ mejɔ́ ɛwéna nnó esé akó debé ne metɔ́ megɔ́megɔ́ gbene.

¹³ Baá menme wye ayi mendée muú Ɛsɔwɔ ajyaá ntó alɔ́ wɔ matame.

ƝƝƝE ayi ágbéé ƝƝƝE eléé ayi Jɔn ásamé

Matame

¹ Me Jɔn muú kpaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ ne nsame ƝƝƝE yina.

Ntɔme ji eta wye Gayɔs mejeé wa ayi gejeé. Me mbɔ́ gejeé ne wɔ wáwálé.

² Mejeé wa, nɛnɛmmye nnó yéndégenó eyigé wɔ ɔpye gekene chanéné, ne nnó wɔ ɔbe metometo wye ndere nkaá nnó né mbe ushu Ɛsɔwɔ wɔ pɔ́ fɔ́ ne efwyale né metɔ́ wyeé. ³ Me njógé mbɔ́ nénde metɔ́ egɔ́ me dɔ́ gébégé aɲme fɔ́ atane ewú mbɔ́ agaré esé ndere enyú dékwɔlege wáwálé Ɛsɔwɔ wye ndere wɔ ɔpye me yéndégébé. ⁴ Me mpɔ́ se ne metɔ́ megómégó ewe cha ewé epwɔ́ ewéna manwuú nnó baá ba ákwɔlege wáwálé Ɛsɔwɔ.

Aféé Gayɔs

⁵ Mejeé wa, wɔ ɔpyeé utɔ́ ulúlú ne metɔ́ wyeé meko mbaá ate aɲme chacha ne aɲkéé bɔ́. ⁶ Ebwɔ́ agare echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ ewé elú wena ndere wɔ ɔlerege gejeé ne bɔ́. Ne elú galógáló nnó wɔ ɔpɔ́ ebwɔ́ ne genó ndere Ɛsɔwɔ akélege nnó aɲye mbe ne nekene bwɔ́. ⁷ Ebwɔ́ akene mbɔ́, elé gétúgé mabɔ́ Jisɔs Kras ne ebwɔ́ asele fɔ́ genó mbaá bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus. ⁸ Ndere elúmbɔ́, esé debɔ́ mam-pogé ufɔ́ bɔ́ ndere bina nnó esé ntó décho amu ne ebwɔ́ dégarege wáwálé Ɛsɔwɔ.

Dyotrefes akwe mpa

⁹ Me mbɔ́ nsa ƝƝƝE ntó mbaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ ewé ewú, yémbɔ́ Dyotrefes muu akélege nnó awu lé ne ji, akamege nye fɔ́ manwú ne me. ¹⁰ Ndere elúmbɔ́, me nchwɔ́gé ewú ndyaá nye ji ula né unó bi ji apye. Ji achɔ́ me mabɔ́. Ne mechɔ́ ewé ekpe bɔ́ ebwɔ́ amu elú nnó ji ashyaá ntó ate aɲme abi achwɔ́ ewú nnó ajwɔlege fɔ́ ne ji. Ne ashyaá ntó nnó bɔ́ abi álú mansɛ ate aɲme bimbɔ́ asɛge sé. Ne ábú ebwɔ́ né mmu echomele bɔ́ Jisɔs.

¹¹ Mejeé wa, ékágé ɔkwɔlege gabo, kwɔlege lé galógáló néndé muú ayi apye genó eyi gelú cho alu muú Ɛsɔwɔ. Ne muú

ayi apye geno eyi gela pɔ́ fɔ́ cho akágé fɔ́ Ɛsɔwɔ.

Aféé Demetrɔs

¹² Yéndémuú afɛge meɲme sé Demetrɔs. Ne wáwálé alu nnó ji alu muú melóméló. Ne ese ntó dejógé wye mbɔ́, ne enyú dékaá nnó genó eyigé ese dejógé gelu wáwálé.

¹³ Me nwyaá gejamé gé unó mangaré wɔ, yémbɔ́ nkélege fɔ́ mansa ubi mme.

¹⁴ Me mbɔ́ mbele uméé manchwɔ́ nge wɔ. Nchwɔ́gé detuge nye ushu ne ate déjɔ́ mejɔ́.

¹⁵ Nɛnɛmmye nnó enyú debe né nesɔ. Ajeé byéé ako alɔ́ wɔ matame. Ne wɔ mbɔ́ ké ɔtame yéndé mejeé se ayi alu ewú.

N̄we ayi Jud ásamé

¹ Me Jud maá defwε Jis̄s Kras ne men̄mo Jεmsi ne nsame ηwe yina.

Nsame ji mbaá b̄s̄ abi N̄te sé Ēs̄w̄o akuú, ebw̄ó abi ji agboó ne ebw̄ó d̄s̄ ne Jis̄s Kras ntó apele ebw̄ó ch̄án̄éné.

² N̄n̄em̄mye nnó Ēs̄w̄o alere enyú galógáló, nes̄o ne gejeé gejamegejame.

Sege gébé ne ubobo unó bi anlere gebyo alerege

³ Āηme ba, me mb̄o m̄myeé nnó nsa ηwe yina gétúgέ mamfere ayi Ēs̄w̄o afere esé ako né efwyale gabo. Yémb̄o ngé nnó elú galógáló nnó nsa m̄pye enyú detene ne eshye né dep̄oré Jis̄s etiré achyeé esé b̄s̄ bií nnó defye met̄s̄ ne ji damaá te kwyakwya. ⁴ N̄jógé mb̄o néndé b̄s̄ f̄s̄ ákpe mbwa ne enyú m̄mye defyadefya. Uf̄s̄ b̄s̄ bina ne ábw̄alé ul̄s̄ melu ebi Ēs̄w̄o alerege esé, ulaá lé genó eyigé ebw̄ó atenege wye ákwérege dep̄ore ubelé tametame etiré ebw̄ó ápyeé. Asa né mmú ηwe Ēs̄w̄o te gachí nnó, Ēs̄w̄o achyege nye uf̄s̄ b̄s̄ bina efwyale abi alá nóge ji. Ebw̄ó ntó ashya Jis̄s Kras, ewé ji ne alu Ata ne muú ayi apw̄o amu.

⁵ Yé lé enyú dékaá me unó bina uko, nkεlege nnó m̄pye enyú deté ndere Ata Ēs̄w̄o ab̄o afere b̄s̄ Is̄reli né ámu b̄s̄ Ijip ne ewyage áwane b̄s̄ abi alá fyéé met̄s̄ ne ji w̄ó. ⁶ Ne tége ntó ndere epyeé ne makiénné Ēs̄w̄o ayi alá jw̄ole né malu ut̄s̄ b̄w̄ó w̄ó, ályaá malu ujw̄ole b̄w̄ó alá ápyeé lé unó bi cha. Ēs̄w̄o awé nya aji ne b̄o mkpokove, abi álaá wyeé wεwe te kwyakwya, afye áji né melu empinya gemua ágile gekpekpe bií bi Ēs̄w̄o as̄s̄ mpa b̄w̄ó. ⁷ Wyεmb̄o ntó ne epye nya ne b̄s̄ Sodom ne Gom̄ora ne baá malo ayif̄o ayi álu kw̄ókw̄olé ne áji. Ebw̄ó ábélege nya ubele tametame ne apyeé ubobo unó bi akwaá alá b̄s̄ f̄s̄ mampye w̄ó. Getú eyigémb̄o, Ēs̄w̄o alwéé áji ne mewε ewé elá énomégé. Ēs̄w̄o apyεmb̄o nnó akwélé esé ako mbeé né genó eyi gepyε nya ne ebw̄ó.

⁸ Wyεmb̄o ntó ne b̄s̄ abi álu bíbí né mbwa enyú ájógé nnó Ēs̄w̄o alerege ebw̄ó unó né ame geja. Getú eyigémb̄o, ápyeé unó bi uch̄s̄ menyammye b̄w̄ó. Anógé f̄s̄ b̄s̄ kpakpa ne ájógé mej̄s̄ mebomebo ne uto bi ákpakpa né mfaánebuú. ⁹ Yé gébégé ekiénné Ēs̄w̄o ewé kpaá ewé ekamege nnó Mikel éwamege ne danch̄meló gétúgέ gen̄kwógé Mosis ese f̄s̄ utó né amu jíí ej̄s̄ mej̄s̄ mebomebo ne danch̄meló w̄ó, ej̄s̄ lé nnó Ata anya w̄ó. ¹⁰ Yémb̄o b̄s̄ bina ájógé mej̄s̄ mebomebo né unó bi ebw̄ó alá ákágé ula. Ne ápyeé unó eké menya mewaá. Yéndégenó eyi gekw̄ame ebw̄ó mekpo apye pye. Ne elé wye unó bina ne uwane ebw̄ó. ¹¹ Eb̄s̄ nye ne ebw̄ó néndé ebw̄ó ákw̄alé gekage nekene Ken muú ab̄o áwáné men̄mo wuú. Ajinte gemεge b̄w̄ó ákw̄alé meti ewé áb̄s̄ nsa ápye ubobo unó wye ndere Balam ab̄o apyeé. Ebw̄ó áshya manwú ne Ēs̄w̄o, ndere Kora ab̄o apyeé. Ne ndere Kora ágboó, mb̄ontó ne ebw̄ó ágboó nye. ¹² Ebw̄ó álu eké upwapwane unó né gelu-age nyú gébégé déké dényeé epaá menyéé gejeé. Ebw̄ó ányeé menyé gef̄s̄ eyi gegboó m̄mye. Alú áteé elé unε ebi b̄w̄ó. Alú ntó eké geko eyigé m̄byo akpane geji gela gekwene manaá. Ne eké un̄s̄ ebi ula uw̄ame umpome gébégé un̄s̄ uko uke uw̄ame. Alu eké un̄s̄ ebi ágoó ubi ne makaka. Agboó negbo nd̄o epea. ¹³ Ebw̄ó álu eké ηgbann̄yi ebéé mega. Ne gabo ayi ebw̄ó ápye álu eké gefwene eyi ηgbann̄yi metometo atene né mapea mewaá ne m̄mye egboó f̄s̄ b̄w̄ó. Ebw̄ó álu eké b̄o danji abi ályaá malu b̄w̄ó ájyeé malu ayi cha. Ebw̄ó bina, melu ewé Ēs̄w̄o ábelé ebw̄ó elé empinya gemua eyi gelá gebye te kwyakwya.*

¹⁴ En̄ok ayi agbeé upyáne ukeneama mbaá Adam, ab̄o aj̄s̄ me nya ató ne b̄s̄ bina aké, “Wugé Ata achw̄s̄ nye ne b̄o d̄ele b̄o d̄ele makiénné ukpea jíí. ¹⁵ As̄s̄ nye mpa b̄s̄ ako. Agare b̄s̄ abi alá kágé ji nnó ákwe mpa gétúgέ gabo ayi ebw̄ó ápyeé ne mej̄s̄ mebomebo ewé ebw̄ó áj̄s̄ ne Ēs̄w̄o.”

¹⁶ B̄s̄ bina áshulege b̄s̄ abif̄o ndo, ne yé genó eyi gekwanege ebw̄ó met̄s̄ gep̄o. Apye lé ubobo unó bi uḡs̄ ebw̄ó mat̄s̄, álu b̄s̄ gemp̄age. Ne áké álógé géloge mej̄s̄

* **1:13** Elú wáwálé nnó: Danji elé men̄o membe ayi akele eké gasama akoóge né mfaánebuú.

ne muú ebyennó akelege nnó ase genó eta wuú.

Pyege wye genó eyigé Esɔwɔ akelege

¹⁷ Yémbɔ aɲme ba abi gejee, enyú debó mantégé unó bi nya áɲgbá Ata sé Jisɔs Kras ajɔ́. ¹⁸ Ebwó ajɔ́ nya áké, “Né kwyak-wya gébé, bɔ́ abi ájwane nye enyú gétúgé depɔ́ré Esɔwɔ etiré enyú dékwɔlegé áchwɔ́ nye. Ne ápye nye lé ubobo unó bi ugɔ́ ebwó metɔ́, ebi Esɔwɔ alá kelege.” ¹⁹ Bɔ́ bina ne áchwɔ́ nye ne aɲgya né geluage nyú, ebwó ápyeé lé unó bi bɔ́ mme ápye, ebi uselé utó bwó néndé Mendóo Esɔwɔ epó ebwó mmye. ²⁰ Yémbɔ, aɲme ba, pyegé nnó metɔ́ ewé enyú defye né unó bi Esɔwɔ jimbó alere enyú ewéne. Enyú deké denenemmye, gógé Mendóo Ukpea eléré enyú meti. ²¹ Belege genwágé nyú gebe gefɔ́ eyigé Esɔwɔ ákágé lerege enyú gejee jí ndere dégile galógáló ayi Ata sé Jisɔs Kras nnó achwɔ́ge age enyú meshwe, enyú debɔ́ genwá eyi gélágé byé fɔ́. Ji apye nye mbɔ gétúgé ji agboó ne enyú.

²² Gege meshwe ne bɔ́ abi alú ne dembyɔ́ né unó bi ebwó áfyéé metɔ́ wyeé. ²³ Poógé abifɔ́, défere ebwó átane né mmu mewe ékágé ásoó. Ne mbaá abifɔ́ ntó, gege ebwó meshwe, yémbɔ sege gébé nnó ekágé gabo bwó áchálé enyú. Págé yé b́ elé mandeé ayi bɔ́ abi ápye yéndé gabo áfyéé néndé gabo ayi ebwó ápye áchɔ́ me mandeé yimbɔ́.

Déféége Esɔwɔ

²⁴ Matame mabe ne Esɔwɔ muú akage poó enyú nnó ékágé dékwe né gabo. Ji ákage pye enyú détene cho né mbe ushu wuú. Deké degene gekpekre énógé wuú matɔ́ agɔ́ enyú mmu. ²⁵ Jimbíi ne alú Esɔwɔ Menchyé genwá né gétúgé genó eyigé Ata sé Jisɔs Kras apyeé. Nnenemmye nnó bɔ́ ánógé Esɔwɔ, Esɔwɔ mbíi ne abɔ́ eshye ne uto uko te ula uló, nana, ne te kwyak-wya Amen.

Nɔwɛ unɔ Jisɔs alɛrɛ Jɔn nɛ amɛ geɟya

Jɔn agarɛ unɔ bi ulú nɛ ηwɛ yina

¹ Nɛ mmu ηwɛ yina ne ásamé unɔ bi Jisɔs Kras alɛrɛ. Ɛsɔwɔ apyɛ Jisɔs akaá unɔ bina nnɔ alɛrɛ baá défwɛ bíí unɔ bi uchwɔ pyɛ nana. Jisɔs Kras ató ekiénné wuú nnɔ ɛɟyɛ ɛpyɛ maá utɔ́ wuú Jɔn akaá unɔ bina. ² Ne Jɔn agarɛ unɔ bina uko wye ndere ji agené. Genó ɛyigé ji asamé élé meko mejɔ́ ayi Ɛsɔwɔ ajɔ́ ne wáwálé ayi Jisɔs Kras alɛrɛ né genó ɛyi ji agare. ³ Ɛsɔwɔ ájé muú ayi akuú ηwɛ yina ayi agaregɛ unɔ bi upyɛé mbɔ nana ne ɛbi upyɛ nyɛ meso gébé, ne ájé ntó yéndémuú ayi awúu unɔ bi ásamé wye ne apyɛé ubi. Néndé gébé ɛyigé unɔ bi upyɛé nyɛ géla kwókwólé.

Jɔn alɔ́ matame mbaá machomele bɔ́ Ɛsɔwɔ akénéama

⁴ Me Jɔn ne nsamé ηwɛ ayina ntɔme eta nyú machomele bɔ́ Ɛsɔwɔ akénéama ayi álú né gebagé mewaá Ɛsya.

Nnɛnemmyɛ nnɔ Ɛsɔwɔ álerégé enyú galógáló, ápyɛ enyú débé né nesɔ. Ɛsɔwɔ muú alu nana, muú abɔ alu mɛ, ne muú achwɔ́ nyɛ ne mandoó akeneama ayi álu né mbe geluɔge gefwage jíí chóncho ne * ⁵ Jisɔs Kras, muú álú tonjese ntésé ne maá mbe ayi akwilé né negbo, ne muú alú nana, mfwa kpaá mbaá afwa mme, álerégé enyú galógáló, apyɛ enyú débɛ né nesɔ. Matame mabe ne ji muú abɔ́ wye gejeé ne ɛsé ne aferé ɛsé né gabo gétúgɛ manoó míí ami machyɛé mme. ⁶ Ne apyɛ ɛsé déla bɔ́ abi ágbárege gefwa ne ji ne apyɛ ntó ɛse déla ampýéé upɛ abi ápyéé utɔ́ Nte wuú Ɛsɔwɔ. Ngó ne utó úbé ne ji tɛ kwyakwya ne kwyakwya. Amen

⁷ Gége, ji achwɔ́ nyɛ né mmu gekógé mfaánebuú ne yéndémuú agene nyɛ ji. Yé ébélé bɔ́ abi ájomé ji áwané. Ne bɔ́ mme meko álili nyɛ gétúgɛ ɛfwyale ɛwé ji achyɛge nyɛ ɛbwɔ́ ébé mbɔ. Amen.

⁸ Ata Ɛsɔwɔ aké, “Me ne nlú muú mbe ne ayi kwyákwyá.” Me ne alú, “Muú ayi

alú nana, ne ayi abó alú ne ayi achwɔ́ nyɛ. Ɛsɔwɔ ayi Apwɔ́ amu.”

Jɔn agé Maá Nte Mekwaá né amɛ géɟyá

⁹ Me Jɔn, menɛmé nyú né ɛchomelé bɔ́ Jisɔs, gétúgɛ me ntó nchome mmyɛ ne Jisɔs, ne ngeɛne ntó ɛfwyale wye ndere enyú. Me nlú ntó muú ama wye ndere enyú né gefwa ɛyigé Ɛsɔwɔ ágbárege ne nkógé metɔ́ wye ndere enyú mpwa fɔ. Abó ábú me mfé né melɔ metɔ́ nnyi ɛwé ákuú nnɔ Patmɔs gétúgɛ ngárege mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ ne wáwálé ayi Jisɔs alɛrɛ né genó ɛyi ji agarɛ. ¹⁰ Nɛ bíí uwyaá ɛbi ulú bíí Ata, Mendoó Ukpea ɛchwɔ́ me mmyɛ ne nwú gekpékpégé meko fɔ ndere atané me né meso ɛké meko mbá. ¹¹ Aké, “Sá unɔ uko ɛbi ɔgené nyɛ né mmu ηwɛ, ɔ́tɔ́ mbaá machomele bɔ́ Ɛsɔwɔ akénéama ayi álú né umé malɔ yina: Ɛfesɔs, Smyrna, Pɛgamɔn, Tayatira, Sadis, Filadelfya ne Laodisha.”

¹² Ne mbwólégé mmyɛ mangé muú ayi ajɔge me mejɔ́ né meso, ngé ulú mátulékánj ukénéama ɛbi akwye ne gul. ¹³ Nɛ metɔ́ metɔ́ ulú ɛbimbɔ, ngé muú fɔ ndere atɛné ɛké maá nte mekwaá. Afyé nku metyémetyé ayi akwɔ́né ji uka. Ne ani gebagé ndeé ɛyi gégénege ɛké gul, génɔ ji né gebómé. ¹⁴ Mejwye wuú elú pópó ɛké néwúné ugoó, yé ɛké makaɛkoma ne amɛ jíí agénege ɛké nénómé mewɛ. ¹⁵ Uka bíí ushwánege ɛké afyaákó ayi áɔ́ né mewɛ, atilé ashwánege manémané. Meko wuú awyale ɛké nekɔ́né nnyi nekwene mbɔ, chuchu. ¹⁶ Agbaré ambe akénéama né ɛgbe ɛbwɔnyɛ wuú ne aparanja ayi achyaá magbe apea atané ji né meno. Ushu bíí ugenege ɛké ηmɛé metɔ́ ηwɔmesé.

¹⁷ Ngɛge ji, nkwe ji né uka ɛké muú ayi agboó. Anyaá ɛbwɔnyɛ wuú anere me mmyɛ aké, “Ɔfɔge, me ne nlú muú mbe ne ayi kwyakwya. ¹⁸ Me nlú mebe, me mbɔ ngbo, ne ge menlú mebe tɛ kwyakwya ne kwyakwya. Me nwyaá uto mampyɛ bɔ́ abi ágbɔ́ ákeré né genwá wye ndere muú ágbárege bɔ́ agbógóló manené melɔ áwuú bɔ́.

¹⁹ “Sá yé unɔ bi wɔ ɔgené; ɛbi upyɛ mbɔ nana choncho ne ɛbi upyɛé nyɛ meso

* **1:4** Elú wáwálé nnɔ: Ɛsya ayi ajógé mbɔ élé ayi tɛ nya. Fina ákuú nnɔ Turkey.

gebé. ²⁰ Gε genó eyi gebɔ gelu bibií, eyi getome ne ambe akénéama ayi ɔgene me ngbare né ebwɔnye wa ne uluɔ matúlékán ukénéama ebi akwyéé ne gul. Ambe yimbo akénéama atene mbaá makiénné Eɔwɔ akénéama ayi alú né machomele bɔɔ Eɔwɔ akénéama. Ne uluɔ matúlékán ebimbo ukénéama utene mbaá machomele bɔɔ Eɔwɔ akénéama.”

2

Nwe yi átome mbaá echomele bɔɔ Eɔwɔ né meló Efesɔs

¹ Muú ayi me ngene né ama gejya aké, “Sá ηwe yina ɔtɔ mbaá ekiénné Eɔwɔ ewé echomele bɔɔ Eɔwɔ né meló Efesɔs.

“Garé ebwɔ ɔké, gegé mekomejɔɔ eyi etane mbaá muú ayi agbaré ambe akénéama né ebwɔnye wuú ne akene né metɔɔ metɔɔ uluɔ mátúlékán ukenéama ebi akwyéé ne gul. * ² Me nkaá unó uko ebi enyú dépyéé, mengé utɔɔ bi enyú depye ne eshye ne metɔɔ ewé dékogé délá dépwaá, nkaá nnó enyú dékií fɔ bɔɔ abo, ne enyú démua bɔɔ abi aké alú ángbá Jisɔs, dégé nnó ápɔ, alú bɔɔ gebyɔ. ³ Enyú dekége matɔɔ, ne dégene efwyale né gétú ya, dépwaá fɔ. ⁴ Yémbɔ gége genó eyigé nshulege enyú ndo wye na. Enyú débɔɔ sé gejeé ne me ndere depyéé mbembe wɔ. ⁵ Ferege dégé mati ayi enyú depyéé gyéé. Dékwɔré matɔɔ nyú dépyéégé unó bi enyú debɔ mbe depyéé me. Dela depye mbɔ wɔ, me nchwɔ fere nye geluɔgé etúlékán nyú né geluɔge machomele bɔɔ Jisɔs. ⁶ Yémbɔ, gége genó gelógéló eyigé enyú depye na, enyú dekií fɔ ubóbɔ unó bi bɔɔ ekwɔ Nikolatan ápye wye ndere me nla nkií.

⁷ “Muú ayi awyaá matu awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejɔge mbaá machomele bɔɔ Jisɔs.

“Ne yéndémuú ayi ammye kpaá apwɔɔ gabo, me nchyege nye ji ebwɔnye nnó anyé umpome genɔɔ eyi gechyege geɲwá eyi gélagé byé. Genɔɔ eyimbo gewene né meló Eɔwɔ.”

Nwe yi átome mbaá echomele bɔɔ Eɔwɔ né meló Simina

⁸ Ama ajɔɔ aké, “Sa ηwe ayina ɔtɔ mbaá ekiénné Eɔwɔ ewé echomele bɔɔ Eɔwɔ né meló Simina.

“Garé ebwɔ ɔké, gége mekomejɔɔ eyi etane mbaá muú ayi alú ula ulɔɔ ne kwyakwya, ji ayi abɔ agboɔ ne akwilé né negboɔ. ⁹ Me nkaá efwyale ewé enyú degéne ne gekpo eyi enyú délú yémbɔ enyú dewyaá gefwa. Nkaá ndere bɔɔ áchɔɔ enyú mabɔ. Ebwɔ ájógé ake alú bɔɔ Jus ne ápɔ, alú lé bɔɔ danchɔmeló. ¹⁰ Ngarége enyú nnó défógé fɔ efwyale ewé enyú déchwɔɔ dége, danchɔmeló apyéé nye áfyé enyú abifɔ né denɔ, nnó ammua age ufɔɔ bɔɔ abi enyú delú ne degene nye efwyale né ndɔ efya. Fyége wye matɔɔ ne me yé ebé élé negbo ne enyú degbóo. Ne me nchyege nye enyú nsa ayi alu geɲwá eyi gélagé byé.

¹¹ “Muú ayi awyaá matu awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejɔge né machomele bɔɔ Eɔwɔ.

“Ne yéndémuú ayi ammye apwɔɔ gabo, agboɔ fɔ negboné ndɔ epea.”

Nwe yi átome mbaá echomele bɔɔ Eɔwɔ né meló Pɛgamɔn

¹² Ama ajɔɔ aké, “Sa ηwe ayina ɔtɔ mbaá ekiénné Eɔwɔ ewé echomele bɔɔ Eɔwɔ né meló Pɛgamɔn.

“Gare ebwɔ ɔké, gége meko mejɔɔ ayi atane mbaá muú ayi awyaá aparanja yimbo ayi achyaá magbe ápeá. ¹³ Me nkaá nnó enyú dejwalege né mbaá ayi danchɔmeló muú alú mfwa ájwalege, yémbɔ dénógé wye mabɔ ma ne déshá fɔ mankamé depɔré etiré détomé ne me, yé gébége áwáne Antipas né geluage nyú, ji muú agaré mekomejɔɔ wa wáwálé kpaá te ji agbóo. ¹⁴ Yémbɔ gé unó bi me nshulegé enyú ndo wye na; bɔɔ fɔ alú né geluage nyú abi akwalegé unó bi Balam aléré. Ji aléré Balak ndere ápye ne ate bɔɔ Isréli ápyéé gabo. Apyé ebwɔ anyéé menyéé upe ayi áchye mbaá aló uka, ne apyé ntó ebwɔ ánane manane tametame. ¹⁵ Ne bɔɔ abifɔ ntó alú né geluagé enyú abi akwalegé unó bi bɔɔ ekwɔ Nikolatan álerégé. ¹⁶ Kwórege matɔɔ nyú, délyaá gabo, délá dépyéé mbɔ wɔ, me nchwɔɔ wáwá mamye umye ne bɔɔ

* **2:1** Elú wáwálé nnó: Né mmu ηwe Eɔwɔ ayi meke unó bi ji abii élé wáwálé ayi ji ajyaá manlere bɔɔ bii.

bimbɔ ne aparanja yimbɔ ayi atanégé me meno.

¹⁷ “Muú ayi awyaá matu, awú genó eyi Mendoó Ukpea ejógé né machomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́.

“Muú ayi ammye kpaá apwɔ́ gabo, me nchyege ji menyéé mfaánebuú ayi ábelé bíbí. Me nchyege ji ntó ntaá eniné pópó ne mabo make ami asamé mfaá néní. Ne yeé muú ayi akágé mabo ami bɔ́ apɔ́, ekose muú ayi asele ntaá eníné mbɔ́ ne akaáge.”

Nwe yi átome mbaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ né meló Tayatira

¹⁸ Ama ajɔ́ aké, “Sa nwe yina ɔ́tɔ mbaá ekiénné Ɛsɔwɔ́ ewé echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ né melɔ́ Tayatira.

“Garé ebwɔ́ ɔ́ké, gɛge mekomejɔ́ ayi atane mbaá Maá Ɛsɔwɔ́, muú ame ji agenege eké nenome mewɛ ne uka bíí ushwanegɛ eké afyaá ako ayi atilé agenege mané mané. ¹⁹ Me nkaá unó bi enyú dépyéé, nkaá gejeé eyigé enyú debɔ́ ne me, ne metɔ́ ewé enyú défyɛ ne me. Nkaá ndere enyú dépoógé ate ne ndere dékoógé matɔ́ déla dépwá fɔ́. Nkaá nnó unó bi enyú dépyéé nana upwɔ́ ebi enyú debɔ́ dépyéé mbembe gébégé défyéé matɔ́ ne me fyéé.

²⁰ Yémbɔ́, gɛgé genó eyigé me nshulege enyú ndo wye na: Enyú délyáá Jɛsɛbɛl, maá mendée ayi abyɔge gebyɔ́ nnó ji alú muú ekpávɛ Ɛsɔwɔ́, abwɔ́lé bɔ́ utɔ́ ba né unó bi ji alerege, ánane manané tametame ne anyé menyéé upe ayi áchyé mbaá aló uka. ²¹ Me nchye ji gébé nnó akwɔ́ré metɔ́ wuú, alyáá eno ewé ji anyéé yémbɔ́ ashya manlyáá. ²² Gétú eyigémbɔ́ me mpyéé nye ji akwe nemeé, ne bɔ́ abi ábélege ne ji mpyéé nye ebwɔ́ agé efwyale dɔ́ mbɔ́gé alá ákwɔ́ré matɔ́ bwɔ́ ályáá gabo ayi ebwɔ́ ápyéé wɔ́. ²³ Ne me nwáne nye bɔ́ abi ákwɔ́lege unó bi ji alerege, ne bɔ́ echomele Jisɔ́s ako ákage nye nnó me ne nlú muú ayi akágé depó ɛtire délu akwaá né matɔ́ ne ufere ebi ebwɔ́ áferege. Ne ndere muú apye gabo, mbɔ́ntó ne nchyege ji efwyale.

²⁴ “Yémbɔ́ enyú ako abi délu né melɔ́ Tayatira abi déla kwɔ́lege unó uboubo bina ebi bɔ́ abifɔ́ akuú nnó anɔ́ unó danchɔ́meló, mpɔ́ sé ne metuú ewé cha ewé nɛerege enyú mekpɔ́, ²⁵ ekosé mangaré enyú nnó dégbare unó bi défyéé metɔ́ wyeé chánchá

kpaá te me nchwɔ́. ²⁶ Ne muú ayi ammye apwɔ́ gabo, ne apyéé utɔ́ ba ndere nkélege kpaá te kwyakwya nchyege ji uto nnó abɛ mfwa mbaá malɔ́ mme mako. ²⁷ Ne ágbarege nye ebwɔ́ ne amu matomato wye ndere Nte wa áchyéé me utó, ne áchɔ́gerege nye ebwɔ́ ubauba eké unje meséé. ²⁸ Ne nchyege nye ji membe ayi agenege né gejejege bíí.

²⁹ “Muú ayi awyaá matu, awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejógé mbaá machomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́.”

3

Nwe yi átome mbaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ né meló Sadis

¹ Ama ajɔ́ aké, “Sa nwe yina ɔ́tɔ mbaá ekiénné Ɛsɔwɔ́ ewé echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ né melɔ́ Sadis.

“Garé ebwɔ́ ɔ́ké, gɛge mekomejɔ́ ayi atane mbaá muú ayi abɔ́ mandoó akénéama ayi ápyéé utɔ́ Ɛsɔwɔ́ ne ambe akénéama, nkaá unó bi enyú dépyéé. Bɔ́ ágé gé enyú áké délu abɛ sanji degbo.

² Kwilege téné, défyɛ eshyɛ mampyege unó bi enyú déle délyáá mampyege nnó ékágé dékpe délyáá kanka, nénde nge nnó utɔ́ nyú úlú dantene cho né mbe ushu Ɛsɔwɔ́. ³ Tege yé unó bi alere enyú ne ndere déwuú, kwɔ́rege matɔ́ nyú dekwɔ́lege unó bimbɔ́ chánéné. Mbɔ́gé dékwilé tené wɔ́, nchwɔ́ nye eta nyú eké menjo né gébé eyigé enyú déla kaágé. ⁴ Yémbɔ́ ukéke bɔ́ abifɔ́ alú né geluage nyú né melɔ́ Sadis abi alá ágilé fɔ́ mawule ebwɔ́ wɔ́, mmyeke áchɔ́ fɔ́ menyammye ebwɔ́ ne gabo wɔ́. Ebwɔ́ afyéé nye mandée pópó akene ne me nénde ákwane mambɛ bɔ́ ba. ⁵ Ne muú ayi ammye kpaá apwɔ́ gabo, áfyéé nye ji mandée pópó eke ebwɔ́. Ne me mferege fɔ́ mabɔ́ ebwɔ́ né mmu nwe ayi asamé mabɔ́ bɔ́ abi awyaá genwá eyi gélagé byé. Ne me ngarége nye gbɔ́nɔ́ né mbe ushu Nte wa ne makiénné jíí ntó nnó, ji alú muú wa.

⁶ “Muú ayi awyaá matu awú genó eyi Mendoó Ukpea ejógé mbaá machomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́.”

Nwe yi átome mbaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ́ né meló Filadelfya

⁷ Ama ajóó aké, “Sa ηwe yina otó mbaá ekiénné Eσωω ewé echomele bóó Eσωω né melo Filadelfya.

“Garé ebwó oké, gège mekomejóó ayi atane mbaá muú ukpea ayi muú akage neré metóó ne ji. Ji ne ágbaré agbógóló mfwa Devid ayi achyεge ji uto mamgbaré gefwa ndere mfwa Devid. Ne ánénege menombi yé muú ayi akáge gbe ewú apó, agbεge ntó menombi yé muú ayi akáge nené ewú apó. * ⁸ Me nkáge unó bi enyú dépyéé. Gεge me nnene mbó enyú menombí ne yé muú ayi akáge gbe ewú apó. Nkaá nnó enyú dépó fó né eshye, yémbó enyú dékwεlege wye unó bi me nłere délu danshyá nnó dékaágé fó me. ⁹ Wúgέ! Bóó danchomeló abi ábyεge gebyó nnó álú bóó Jus ne apó, mpye nye ebwó ato mano né mbe ushu nyú, ne ákaá nnó me mbó gejeé ne enyú. ¹⁰ Enyú dékwεlege wye unó bi ngaré enyú nnó dékoge metóó gétú eyigémbó, mento mpye nye nnó enyú dékpegé fó ne efwyale ewé echwóó nye né mme meko. Efwyale ewémbó elú elé mamua bóó mme meko. ¹¹ Ela gachyéé me nchwóó, gbarege unó bi défyéé metóó wyeé chánjéné nnó ekáge muú fó afóó nsa nyú. ¹² Muú ayi ammye apwóó gabo, mempyéé nye ji alá eké gekwa eyi muú alá akáge nyíí né mmu εcha upε Eσωω wa. Ne alyagé fó geji te kwyakwya. Nsamé nye mabó Eσωω né menyammye wuú ne amí melo Eσωω wa. Melo ewémbó elé melo Jerosale ayi meke ayi atane mfaánebuú mbaá Eσωω ashulé fa mme. Ne nsamé nye ntó mabó ma ami make né menyammye wuú. ¹³ Muú ayi awyaá matu awú genó eyi Mendoó Ukpea ejógé mbaá machomele bóó Eσωω.”

Nwe yi átome mbaá echomele bóó Eσωω né meló Laodisha

¹⁴ Ama ajóó aké, “Sá ηwe yina otó mbaá ekiénné Eσωω ewé echomele bóó Eσωω né melo Laodisha.

“Garé ebwó oké, gège mekomejóó eyi etané mbaá muú ayi ákuú ji Amen, muú ayi muú akage neré metóó ne ji ne ntésé ayi apyéé bóó akage wáwálé ayi atomé ne Eσωω. Ji alu muú ayi te ula ulóó, unó bi Eσωω akwyéé ukene ne ji. ¹⁵ Me

nkaá unó bi enyú dépyéé. Nkaá nnó enyú dékwéné fó nyuanyua ne désóó fó ntó dugédúgé, me mbó nkεlege ebe nnó dékwene nyuanyua yé nnó désóó dugédúgé. ¹⁶ Ne elé enyú délu jwale makwe nyuanyua dékwene mansóó ntó dugé dúgé désóó, gétú eyigémbó, mpame nye enyú ne dafyéé nkane muú akpóo matyéé. ¹⁷ Enyú déké déwyaá gefwa, délu gbεne ne dékεlege se yé genóge fó. Enyú dékaá mbó fó nnó délu mbyambya, meshwεmeshwε, gekpogekpo, amε nónómé ne gejógéné wó. ¹⁸ Nđere elúmbó me nchyεge enyú majyéé nnó déchwóó déna gul eta wa ayi ásóó né mewε, alá apó ne deba, nnó apye enyú débe ne gefwa. Ne naáge ntó mandeé pópó nnó dékwere gejógéné nyú eyi gegboó mmye. Naáge ntó uka ebi défyéé ne amε nnó dégene mbaá. ¹⁹ Bóó abi me ngboó ne ebwó, apyεge gyéé, nshulege ebwó ndo, nłerege ebwó chuchu. Gétú eyigémbó, kpage gechyéé dékwεrege matóó nyú délyaá gabo. ²⁰ Wúgέ, me ntene mbó né menombi nyú ndoó nnó dénene me gepú, muú awúgé meko wa, anenege me menombi nnó nkpe mmu, nkpe ne mbane ji denyé menyéé ulua. ²¹ Ne muú ayi ammyéé apwóó gabo, me nchyεge nye ji ebwónyε nnó ajwale ne me né geluage gefwa ya, wye ndere me ntó mmye mpwó bóó mawáme ba njwólé ne Nte wa né geluage gefwa jíí.

²² “Muú ayi awyaá matu awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejógé mbaá machomele bóó Eσωω.”

4

Jón age amε gejya nkane Eσωω ajwale né mfaá geluage gefwa jíí

¹ Unó bina upyεge mbó, mma nge amε gejya. Nke mpele nge menombi fuú né mfaánebuú. Ne meko muú ayi me mbóó mbe nwuú eké meko mbá, ama ajóó ne me aké, “Kwó chwó wena, me nłere wó unó bi upyéé nye meso gébé.” ² Ténéténé yimbó Mendoó Ukpea echwó me mmye, ékpá me mfe ne mfaánebuú. Nke mpele, nge geluage gefwa ne muú fó ndere ajwólé né mfaá geji. ³ Ne muú ayi ajwólé né mfaá gelua eyigémbó ashwane manémané eké

* **3:7** Elú wáwálé nnó: Agbógóló Devid elé meti ewé bóó ako abó makpe né gefwagé Eσωω.

ntaáne ñka eniné ákuú jaspera ne carnelian. Ne mbya meshu ewe etane enó geluogé eyigé mbò ne mme elú nshye nhsye eké mataá ayi ákuú nnó éméral. ⁴ Nge ntó uluò gefwa ebifò esaá meso eni ndere unó geluò eyigémbò né mme. Ne ákpakpa fò esaá meso eni, abi afyéé mandeé pópó, ákwere délaré gefwa né makpro ebwó etire ákwyéé ne gul ájwólé mfaá ubi. ⁵ Né geluò eyigémbò, gasama akéle, mamamama, mamfeé ányane, mbaá áwyale. Né mbe geluò eyigémbò ntó, matúlékán akénéama ágenege. Ne matúlékán ayimbò akénéama, atene mbaá mandoó akénéama ayi apyéé utóó Esòwò. ⁶ Né mbe geluò eyigémbò ntó, nge genó gefò eké ebéé mega.

Gelu eféé eféé, ne ñanéñané eké makanomma. Nge ntó ufóó menya uni eyi elú mebe. Etené enò geluó eyigémbò né mme. Menyamme ebwó mekomeko álu ne ame mbe ne ayi meso. ⁷ Né geluoge menya yimbò eni, ayi mbe alú eké genyanya, ayi agbeé epea alú eké maá menò mpò, ayi agbeé eléé awyaá ushu eké mekwaá, ne ayi agbeé eni ntó alú eké nenyá eniné nélyenege. ⁸ Né geluoge menya yina eni, yé ayi ndé awyaá ubagele ukéné ne gejamégé ame né mmye, ne ame ayifò ntó ne nteé ubagele bií. Ne menya yina ekwane makwa utuú ne ñwómese epwaá. Ekwane eké, “Esòwò ukpea, Esòwò ukpea, Esòwò ukpea, alú Ata Esòwò Muú Apwóó amu. Ji abò alú me, alu nana ne achwóó nyé.”

⁹ Echyege ñgò, enógé ne matame mbaá muú ayi ajwólé mfaá geluoge gefwa, ji ayi alú mebe te kwyakwya. ¹⁰ Akpakpa bimbò esaá meso eni ákwe uwya mme né mbe ushu muú ayi ajwólé né mfaá geluoge gefwa eyigémbò, ánógé ji muú ayi alú mebe te kwyakwya ne kwyakwya, ¹¹ aké, “Ata esé Esòwò, wò òkwané mansé ñgò, enógé ne uto. Néndé wò ne òkwyé unó uko ndere ejíí wò né metóó ne òkwyéé ubi ne òpyéé ubi úlú.”

5

Gebagé ñwe eyi ápwiré pwiré ne maá egóñme

* 5:5 Elú wáwálé nnó: Nenké elé genóge ákwelé ubéé ne geji.

¹ Genó eyigé fò eyigé me ngené elé gebagé ñwe eyi ápwirépwiré né ebwònye muú ayi ajwólé né geluogé gefwa. Né gebagé ñwe yimbò, ásá unó wyé mbe ne meso ne ádyé geji ne emá né malu akénéama. ² Ne nge ekiénné Esòwò ewé ewyaá ncha, egige kénké eké, “Wáá akwané mambea emá ewé ádyéé né gebagé ñwe yimbò anéné geji?” ³ Ye muú fò apó yé né mfaánebuú, fa mme yé né malò áwuú bò ayi ákaáge néne gebagé ñwe yimbò akuú genó eyi gélú mmu. ⁴ Ne ñlò manli segé segé néndé yé muú fò apó ayi ákwané manené gebagé ñwe yimbò akuú genó eyi gélú mmu. ⁵ Ne muú ama né geluogé ákpakpa bimbò aké ne me, “Oligé sé, gé, muu ayi ákuú ji genyanyagé ntoóné Juda, ji alú ntó mpyáne mfwa Devid ammye apwóó mawámé bií. Gétú eyigémbò, ji ne akaáge bea emá ewémbò malu akénéama ne anéné gebagé ñwe yimbò.” *

⁶ Ajóógé mbò, ngé maá egóñme áténé kwókwólé ne geluogé gefwa eyigémbò, alú eké ábò áwá me ji. Menya eyi elú mebe eni ne ákpakpa bimbò, áno ji mme. Ji awyaá ambya akénéama ne ame akénéama. Ame yimbò atené né mandoó akénéama ayi ápye utóó Esòwò. Ne Esòwò ató áji né mme meko. ⁷ Ne maá egóñme yimbò achwò se gebagé ñwe eyimbò ayi ápwirépwiré ne ebwònye muú ayi ajwólé né mfaá geluogé gefwa. ⁸ Aségé mbò, menya yimbò eni ne ákpakpa bimbò esa meso eni ákwe uwya mme né mbe ushu wuú. Ne yéndemuú né geluogé ákpakpa bimbò ne menya yimbò áwyaá nenke né ebwò ne geku eyigé akwyéé ne gul. Yéndé gekú gegbeé ne unó bi unóme gebe gelógéló. Unó ube bina utené mbaá mmyemenene bòó Esòwò. ⁹ Ne ebwó ákwa ekwò meke ewé yé muú fò álá álú ðankwa aké, “Wò òkwané mansé gebagé ñwe eyi gepwiré òbea ema ewé ádyéé wyéé, néndé áwá wò, manoó mmye ami magbele mana gejamégé bòó nnó abe bòó Esòwò. Bòó bina atané né malò mme mako, ufó ufóó bòó. Abi ájógé mejóó ema ne abi ájógé mejóó cháchá. ¹⁰ Ne òpye ebwó álú ekwò ampyéé upé né gefwa eyigé Esòwò se ágbárege. Ne ebwó ágbárege nyé gefwa fa mme.”

¹¹ Ne nké mmage ppe, nge ne nwu meko

gejamégé makiénné Ἐσωῶ ayi yé muú alá ákágé pa ndere atene anῶῶ geluῶgé gefwa, ne menya eyimboῶ eni ne ákprakpa bimboῶ. ¹² Ne makiénné yimboῶ ákálé kenké áké, “Maá egóηme ayi abῶ awáne ákwane manse uto uko, ne gefwa, ne denḡa, ne eshye, ne enógé, ne ηḡῶ ne matame.” ¹³ Ne nwu ntó unó uko ebi Ἐσωῶ akwyee, ebi úlú né mfaánebuú, ebi úlú fa mme, ebi úlú né malu aló ne ebi úlú mmu ebéé mega ne unó uko ebi úlú yéndé mbaá, ukwane uké, “Matame, enógé, ηḡῶ ne uto uko ube ne muú ayi ajwólé mfaá geluῶgé gefwage maá egóηme te kwyakwya ne kwyakwya.” ¹⁴ Ukwage mboῶ, menya yimboῶ eni ekame eké, “Amén” ne ákprakpa bimboῶ ákwε uwyā mme ánógé Ἐσωῶ ne maá egóηme.

6

Maá egóηme abea malu ema ayi mbe akéné né ηwe ayi apwiré

¹ Ndere mpelé, nḡe nkane Maá egóηme abea melu ema ewé mbe né geluῶge malu akénéama ayi adyee né ηwe yimboῶ. Ne nwu meko menya ama né geluage menya eyi mebe eni, ndere ajῶῶ ne meko kenké eké néfé aké, “Chwῶ we.” ² Mpege, nḡe mpῶ mekagala pópo. Muú ayi ajwólé mfaá agbare embeé né ebwῶ ne áchyeé ji ela gefwa ne akene ajye ndere muú ayi ajye mmye me ummye apwῶ ne amage pwῶ nyε.

³ Ne ji ábeagé melu ema ewe egbeé malu apea nwu meko menya ayi agbeé menya epea ndere ajῶῶ aké, “Chwῶ we.” ⁴ Ajógé mboῶ, mpῶ mekagala megεle atane achwῶ. Ji achyeé muú ayi ajwólé mfaá uto ne gekpekpégé aparanja mamfere nesῶ fa mme nnó bῶῶ ámmyege áwané ate.

⁵ Amá ábeagé melu ewé egbeé malú aléé, nwu meko menya ayi agbeé menya eléé, ndere ajῶῶ aké, “Chwῶ we.” Mpege, nḡe mpῶ mekagala megile ne muú ayi ajwólé mfaá agbare elómé né ebwῶ. ⁶ Nwú meko ayi alú eké meko muú ndere atane né geluagé menya yi mebe eyimboῶ eni ajῶῶ aké, “Ekpoko Flawa ema, elú né ηka utῶῶ bií uma ne makpoko barle aléé alú ntó ηka utῶῶ bií uma. Ne ῶchῶge fῶ mbwε maweé ne mmῶῶ.”

⁷ Ne ji amá ábeagé melu ema ewé egbeé malu ani, nwú menya mebe ayi agbeé

meniya eni ndere ajῶῶ aké, “Chwῶ we.” ⁸ Mpege, nḡe mpῶ mekagala ayi ala beé ne muú ayi ajwólé né mfaá akamégé negbo. Ne muú ayifῶ, ayi akwῶle ji meso, akamege melo áwuú bῶῶ. Achyeé ebwῶ uto nnó akare mme meko né malu aní, áwá bῶῶ né melu ema ne bee, mesa, ufῶῶ ufῶῶ mameé ne menyá eyi epyee efῶ.

⁹ Maá egóηme ábeagé melu ema ewé egbeé malu ata, nḡe né nteé geluῶgé upe Ἐσωῶ mandoῶ bῶῶ abi áwané gétúgé mekomejῶῶ Ἐσωῶ ayi ebwῶ ágaré. ¹⁰ Ne mandoῶ bῶῶ Ἐσωῶ bimboῶ, ajῶῶ kenké áké, “Eh Anyata Ἐσωῶ, wῶ ῶlú muú ukpea ne bῶῶ ákage ánere metῶῶ ne wῶ. Ebelege mboῶ nnó ne wῶ ῶῶῶ mpῶ bῶῶ mme abi áwané esé, ῶshuú ebwῶ amu manchyeé ebwῶ efwyale?” ¹¹ Ajógé mboῶ, áchyeé yéndémuú bwῶ ewule pópo, ne ágaré ebwῶ nnó ákoῶ metῶῶ, ágilé kpaá teé mpῶ ate aηme ebwῶ abi ápyee utῶῶ Ἐσωῶ, ebwῶ abi áwané ákwanege ndere Ἐσωῶ akeleḡe.

¹² Ne maá egóηme ábeagé melu ema ewé egbeé malu akene, nḡe ndere mme anyigé ne eshye tegetege. Nηmεé ebwῶlé elá megilé eké ndeé nekwi ne mfaá ntó agelé chuú eké manoῶ. ¹³ Ambe átane mfaá ákwε mme eké umpome genῶῶ fik ebi ula ugélé wῶ, ukwene gébé mbyo metometo anyigé ubi. ¹⁴ Nebuú neseé eké gebῶ eyi muú apwiré afee ne mbaá ayi gebῶ gélú. Yéndé mekwε kpaá ne mewaá metῶῶ nnyi áferé ewu né melu wuú. ¹⁵ Ne afwa mme meko, bῶῶ kprakpa, ákprakpa bῶῶ bee, bῶῶ abi awyaá gefwa, anῶῶ bῶῶ, ne bῶῶ ako choncho ne áfwε ne abi alá ápῶ áfwε ábῶ ájyeé bií né mmu ambu maba ntaá ne meso matarave ayi álú né mfaá makwε kprakpa, ¹⁶ ákalé ákuú maba ntaá ne makwε kprakpa áké, “Kwege débií esé nnó ékágé muú ayi ajwólé né mfaá geluῶgé gefwa age esé ne nnó ékágé maá egóηme achyeé esé efwyale. ¹⁷ Néndé gekpékpé bií ebi Ἐσωῶ ne maá egóηme achyege bῶῶ efwyale ukwῶne, ne ndémuú ákágé bo efwyale ewémboῶ?”

7

Afyε geloge Ἐσωῶ né mampwε usad dele bῶῶ Ἐσωῶ ukénéama meso eni

¹ Unó bina uko ukógé, genῶ eyi me mma nḡe, elé makiénné Ἐσωῶ ani. Atene né

manjú mme ani, agbéé mati mbyo ani, ayi atanegé né manjú mme yina nnó ékágé mbyo ammyege né mme yé ebé lé né ebéé, ne nnó ékágé amugé unó. ² Ne nge ntó ekiénné Esòwò ewé fò, etane né egbe ewé ñmèé etanege, egbare gelogé Esòwò muú alu mebe eku makiénné Esòwò yimbò ani kenké, ayi Esòwò achyéé áji uto mancho mme ne ebéé mega, ³ eké, “Ténégé kpe, désage lyaá mbyo áchó mme, ebéé mega, ne unó mewaá kpaá te esé denerege manlo baá défwé Esòwò esé né mampwe ne gelogé Esòwò.” ⁴ Ne nwú nnó mpa bòó Esòwò abi álo ebwó né mampwe ne gelogé Esòwò eyigé na, alú usaá dele bòó ukénéama meso eni. Bòó bina atane né matoó Isrèli áfyaneapeá.

⁵ Né ntoné Juda aló dele bòó áfyaneapea.

Né ntoné Ruben aló dele bòó áfyaneapeá.

Né ntoné Gad aló dele bòó áfyaneapeá.

⁶ Né ntoné Ashye aló dele bòó áfyaneapeá.

Ntoné Naftali aló dele bòó áfyaneapeá.

Ntoné Manase aló dele éfyaneapeá.

⁷ Né ntoné Simyon aló dele éfyaneapeá.

Né ntoné Levi aló dele éfyaneapeá.

Né ntoné Isaka aló dele éfyaneapeá.

⁸ Ntoné Sebulón aló dele éfyaneapeá.

Né ntoné Josef aló dele éfyaneapeá.

Né ntoné Benjamèn aló dele éfyaneapeá.

Njuné bòó áténé né mbe ushu Esòwò ne Mad egòme

⁹ Genó eyigé na gekoge, nke mpèle, nge njuné bòó abi yé muú alá ákágé pa fò. Bòó bina átané né malò mme meko, yéndé ntoó ufó ufó bòó, ne ufó ufó mejóó. Afye mandéé pópó, ágbaré mame né amu átene né mbe geluoge gefwa ne mbe ushu Maá egòme. ¹⁰ Ajógé kenké áké, “Esòwò se, wò muú ojwólé mfaá geluoge gefwa, enyú ne Maá egòme ne déferege esé né éfwyale gabo.” ¹¹ Ajógé mbò, makiénné Esòwò ako áténé áno geluoge gefwa, ákpakpa bimbò, ne menya yimbò eni eyi elú mebe. Ne ebwó ako ákwe uwya mme né mbe geluoge gefwa ánogé Esòwò, ¹² áké, “Amèn, mejé, ne ñgò, ne dennga, ne matame, ne enógé, ne utó ne eshye ube ne Esòwò sé te kwyakwya ne kwyakwya Amèn.”

¹³ Muú kpaá ama né geluoge ákpakpa bimbò, agíí me áké, “Ndé bòó na áfyéé mawulé pópó, átané éfó?”

¹⁴ Me nshuú ji meko nké, “Ata nkaá wó, wò ne ókaá mbaá ayi ebwó átané.”

Ne agaré yé me aké, “Gé bòó abi ákpene né gekpekre éfwyale, átene ne eshye kpaá te átané chájéné na. Ebwó áshwóné mawulé bwó ne manoó Maá egòme, alá pópó. ¹⁵ Ne gétú eyigémbò ne ebwó áténé né mbe geluoge Esòwò, ápyéé utóó ndere ampyéé ure Esòwò ne mmu echa ure wuú yéndégébé. Ne ji ayi ajwólé né mfaá geluoge gefwa abéé nye ne ebwó, abame ebwó. ¹⁶ Ebwó ábéé se mesa, mmwólé manaá epye sé ebwó, ñmèé edoó sé ebwó ne menyammye ntó ásnegé sé ebwó. ¹⁷ Néndé Maá egòme muú alú kwókwólé ne geluogé gefwa eyigé na ne ábame ebwó nkane membame magòme. Ne ajame nye ebwó áfé ne baá anyi ayi awyaá manaá ami machyegge genwá eyi gélágé byéé. Ne Esòwò ntó atilé nye ebwó manse ako né amé.”

8

Maá egòme abea melú ema ewé egbéé malu akénéama

¹ Ne Maá egòme ábeagé melú ema ewé egbéé malu akénéama mbaá meko né mfaánebuú ákwené alá tómeé né genóge gebagé nchwa neke. ² Epyege mbò, nge makiénné Esòwò akénéama ndere áténé né mbe ushu Esòwò. Achyéé áji mbá akénéama.

³ Ne ekiénné ewé fò egbaré maá gekú ayi ákwyéé ne gul echwóó tené né mbe geluó eyigé ásoó unó bi úwya gebe gelógéló. Achyéé ewú gejamégé unó gebe bina nnó echo ne mmyemenene bòó Esòwò ako, enere mfaá geluó eyigé ákwyéé ne gul eyigé gelú né mbe geluogé gefwage Esòwò ásoó áchyéé mbaá Esòwò. ⁴ Ndere esóó unó gebe ebimbò, amuawe choncho ne mmyemenene bòó Esòwò, átane né amu ekiénné Esòwò ewémbò áfé né mbaá Esòwò. ⁵ Epyege mbò, ekiénné Esòwò ewémbò efere ujenje mewé né mfaá geluó eyigémbò, éfyé ne mmu maá gekú yimbò efome fa mme. Éfómégé mbò, mbaá áwyale, mamféé anyane gbangban, gasama akéle mamamama, ne mme anyigé tégé tégé ne eshye.

Makiénné Esòwò ayi mbe ani afòme mbaá ebwó

⁶ Ne makiénné Ɛsɔwɔ yimbɔ akénéama ayi ágbaré mbá akénéama, ákpome mmye mamfɔme.

⁷ Ɛkiénné ɛwé mbe éfɔmege mba áwuú, makankoma ne mewɛ echware ne manoó ɛkwe fa mme. Ne mewɛ ɛwémbɔ ɛkaré mme né malu aléé, ɛsɔ melu ɛma kpákpá choncho ne unɔɔ ne byaá mewaa.

⁸ Ɛkiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛgbeé apeá éfɔmege mbá wuú, áfome genó gefɔ ne mmu ebéé mega ɛyi gelú ɛké gekpékpégé mekwɛ ɛwé mewɛ elúlé wye wum wum wum. Genó ɛyigémbɔ gekwege gekare ebéé mega né malu aléé, melu ɛma elá manoó manoó. ⁹ Ne yéndégenó ɛyi gelú wyeé gegbo, ne masogeka ayi alú wye áchɔɔ.

¹⁰ Ɛwé ɛgbeé álée ɛfɔmege mbá wuú, gekpékpégé membe ayi agenege ɛké gelɔgé ɛlwɛ, atane mfaá akaré manyi mme malu álée akwe né melú ɛma choncho ne baá anyi abi kɔkɔɔ. ¹¹ Membe yina ákamege nnó, “Unywɔne.” Ne melu ɛma ɛwé membe yina akwene wye, né geluage malu ayina álée ɛla nywɔne nywɔnege. Gejamege bɔɔ abi anyuú manaá ami matane wyeé ágbɔ.

¹² Ne ɛkiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛgbeé makiénné ani, ɛfɔmege mbá wuú, ákarege ndere ɛmɛé, mfaá, ne ambe ágenege sé né malu aléé, melu ɛma ɛkwe kendeé. Ne akarege gébé ɛyigé utuú uwyage né malu aléé mfaá ne ambe ágene sé ne melu ɛma wɔ. Wyɛmbɔ ntó ne ɛpyéé ne bíi ne ɛwɔmese.

¹³ Ne mbwɛ amɛ nké mpele, nge ndere nɛnya nelyenege tɛ mfaá, ne nwu ndere neɔɔge kenké neké, “Ɛbɔɔ nyɛ, ɛbɔɔ nyɛ, ɛbɔɔ nyɛ ne bɔɔ abi álú né mme gebégé makiénné Ɛsɔwɔ ayi álaá álée áfɔmege mbá bwɔ.”

9

Ɛkiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛgbeé makiénné ata ɛfɔme mbá wuú

¹ Ne ɛkiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛgbeé makiénné ata ɛfɔmege wuú mbá, mma ngé membe fɔ atané mfaá, akwe mme. Achyéé ji agbógóló ayi anenege gepyéé ɛyi gélágé pɔ ne kwyakwya. ² Ne membe yimbɔ anenege menɔ gepyéé ɛyigémbɔ, amuawɛ atane wye ɛké amuawɛ laáwa. Amuawɛ yina agbɛ ɛmɛé né mfaánebuú mbaá akwe gemuagemua. ³ Ɛgome ɛtane né mmu amuawɛ yimbɔ ɛkwe

fa mme. Achyɛ ɛwú uto mantyɛ bɔɔ wye ndere ɛbi ngat áwyaá fa mme. ⁴ Agaré ɛwú nnó ɛpyege fɔ genó gebo ne jyage fɔ, yé ebé lé dambyanja ne yéndé gefɔgé genɔɔ, ɛpyɛ lé genó gebo ne bɔɔ abi alá ápɔ ne gelogé Ɛsɔwɔ né mampwɛ bwɔ. ⁵ Achyɛ fɔ ɛwú uto nnó ɛwá ɛbwɔ wɔ, alya élé ɛwú nnó ɛtyɛ ɛbwɔ né bɔ amfaá áta. Ne ubale ɛbi ɛbwɔ áwuú nyɛ ubɛ wye ndere ɛbi ngat atyéé muú. ⁶ Né amfaá bimbɔ áta, ákelege nyɛ negbo nnó newa ɛbwɔ ágene. Néndé yé lé ɛbwɔ áshyage negbo, negbo nebeé fɔ ɛbwɔ kwókwólé.

⁷ Ɛgome ɛwéna, elú ɛké mpɔ mekagala ɛyi áfyɛ ɛji unó manjyɛ bee. Akwere ɛwu unó fɔ né makpɔ, unó bimbɔ úlú ɛké délaré gefwa ɛtiré ákwyéé ne gul, ne mashu ɛbwɔ malu ɛké mashu akwaa. ⁸ Mejwɛ bwɔ ɛshya metyéé ɛké mejwɛ andée ne manɛné bwɔ álú ɛké ayi genyanya. ⁹ Akwere uwya yéndé ɛgomé ne gebagé gese ɛyigé bɔɔ abi ájyɛé bee ákwerege né uwya. Gewya ɛyigé ubagele bwɔ upyéé gélú ɛké gewyage mboó gese uka upea ayi mpɔ mekagala ɛjame ne gatele ɛjyɛé bee. ¹⁰ Ɛgome ɛwémbɔ ɛwyaá magyéé ɛké magyɛ ngat. Ɛwya uto né magyɛ bwɔ matyéé bɔɔ né bɔ amfaá áta. ¹¹ Ne muú ayi álú mfwa bwɔ, élé ɛkiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛgbare agbógóló gepyéé ɛyi geláge pɔ ne kwyakwya. Bɔɔ Hibru akú ɛkiénné ɛwéna nnó Abadɔn. Ne bɔɔ Grek ákuú ɛwú nnó Apolyɔn (ula utene nnó mencho unó).

¹² Nénáne ɛfwyale ɛniné mbe nekoó, wúgé ayifɔ apea alú chwɔɔ.

Ɛkiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛgbeé makiénné akéné ɛfɔme mbá wuú

¹³ Ne ɛkiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛpyéé makiénné akéné, éfɔmege mbá wuú, nwú meko muú fɔ ndere atane né mankú ani ayi alú né gelú ɛyigé ákwyéé ne gul ɛyigé gelu né mbe ushu Ɛsɔwɔ. ¹⁴ Meko yimbɔ ajɔɔ ne ɛkiénné Ɛsɔwɔ ɛwémbɔ aké, “Kaá makiénné ani ayi áfené kwókwólé ne ebéé kpa ɛwé ákuú nnó ebéé Yufretis.” ¹⁵ Ne ɛkiénné Ɛsɔwɔ ɛwémbɔ ɛkaá ayina ani. Elé né nchwónekɛ ɛniné na, né bíi ɛbi na, mfaá ayina ne ɛmɛé ɛniné na, ne Ɛsɔwɔ abelé mɛ nnó makiénné ayina ákaré bɔɔ abi álú fa mme malu aléé, áwá melu ɛma. ¹⁶ Agare me aké mpa ɛkwɔ bɔɔ abi ákwɔme né mfaá mpɔ mekagala ájyɛé

bee aja kpaá apwɔ, alú bɔ delɛ ne bɔ delɛ. ¹⁷ Né amẹ gejya yina, ngé mpó mekagala ne bɔ́ abi ájwólé mfaá ejí. Bɔ́ bimbɔ áfyéé uba useé ummye ebi bɔ́ bee ákwerege né uwya. Ubaá useé bina ugelege eké mewɛ, uwyaá ugile nkane genó eyigé ákuú nnó Safaya, ne úlú ntó ekwɔekwɔ eké genó eyigé ákuú nno solfɔ. Mpó eyina ewyaá makpo eké makpo genyanya. Mewɛ, ne amuawɛ, ne solfɔ etanege ejí né meno. ¹⁸ Unó bina uléé, ebi uwáne bɔ́ ubi utané né mano mpɔ eyimbɔ, mmye eké mewɛ, ne amuawɛ ne solfɔ ukare bɔ́ abi alú fa mme né malu áléé uwa melu ema. ¹⁹ Néndé eshye mpɔ eyina etanege elé né manó ne magye ebwɔ́. Magye bwɔ́ áwya makpo eké mmyɔ. Elé ne magye ebwɔ́ yina, ne echulé bɔ́.

²⁰ Ne bɔ́ abi unó bina ula uwa wɔ́, ályaa fɔ́ gabo ayi ebwɔ́ ápyéé wɔ́. Anógé wye aló nchye ne aló uka abi ákwyéé ne gul ne seleba akwyéé ntó ne afyaákó, mataá ne unɔ́. Yé elé aló uka bina, alá áwuú, alá ágené ne alá ákené fɔ́, ebwɔ́ ánógé wye abi. ²¹ Ne ályaa fɔ́ ntó bɔ́ manwáne wɔ́ yé elé mafoó manye, manane tametame ne ejo manjo ályaa wɔ́.

10

Jɔn agé ekiénné Esɔwɔ né amẹ gejya ndere egbaré gebagé ηwe eyi apwiré

¹ Ne mma ngé gekpékpégé ekiénné Esɔwɔ ewé fɔ́ né amẹ gejya, etane né mfaánebuú eshulege mme. Ndere ewú echwɔ́, geko gefyale ewú mmye eké ndeé, ne embya meshu egyaa ewú né mekpo, ushu bíí ushwanegé eké ηmées ne uka ebií ntó úlú eké ukwa bi mewɛ elúlé wyeé. ² Egbaré gebagé ηwe ayi abɔ apwiré, nana gelu fuú né ebwɔ́ wuú. Echoó geka jíí eyi ebwɔnyɛ né ebeé mega ne eyigé ebwɔbe né mewaá. ³ Ejɔ́ kenké ekále eké meko genyanya. Ekalege mbɔ, néfe nnya nekame gbanjbanj ndɔ ekénéama neshuú ewú meko. ⁴ Ne nefe enina neyáge mbɔ, nké nsa genó eyigé me nwuú nejɔ́, nké nwuú meko muú fɔ́ atané né mfaánebuú ajɔ́ ne me aké, “Osage fɔ́ genó eyigé nefe enina nejɔ́, bele geji ne metɔ́ wyeé.”

⁵ Ne ekiénné Esɔwɔ ewémbɔ ewé ngene etane né mewaá né ebeé mega, ebwéé

ebwɔnyɛ wuú né mfaánebuú. ⁶ Ekele mabɔ Esɔwɔ, muú alú mebe te kwyakwya, muú akwyéé mfaá, mme, ebeé mega, ne yéndégenó eyi gelú wyeé eké, “Njógé wáwálé nnó gébé gechɔ́ gepɔ́ esé. ⁷ Yémbɔ ekiénné Esɔwɔ ewé epyéé makiénné ákenéama efómégé mba awuú, Esɔwɔ apyéé nyé unó bi jí abɔ ábelé bibí upye wáwálé ndere jí agaré bɔ́ utɔ́ bíí bɔ́ ekpávé Esɔwɔ nnó upye nyɛ.”

⁸ Ne mako ayi me mbɔ nwuú atane mfaánebuú ama ajɔ́ ne me aké, “Chwɔ́ sé gebagé ηwe yimbɔ né ebwɔ́ ekiénné Esɔwɔ ewé echoó geka ebeé mega ne geka mewaá.”

⁹ Ajógé mbɔ, mfe mbaá ekiénné Esɔwɔ ewémbɔ, ngíí ewu nnó echyéé me gebagé ηwe eyimbɔ, ejɔ́ ne me eké, “Se geji ɔnyé, gebɔ́ge nyɛ wɔ́ né meno eke nnywɔ́ yémbɔ gekwɔnégé wɔ́ unɛ genywɔnege nyɛ.”

¹⁰ Ne nse gebagé ηwe eyimbɔ né ebwɔ́ wuú nnyé. Gebɔ́ge me né meno eke nnywɔ́ ne gekwɔnege me né unɛ gelá nywɔne nywɔnege. ¹¹ Nyége mbɔ, ágaré me aké, “Oɔ́ maá ma garé genó eyi gepyéé nyɛ ne bɔ́ malɔ mme meko, ufɔ́ ufɔ́ bɔ́, ufɔ́ ufɔ́ mejɔ́ ne afwa.”

11

Esɔwɔ atɔ́ bɔ́ ekpávé apeá

¹ Unó bina ukogé, áchyéé me meto ewé ámege unó wyeé. Ne Esɔwɔ ajɔ́ ne me aké, “Chó meé echa upɛ wa ne gelúgé upɛ. Pa ntó bɔ́ abi ánógé me wye. ² Yémbɔ, ɔmege fɔ́ dachi echa upɛ wa, lyaá jí néndé me nlyaa jí mbaá bɔ́ abi alá ápɔ́ bɔ́ Jus, nnó ágbaré gefwage bwɔ́ né melɔ ukpea wa né bɔ́ ámfaa usa upea meso epea. ³ Ne ntɔme nyɛ bɔ́ ba apeá abi ágaregé mekomejɔ́ Esɔwɔ, nchyege nyɛ ebwɔ́ uto mangaré bɔ́ genó eyi me mpye nyɛ. Ne ágaregé nyɛ geji, áfyéé mandeé nekwi né ndɔ dele meso usaá ufya ne eléé.”

⁴ Bɔ́ bina apeá ne álu eké unɔ́ Olif upeá ne álu ntó eké uluɔ matúlékanj upea ebi utene né mbe ushu Esɔwɔ Ata muú ágbáregé gefwa mme. ⁵ Ne mbɔgé muú amuagé mampye ebwɔ́ genó gebo, mewɛ etanege ebwɔ́ né meno esɔ́ muú mawame ebwɔ́ yimbɔ, mbɔntó ne bɔ́ abi amuame mampye ebwɔ́ genó gebo, ábɔ́

mamgboó. ⁶ Ebwó áwyaá uto magbaré manaá nnó ákwegé f́ó né gebé eyigé ebwó ágaregé mekomej́ó Éṣṓwṓ. Áwyaá ntó uto mambwólé manyi ála manoó manoó. Ne áwyaá ntó uto mantṓ mameé ufo ufoó áchwó fa mme ndere ebwó ákẹlege.

⁷ Anerege mangaré mekomej́ó Éṣṓwṓ, menya mebo ayi atané né gepyéé eyi geláge ṕó ne kwyakwya achwó mmye nye ne ebwó apwṓ, awá ebwó. ⁸ Ne unkwṓ bwó uláa nye né metṓ melṓ, meĺ kpaá ewémbṓ mbaá ayi aselé nya Ata sé áwṓme nya né gekwa. Ne mabṓ ami ákuú melṓ ewéna né neka elé Sodom yé nnó Ijip. ⁹ Ufṓó ufṓó bṓó yéndé ntoó, ufṓó ufṓó mej́ó ne malo mme mako átane áchwṓó ágene unkwṓ bwó né ndṓ eléé ne geba, ákamegé f́ó nnó muú ánií ubi. ¹⁰ Matṓó ágṓó nye bṓó mme meko ndere bṓó bina ápea ágbóo, ne ápyéé nye epaá gétúgé negbóné bwó, áwelé ate mako néndé mekomej́ó Éṣṓwṓ ayi bṓó bina ágaré ápyéé bṓó mme áwú ubalé dṓó. ¹¹ Yémbṓ ndṓ yina eléé ne geba ekogé, Éṣṓwṓ atómé gejulé eyi gechyege genwá gekpe unkwṓ bṓó bina né mmye ákwilé téné. Ákwilé gé mbo bṓó ako abi ábṓó ágené ebwó efo ekwṓ ebwó né matṓó dṓó. ¹² Ne bṓó bina ápeá, áwú meko muú fṓ ndere ákuú ebwó kenké né mfaánebuú, aké, “Kwṓgé déchwó wena.” Ne ndere bṓó mawáme bwó ápelé, ebwó ákwṓ áfé né mfaánebuú né mmu gekó. ¹³ Wye né gebé eyigémbṓ, mme ányigé ne eshye tegetege ákáré melṓ ewémbṓ né malú afya, ne upú ebi úlú né melu ema ukwe ne mmye muú ayi ágboó álú dẹle bṓó akénéama. Bṓó abi álá, efo ekwṓ ebwó matṓó ánógé Éṣṓwṓ muú olú né mfaánebuú.

¹⁴ Nenjáne efwyale eniné negbée manjáne apeá nekoó, wúgé eniné negbeé áléé nechwṓó.

Ekiénné Éṣṓwṓ ewé egbeé makiénné akénéama eṓme mbá wuu

¹⁵ Ne ekiénné Éṣṓwṓ ewé egbeé akénéama eṓmégé mbá wuu, nwú meko makiénné Éṣṓwṓ ndere ájógé kenké aké, “Ata Éṣṓwṓ sé ne muú wuu ayi ji ajyaá nnó ábé mempoó se awyaá uto mangbaré gefwa fa mme nana. Ne Éṣṓwṓ ágbáregé gefwa te

kwyakwya ne kwyakwya.” ¹⁶ Ajógé mbṓ, ákpakpa bimṓ, esaá meso eni abi ájwalé mfaá uluṓ gefwage bwó né mbe ushu Éṣṓwṓ ákwe mashu mme né mbe ushu Éṣṓwṓ áféé Éṣṓwṓ, ¹⁷ aké, “Ata Éṣṓwṓ, wṓ Muú Ṗpwṓó amu, wṓ muú olu ne ṓbṓ olú, esé déchyegé wṓ matame néndé ṓleré gekpékpégé uto bi wṓ ṓwyaá ne ṓbṓ mangbaré gefwa jyéé fa mme. ¹⁸ Ne bṓó abi abṓó álá apṓ f́ó Jus, ebwó ábṓó metṓó usṓó ne wṓ dṓó. Yémbṓ gebé gé eyigé wṓ ṓleré gé metṓó usṓó wye gekwṓné. Ne gebé gekwṓné eyigé wṓ ṓṓṓ mpa bṓó abi ágbóo. Gébé ntó gekwṓné eyigé wṓ ṓchyegé nsa mbaá bṓó utṓó byéé, bṓó ekpávé Éṣṓwṓ ne bṓó ako abi áfṓó wṓ, abi anea gemé ne abi álá anea wó. Ne gebé gekwṓné eyigé wṓ ṓwane bṓó abi áwáne bṓó ako abi áwáné bṓó fa mme yina.”

¹⁹ Aféége Éṣṓwṓ mbṓ, gepúgé Éṣṓwṓ né mfaánebuú génene. Ne mengé mekwaá menomenyéé ewé etené mbaá menomenyéé ewé Éṣṓwṓ anyéé ne bṓó bií ndere elú né mmu gepúgé Éṣṓwṓ eyigémbṓ. Ne ngé ndere gasama akelé mamama, nefe nénya gbangban, mbaá áwyale mme anyií tegetege, ne makanṓkoma akwene gejame.

12

Mendeé fṓ ne mmyṓ ayi ákuú nnó dragṓn

¹ Né gebé eyigémbṓ, ngé gekpékpégé genó fṓ eyi getané né mfaánebuú. Ngé mendée fṓ ayi ndée eyi ji afyéé elú ṓmésé ṓmésé, aneré uka bií né mfaá mfaá. Akwere elá gefwa ewé ewyaá ambe áfyaneápeá. * ² Mendée yina alú ne uné, ne ndere nebyéé némyéé ji ákalege gétúgé awuú ubale nebyéé.

³ Ne mma ngé gekpékpégé genóge fṓ eyi getané né mfaánebuú, nké mpelé, ngé gekpékpégé mmyṓ megele, ayi apyéé efo, awyaá makpo akénéama ne ambya afya. Ne akweré maá elá gefwa né yéndé mekpo wuu. ⁴ Akaregé ambe ayi alú né mfaá né malu áléé, mmyṓ ayina ase megye wuu ajá melú ema agbe fa mme. Akwilé atene né mbe ushu mendée yimbṓ ayi alú mambye maá, agile nnó mendée yimbṓ abyegé maá ji abṓó ányéé. ⁵ Ne mendée yimbṓ abyé maá wuu mende. Maá yimbṓ ne abṓó mámbé mfwa né malṓ mme meko. Agbaregé nye

* **12:1** Elú wáwálé nnó: Mfaá ayi ájógémbṓ, elé mfaá ayi ágenege ne utuú.

bɔɔ mme meko ne amu matomato. Ndere ábyené maá yimbɔ, áchwɔ fɔɔ ji ákpa ji áfé mbaá Ɛsɔwɔ né mbaá ayi geluɔge gefwa jii gelú. ⁶ Ne mendée yina jimbɔɔ abó afé né mashwɔne mbaá ayi Ɛsɔwɔ ákwyyé ábelé nnó ji abe wyyé, akpe bu né ndɔ dele meso usaá ufyane uléé meso efya.

⁷ Epyegé mbɔ, ummye ukwe né mfaánebuú. Mfwa makiénné Ɛsɔwɔ ayi akuú ji Mikel ne aɳgba bií, ámye ne mmyɔ yimbɔ ne bɔɔ bií ntó. ⁸ Yémbɔ Mikel ne aɳgba bií ámmye ápwɔ mmyɔ yimbɔ ne bɔɔ bií ne ákamé sé nnó mmyɔ yimbɔ ne bɔɔ bií ama abe ne melú manjwɔlé né mfaánebuú wɔ. ⁹ Abú gekpékpé mmyɔ yimbɔ né mfaánebuú áshulé fa mme chóncho ne makiénné jii. Mmyɔ yina ne ákuú nnó danchɔmeló, muú mawáme, ji ne alú mmyɔ ayi abó me tété nya mambwɔlége bɔɔ fa mme.

¹⁰ Ne nwú muú fɔ ajó kenké né mfaánebuú aké, “Nana Ɛsɔwɔ esé aferé bɔɔ né efwyale gabo, alere bɔɔ ako uto bií ji awyaá né gefwa eyigé ji ágbárege ne Kras, Muú yi Ɛsɔwɔ akweré ji elá gefwa ayi ji atómé alere ntó uto bií fa mme. Néndé muú ayi aténege né mbe ushu Ɛsɔwɔ sé utuú ne ɳwɔmésé ápye mpa ne aɳmé sé ábú ji né mfaánebuú ashulé fa mme. ¹¹ Ne aɳmé esé bina ammye ápwɔ ji né utó manó Maá egónme ami magbelé mme ne abya melóméló ayi ebwɔ ágarége. Ne ebwɔ áse yé geɳwá bwɔ eké genó wɔ ne átene nnó yé ebe elé negbo ebwɔ ágboó. ¹² Mfaánebuú ne bɔɔ ako abi ájwɔlegé wye, beége ne nechóchó. Yémbɔ ebɔɔ nye ne enyú abi délu né mme ne mabéé mega néndé, danchɔmeló ashulé achwɔ báne enyú ne metɔɔ usɔ néndé ji akaá nnó gébé jii eyi gelaá géjásé wɔ.”

¹³ Mmyɔ yimbɔ agége nnó ábú ji ashulé fa mme, alɔ mamfwénégé mendée yimbɔ ayi ábyené maá mende nnó awá. ¹⁴ Yémbɔ áchye mendée yimbɔ ukpékpé ubagele upeá ebi ulú eké ebi nenyá nnó ályéné ájye ábí né mashwɔne mbaá ayi Ɛsɔwɔ ákwyye ábelé nnó ji abeé wye ábelé ji bu né aɳme áléé ne geba. ¹⁵ Ne mmyɔ yimbɔ awó manaá né meno, majá eké ebéé nnó ɳgbannyi ashwa mendée yimbɔ anó nnyi. ¹⁶ Yémbɔ mme apoó mendée yimbɔ, anené meno anyú manaá ami mmyɔ yimbɔ awɔɔ

mako. ¹⁷ Epyegé mbɔ, mmyɔ yimbɔ metɔɔ esɔ ji dɔɔ ne mendée yimbɔ, alyá ajye ɳme ummye ne upyáne mendée yimbɔ, bɔɔ abi ábélege mabé Ɛsɔwɔ ne bɔɔ abi ágarége wáwálé ayi Jisɔs aleré né abya melóméló, nnó ebwɔ ne Mmyɔ yimbɔ atené né mbale ebéé mega.

13

Menya mebo ayi atáne né mmu ebéé mega

¹ Ndere mmyɔ yimbɔ aténe ewú, ngé menya mebo fɔ ndere atanege né mmu ebéé mega. Menya yimbɔ awyaá makpo akénéama, ne ambya afya. Akweré maá ela gefwa né yéndé embya wuú. Né mfaá yéndé mekpo wuú asa mabɔ wye ami machɔɔ mabɔ Ɛsɔwɔ. ² Menya yimbɔ afulé mekwaálá, awyaá uka eké ebi menya fɔ ayi afulé maamyé ákuú ji nnó beé. Ne meno wuú elú eké menó genyanya. Ne mmyɔ yimbɔ achyéé menya mebo yimbɔ, uto ebií ne gekpekpége eshye wuú nnó, agbaré gefwa. ³ Menya yimbɔ, mekpo wuú ema, elu eké abɔ ake gepa wye eyi gelú manwá ji wáne, yémbɔ gepa eyigémbɔ, gegbo mé. Ne bɔɔ mme meko álá mano mekpo fuú gétúgé genó eyina, áló mankwɔlege ji. ⁴ Ebwɔ ako ánogé mmyɔ yimbɔ gétúgé ji achyéé uto bií mbaá menya mebo yimbɔ. Ne ánogé ntó menya mebo yimbɔ ajógé aké, “Ndémuú alú eké menya yina, ne waá ákágé mmye umye ne ji?”

⁵ Ne ályáá menya mebo yimbɔ nnó ádogé ebwɔ ewɔme áchógé mabɔ Ɛsɔwɔ, ne ályáá ji ntó nnó aleré uto bií né usaá bɔ amfaá upeá meso epeá. ⁶ Menya mebo yimbɔ aló manlwerege Ɛsɔwɔ, achɔɔ mabɔ mií ne ami bɔɔ Ɛsɔwɔ abi álú né mfaánebuú. ⁷ Achyéé ji ntó uto nnó ammye bee ne bɔɔ Ɛsɔwɔ fa mme apwɔ ebwɔ. Ne áchyéé ji ntó uto nnó, abe mfwa mbaá matoó mme mako, ufɔɔ ufɔɔ bɔɔ, ufɔɔ ufɔɔ mejɔɔ, ne malɔ mme mako. ⁸ Ne bɔɔ ako abi álú fa mme ánogé nye menya mebo yimbɔ. Ebwɔ bina ne te ula ulɔɔ mme álá ása fɔ mabɔ bwɔ né mmu ɳwe ayi asame mabɔ bɔɔ abi ábɔɔ nye geɳwá eyi gélágé byé. ɳwe yimbɔ elé ayi Maá egónme ayi abó awáne.

⁹ Muú ayi awyaá matu áwú. ¹⁰ Yéndémuú ayi Ɛsɔwɔ ajóɔ mé nnó apye ji, apyene nye

ji. Yéndemuú ayi Ẹsṳwṳ ajṳṳ mε nnó áwá ji ne aparanja, áwané nyε ji ne aparanja. Ẹwéna elú elé majyε mbaá bṳṳ Ẹsṳwṳ nnó abṳ mankogé matṳṳ, áfyéé wyε metṳṳ ne ji.

Menya mebo ayi átane né mmu mme

¹¹ Ne mma ngε menya mebo ayi fṳ ndεre atanεge né mmu mme. Awyaá ambya apeá eké maá εgṳṳme, ne ajṳgέ mejṳṳ eké mmyṳ. ¹² Ase uto uko ebi menya mebo ayi mbε awyaá apyε ukpεkpε unó né mbε ushu wuú. Apyéé mme ne bṳṳ ako abi ájwṳlegé wyε ánógé menya ayi mbε yimbṳ, ayi gepa eyi gelu manwá ji gegbṳṳ. ¹³ Ne menya mebo yimbṳ, ayi atane né mmu mme, apyε ukpékpé ufélekpa ebi yε ebelé mewε εtane né mfaánebuú ekwe mme bṳṳ ako agé. ¹⁴ Abwṳlé bṳṳ abi álú fa mme né ufélekpa ebi ályaa ji apyεé né mbε ushu menya ayi mbε. Agaré ebwṳ nnó ákwyéé meló uka ayi afulé menya ayi abṳ akelé ji gepa eyi geké gewa ji yémbṳ alá gbṳṳ wṳ. ¹⁵ Ne ályaa menya ayina nnó ato gejulé mbaá meló uka yimbṳ nnó ábṳ genwá, ájṳgέ mejṳṳ, apyε nnó áwá bṳṳ ako abi alá ánógé fṳ ji, ¹⁶ apyε ntó áfyε bṳṳ ako gelo né εgbε ebwṳnyε yé ne mampwε. Abi alá aṳεa gemε wṳ ne abi aṳεa gemε, ubyá bṳṳ, afwa ṅka, afwé ne abi alá pṳ afwé, afyε ebwṳ uló mmyε. ¹⁷ Apyεmbṳ nnó muú alá pṳ ne gelo εyigémbṳ ákpogé fṳ genó yé ebé elé mana genó anamé fṳ. Ne gelo εyigémbṳ geténé mbaá mabṳ menya mebo ayi mbε, yé ebe elé nṳmba ayi atεné mbaá mabṳ mií.

¹⁸ Ẹwéna elú lé majyε mbaá bṳṳ ako nnó yéndemuú abε ne denja né mechṳ Ẹwéna. Ne yéndemuú ayi awyaá defṳṳ afere akaá ulaá geloge menya ayina. Geji geténe mbaá mabṳ mekwaá. Ne gelo jii elé “666”

14

Mad εgṳṳme ne usaá dele bṳṳ ukénéama meso eni

¹ Ne nké mpelé, ngé maá εgṳṳme ndεre aténé né mfaá mekwe εwé ákuú nnó Sayṳn ne usaá dele bṳṳ ukénéama meso eni. Asa mabṳ Maá εgṳṳme ne ami Nte wuú né mampwε ebwṳ. ² Ne nwú meko muú fṳ né mfaánebuú, meko yimbṳ awyale eké meko makṳne nnyi ne anyáne ntó kenké eké nefe. Meko ayi nwú mbṳ alú eké bṳṳ ákwélé bṳ

dandyé ebwṳ. ³ Ne njune bṳṳ bina ákwa ekwṳ meke né mbε geluεge gefwage Ẹsṳwṳ ne menya eni eyi elú mebe ne ákpakpa. Ne yé muú ayi ákágé ekwṳ Ẹwéna apṳ, εkosé ebwṳ ambṳṳ ne ákaá. Ebwṳ bina ne álú bṳṳ abi Ẹsṳwṳ áwené gemége ebwṳ né gabo fa mme. ⁴ Ebwṳ bina ne álú bṳṳ abi ábele menyammyε ebwṳ pṳpṳ yé andée alá akaá wṳ, gétúgέ álú ubwyεne. Ebwṳ ákwṳlege Maá εgṳṳme ájyε yéndé mbaá ayi ji ájyεé. Alú bṳṳ abi Ẹsṳwṳ áwené gemége bwṳ né gabo né geluage bṳṳ ako abi alu fa mme. Ebwṳ alu ndεre mbwε mbε ayi áchyéé mbaá Ẹsṳwṳ ne Maá εgṳṳme. ⁵ Gebyṳ gepṳ fṳ ebwṳ né meno néndé ebwṳ alu pṳpṳ apṳ ne deba.

Makiénné Ẹsṳwṳ áléé ágaré mekomejṳṳ Ẹsṳwṳ

⁶ Ne mma ngé ekiénné Ẹsṳwṳ εwé fṳ ndεre εlyεnege té mfaá. Ekpa abya melóméló ayi alu te kwyakwya mangaré mbaá bṳṳ malṳ mme meko. Yéndé ntoó, ufṳṳ ufṳṳ mejṳṳ ne ufṳṳ ufṳṳ bṳṳ. ⁷ Ejṳṳ ne meko kenké eké “Fṳgέ Ẹsṳwṳ ne nógέ ji néndé gébé gekwané εyigé ji asṳṳ mpa bṳṳ fa mme. Ndεre elúmbṳ, fege ji muú akwyéé mfaá ne mme chónchó ne mabéé mega ne ambu annyi.”

⁸ Ekiénné Ẹsṳwṳ εwé fṳ εwé εgbeé makiénné ápeá echwṳ ntó, eké, “Babilṳn ákwe, meló εwé ebṳ elú meló ṅgṳ ekwe ‘burup’ εwṳ ṅgma mme. Manane jii ayi ji anané tametame áchó malṳ mme mako. Manane ji yémbṳ alu eké elé mmṳṳ ne ji achyéé malṳ ayifṳ anyuú mapyεné ebwṳ.”

⁹ Ne ekiénné Ẹsṳwṳ εwé fṳ εwé εgbeé makiénné áléé echwṳ ntó, ejṳṳ ne meko kenké eké, “Bṳṳ abi ánógé menya mebo ne meló uka wuú, ne ákame nnó menya yimbṳ afyéé ebwṳ gelo jii né mampwε ebwṳ yé né amu ebwṳ, ¹⁰ Ẹsṳwṳ achyégé nyε ntó ebwṳ εfwyale. εfwyale εwémbṳ ebé nyε eké mmṳṳ matomato ami alá áchwaré ne maná wṳ, ami Ẹsṳwṳ afyéé né mmu ṅkṳ wuú ayi metṳṳ usṳṳ. Ne Ẹsṳwṳ apyε nyε ebwṳ áṳṳṳ né mmu mewε εwé elulé ne genó εyigé ákuú nnó salfṳ. Ne ebwṳ áṳṳgέ nyε né mbε ushu makiénné ukpea ne Maá εgṳṳme. ¹¹ Ne amuawε ayi atanεge né mewε εwé εṳṳ ebwṳ, atanεge nyε wyε tanege té kwyakwya ne kwyakwya. Bṳṳ bina abi ánógé menya mebo yimbṳ ne melo uka wuú ne yende-muú ayi ákame nnó menya yimbṳ afyéé

ji gelo eyi getene mbaá mabó mií, ugbeé mmye upó ne ebwó utuú ne nwómese.”

¹² Mechó ewéna elú elé majyéé mbaá bóó Èsòwò nnó ákogé matóó ebwó. Ebwó bina ne ábélege mabe Èsòwò ne áfyéé wye metóó ne Jisós.

¹³ Ne nwú meko muú fò né mfaánebuú nkane ajógé ne me, aké, “Sa meko mejóó eyina: aké eló nana ejyegé mbe metóó megómegó ebéé ne bóó abi ágboó ndere áñkwólé Jisós Kras.” Ajógémbó Mendoó Èsòwò ekamé eké “Èeh elú wáwálé. Ebwó ágbéegé nye mmye né utóó ebwó néndé nsa utóó ulóuló ebi ebwó ápyéé akwólege nye ebwó.”

Jón agé ame geja ndere Èsòwò asóó nye mpa bóó né bií bi kwyakwya

¹⁴ Ne nké mpelé, ngé geko eyi gelu pópó, ne muú fò ajwólé né mmu geko eyigémbó alú eké maá nte mekwaá, akweré ela gefwa ewé akwyéé ne gul. Agbaré nga mechyamechya né ebwó wuú, nga yimbó awya geti getye getyéé. ¹⁵ Ne ekiénné Èsòwò ewé fò etane né echa upé Èsòwò, ekú muú ayi ajwólé né mmu geko kenké eké, “Ló mankye mbwe ne nga wye ayi ogbaré, néndé gébé eyigé ákye mbwe gekwané ne mbwe ayi álu né mme ákwóné mankye.” ¹⁶ Ejógé mbó, muú yimbó né mmu geko afu nga wuú né mme, akye mbwe né mme meko.

¹⁷ Epyegé mbó, ekiénné Èsòwò ewé fò etané né mmu echa upé Èsòwò né mfaánebuú. Ewú ntó egbaré nga mechya yimbó ayi ákuú nnó shekel.

¹⁸ Ne ekiénné Èsòwò ewé fò, ewé ebóó uto epwó mewé etané kwókwólé ne geluógé upé Èsòwò, ekúu ekiénné ewé egbaré nga mechyamechya ejóó kenké eké, “Gé umpóme unóó ebi ákuú nnó gɾep, uwóme né mme ugle. Cho sáó uchóchó bwó ne nga ayi wó ogbaré mbó.” ¹⁹ Ejógémbó, ekiénné Èsòwò ewémbó, efu nga wuú fa mme, esóré umpomé gɾep ebimbó, eju né mmu ejya ewé anamege ubi wye. Ejya ewéna éténe mbaá metóó usóó Èsòwò ewé ji áleregé nye bóó. ²⁰ Ejya ewéna epófó né meló. Èfembó ne ájyale upóme ebimbó manoó matané, makóó byógólógóló eké ebéé. Metyéé ebéé manoó ewémbó elú usaá ñkpa neke ufya. Ne ugome ebéé ewéna úlú genóge matyéé amu ápeá.

15

Makiénné Èsòwò akénéama áchwó ne ufóó efwyale ukénéama

¹ Unó bimbó ukoógé, mma ngé gekpékpégé genó gefó né mfaánebuú eyigé me nlá nkágé garé. Gejeá ne gepwó amu. Genó eyigémbó elé makiénné Èsòwò akénéama ayi akpané ufóó efwyale ukénéama. Efwyale ewéna ne elu ewé kwyakwya néndé elé né ufóó efwyale bina ne Èsòwò alerege nnó metóó usóó wuú ebye.

² Ne ngé genógé fò eyi gelú eké ebéé mega. Gelú eféé eféé áchwaré ne mewé. Ne bóó abi ammyéé apwóó menya mebo yimbó ne meló uka wuú, ne alá akamé fò nnó afyéé ebwó gelo né mmye eyi geténe mbaá mabó mií wó, átené né mapeá ebéé mega ewéna ewé elú eféé eféé. Agbaré manke ayi Èsòwò achyéé ebwó. ³ Ne ákwa ekwó ewé Mosis muú utóó Èsòwò abó akwané ne ewé Maá egóñme abó akwane, aké, “Ata Èsòwò Muú Ɔpwoó amu, unó bi wó ɔpyéé úlú ukpékpé ne upwóó amu. Wó ɔlu mfwa maló mme mako. Depó etye etiré wó ɔpye délu wáwálé ne cho. ⁴ Ata yé muú fò apó ayi alá afóó wó, yé muú fò ntó apó ayi alá nógé wó néndé, wó mbií ne ɔlu muú ukpea. Bóó maló mme meko ánogé wó néndé yéndémuú agé nnó depó etye etire wó ɔpye délu cho.”

⁵ Bóó bina anerege mankwa ekwó ewéna, nké mpelé echa upé Èsòwò né mfaánebuú enené nge maá getoge ukpea Èsòwò né mmu. ⁶ Makiénné Èsòwò akénéama ayi agbaré ufóó efwyale ukénéama átané né mmu echa upé Èsòwò ewémbó. Afye mandée pópó ayi ágenege, ne yéndémuú bwó áni gebagé ndeé genó ji né ewóme. Uba mandeé bimbó ugenege eké gul. ⁷ Ne menya ama né geluage menya eyi elú mebe eni, achyéé makiénné Èsòwò ayina akénéama ukú ukénéama, ebi akwyé ne gul, ukú ebimbó ugbeé ne metóó usóó Èsòwò muú alu mebe te kwyakwya ne kwyakwya. ⁸ Ne amuawe ayi alerege nga ne utóó Èsòwò, agbeé né mmu echa upé Èsòwò ewémbó. Ne yé muú akágé kpé fò né mmu echa ewémbó, kpáá té ufóó efwyale ebi makiénné Èsòwò yimbó achwó ne ubi ekogé.

16

Kwyakwya ufɔ́ ɛfwyale ukénéama ebi
Ɛsɔwɔ achyɛge

¹ Ne nwú meko muú fɔ né mmu ɛcha upɛ Ɛsɔwɔ ɛwémbo ndere ajɔ́ kenké ne makiénné yimbo akénéama aké, “Chóge dégbɛ genó ɛyi gelú né mmu ukú ɛbimbo ukenéama ebi ugbeé ne metɔ́ usɔ́ Ɛsɔwɔ né mme.”

² Ajógé mbo ekiénné Ɛsɔwɔ ɛwé mbe ejye gbɛ genó ɛyi gelu né mmu gekú jíí fa mme. Ɛgbegé mbo, ubobo dekpa ɛtire denome ne démyéé deshulé né mmye bóó abi áwyaá geloge menya mebo ne ánógé meló uka wuú.

³ Ne ekiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛpyéé makiénné apea ejye gbɛ genó ɛyi gelu né mmu geku jíí né ɛbéé mega, ɛbwólé ɛla ɛké manóó genkwógé muú. Ne yéndégenó ɛyigé gelú né mmu ɛbéé mega gegbo.

⁴ Ne ekiénné ɛwé ɛpyéé makiénné áléé, ejye gbɛ genó ɛyi gelú né mmu ejíí gekú né mabéé ne ambu nnyi, manaá mako mabwólé mala manóó manóó. ⁵ Ɛpyéé mbo, nwú ndere ekiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛbóó mannyi mako ejɔ́ ɛké, “Eeh wɔ muú ukpea. Wɔ muú ɔlu ne ɔbo ɔlú, mpa wye yi ɔsɔ́ alú cho. ⁶ Néndé bóó áwá nya bóó ukpea ne bóó ɛkpave bye, wɔ ɔchye ɛbwɔ́ manóó nnó ányú. Abó mbo lé nsa mbaá genó ɛyigé ɛbwɔ́ ápyéé.” ⁷ Ajógé mbo, nwú meko muú fɔ ndere atane né geluógé upɛ Ɛsɔwɔ ajógé aké, “Ata Ɛsɔwɔ wɔ Muú Ɔpwɔ́ amu, mpa wye ayi ɔsɔ́ alú cho, ne wáwálé.”

⁸ Ne ekiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛpyéé makiénné ani, ɛgbɛ genó ɛyi gelú né mmu ejíí gekú né ɛmɛé, ɛlyáá nnó ɛmɛé ɛdo bóó awú gekpɔ́sógé ubalé ɛké ebi mewɛ. ⁹ Ubalé bina upyéé bóó álwɛrege Ɛsɔwɔ muú ɛfwyale ɛwéna ɛlú jíí né amu, yémbo ákwɔ́ré fɔ́ matɔ́ ɛbwɔ́ alyáá gabo ayi ɛbwɔ́ apye, áfɛgé Ɛsɔwɔ wɔ́.

¹⁰ Ne ekiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛpyéé makiénné ata, ɛgbɛ genó ɛyi gelú né mmu geku jíí né mfaá geluoge gefwage menya mebo yimbo. Ɛgbegé mbo, mbaá ayi menya mebo yimbo ágbáregé gefwa jíí wye ala gemuagemua. Ne akwaá ányéé manómé gétúgé ubalé ebi ɛbwɔ́ áwuú. ¹¹ Alwɛré Ɛsɔwɔ muú alu né

mfaánebuú gétúgé ubale ebi ɛbwɔ́ áwuú, ne upa ebi ɛbwɔ́ áwya né mmye. Yémbo ákwɔ́ré fɔ́ matɔ́ bwɔ́ alyáá gabo ayi ɛbwɔ́ ábó ápyéé wɔ́.

¹² Ne ekiénné ɛwé ɛpyéé makiénné akéné, ɛgbɛ genó ɛyi gelú né mmu geku jíí né ɛbéé kpaá ɛwé ákuú nnó Yufretis. Ɛgbegé mbo, ɛbéé ɛwémbo ɛwa meko, mampye nnó afwa abi atane né ɛgbɛ ɛwé ɛmɛé ɛtanege agé meti ákoó. ¹³ Ɛpyéé mbo, ngé ubobo mandoó nchye áléé ayi álu ɛké bó mantwɛre átané né meno mmye yimbo ne meno menya mebo ne meno muú ɛkpávé ayi gebyɔ. ¹⁴ Mandóo yina ɛlé aló nchye abi ápye ufélekpa. Ajye bané afwa mme meko nnó ánywɛre ɛbwɔ́ mbaá ama ákpomé mmye mamye bee né gekpékpégé bíí ebi Ɛsɔwɔ Muú Apwɔ́ amu achwɔ́.

¹⁵ “Wúgé, me nchwɔ́ nye ɛta nyú ndere menjo achwɔ́ né gébé ɛyigé muú ala akaágé. Galógáló alú ne muú ayi abéé peé, abelege mandeé jíí chanchá nnó ɛkáge jíí ake gejógené akpa mekpo unɔ́.”

¹⁶ Ne mandoó nchye yimbo, anywɛre afwa mme ako né melu ɛma. Akuú melu ɛwémbo né mejɔ́ bóó Hibru nnó Amagedɔn.

¹⁷ Ne ekiénné Ɛsɔwɔ ɛwé ɛgbéé makiénné akénéama, ɛgbɛ genó ɛyi gelú né mmu geku jíí né mmu gejulé. Ɛgbegé mbo nwú meko muú fɔ ndere atane né mmu gepúgé Ɛsɔwɔ mbaá ayi geluoge gefwage Ɛsɔwɔ gelu. Ajɔ́ aké, “Nneré yéndégenó.” ¹⁸ Ajógémbo, gasama ake mamamama, mbaá awyale wyɔwɔ, mamfeé ányá gbanɔɔ ne mme anyigé ne ɛshye. Gefɔ́ ɛyigé ákwaá alá alú danɔ́gé té mme alɔ́. ¹⁹ Mme anyigé mbo, meló kpaá ɛkaré né malu áléé, ne malo kpakpa né mme meko akwe. Ne Ɛsɔwɔ ate gabo ayi Babilɔn ápyéé, ápye jíí anyú mmɔ́ ami malu né mmu ɛkɔ́ wuú. Mmɔ́ amibo matene né metɔ́ usɔ́ Ɛsɔwɔ. ²⁰ Yéndé meló metɔ́ nnyi ne makwe kpakpa áseé. ²¹ Ne ukpékpɛ makankoma ayi gema genɔ́ ɛké usaá bó pɔ́n uta atané mfaá ákwe bóó né mmye. Bóó álwɛré Ɛsɔwɔ gétúgé ubale makankoma ebi ɛbwɔ́ áwu néndé, ubale bina uja dɔ́. *

* **16:21** Ɛlú wáwálé nnó: Bɔ́ pɔ́n bina anɔ́ wye ɛké uba simen upea.

17

Gekpẹkpẹgẹ mendée eno

¹ Ne ekiénné Ẹsɔwɔ ɛma né geluage makiénné akénéama ɛwé ɛgbaré ukú ukénéama ɛchwó jɔ́ ne me ɛké, “Chwó me nɛrege nyɛ wɔ ɛfwyale ɛwé Ẹsɔwɔ achyɛge nyɛ gekpẹkpẹgẹ mendée eno muú ajwólé né gejamégé mannyi. ² Afwa mme ana manane tametame ne ji. Ne manane ayi ji anané tametame achalé bɔ́ mme ako ɛké ɛlé mmɔ́ ne ji achyɛé ɛbwó anyuú mapyɛne ɛbwó.”

³ Ne Mendoó Ukpea ɛchwó me mmye ne ekiénné Ẹsɔwɔ ɛwémbo ɛkpá me mfé né mashwone. Njyɛge ɛwú, ngé mendée fɔ́ ndere ajwólé né mfaá menya mebo fɔ́. Menya yimbo alú megɛlemegɛle, awyaá makpo akénéama ne ambya afya. Asa gejamégé mabo wyyé amí machɔ́ mabo Ẹsɔwɔ né menyammye wuú meko. ⁴ Mendée yimbo afyɛ mandée magɛle ne mandée gefwa, akwyɛé menyammye wuú ne unó densɔ ɛbi akwyɛé ne gul. Mataá nka ne unó ɛbifɔ ɛbi ujame nka dɔ́. Akuú ubi nnó pɛls. Agbaré amo ayi akwyɛ ne gul. Amo yimbo agbeé ne ubobo unó bi utene mbaá manane tametame jí. ⁵ Asá mabo né nɛpwe níí ami matene né genó gefɔ ɛyigé bɔ́ alá ákaágé garé. Asá wye áké, “Gekpẹkpẹgẹ Babilɔn, mma andée eno ako, ne muú ayi ubobo unó bi upyɛé fa mme utanege ji né amu.” ⁶ Ne ngé nnó manoó bɔ́ Ẹsɔwɔ ne bɔ́ abi bɔ́ áwáne gétúgẹ ápyɛé genó ɛyi Jisɔs akɛlege mampyɛ mandée yimbo ɛké mmɔ́.

Ngégé nla meno mekpo fuú. ⁷ Yémbɔ ekiénné Ẹsɔwɔ ɛké, “Ulannó wɔ ɔlaá meno mekpo fuú?” “Ngarége nyɛ wɔ genó ɛyigé muú alá ákagé garé ɛyi getome ne mendée yina ne menya mebo makpo akénéama ne ambya afya ayi akpane ji ákéne. ⁸ Menya mebo ayi ɔbo ɔgené mbɔ, abó alú nya mebe, yémbɔ apó sé mebe. Atanege nyɛ né mmu gepyɛé ɛyi geláge pó ne kwyakwya akwó ɛwé. Ne ajoye nyɛ né mbaá ayi awáne nyɛ ji. Ne bɔ́ abi alú fa mme, abi tɛ ula uló mme Ẹsɔwɔ alá asá fɔ́ mabo bwó né mmu nwe ayi ásame mabo bɔ́ abi abɔ́ nyɛ genwá ɛyi gélágé byé wɔ ágɛge menya yimbo álaá nyɛ mano mekpo fuú, néndé menya yimbo abó

alú nya mebe ne nana apósé yémbɔ amágé chwó nyɛ.

⁹ “Mechɔ ɛwéna ɛkɛlege bɔ́ abé ne denja. Makpo menya yimbo akénéama áténe mbaá makwe akénéama ayi mendée yimbo ajwólé wye. ¹⁰ Makpo yimbo ntó akénéama áténe mbaá afwa akénéama. Né geluage afwa bimbo, ata agbo me, ama alú né gefwa nana, ama ayi alaá alú danchwó. Achwɔgẹ ágbárege nyɛ gefwa jí né mboó gébé. ¹¹ Ne menya mebo yimbo ayi abó alú nya mebe, ne nana alá apó sé, agbeé mfwa ayi agbeé afwa aneé. Ne ji alú mfwa ama né geluage afwa bimbo akénéama. Ne ajoye nyɛ né mbaá ayi awane nyɛ ji.

¹² “Ambya yimbo áfya ayi wɔ ɔgéne mbɔ áténe mbaá afwa áfya abi alá alú dansɛ uto mamgbaré gefwa, yémbɔ áchyɛge nyɛ ɛbwó ne menya mebo uto mamgbaré gefwa né nchwa neke ama. ¹³ Afwa bina áfya, ákamege nyɛ meko ama, áchyɛé ɛshyɛ ne uto gefwagẹ bwó mbaá menya mebo yimbo. ¹⁴ Ẹbwó áhmeé nyɛ ummye né Maá ɛgɔhme. Yémbɔ, Maá ɛgɔhme ne ankwólé bíí abi ápyɛé genó ɛyi ji akɛlege, ɛbwó abi Ẹsɔwɔ akuú ne ajya ammye nyɛ ápwɔ ɛbwó néndé ji alú mfwa ayi abɔ́ afwa ako ne Ata ayi abɔ́ bɔ́ Ata ako.”

¹⁵ Ne ekiénné Ẹsɔwɔ ɛma ɛjɔ́ ne me ɛké, “Mannyi ayi wɔ ɔgene mbɔ, ayi mendée eno yimbo ajwólége wyyé áténe mbaá njune bɔ́, ufɔ́ ufɔ́ bɔ́, malɔ mme meko, ne ufɔ́ ufɔ́ mejɔ́. ¹⁶ Menya mebo yimbo ne ambya afya ayi wɔ ɔgéne mbɔ, áji ne menya yimbo jimbo ápaá nyɛ mendée eno yimbo. Afáge nyɛ yéndégenó ɛyigé ji awyaá, ályaá ji gejɔgéné. Afyɛé nyé menyammye wuú ne áso ji ne mewɛ. ¹⁷ Néndé Ẹsɔwɔ ne áfyɛé mechɔ ɛwéna né matɔ́ afwa bina nnó ákamé meko ama, achyɛé utoó gefwage bwó mbaá menya mebo yimbo, nnó apyɛ ndere ji Ẹsɔwɔ akɛlege kpaá tɛ yéndégenó ɛyigé ji Ẹsɔwɔ ajɔ́ gepyɛé wáwálé.

¹⁸ “Mendée ayi ɔgené mbɔ, áténe mbaá melɔ kpaá ɛwé ɛwyaá mfwa ayi abɔ́ afwa malɔ mme mako.”

18

Melɔ Babilɔn ɛkwe

¹ Unó bina ukogé, ngé ekiénné ɛwé fɔ́ ndere etané né mfaánebuú ɛshulé fa me.

Ɔwya gekpékpé uto ne genbo eyi getane ji mmye gepye mme meko agéne. ² Ne ejó kenké eké, “Gekpékpégé melo Babilon ekwé burup, ɛla lé melú ujwalé aló nchye ne mbaá ayi mandoó nchyeé ne denwɔne debodebo ne ɛtiré bɔ́ alá akií débigé wyéé. ³ Néndé manane ayi ji ánáne tametame achalé mme meko eké élé mmó ne ji achye ɛbwó anyú mapyene ɛbwó. Afwa mme ábelé ntó ne ji ne bɔ́ abi akene gesé fa mme ákwe gefwa gétúgέ genoge manane tametame jíí.”

⁴ Ne nwú ntó meko ayi fɔ ndere atane né mfaánebuú. Aké, “Bɔ́ ba, tanege délyaá ji ékágé dékpe mbwa ne gabo wuú, ne nnó ékágé dékpe ntó né ɛfwyale ɛwé ji agene nye. ⁵ Gabo ayi ji apyéé mbogé ákwigé jí né nchwε akwonege né mfaánebuú. Ne Ɔsɔwɔ ate gabo wuú. ⁶ Pyegé ne ji wye ndere ji ápyéé ne enyú. Genó eyigé ji apyéé ne enyú shuge ji amu manáne ápeá. Fyegé mmó né mmu amo magbeé, déchwaré mami matoó mapwɔ ami ji áchwaré achyéé bɔ́ anyú, déchyéé ji anyú mami. ⁷ Ne pyegé ji ágé ɛfwyale ne ali wye ndere ji áfεge geme jíí, ányéé apoge né mmu gabo. Ji adoo ɛbwɔ ɛwɔme ajógé aké, ‘Me mfwa mendée mpó fɔ mekwí ne mbéé fɔ ne mesome kánka’. ⁸ Ne gétú eyigémbɔ, ɛfwyale éshúlege nye ji mmye né bíí uma ne mameé, mesome, ne emímí mesa. Ne asó nye ji né mewe néndé Ata Ɔsɔwɔ ese muú asó mpa wuú, aɲea apwɔ amu.”

⁹ Afwa mme abi ábelé ne ji, ɛbwó abi ákpené mbwa ne ji ányéé né mmu gabo ápoge ágegé nye amuawe ayi atanege né mewe ɛwé ɛsɔ́ jí, álilí nye alá ne mesome. ¹⁰ Ɔbwó átene tete gétúgέ áfɔ́ nnó ákpene nye né ɛfwyale ne melo Babilon, ájelege mmye ajógé aké, “Ɔbo ne wɔ nnó, Babilon gekpékpégé melo ne melo ɛwé ɛɲea geme, ɛfwyale éshulé wɔ mmye né nchwaneke ama.”

¹¹ Bɔ́ abi ákene gese fa mme álilí nye alá ne masome néndé yé muú ayi áname unó gesege bwó ápɔ sé. ¹² Yé muú apó sé ayi áname unó bi ɛbwó ákpoó. Unó bina élé gul ne seleba, mataá malómáló ne unó bi ujame ɲka dɔ́ ákuú ubi nnó pels, ɛshyéé ndeé, ndeé afwa, ndeé megεle ne gefogé

ndeé ɲka eyi ákuú ɛji nnó silk ne unó bi akwyéé ne ambya meshuú, unó bi ákwyε ne ufó ufó unó ɛbi ugó gebe unó bi ákwyε ne afyaákó, gese, ne gefogé ntaá ɛniné ákuú nnó mabel. ¹³ Unó ɛbifɔ ntó ɛbi alá name sé élé maweé ɲka ami manome gebe gelógéló, baá unó abi ápye menyéé agó ákuú abi nnó sinamum méery, insent, ne frankinsent. Mmó gɛp, maweé ne menyéé nkane: flawa melóméló ayi apye brɛd ne mbeé gefogé nchi eyigé ákuú nnó whit. Ne utu nkane: mpɔ, magɔɲme, mpɔ mekagala, mboó gese uka úpeá ayi mpɔ mekagala ɛjame ne ákwaá abi ákpoó nkane afwe. Yé muú apó sé ayi aname unó bina uko. ¹⁴ Bɔ́ abi ákene gese ajógé nye ne ji aké, “Unó ulúúló uko ɛbi wɔ ɔkelege nnó ube ɛbyeé upó se. Ne unó uko ɛbi upyéé nnó wɔ ɔbe gbene ɛbi upye ntó nnó wɔ ɔkwɔ ɲgɔ ɔmáge gé sé ubi.” ¹⁵ Ne ɛbwó bimbo abi abɔ́ gefwa gétúgέ ákene gese ne ji áténégé nye tété ne ɛfɔ́ nnó ákpene nye né ɛfwyale ne ji, álilí kenké ne mesome, ¹⁶ ajógé aké, “Ɔbo nnó, ɛbɔ́ nnó ne Babilon melo kpaá. Babilon alú nyá eké mendée ayi abɔ́ afyéé mashyéé ndeé, mandeé magele, ne mandeé gefwa. Akwyéé menyammye wuú ne unó desɔ ɛbi akwyε ne gul, mataá malómáló ne unó bi ujame ɲka dɔ́ ákuú nnó pels. ¹⁷ Né nchwa neke ama gefwa jíí geko geno.”

Bɔ́ ákpakpa abi áɲea geme né masogéka ne bɔ́ abi ákéné wye, abi ápye utó né mmu, ne abi ákene gese né mmu, átenege nye tété, ¹⁸ akálege gétúgέ ágéné amuawe ayi atanege né mewe ɛwé asó jí, ájelege mmye aké, “Cha oo, ndé melo ɛwé ɛkwone gekpékpé melo ɛwé.” ¹⁹ Ne áchwε matwɔ ágbε né makpo bwó, álilí nye alá ne mesome metó ajógé aké, “Ɔbo nnó, ɛbo nnó, ne melo kpaá, melo ɛwéna ne ɛbo élú meló ɛwé bɔ́ ako abi awyaá masogéka né ɛbeé mega ákwene gefwa wyéé gétúgέ gefwa eyigé ji awyaá. Yémbɔ né nchwaneke ama, yéndegenó eyigé ji awyaá génó.”

²⁰ Ɔnyú ako abi délu né mfaánebuú bege ne nechóchó néndé Ɔsɔwɔ achɔ melo Babilon. Ne enyú bɔ́ Ɔsɔwɔ, áɲgbá Kras ne bɔ́ ɛkpávε Ɔsɔwɔ bege ntó ne nechóchó néndé Ɔsɔwɔ asó me mpa wuú gétúgέ gabo ayi ji apyéé eta nyú.

²¹ Ajógé mbo, gekpekpége ekiénné Esowó fɔ ebwéé ntaá eniné nelú eké gekpekpége ntaá eniné ákwóó unó efome né mmu ebéé mega jegemmm ejóó eké, “Wye ndere ntaá eniné na nékwene ne eshye nechógeré, mbántó ne áfómege nye melo Babilon ne eshye, áchó ewu. Ndere elúmbó bóó ámágé gé nye se ewú. ²² Ne ámágé wú sé meko nénke ení ákwele, makwa ayi akwané, ambya ayi áfómege ne mbá né melo Babilon. Ne yé muú deshweé ama ayi amágé be wyeé ápó. Ne amagé wú nye sé ndere muú akwóó nchi né ntaá. ²³ Ne yé bíí uma ntó gengbógé etúlékán gegénege sé wyeé. Yé epaá neba muú áwuú sé wyeé. Bóó bíí abi ákene gese ne abó álu bóó abi ánea gemé fa mme yina, ne bóó megyaá bíí abwólé maló mme mako ne depóré megyaá bwó.”

²⁴ Kwyakwya alu nnó Babilon áwá bóó ekpávé bíí ne bóó abifó ako abi álu bóó Esowó. Ne manoó bóó bina malu ji mmye chónchó ne ami bóó ako abi áwáné né mme meko, ne Esowó achó melo ewéna gétúgé gabo ewu.

19

¹ Unó bina upyégé mbo, nwú gewyagé meko eké, meko gejamégé bóó né mfaánebuú. Akálege kenké áké, “Déféé Esowó, ji ne aferege bóó né efwyale gabo. Ji ne abóó ngó ne uto ukó. ² Mpa wuú alú cho ne wáwálé. Ji afye gekpekpége mendée eno yina né efwyale. Mendée yina ne achóó bóó mme ne manáné tametame. Esowó afye ji né efwyale gétúgé manoó bóó utóó bíí abi ji áwané.” ³ Ama kalé kenké áké, “Déféé Esowó, amuawe ayi átánege né mewé ewé esóó ji ákwóme ájyéé mfaá té kwyakwya ne kwyakwya.” ⁴ Akálégé mbo, ákpakpa bimbo esaá meso eni ne menya eyimbo mebe eni, ákwe uwya mme ánógé Esowó muú ajwólé né mfaá geluógé gefwa áké, “Amen déféé Esowó.”

Apye epaá nebane Maá egóhme

⁵ Né meko muú fɔ, atané né geluóge gefwagé Esowó ajógé áké, “Fégé Esowó se enyú ako abi délu baá defwe bíí ne dénógé ji abi ánea gemé ne abi alá ánea gemé wó.” ⁶ Ajógé mbo, nwú meko fɔ eké meko gejamégé bóó. Alu eké gewyagé makóné nnyi

ne eké meko gekpekpége néfe. Akálege áké, “Déféé Ata Esowó se Muú Apwóó amu, ji alú mfwa. ⁷ Ese ako débé ne nechóchó, débenege ji mabo ne déchyege ji ngó, néndé bíí epaá nebane Maá egóhme ukwóné ne Mendée neba wuú akpome mé mmye ágilé ji. ⁸ Achyéé Mendée neba Maá egóhme eshyéé ndeé nnó afye. Mandeé yimbo ágenege manemane, ne (átene mbaá ulóó melú ebi bóó Esowó álerege).”

⁹ Ne ekiénné Esowó ewémbó, ema ejóó genó eyigé fɔ ne me eké, “Metóó megómegó ebe ne bóó abi álóó ebwó nnó áchwó ányé epaá neba ne Maá egóhme.” Ne ema ejóó genó eyigé fɔ eké, “Mekómejóó eyina etane mbaá Esowó jimboó.”

¹⁰ Nwúge mbo, nkwe ewu uka nnó nnógé ewú, yémbó ejóó eké, “Opýegé fɔ mbo, mentó nlú lé maá utóó Esowó wye ndere wo ne ate anme byéé abi álú bóó Esowó abi ákwólegé wáwálé ayi Jisós aleré né genó eyi ji agaré. Nógé elé Esowó néndé elé wáwálé ayi Jisós aleré né genó eyi ji agaré ne achyéé bóó ekpávé Esowó mekomejóó ayi ebwó agarége.”

Kras ammye apwó menya mebo

¹¹ Nge ndere mfaánebuú alu fuú, nké mpélé nge mpó mekagala pópó. Muú ayi ajwólé né mfaá akamege nnó, muú ayi dékágé neré metóó ne ji, ji ayi apyéé bóó ákagé wáwálé ayi atome ne Esowó. Aselé mati ayi alú cho mansó mpa ne ammye umye ne bóó abi alá akií fɔ ji. ¹² Ame ji agenege eké nenóme mewé. Akwere gejamégé délaré gefwa né mekpo wuú. Asá mabo né menyammye wuú ami yé muú alá ákágé ekósé wye jimbo. ¹³ Awya nku ayi áfyé né mmu manoó ne mabo míí makamege nnó, “Mekomejóó Esowó.”

¹⁴ Ne bóó bee abi álú né mfaánebuú áfyé mandeé pópó, ayi akpeage, ákwyéé áji ne eshye ndeé. Ajwólé né mfaá mpó mekagala eyi elú pópó ákwólege ji. ¹⁵ Aparanja ayi achyaá atane ji né meno. Asele nye elé aparanja yina ne ammye ne bóó maló mme meko apwó ebwó. Agbarege nye ebwó ne amu matomato, Ne anamege nye manaá umpomé né mmu ejya mmi nnó aname manaá matane wyeé, ne ejya ewéna etene mbaá metóó usóó Esowó Muú Apwóó amu.

16 Asa mabɔ né ndeé eyi elú ji mmye ne melú ewé ekweré ena geka wuú áké, “Mfwa ayi abɔ́ afwa ako ne Ata ayi abɔ́ bɔ́ Ata ako.”

17 Ne ngé ekiénné Eɔwɔ́ fɔ́ ndere etene né mfaá ηme, ekú kenké eké denwɔ́né déko eti délyenege té mfaá ufɔ́ ufɔ́ denwɔ́ne etiré dényeé unkwɔ́ unɔ́ “Chwóge dénywere mbaá ama, dénye gekpékpége epaá ewé Eɔwɔ́ ágbárege nye. 18 Chwóge dényé unkwɔ́ afwa, ákpakpa bɔ́ bee ne bɔ́ bee, mpɔ́ mekagala ne bɔ́ abi ákene né mfaá eji. Chwóge dénye unkwɔ́ bɔ́ ako, afwe ne abi álá ápó afwe, ne bɔ́ abi ahea geme ne abi álá ahea geme wó.”

19 Ejóge mbɔ́, ngé menya mebo ayi atane né mmu ebéé mega, ne afwa mme ako ne bɔ́ bee bwɔ́ ánywere mbaá ama nnó ammye bee ne muú ayi akene mfaá mpó mekagala yimbɔ́ pópó ne bɔ́ bee abi. 20 Yémbɔ́ ápye menya mebo yimbɔ́ chónchó ne muú ekpávé gebyɔ́, ji ayi apyé ufelekpa né mbe ushu menya mebo yimbɔ́. Ufelekpa bina ne ji aselé abwɔ́lé bɔ́ abi awyaá gelogé menya mebo yimbɔ́ ne ánogé meló uka wuú. Ne áfome menya mebo yimbɔ́ ne muú ekpávé gebyɔ́ né mmu gepyegé mewe ewé elúlé ne genó eyi ákuú nnó sɔ́fɔ́. 21 Ne muú ayi ajwɔ́lé mfaá mpɔ́ mekagala ayi pópó, ase aparanja ayi atane né meno wuú awá bɔ́ abi álaá, denywɔ́ne déko, dényé menya unkwɔ́ bɔ́ bimbɔ́ kaka dépwa.

20

Afyé danchomeló denɔ́ aηme dele

1 Ne ngé ekiénné Eɔwɔ́ ndere etane né mfaánebuú eshulege mme. Egbaré né ebwɔ́ wuú agbɔ́gɔ́ gepyéé eyi geláge pó ne kwyakwya ne gekpékpége mkpɔ́kɔ́vé. 2-3 Ekiénné ewémbɔ́, epye gekwenege mmyɔ́ ayi ákuú ji nnó dragɔ́n ji ne ákuú nnó danchomeló ne satan ewe ji, ebwéé efome né mmu gepyéé eyigémbɔ́, egbe meno gepyé eyigémbɔ́ edye ewu. Danchomeló álá né mmu né aηme dele. Apye mbɔ́ nnó ji agegé sé meti ewé ji abwɔ́lége bɔ́ mme. Ne dele aηme yina akóge, abɔ́ manlyaá ji né maá mboó gébé.

4 Ne nké mmáge pé, ngé uluɔ́ gefwa, ne bɔ́ abi ajwɔ́lé wye. Bɔ́ bina elé abi Eɔwɔ́ achyéé ebwɔ́ ebwɔ́nye nnó ágbárege gefwa.

Ne ngé ntó mandoó bɔ́ abi áwáné ebwɔ́ gétúge ágarege wáwálé ayi Jisɔ́s aleré né genó eyi ji agaré ne mekomejɔ́ Eɔwɔ́. Bɔ́ bina ne álú bɔ́ abi álá nóge fɔ́ menya mebo yimbɔ́ yé ebé lé meló uka wuú. Ne yé geloge menya yimbɔ́ ebwɔ́ ákámé fɔ́ nnó ása geji né mampwe bwɔ́ yé né amu bwɔ́ wó. Eɔwɔ́ apye ebwɔ́ ákwilé né negbo ágbaré gefwa ne Kras né aηme dele. 5 Gé ndɔ́ mbe ayi Eɔwɔ́ apyéé bɔ́ akwilé né negbo na. (Ne bɔ́ abifɔ́ ntó abi ágbóo, Eɔwɔ́ apye fɔ́ ebwɔ́ ákwilé né negbo wó, kpaá té dele aηme yina ábyeé.) 6 Metɔ́ megɔ́megɔ́ ebe ne bɔ́ abi Eɔwɔ́ ajyaá, ebwɔ́ abi ji apye nye ákwilé né negbo né ndɔ́ ayi mbe, ayi ji apyéé nye bɔ́ ákwilé né negbo. Eɔwɔ́ ajya ebwɔ́ nnó ábé bɔ́ bií ne ebwɔ́ ágbóo fɔ́ negbone ndɔ́ epeá. Abéé nye elé ampyéé upé mbaá Eɔwɔ́ ne Kras, ne ebwɔ́ ágbárege nye gefwa ne ji né aηme dele.

Eɔwɔ́ apwɔ́ danchomeló

7 Ne aηme dele ayina akoóge, Eɔwɔ́ aferge nye danchomeló né denɔ́ etiré abɔ́ afyéé ji. 8 Atanege, akéné nye abwɔ́lege bɔ́ né malɔ́ mme meko. Ákuú umé malɔ́ áyina nnó Gɔ́g ne Magɔ́k. Danchomeló anywerege nye ebwɔ́ ako né mbaá ama, nnó ammye bee. Ne bɔ́ abi ámmye nye ummye bina ájame nye eké gesóge mbale nnyi. 9 Atanege nye né malɔ́ mme meko, anɔ́ mbaá ayi bɔ́ Eɔwɔ́ ánywere. Mbaá yimbɔ́ elé melɔ́ kpaá ewé Eɔwɔ́ agbóo ne ewú. Anóge melɔ́ ewémbɔ́ mme, mewe etanege nye né mfaánebuú elwe ebwɔ́ ako ásoó. 10 Ne afomege nye danchomeló muú abwɔ́lé ebwɔ́ né mmu gepyége mewe ewé elúlé ne genó eyigé ákuú nnó sɔ́fɔ́. Mbaá yina ne abó áfome menya mebo ne muú ekpávé ayi gebyɔ́. Ne ebwɔ́ áwuú nye ubale wye utuú ne ηwɔ́mese te kwyakwya te kwyakwya.

Eɔwɔ́ asɔ́ kwyakwya mpa

11 Ne ngé gekpékpége geluóge gefwa eyi gélu pópó ne muú ayi ajwɔ́lé mfaá. Ne mfaánebuú ne mme áseé né mbe ushu wuú yé muú agé sé ebwɔ́ wó. 12 Ne ngé ntó bɔ́ ako abi ábɔ́ ágbóo, abi áhea geme ne abi álá hea geme wó. Ebwɔ́ ako atené né mbe geluóge gefwa eyigémbɔ́. Ne anene bɔ́ ηwe, anene nto ηwe ayifɔ́ ayi awyaá mabɔ́

bɔɔ abi ábɔɔ nye genwá eyi gélágé byé. Ne muú ayi ajwólé, akwólé dépɔ etiré bɔɔ bina ábɔ ápyéé ndere ásámé né mmu bɔ nwe, asɔ mpa bwó. ¹³ Ne ebéé mega elyaá bɔɔ abi abɔ ánómé wye átané átené ne geluɔge gefwa. Wyembɔ ntó ne negbo ne melo áwuú bɔɔ, ályaá áwuú bɔɔ átané átené né geluɔ gefwa eyigémbɔ. Ne muú ayi ajwólé mfaá geluɔgé gefwa akwólé dépɔ etiré bwó ábɔ ápyé, asɔ mpa bwó. ¹⁴ Apyégé mbɔ ákpa negbo ne melo áwuú bɔɔ aɲme né mmu gepyege mewé. (Gepyege mewé ewéna élé negbo né ndɔ epea.) ¹⁵ Ne yéndémuú ayi mabɔ amií malá pɔ né mmu nwe ayi awyaá mabɔ bɔɔ abi abɔɔ nye genwá eyi gélágé byé afomege ji né mmu gepyege mewé.

21

Esɔwɔ akwyéé mme ayi meke ne mfaánebuú ayi meke

¹ Epyegembɔ, ngé mfaánebuú ayi meke ne mme ayi meke. Mfaánebuú ayi mbe ne mme ayi mbe chónchó ne ebéé mega ápɔ sé. ² Ne ngé ntó melo ukpea ewé ákuú nnó Jerosale ayi meke ndere átane né mfaánebuú mbaá Esɔwɔ ashulege áchwɔɔ. Akwyéé ewú ndere mendée neba akwyégé menyammye agilé menɔ wuú. ³ Ne nwú meko muú fɔ, atane né geluɔgé gefwage Esɔwɔ ajógé kenké aké, “Nana Esɔwɔ achwó jwólé ne akwaá. Ji ajwólé nye ne ebwó, ne ebwó ntó ábéé nye bɔɔ bíí. Esɔwɔ jimbɔɔ abéé nye ne ebwó ne abéé nye ntó Esɔwɔ bwó. ⁴ Ji atilé nye ebwó manse ako né ame. Negboɔ nebéé nye sé, ne bɔɔ abéé nye sé ne mesome, ebwó álíli nye sé, ne yé ubalé áwuú nye sé néndé unó bi ukwene ukoó mé.” ⁵ Ne muú ayi ajwólé né mfaá geluɔge gefwa ajɔɔ aké, “Wúgé, nana mpye unó ukó ulaá uke.” Ne ama ajɔɔ ne me aké, “Sa unó bina mme néndé mekomejɔɔ eyina elú wáwálé, nerege metɔɔ nnó unó bi ájɔɔ upyéé nye.” ⁶ Ama ajɔɔ ne me aké, “Nnere yéndégenó, me ne nlú muú mbe ne ayi kwyakwya, unó uko ulɔɔ ne me ne ukwyagé ne me. Ne yéndémuú ayi mmwólé manaá epye ji, nchyege ji manaá anyú ewé alá achyege fɔ nka. Manaá ami mbɔ matanege né embu nnyi ewé ewyaá manaá ami machyégé genwá. ⁷ Ne yéndémuú ayi ammye apwɔɔ

gabo, me nchyege nye ji unó bina. Me mbéé nye Esɔwɔ wuú ne ji ntó abéé nye maá wá. ⁸ Yémbɔ, bɔɔ abi áfɔɔ mampyégé unó bi me nkelege, abi áshyá mamfyé metɔɔ ne me, abi áchɔɔ menyammye bwó ne gabo, abi awané bɔɔ, abi anane manané tametame, abi anyéé mafoó, abi ánógé aló uka, ne bɔɔ akó abi ábyɔge gebyɔ ákpane nye ebwó áfome mmú gepyege mewé ewé elúlé ne genó eyi ákuú nnó sɔlfɔ. Gepyege mewé ewéna élé negbone ndɔ epea.”

Jon ama age melo Jerosale ewé meke

⁹ Ne ekiénné Esɔwɔ ema, né geluage makiénné Esɔwɔ akénéama ayi agbaré ukú efwyale ukénéama echwɔ ejɔɔ ne me eké, “Chwó me nlerenge nye wɔ mendée neba, mendée ayi Maá egɔɲme ábáne nye.” ¹⁰ Mendoó Ukpea echwó me mmye ne ekiénné Esɔwɔ ewémbɔ ekpa me mfé né mfaá mekwé ewé eɲge dɔɔ, eléré me melo Jerosale ewé elú melo ukpea ndere etané mbaá Esɔwɔ né mfaánebuú eshulege mme. ¹¹ Gengbɔgé Esɔwɔ gegénege wyeé manémané, ne melo ewémbɔ éshwánege ntó eké mataá malómáló ayi ákuú nnó jaspár. Egénege njanéjané eké makankoma. ¹² Gebame eyi genɔgé genɔ melo ewémbɔ mme. Gebame eyigémbɔ gewya mano gebame áfyanéápeá. Né mano gebame yimbɔ makiénné Esɔwɔ áfyanéápeá áténé wye ábáme. Né mano gebamé yimbɔ ntó ása mabɔ matoó bɔɔ Isreli áfyanéápeá wyeé. ¹³ Mano gebamé yina, áléé álú né egbe ebwɔnye, áléé álú né egbe ebwɔbe, áléé álú mbe ne áléé álú meso. ¹⁴ Átené gebamé eyigémbɔ né mfaá mabɔmé áfyanéápeá. Ása mabɔ áɲgbá Maá egɔɲme áfyanéápeá né mabɔmé yina. ¹⁵ Ne ekiénné Esɔwɔ ewé ebɔ ejógé mbɔ ne me, egbaré meto ewé amége unó wyeé, akwyéé ewú ne gul. Elé meto ewémbɔ ne ewú ebɔ emegé melo kpaá ewémbɔ. Eméé makwɔɔ gebamé chónchó ne manombi. ¹⁶ Metyéé melo ewémbɔ ne unalé úlú wye janja. Ekiénné Esɔwɔ ewémbɔ eméé melo ewémbɔ ne meto ewé egbaré, metyéé melo ewémbɔ elú nka neke dɛle ne geba. Wyembɔ ntó ne unalé ne unɔgé melo ewémbɔ úlú. ¹⁷ Ekiénné Esɔwɔ ewémbɔ, eméé ntó unɔge gébamé eyigémbɔ, gelú matyéé amu usaá uléé meso ekéné

ndere akwaá ámegé unó. ¹⁸ Aténé gébame eyigé na ne mataá malómáló ayi ákuú nnó jaspá. Ne yéndégenó né melo ewémbó ákwyé geji ne gul. Gul yimbó ápó ne deba, ne agenege eké eféé. ¹⁹ Ne mabómé ayi átene gébame eyigémbó né mfaá, ákwyéé áji ne mataá ñka ufóufóó. Ntaá né mbe eniné aló manténe mabómé yimbó nékámege nnó jaspá, eníne gbeé mataá apea nékámege safaya, eníne negbeé áléé nékámege áget, eníne negbeé áni nékámege éméral. ²⁰ Eni négbeé mataá átá nékámege ñni, eni négbeé akené nékámege kánelyan, eni négbeé akénéama nékámege krisolite, eni negbeé aneé nékámege berin, eni negbeé aneéneama nékámege tópas, eni negbeé afyaá nékámege krisopreis eníne negbeé afyaneama nékámege jacint, ne eníne negbeé áfyanéapeá nékámege ametis. ²¹ Mano gébámé ayina áfyanéapeá ákwyéé áji ne mataá ñka áfyanéapeá ayi ákamege nnó pels, ne ákwyéé yéndé meno gébámé ne pel ama, ne ákwyéé metóó melo ewémbó ne gul. Ayi álá pó ne deba, ne agéne eké eféé.

²² Ne ngé fó écha upé Éσωωó né melo ewémbó wó néndé, Ata Éσωωó jimboó Muú Apwóó amu ne Maá egóhme ne álú écha ewémbó. ²³ Melo ewémbó ekelege sé nnó ñme yé ebe elé mfaá agénege wyéé néndé gengbóge Éσωωó ne gelú mewé ewé egénege wyé ne etulekan wuú elé Maá egóhme. ²⁴ Bóó maló mme meko ákené nyé né mmu gengbó eyigémbó. Ne afwa mme achwóó nyé ne ñgá bwóó né melo ewémbó. ²⁵ Mano gebamé eyigé na, ábeé fuú yéndégébé, néndé utuú ugilé fó wyéé. ²⁶ Ne ébwóó áchwóó nyé ne ñgá ne énogé bóó maló mme meko né melo ewémbó. ²⁷ Yémbó, yéndégenó eyigé gélágé pó pópó né mbe ushu Éσωωó, gékpené fó né melo ewémbó, yé muú ayi ápyéé depó debodebo yé ebe elé muú gebyó akpené fó wyé. Ekosé bóó abi mabó bwóó malu né mmu ñwe Maá egóhme ayi asamé mabó bóó abi abóó nyé genwá eyi gélágé byé ne ákpené wyé.

22

Ebeé ewé ewyaá manaá ami machyegge genwá eyigé gelágé byé

¹ Ne ekiénné Éσωωó ewémbó, eléré me ntó ebeé ewé ewyaá manaá ami machyegge genwá eyi gélágé byé, magenege eké eféé meke. Ebeé ewémbó etanege né geluóge gefwage Éσωωó ne maá egóhme. ² Éshúlege eyje né metóó melo ewémbó. Né yéndé egbe ebeé ewéna, unóó ebi uchyege genwá úlú wyé. Unóó ebimbó uwóme umpomé ndó éfyanéapeá né ñme. Ne yéndé mfaá uwóme ndó gama. Ne bya unóó ebimbó úlú uka ebi ápyé bóó mameé né mme meko átoógé. ³ Ne yéndégenó eyigé Éσωωó áleré geji ukwekwe amu gebéé fó né melo ewémbó.

Ne geluóge gefwage Éσωωó né maá egóhme gebéé nyé wyé ne bóó utóó bíí ánógé nyé ji. ⁴ Agené nyé ushu Éσωωó, asamé nyé ntó mabó mií né mampwe bwó. ⁵ Utuú ugilé fó né melo ewémbó. Ne bóó abi álú wyé ákelégé sé genbó etulékan ne ñmeé néndé Ata Éσωωó ne abéé nyé gengbóge ébwó. Ne ébwó ágbarége nyé gefwa té kwyakwya ne kwyakwya.

Jisós aké ji amagé chwó nyé fa mme

⁶ Ne ekiénné Éσωωó ewémbó ema ejóó ne me eké, “Mekómejóó eyina elú wáwálé kámege ne eji. Ata Éσωωó muú achyegge mendoó mbaá bóó ekpávé bíí ato ekiénné wuú nnó echwó eléré baá utóó bíí unóó bi uchwó upyéé.”

⁷ Ne Jisós aké, “Wúgé, éla gachyéé me nchwóó. Metóó megómege ebe ne bóó abi ápyé unóó bi ásamé né mmu ñwe yina ebi upyé nyé nana ne meso gébé.”

⁸ Me Jón nlú muú ayi nwuú, ne ngené unóó bina uko. Nwúgé ne ngége unóó bina nkwe uwya mme né mbe ushu ekiénné Éσωωó ewé eléré mbó me unóó bina nnó me nógé ewú. ⁹ Yémbó ejóó ne me eké, “Ópyégé fó mbó, me ntó nlú elé muú utóó Éσωωó wyé ndere wó ne ate ñme byé abi álú bóó ekpávé Éσωωó ne abifó ako abi ábélege mekomejéó ayi ásamé né ñwe yina. Nógé lé Éσωωó.”

¹⁰ Éma ejóó eké, “Óbigé fó mekomejéó yina, ayi ásamé né mmu ñwe yina ayi agarége unóó bi upyéé nyé nana né ebi upyé nyé meso gébé, néndé gébé eyigé unóó bina upyé nyé gélá kwókwólé. ¹¹ Ndere elúmbó, yéndémuú ayi ápyéé gabo, ápyégé wyé gabo wuú. Ayi ápyéé ukwenkwe unóó ápyégé wyé ukwenkwe unóó, ayi ápyé genó eyi gélú cho

ápyegé wyε genó eyi gélu cho ne ayi álu pópó ábéé wyε pópó.”

¹² Jis̄s ama ajó aké, “Gegé, εla gachyεé me nchwó. Nké nchwó, nchwó ne nsa ayi nchyεgé yéndémuú ndere ji apyε utó. ¹³ Me ne nlú genóge mbe ne eyigé kwyakwya, muú mbe ne ayi kwyakwya, unó uko uló ne me, ne ukwyage ne me.”

¹⁴ “Metó megomεgε ebéé ne bó abi áshwone mawulé bwó akpea pópó. Ebwó ne Es̄wε achyεge nyé ebwonye nnó ákoó né meno gébamé ákpe né melo ewémbε ányé umpomé genó eyigé gechyεge gejwá eyi gélagé byé. ¹⁵ Bó abi álá ákpe ne fó né melo ewémbε elé bó abi álu eké bε mammyε, bó abi ányé mafoó abi ánane manané tametame, abi áwane bó, abi ánógé aló uka, abi ábyεge gebyε ne bó débwalé.

¹⁶ “Ne me Jis̄s ntó ekiénné wa nnó echwó egaré enyú unó bina né machomele bó Es̄wε. Me nlú mpyáne mfwa Devid, me nlú ntó eké membe ayi agenege né gejejegé bíí.”

¹⁷ Ajógé mbε, Mendoó Es̄wε ne Mendée maá εgεηme áké, “Chwó Ata Jis̄s.” Ne yéndémuú ayi awuú mekomejó yina, abε

manjó ntó nnó “Chwó.” Ne yéndémuú ayi mmwólé manaá epyéé ji, achwó ne yéndémuú ayi akεge achwó anyú manaá ami machyεge gejwá ewé álá chyεgé ηka.

Kwyakwya mejó

¹⁸ Ne me Jon nkwelege mbeé mbaá yéndémuú ayi áwuú mekomejó ayi asamé né mmu ηwe ayina. Mekomejó yina ayi agarege unó bi upyéé nyε nana ne εbi upyε nyε meso gébé nnó, “Muú ayi agβεge genó eyigé chá né unó bi ásamé né ηwe yina, Es̄wε agβεgé nyε ntó efwyale wuú ne ufó mameé ukeneama εbi ásamé né ηwe yina.

¹⁹ Ne yéndémuú ayi aferege genó né unó bi ásamé né ηwe yina ayi agaré unó bi upyε nyε nana ne εbi upyε nyε meso gébé, Es̄wε ntó aselé nyε uto εbi abó achyεé ji nnó akpé ne melo ukpea ewémbε ányé umpomé genó eyi géchyége gejwá eyi gélagé byé, ndere asamé né ηwe yina.”

²⁰ Ne muú ayi agarége unó bina aké, “Wáwálé εlá gachyεé me nchwó.”

Jon aké, Amen, chwó Ata Jis̄s.

²¹ Nnenémmyε nnó Ata Jis̄s áléregé bó Es̄wε ako galógáló.